

- Digitalisierte Fassung im Format PDF -

Hippocratis Coi medicorum omnium sine controversia principis Aphorismoru[m] sectiones septem

Leonhart Fuchs

Die Digitalisierung dieses Werkes erfolgte im Rahmen des Projektes BioLib (www.BioLib.de).

Die Bilddateien wurden im Rahmen des Projektes Virtuelle Fachbibliothek Biologie (ViFaBio) durch die Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg (Frankfurt am Main) in das Format PDF überführt, archiviert und zugänglich gemacht.

*Veritas mihi laetabit
Casspar von Espebach
24 2 2 2*

Hippocratis Coi

MEDICORVM OMNIVM SI-
ne controuersia principis Aphorismorũ se-
ctiones septem, recens è Græco in Latinum
sermonem conuersa, & luculentissimis, iis-
demq; breuissimis Commentariis illustratæ
& expositæ: adiectis Annotationibus, in
quibus quotquot sunt in Galeni Com-
mentariis loci difficiles, ad vn-
guem explicantur:

PER LEONHARTVM FVCH-
sium scholæ medicæ Tubingen-
sis professorem publicum.

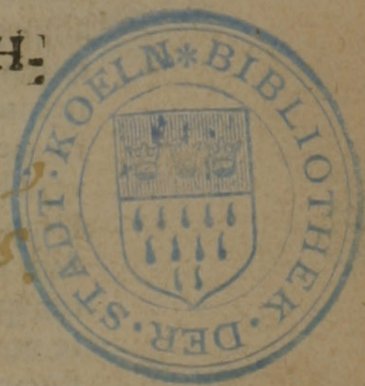
Post Phocila mibus

PARISIIS,

Apud Iacobum Bogardum, sub insigni D.
Christophori, è regione gymnasi
Cameracensium.

I 5 4 5.

*Cornelius Lindt ex donatione Jais
Kunze & un possidet.*

cat 2. 4. 1892. 43

AMPLISSIMO EXIMIOQUE

patri ac Domino D. Ioanni Prechto

Abbati in Salmershueiler, Domi-

no suo plurimum observando,

Leonhartus Fuchsius Me-

dicus S. P. D.

Occasio
scribēdo,
rū Commē
tariorum.

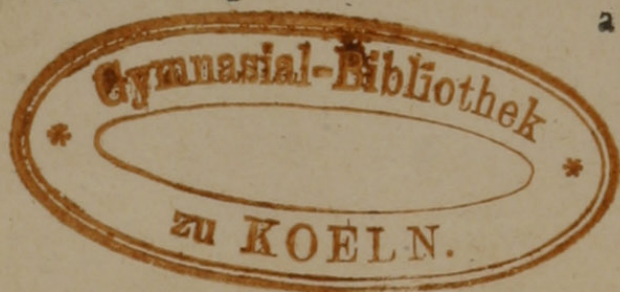
Q V V M annis abhinc tribus, amplissime pa-
ter, vicinos vndique agros pestilentia depopularetur, ac tandem Tubingam etiam inuaderet, factum est vt non tantum omnium professionum studiosi, quo ab immani hac lue tuti essent, sed & ipsi professores aliò concesserint, adeoque schola nostra tota dissipata sit. Quapropter & ego propter copiosam familiā relicta Tubinga, alias sedes, vbi salubrior esset aura, quærere coactus sum, concepta tamen aliqua spe vt exacta hyeme domum redire liceret. Verum quum vltra spem nostram pestilentiae contagio serperet, & in integrum ferè biennium protraheretur, interea temporis me aliquot medicinae studiosi secuti sunt, efflagitantes, vt in hoc otio, quod inuitis nobis dabatur, illis aliquod Hippocratis scriptum priuatim enarrarem. Postulatis quidem eorum, vtpote honestis & rectis, lubens parui, præsertim quod & mihi perpetuo hoc in otio, læguere & hebescere non tantum molestum erat, sed & parum æquum honestumque esse videbatur. Quum verò inter omnia Hippocratis monumenta nullum, quod iisdem hoc tempore enarrandum proponerem, aphorismorum libris, magis esse idoneum iudicaret, cœpi pro mea tenuitate quàm potui diligentissimè eosdem explicare, Galeni passim etiam adhibitis Commentariis. Nec domum redire per pestem, quòd contagiones eius longius durarent, licuit, donec omnes ferè absolueremus. Absolutos tandem, quum plerique vt eosdè in communem studiosorum vsum publicarem, crebris efflagitationibus vrgerent, iterum in manus sumo, ac retexo, vt aliqua

aliqua saltem ex parte magis exculti & expoliti in manus studioforum peruenirent, Oporinóque viro erudito & industrio excudendos trado. Atque hæc quidem consilij & instituti nostri ratio fuit, quod scio plerosque, tanquam inutile & superuacaneum, sugillaturos esse, eo quòd multorù hodie in hos Hippocratis libros extent prolixi Commentarij, adeò vt meos accedere perinde sit, ac si quis mari aquã affundat. Inter Græcos enim, eos saltem quorum scripta supersunt, Galenus, & post hunc Philotheus, eum laborem non infelicitè suscepèrunt. Extant etiam in hos libros Orbasij commentarij. Ex barbarorum medicorum turba Hugo Senensis, & Iacobus Foroliuiensis aphorismos Hippocratis iam pridem interpretati sunt. Præterea nuper Antonius Musa Brasauolus ita prolixos in aphorismos illos Commentarios edidit, vt non videatur aliis vllum deinceps commentandi locum reliquum fecisse. Quare vt eorundem reprehensioni aliqua ex parte occurramus, atque falsam ex illorum animis de nobis conceptam opinionem euellamus, paulò prolixius instituti ac consilij nostri rationem tueamur necesse erit. Et quod ad Galeni quidem Commentarios attinet, fatemur eosdè sanè optimos esse, adeoque ab omnibus legendos & cognoscendos: tamè quòd constet eos interdù succinctiores esse quàm vt omnibus satisfacere queant, aut inuolutiores quàm vt à singulis intelligàtur, horù ruditati consulere cupientes, nostra quoq; post tati viri enarrationes vt accederet explicatio, curauimus, vt eiusdè ope & auxilio Hippocratis germanà passim assequerètur sententiã. In quibus tamè vnicè cauimus, ne illa quæ in Commentariis Galeni essent abudè dicta & exposita, repeteremus. Atque hinc est qd toties in nostris explicationibus ad Galeni Commentarios ablegemus lectorem. Cæterum ne illos in Galeni Commentariis aliquid remoraretur, annotationes etiam breues & perspicuas adiecinus, in quibus loca in illis difficilia omnia enarrauimus. Philotheum certè Græcum integrum nondum vidi, vt de illius scripto in præsentia quid censeam disertè exponere haud queam. quantum tamen ex fragmentis iis quæ Musa suis Commentariis passim aspersit, iudicare possum, non inutile scriptum puto: quanquam non semper Hippocratis germanum sensum nobis obocu-

Qui aphorismos Hippocratis Commentariis illustrant.

Galenii commentarii.

Philothei commentarii.

EPISTOLA

los ponat, ideóque fit vt aliquoties in iis nostris Commentariis ab eodem dissentiamus. Quare quum nondum, quod sciam, latinitate donatus sit Philotheus, neque etiam vndique Hippocratis mentem satis expresserit, non erat cur illius scriptum, consilium nostrum turbare aut impedire pateremur. Commentarios qui Oribasij nomine circumferuntur esse spurios & adulterinos, noti⁹ ferè est, quàm vt à me demonstrari debeat. Quis enim credat, Oribasium, quem Galeni studiosissimum fuisse constat, tam absurda & multis modis ab illius placitis abhorrentia, suis Commentariis inferere voluisse? Cui & hoc planè adamantinum accedit argumentum, quòd istorum Commentariorum autor, quisquis tãdem fuerit, Ptolemæi Euergetis temporibus vixerit quemadmodum ipsemet in præfatione eius operis palàm testatur, dum inter cætera sic scribit: Ego ipse Commentarios conscripsi monente Ptolemæo Euergete. Si igitur huius Ptolemæi temporibus prædicti Commentarij conscripti sunt, fieri non potest vt ad Oribasium autorem rectè referantur, vtpote quem sub Iuliano claruisse, adeóque annis plus quàm sexentis post Ptolemæum Euergetem vixisse, ex historiis clarum fit. Præterea in Commentario 39. secundi libri, Virgilij carmen & Terentij comœdias ægrotantibus legendas esse hortatur, quorum vterque multis seculis Oribasium præcessit. Teretiùs enim Ptolemæi Euergetis, Virgilius autem Iulij Cæsaris ætate floruit. Atque hinc etiam suspicio nascitur, hos Commentarios non à Græco homine, vtpote quem non est verisimile Latinorum autorum, sed potius Homeri & Aristophanis mentione delectatum fuisse, scriptos esse. Quod miror cur Andernacus, qui primus quod sciam, hos Commentarios Oribasio adscripsit, non animaduertit. Ego quidem hos Commentarios ante annos plus minus triginta, sed parum Latinos, transcripsi. quos Petrus Bucardus, olim præceptor noster, quum Ratisbonæ in quadam Iudeorum Bibliotheca inuenisset, hoc nomine Iudæi Commentarios appellauit. Quicumque igitur horum Commentariorum autor sit, certè luce meridiana clarius est, Oribasium non esse. Quum verò is etiam in explanandis Hippocratis sententiis mirificè ineptierit, non erat cur nos ab instituto nostro reuocare potuerit. Quanti faciendæ sint

Hugonis

*Commēta
rii qui Ori
basii nomi
ne circun
feruntur
quales.*

*Quo tēpo
re autor
eorū com
mentario,
rum uixit.*

*Petrus Bu
cardus.*

Hugonis & Foroliuiensis in hos Aphorismorum libros e-
 narrationes, omnes verè docti sciunt & intelligunt. Quum
 enim linguæ eius auctoris quem explicandum susceperunt,
 rudēs planè & ignari fuerint, non est cur illum rectè & cā-
 didè enarrare potuerint. Et certè ineptæ ac ridiculæ eorun-
 dem multis in locis expositiones, quàm nihil eorum quæ
 Hippocrates scripsit intellexerint, abundè testantur. Non
 debuerunt itaque nos ab instituto cursu reuocare istorum
 hominum insulsi Commentarij, vtpote quos è scholis me-
 dicorum, cum illorum affectis præstat totos eiici & explo-
 di, quàm magno detrimento studiosorum manibus teri. An-
 tonij Musæ Brasauoli Commentarij satis quidem prolixi
 sunt, id quod minime mirum est: quandoquidem vnam &
 eandem rem, magno legentium tædio, ter repetat. verum
 quum non rarò in iis à germana Hippocratis sententia il-
 lum aberrare, & sibi ipsi etiam interdum pugnantia scribe-
 re animaduuerimus, vt in publicum post ipsius nostræ quo-
 que Enarrationes exirent, voluimus, vt scilicet ex iis veri-
 tatis amantes sole clarius cernerent, quantum ille multis in
 locis de veritatis tramite deflexerit. Nemo autem velim ex-
 istimet, me virum hunc, quem propter communia studia
 plurimum amo, magnique facio, ideo reprehendisse toties
 quòd eum oderim, aut de eius existimatione aliquid detra-
 here voluerim: longe enim absum ab illorum ingenio, qui
 ex aliorum bonorū virorū reprehensionibus sibi nescio quā
 laudem ac gloriam comparare student: sed potius vt mone-
 rem parum peritos, ne improvidè singula quæ ille in com-
 mentariis suis promit, tanquā Delphica oracula suspiciāt, &
 admirentur. Quare hoc sibi planè persuadeant omnes ve-
 lim, me nullis inuidiæ aut liuoris stimulis, sed veritatis po-
 tius amore ac studio, qua nobis nihil antiquius, vt omnes
 tam sacræ quàm prophanæ attestantur literæ, esse debet, im-
 pulsum fuisse, vt passim Musæ enarrationes improbauerim.
 Et quidem spero, Musam, nostram hanc censuram non æ-
 grè laturum: maximè quum etiam ipse sæpius à Leonice-
 no & Manardo, viris doctissimis & præceptoribus suis, dis-
 sentiat. Libera enim esse debēt bonorū & doctorum virorū
 iudicia. Quum itaque nemo illorum qui post Galenū Hip-
 pocratis aphorismos explicare aggressi sunt, mihi omni ex
 a iij parte

Hugonis
& Foroliuiensis cō
mentariū.

Antonij
Musæ
Brasauoli
commen-
tariū.

EPISTOLA.

parte satisfecerit, meas quoque de iis qualescunque has cogitationes in studiosorum commodum edere volui. Neque puto hunc laborem temerè esse à me susceptum, quum quàm plurimas sententias secus quàm alij interpretes fecerint, exposuerim : id quod ex collatione studiosi manifestè deprehendent. Quinetiam spero, his meis expositionibus, si nullo alio, hoc saltem nomine quod breues, luculentæ, & perspicuæ sint, apud veritatis studiosos me gratiam initurum aliquam. Inutiles enim & ociosas disputationes, quibus plerique impense delectantur, omnes rescidi: ea tantum quæ ad germanam Hippocratis sententiam scrutandam cōducunt, proferre contentus. Vt autem nostræ explicationes rectius à studiosis assequerentur, Græcas quoque Hippocratis sententias Commentariis præmisimus : quas etiam in latinum conuertimus sermone, multis quidem in locis aliter, & ut confido melius, quàm sint à Leonicensi redditæ. In summa, dedimus strenuam operam, ut tales essent Commentarii nostri, unde aliquid frugis ad studiosos peruenire posset : ad quorum quidem commoditatem omnia mea dirigo studia, directurusque sum quoad mihi per Dei misericordiâ esse superstiti contigerit. Nec ab hoc instituto patiemur nos auocare leonem illum rugientem, ac fœnum in cornu habentē, naribusque aduncis nimium indulgentem: qui me nihil tale de se meritum, per hominum ora, quadam in præfatione traducere voluit, quasi aliud non agam, quàm quod furto & rapinis me subdole sustentem. Scio quidem illi has calūniatrices voces inuidiam extorsisse: quæ quantum hunc exagitet, iniqua eius de multis bonis, doctis, atque de studiis optimè meritis viris iudicia abudè testantur. Optarem itaque, ut furorī illi, quo per intervalla agitari videtur, frenū imponeret, iracundiāque illam plusquàm caninam reprimeret: planēque sibi persuaderet fieri non posse, ut ex iniusta aliorum reprehensione aliquid laudis sibi compareret, imò hac ratione se magis in multorum bonorum virorum venire odium. Præstaret igitur, mea quidem sententia, ut toto animo & studio omni in hanc curam incumberet, ut pro collata sibi diuinitus gratia medicinam, aliasque artes strenuè iuaret, cæterosque qui idem facere pro virili sua conantur, præ se non contemneret, sed eosdem potius exoscu-

*Respondet
calumniis
cuiusdam
nuidi.*

exoscularetur, atque ut secum strenuè pergant adhortarentur, ut collatis ita mutuis operis barbaries omnis profligaretur, explodereturque. Quod ad me quidem attinet, veterum & recentium etiam quorundam scriptis me esse adiutum ingenuè fateor, neque quoad viuam, fateri desinam. Proinde eorundem semper in meis vigiliis honorificam feci nominatim mentionem, aut saltem in præfationibus ipsis eorum opera me esse adiutum, disertè testatus sum. In primis autem Hippocratis, Galeni, aliorumque veterum testimoniis libenter vtor, meaque omnia, quoad fieri potest, ad ipsorum dogmata refero. Neque enim temere noui alicuius placiti, quod plerique hodie faciunt, autor ero. Quin eos potius, si qua in parte obscuriores sunt, aut minus rectè sensisse videntur, candidè interpretabor, honestisque rationibus excusabo. Non est verò cur conuiciator ille se solum apem, reliquos autem omnes fucos, aut potius fungos, esse credat. Si enim sibi suum mellificium ex veterum floribus apibus instar, concinnare licuit, quid sit ut aliis hoc ius mellificandi præripiat? An non aliis quoque hac ratione sua parare mellificia licebit? Nisi fortassis, quod censeo, hoc sibi certò persuaserit, se solū in Galeni aliorumque veterum penetralia esse admissum, reliquos autē omnes ad vnum exclusos. Atqui fallitur sanè plurimum, nimumque *φιλαυτία* sibi imponit. Me quidem sciat non esse tam stupidum, neque rerum medicarum ita ignarum, ut mihi à suo aut alterius mellificio pendendum sit, Non desunt nobis neque artes, neque rationes, quibus & nobis nostra parare queamus honestè mellificia, neque opus est ut fuci instar, alienis perpetuò fruamur. Præterea est mihi Galenus æquè notus ac illi, utpote quem nunc annis plus vndecim perpetuis, non tantum domi & inter priuatos parietes sedulò & diligenter lego, verum etiam publicè quotidie enarro. Quare si in nostris scriptis reperit, quæ consentanea sunt iis quæ in suis prodidit Commentariis, non oportebat dicere statim furtum, sed potius doctrinæ aliquam consensionem, atque adeò ex eodem autore, cuius vterque studiosus est, illa hausta esse. Quomodo autē de illo malè meritus sim, quum de eius conuersionibus & studiis semper honorificè senserim, locutus sim, & scripserim, eoque nomine quorundam in me magnum odium concita-

EPISTOLA

rim, non video: nisi illi placeat perpetuò ingratum esse, malumque pro bono reddere. Potuisssem quidem hætenus, nisi pacis & concordiaæ amans fuisssem, ex illius Commentariis loca aliquot proferre, atque quàm manifestis erroribus essent inuoluta, ostendere: at propter communia studia, & quòd parum vtilis esse has contentiones ac rixas cognoscerem, silentio eadem transire malui, quàm acerbius insectari. Neque etiam mihi graue fuisset, plerasque illius cauillationes deuorare, modò iis non addidisset atrocia conuicia, quæ sine existimationis & fama nostræ iactura ferenda diutius non erant. Satis autem sit in præsentia docuisse, quòd furtum nobis falsò obiecerit: nisi furtum appellet, veterum & aliorum etiam interdum, testimoniis vti, & eorundè inuenta suis addere. Quod si facit, ipse suo quidem iudicio fur omnium maximus sit necesse erit. Nam si ex suis Commentariis ea quæ ex Plinio, Dioscoride, Galeno, AEtio, Paulo, & aliis transcripsit, exemeris, quid rogo reliqui erit? Nunquam tamè in eam rapiar demètiã, vt in iis conscribendis eius non vnicè operam & diligentiam probem. Vtunque enim veterum scriptis tua exornes, ac polias, iudicio tamen opus erit vt illis commodè & in loco vtaris, atque ne falsa pro veris arripias, ac singula ridiculè tuis inferas. Hæc itaq; pro nominis nostri existimatione tuenda & tegenda, obiter dicere nunc volui. Nam bona quidem spes est, annos furorem illum nonnihil repressuros esse, maximè quum maledicendi studium nulla prorsus sequatur commoditas. Quòd si tamen perget malè loqui, fortè peius audiet. Ad institutum igitur nostrum reuertentes, hos nostros in Hippocratis aphorismos Commentarios, quos in communem studiorum vsum ea qua potuimus diligentia exarauimus, auspicio nominis tui, Pater amplissime, publicandos esse ea potissimū de causa duximus, vt ita tibi, qui nuper in excelsum, propter excellentes tuas virtutes, honorū fastigiū conscēdisti, cōgratulādi mihi daretur occasio. Vt autè tibi cōgratularer, non parum me impellit spes illa, quam de te, concepì sanè optimam: in spem siquidem certā venio, te in hoc honoris gradu constitutum, plurimum tum ecclesiæ, tū literarum studiis profuturum. Neque enim puto à fratribus tuis Basilio & Georgio, viris doctrina & prudentia claris, quicquam

quam degenerabis, sed eorundē planē naturā referes. Nam ut illi omni officiorum genere eos, qui in aliqua eruditionis sunt opinione prosequuntur, ita tu quoque illorum exemplo non committes, quin pro virili tua literas & earundem cultores iuves & ornes, atque adeo omnium de te expectationi cumulatissimē satisfacias. Qua quidem ratione fiet ut non solum tibi laudem sempiternam pares, sed & ecclesiæ, pietati, ac publicæ tranquillitati, ut quæ sine bonarum artium & doctrinæ conseruatione durare non possunt, consules. Atque ut toto animo & studio in hanc curam incumbas, te horum temporum calamitas impellere debet. Cernis enim ut hodie bellorum & turbarum omnia plena sint: quæque passim exclusis & contemptis Musis, vnius Martis furori omnes obtemperant, ita ut ad interitum omnes bonæ literæ spectare videantur, nisi sint qui illarum strenuè patrocinium suscipiant. Orandus itaque est Deus, ut tui ordinis hominum in honoris aliqua eminentia constitutorum animos exsuscitet, ad ornandos & fouendos omnis generis artium cultores, adeoque ad excitanda & prouehenda literarum, & bonarum artium studia. Sunt enim plerique illorum ita auaritiæ laqueis irretiti, ut abiecta omni Reipublicæ cura, suis tantum commodis, quibus tamen exiguo tantum tempore fruuntur, inserviant. Parum certè memores, quæ monasteriorum fuere exordia. Nunquid è scholis ubi disciplinæ omnes bonæ & pietas docebantur, hæc monachorum sodalitia prodierunt? Ibidem enim abbates, hoc est seniores, veluti patres, eruditione & pietate cæteros anteibant, sibiq; concritos pueros & adolescentes summo studio docebant, & ad luctandum cum Satanæ dolis & insidiis instructos reddebant. Quum verò hodie magna pars principum Germaniæ nostræ illiberales admodum se erga studiosos exhibeant, fortunâsq; suas in ædificia magnifica, vestitum, luxumque inutilem profundant, tui certè ordinis homines sui saltem officij, nisi extinctas omnes literas, adeoque religionem & pietatem ipsam velint, meminisse decet. Quanta enim futura sit profligatis literis barbaries, satis eorum qui literis nullis exculti sunt, testantur mores. Quid enim his ipsis rudius, quid ineptius, quid denique magis turbulentum, quid immanius inueniri potest? Ne tantillum quidem à Scythis, & immanissimo

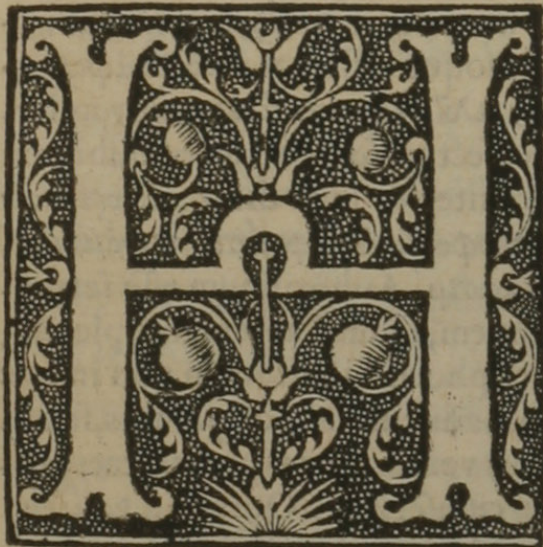
Monasteriorum exordia.

EPISTOLA

nissimo illo Cyclope, quem humanas etiam deuorasse carnes nihil pudebat, absunt. Quas turbas nobis superioribus annis dederunt agricolarum à literis, adeoq; omni humanitate aliena agmina? Quis putas hodie esset Germaniæ nostræ status, si in illorum manibus rerum gubernacula foret? Quare decet omnium monasteriorum Abbates, sua exordia diligenter expendere, ad eaque respicientes literas, earumque cultores adiuuare, tegere, & ornare. Neque enim ecclesiæ suæ bona in meliorem usum conferre possunt: quandoquidem hac ratione non modo bonas artes conseruabunt, sed & pietatem, pacem, & concordiam stabiliunt. Hæc autem non eò à me dicuntur, ut te sponte currentem excitem, sed ut aliis etiam animū addam, ut ea in re te quoque exprimere totum studeant, & nitantur. Reliquum nunc est, ut amplitudinem tuam exhorter, quo nostræ de te expectationi pulchrè respondere, bonarumque artium studia tegere, ac tueri cōstanter pergas. Ita enim Deo gratū præstabis, officiū efficiēsque ut certatim te docti bonique viri in cœlum usq; laudibus efferant. Dein ut nostras has vigilias nomini tuo inscriptas, hilari & exporrecta fronte accipias. Quod si feceris, dabo & ego vicissim operam, ut animi mei erga te gratitudinem quàm possum diligentissimè declarem. Deus optimus maximus te plurimos in annos sospitem & incolumen conseruet. Tubingæ,
14. Calend. Septembris. Anno

ἹΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΩΟΥ
ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ.
HIPPOCRATIS COI

Aphorismi.

NEgant Hippocratem, cæcutire prorsus, & palàm insanire
neceffe fit. Coum autem esse cognominatum Hippocratem
à patria sua, quæ κῶς dicta est, notius esse censeo, quàm vt
à me pluribus demonstrari debeat. Cæterùm cur hoc o-
pus Aphorismorum liber inscriptus sit, tum intelligemus,
vbi primum quid sit Græcis ἀφορισμὸς exposuerimus. Sūt
autem qui aphorismum nihil aliud sonare Græcis, nisi se-
paratum & distinctum sermonem existimāt: eo quòd ἀφο-
ρίσας iisdem distinguere, separareque significet. Hac ratio-
ne impulsī nonnulli recentiorum medicorum, Arabum pla-
cita sequentium, hoc Aphorismorum opus, Diuisorum ser-
monum librum nuncuparunt: quòd scilicet quiuis aphorif-
mus ab iis quæ ante ipsum, & ab ipso sunt, distinctus & se-
paratus sit. Verùm longius qui ista asserunt, à veritate ab-
sunt, quàm vt ab eruditis eorundem sententia amplecti de-
beat. Nō enim esse omnes aphorismos in hoc opere ab aliis
qui vel antecedunt, vel sequuntur separatos, tam omnibus
notum est, vt demonstratione nulla indigeat. Reperiuntur
enim nonnunquam duo, interdum etiam tres, & plures de
vna & eadē re, idque ordine quodam tractantes. Sic in pri-
ma statim sectione octo aphorismi cōtinuo ordine ab Hip-
pocra-

Aphorif-
morum au-
tor Hippo-
crates.

Hippocra-
tes cur Co-
us cognos-
minatus.
Α'φορισ-
μὸς
quid.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

postrate referuntur, qui de vna & eadē re, nempe victus ratione, agūt. Quare aliud Græcis hæc vox ἀφορισμός, quàm separatum sermonem significet, necesse est. Quid autem id ipsum sit, perspicuis verbis Galenus, sect. 1. Aph. comm. 1. ostendit, aphorismum inquiens esse sermonem, qui brevissimis verbis omnes rei proprietates explicat & circūscribit: *Ὁ βραχυτάτωρ ἅπαντα εἶναι τὰ τῆς πράγματος ἰδια περιορίσει*. Quod Philotheus quoque affirmat dicens: ἀφορισμός ἐστι λόγος σύντομος αὐτοτελή διάνοιαν ἀπαρτίζων, aphorismus est sermo brevis, perfectam sententiam omnibus numeris absolvens. Idem breuiter & scitè dixit, ἀφορισμὸν εἶναι λόγον κατὰ μὲν τὴν προφορὰν καὶ φράσιν πενόμενον, πλουτέοντα δὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν. Aphorismum esse sermonem verborum quidem inopem, sensib⁹ autem locupletem, ac diuitem. Vnde palàm fit, aphorismi rationem non in hoc consistere, vt sit sermo ab aliis distinctus & separatus, sed in eo potius, quòd brevissimis verbis rei de qua tractat, proprietates definiat atque circumscribat. Quippe ἀφορίζειν, idem etiam quòd breuiter explicare ac definire, significat.

*Inscriptio
nis ratio.*

Quapropter hoc Hippocratis monumentum rectissimè Aphorismorum liber inscribitur, quia brevissimis verbis de singulis artis rebus ac theorematis agit. Et debet quidem aphoristica doctrina, quæ summā sequitur breuitatem: vel hoc vno nomine nobis charissima ac omnib⁹ modis gratissima esse, à nobisq̃ue magnificari, quòd nulla alia doctrina reperiri possit, quæ vitæ nostræ, quàm brevissimā, ac quasi momentaneam esse constat, Hippocratis etiam in ipso statim horum aphorismorū initio suffragante testimonio, magis accommoda & consentanea sit. Proinde prudenter fecerint huius artis studiosi, si brevissimas has Hippocratis sententias ad verbum ferè edidicerint, perpetuoq̃ue secum in sinu gestauerint, cū è nullo propemodū alio libello plus fructus & emolumentum decerpere queāt. Hinc quum maiores nostri, prudentes sanè viri, intelligerent maximum in arte esse horum aphorismorum vsum, optimo consilio sancierunt, vt nullo non tempore in scholis medicorum publice, magna cū diligentia enarrarentur. Nunc cū ea quæ ad libri inscriptionem attinent, à nobis sint abundè explicata ad Hippocratis sententias enarrandas progrediendū erit.

di.

ἸΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣ-
μῶν τμήμα πρῶτον.

HIPPOCRATIS APHO-
rismorum sectio prima.

APHORISMVS PRIMVS.

ὁ βίος βραχύς, ἢ ὃ τέχνη μακρὴ· ὃ ὁ καιρὸς ὀξύς,
ἢ ὃ πείρα σφαλὲρ, ἢ ὃ κρείσσις χαλεπή· Δεῖ ὃ ἔ μόνον
ἐν ὧν παρέχῃ τὰ δέοντα ποίεοντα, ἀλλὰ καὶ
τὰ νοσέοντα, καὶ τὰ παρέοντα, καὶ τὰ ἔξωθεν.

Vita brevis, ars verò longa: occasio præceps, ex-
perimentum periculofum, iudicium difficile. O-
portet autem non solum seipsum præstare vt fa-
ciat ea quæ conueniunt, sed & ægrum, & assidētes,
& externa.

D Vas hæc Hippocratis sentētia complectitur par-
tes, in quarum prima quidem docetur, quòd ne-
cesse admodum sit in arte medica esse aphoristi-
cam, hoc est breuem & compendiosam doctrinā,
quandoquidem vita ipsa humana brevis sit, ars verò longa.
Neque enim vita brevis ad artem longam perdiscendā suf-
ficere potest, nisi hæc ipsa breuib. sententiis & aphorismis
complexa fuerit. Cæterum βίος, τούτῃσι δὲ χρόνος τῆς ζωῆς ἡ-
μῶν, Philotheo interprete, vita, siue tempus vitæ nostræ bre-
ue ab Hippocrate dicitur, artis comparatione, quæ quidem
longa est. Quanquam simpliciter etiam vita nostra brevis,
fugax, ac momētanea est. Siquidem vniuersum vitæ nostræ
tempus, Dauide in Psalmis teste, anni sunt septuaginta, vel
ad summū octoginta. Quam quidem de vitæ breuitate Da-
uidis sentētiā Eobanus noster, longiore vita dignissimus,
iis versibus scitissimè expressit:

Tam nostri tacitis labuntur cursibus anni,

Quàm citò quæ loquimur verba perire solent.

Viuitur humanos bis septem lustra per annos,

Vix rectè vt valeas lustra bis octo feres.

E quibus

βίος
Vita
brevis,

Vniuersū
vitæ noi-
stræ tem-
pus.

EPISTOLA

Ex quibus eximios quos viuimus, omne laborum
Et genus, & miseri fata doloris habent.

Tam citò desinimus, tam fors hæc nostra caduca est,
Tam citò ceu penna præpete vita fugit.

Quare rectissimè etiam ab Horatio dictum est,

Vitæ summa brevis, spem nos vetat inchoare longam.

*Ars longa
cur dicta.*

*Medicina
multarum
rerum co-
gnitione
requirit.*

*Quæ me-
dico cogni-
tu necessa-
ria.*

*In arte
medica
perdiscen-
da inui-
lia recide-
da.*

Porro ars bifariam longa dicitur. Primum quidem, de Gale-
ni sententia, quòd occasio agendorum in ea præceptis admo-
dum sit, hoc est angustissima, & ferè momentanea, atque a-
deò difficulter comprehensibilis, vt copiosius in Commen-
tariis idem prosequitur Galenus. Dein ars quoque ipsa lon-
ga est, præsertim si eam vnius hominis vita metiamur, pro-
pter multarum variarumque rerum cognitionem, quã hæc
ipsa requirit. Nam omnes alias artes sine controuersia, me-
dicina ipsa difficultate, atq; variarum rerum inuestigatio-
ne superat. Medico enim opus est vt elementa, ac tempera-
menta, atque adeò naturam hominis, omnium quoque par-
tium corporis essentiam, magnitudinem, numerum, situm,
connexum, figuram, actionesque: alimentorum præterea fa-
cultates, pulsus, vrinas, aliaque signa perspecta habeat. Cau-
sas denique morborum, symptomatumque, & eorundè dif-
ferentias idem, rimetur, necesse est. Postremò vt simplicium
medicamentorum vires, quo tot morbis corpus humanum
vndiquaque incurfantibus, mederi commodè possit, calleat,
oportet. Quid multa? omnium propemodum stirpiù, geni-
marum, animantium, terrarum, & metallorum exactam ha-
beat notitiam medicus, necessum est. Quare tanta est varie-
tas ac difficultas earù rerum quas medicum cognoscere o-
portet, vt vix etiã iusta oratione ab aliquo cõplecti queant.
Ita vt verissimè initio libri tertij de Differentia pulsuum
Galenus scripserit, tantam esse rerum in hac arte obscurita-
tem ac difficultatem, vt si vel in triplũ hæc vita nostra pro-
rogetur, tamè ne tunc quidem exactè nos omnia cognosce-
re posse. Proinde non temere Hippocrates dixit, Vitam bre-
uem, artem verò longã esse. Danda igitur opera, vt in per-
discenda arte inutilia omnia recidantur, atque ea tantum
quæ ad hanc rectè exercendam utilia & necessaria sunt, cõ-
sectentur. Id quod hoc loco etiam tacitè Hippocrates per
hæc verba, Vita brevis, ars longa, innuere voluit. Quod in
primis

primis testatur Galenus, qui lib. 6. de Simplicibus medica-
facul. cap. 1. ita scriptum reliquit: Et sanè protinus Aphorif-
morum initio ab Hippocrate mihi dictum videtur, Vita brevis, »
ars verò longa, ut tempus non in inutilia impederemus, verum »
quàm maximo studio festinaremus viam incedere copen- »
diosissimam, nempe per ea quæ in arte vtilissima. Hæc ille. »

Occasio, quæ Græcis *καιρός* dicitur, est faciendi, aut non *Occasio.*
faciendi opportunitas. *καιρός* itaque Græcis omnino plus *καιρός.*
est quàm tempus, nempe articulus, ipsumque momentum
ac punctum, quod aiunt, in quo aliquid sit agendum. Sic cum
apud Terentium dicitur, In articulo oppressit: non est aliud,
quàm *ἐν ῥῷ καιρῷ*. Non igitur rectè hoc loco antiquus in-
terpres *καιρόν* tempus simpliciter conuertit, cum potius in-
terpretenda vox hæc erat occasio, aut cum adiectione tem-
pus opportunum. Occasionem autem Hippocrates, *ὀξύς*, id
est præcipitem ac celerem, aut celeriter trāsēuntem esse ait, *Præcept.*
ob perpetuum humani corporis fluxum, Galeno teste, quod *ὀξύς.*
alterantibus causis tum internis, tum extrinsecus inciden-
tibus, nunquam non obnoxium est. Quum itaque corpus hu-
manum assidue fluat, & temporis momento transmutetur,
idque tum potissimum quum morbo affligitur, qui eo etiā
illud reddit imbecillius, quo vehementior est, & quo gra-
uius affligit, eo celerius exigit remedium: danda omnino
medico opera erit, ut remedium occasio non negli-
gat, ne subinde quum illo maximè uti cupiat, usus nullus sit
relictus locus. Prudentissime igitur in Epistola ad Crateum
dixit Hippocrates: *τέχνης μὲν ὅς πᾶσης ἀλλότριον ἀναβο-
λὴ, ἰατρικῆς δὲ καὶ πάντων ἐν ἡΐψυχῆς κίνδυνος ὑπὲρ πλείους*. Ab
omni equidem arte aliena est procrastinatio, potissimum ve-
rò à medicina, in qua dilatio vitæ periculum est. Quapro-
pter occasio ipsa non ineptè *ὀξύς* etiam, id est acuta, dici po-
test, quòd scilicet ab ea deflectere non sit tutum. Atque hinc
est quòd veteres hanc pinxerint cum nouacula, quam dex-
træ insertam gerebat, quòd scilicet *ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος*
id est quavis acie acutior esset. Sed præstat hoc loco refer-
re versiculos elegatissimos, è libro quarto Epigrammatum
desumptos, qui Occasionem, quæ medico præsertim, summo
studio obseruanda erit, sic pingunt, ut ne Apelles quidem
hanc melius exprimere potuerit. Sunt autem eiusmodi:

*Occasio ac-
cutatur di-
cta.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Τίς πόθεν ὁ πλάσης; Σικυνώνιος. οὐνομα δὴ τίς;
 Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; καιρὸς ὁ πανθαμάτωρ.
 Τί περ δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ προχάω. τί δὲ τασσοῦς
 ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵππαμ' ὑπνέμνιος.
 Χεὶρ δὲ δεξιτὴρ ἢ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δειγμα,
 ὡς ἀκμῆς πάσης ὁξύτορος τελέθω.
 ἢ δὲ γὰρ τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι
 ἢ δὲ δία τ' ἐξόπιθον. πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
 τὸν γὰρ ἄπαξ πλωοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
 οὔτις ἔθ' ἰμείρων δράζεται ἐξόπιθον.
 Τοῖον ὁ τε χνίτης με δὲ πλάσσει εἵνεκεν ὑμῶν
 εἶνε, καὶ γὰρ περ θύροις θῆκε διδασκαλίῳ.

Quos versiculos Erasmus ita cōuertit, & vicissim latinis verbis expressit.

Quæ patria artificis? Sicyon. Quo nomine? Nomen

Lyippo dictum est. Ipse quis es? loquere,

Illa ego cuncta domans Occasio. Cur age pinnis

Insistis? Voluor que ac rotor assidue.

Cur gemina in pedibus gestas talaria? Dicam,

Huc illuc uolucrem me leuis aura rapit.

Quid dextræ sibi vult inserta nouacula? Signum hoc,

Quod quauis acie sim mage acuta, docet.

Te sta capillitio facies quid nam admonet? Illud,

Quisque uti me, quoties offeror, arripiat.

Cur autem capitis pars posticaria caluet,

Quem semel alatis præterij pedibus,

Is quanquam volet inde cito me prendere cursu,

Haud liceat, simulac vertero terga viro.

Hac itaque, idque tua me finxit imagine causa,

Hospes, sculptoris ingeniosa manus:

Spectandamque domus hic prima in fronte locauit,

Scilicet ut cunctos & moneam, & doceam.

Experimentum eorum quæ iuuant periculosum, fallax, lubricum existit: id enim vox σφαλερὴ significat, idque pro-

πείρα
 σφαλερὴ
 Iudicium
 difficile.

pter corporis humani dignitatem, quemadmodum fusius in Commentarijs Galenus docet. Iudicium difficile.) Hoc est, ratio per quam quid faciendum sit iudicatur, difficile. Quod cuius promptum est colligere ex tot sectis & opinionibus quæ in arte fuerunt medica, veluti, in Commentarijs Gale-

nus

nus latius prosequitur. Idem igitur κρείσις hoc loco quod λόγος & λογισμός denotat. Quum itaque duo sint instrumenta, per quæ remedia inueniuntur, vt loco iam citato, & libro tertio Ther. meth. capite secundo Galenus testatur, ratio scilicet & experientia, rectè quidem Hippocrates hanc periculosam, illam verò difficilem esse dixit. Oportet autē, *Oportet &c.*) Hæc quidem altera est huius sententiæ pars, in qua *autē non* Hippocrates non tantum à medico ea quæ conueniunt, sed *solum.* & ab ægris atque ministris requirit. Vult enim singula sic esse comparata, vt morbum oppugnare possint. Quare, inquit, oportet non solum *ἑωυτὸν*, δηλονότι ἰατροῦ, medicum *Seipsum.* ipsum vniuersa quæ opportuna sunt facere, sed & ægrum, qui in omnibus præcipienti medico obtemperet, nihilquæ intemperantia sua delinquat. Nisi enim vtilibus medici præceptis obtēperauerit, vt sua ipsius culpa moriatur æger necesse est. Quapropter non temerè ab Hippocrate libro primo Epide. sect. 2. dictum est, ὅτι πρὸς τὸν ἰατρὸν ὁ νοσῶν ἀνάγκη ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσηντα, μετὰ τῷ ἰατρῷ χρῆναι: Aegri est, vnà cum medico reluctari morbo. Cæterum *ἑωυτὸν* est composita vox, ab *ἑωυτὸν.* ὡυτὸς dictione Ionica, quæ idem significat quod αὐτός. Est enim *ωυ* diphthongus ionica, pro *αυ*, vt obiter etiam hoc annotemus. Per assistentes intelligit ministros, qui ægro ad *Assistētes* sunt. Quorum etiam interest, vt nihil erroris committant, & ministerium ritè exhibeant, quemadmodum Galenus libr. primo de Dieb. decretoriis copiosius docet. Prætereà externa quoque ipsa conuenire, ac culpa vacare oportet. *Externa.* Quid autem per externa nobis accipiendum sit, non solum in Commentariis, sed & loco iam citato Galenus explicat, inquit: Etenim pluuiæ, tonitrua, fulgura, vicinorum tumultus, canum latratus, grassationes latronum, domus ruina, defluens aqua, fluuius irruens, incendia, ictus, atque huius generis vniuersa exterioribus attribuuntur. Porro quæ in altera huius sententiæ parte præcipit Hippocrates, ea etiam in libro sexto Epide. par. 2. aphorif. 29. repetit iis verbis: Considerandum quæ ad ægrotantem, quæque ad assistentes, & quæ ad exteriora attinent. In quorum verborum expositione multa ad institutum facientia in nostris Commentariis studiosi reperient.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.
ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Non parum sententiæ ambigunt.) Significantius fortè,
& melius ita īterpres cōuertisset. Ex iis est de quo maximè
quæstio existit. Siquidem Græcè est, τῶν ἀπορώτατων ἐστὶ.

Sic quoque nō obscura est eius rectitudinis difficultas.)
Infœlix eius successus. Græcè enim est, τὸ δυσκατόρθωτον
αὐτοῦ. Cohærere.) Græce, οἰκῆον εἶναι, accōmodatum,
familiare esse. Sufficiat.) ἱκανὸς ἐστὶ, sufficit. Vel dormis-
se.) Græcè, καμῆέντες καλῶς αὐτῶ. bene dormisse, cōuer-
tendum erat. Soporem.) somnum, ὕπνον, propter inter-
pretes alios, qui κῶμα soporem interpretantur.

APHORISMVS II.

Ἐν τῇσι παραχῆσι αὐτῆς κοιλίας, καὶ τοῖς ἐμέτοισι
βίσιραυθμάτως γινόμενόσιν, ἢ ἢ οἷα δεῖ καθαί-
ρεσθαι, καὶ φέρειν, συμφέρει τὴν καὶ εὐφύως φέρου-
σιν. ἢ ἢ μὴ, τοῦ αὐτοῦ. ὅταν καὶ κενεαγγείη, ἢ ἢ
οἷα δεῖ γίνεσθαι γίγνοιτο, συμφέρει τὴν καὶ εὐφύως
ἔχουσιν, ἢ ἢ μὴ, τοῦ αὐτοῦ. ἐπιβλέπει οὖν δεῖ καὶ
χώρα, καὶ ὥρα καὶ ἡλικία, καὶ νόσος, καὶ ἢ οἷα δεῖ, ἢ οὐ.

In perturbationibus vētris, & vomitionibus sua
sponte factis, si talia purgentur qualia purgari opor-
tet, confert, & facile ferunt. Itidem & vasorum va-
cuatio si talis fiat qualis fieri debet, cōfert, & leui-
ter ferunt: sin minus, contrā. Habere itaque rationē
oportet & regionis, & temporis, & ætatis, & mor-
borum, in quibus oportet, aut non.

Hippocrates in hac sententia, exemplo ab iis eua-
cuationibus quæ sua spōte, atque adeò natura ip-
sa fiunt sumpto, monstrat, quales humores medi-
cum vacuare oporteat. De qualitate enim eorum
quæ vacuantur, Galeno etiā in Commentariis teste, Hip-
pocrati sermo est, & minimè, vt nonnulli censent de quan-
titate

titate. Qualitas autem, quæ Græcis *ποιότης* dicitur, in præ- *Qualitas*
 sentia nihil aliud significat, nisi differentiam, aut speciem *quid*:
 humorum corruptorum, ac corpus infestantium. Quare
 quod in præsentii Commentario Galenus *ποιότητα*, & se-
 quenti *ποσότητα* vocat, id ipsum libro quarto de Tuenda
 sanitate *ἰδίαν* & *πληθος* nominat: ubi ut medicus in alui
 deiectione *πρός τε τὸ πλῆθος* & *τὴν ἰδίαν* τῶν *πλεονάζοντος*
χυμῶν, ad redundantis succi copiam, pariter & speciem, res-
 piciat hortatur. Significare autem *ποιότητα*, hoc est quali-
 tatem interdum, idem quod differentiam seu speciē, testan-
 tur euidentissimè quæ scribit lib. 2. de Sanitate tuenda, ca-
 pite decimo, Galenus, de exercitiis sic inquit: *ποιότης* ἢ
ἡ διάφορα, καὶ γὰρ οὖν & ταῦτ' ἔξουσιν ἐκατέρως ὀνομάζειν, ὁ-
ξύτης τε κινήσεώς ἐστι, & βραδύτης, &c. Qualitas verò seu dif-
 ferentia (nam & hæc utroque modo appellare licet) veloci-
 tas tarditasque motus sunt. Vnde omnibus perspicuum fit,
 errare eos toto cælo, qui per qualitatem solam humorum
 caliditatem, frigiditatem, humiditatem, aut siccitatem,
 atque adeò nudas earundem qualitates esse intelligendas
 censent. Nam si easdem hoc loco qualitatis nomen signifi-
 caret, temerè vacuationis mentio fieret, quum qualitas ip-
 sa, si sola fuerit plus æquo aucta & intentata, non vacuatio-
 nem, sed alterationem requirat. Hinc etiam constat eos-
 dem non rectè accipere purgationis definitionem, quam
 in Commentariis affert Galenus, humorum *κατὰ ποιότητα*
ἀπλούντων hoc est, qui qualitate molestant, inquit esse va-
 cuationem. Siquidem per qualitatem humorum, solam ca-
 liditatem, frigiditatem, humiditatem, aut siccitatem eorun-
 dem intentam intelligunt: quum tamen constet Galenum
 hoc loco loqui de humoribus, qui aucti immodicè, iustam
 sibi proportionem sanguini inculpato componendo ne-
 cessariam, excedunt: quos non alteratione, ut qualita-
 tes intentas, sed purgatione potius sanare oportet. Ut cer-
 tè *ποιότης* Galeno non sit diuersa à *κακῶ χυμῶν*, quæ acci-
 dit, eodem lib. 13. The. metha. teste, ubi flaua bile, vel atra,
 vel pituita, vel serosis humoribus corpus refertum fuerit.
 Qualitas itaque humorum in præsentiarum non solum ca-
 lidiores, frigidiores, humidiores, aut sicciores factos, verum
 etiā immodicè auctos humores significat, quos hoc nomine

*Purgatio
 nis definitio
 quomodo
 intelligenda:*

*ποιότης
 non differt
 à κακῶ
 χυμῶν:*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

per purgationem educere oportet: cuius quidē, si solæ qualitates intentæ forent, nullus vsus futurus esset, utpote quæ alteratione, ut dictum est, sanari, atque ad mediocritatem reduci deberent. Qualitatem verò hoc ipsum quod diximus significare, in primis testatur Galenus, qui lib. quarto Aph. commen. 2. sic scriptum reliquit, τὸ γὰρ οἷα δ' εἶ, τὸ πλεονάζον ἐστὶ τῆς λυπῶντων δηλονότι, κατὰ ποιότητα τ' κἀμνοντα. Quod enim dicitur, qualia oportet, redundantiam eorum quæ qualitate ægrotantem infestant, significat. Et qualitatem hoc loco significare humorum corruptionem, quæ nihil aliud est nisi cacochymia clarissimè docent quæ Galenus libro tertio Prorhetici com. 18. scribit, inquiens, ὅταν ἐκκενούμενα τύχοι τὰ διεφθαρμένα, κάθαρσις γίνεται. Cum excerni contigerit, quæ deprauata & corrupta sunt, purgatio fit. Quid multa? Hippocrati & Galeno interdum qualitatem denotare cacochymiam, quātitatem verò plenitudinē seu plethoram, ex multis etiam aliis Galeni locis fit evidētissimū, eo præsertim qui est lib. 1. Aph. com. 23. ubi ita scribit, ὡς γὰρ ποιότητα κατὰ τ' λυπῶντα χρὴ κενοῦσθαι χυμὸν οὕτω δηλονότι καὶ τὴν ποσότητα ὅδ' πλεῖθι τῶ λυπῶντος ἀρμόττειν: Quemadmodum qualitatem pro humoris ratione qui corpus infestat, vacuari oportet, ita & quantitatem humoris molestantis multitudini congruere decet. Per hæc enim verba, qualitatem euacuare oportet, palam significat, se non loqui de caliditate, frigiditate, & similibus qualitatibus, utpote quæ vacuatione nō egent, sed de humoribus potius, qui suam proportionē ac mediocritatē excedentes purgationem requirunt, perinde atque ubi ex æquo omnes aucti sunt, euacuationē. Cuius rei testis est Galenus libro secundo Apho. comm. 17. sic scribens, κένωσιν μὲν ἀπὸ πᾶσι εἰώθει λέγειν ὁ Ἱπποκράτης, ὅταν ὁμοτίμως ἅπαντες οἱ χυμοὶ κενῶνται. κάθαρσιν δὲ, ὅταν οἱ μὲν χυμοὶ κατὰ ποιότητα. Vacuationem simpliciter Hippocrates dicere consuevit, quando humores omnes ex æquo euacuantur: purgationē autē, quando ij qui qualitate molestant. Qualitatem autem significare speciē humoris molestantis, sole clarius monstrat locus Galeni qui est in. 6. Aph. com. 11. ubi inquit, οὐ γὰρ κενώσας μόνον λόγῳ αἵμαρ ὁρῶντες ἰῶνται τὰ τῶν παθῶν ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ποσότης τῆς κενωμένης: Non solum vacuationis ratione he-

morrhoides sanāt eiusmodi mala, verūm etiam qualitas ipsa eius quod vacuatur: hoc est, species etiam humoris qui vacuatur. Quasi diceret Galenus, Hemorrhoides hæc mala nō solum sanant quia vacuant, verumetiam quia talem humorem vacuant, qualis educi debet, nempe melancholicū, qui malum hoc procreat. Et libro quarto Ther. meth. cap. 6. ubi ex professo de purgatione agit, disertè dicit καθαρσιμῶν τῶν πλεονέχοντων χυμῶν μοχθηρῶν δειόντως παραλαμβάνεσθαι: Purgationem in redundantia vitiosorum humorum conuenienter suscipi. Quare abundè nunc ostensum est, qualitatem in præsentī aphorismo significare speciem humorum redundantium, atque adeò corruptorum, & corpus infestantium, quorum tantum fieri euacuationem oportet, & non aliorū. Rectè igitur præcipit Hippocrates hoc in aphorismo, qualitatem ac speciem eorum qui vacuantur humorum esse considerandam, ne scilicet probi & inculpati humores pro prauis ac noxiis, magno ægrotantis malo, educantur. Inquit itaque, In perturbationibus ventris, hoc est, deiectionibus per inferna. Venter enim, qui Hippocrati κοιλία dicitur, hic pro aluo capitur. Aliās ventriculum etiam significat, vt alibi copiosius commemorauimus. Et vomitionibus sua sponte factis. Quibus verbis palam innuit, se non de omnibus perturbationibus alui, & vomitionibus loqui, sed de iis tantum quæ sua sponte, hoc est citra medici operam fiunt, Galeno lib. quarto Aphorif. commen. 2. teste, ab ipsa nimirum expultrice facultate, quæ natura interdum, Galeno libro secundo de Sympt. causis, cap. 1. autore, vocatur. Hinc est quòd omnes etiam vacuationes ab eadem factæ, naturales dicantur. Cuius rei testis erit Galenus qui in libro contra Iulianum, in eum scribit modum: Nos quoties alicui nullo sumpto medicamento vomitus accidit, aut multa inferior euacuatio, siue ea per intestina, siue per vterum fiat, huiusmodi omnia natura facta esse dicimus: vel à natura, vel naturaliter. Si talia purgētur qualia purgari oportet, hoc est, humores qui corpora molestant. Cōfert, & facile ferūt: εὐφορεῖσι γὰρ οἱ κείμενοι, ἐλευθέρουμενοι τῇ καὶ χυμίας, ait Philotheus. Quibus verbis palam sententiam nostram confirmat, nempe Hippocratem & Galenum hoc loco de caco-chymia loqui, quam quidam perperam

Perturbatio ventris.

κοιλία.
Vomitiones sua sponte factæ.

Natura.

Vacuationes naturales.

Si talia, &c.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

prauam humorum qualitatem interpretantur, quum sit potius vitium succi, aut vitiosus succus. Neque enim in cacochymia solum existit qualitas praua, verum etiam quantitas, seu humoris redundantia, vt alibi fusius monstrauius.

*Lib. 2. Pa-
ra. ox. ca.
p. 2.* Nam quum cacochymia sit vnius humoris redundantia, vt paulo antè dictum est, praua etiam vnà adfit qualitas necesse est, quum aliàs *κακὸς χυμὸς*, & vitiosus succus dici commodè non posset. Omni itaque cacochymia est praua qualitas coniuncta: sed non vice versa, omni prauæ qualitati cōiuncta est humoris redundantia. Siquidem non rarò eisdem sola qualitas intenditur, mediocritate substantiæ manente.

*Sin minus
etc.*

Quod confirmat grauissimus autor Galenus, qui libro. 3. de Tempera. cap. quinto scribit, Animal bifariam calidius fieri, vel quòd plus calidorum succorum sit fortitū, vel quòd calidiores eos habeat quàm antea. Et eadem ratione bifariam etiam frigidius, vel quòd plures illi succreuerint frigidi succi. vel quòd eorum mediocritate non mutata, sola qualitas sit intenta. Sin minus, scilicet vitiosi humores vacuentur. Contrà accidit, hoc est nocet, & difficile ferunt ægrotantes hanc vacuationem, quòd nimirum utilis humor deiectione aut vomitione educatur. Hactenus Hippocrates de iis quæ sua sponte, atque adeò à natura ipsa fiunt vacuationibus, egit, easque bonas esse docuit, quas ægrotantes facile ferunt, vtpote quæ infestantes humores expurgant, Contrà prauas, quas difficile ferunt, vtpote quæ non id quod infestat, sed aliud quippiam vacuant.

*Vacuatio
qualis esse
debeat.*

Nunc de euacuatione quam medicus molitur verba factururus, hortatur vt eadem sit eorum quæ corpus nostrum molestant. Nam quum medicus in artis operibus ea quæ à natura fiunt studiosè imitari debeat, hoc quidem vnice curabit, vt in singulis morbis tales vacuet humores, quales quum in iis quæ sponte fiunt vacuationibus excernuntur, prodesse constat. Inquit igitur, Sic & vasorum vacuatio, quam ille *καταρρεῖν* vocat, si talis fiat, qualis fieri debet, confert, & leuiter ferunt. Per vasorum autem vacuationem. omnem euacuationem, Galeno in Commentariis teste, Hippocrates intelligit: sic ab euentu illam neminans, quòd nimirum in singulis vacuationibus inania fieri vasa accidat.

*Vasorum
vacuatio:*

Quare hoc loco generatim de omni vacuatione loquitur, quod

quod libro quarto Aphorif. comm. 2. Galenus palam etiam confirmat. Sin minus, contrà. Quorum quidem verborum is est sensus, quem paulo antè expressimus. Cæterum in fine aphorismi Hippocrates præcipit, in vacuationibus ipsis rationem esse habendam regionis, temporis, ætatis, & morborum: idque duplici ratione. Primam, ut per hæc ipsa humores qui retrocesserunt, & non æqua portione per vniuersum sunt diffusi corpus, dignoscamus, quemadmodum Galenus copiose in Commentarijs docet. Secundò, ut sciamus quando nobis sit euacuandum, aut minus. Siquidem in frigidis tum regionibus, tum temporibus, minimè vacuare oportet, nisi id ipsum ingens necessitas postulet: quod tū corpus antea satis frigidum, magis refrigerabitur. Quare si omnino vacuandum erit, parcè id ipsum faciamus oportet. Sic etiā in calidis locis & tēporibus tutò vacuare nobis haud licet, quod scilicet tū natura ipsa exusta, æstuq; dissoluta, euacuatione magis dissoluetur. Similiter sentiendū de ætatib⁹ & morbis, quod in ijs etiā omnib⁹ vacuare haud liceat, ut fuis capite vigesimo nostri Cōpēdij seu Isagoges diximus. Præterea particulā hāc, In quib⁹ oportet, aut nō: Galen⁹ abundè i Cōmētarijs explicat, ut nostra expositiōe nō sit op⁹.

Habere
itaque
rationem,
&c.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

In quibus
cōueniat,
&c.

Hippocrates siquidem euacuationem.) Conuertendum erat, omnem euacuationē. Græcè enim est, ὅ γὰρ Ἱπποκράτης ἀπασάν κένωσιν. Si igitur pituita redundet.) Ex hoc loco satis liquet, quod supra etiam monuimus, in cacochymia humorem non solū in qualitate, ut verba in scholis nostris vñitata vsurpemus, verū etiam in quantitate peccare. Nam quum promiscuè iis duabus vocibus πλεονάζοντος & ὕποχλούσης vtatur Galenus, apertè significat nihil referre, siue abundare, siue infestare pituitam dicamus, quum primum sine secundo accidere haud queat. Siquidem quantitate humoris culpata existente, nequit esse inculcata eiusdem qualitas. Si non regurgitauerint.) ὀνόσων μὴ ἀμπωτὶς ἐστὶν: Si nō intrò redierint. Est enim ἀμπωτὶς propriè, quando post exundationem aqua ad mare reuertitur ac reciprocando subsidit. Quare idem significat quod ἀνάπλωσις, quod scilicet tum mare aquam rebibere videatur, Gale-

In κακῇ
χυμῷ
humor
quatenus
peccet.

ἀμπωτὶς

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

nus ad humores transfudit, qui reciprocando ad interiora corporis recedunt.

APHORISMVS III.

Ἐν τοῖσι γυμνασικοῖσι ἰσχυραὶ ἐπ' ἀκροῦ ἐνεξίαι σφα-
λεραί, ἢ ἢ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν. οὐ γὰρ διώαντι μὲν ἐν
τοῦ αὐτέω, ὅτε ἀρεμέειν. ἐπεὶ ὅτε ἀρεμέεσι, ὅτε ἔ-
νι διώαντι ὡς βέλτιον ἐπιδιδόναι. λείπει δὲ ὡς
ὡς χεῖρον. τῶν δὲ ἐννεκα τὴν ἐνεξίαν λύειν
ξυμφέρει μὴ βροχιάως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέ-
ψιος λάβῃ τὸ σῶμα. μηδὲ τὰς ξυμπτωσίας ἐς τὴν
ἐσχάτην ἀγῆν. σφαλερόν γάρ. ἀλλ' ὁμοίῃ ἂν ἢ φύσις ἢ
τὸ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς ὅσον ἄγειν. ὡς αὐτὸς ὅτε
αἰκνώσιες αἰεὶ ἐς τὴν ἐσχάτην ἀγασθαι, σφαλεραί. καὶ
πάλιν αἰ ἀναθρέψιος αἰεὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔσθαι, σφα-
λεραί.

Athletarum summè firmæ corporis constituti-
ones periculosæ, si ad extremum progressæ fue-
rint. neque enim eodem in statu cōsistere possunt,
neque interquiescere. Quum verò non quiescunt,
iam in melius proficere haud possunt. restat igitur
vt in deterius vergant. His itaque de causis firmam
constitutionem sine mora soluere prodest, vt rur-
sus corpus refici incipiat. Neque verò extenuatio-
nes ad summum progredi oportet, periculosum e-
nim: sed prout fuerit natura eius qui perferet, eo-
usque progrediendum. Pari modo euacuationes ad
summum progressæ, periculosæ. Et vicissim refe-
ctiones summæ, periculosæ.

SVperiore sententia Hippocrates monstrauit, quales
humores medicum vacuare conueniat. Nunc uerò
de quantitate seu plenitudine illi sermo est: neque
enim hoc loco, vt præcedenti etiam dictum est Com-

mentario, ποσότης aliud quàm ὁ πλεῖστος significat. Athleta *Quantitas*
 tum autem exemplo docet, immodicam plenitudinem esse *quid.*
 periculofam, atque adeò sine mora soluendam. Cæterum in
 firma athletarum constitutione soluenda idem monet Hip
 pocrates, ne utamur extrema extenuatione. idipsum enim
 periculo haud vacat. Ad extremū dictionis immodicas tum
 vacuationes, tum refectiōnes dānat. Porro quū inquit, ἐν
 γυμναστικαῖς, animaduertendum erit per γυμναστικὰς γυμναστικὰς
 οὐκ εἰς τοὺς γυμναστικοῖς, non eos qui quomodolibet exercentur, sed eos potius *κοὶ qui.*
 quorū hoc studiū est, ut athletico robore cōtra aduersarios
 exercēdo sese muniant, esse intelligēdos. Quod in Cōmen
 tariis Galenus apertè docet, & in lib. ad Thrasylbulum, vbi
 præsentem sententiam citans, in eum scribit modum: ἀκού
 εῖν γάρ σε χρὴ γυμναστικὰ σώματα λέγεσθαι νῦν, οὐ τὰ τῶν ὀ
 ποσοῦν γυμναζομένων, οἷον ἢ τοῖς σκαπτόντων, ἢ ἐρεσόντων, ἢ
 ἀμόντων, ἢ τι τῶν ἄλλων, ὅσα κατὰ φύσιν ἀνθρώποις ἐργα
 πρᾶττόντων, ἀλλ' οἷς αὐτὸ τοῦτο ἐστὶν ἀγώνισμα ὃ γυμνάζε
 σθαι κατ' ἀθλητικὴν τῶν ἀντιπάλων ἰσχὺν ἐπασκοῦσιν.
 Per gymnastica vocata corpora nunc te intelligere oportet
 non illa quæ quomodolibet exercētur, ut sunt fodientiū, re
 migantium, metentium, aut quippiam aliud ex naturalibus
 hominum operibus facientium, sed illa quibus hoc ipsum
 studium est, ut athletica vi sese contra aduersarios in lucta
 exerceant. Philotheus etiam γυμναστικὰς hoc locò ἀθλητὰς
 interpretatur. Ex iis igitur perspicuum est γυμναστικοῖς
 idem hoc loco significare quod ἀθλητικοῖς. Hinc est quod
 nos conuertimus, Athletarum. Siquidem horum unicū hoc
 est vitæ institutum, ut luctando alios vincant atque deiici
 ant. Quare cibis multis plurimūque nutrientibus, corporis
 robur atque molem sibi parare student. Quod dum summo
 studio faciunt, tantam humorum copiam coaceruant, ut pe
 riculum sit ne præ illa rumpātur vasa, aut calor natiuus ex
 tinguat, quemadmodum Galenus copiosius in libello de
 Firma affectione docet. Ut ea de causa rectissimè dictum sit
 ab Hippocrate, summè firmas athletarum constitutiones esse
 se periculofas. Summè autem firmas constitutiones dixi
 mus, quæ Hippocrati αἱ ἐπ' ἀνδρῶν δυνεΐαι vocātur. sic enim
 δυνεΐαι interpretatur Cicero, ut καχεΐαι infirmam consti
 tutionem, seu affectionem. Galenus etiā in libro ad Thra

*Summe fir
 mae cōsti
 tutiones*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Ευξία. sybulum inquit, *εὐξία ἢ οὐδὲν ἄλλ' ἐστίν, ἢ οὐ ἔχουσα ἕξις:*
 Euexia nihil aliud est, quàm firma seu bene constituta affe-
 ctio. *ἢ ὅτι ἕξις, διάθεσις μόνιμος ἐστίν:* Hexis est affectio stabilis
 & perpetua. In eo libello quem inscripsit Exhortationē ad
ἕξις. bonas artes Galen⁹, *ἕξις ἐμμενὸν εἶναι καὶ δισαλλοίωτον δια-*
θεσιν ait. Cæterum quum duplex sit firma affectio, vna salu-
 bris & naturalis, altera cum adiectione Athletica, non sim-
 pliciter vocatam firmam constitutionem seu affectionem
εὐξία
duplex. periculosam esse tradit Hippocrates, sed eā potius quæ est
ἀθλητῶν, ἢ τῶν γυμναστικῶν. Inter firmas autem athletarum
 affectiones eas maximè tanquam periculosas damnat, quæ
 ad extremum progrediuntur, hoc est in quibus vasa ipsa hu-
 moribus sic expleta sunt, vt plus citra vitæ discrimen cape-
 re haud possint. Quare non ab re dixit Hippocrates, athle-
 ticam firmam constitutionem in eodem statu consistere nō
 posse, nec interquiescere, sed necessariò in deterius verge-
 re. Causam abundè in Commentariis Galenus exponit.
Athletarū
genus mi-
serimū. Proinde quod ad bonam valetudinem attinet, palàm est,
 nullum genus hominum esse miserius quàm athletarū. Ita
 vt Galenus noster in libello paulo antè citato scitissimè di-
 xerit, Athletas vocatos esse quasi *ἀθλίους*, id est miseros.
 Quo quidem in loco multis in athletas inuehitur. Quum
 igitur athletæ tantam sibi studio molis corporis contra-
 xerint humorum copiam; vt ex iis aut venarum ruptio-
 nem, aut innati caloris, qui ob immodicam plenitudinem
 perspiratu caret, extinctionem incidere eos necesse sit, pru-
 dentissimè Hippocrates confestim, antequam scilicet præ-
 dicta pericula incidant, illorum firmam affectionem esse sol-
 uendā hortatur, causa ipsa adiecta, vt nimirum corpus rursus
 refici incipiat. Soluitur autem per euacuationem, venæ pu-
 tissimum sectionem. Sed vt modum etiam in vacuatione
 obseruet medicus, hanc ipsam ad summum progredi vetat,
 quod immodica vacuatio non sit minus immoderata exple-
 tione periculosa. Vacuationem autem ipsam *ξύμπλωσις*
Vacuatio
nis medus
ξύμπλω-
σις. nemve, *ἀπὸ τοῦ συμπλέειν*, quod Latinis est concidere, &
 contrahere. aut idem quod *συνιάνειν*, id est, confidere. Nam
 vacuatio corporis molem concidere, ac confidere facit. In-
 terpres *σύμπλωσις* satis obscure compressionem conuertit.
σύμπι-
πτείν.

Significantius dixisset molis contractionem, aut extenuationem, ut nos. Vfus est in hac significatione voce συμπίνωσις Hippocrates, etiam lib. 6. Epid. par. 3, Aphorif. 3. & 4.

In extenuanda itaque corporis athletarum mole natura, id est facultas eius qui vacuationem perferre debet, consideranda erit. Hic enim minus, ille magis perfert vacuationes.

Atque hinc est quod Galenus quoque in libro de curandi ratione per venæ sectionem, inter præcipuos euacuationis plenitudinis scopos non solum quantitatem & qualitatem, sed & virium robur, atque infirmitatem connumeret. Quod etiam crebro in libris quos de Medendi ratione inscripsit, facit. Sed cum hoc loco dicat Hippocrates, in extenuando corpore non esse ulterius progrediendum quam vires ferre possint, mirabitur quispiam, quid fiat ut Galenus non raro usque ad animi defectum vacuet? Quod certè dum facit, parum ad vires ipsas respicere videtur. Hic Antonius Musa Brasauolus in suis quos in Hippocratis Aphorismos conscripsit Commentariis, respondet, Galenum animi deliquium non includere, sed excludere. Quæ quidem ad præsentem interrogationem responsio, quam sit à Galeni sententia aliena, notius est ferè, quam quod à me demonstrari debeat.

Quum enim Galenus docet vacuationem usque ad animi deliquium fieri debere, de ea quidem loquitur quæ animi deliquium affert. Id quod vno aut altero loco ostendisse sufficiat. In lib. 9. The. methodi. de curatione synochi agens, ita scriptum reliquit. ἀφαιρῶ τὸν αὐτὸν τοσοῦτον ἐξ ἐπιτιδης, ὥς λεπθυμίαν ἐπιγενέσθαι, μέγιστόν τι βοήθημα τοῦ τοῦ πυρετοῦ συνόχων, ἐν ἰσχυρᾷ συνάμει. Aufero itaq; ab homine eousque de industria sanguinem, quoad animo linqueretur, maximum planè, ubi valentes vires sunt, continuæ febris remedium. Ex quibus Galeni verbis manifestissimum fit, eum animi deliquium non excludere. ait enim, ὥς λεπθυμίαν ἐπιγενέσθαι, ut animi defectus succederet. Si autem successit, quomodo exclusa fuerit, non video. Præterea in libello de Curandi ratione per uenæ sectionem, in ardentissimis febribus μέχρι λεπθυμίας, ad animi deliquium usque, confertim vacuandum esse hortatur. Hæc verba autem μέχρι vel ἄχρι λεπθυμίας, non excludere animi deliquium, quæ paulo post ibidem sequuntur, satis conuincunt. Sunt autē eius-

*Quare
Galenus
usque ad
animi deli-
quium
vacuet.
Ant. Musa
sæ senten-
tia.*

modi

*Hæc uer-
ba, ad ani-
mi deli-
quium us-
que: quo-
modo acci-
pienda,*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

modi. Noui ex iis quosdam necessario ὡς τῇ λεπθυμίᾳ, ex animi deliquio, refrigeratos. Si ex animi deliquio fuerūt refrigerati, igitur id ipsum inciderunt. Si uerò inciderunt in deliquium animi, quomodo fuit exclusum? Quare omnibus nunc esse perspicuum censeo, Galenum in prædictis uacuationibus minimè animi defectum, ut nonnulli putant, excludere. Vtūque autem is uacuationem eam quæ animi deliquium adfert in ardētissimis febribus, maximis inflammationibus, & uehementissimis doloribus, Comment. 13. primæ sectionis Aphorismorum, admittat, tamen id ipsum non facit nisi uiribus ualētibus & integris. Proinde in loco paulo suprā citato inquit, ἐν ἰσχυρᾷ δυνάμει. Et in libro de Curatione per uenæ sectionem, ἐπισκεψάμενον τὴν ῥῶσιν τῆς δυνάμεως, virium robore inspecto. Non est igitur cur quīpiam Galenum uires negligere existimet, dum uacuandum docet, donec animus deficiat. Hoc ipsum enim non permittit, nisi sic ualeant uires, ut ex animi deliquio emergere de nouò queant. Sed ad alterius huius sententiæ partis enarrationē ueniamus, in qua ait: Pari modo uacuationes ad summū perueniētes periculosa. Quibus utique uerbis non reperit id quod antea cōmemoratum est, ut nonnullis perperā uidetur. Siquidem in præcedentibus priuatim, in soluenda firma athletarum affectione non esse ad summū progrediendum docuit. ideòque συμπίπτως uoce, quam contractionē, & molis corporeæ subsidentiam significare diximus: quod συμπίπτειν idem quod συνίεναι, καθίστασθαι, καὶ προσέλλεσθαι Græcis denotet: usus est. In præsentiarum uerò generatim omnes immodicas uacuationes periculosas, atque adeò fugiendas esse mōstrat. Vt sit sensus. Quemadmodum in extenuanda per euacuationes athletarū mole, non est ad summum progrediendum: ita quoque in omni alia uacuatione unicè cauendum erit, ne sit immodica, uirēsque eius qui uacuationem sustinet, superet. Vt autem omnis modum excedens uacuatio est periculosa, sic uicissim etiam omnis refectio immodica periculo non uacat. Quocirca non rectè hūc Hippocratis locum enarrant interpretes quidam, qui illum de iis tantum loqui refectioibus contendunt, quæ post immodicas uacuationes adhibentur, quum in uniuersum omnem immodicam refectioem, quocunque in corpore fiat, periculo-

Galenus
in uacua-
tionibus
uires
haud ne-
glexit.

Pari mo-
do uacua-
tiones,
&c.

συμπί-
πτειν.

Sensus.

Interpre-
tum Hip-
pocratis
lapsus

periculosam esse pronunciet: quod in fine Commentariorū Galenus etiam fusius ostendit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Qui enim simpliciter. (ἀπλῶς. simpliciter hoc loco idem significat quod χωρὶς τῆς προσθήκης, citra adiectionem, Galeno in libello περὶ τῆς ἐνείκας autore. Hi enim apparatus sunt.) Hoc est, ad uniuerſi corporis nutritionem paratos & præſto eſſe copioſos humores eſt neceſſe. Id enim παρασ-κδνὴ uox, qua hic Galenus utitur, manifeſte ſignificat. Et ſe-
 quentia hæc eiſdem uerba, καὶ οὐχ οἷά τε χωρὶς αὐτῶν ἐτοι-
 μως παρασκηδνασμένων εἰς ὄγκον ἀρθῆναι τὸ δεόντος μείζονα
 τὰ σώματα. Sed & uires.) Græcè eſt, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις,
 τὸτ' ἐστὶ ἡ δύναμις: Sed & naturā, hoc eſt uires. Natura enim
 aliquando idem quod facultas aut uis ſignificat, Galeno li-
 bro 2. de Sympt. cauſ. cap. 1. teſte. Ad exemplum retribuere.)
 Rectius, referre. Græce enim eſt, εἰ μὴν ἀντἀποδῶται
 μέλλοι τις τῷ παραδείγματι ὁμῶς λόγον. Ad exemplum, ſcili-
 cet athletarum, ne ſermo mutilus ſit. Reſectiōes enim im-
 modicas & ſummas eſſe periculoſas, exemplo nobis eſt fir-
 ma athletarum conſtitutio. Et hanc quidem partem eſſe ad
 athletas referendam, Galenus paulo ſuprà iis oſtendit uer-
 bis: Quæ de firma athletarum cōſtitutione dicta fuere, me-
 dicis ueluti exemplum ſunt ſermonis poſtea ſubiungendi.
 Inquit enim ſic: Et uacuationes ad ſummum progreſſæ, pe-
 riculoſæ. Et ruruſ: Reſectiōes quum extremæ fuerint, pe-
 riculoſæ. Vt horum uerborum iſ ſit ſenſus: Summas euacua-
 tiones & reſectiōes eſſe periculoſas, exemplum athletarū
 ſuprapoſitum abunde docet, utpote quos ultra nutrire non
 licet, neque tamen etiā ſummè extenuare. Hoc ſolum pu-
 tabis.) Græce, κατ' αὐτὸ τὸτο μόνον, per hoc ipſum ſolum,
 &c. Verum ſi quis ita ſermonem acceperit, altera doctrinæ
 pars.) De ſumma expletione, περὶ τῆς ἀκράς πλερώσεως ma-
 niſeſte, φανερώς. Quæ uerba interpreſ partim non recte cō-
 uertit, partim omiſit. Hiſ autem uerbis Galenus quorun-
 dam falſam interpretationem notat, qui Hippocratem de
 iis tantum reſectiōibus quæ poſt immodicas euacuationes
 adhibentur, loqui arbitratur. Hac enim ratione extremam
 expletionem ſeu reſectiōnem Hippocrates non ſemper ca-
 uendam

Simplici-
ter.

παρα-
σκδνὴ.

Natura
quid.

Ad exem-
plum.

cc

cc

cc

cc

Sensus.

Galeni lo-
cus diffici-
lis expli-
catus.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

uendani esse suaderet, sed ab immodica solum uacuatione. Quocirca si ita interpretabuntur Hippocratis verba, altera doctrinae pars de vitanda in vniuersum summa expletione, manifeste omittetur, & exemplum de firma athletarum affectione frustra allatum erit, utpote quam non alia ratione damnauerit, quam quod athletæ cibis & potionibus, non obstante quod vires robustas habeant, supra modum se expleant. Ut hinc manifestum sit, eum non de ea tantum refectio-
ne loqui quæ post euacuationes ipsas, natura iam facta imbecilli, admouetur, verumetiā ea quæ valida adhuc existente virtute sit. Hæc copiosius explicare placuit, quod locus hic Galeni paulò obscurior sit, quam ut ab omnibus intel-
ligi possit.

APHORISMVS IIII.

Αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται, ἐν τοῖσι μακροῖσιν αἰεὶ πάθουσι, ἐν τοῖσιν ὀξέσιν, ὅ μὴ ἐπιδέ-
χεται, σφαλδραὶ. καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ ἔλαττον λεπτότη-
τος ἀφυγμέναι δίαιται, χαλεπαί. καὶ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔλαττον ἀφυγμέναι, χαλεπαί.

Victus tenuis & accuratus, in diuturnis sanè mor-
bis semper: in acutis uerò, ubi non cōpetit, pericu-
losus. Et rursus summè tenuis victus, periculis ple-
nus. nam & extremæ expletiones, graues sunt.

Victus æ-
grotantium
quadru-
plex.

Tenuis.
Exquisite
tenuis.
Tenuissi-
mus.
Extremè
tenuissi-
mus.

HOC in Aphorismo de ægrotantium victu agitur, quod palàm Hippocratis verba, & in Commenta-
riis etiā Galenus mōstrat. Victus uero quo ægrī
utuntur, est quadruplex: nēpe tenuis simpliciter,
tenuis exquisite, tenuissimus, & extremè tenuissimus. Te-
nuis, Galeno in Commentariis teste, est, qui per pauca, aut
ea quæ parū nutriunt, edulia fit: cuiusmodi est ptisanæ suc-
cus, mulsa, & sorbitio ex alica. Hic vires quidem cōminuit,
eatenus tamen ut non exoluantur. Exquisite tenuis est, ubi
ptisanæ succus exigua sumitur quātitate. Tenuissimus sim-
pliciter, & citra adiectionē, qui per mulsam aquā fit. Extre-
mè tenuissimus, qui per solam inediā ad iudicationē vsque
progreditur. Omnis autē tenuis victus cōminuere vires so-
let.

let. Proinde cū necesse sit in diuturnis morbis vt vires feruēt, rectissime ab Hippocrate dictū est, tenuē & accuratū victum in iis esse periculosum, quod scilicet vires ipsas demoliat, quas præstat tum integras, vt morbi diuturnitati pares esse queāt, seruare. Cæterū morbus diuturnus est, omnis qui quadragesimū transcendit diē. Acutus uero triplex existit. Simpliciter vel exquisitè, Hippocrate 2. aph. 23. auctore, qui ad decimūquartum diē protenditur. Acutus nō exquisitè, qui ad vigesimū vsque progreditur. Acutus ex mutatione, qui in quadraginta diebus iudicatur, Hippocrate lib. 1. Prog. aphorif. 28. auctore. Plerique interpretū hūc acutum ex decidentia vocant. Rectius ex mutatione, seu degeneratione, ἐκ μεταπτώσεως, quod nimirū per imperfectas iudicationes ab vna specie in aliam mutatur, vt si pleuritis transsit in suppurationē. Dictus est autem morbus acutus, quod motus eius velox sit, & subito illi pericula adueniant. Porro in acutis morbis victus tenuis interdū competit, interdum minus. Cōpetit quidem in acutis simpliciter. non competit in acutis, ex decidentia, quod ad quadragesimum vsque protrahantur diem. Quare non ab re dixit Hippocrates in acutis πάθος, hoc est morbis: siquidem πάθος ille, Philotheo etiā & Galeno testibus, τὸ νόσημα vocat, ὃν μὴ ἐπισδέχεται: id est, Philotheo interprete, ἐφ' ᾧ μὴ ἀρμόζει, in quib. nō cōpetit, victum tenuē esse periculosum, vtpote eū qui vires admodū demoliat, & cū quo æger ad quadragesimū diem perdurare haud possit. In eadem autem significatione vsus est verbo ἐπισδέχεται Aristoteles lib. 1. Ethic. cap. 3. inquiēs, ἐφ' ᾧ οὐκ ἔστι πρᾶγμα φύσις ἐπισδέχεται, quoad natura rei patitur. Præterea summè tenuē victū, hoc est omnimodā inediā periculosam esse ait, quod non nisi viribus existētibus validis rectè adhiberi possit, & quod nimium omne, vt sect. 2. aphorif. 51. ait Hippocrates, sit naturæ aduersum & inimicū. Hippocrates idipsum à contrario probat. nā & extremæ, inquit, expletiones graues sunt. Quasi diceret, vt summæ expletiones molestæ atque difficiles sunt, sic etiā summæ inedia.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

De qualibet immodica.) Græcè est, περὶ πάσης καθόλου: de qua libet in vniuersum immodica, &c. Modicū.) Græcè σύμμε-

Diuturnus
morbus.

Acutus.

Simpliciter.

Nō exquisitè.

Ex mutatione.

Morbus
cur acutus
dictus.

πάθος
Hippocrati
quid
significet.
ἐπισδέχεται.

Summè
tenuis
victus
cur periculosus.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

σύμμετρος, quod mediocre existit. Maximus uigor.) Græcè est simpliciter, ἡ ἀκμή. Abundat itaque dictio maximus.

Ptisana. Natura.) Δυνάμειος, facultate. *Ptisanae succo.)* De ptisana plura diximus in Annotationibus nostris in librum quartum Galeni de Tuenda sanitate. In præsentia uero sciendum, ptisanam integram seu non colatam esse eam, quæ hordeum & succū simul mixta continet. Succus uero cremor ptisanæ est, ubi quispiā ipsam à decoctione colauerit, & cremorem separauerit. In summa, est ius decoctæ ptisanæ. Testis eius rei est Galenus libro primo de Vict. acut. morb. Comm. 26. *Alica.)* De alica, quæ χόνδρος Græcis dicitur, uide quæ annotauimus loco paulo antè citato.

APHORISMVS V.

Εν τῇσι λεπτήσι διαίτησι ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσήοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. πᾶρ γὰρ εἰ ἁμαρτημα ὃ ἂν γίνη, μέγα γίνεται μᾶλλον ἐν τῇσι λεπτήσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἀδυνάτεσι διαίτησιν. ὅθεν καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσι σφαλδραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι, καὶ ἀκριβέες δίδαι, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμυνα χαλεπώτερον φέρουσι. ὅθεν καὶ οὕτως αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίδαι σφαλδραὶ, εἰς τὰ πλεῖστα. ὅσπερ μικρὸν ἀδυνάτεων.

In tenui uictu ægri delinquant, quo fit ut maiore afficiantur detrimento. Omnis enim error qui committitur, maior fit in tenui, quàm paulo pleniore uictu. Propterea etiam iis qui sani sunt, periculosus existit admodū tenuis, status, & accuratus uictus, quod nimirum errores subinde grauius ferūt.

Errata tū
in tenui,
tum in
pleniore
uictu inter
se cōparantur.

Quapropter tenuis & accuratus uictus, maxima ex parte periculosior est, eo qui paulo plenior.

IN hoc aphorismo, qui à paucis nostræ ætatis medicis recte intelligitur. Hippocrates errata quæ tum in tenui, tū in pleniore uictu committuntur, inter sese comparat: deteriusque esse docet, ubi quis se à tenuiore uictu ad pleniorē

niolem intēpestiue transferat, quā si ē pleniore in tenuiore commutatio fieret. Id quod etiam asserit libro secundo de Victu. acut. morborum, aphorif. 40. vbi sic scriptum reliquit: Quidam per morbi acuti initia eodē quo laborare cœperunt die comederunt, alij postero die: alij quiduis, alij cicconem forpserunt. Sanè hæc omnia deteriora sunt quā si altero modo quis victum institueret. Sed quæ tūc temporis peccata sūt, ea multo minus lædunt, quā si primis duobus vel tribus diebus vasa integrè inaniuerit, mox quarto vel quinto victum eiusmodi instituat. Respicit itaque hoc loco Hippocrates ad suæ tēpestatis tum ægros, tum medicos, qui circa victus rationem deliquerunt, quod intempestiue in ediam imperarent, aut rursus intempestiue nutrīrent. Nam vbi morbi ratione detrahēre oporteret, ibi adicere cogebātur: vtpote qui intempestiue detraxerāt. Sic certe Thessalij asini ac Diatritarij, quorum in Ther. methodo meminit Galenus, primis diebus corpora fame ficcabant: postea aduētante iam vigore, in quo ad tenuitatem declinare oportuit, ad victum pleniorē propter virtutis imbecillitatem transire cogebantur. Quum igitur in victu instituendo bifariam eretur, & quod intempestiue inedia præcipiatur, & quia intēpestiue nutritur æger: prior tamen error dānum longe maius pariet. Siquidem constat eo tenuius victitandū, quō magis versus vigorem peruenitur. Quod sequentibus in aphorismis palām docebit Hippocrates. Quare recte inquit, in tenui victu ægri delinquant, quod scilicet tenuem victum si bi intempestiue deligunt. proinde magis læduntur, dum ad cibos redire coguntur. Grauiissimus enim is error est, eo maxime quod circa vigore, in quo, vt infrā aphorif. 8, ait Hippocrates, victus debet esse tenuissimus, ad cibos redeunt. Testis eius rei est Galenus, qui libro primo ad Glauconem ita scribit: In acutis morbis, & qui ad vigorem celeriter perueniunt, si tenuiter omnino cibare velis, haud magnopere lædes. In longioribus vero, nisi per initia liberalius cibaueris, aut vnā cum morbo hominem necabis, aut intempestiue victus ratio mutanda erit. Neque enim accedente vigore vberior victus quā prius, sed contrā, omnium qui per morbū exhiberi debeant, tenuissimus in id tempus reseruandus est. Hæc ille. Non igitur temerè adiectum est, Omnis error qui

Quomodo
ægri in te
nui victu
delinquāt

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

committitur, maior sit in tenui, videlicet victu intempestiuè
adhibito, quàm paulò pleniore. Sic enim conuertenda sunt
hec Hippocratis verba, quod meliora exemplaria Græca sic
habeant, *τῶν γὰρ τὸ ἀμάρτημα ὃ ἂν γίνῃται, μέγα γίνεται
μᾶλλον, ἢ ἐν τῇσι, &c.* Quanquam igitur victus tenuis non-
nunquam ex vñ est, nonnunquam & ipse exquisitè tenuis,
quãuis rarius, attamen nemo temere hos in morbis præscri-
bat. verum diligenter perpendat, nūquid ad vigorem vsque
cum eo victu perdurare possit: aliàs grauissimè peccabit, in
vigore cibū dare coactus, præsertim vbi ex inedia vires col-
lapsæ fuerint. Hinc est quòd libro secūdo Victus acut. apho-
rif. 15. dixerit: Melius esse affirmo, vt protinus à morbi in-
itio sorbere incipias, quàm vbi prius venæ inanitæ fuerint,
vel die tertio, quarto, quinto, sexto, vel septimo. Hæc igitur
est germana Hippocraticæ sententiæ explicatio, qua com-
monefacere voluit suæ ætatis medicos, vt diligenter consi-
derarent quibus, & quo tempore morbi tenuis victus conue-
niret, quandoquidem intempestiuè adhibitus maximos er-
rores pariat. Quare non est opus vt dictionem *διὸ* in con-
textu Hippocratis omittamus, & *ἀμαρτάνουσιν* mutemus in

*Iusti Vel
sui sententia*

ἀμαρτάνοντες, quemadmodum censet Iustus Velsius. Nam si
id ipsum fecerimus, legitimū verborum Hippocratis sen-
sum turbabimus. Id certe quod accidisse Velsio omnes de-
prehendent, qui nouam eiūdem in præsentem aphorismum

*Medicus
nō quouis
tempore
in plenior-
em victū
pronior es-
se debet*

enarrationem legere volent. Non sunt igitur temere auto-
rum verba immutanda, quod ita non rarò accidat, vt genui-
nam eorundem sententiā amittamus. Ex paulò antè dictis
peripicuum etiam esse omnibus censeo, errare eos toto cœ-
lo, qui putant hoc loco Hippocratem consulere vt medicus
quouis tempore in pleniorē quàm tenuiorem victum sit
pronior. Nam si ita Hippocratis verba intellexeris, sibi ipsi
pugnantia scripsisse Hippocratem fatearis oportet. Libro
enim secundo Victus acut. aphorif. 37, subtractioni magis
studendum esse quàm adiectioni, euidenter testatur iis ver-
bis: Ciborum adiectioni multo minus intendendum, subtra-
here vero penitus sæpenumero expedit. Quinetiā Galenus
in explicatione eius sententiæ inter cætera sic scribit: Quod
plus est, exuperatque, noxas nonnunquam inemendabiles
facit. Contrà quod minus est, facile emendatur. Nam cum

primū

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Maxima
ex parte.*

*Cur tenuis
victus pe-
riculosus.*

crates: Tenuis igitur & accuratus victus, maxima ex parte periculosior est eo, qui paulò plenior esse solet. Quod scilicet errores qui in tenuiori victu committuntur, ut dictum est, grauius lædant, siue ægrotantes siue sani in hoc victus genere deliquerint: Proinde quicunque tenui victu uti voluit, hos diligenter cauere oportet, ne in eo errent, quod errata eos qui tenuius cibantur, siue sani siue ægri fuerint, grauius lædant, quàm eos qui plenius. Nec temere adiectum est ἐς τὰ πολλὰ, maxima ex parte. iis enim verbis eorum sententiam improbat, qui tenuem victum perpetuò esse periculosum iudicant, cum constet eundem nonnunquam, ut supra commemoratum est, ex usu esse, atque adeò periculo vacare. Maxima itaque ex parte est periculosus, non quidem propter se, sed potius propter eos qui illo utuntur, quos constat in eo ut plurimum delinquere, & subinde errata grauius ferre. Et hanc quidem esse verborum Hippocratis genuinam sententiam, abunde docet Galenus in Commentariis, dum ita scribit: Victum tenuem Hippocrates ait esse periculosum, quoniam errores grauius ferunt, non quia propter victus tenuitatem cogantur delinquere.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

*Error in
tenui ui-
ctu comis-
sus bifa-
riam peri-
culosus.*

Magna ex parte duo peccant.) Expungenda dictio duo, & legendum simpliciter: magna ex parte peccant, quo fit ut magis, &c. Græcè enim legitur, τὰ πολλὰ ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες. διὸ μᾶλλον, &c. Quod in tenui victu bifariam ægri delinquant.) Græcè est, ὡς ἔρα ἐν ταῖς λεπταῖς διαίταις τὰ πολλὰ ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. Sic enim meliora exemplaria habent. Hoc est, quod utique in tenui victu ut plurimum ægri delinquant, atque ideo magis læduntur. Adhuc autem delinquant.) Græcè, ὅτι ἡ ἀμαρτάνουσι, δὴλον, ὅτι καὶ ἐπ' ἀσθενείᾳ τῇ δυνάμει, ὡς ἂν ἐν ταῖς ἐνδείαις προκημνήσῃ: Quod autem delinquāt, manifestum est, quoniam vires habet imbecilles, ut quæ antea alimenti inopia laborauerint. Maximum affert periculū.) Græcè, σφαλερώτερον τὸ τοῦ κατὰ βίαν, maius affert, &c. Debilitatur.) ἀσθενὴς γέγονεν, debilis facta est. Quid multa? Galenus errorem in tenui victu commissum, maius afferre periculum asserit duplici de causa. Primum, quod natura à tali victu

victu debilis facta est, quare iuxta vigorem morbi pleniore victu, maximo ægrotantis malo, vt antea commemoratum est, vti coguntur. Secundo, quod tali victu vti antea nō con-
sueuerint. Quanta autem subita consuetudinis mutatio ma-
la afferat, Hippocrates infrā, sect. 2. aph. 51. docebit.

APHORISMVS VI.

Ες τὰ ἑχάτα νοσήματα αἱ ἑχάτ' ὁρραπείαι ἐς ἀ-
κριβεῖαν προέλονται.

Summis morbis summæ exquisitè curationes
optimæ sunt.

A Summis quandoque præfidiis, & non semper à mi-
noribus inchoandam esse curationē, hoc in apho-
rismo testatur Hippocrates. Hi enim qui leuiter
ægrotant, leuiter curandi: grauioribus autē ac ma-
ximis morbis, grauiores & summas curationes adhibere cō-
uenit. Quod etiam esse faciendum, monet Galenus lib. quin-
to Ther. meth. vbi sic scriptum reliquit: Minime igitur, sicuti
medicorum nonnulli censent, à paruis incipiendum auxi-
liis est, nec sicut illi dicunt sentiendum, illa scilicet prius esse
tentanda: mox si nihil profeceris, aggrediēda maiora. Nam
in morbis, in quibus periculum non impendet, vera ea opi-
nio est. At vbi moriēdum ægro prorsus est, si phthoe semel
exceptus sit, alienissimū à ratione est, à minoribus inchoas-
se. Sicuti enim reliqua omnia ab Hippocrate tradita, ita illa
quoque sententia rectē dicta est: Nempe ad vltimos morbos
vltima prorsus remedia maxime valere. Hæc ille. Cæterum
summos morbos, Galeno etiam in Commentariis autore,
Hippocrates appellat maximos, quales sunt peracuti, de qui-
bus in sequentis aphorismi explicatione dicemus. Summas
autem exquisitè curationes vocat, non solum præfidia maxi-
ma, sed & victum tenuissimum: id quod disertè in Commen-
tariis Galenus & Philotheus docent. Vnde omnibus peripi-
cum fit, Hippocratem non semper pleniorē præferre vi-
ctus rationem, vt plerique perperam ex præcedenti senten-
tia colligere voluerunt. Siquidem hoc loco summam exqui-
sitè victus rationem, hoc est, Philotheo interprete, ἀσκήσιον,
omnimodam inedia, probat. Quid multa? In summis mor-
bis sum-

*A summis
præfidiis
quādoque
auspicāda
curatio.*

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

*Summi
morbi.*

*Summæ cui
rationes.*

*Summa ex-
quisite ui-
ctus ratio.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

bis summa adhibenda, & acceleranda remedia erunt, ne scilicet morte præueniantur ægri priusquam iis vtendi occasionem arripiamus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Summos.) μέγιστα, maximos. Exquisitissimam curationem.) Græcè est, τὴν θεραπεύω ὅλῳ ἐπ' αὐτῶν ἀκριβεστάτῳ εἶναι, exquisitissimam vniuersam curationem. Victum pariter.) Græcè δηλονότι, videlicet.

APHORISMVS VII

ὅκως μὲν οὖν καὶ τὸν τὸ νέσημα, αἰτίη καὶ ἐξάτης πένες ἐχθρὴ, καὶ τῇ ἐξάτῳ λεπτότατῃ διαίτῃ χρεώεσθαι ἀναγκαῖον. ὅκως ὁ μὴ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἀδυνάτεως διαίτῃ, τοσοῦτον ὑποκαταβάινειν, ὅσοον ἀνὴρ ἡ νόσος μαλθακωτέρῃ τῇ ἐξάτῳ ἢ.

Vbi vtique morbus peracutus est, statim summos labores obtinet, & summè tenuissimo victu vti necesse est. Vbi vero non, sed pleniorē victum adhibere licet, tantum à tenui victu declinandum, quanto morbus ipse summis leuior fuerit.

Peracutus
morbus du-
plex.
Exquisitè
peracutus
Nō exquisi-
tè peracu-
tus.

Labores.

IN peracutis morbis extremè tenuissimo victu vtendum esse, docet hoc in loco Hippocrates. Eiusque rei causam affert, quod statim summos obtineāt labores, atque adeò celeriter consistant. Pro pleniorē autem huius aphorismi intelligentia, sciendum initio, per acutum morbum esse duplicem. Exquisitè peracutum, qui ultra quartum nō producit. Hunc recentiores medici, barbaram sectantes medicinam, perperacutū vocare solent. Non exquisitè peracutum, cuius vigor in septimo futurus est. Peracutus itaque morbus statim summos, hoc est maximos labores obtinet. Labores autem, Galeno libro octauo The. meth. teste, appellat omnia quæ hominē offendunt, præsertim, vt in Cōmentariis docet, accessiones & symptomata. Quocirca extremè tenuissimo victu vti necesse est, quod nimirū is victus morbis iam cōsistentibus sit necessarius, vt fufius in Commentariis

riis mōstrat Galenus. Victus itaque quo morbus acutior est, celeriusque ad vigorē properat, eo tenuior esse debet. Morbo enim in suo vigore consistente, præstat naturam permittere ut vacet circa morbi concoctionem, & non ad cibos cōficiendos auocare. Proinde ubi morbus peracutus est, atq; adeo celeriter cōsistit, tenuissimo victu utendū est, modo id liceat per vires, & ætatem ægrotantis. Vires enim, si validæ sint, cibi abstinentiā, tenuissimum ve victū permittunt. Aetas autem si cōsistit, eiusmodi victus rationem iustinet. Sin puerilis, largiorē efflagitat: quoniā ob corporis mollitudinem, substantia viriū resolvitur, ideoq; magis refici debet. Cæterum ubi non necesse est, scilicet uti tenuissimo victu, sed pleniorē adhibere licet: id quod fit, ubi longius septimo totius morbi vigor erit: tantum ὑποκαταβαίνειν, declinā dum à tenuissimo victu, quanto utique morbus μαλθακωτέρη τῇ ἐσχατῶν ἢ. hoc est, Galeno interprete, ἀπολείπει τὴν ἀκμῆς, à summo vigore abest. ἔχατα vero hic non significare nisi vires morborum, in quibus accessiones & symptomata ipsa maxima sunt, lib. etiam 8. The. meth. & libro primo & secundo de Diebus decretoriis idem testatur Galenus. Sensus igitur est: Si morbus minus sit acutus, seriusq; ad vigorē perveniat, tanto liberalior cibus exhibendus est, quanto tardius vigorem morbus est adepturus. Quod Galenus etiam docet lib. primo ad Glauconem, hunc Hippocratis locum quasi explicans, cum inquit: Quibus morbi vigor non longius septimo futurus est, & vires validæ sunt, etaq; consentit, exquisitus omnino, & tenuis victus instituendus est. In quibus vero longius septimo morbi vigor erit, aut virtus imbecilla est, per initia quidem liberalius, instante vero vigore parcius, vigente autem morbo tenuissimè cibarē oportet. Siquidem in principio minores sunt labores, minusque occupata est natura, quam obrem minori incommo do à coquendo morbo, ad cibum conficiendum auocari potest. Contrà accidit in vigore, ubi symptomata maximè vrgent. Porro cum plenus victus sit is qui auget vires, sciendū ἄσποτέρων δ' ἰατρῶν Hippocratem hoc loco appellasse, Galeno in Commentariis teste, τῶν τῆς ἡσυχίας λεπτῶν hac ipsa tenuissima nimirum victus ratione, minus tenuem. Comparatione itaque ad tenuissimum victum, pleniorē dixit. Quod

In vigore morbi cur tenuissimo victu utendum.

Quando plenior uictus adhibendus. ἔχατα quid.

Plenus victus.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

monere placuit ea de causa, ne quispiā Hippocratē hīc simpliciter loqui de pleno victu, qui sanis, in quib⁹ vires vel cōferuare, vel augere studemus, maxime cōuenit, existimaret.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

*Peracutus
morbus
duplex.*

Statim autem est intelligendum.) His verbis Galenus peracutum morbum esse duplicem innuit. Vnum, qui circa primos quatuor dies in vigore cōsistit, & is quidem exquisitè peracutus dicitur. Alterum, qui paulò vltcrius, hoc est in septimo, iudicatur. Hic non exquisitè acutus nominatur.

*Febres acutorum
morborū
continuae.*

Docuit in lib. de Victu acut.) Libro nimirū. 2. apho. 32. Alibi est à nobis.) Libro scilicet. 11. Ther. meth. Quod si quis.) Expungenda dictio quis, veluti redundās, quod paulò pōst sequatur Quispiam. Febres quæ à morbis acutis sunt inseparabiles.) Græcè est, οἱ πυρετοὶ οἱ ἀχωρίστοι τῶν ὀξέων νοσημάτων, Febres acutorum morborum sunt inseparabiles. Quibus verbis nihil aliud significat Galenus, quàm id quod infrà libro. 2. Com. 19. scribit inquiens, οἷ γε πυρετοὶ τῶν πῶτε πάντων συνεχῆς εἰσὶν ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. Et lib. 7. Comm. 1. dū ait, ὀξέων νοσημάτων οἱ πυρετοὶ τῶν πῶτε πάντων εἰσὶ συνεχῆς, Acutorum morborū febres omnino sunt continuæ. Inseparabiles itaque sunt, non quod nullus sit morbus acutus qui citra illas esse queat: quādo cōstet aliquos esse morbos acutos, vt etiā infrà lib. 5. Comment. 30. testatur Galenus, qui sine febre sunt: sed quod semper sint continuæ, ac nunquam intermittentes, nisi morbus ipse intermittat. Quā diu enim ille durat, tādīu etiam febris adest. Quocirca continuæ sint necesse est. neque enim vllius intermittētis febris accessio, tanto tempore, hoc est quatuor aut septē diebus, durare potest. Ab extremis recedit.) Rectius, ab extremis abest. Græcè enim est, ἀπολείπεται.

APHORISMVS VIII.

Ὅταν ὁ ἀκμάζῃ ὁ νόσος, τότε τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι.

Quando morbus in suo vigore fuerit, tunc victu tenuissimo vti oportet.

Hæc

HAec sententia generalis est: quapropter à præcedenti, quæ particularis existit, meritò separanda venit. Siquidem nunc generatim qualis esse debeat in vigore omnium morborum victus, docet, cum in præcedenti de peracutis tantum illi sermo fuerit. In quouis itaque vigore, quem quidem declinatio excipit, victum esse oportet tenuissimum: hoc est, Galeno in præcedenti commentario teste, omnimodam inediam, vel melicratum, vel ptisanæ succum. Tenuissimum igitur esse debere victum intelligit, non quo ad alia morbi tempora, quæ admodum nonnulli censent, sed quo ad propriam naturam atque formam. Præterea in omnibus quidem morbis, dum consistunt ac in vigore sunt, victum esse tenuissimum convenit, modò virtus ipsa valida fuerit, ætasque ipsa non impedierit, ut præcedenti etiam expositum est sententia.

*In uigore
qualis esse
debeat
victus.*

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Per verba nuper dicta.) Græcè est νῦν, ideoque rectius pro nuper, nunc dicemus. Sic enim ostendimus & in tractatione de Crisibus.) Græca sic habent, οὕτω γὰρ ἡμῖν ἐπι-
δείκται καὶ τῇ περὶ κρίσεων πραγματείᾳ. κατ' ἐκείναι δὲ
λονότι τὰ νοσήματα τῷ λόγῳ πάντος ἀννομένῃς ἐφ' ὧν ὅλως ἐγ
χειρῶν διαύτητε & θεραπείᾳ, ταῦτα δ' ἐστὶν ἐν οἷς τὴν ἀν-
μὴν ἐκδέχεται παρακμή: Sic enim à nobis ostensum est &
in tractatione de iudiciis, de iis nimirum morbis uniuerso
sermone facto, in quibus omnino & victus rationem, & cu-
rationem adhibemus: tales vero sunt, in quib. vigorem de-
clinatio excipit. Quibus verbis Galen^o innuit, victu tenuis-
simo vtendum quidem in vigore morborum, non quidem
omnium, sed eorum tantum in quibus vigorem declinatio
sequitur. Nam quorum vigore mors excipit, in his, inquit,
τῷ προγνωστικῷ μέρει τῆ τέχνης προσχρῶμεθα μόνῳ, parte
artis quæ futura prædicat sola vtimur. Quocirca in iis mor-
bis quorum vigorem mors sequitur, medicus neque victu,
neq; aliis præsidiiis ægrum curare moliatur, ne euentus re-
rum suo adscribatur errori. Et hoc est quod infrà libro se-
cundo Comment. 29. ait: Deploratos non oportet curare,
sed magis desistere, ac morbi finem prædicere.

*Deplorati
nō curā-
di, neque
victus ra-
tionē, ne-
que aliis
præsidiiis.*

ce
ce

Apho-

Σωτην μαίρεαδζ ὃ χη κὺ τ' νοσέοντα εἰ ἐξαρνέ
σδ τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τ' νῆσξ, εἰ πότον ἐ-
κείνος ἀπαυδῆσδ πρὸς πότον, κὺ ἐκ ἐξαρνέσδ τῇ δι-
αίτῃ, ἢ νῆσος πρὸς πότον ἀπαυδῆσδ, εἰ ἀμβλωεῖ).

Coniicere autem oportet, num eger possit cum victu quem præscripsisti, ad vigorem vsque morbi perdurare: & nunquid ille prius deficiat, nec cum illo victu durare queat: aut morbus antea deficiat, & retundatur?

Duo esse
à quibus
potissimū
cibandi cōsi-
lii petūtur
Virium gra-
tia nō mor-
bi, cibum
dari.

QUum duo sint à quibus potissimum cibandi consilia petenda erunt, morbi summus vigor, & ægrotantis vires, de priore quidem indicatione, quæ à tempore morbi sumitur, in eo qui hūc antecedit aphorismo egit: de altera vero quæ à viribus ægri petitur, hoc loco agit: neque id certè temere. Virium enim gratia, non morbi, cibum exhibemus. Siquidem morbus, quā morbus est, assiduam inedia efflagitat. Quare si quid cibi adhibetur, non alia de causa, nisi vt vires conseruentur, adhibetur. Si enim inedia perdurare vsque ad morbi vigorem æger posset, nihil prorsus ciborum daremus. Proinde hæc sententia, vt in Commentariis etiam monet Galenus, declinationis, cuius suprā, aphorismo scilicet septimo, meminit, quantitatem disertè exponit. Rectissimè igitur dixit Hippocrates συντενμαίρεαδζ χη εἰ τ' νοσέοντα, simul scilicet cum morbi vigore, & ægrotantem coniicere oportet: vt nimirum certo sciamus, num ille cum eo victu quem instituimus, citra virium lapsum perdurare possit. Quum enim ad vigorem vsque morbi hac victus ratione perdurare potest, victus minimè mutandus erit. Sin illum deficere antè vigorem in hoc victus genere metus est, aliquid pro virium ratione adiiciendum, vt ad vigorem commodè pertingere queat. Quòd si igitur ista ratione viribus adhuc satis ad morbi demolitionem validis ad vigorem perduxerimus, necesse erit morbum retūdi ac hebescere, quod tum scilicet declinationem morbi sequi oporteat. Nemo autem, Galeno libro tertio de Iudiciis cap. 5. teste, vi mor-
bi

bi in declinationibus perit. Neque enim contingit, ut simu
latque morbificæ causæ iam concoctæ sunt, ac natura supera
uerit, æger moriatur. Vbi enim natura superior euasit &
debellauit, ac restitit vehementiori morbi conatui, & quæ
infestabant deuicerit, hoc enim est ipsa coctio, fieri non po
test ut deinceps succumbat.

Nemo uiz
morbi in
declina
tione mor
turus.
Coctio mor
bi quid.

ANNOTATIONES IN GA leni Commentarios.

Casus aliquis.)σύμπτωμα. Perpetuò enim in iis Commē
tariis Galeni interpret casus voce, pro symptomate vsus est.
Quod semel in hoc loco nos monuisse satis sit. Esset autem
hic sermo pars totius offerendi alimenti rationis. (Græcè
est, μέρος δ' ἐν εἰς ἡ δ' ἑστὶς ὁ λόγος τῶ πρόι διαίτης πάντος:
Fuerit autem hic sermo pars vniuersæ victus rationis.

APHORISMVS X.

Οὐόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμή, αὐτίκα λεπτῶς
διαταῖν, οὐόσοισι δ' ἐς ὑδρορῆ ἀκμή, ἐς ἐκείνο, καὶ
πρὸ ἐκείνου μικρόν, ἀφαιρετέον. ἔμπροσθεν δ' πιωτέ
ως διαταῖν, ὥς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Quibus igitur statim vigor est, hos statim te
nuiter cibare oportet. Quibus autem postea vigor
futurus est, iis & in ipso vigore, & paulo antè sub
trahendum est. Priore vero tempore plenius ciban
dum, ut æger durare queat

Vanquam hæc sententia idem ferè quod præ
cedens, quæ ordine septima existit, docere vide
tur, tamen aliqua ratione ab eadem differt: quod
nimirum sit magis vniuersalis. Siquidè prior de
peracutis tantum loquitur, hæc vero sim
pliciter de omnibus morbis: quod Galenus etiam in Com
mentariis monuit, & Philotheus iis verbis, εἰς ἡ καθολι
κὸς λόγος περὶ πάντων νοσημάτων ἀποφαινόμενος. οὐ μόνον
γὰρ ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν νόσιν ἀκμῶν, ἡ δ' ἐξ ὧν γίνεται ἀκμή δὲ λα
πτῶς διαταῖν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν χρόνιων. Sermo hic vniuer
salis est, de omnibus morbis pronuncians. Non solum
enim

Quomodo
præsens
sententia
differt à
septima.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Sensus.

enim in peracutis vel acutis morbis, dum vigent, tenuiter cibare oportet, sed & in diuturnis. Verborum itaque Hippocratis is sensus est: Quibus statim, hoc est non multo post primam inuasionem vigor est, hos statim etiam tenuiter cibare conuenit. Tenuiter autem, inquit Hippocrates, & non tenuissimè, vt & hinc palàm fieret, hanc sententiam esse priore magis vniuersalem. In quib. vero non confestim, sed posterius vigor futurus est, iis ἐκείνῳ, in illo: Philotheus enim interpretatur ἐν ταύτῃ δὴ τῇ ἀκμῇ. & πρὸ ἐκείνου μικρὸν, id est paulo ante illum, καὶ σμικρὸν πρὸ αὐτῆς, οὕτως ἐστι πρὸ δύο, ἢ τριῶν ἡμερῶν, ait Philotheus, cibis subtrahendus est, vt scilicet natura coctioni noxiorum humorum vacare possit. ἔμπροσθεν, hoc est ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, sic enim Philotheus exponit, priore vetò tempore. πιωτέρας, hoc est, eodem interprete, ἀδρροτέρας, plenius, vberiusve cibandum, vt æger ad summum vsque vigorē perdurare queat. Et iis verbis Hippocrates omnes alios morbos qui peracuti & acuti nō sunt intelligit, iuxta quorum vigorem, vtcunq; antea plenius cibare licuit, tenuis certe victus adhiberi debet.

ἐν ταύτῃ

πωτέρας.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

εἰσβολῇ

Nihil est in iis Commentariis annotatione dignum, nisi quod interpres εἰσβολῇν dictionem conuerterit accessionē, quæ tamen Græcis dicitur παροξυσμός, vt in ea quæ sequitur sententia copiosius monstrabimus. Quare in hunc modum Galeni verba rectius interpretabuntur: Quibus statim vigor futurus est, hoc est non multo post primam inuasionem. His enim verbis Galenus morbos peracutos & acutos innuere voluit, vtpote quorum vigor statim à prima inuasionem futurus est.

APHORISMVS XI.

Ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ἄποσέλλεσθαι χρεῖ, ὃ προσθέναι γὰρ βλάβη. καὶ ὁκότῃ κατὰ πόδιν ὁδὸς παροξυνέῃ, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ἄποσέλλεσθαι χρεῖ.

In accessionibus à cibo abstinere oportet: siquidem

dem cibum dare nocet . Et si qui per circuitus accessiones obtinent morbi, in ipsis accessionibus cibum fugere oportet.

IN hac sententia docet Hippocrates , quomodo particularim medicum cibum convenienti modo offerre oporteat, in ipsis accessionibus à cibis esse abstinendum præcipiens: quod nimirum naturam, quæ circa morbi materiam tum est occupata, cibis oblatus distrahat, atque adeò humores morbum efficientes adaugeat . Quid verò per accessionem, quæ Hippocrati & aliis Græcis παροξυσμός dicitur, sit intelligendum, docet Galenus in sequentis Aphorismi Commentario, ubi sic scriptum reliquit : Per accessionē nunc te oportet intelligere deterius tempus totius circuitus, quod est à prima inuasionē vsque ad vigorem. Vnde omnibus perspicuum fit, hoc in loco per accessionem non esse nisi principium, augmentum & vigorem accipienda. Quare remissio, quæ Græcè ἀνεσις , & integritas, quæ διάλειμμα vocatur, sub accessionis nomine minimè complectuntur, vt fusius in libro de Temporibus morborum Galenus ostēdit. Est autem ἀνεσις, remissio, omne id tempus quod accessionē sequitur. Hoc alio nomine in sequenti Commentario, & libro primo de Iudiciis cap. 3. παρακμή nominatur. Διάλειμμα autem, quod alij intermissionem, alij integritatē interpretantur, Galeno loco iam citato autore, est, ἐπειδὴν εἰς ἀπυρεξίαν ὁ παροξυσμός πάυηται, quando in quietem, & vt ita dicam, in febricitationem accessio ipsa definit. Vnde palàm etiam fit, accessionem interdum pro quatuor morbi temporibus particularibus accipi. In qua tamen significatione, in præsentī sententia, vt dictum est, ab Hippocrate non usurpatur. His ita expositis, ad Hippocratē reuertamur, qui initio huius sententiæ præcipit , In omni accessione abstinendum esse à cibo. Siquidem ὑποστέλλεσθαι idem significat, Philotheo interprete, quòd μὴ τρέφειν. ὑποσέλλομαι enim Græcis est ἀναδύομαι, hoc est recuso, respuo, fugio. vt sit sensus: in accessione, id est morbi principio, augmento & vigore, cibum fugere oportet. Cibum enim προσιβέναι, offerre apponeré ve detrimento est, propter causam suprā expositam. Et hūc verborum Hippocratis sensum esse legitimū, testa-

In accessi-
onibus
cur à cibis
abstinēdū,
Accessio
quid.

παροξυ-
σμός.

ce

ce

Remissio.

ἀνεσις.

διάλειμ-
μα.

Intermissio.

ὑποσέλλομαι.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

testatur Galenus, qui in libro de Morborum temporib. ita scribit: Hippocrates in accessionibus abstinendum esse præcipiens docet, ut id solum tempus, quod ipse accessione vocat, obseruemus. Nunquam enim in hoc nutrimus, verum in omni reliquo tempore remissionis. Interdum in alia eius parte. Siquidem ex simplici interim declinatione, interim ex declinatione & interuallo constat. Hæc ille. Quocirca in continētibus ac cōtinuis febribus, de quibus in prima huius Aphorismi parte agit, non nisi in declinatione, quæ παραμυή, μείωσις, καὶ ἄνωσις dicitur Græcis, nutrire oportet. In altera huius sententiæ parte, de febribus intermittētibz, quæ per certos circuitus redeunt, loquitur. Est autem circuitus, περίσσω Græci appellant, ut in sequenti Commentario annotauit Galenus, similis ad idem reditus: hoc est, vniuersum spacium à primo insultu vnius accessionis, vsque ad insultum alterius. Inquit igitur Hippocrates: Et si qui per circuitus accessiones obtinent morbi, id est quatuor temporibus particularibus, aliter enim hic quàm paulo antè accessio accipitur, in ipsis accessionibz cibū fugere oportet. Quare in intermittētibz febribus non nutrire oportet, nisi vbi ad integritatem æger redierit, & à febre liber fuerit. Verum hic nobis quispiam Galeni auctoritatem opponet, qui libro decimo Ther. methodi è proluxa quadā ac venusta admodum de iuvene febre correpto, historia, agrotātes in ipsa accessione, imò in accessionis inuasiōe posse nutriri mōstrat. Proinde quum quæritur, nunquid in accessionibus cibare liceat, diligenter de febribus ipsis erit distinguendum, ut eodem in libro Galenus ostendit. Nam quum accenditur febris propter mordentem acrimoniā, excalefacti attenuatique à sole, & inedia, & laboribus humoris, maximum eius remedium est humidum nutrimentum. Sicuti è diuerso, vbi ob plenitudinem, vel obstructionem, vel phlegmonem, vel, ut semel dicam, humoris alicuius putredinem febris est orta, maximo malo est cibus. Atque hos quidem nec in declinatione febris, citra noxam, nutrias, nedū ipsa accessione inuadente. Illos vero omni certè tempore, sed potissimum per declinationem. Quapropter quum Hippocrates præcipit hoc in loco in ipsis accessionibus esse à cibo abstinendū, si per ægrotantis vires & corporis naturam liceat, intelligendum

gendum erit. Neque enim à temporibus tantum morbi ci-
bandi consilia petenda sunt, sed & ab ægrotantis viribus, vt
suprà commemoratum est, & in Commentariis à Galeno
annotatum.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

In vno quoque.) Vnoquoque dictio vna est, in Græco
enim codice est ἐκείνω. Ex summo.) Legendum, è futuro.
Græcè enim est, ἔκτε τῆς μελλούσης. In libro de Victu a-
cutorum.) quarto nimirum, Aphorismo 34. Reliqua rectè
se habent, & annotatione nulla indigent.

APHORISMVS XII.

Τὸς ὃ παροξυσμὸς, ἐπὶ τὰς καταστάσεις δηλώσας
σι αἰνέσοι, καὶ αἱ ὥραι τῆς ἔτερος, ἐπὶ αἱ τῶν ποδολόγων
πρὸς ἀλλήλας ἐπιθόσεις, ἢν τε καθ' ἡμέρην, ἢν τε παρ'
ἡμέρην, ἢν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίνωνται. ἅτταρ καὶ
τοῖσιν ἐπιφαινομένοισιν, ὅσον ἐπὶ πλθυρίκοῖσι πτύε-
λον, ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνειται ἀρχομένως, βραχυῶς. ἢν
δὲ ὑδροῖν ἐπιφαίνειται, μνηυῶς καὶ ἔρα, καὶ ὑποχωρή-
ματα, καὶ ἰδρωτές, ἐπὶ δύσκριτα ἐπὶ βύκριτα, καὶ βρα-
χέα καὶ μακρά τὰ νοσήματα, ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

Accessiones verò, & constitutiones morbi, &
anni tempora, & circuituum inter se incrementa, si
ue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora
fiant interualla, indicabunt. Sed & ex iis quæ su-
perueniunt, indicia accipiuntur: verbi gratia, si in
morbo laterali incipiēte statim sputum appareat,
morbum breuem fore ostendit: sin postea appare-
at, longum. Quinetiam urinæ, alui excrementa, &
sudores vbi superuenerint, aut iudicatu difficiles,
aut faciles, vel breues vel longos morbos fore o-
stendunt.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

IN præscripta sententia rationem quandam nobis proponit Hippocrates, qua quidē quomodo accessiones & vniuersalia vocata morborū tēpora deprehendere liceat, atque adeo num morbi futuri sint breues aut longi, iudicatu faciles aut difficiles, docet, inquiens: Morbi indicant accessiones & constitutiones. Accessiones quidem, ut si tertiana fuerit, quod per tertiū accessio fiat: si verò quotidiana, quod singulis diebus. at si quartana, quod per quartū.

Morbi indicant accessiones. Constitutiones autem morbos indicare tum intelligemus, ubi quid constitutio sit, explicauerimus. κατὰ τὰς αἰτίας ἐν ὧν ὀνομάζειν ἱπποκράτης, ait Galenus lib. 3. Epid. in præfatione Comment. tertij, πᾶσαν ἰδίαν ἀπαντος πράγματος. Constitutionem appellare consuevit Hippocrates, omnem cuiusque rei formam speciem ve. Constitutionem itaque hoc in loco, eodem Galeno libro primo de Iudiciis cap. 4. teste, quandam veluti morborum speciem nominat, secundum quā ex talibus & tantis constituuntur vniuersalibus temporibus. Quare quum constitutio non sit aliud, nisi qualiscūque ex vniuersi morbi temporibus compositio, morbos indicare constitutiones perspicuum est. Siquidem monstrant num vniuersalia tempora breuia, aut longiora futura sint: hoc est num morbus peracutus, acutus, vel diuturnus futurus sit, quemadmodum Galenus in Commentariis copiosius explicat. Cæterum anni tempora accessiones quoque ipsas & constitutiones indicabūt. Si enim æstate morbi inuaserint, magna ex parte biliosi erunt, atque adeo per tertium accessiones habebunt, citòque finientur. Contrà ubi hyeme exorti fuerint, pituitosi ut plurimum erunt, singulisque diebus affligent, & tardius desinent.

Anni tempora. Circuituum quoque inter se incrementa, hoc est, Galeno in Commentariis interprete, accessionum quæ in circuitibus fiunt augmenta: siue quotidie, siue alternis diebus, siue longiore tempore fiant, constitutiones indicabunt. Accessiones enim inuicem conferendæ sunt, si accelerant, vel non, si longius durāt aut minus, si maiores vehementiores ve sunt, aut nō: hoc est, necesse erit ut horam in qua sit accessio, longitudinem accessionis, ac magnitudinem eiusdem diligenter consideremus, ut multis in Commentariis Galenus, & lib. i. de Iudiciis cap. 3. & 4. ubi ex professo hæc Hippocratis verba enarrat, prosequitur

Circuituum incrementa.

sequitur. Hoc loco sciendum erit, pleraque exemplaria, ubi nos, secuti Galenum, legimus ἐπιδόσεις, habere ἀνταπόδο-
σεις. Quam quidem lectionem nec ipsi improbamus, quum
ἀνταπόδοσις nihil aliud sit, nisi vicissitudo, seu alternatio, ἀνταπό-
mutatio ex alio in aliud, & quædā veluti varietas. ut sit sen-
sus: Circuituum seu accessionum quæ in iis accidunt, vicissi-
tudinem ac varietatem esse considerandam, quod ex iis num-
quid?
morbus brevis aut diuturnus futurus sit, cognoscere liceat.
Sed & ex iis quæ superueniunt de accessione & constituti-
one, indicia sumuntur. Quam quidem partem ut rectius as-
sequamur, prius quid ille per ἐπιφανόμῃνα intellexit, expo-
nemus. ἐπιφανόμῃνα itaque, Galeno libro primo de Iudi-
ciis cap. 5. teste, vocat Hippocrates symptomata, quæ non
simul cum morbo inuadunt & incipiunt, sed subinde appa-
rent ac superueniunt. Quod pleuritidis exemplo, quo & ip-
se Hippocrates hoc loco utitur, planū faciemus. Cum pleu-
ritide seu morbo laterali vnā inuadunt acuta febris, dolor
lateris pungenti similis, tussis, & spirandi difficultas, sym-
ptomata. Superueniunt autem reliqua omnia, quorum quæ-
dam huic morbo propria, quædam vero communia reliquis
etiam morbis sunt. De communibus hic nihil dicemus, quæ
tamen Galenus loco iam citato ex secundo Prog. lib. produ-
cit. Inter propria autem sputum recensetur. quod si statim
incipiente morbo apparuerit, hoc est, Philotheo interpre-
te, ἐν δὲ τριῶν ἡμερῶν, intra tres dies: morbum breuem futu-
rum esse ostendit. Sin postea, ἑνὶ τῷ δέκατῳ τε-
τάρτῳ, circa decimumquartum diem, ait Philotheus, lon-
gum fore morbum significat. Quinetiam vrinæ, ut libro se-
cundo Prog. Aphor. 26. & sequentibus copiosè Hippocra-
tes, & lib. primo de Iudiciis, cap. 12. Galenus docent, morbi
constitutionem monstrant. Sic alui excrementa, de quibus
2. Prog. Aphor. 13. & sequentibus Hippocrates, libro au-
tem primo de Iudiciis, cap. 11. Galenus, agūt: & sudores, de
quibus 1. Prog. Aphor. 29. ubi superuenerint, iudicatu faci-
les aut difficiles, breues aut diuturnos fore morbos ostēdūt.
quæadmodū hæc omnia, quorum hic tantū capita attingit, fu-
sus in prognosticis, ut dictum est, & in Cōmentariis suis, co-
piosissime vero in li. 1. de Iudiciis, ubi ex professō hanc Hip-
pocratis sententiam enarrat, Galenus prosequitur.

d

Anno.

Sputum
pleuritidis
corum.

Vrinæ.

Alui ex-
crementa.
Sudores.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.
ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Accessionum successiuas reciprocationes.) Græcè legi-
tur, ἀνταποδόσεις τῶν παροξυσμῶν, vicissitudines accessio-
num. Libro primo de Crisibus.) Cap. 45. & 6. scilicet. Per
capita.) Hoc est paucis, & summatim: id enim διὰ κεφαλαί-
ων, καὶ ἐν κεφαλαίῳ Græcis significat. Similes proportio-
nes.) Legendum simpliciter proportionēs, & expungenda
dictio similes. Græcè enim est, αὐταῖτε αἱ νόσοι, καὶ τὰς τῶν
παροξυσμῶν ἀναλογίας δηλώσσει: ipsi quoque morbi, etiam
accessionum proportionēs ostendent, &c. Incendentes.)
καυσώδεις, ardentēs. Typhodes.) τυφώδεις. Febres τυφώ-
δεις, Galeno libro septimo Aphoris. Comment. 43. & in li-
bro aduersus Lycum teste, alio nomine ἐλώδεις, hoc est hu-
midæ vocantur. Sunt autem humidæ febres, in quibus à pri-
ma statim die ægri sudant, sudoreque ipso aut parum, aut ni-
hil iuuantur. Cito terminabit.) ἑλκυσίμος, velocis iu-
dicii. Non expectata secunda accessione.) Græcè, ὅσον ἔτι
τῆς ἀνταποδόσεως διηθόντες, non indigētes præterea vicis-
situdine. Iuxta angina.) Cynanche. Græcè enim est κυνάγ-
χη. Discriminat vero hoc loco Galenus de sententia quo-
rundam Synanchen à Cynâche, quæ tertia est anginae spe-
cies, ab Hippocrate libro tertio Prognost. Aphoris. 20. com-
memorata. Hæc accidit, Galeno ibidem in Comment. teste,
quando ægrotantes vehementer strangulantur, ac dolore
afficiuntur, nec inflammatio, aut erysipelas apparet, aut in
ceruice, aut faucibus. Verum paulo post istam de C. & S.
differentiam deridet. De qua re in Compēdio etiam nostro
diximus. Aestate quartanæ.) θέρμινος τετραταῖα, æstiuæ quar-
tanæ. Industria vitæ.) Græcè est ὑπὸ τῆς δυνάμεως, institu-
ta, seu genera vitæ, id est artes quas quique exercent: verbi
gratia equitatio, piscatio, venerea, balnea, deambulationes,
nauigationes, venationes, & iis similia, in quib⁹ aliquid cor-
pore operamur. Testis Galenus libro tertio de Sympt. cau-
sis, cap. 1. Plerique interpretum studia, genera vitæ interpre-
tantur. Per accessionem autē te oportet intelligere.) Ad-
iicienda dictio, nunc: Græcè enim est, παροξυσμὸν δὲ ἀκρί-
ειν σε νῦν χρῆ. Siquidem accessio hoc loco, vt in Commenta-
riis nostris comprehensum est, deterius tantum tempus to-
tius

διὰ κεφα-
λαίων.

τυφώδεις
febres.
ἐλώδεις.
Humidæ
febres.

Cynanche

ὑπὸ τῆς δυν-
άμεως
Studia ac
genera
vitæ.

tius circuitus significat: hoc est principium, augmentum & vigorem, exclusa declinatione. Aliàs accessio pro quatuor morbi particularibus temporibus accipitur. Cuius rei testis est Galenus, qui libro 2. de Differ. feb. ca. vltimo ita scribit: Atque eodem rursus modo principium, augmentum, vigor, declinatio sit accessionis, &c. Similem anticipauerit proportionem.) Expungenda dictio similem. Græca enim sic habent, προλαμβάνει τὴν ἀναλογίαν, anteuertit proportionem, atque ita anteuertendo, &c. Contraria autē accessio, quæ scilicet parua faciat incrementa omnium eorum quæ diximus, quantum ad hoc attinet, longius distare futurum morbi vigorem ostendit.) Græcè est, ὁ δ' ἐναντίος παροξυσμός, ὁ μικρὸς δηλονότι, προσθήκας ποιούμενος ἐκείνῃ τῇ εἰρημένῳ ὅσον ὡδὶ τῷ ἀκμῷ ἐπιδείξεται πορρωτέραν γενήσεσθαι: Contraria vero accessio, exigua videlicet incrementa vniuscuiusque prædictorum suscipiens, quantum in ea est, tardio rem futurum morbi vigorem monstrabit. Vniuscuiusque prædictorum, nempe anticipationis, vt ita dicam, longitudinis, & vehementiæ accessionis. Cū primo exquisitè morborum principio.) Quod scilicet omni latitudine caret, cum duobus aliis, quæ latitudinem obtinent. De quibus libro primo de Iudiciis capite septimo, Galenus copiosè tractat. Sed in eadem tractatione.) Libro nimirum primo cap. 15. Morbum inchoantem breuiat.) Expungenda vox inchoantem. Siquidē Græca sic habent, οἷον ἐν πλευριτικοῖσιν πύελον αὐτίκα, ὡς ἐπιφαίνεται ἀρχομένης μὲν, βραχύνει. Veluti in pleuriticis, si statim inchoante quidem morbo sputum appareat, breuiorem esse ostendit. Quem ægrotum ego in primo libro de Crisibus.) Capite nimirum 18. Decreuerunt.) Græcè est συνέδουσιν, minores factæ sunt. Ne scilicet quis iudicatas esse febres intelligat.

Hoc enim accidit in omnibus.) Græcè est, συμβαίνει γὰρ ὡς τῇ φλεγμονῶν ἀπατῶν. Siquidem in omnibus inflammationibus accidit, &c. Ilia citra dolorem extenta.) Græcè, ἢ τις ὑποχονδρίς σύνθεσις ἀνώδυνος, Aut hypochōdrii dolore vacās extensio. Est enim hypochōdrii vox retinenda, quod nullam Latinam habeamus, qua partem hanc corporis propriè exprimamus. Nam & si Cornelius Celsus, & nonnulli interpretes hunc secuti, ὑποχονδρία præcordia & ij conuertunt.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

conuertunt:tamen Plinius lib. 11. cap. 37. φρένας etiā hac vo-
ce appellare, quod scilicet cordi prætendantur , non est ve-
ritus. Quare cum ambigua sit vox præcordiorum , præstat
Græca vti. Porro hypochondria sunt partes supra vmbili-
cum vtrique ad latera spuris costis subiectæ . Sic dictæ,
quod ὑπὸ τοῖς χόνδροις, sub cartilaginibus sitæ sint. Perpe-
ram itaque hoc loco interpretes ὑποχόνδρια cōuertit Ilia, quæ
Græcis peculiari voce λαγόνες dicuntur, suntque partes ad
os ilium positæ. Hallucinationes.) Græcè , μαρμαρυγαί,
splendores. In primo libro Epidemiarum.) Sectione 2.
constitutione secunda. Vrina optima, &c.) 2. Progno. 26.
Rursus cum dicit.) 2. Prognost. 13. In hūc modum scri-
bit. 2. Prog. 43. Sic ergo inquit.) 2. Epid. sect. 2. Quo
tempore.) Græcè est, καθ' ὅν' ἂν χρόνον, quocunque tempo-
re. In libro de Crisibus.) Primo scilicet, cap. 7. & 14.
Ilia.) Hypochondria, vt suprā monuimus. In libro de
Crisibus.) Primo nimirum, capite vndecimo & duodecimo.

APHORISMVS XIII.

Γέροντες διφορώτατα νηεῖν φέρουσι, διούτορον
οἱ καθεσκηότες, ἢ κῖσα μείρανία, πάντων ὃ μάλιστα
παθίῃα, τέτρων ὃ αὐτέων ἃ ἂν τυγχῇ αὐτὰ ἐωυτ'
περὶ θυμότερα ἔοντα.

Senes facillimè ieiunium tolerant, secundo lo-
co qui constantem ætatem agūt, nullatenus adole-
scentes, omnium vero minimè pueruli, præsertim
illī qui inter ipsos fuerint alacriores.

*Aetates
quot nu-
mero.*

Fuerilia.

Pubertas.

Differentiam ætatum aliquid conferre ad vi-ctus ra-
tionem probe constituendam, hoc in Aphorismo
Hippocrates monstrat. Quum vero alij aliter de
ætatibus loquātur, nos, de Galeni sentetia, in sex
has ipsas digeremus differentias. Prima quidem harum pue-
ritia existit, quæ confestim ab eo tempore quo infans ma-
ternum egreditur vterum incipit , & durat vsque ad annum
decimumquintum. Altera ætatis differentia pubertas dici-
tur, & Galeno libro tertio Aphorif. Comment. 27. & libro
5. Aphorif. Com. 7. teste, initium capit anno decimoquin-
to,

to, & ad decimumoctauum extenditur. Tertia ætas vocatur Adoleſcentia, incipit anno decimooctauo, Galeno lib. 5. Aphor. Comment. 9. autore, duratque ad viceſimumquintum. Eam Hippocrates ſub pubertate cõplectitur, & interdum etiam Galenus, vt lib. 5. Aphorif. Comment. 7. Quarta iuuentus, vigor, florens ſeu vigenſ ætas, & cõſiſtendi tempus appellatur. Orditur anno vigefimoquinto, & ad trigefimumquintum extenditur. Quinta ætas Græcè καθεσκηγία, Cicconi in dialogo de Senectute, conſtans & media, inter iuuentutem nimirum & ſenectutem, nominatur. Interpretes aliquot minus rectè cõſiſtendi ætatem vocāt. hoc enim nomine, vt dictum eſt, Iuuentus appellatur. Conſtans ætas Græcis etiam παρακμαστική & παρακμή, hoc eſt declinans vocatur, vt libro tertio Aphor. Cõment. 30. & lib. 5. de Tuēda valet. cap. vlt. teſtatur Galenus. Sic autem nominata eſt, quod in ea vires decreſcere incipiunt. Appellatur quoque iſdem ἀνδρία, id eſt virilis ætas. Incipit anno trigefimoquinto, & finitur quadrageſimonono. Sexta ætatis differentia ſenectus appellatur. Huius autē, Galeno libro 5. de Tuēda valetud. teſte, tres ſunt partes. Prima eſt eorum qui ὁμογῆροντες, hoc eſt viridi ſenectā præditi, dicuntur: quod nimirum adhuc ciuilia obire negotia queāt. Eius initium eſt anno quinquageſimo, & durat ad ſexageſimum. Secunda eſt eorum, qui ciuilia munia propter viriū imbecillitatem obire haud valent. Hæc incipit anno ſexageſimo, & protenditur in ſeptuageſimum. Tertia, in qua eſt extrema viriū imbecillitas. Orditur anno ſeptuageſimo, & durat vſq; ad vitæ finem, qui magna ex parte anno 80. imminet, vt ſacra etiam teſtatur ſcriptura Pſalmo 90. Cæterum in præſentia Hippocrates per ſenes, quos γῆροντας vocat, intelligit eos qui in prima parte ſenectutis, Galeno etiam in Commentariis teſte, conſtituti ſunt. Hi quidem facillimè ieiunium ferunt, quod ſcilicet frigidioreſ ſint, & cibos minus conficere, iā labefactata nonnihil virtute, poſſint. Contrā qui in altera & extrema parte ſunt ſenectutis conſtituti, hi famem tolerare non poſſunt, ſed crebro, paucis tamen cibus, ſunt reficendi. Secundo loco famem facile ferunt, qui conſtantem iam ætatem agunt: hoc eſt, Philotheo interprete, οἱ ἐν παρακμῇ τυγχάνοντες, qui in declinatione exiſtunt. Hi vtique cum à

Adoleſcentia.

Iuuentus.

Vigor.

Florēs æ-

tas.

Conſiſtēdi

tempus.

καθεσκη

γία.

Conſtans.

Media.

παρακ-

μαστική

Declinās.

ἀνδρία

Virilis.

Senectus.

Senectutis

tres

partes.

ὁμογῆρον

τες.

Per ſenes

quid intel-

ligat Hip-

pocrate.

Conſtātē

ætatem a-

gētes fri-

gidiores

iuuenibus

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

vigore recedant, corpus haud similiter calidum, Galeno libro tertio Aphoris. Comment. 30. teste, vt antea, obtinent. Quapropter iuuenibus sunt frigidiores, atque adeò paucioribus etiam alimentis indigent, famemque post senes ceteris ætatibus facilius ferunt. Frigidus autem esse virilem seu constantem ætatem agentes, docet etiam Hippocrates, qui lib. 1. de Victus ratione ita scriptum reliquit: Vir vbi iam corpus eius constiterit, frigidus & ficcus est, quod nimirum caloris excessus impetūs ve non amplius præpolleat, corpusque quiescens augeri desinat, ac frigidius factum sit. Siccitas etiam prioris ætatis inest. Quinetiam Galenus loco paulo antè citato corpus in constante ætate, non similiter vt in iuuentute, calidum esse tradit, quod plus in ea atræ bilis generetur. Porro nullatenus, id enim *ἡνυσσα* significat hoc loco, adolescentes famem ferre possunt, quod scilicet calor corpusque eorum in assiduo fiat incremento. Qui enim crescunt, vt sequenti Aphorismo testatur Hippocrates, plurimum habet calidi innati. Omnium minimè pueruli famem tolerat, *διὰ τὸ ἐνδιαφύου ἐν ἔχειν τὸ σῶμα*, ait Philotheus, *καὶ διὰ τὸ πλούσιον τῇ ἐμφύτῃ θερμῇ*, quod corpus perspiratu facile obtineant, & quod calor innatus iis plurimus sit. Adde causam tertiam, quod nondum iustam incrementi perfectionem consecuti sunt. Puerorum autem substantia omnium facillimè digeritur ac dissipatur, Galeno in fine libri noni Ther. meth. teste: propterea quod est omnium humidissima. Quare inedia aliisque vacuantib. præsidis haud eget, quum habeat ex seipsa vnde naturaliter vacuetur. Inter pueros autem minus ieiunium ferunt qui sunt *προθυμότεροι*, alacriores, animosiores ve. Siquidem *προθυμία* Græcis propriè alacritatem significat. *προθυμότεροι* itaque illis dicuntur, qui ad actiones alacres & prompti sunt. Minus inquam ieiunium ferunt, qui inter pueros sunt alacriores, quia ceteris sunt calidiores. Promptitudinem autem & alacritatem ad actiones, caliditatis copiosioris esse signum, Galenus capite vigesimo nono & 33. Artis medicæ palàm testatur.

ANNOTATIONES IN GALENI

Commentarios.

Qui ætatem consistentem.) Græcè est, οἱ καθ᾽ ἑκείνην, qui ætatem constantem agunt. Sic passim hoc loco pro consistentens

stans, substituendum constans. Nam ita Cicero hanc ætatē, *Constans* quæ inter iuvenes ac senes media est, vt diximus, vocare so- *ætas.* let. Inter hanc ætatem & adolescentiam altera quædam est.) Intelligit iuventutem, quæ inter adolescentiam & constantem ætates, vt ex Commentariis nostris palàm fit, media existit.

APHORISMVS XIII.

Τὰ αὐξανόμενα πλείστον ἔχουσιν ἔμφυτον θερμόν, πλείστης δὲ ὡς λέγεται τροφῆς· εἰς μὲν τὸ σῶμα ἀναλίσσεται· γέρας δὲ ὀλίγον· θερμόν, ὅθεν ἔστιν ἄρα ὀλίγων τῶν περικλυμάτων δέον. Ἐπὶ πολλῶν γὰρ ἀρροσθέντων· ὅθεν ἔστιν ἐοικὸς πυρετὸς τοῖσι γέρας ὅχι μοιῶς ὁξέες, ψυχρόν γὰρ τὸ σῶμα.

Quæ crescunt corpora, plurimum caloris innati obtinent, itaque plurimo alimento indigēt, alioqui corpus absumitur. Senib. vero parum caloris inest, propterea paucis alimentis indigent: siquidem à multis extinguitur. Hac etiam de causa febres non æquè acutæ senibus accidunt: corpus enim eorum frigidum est.

Hæc sententia præcedētis causam exponit, cur scilicet senes ieiuniū facile, contrà vero pueri & adolescentes nullatenus, tolerant. Quæ crescunt augētur ve corpora, inquit Hippocrates, plurimum innati caloris habent. Per αὐξανόμενα vero intelligit corpora, præsertim puerorum, adolescentum ac iuuenū, quod scilicet in affiduo adiuue sint incremento. Plurimum autem habere caloris innati hæc corpora omnia, reliquarū præsertim ætatum respectu, Galenus etiā infrà Comment, 15. ostendit, vbi sic scriptū reliquit: Neque enim aliud quicquam animal ab initio formauit, sicuti neq; rursus adauxit, aut vsque ad mortem enutriuit, quàm calor innatus. Hic igitur omniū operū ἀκρίβειαν ve naturaliū causa est. Hæc ille. Proinde Hippocrates rectissimè è corporū incremento innati caloris copiam colligit, Cæterum cū hæc vox θερμόν, calidū, vt libro primo

αὐξανόμενα.

Calidum.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

de Temper. & hoc loco in Commentariis fusius docet Galenus, æquiuoca seu ambigua sit, bifariamque accipiat, sciendum, hic ab Hippocrate non ad qualitatem, sed ad substantiam, eam referri, ita ut per calidum innatum, substantia caloris innati, & minimè qualitas veniat intelligenda. Quid vero sit calor innatus Hippocrati, ostendit Galenus libro quinto de Simpl. medi. facul. cap. 8. inquit: Cognoscere oportet, Hippocratem innatum dixisse calorem, quem
 » in quoque animantium & natiuum spiritum nominamus.
 » Verum nihil prohibet, sanguineam substantiam, simulque
 » aeream, vnà cum spiritu calidum inaudire innatum. Qualis vero sit caloris natiui substantia, Galenus in commentariis etiam copiosè explicat. Quum itaque quæ augentur corpora calorem innatum plurimum habeant, consequitur etiam quod plurimo alimento indigeant: quod nisi subministratum fuerit, necesse est corpora illa absumi. Quod quidem de corporibus puerorum, quorum substantia calida & humida est, atque adeò de ea plurimum digeritur ac dissipatur, ut dictum est in præcedentis aphorismi enarratione, maximè verum fuerit. Quocirca paulo antè monuimus, per *αἰσχρομένα*, puerorum præsertim corpora inaudienda esse. Proinde cum puerorum corpora ad discutiendum sint natura prona & calida, nihil mirum, calorem, non supposito alimento, eadem absumere. Sunt igitur ad tolerandam famem minus idonea. Contrà senes facile tolerant ieiunium: parum enim iis natiui caloris inest, adeoque paucis alimentis (id enim vox *ὑπεκκαύματα* Hippocrati, Galeno in Commentariis teste, qui *τροφὰς* significare tradit, hoc loco denotat) indigent. Quare si quispiam illis copiosum alimentum suppeditet, nihil aliud efficiet, nisi quod eorundem calorem extinguet. Quod similitudine pereleganti Galenus in Commentariis comprobat. Cæterum cum senibus parum caloris innati inest, hocque nomine illi corpus frigidum obtineant, fit ut etiam non perinde atque iuvenes acutis febribus corripiantur.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

In Commentariis de Temperaturis.) Libro secundo cap. 3. In iuuentæ vigore.) *ἀνμάζοντες*, Græcè est. Habet enim

enim hi quidem.) ἔχουσι γὰρ οἱ μὲν θριμύτερον τὸ θερμόν, οἱ δὲ πλείον: Habent enim illi, florentes scilicet, calorem acutiorē: hi vero, pueri nimirum, abundantiorē. Temperati.) Melius temperata conuerteretur. Siquidem Græcè est, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν κεκραμένους. Cum melius sit dicere, &c.) Græca sic habent, ἀμεινον γὰρ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἥττον, καὶ σφοδρότερον, καὶ ἀμυδρότερον, καὶ πάνθ' ὅσα βλαύει ταῖς ποιότησιμ ἀναφέρειν ὀνόματ' α. Melius enim magis & minus, vehementius ac debilius, omniâque iis similia vocabula qualitatibus accommodare. Existimationem.) ὑπόληψιν, opinionem, vel rectius suspicionem. Qui nedum plus, neque, &c. Græcè est, οἱ τινες οὐχ ὅπως πλείον, ἀλλ' ἔτι τῷ πρόσθεν ἴσον ἔχουσιν, qui nedum plus, sed neque priorī obtinent æqualem. Et qui caloris, &c.) Græcè legitur, καὶ δὴ καὶ αἱ δὲ ὅλα τὰ σώματα ἡμῶν ἀπὸ ῥέοιαι ἐπονται, καπνώδεις μὲν καὶ λιγνυώδεις, καὶ ξηραὶ, καὶ θριμναὶ τῷ ἐπιπλήτῳ θερμῷ. Sed & effluxus qui è toto corpore fiunt, caloris quidem aduenticii, sunt fumei, &c. Alteram.) Scilicet suauem, quidem plurimam habent pueri: alteram, tristē videlicet, &c. Obtinentur.) ἐπικρατεῖται, vincitur, superatur. Humida siquidem est maximè, &c.) Græcè est, ἡ μὲν γὰρ ὑγρὰ κατὰ τὸ ἐμφύτον θερμόν μάλιστα. ἐξ ὑγρῆ γὰρ ἡ γένεσις ἡμῶν. ἡ δὲ ξηρὰ, κατὰ τὸ ἐπικλήττον. Humida enim est maximè innati caloris, scilicet substantia, quoniam ex humido nostra est generatio. Sicca vero, acquisiticij. Quantum istæ.) Calida aquosa scilicet, & aerea, substantiæ. Idcirco plurimum ab ipsis, &c.) Græcè legitur, διὰ τὸ το πλείον ἀποῤῥεῖν αὐτῶν ἀναγκαῖον εἶναι, πλείους τε δεῖται τροφῆς: Idcirco plurimum ab ipsis defluere est necessarium, plurimoque egent alimento. Quod paucis fomentis, &c.) Quod abundat. Græcè enim est, διὰ τὸ τὸ ἄρα φησὶν ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δεῖν. Ignem.) Calidum. Græcè enim est τὸ θερμόν. Totis simul.) ἀθρόαις, confertis. Scriptos à me Commentarios.) Adiciendum, hosce. siquidem Græcè est, ἥδη γεγραμμένων τῶν ὑπὸ ἐμῆ ὑπομνημάτων. Liber autem Galeni aduersus Lycum est in tomo septimo Latinæ editionis.

Aphorif.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS XV.

Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἡρος θερμόταται φύσει,
καὶ ὕπνοι μακρότατοι. καὶ ταύτησι μὲν τῆσι ὥρεσι καὶ
τὰ πλεονέκματα πλείω δοτέον. Ὡς δὲ τὸ ἔμφυτον
θερμὸν πλείον ἔχουσιν, ὥστε ὁ αὖ πλείονος δέονται.
σημείον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

Ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt,
somniaque longissimi. Quocirca iis temporibus ali-
menta copiosiora dari debent. Siquidem innatum
calorem copiosiorē habent, pluribus igitur alimen-
tis egent. Argumento sunt ætates, & athletæ.

Purimum habere momenti ad rectam victus rationē
instituendam anni tempora, hac sententia Hippocra-
tes disertè monstrat. Nam cum aliqua temporū ven-
tres efficiant calidiores, fit vt iisdem temporibus ali-
menta copiosiora sint danda. Aliqua vero frigidiores, hinc
in illis minus ciborum exhibendum. Quare inquit, ventres
hyeme & vere natura, hoc est, Galeno interprete, calore na-
tuo, calidissimi sunt. Per ventrem vero, quem κοιλία vocat,
Hippocrates, Philotheo quoque teste, non tantum πύ-
σις ὁ δόχου, hoc est cibi receptaculum, ventriculum propriè
appellatum, intelligit: verumetiam vniuersam cavitatem, in
qua intestina, & alia instrumenta coctioni ministrantia cō-
tinentur. Non autem temere ab Hippocrate adiectum est
φύσει, naturā. quū enim duplex sit calor, vnus natiuus atque
adeò familiaris corpori, alter aduentitius & squallidus, hi
sanè non simpliciter calidissimi sunt, sed calore natuo, vt cō-
memoratum est. Proinde paucissimū hunc æstate obtinēt,
abundant vero aduentitio. Vnde hoc tempore marcescit po-
tius, quàm nutritur corpus. Contrā accidit hyeme & vere,
quia tum calor natiuus cibi appetentiā intendens, atque con-
coctiones efficiēs, est plurimus. somni quoque propter lon-
giores noctes longissimi sunt. quare etiā propter plura ali-
menta, quæ iis temporibus assumuntur, & duabus iam di-
ctis de causis probe conficiuntur, corpus magis quàm æsta-
te nutritur: quemadmodum copiosissimè in Commentariis

à Galeno

Natura.
Venter.
κοιλία.

Calor nati-
uus æsta-
te paucus,
hyeme cō-
tra pluri-
mus.

à Galeno demonstratum est. Somnus vero concoctiones iuuat, quod per eum calor naturalis interiora petat. Hinc ab Hippocrate scitissimè ac breuissimè dictum est, ὁ αἷμα ἐν ὑπνῷ εἶσω μᾶλλον φέρεται, Sanguis per somnum intrò magis repit. Cæterum hyeme ventres calidissimi sunt, propter ambientis frigiditatem, quæ corporis meatus constringit ac densat. Calor autem natiuus non inueniens exitum difflari prohibetur: quare intrò delatus, rursus ad exteriora progreditur, & multiplici specie motus calefactus multiplicatur, ac seipso calidior fit. Initio veris calidissimos esse ventres, constat eadem ratione, quoniam frigus tum pollet. In medio vero eiusdem, quod ea temporis pars optimè fit temperata. Porro quod iam dictis temporibus, in quib. natiuus calor est copiosior, plurimum alimentum sit necessarium, argumento esse ait Hippocrates ætates, & athletas. Siquidem pueri quia calorem natiuum plurimum obtinent, idcirco pluribus etiam alimentis egent, eademque conficiunt. Athletæ vero, quia crebris exercitiis, quibus operam dant, natiuum calorem austiorem reddunt, ideo multis vtuntur alimentis.

ANNOTATIONES IN GAL- leni commentarios.

Pro argumento ponitur.) Græcè, ἀξιόλογον τεκμήριον εἶναι, effatu dignum argumentum est. In hoc ipso affectu.) Græcè, ἐν τοιούτῳ πάθει, in hoc ipso vitio, malò ve. Et aerea humiditas.) Græca exemplaria hic variant. Aldinum legit, ὀρρώδης ὑγρότης, serosa humiditas. Alia habent αἰρώδης, aerea. Nonnulla σπέρματ' ὀρώδης, seminalis. Sic legisse antiquum interpretem constat, qui conuertit, spermatis humiditas. Vtunque autem legatur, planum est, tertium corpus quod primæ nostræ naturæ substantiam complet, esse semē, quod, vt tradit Galenus lib. i. de semine, per vasa ad vterum pertingentia trahit ad se sanguinem & spiritum, vt merito hæc tria esse dixit Galenus, ex quib. substantia nostra cōstet. Potest vero semē appellari humiditas ὀρρώδης, quod scilicet substantia serosum ac liquidum sit. αἰρώδης vero, quia, vt in Commentario Galeni præcedente est cōmemoratum, plurimū aeris calidi & humidī in se continet. Atqui si parum defluit.) Locus hic Galeni subobscurus esse videtur.

Respondet

Somnus
coctionem
iuuat.

6. Epi. Pa.
5. Aph. 29
Cur ven-
tres hye-
me cali-
dissimi.

Quare
vere cali-
dissimi.

Pueri.
Athletæ.

Tertium
corpus.
quod pri-
mæ no-
stræ natu-
ræ substā-
tiā cōplet,
esse semē.
Locus Ga-
leni sub-
obscurus
expla-
natur.

Obiectio.

προβά-
λομαι.
προβε-
βλημέ-
νorum.

διαπνοή.

Obiectio-
nis solutio

Respondet autem cuidam obiectioni tacitæ, cuius quis occasione ex iis quæ paulò antè dicta sunt, sumere posset. Nam cum hyeme propter circumstantem extrinsecus frigiditatem corporis meatus constringi ac cohiberi contingat, atque adeò hoc nomine vt parum defluat ac discutiatur necesse sit, plurimum alimentum hoc tempore dari non oportet. Siquidè nutritio est, eius quod euacuatur expletio. Nutritione autem defluentis substantiæ esse expletionem, Galenus etiam libro primo de Semine testatur. Atq; hæc quidem est obiectio, qua quis aduersus Hippocratis sententiã vti posset. Causæ verò inquisitio.) Hic ad obiectionem factam respondere, causamque explicare incipit, cur scilicet hyeme, non obstante quod ab ambiente frigido meatus corporis obturentur, plura quàm æstate alimenta sint danda. Neque enim adeò Hippocratem, &c.) Græce, οὐ γὰρ δι' ἱπποκράτη μόνω μάχεται τὸ προβεβλημένον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπεισι. Non enim Hippocrati tantum pugnat quod obiectum est, verumetiam aliis omnibus. Siquidè προβάλλομαι interdum idem significat quod prætendo aliquid, & obii- cio. Hinc προβεβλημένον, quod propugnandi gratia opponitur, & obiicitur. Sensus itaque verborum Galeni est: Nò esse plura hyeme danda alimenta, non tantum cum iis quæ tradit Hippocrates, verumetiã cum aliorum omnium præceptis pugnat. Et quæ sit per sensui occulta, &c.) Græcè, τῇ δὲ τῇ αἰσθήσει διαπνοῇ τῶρων: διαπνολὴ itaque interpres difflationem conuertit, quam reliqui transpirationem interpretantur. Est autem διαπνοή, Galeno ca. 7 li. de Sympt. differ. teste, aeris per vniuersum corpus introitus & exitus. Tu vero animaduerte, &c.) Hic planè quod obiectum est diluit Galenus, rationeq; cur hyeme plura sint danda alimēta, soli Hippocrati, eiusq; sectatoribus esse, ἐύωρον, hoc est obuiã, aliis autē esse ἄωρον, id est perplexã, explicatuq; difficilē ait. Nā cū calor natiuus efficiat occultã trāspirationē, διαπνολὴ Græci vocant, vt cōprehensum est: hicq; hyeme plurimus sit: consequitur, etiã hoc tempore occultã trāspirationē fieri, & eam quidem sufficientem. Si autē per latentem transpirationem animalium corpora hyeme diffiantur, necesse etiam est vt tum alimenta dentur, eaq; plurima. Nam nisi abundans calor naturalis habeat, quo frua-

tur,

cur, alimentum, primus ipse, ait Galenus in Commentariis, ab ambiente frigore superabitur. Cum ipso verò, & concoctio ciborum debilitabitur, &c. Cibi appetentiam.) Natiuus calor intendit appetentiam, cōtrā non naturalis calor eandem deiicit ac impedit, vt testatur etiam Galenus libro primo de Sympt. causis cap. 7. Vt vero appetentiā naturalē calor natiuus efficit, sic frigiditas nō naturalem appetentiā excitat, vt Galenus loco iam citato copiosius docet. Diocles inquit sudores.) Eius dogmatis Dioclis meminit etiam Galenus. ca. vltimo libri de Sympt. differ. Voluit autē prorsus Diocles, sudores esse præter naturam ea de causa: quia cū calor natiuus est validus, omnia quæ ad corpus pertinent, rectē administrantur. Omnibus autem iis rectē administratis, & alimento à natura superato, nunquam sensibilis humor, qualis sudor est, per cutem excernitur. Quāto enim fortior, vt testatur in Commentariis Galenus, natiuus calor fuerit, tanto magis transpiratio effugit sensum. Extenuatur.) Græcè, λελέπιν, extenuata sunt. Optimi.) Græcè, χρηστῶ, boni. Toto animalis corpore.) Græcè, ἐν παντί τοῦ ζώου μορίῳ, in quauis animantis parte. Vnum quodque animal, &c.) Græcè, πᾶν μὲν ἐν σαρκότῳ ἕκαστον ἐαυτοῦ γίνε, vnumquodque multo seipso carnosius fit. Vel aliud.) Adiciendum, tale Græcè enim est, ἥτις τοῖς ἐν ἔτῳ ζῴων ἐν τῷ νόσῃμα ἐργάζε. Qualitate.) Græcè, ἐκ τῆς περιέχοντος θερμασίας, ex ambientis caliditate.

APHORISMVS XVI.

Αἱ ὑγραὶ δίασι πᾶσι βίσι πυρεταίνουσι συμφέρουσι, μάλιστα ὃ παιδίοισι, καὶ βίσι ἄλλοισι βίσιν ἔτις εἰδισμένοισι διττάσαι.

Victus humidus omnibus febricitantibus prodest, præsertim vero pueris, & aliis qui hoc genere victus vti consueuerunt.

H Atenus hippocrates de Vict^o ratione quæ ægrotis debetur, verba fecit: nūc verò de victu, qui tam ægrotis quàm sanis conuenit, agit. Quum autem præcedente sententia de quantitate victus sanorum iuxta tempora anni differuisset, in præsentī de qualitate

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Humidus
victus qui?*

Quaestio.

Responsio:

*Febris
unde dicta.
πυρετός.*

*Quae se-
cundū na-
turā sunt
similia
postulare.*

litate victus cū ægrorum, tum sanorum tractat, primumq; qualis febricitantium, atque adeò eorum qui præter naturā affecti sunt, victus esse debeat, docet. Deinde qualis puerorum, aliorumque qui secundum naturam se habent, in-
quiens: Victus humidus omnibus febricitantibus confert, quod scilicet eiusmodi affectus calidus & siccus sit. Per hu-
midum autem victum, eum potissimum Hippocrates intel-
ligit, qui potentia humidus est. quanquam si simul etiā actu humidus ac liquidus est, plus prodest. Quapropter is victus nō ea solum ratione quia humectat prodest, sed etiam quia facillime concoquitur. Nam si quod concoquitur, primum liquari, deinde distribui in corpus debet, egrotus vero cibū facillimæ concoctionis desiderat. facillimè autem liquatur, concoquitur, & distribuitur quod humidum est, eiusmodi victum omnibus febricitantibus esse vtilem necesse est. Ve-
rum quæret hic quispiam, cum febris sit affectus non solum siccus, sed & calidus, qui fiat vt Hippocrates febricitantibus humidum solum, & non simul etiam frigidum victum con-
uenire dixerit. Respondemus: Hippocraté, qui antiquæ bre-
uitatis studiosissimus fuit, atq; adeò mire βραχύλογος, vni⁹ contrarij mentionem facientem, alterum, vtpote omnibus notum, subaudiri voluisse. Nemo enim est tā stupidus, quin statim ex ipso nomine febris, quam πυρετός Græci vocant, intelligat, hanc ipsam frigidum victū exigere. Vt enim La-
tinis febris à feruēdo, ita Græcis à πυρός, id est ab igne, πύ-
ρετός dicta est. Cæterum variāt hoc loco Græci codices. Alij enim habent, αἱ ὑγραὶ δ' αἱ πᾶσι τῖσι, &c.) Quā qui-
dem lectionem nos secuti sumus. Alij legunt, αἱ ὑγραὶ πᾶ-
σαι δ' αἱ τῖσι πυρεταίνουσι, &c.) Sed parum refert utrā le-
ctionē magis probes, quòd humidus victus omnibus febrici-
tantibus, quatenus febricitant, ex ipsa contrariorum indi-
catione, conueniat. Et vniuersa etiam victus ratio potentia humida febricitantibus confert. Quid multa? cum febris om-
nis præter naturam sit, ideo victus rationem humidā fri-
gidamque, vtpote sibi contrariam, exigit. Vt autem ea quæ præter naturam sunt, contrariam, ita ea quæ secundum na-
turā sunt, similem victus rationē postulant: id quod ætatis & cōsuetudinis exēplo monstrat Hippocrates dicens, humi-
dum victū præsertim pueris, & qui eo vtī assueuerūt cōfer-
re.

re. Porro quū ætas sit ex iis quæ natura nobis infunt, & id quod naturaliter se habet, custodire, Galeno etiā nostro li. 8. Ther. meth. teste, oporteat, cōsequitur hanc ipsam similem sibi victū postulare. Quocirca cum pueri sint natura humi- *Pueris huiusmodi victum con-*
di, vt alibi est à nobis demonstratū, vt iisdē etiā conferat hu- *ferre.*
midus victus necesse est. Siquidē similia similibus cōseruen-
tur. Eodē autem modo, & eā quæ à consuetudine præbetur
indicationē, quo eam quæ ab ætate datur, Hippocrates acce-
pit. Nā & ætas quum ex iis sit quæ natura nobis infunt, vt *Consue-*
cōprehensum est, similem sibi victū exigit: & quæ à cosue- *tudo.*
tudine sumitur indicatio, sic sumpta est, sicut ea quæ ab æta-
te. Quippe seruare hanc iubet, perinde ac proprium ætatis
téperamentum. Est enim consuetudo, vt testatur. libro secū-
do de Téperamēt. cap. 5. Galenus, acquirititia natura. Quod *Consue-*
de ætare & consuetudine dictū est, id etiam de naturali té- *tudo acqui-*
peramento, anni tempore, & regione, quod in Commenta- *rititia na-*
riis etiam monet Galenus, intelligendum erit. *tura.*

ANNOTATIONES IN GA

leni Commentarios.

Sanorum. Græcè, ὑγιαίνων. quare conuertendum potius salubrium, quàm sanorum. Est autem salubre, Galeno ca. 2. *Salubre.*
Artis medicæ teste, ὃ ἐπιστευτικὸν σῶμα τῷ υἰείας, & τὸ ποιητικόν, & φυλακτικόν τῷ αὐτῷ αἰτίον, & τὸ δηλωτικὸν σημείον: corpus quod sanitatem suscipere aptum est, & causa quæ eandem efficere & conseruare, & signum quod hanc ipsam indicare potest. Hoc certe loco pro causa efficiente & conseruante sanitatem, sumitur. vt sit sensus: Deinde docet Hip- *Sensus.*
pocrates, quod indicationes victuum salubrium ab iis quæ præter naturā sunt, petere oporteat contrarias: ab iis quæ secundum naturam sunt, similes. Quocirca perspicuum fit, hic ὑγιαίνων non significare sanorū: neque enim qui præter *ὑγιαίνων.*
naturam se habent, quorum hoc loco mentionē facit Galenus, sanorum victum, qui similis esse debet, sed contrarium potius postulant, qui salubris, eo quod sanitatem efficiat, & *Salubris*
non sanus dicitur. Ita etiam victus eorum qui naturaliter se *victus.*
habent, salubris appellatur, eo quod sanitatem conseruet. Rectissime igitur Galenus, vtrumque victum, nempe cōtra-
rium & similem, salubrem nominauit: quod hic conseruare, vt comprehensum est, ille vero efficere sanitatem possit.
Hinc

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Hinc etiam constat, quod id quod præter naturam se habet, atque adeo ægrotum est, salubre dici queat, minime autem sanum. sunt enim sanū & ægrotum inter se contraria. Morbi.) Græcè, τὰ πάθη, mala. Differt enim pathema à morbo,

Morbus & pathos differunt. quod is sit ex numero permanentium & constantiū: pathema vero in ipso fieri essentiam suam possideat, quemadmodum copiosissimè Galenns libro secundo Ther. methodi & cap. i. libri de Sympt. differentiis monstrat. Nos quoque in nostris in Galeni de Tuēda sanitate libros annotationibus

Dispositio non signi- ficat idē quod affectus. plura hac de differētia diximus. Dispositiōe.) Græcè, διάθεσις, affectu. parum enim Latina vox est in hac significatiōe dispositio. interpret enim perpetuò pro affectu utitur. Quod hic semel monuisse, satis sit. Ad ambos affectus:)

Græcè, εἰς ἅμφω τὰ πάθη, ad utraque mala, seu pathemata: Verum si quid per verba.) Græcè, εἰ τι μὴ ῥητῶς ὠνόμασαι, si quid palàm, seu ad verbum non est dictum, expressum ve. Quæcunque probari merentur.) ὅσα μὲν ἄμεμπτα, quæcunq; reprehensione vacant. Sic paulo post, vbi interpret conuertit improbanda, Græcè est, μεμπτα, id est reprehendenda, vel reprehensione digna.

APHORISMVS XVII.

Καὶ οἷσιν ἅπαξ ἢ δις καὶ πλείω, ἢ ἐλάσσων, καὶ κατὰ μέρος. Ποτέον δέ τι ἐν τῇ ὥρῃ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίῃ.

Et quibus semel aut bis offerendum sit, & plurane, an pauciora, particulatim animaduertendum. Dandum verò aliquid consuetudini, tempori, regioni, & ætati.

Modus cibi sumendi quibus metiatur rebus. **Q**ualis debeat esse eorū quæ ægrotantibus offeruntur modus, hoc in Aphorismo Hippocrates mōstrat. Neque enim satis est scire quod huic plus vel minus sit dandum, aut quod illi humectante vel exiccante victu sit utendum: sed necesse est cognoscamus, nūquid semel, aut sæpius qualibet die vel nocte, plura vel pauciora particulatim sint exhibenda. Siquidem debent hæ duæ voces, plura vel pauciora, cum iis duabus semel, & bis copulati. Quando vero plura vel pauciora sæpius, aut rarò, vel semel cibum offerre particulatim

particulatim conueniat, à morbo & viribus ægrotantis discendum erit, quemadmodum idipsum in Cōmentariis Galenus copiosè ostendit. Præterea modus cibi offerendi sumitur etiam à consuetudine ægrotantis, tempore anni, regione, & ætate: post quidem iam dictas duas, quæ à morbo & viribus ægrotantis petuntur indicationes, quæ quidem primæ & maximæ sunt. Hinc est quod Hippocrates dixerit, dandum esse aliquid anni tempori, ætati, & similibus: vt nimirum disertè innueret, vniuersam victus rationem non ab his tantum esse petendam, sed potissimum à morbo & viribus. Quomodo autè ab iis quatuor posterioribus modus offerendi cibi metiendus sit, abundè in Cōmentariis Galenus explicat, ita vt necesse non sit nostram accedere. Quod vero ad consuetudinem attinet, de ea quidem diligentissime & copiosissime scribit Hippocrates libro secūdo de Vita acut. morbo Aphorismo. 22. & sequentibus multis.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Cōmentarios.

Necessarium.) Græcè est, ἀναγκαῖον ἔσθαι, maximè necessarium. Siue omnino.) Græcè εἴτ' ὅλως, semel, in vniuersum. Totam simul, &c.) Græcè, εἰς ἅπαξ ἀθρόον πλῆθος, semel confertam copiam. Est itaque alimentum ἀθρόον, quod repente vniuersum datur. Contemperamentum.) Græcè, τὸ ἐπικράσεως. est autè ἐπικράσις, Galeno libro nono Ther. meth. cap. 10. autore, vitiosi succi curatio, quæ quidem fit dum paulatim vitiosus humor vacuatur, & bonus vicissim sensim ac paulatim apponitur. Hinc ἐπικράσις medicinalia iisdem dicuntur, quæ humorum acrimoniam temperant, aut humores vitiosos retūdunt, vt alibi quoque docuimus. Humores autè naturales se modice habuerint.) Græcè, συμμεξία ἢ τῶν κατὰ φύσιν εἰν χυμῶν, cōmoderatio vero eorum humorum quæ naturaliter se habent, fuerit. Concoquere.) Græcè, κρατεῖν, superare. Neque multi alimentis, &c.) Græcè, μὴ πολλὰς τὴν ἰσοφῆς ἡμῶν καιροὺς παρεχόντων, neque multas alimēti occasiones præstiterint. Vt quibus non multa fiat euacuatio.) Eorum videlicet quæ secundum naturam in corpore continentur. Nam hyeme, vt dictum est suprà Cōmentario. 15. non ita multum defluit ac difflat vt æstatis tempore, in qua non modò superuacua &

Alimentū
confertū.
ἐπίκρασις.

ἐπικρα-
στικὰ.
medica-
menta.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

excrementa, verum etiam ea quæ secundum naturam in corpore continentur, æqualiter vacuantur.

APHORISMVS XVIII.

Θέρους καὶ Φθινοπώρου σιλία δυσφορώτατα φέρουσι. χειμῶνος ῥῆιστα, ἥρος δυνάτορον.

Cibos æstate & autumnno difficillime ferunt: hyeme facillime: vere secundo loco.

Hippocrates non
usus τῆς
τολογίας.

Æstate
& autū-
no cur
ægri diffi-
cillimè ci-
bos ferāt.

δυνάτο-
ρον.

Non est vsus hoc loco ἑντολογία Hippocrates, vt nonnulli falso existimant, neque enim hic aphorismus idem est cum decimo quinto, cuius initium est: Ventres hyeme & verè, &c. Siquidē illic de sanis locutus est, hīc autem de ægrotis. Nam quum in præcedente aphorismo docuerit, in victus ratione ægrotum dandum esse aliquid tempori: hoc loco qua ratione id ipsum sit intelligendum monstrat, æstate & autumnno, quī æstatem mox sequitur: inquit, egrotos difficillimè ferre cibos, quod iis temporibus calor innatus, cuius officium est coquere & conficere cibos, exiguus sit. Æstate quidē, quod calor ambiens natiuum calorem discutiat. Autumnno vero, propter eius inæqualitatem, & quia caloris natiui imbecillitas æstate contracta adhuc durat. Quapropter iis temporibus parum cibi, & sæpius dandum est. Contra hyeme, quia calor innatus plurimus est, ideo tum cibos facillimè ferunt. Dandum itaque hoc tempore rarò, & plurimum cibi. Verno tempore calor natiuus non ita imbecillus est vt in æstate, nec ita robustus vt in hyeme. Proinde nec facillime nec difficillime tum ægrotantes cibos ferunt, sed facile. Quod Hippocrates hac voce δυνάτορον innuere voluit: quasi diceret, vere non facillimè perinde atque hyeme, neque difficillime vt æstate cibos ferunt, sed medio modo, seu secundo loco post hyemem: hoc est, facilius quàm in æstate aut autumnno, quod scilicet ver ipsum sit temperatum.

APHORISMVS XIX.

Τοῖσι ἐν τῇσι πόρεσι παροξυνομένοισι μὴ δὲρ διδόναι, μὴ δὲ ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τὰ πλεονέκτων πρὸ τῶν κρείσων.

His

His qui per circuitus accessiones habent, nihil dare, neq; vt quicquam assumât cogere, sed adiectioni ante iudicationem subtrahere oportet.

IN hac postrema de victus ratione sententia, Hippocrates modum vsus ciborū, hoc est quomodo particulatim offerre cibum ægrotantibus oporteat, ex ipsis accessio-

*Modus u.
sus ciborū.*

nibus esse discendum monstrat, inquiens: His qui accessiones habent per circuitus, hoc est, Galeno interprete, τε-
ταγμένως, ordinatim, nihil dare oportet: quod scilicet tum

Per circuitus.

natura tota sit in concoquendo morbo. Quare ad cibos conco-
ficiendos non est auocanda, sed permittendum planè est, vt cōcoctioni morbi vacare, nullo prorsus obstante possit. Cē-

terum quum dicit, qui accessiones per circuitum obtinent, disertè significat quod hæc sententia non sit prorsus eadem cum vndecima, cuius initium est, In accessionibus abstinere oportet. ibidem enim simpliciter de omni accessione loquitur, hic vero de ea tantum quæ certo quodam ordine fit. Et

hic iterum per accessionem, vt suprâ Aphorismo duodecimo, deterius circuitus ipsius tempus, id est principium, augmentum, & vigoré, intelligit. His enim tēporibus, propter

*Accessio
quid.*

causam iam expositam, nihil est dandum. Neque etiam vt aliquid tum ægrotantes assumât, sunt cogendi. Si enim quicquam dederis, τῷ νοσποιοῦ αἰτίῳ πρὸς θήνης, αἴτιος γινόμε-

νος ἀνέσσει τὸ νοσήσματος, ait Philotheus, id est, cause morbum efficienti aliquid adicies, atque adeò morbum ipsum augebis. Proinde adiectionibus potius ante iudicationes e-

*πρὸς θή-
σεις.*

rit subtrahendum. Per adiectiones, quas ille πρὸς θήσεις vo-

*Iudicatio
κρίσις.*

cat, non aliud intelligens, nisi cibos qui offeruntur, quorum quātitati ante accessionem esse subtrahendū monet. Siquidē iudicationē hoc loco significare accessiōē, Galenus in Cōmentariis, & Philotheus iis verbis ostendit. κρίσιν ἔνταυθα ἰπποκράτης λέγει καὶ χρῶμενος τῷ παροξισμῶν. Neque id quidem temere fecit Hippocrates. magna namque ex parte, Galeno libro primo de Diebus decretoriis teste, in accessio-

nibus iudicationes accidunt. Quid verò propriè hæc vox κρίσις medicis denotet. sect. 2. Aphorismo. 13. docebimus.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

e ij Principia

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Principia earum oportet obseruare.) φυλακτέον ἐστὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, initia earū sunt cauenda. φυλακτέον enim verbale est à tertia persona præteriti passivi πεφύλακτο, cuius præsens φυλάττομαι, quod significat deuito & caueo. Quare contendit hoc loco Galenus, principia accessionum esse cauenda, ne scilicet iis iam factis, aut paulo post futuris, cibum ægrotanti offeramus. Non igitur satis bene interpres φυλακτέον conuertit obseruare, ambiguam eius dictionis significationem non admodum perspectam habens.

APHORISMVS XX.

τὰ κρινόμενα, καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως, μὴ κινεῖν, μὴ ὀνειωτοποιεῖν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτ' ἄλλοις ἐρεθισμοῖσιν, ἄλλ' ἔαν.

Quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, non mouere, neque nouare vel medicamentis, vel aliis irritamentis, sed sinere oportet.

Quando in morborū iudiciis naturæ opitulādū.

ἀρτίως.

φαρμακεία.

Humores quos natura expellit, nō mouēdi.

HActenus Hippocrates breuitate summa qua potuit, quæ medico in victus ratione obseruanda sunt, docuit. Nunc aliò sese transferens, quādo in morborum iudiciis naturæ sit succurrendum atq; opitulandum, & quando minus, ostendit. Non opitulandum autem, quando natura ipsa valida est, atque adeò iā iudicat, aut paulo antè iudicauit perfectè morbum. Totum enim tū naturæ permittendum erit, neque quicquā à medico agendum, nisi vt victum conuenientem, quemadmodum in iis quæ præcedunt sententiis expositum est, instituat. Hinc est quod Hippocrates dicat: quæ adhuc iudicantur, aut iam, ἀρτίως, τοῦτέστιν ἀνελεῖται, & αὐτοτελῶς, Galeno & Philotheo testibus, id est integrè & perfectè iudicata sunt, nō mouere, neque nouare oportet, vel medicamentis purgantibus (quippe φαρμακεία, Galeno & Philotheo testibus, idē quod κἀπαρσις Hippocrati passim significat) vel aliis incitamentis, sed sinere oportet. Non mouendi itaque humores quos nunc natura magno conatu expellere studet, ne scilicet naturæ actionem turbemus, atque adeò per viam minus conuenientem humores noxios vacuemus. Neque etiam postmouēdi. quān natura integrè iudicauit morbum, eius actionem vel medica-

medicamentis purgantibus, vel aliis irritamentis, hoc est *Irritas*
 præfidiis quibus noxium humorē educimus, ut est venæ se- *menta.*
 ctio, vomitio, clysteres, vrinam & sudorem eliciētia, noua-
 re conuenit. Nam quorsum attineret, post integras & per-
 fectas naturæ vacationes, alias instituere? Neq; etiam vlla
 ratione committendum, ut corpus iam propter eā quæ præ-
 cessit vacationem abunde imbecillum, medicus persequen-
 tem aliām ve reddat imbecillius. Quocirca quum omnia à
 natura ipsa rectè fiunt, aut facta sunt, nihil medico agendū
 erit, sed vniuersa illi permittenda. Verum non temere adie-
 cit Hippocrates ἀρτίως, hoc est cumulatè, perfectè, integre,
 atque sufficiēter. Quippe nisi præcesserit perfecta iudicatio, *ἀρτίως*
 nihil impedit, quin ea quæ relictæ sunt ab imperfecta iudica- *cur adie-*
 tione, educere medicus possit: imò cessare nō debet, quin ea *ctum.*
 quæ relictæ sunt vacuet. Nam quæ relinquuntur post iudi- *2. Aph. 12*
 cationem, ut infrà ait, recidiuam faciunt. Vbi igitur imper- *Imperfe-*
 cta iudicatio fuerit, hoc est, Galeno libro primo de Die- *cta iudica-*
 bus iudicatoriis autore, vbi à morbo quippiam relictū fue- *tio.*
 rit, ab ipso medico subinde vacuandum erit.

ANNOTATIONES IN GA-
 leni Commentarios.

Quando totum sit permittendum, &c.) Græcè, ὅτε μὲν
 ἐπιβέβηκεν ὅτι τῇ φύσει τὸ πᾶν αὐτῇ πρὸς τὸ νοσέοντα διαπρα-
 ττεσθαι, quando naturæ permittendum sit ut ipsa vniuersa
 circa ægrotantem faciat. Apud antiquos.) Græcè, ὡς ἀ-
 τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς, apud alios veteres. An quæ scilicet
 per omnia bene fit.) Græcè, ἢ δηλονότι καθ' ὅσον πάντες καλῶς
 γίνετο, & μὴ εἰς ἀριθμὸς ἐλλείπει τῶν κριτικῶν. Num scili-
 cet in qua omnia probe fiunt, & nullus numerus deficit de-
 cretorius. Per euacuationem inferiorem.) Legendū sim-
 pliciter, euacuationem. Quippe Græce est, πρῶτον μὲν γὰρ
 ἀμείνων, ἢ κατὰ κένωσιν τῇ κατὰ ἀπόσκημα. Bifariā enim mor-
 bi iudicātur, nempe excretionē, aut abscessu. Excretiones, *Bifariam*
 autē, seu euacuationes, quibus iudicātur morbi, sunt variæ. *iudicatur*
 Vel enim vomitu, vel alui fluxiōe, vel sudorib⁹, vel vrinis, *morbi.*
 vel sanguinis è narib⁹ profluuiō, vel hæmorrhoidibus, vel
 mensiū promanatione finiuntur. Quapropter interpretes nō
 sine magno errore, ad inferiores tantū excretiones retulit,
 quod de omnibus iam dictis Galenus protulit. Humor no-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

xius.) Addendum, & redundans. Græcè enim legitur, ἢ κατὰ τὸ λιποῦν, & πλεονάζον, & χυμὸν. Tertio loco quæ recto fit tramite,) Græcè, & ῥίτον ἢ κατ' ἴξιν, τὸ μὴ κατ' ἴξιν ὅς αὐτὸς ὀνομάζει, & κατ' ἐθώρειαν. Tertio loco quæ κατ' ἴξιν hoc est recto tramite, quàm quæ non recto tramite procedit, κατ' ἴξιν vero ipse nominat, quod è directo procedit.

κατ' ἴξιν. Vsum etiam huius phrasis, quam peculiariter præ cæteris Græcis usurpat Hippocrates, multis aliis locis explicat Galenus, præcipue autè lib. 2. de Curandi ratione ad Glauconē, & de Curandi ratione per venæ sectionē, & in fine libri tertij de Iudiciis, vbi id iudicium quod κατ' ἴξιν fit, ei quod diuersa ratione accidit, præfert, & in Commentariis sequentis aphorismi.

APHORISMVS XXI.

Αἰ δεῖ ἄγειν, ὅκων μάλιστα ῥέπει ἡ φύσις, ταύτην ἄγειν, ὅθεν τῶν συμφερόντων χωρίων.

Quæ educenda sunt, eò duci per conferentia loca debent, quò maximè tendit natura.

Quid me-
dico faci-
dū, ubi no-
xia non in-
tegrè à
natura ex-
pelluntur.
Medicus
naturæ
minister.

Precedēte sententia docuit Hippocrates, ea quæ iudicantur, aut iudicata sunt integrè, non esse mouēda à medico. Nunc vero quid medico fit faciēdum, vbi noxia non integrè à natura expelluntur exponit: vacuanda nimirū esse ea quæ adhuc in corpore sunt noxia, monēs, non tamen per quēuis locum, sed eum qui vacuationi confert, quò maximè natura ipsa tendit. Quibus verbis Hippocrates medicū hortatur initiò, vt diligenter naturam ipsam, cuius quidē minister est, vt ait Galenus cap. 87. Artis medicæ, in expellendis humoribus noxiis imitetur, vt quæ fere semper per cōmoda & idonea loca, eosdē vacuet. Debet igitur & ipse quæcunq; sunt in corpore noxia, nō nisi per cōferentia loca educere. Non autè temerè adiectū est, Per cōferentia loca. His enim verbis Hippocrates vult, vt medicus naturā in iis quæ rectè ab ipsa fiūt, imitetur, quēadmodum copiosius. Galen. lib. 1. Epid. sect. 2. constit. 3. Comment. 42 docet. Quæ vero sint loca vacuationi cōferentia, mōstrat in Cōmentariis Galen⁹, & ca. 94. Artis medicæ. Deinde hortatur, vt naturę humorem noxiū expellere conantis, motū animaduertat. Nā si idoneus fuerit, ei struendo viam adminiculari oportet.

Sin

Sin minus conueniens & idoneus, vt si ad partem aliquam principatum in corpore obtinentem humores noxios detruferit: hunc quidem motum prohibere, atque humores noxios transferre & reuellere. Quod alibi, nempe libro 6. Epid. Par. 2. Aphorif. 17. breuiffimè iis etiā verbis innuere voluit: Ea, inquit, quæ quò non expedit repūt, reuellere oportet. Sin quò decet, iis viam struere, vt singula eò repant, conuenit. In cuius sententiæ enarratione studiosi multa ad institutum facientia, in nostris Commentariis reperient.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Quænam vnquam.) Græcè, τίνα δὴ ποτ' ἐστὶν αὐτῷ αἵματι; quænam illa sunt quæ ducere oportet? Neque iudicetur.)

Græcè, μήτε κρινόμενα, neque iudicantur. Humoris mo-

um.) Græcè, τὴν ῥοπλὴν τῆς χυμῆς, humoris inclinationem.

Cutis vniuersa.) Quod cap. 4. libri de morborum causis,

Galenus iis verbis etiam docet: Quum cutis ipsa nullius a-

ctionis, sed vsus duntaxat gratia sit creata, non ab re iis quæ

functiones perficiunt, facta est imbecillior. Est enim veluti

operculum quoddam ac natiuum animalis tegumentum,

quippe quæ non coctionem, non cibi distributionē per cor-

pus, non sanguinis generationem, non pulsum, non respira-

tionem, non motum voluntariū animanti præbet, & vt ium-

matim dicam, nullo penitus munere fungitur. Præterea cū

sit omnium partium extrema, haudquaquam absurdū vide-

ri debet, quod vniuersi corporis suscipiat excrementa. Re-

cto tramite.) Græcè, κατ' ἴσιν, è directo. Quod metipse in-

terpretatur, κατ' αὐτὴν τῆς πεπονθόσης μορῆς, è directo partis

malè affectæ. Damnum.) Græcè, βλάβη, noxa. Quam mor-

bus qui iudicatur.) Græcè, τῆς τῆς κρινόμενης νοσήματός α-

ΐας, quam morbi qui iudicatur dignitas exoptulet. Vbi

hepar humores infestant.) Quando autem iecore male affe-

cto humores per ventrem, & quando per renes & vesicam

sint educendi, docet Galenus libro secundo ad Glauconem

cap. 7. & libro 7. Ther. meth. cap. ultimo. Et libro 13. cap.

9. ad quæ loca perlustranda lectorem ablegamus. Admin-

iculari.) Græcè est, ὑπηρετεῖν τε αἵματι, καὶ συνδράζειν, ei mi-

nistrare, simulque operari conuenit. Quod Hippocrates e-

tiam faciendum suadet libro sexto Epid. Part. 2. Aphorif. 3.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

vbi ita scriptum reliquit: Alium humorē non exeūtem edu-
cere oportet, exeūtē vero coeffundere, & similiter operari.

APHORISMVS XII.

Γέπωνα Φαρμακθύειν, καὶ κινέειν, μὴ ὥμα, μὴ-
δ' ἐν ἀρχῇσιν, ἢ μὴ ὀργᾷ. τὰ δ' ὅλῃς αἵμα ὀργᾷ.

Concocta purgante medicamento vacuare, atq;
ea quæ non sunt cruda mouere oportet: neque in
principiis morborum, nisi humores turgeant. Ma-
gna vero ex parte non turgent.

Superiore sententia per quem locum noxiij humorē
sint vacuādi, Hipocrates generatim monstrauit. Nūc
speciatim de ea vacuatione quæ per purgātia fit me-
dicamenta agit, docetque quo maxime tempore hu-
ius præsidij vsus esse conuenientissimus possit: tum scilicet,
vbi ea quæ cruda sunt, concocta fuerint. Cauendum etiam
monet, ne in morborū principiis, nisi turgeāt humores, me-
dicamenta purgantia propinemus. Pro pleniore autem hu-
ius sententiæ intelligentia, quum hic concoctorum & cru-
dorum, veluti contrariorum, mentio fiat, initiō quid sit con-
coctio, nobis dicendum erit. Eo enim abundē perspecto, fa-
cile quæ cruda sunt intelligemus. Est igitur concoctio nihil
aliud, nisi alteratio quæ ab innato corporis calore fit. Ea au-
tem duplex, Galeno libro primo Epid. sectione secunda, cō-
stitutione tertia autore, existit. Vna eorum quæ secundum
naturam se habent, vt est concoctio qua in ventriculo cibis
commutatur, aut in visceribus & vasis qui inibi generatur
humor, vnde pars quæuis nutritur. Hanc Galenus libro de
Sympt. differ. & libro secundo de naturalibus facult. definit
esse, ciborum seu alimentorum in propriam ac conuenien-
tem eius quod nutritur qualitatem alterationem. Hæc pro-
prie Græcis πύσις nominatur. Porro quæ in ista alimēti cō-
coctione alterationē ve citra sanguinem substiterunt, nec
exactam elaborationem sunt adepta, Hippocrati & Galeno
ὥμα, hoc est cruda nominātur. Sic cruda definit Galenus li-
bro quarto de Tuend. san. cap. 4. vbi ex professio crudorum
curationem pertractat. Sunt autem omnes illi humores, qui
citra sanguinem subsistunt, perfectamque elaborationē non
atingunt, frigidi & crassi, quod loco iam citato, & lib. 1. de

Vacuatio-
nis per
purgantia
medica-
menta tē-
pus cōue-
niētissimū

Concoctio
quid?
Concoctio
duplex.
Naturalis

ὥμα.

Cruda
quæ?

Aliment. facul. cap. de Tritico, Galenus manifestè ostēdit, *Humor*
succum crassum & frigidum propriè crudum nominari scri *crudus.*
bens. Quum itaque crudi humores crassi & frigidi sint, re-
ctè Hippocrates statuit, eos non nisi vbi fuerint cocti, medi-
camento purgante vacuandos, aut quomodolibet, nēpe per
vrinam, sudorem, exercitia, balnea, & id genus alia præsidia
esse mouendos. *κινέειν* itaque verbū generatim omnia iam
dicta auxilia excludit, quippe singula aliqua ratione corpus
commouent. Huius vero rei rationem exponit Galenus lib. *Crudi hu-*
4. de Tuend. san. c. 5. vbi ita scribit. Deiectio in iis qui cru- *mores cur*
dis humoribus in primis venis abundant, cruciatus circa vm *mouendi*
bilicum & mordicationes creat, animique deliquia, cum eo
quod nec notatu quippiam dignum educit: quādo crudi om-
nes humores pigri, atque ad motum inepti, propter crassitu-
dinē frigiditatemque sint. Quo fit vt etiam omnes angustas
vias obstruant, per quas id quod medicamentum deiicit, fer-
ri ad aluum debeat. itaque nec ipsi educūtur, & aliis sunt im-
pedimento. Id quod sanè Hippocrates illo oraculo præca-
uit, quo breuissime præcipit: Concocta purgante medica-
mento tentanda esse, non cruda. Eadem de causa, nec exer-
citare, nec omnino mouere, sed nec lauare expedit eos qui
in primis venis crudorum copiam habent. Siquidem omnes
id genus motus, succos illos in totum corpus agunt. Seruā-
di igitur hi sunt in omni quiete, dandaque ipsis, cibis, po-
tio, medicamentaque sunt, singula eius generis quæ attenu-
ent, dissecent, & conficiant succorum crassitudinem, idque
citra manifestum calorem. Nam qui excalefacti vehemen-
tius succi sunt, hi in omnem corporis partem ferūtur. Hæc
ille. Hanc quidem concoctionem, de qua nunc loquimur, so-
li crudi ac pituitosi humores, vtpote qui infra sanguinē sub *Coctionē*
sistunt, & minimè biliosi, exigunt, quæ quidem quiete, som- *iuuantia*
no, boni succi cibus, molli frictione, temperato balneo perfi- *quæ?*
citur, Galeni in loco paulò antè producto testimonio. Næc
enim omnia quatenus innatum calorem roborant, conco-
ctionem iuuant, non autem efficiunt. Nam vt ex definitio-
ne concoctionis, quā supra posuimus, liquet, concoctio à so-
lo fit calore natiuo. Quod etiā abunde testantur ea quæ scri *Coctio à*
bit Galenus lib. 5. de Simpl. medicam. facul. cap. 5. vbi natu- *calore*
rales alterationes seu cōcoctiones ab innato fieri calore, ab *natiuo.*
externo

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

externo autem iuuari, disertè tradit, vtiturque verbo ἐπιμε-
 ρᾶται, quod auxiliatur significat. Sic in fine libri de Cōsti-
 tutione artis medicæ, quietem, calefactionem moderatā, bo-
 ni succi ciborum mediocrem esum, & vini moderatè calidi
 potionem ἀγανὲς πίνειν, ad concoctionē inuitare, quod sci-
 licet calorem natium augeant, ac eidem robur addant, tra-
 dit. Quapropter externorum quidē adminiculo natius ca-
 lor foueri & augeri potest, sicque eum etiā augent ac fouēt
 serapia quædam, & alia medicamēta mediocriter calida: sed
 calor natius est qui subinde concoquit. Ex iis omnib. per-
 coquere, spicuum fit, quid sentiat Galenus, quum lib. 5. Aphorif. Cō-
 ment. 22. calorem externum concoquere scribit. Nam eius
 quomodo intelligē-
 dum. loci interpretatio ex lib. 5. Simplicium petenda erit, vbi iu-
 uari concoctionem à calido externo asserit. Concoquit igitur
 calor externus, non quidem quod concoctionē efficiat:
 ea enim solius caloris natui, vt diximus, actio est: sed quia
 Obiectio. calorem natium, qui coctionem efficit, foueat, augeat, iu-
 uet. Sed instabit hic quispiam, atque Galeni nobis locū qui
 est in libro primo Epid. sect. 2. const. 3. Comment. 41. obtru-
 det, vbi supradicta omnia auxilia coctionem efficere, aper-
 tē iis verbis monstrat. Ὀυδὴλον ὅτι πεπασμὸς ἐργάζεται
 τὰ συμμέτρως θερμαίνοντα πάντα, τὸ δὲ μὲν ἐδέσματα, τὸ δὲ
 ὃ καὶ ἐν τλήματι, καὶ καὶ ἐν πλάσματι, καὶ τριψίς ὃ μετρία,
 καὶ λστρον, ἐκ τούτων τὸ γένος εἰσὶν. Manifestum quod conco-
 ctiones efficiant omnia quæ mediocriter calefaciūt, tum ci-
 bi, tum fomenta, & cataplasmata. Fricctio item mediocris, ac
 balneum eius etiam generis est. Cui ita respondemus. Quā-
 do de iis quæ aliquid efficiunt sermo est, diligenter discer-
 nendum erit, Galeno etiam ipso libro primo de Simpl. me-
 dicam. facult. cap. 2. & 3. monitore, vtrum per se & propria
 facultate, an ex accidente idipsum efficiant. Quum itaque
 prædicta concoctionē efficere Galenus asserat, intelligen-
 dum erit ex accidente, hoc est secundo, & aliquo alio, calo-
 re nimirum natuo, quem hæc ipsa fouent & augent, inter-
 ueniēte. Calor autē per se & primario coctionē efficit. Simi-
 le est quod Hippocrates de aquæ frigidæ perfusione in di-
 stensionis curatione scribit libro 5. Aphor. 21. Hæc enim ex
 accidente, reuocando scilicet calorem, calor autē per se di-
 stensionē sanat. Caterum altera concoctio partim natu-
 ralis,

ralis, partim præter naturā existit. Ab innato enim, ut pri-
or, sit calore, non tamen ab eo qui planè vincit: quod scili-
cet nō ex materia quæ prorsus benigna sit, & animanti fa-
miliaris fuit, neque tamen etiam omnino aliena. Hæc nihil
aliud est, nisi humoris morbum efficientis alteratio. Quare
cocta hac ratione dicuntur, quæcunque à natura ipsa eui-
cta sunt. Cruda vero, quæ nō sunt eui-cta. Cuius rei testis est Ga-
lenus, qui lib. 1. Epid. sectione secunda. constit. 3. Cōment.
42. ita scriptum reliquit: Quemadmodū natura morbificas
causas superante concoctiones fiunt, ita nō superante, con-
traria. Et iterum libro secundo de Vi-ctu acuto. Cōmēt. 44.
vbi ait concoctionem esse, cum natura causis fortior fuerit,
permutaueritque eas suo robore. Ibidem etiā disertè docet,
cocta esse, quæ à natura ipsa sint deuicta: cruda contrā, quæ
minime. Hac quidem ratione excremēta, catharrum, cory-
zan, fluentes ex iis ichores, & humiditates quæ in lippitudi-
ne emanant, aut crudas aut coctas esse dicimus. Ad hūc mo-
dum & bilem crudam, vel coctam esse pronūciamus, ut loco
citato Galenus fufius mōstrat, vbi quoque crudā bilem fla-
uam admodum esse, & acrem, & male olentem: coctam autē
pallidiorē, & minime male olētem scribit. Quæcunq; igitur
hoc modo cruda sunt, neque medicamentis purgantibus
vacuanda, neque quomodolibet mouēda esse, præcipit Hip-
pocrates, sed expectādā concoctionē: quod tum naturam
ipsam habeamus euacuationi adminiculantem. Quippe ipsa
post cōcoctiones, ut in Cōmētariis, & lib. 4, Aphor. Cōmē.
22. testatur Galenus, humores discernit, & postea euacuat.
Hinc non temere, sed prudenter admodum libro quarto.
Vi-ct. acut. Aphorif. 19. sic scriptum reliquit Hippocrates:
Quicunque statim inter morbi initia phlegmone obfessas
partes medicamento soluere conantur, ij à parte intensa in-
flammatāque nihil auferunt: affectus enim quod crudus sit,
non cedit. Quæ vero morbo resistere possunt, & sana sunt,
absument. Porro ex iam dictis facilis est ad eam quæstio-
nem responsio, num scilicet bilis ut commodè vacuetur, con-
coctionē exigat necne? Nam cū ea quæ à natura nō sunt eui-
cta, medicamētis purgātibus minime vacuāda sint, bilis au-
tem interdū, ut iā demōstrauimus, sit eiusmodi, cōsequitur,
& hanc ipsam exigere cōcoctionē. Non est autem eui-cta à
natura

Altera cō-
coctio par-
tim natu-
ralis, par-
tim præ-
ter naturā
Cocta quæ
Cruda.

cc
cc

Bilis cru-
da qualis
Cocta.

cc
cc
cc
cc
cc

An bilis ut
commodè
vacuetur,
cōcoctionē
exigat.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Bilis non
euiſta à
natura
qualis.*

*Bilis non
eget craſ
ſitie ut
educatur.*

*Craſſitiè
attractioni
medica-
menti pur-
gantis ob-
ſiſtere.
Obiectio.*

Reſpoſio.

*In princi-
piis mor-
borū non
pugādū.*

natura quando excandescit, acris est, & hominē exurit, quapropter tum expectanda est eius concoctio, dandāque sera pia, & alia medicamenta quæ eius calorem ac feruorem reſtinguant atque concoquant, hoc est alterent. Siquidem hac ratione cocta, & veluti ſubacta, ac edomita, naturæque obsequens reddita bilis, absque moleſtia, minorique negotio ad conuenientia euacuationis loca à purgante medicamento trahetur. Ea de cauſa ante purgationē zulapia diluculo propinanda eſſe ieiunis, donec in vrinis decens apparuerit concoctio, hoc est donec à natura ſuperata fuerit bilis, Actuarius etiam in libro ſuo de Compos. medic. hortatur. Non autem vt craſſitiem adipiſcatur, quemadmodum Auicenna, & hunc ſequentes iuniores medici, non ſine magno errore arbitrati ſunt. Quem quidem errorem abundē ſatis libro ſecundo noſtrorum Paradoxorum cap. 11. & cap. 20. Compendij noſtri conſutauimus. Non requirit igitur ſlaua bilis vt craſſior fiat, quum craſſitiem attractioni medicamenti purgantis & pulſioni naturæ obſiſtere euidentiffimum ſit. Quod ea etiam quæ per ſudores & vrinam vacuantur, ſatis monſtrāt: quippe quum ea per anguſtos meatus ferri neceſſe ſit, non poſſunt niſi attenuata fuerint, per has vias educi. Quod ſi vero quiſpiam inſtabit, nobiſque Ariſtotelem obtrudet: qui libro quarto Meteor. capit. 2. ſcribit ea quæ concoquuntur craſſiora euadere, aridioraque reddi: reſpondeo, verum quidem eſſe. ſiquidem omnia quæ à calido patiuntur, euaporante nimirum humido, aliquoſiter craſſeſcere. Non tamen ea de cauſa ſtatim inferendum eſt, tenuitatē vacuationi obſiſtere, atque ex vſu eſſe craſſitiem: verū id potius, ad expectatam vacuationem requiri concoctionem, quæ nimirū craſſitiem quampiam nequit effugere. quæ tamē eiſmodi erit, vt vacuationi ipſi non obſiſtat. Nam niſi ſic colligas, cogeriſ fateri, nec pituitā, nec atram bilem coctas, & euiſtas iam à natura, vacuationi idoneas eſſe? quod ſcilicet per concoctionem craſſiores euaserint. Pari ratione omnia excrementa cocta ad euacuationem eſſe ineptiora quàm cruda, ſi aliter colligas, fateariſ neceſſe eſt: quod quàm ſit abſurdum, nemo eſt qui non intelligat. Atque hæc de concoctis & crudis nunc dixiſſe ſatis ſit. Cæterum vetat etiā in præſcripta ſententia Hippocrates, ne in principiis morborum per purgantia medi-

tia medicamenta, aut quomodolibet aliter noxia vacuemus: quod scilicet tum omnia adhuc cruda sint, quando exquisita concoctio, Galeno libro tertio de Iudiciis cap. 5. teste, vigoris tempore fiat. Hinc est quod natura etiam ipsa nunquā in morbi principio, dum crudi adhuc sunt humores, vllam vacuationem instituat. Huius igitur quum medicus minifter sit, non debet & ipse in principio morbi dum adhuc omnia cruda sunt, purgantibus medicamentis vti, quia hec ipsa medicamentis non obediunt, grauiāque ea de causa symptomata excitantur. Nisi humores noxij turgeant: tum enim in principio etiam morbi nondum coctis humoribus medicamento vti purgante licebit, ne scilicet humores parum stabiles, & ab vna parte ad aliam sine ordine moti, ad principē aliquam partem decumbant. Siquidē turgere, vel vt Hippocratis verbo vtamur, ὀργᾶν, Galeno libro octauo de Composit. medic. κατὰ τόπον cap. 3. teste, nihil aliud est, quā motum ad excretionem impelli, qui nōdum firmam aliquā inclinationem ac stationem ad vnam partem habet. Vel clarius, quemadmodum in libello cui titulum fecit, Quos purgare oporteat, cap. 5. interpretatur, turgere humores dicuntur, quum motu impetuosiore ac concitatore correpti à partibus in partes defluunt, statimque initio morbi hominē dolore afficiunt, irritantes, quiescerēque nulla ratione permittentēs. De huius verbi significatione in Conimentariis, & libro quarto Aphorif. Comment. 10. Galenus fusius agit: Magna autem ex parte (id enim τὰ πλεῖστα Græcis significat) humores non turgent. Quibus verbis disertē innuit, rarō accidere vt humores mobiles ab vna parte ad aliam transfluāt, sed plerunque esse in parte aliqua firmos ac fixos: ideoque non esse in principiis morborum purgādum, nisi rarissimē, hoc est quando humores turgent. Non est autem purgandū inter morborū initia, modo humores haud turgeant, neque validis, neque mitioribus (minoratiua hodie facientes medicinam vocant) medicamentis purgantibus: quod Hippocrates, hos ne mouendos quidem esse, quā diu crudi fuerint, præcipiat. Quocirca mirificē errare nostri temporis medicos constat, qui etsi validiora in principiis morborum medicamenta oderunt, purgationem tamen aliquam admittūt quæ mitis admodum sit, ac minores faciat humores noxios: qua de

Humoribus turgentibus in principio etiā purgare licet
Turgere quid?
ὀργᾶν.

τὰ πλεῖστα.

An mitioribus purgationibus inter initia morbi uti liceat.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

qua de causa etiam minoratiuam appellant, vt copiosè libro secundo nostrorum Paradox. cap. 5. & libro secundo Apologix aduersus Montuum, confutatione dialaxeos octauæ demonstrauimus. Nonnulla quoque ea de re in sequentibus sectionibus dicemus.

ANNOTATIONES IN Galeni Commentarios.

Ab animalibus.) Addendum, concubitus appetentibus. Græcè enim est, ἀπὸ τῶν ὀργάνων ζωῶν, &c. Titillantia.) Græcè, χαργαλίζόμενα, titillata, passiue. Fastidiētes.) Expungenda penitus hæc dictio. quippe Græcè est tantum, κινούντες καὶ χαργαλίζοντες. Singula vero medicamēta, &c.) Vt copiosè docet Galenus libro tertio de Simpl. medicam. facul. cap. 24. Et lib. 1. de Naturalibus facul. Et in libello de Purgantium medicamentorum facultate.

APHORISMVS XXIII.

Τὰ χωρέοντα μὴ ἴδ' πλήθει τεκμαίρεσθ', ἀλλ' ὡς ἂν χωρὲν οἷα δεῖ, καὶ φέρει διφύρως. Ἐὶ οὐκ δεῖ μέχρι λήθης μῆκος ἄγειν, Ἐὶ δὲ ποιεῖν, ἢ ἐξαρκίῃ ὀνοσέωρ.

Quæ euacuantur non sunt æstimanda copia, sed eo quod talia vacuantur, qualia vacuari oportet, & æger facilè fert. Atque vbi ad animi defectionem vsque educendum est, hoc quid faciendum, si æger durare possit.

Imperiti
medici in
uacuatio-
nibus co-
piam dum
taxat ex-
pendunt.

Reprehēdit hoc loco Hippocrates stultam vulgi & imperitorum medicorū opinionem, qui in euacuationibus copiam duntaxat eorum quæ vacuantur expendunt, parum de aliis solliciti. Sic hausto medicamento purgante, hoc tantum optant plerique omnes, vt crebro excernant. Hincque adeò fit, vt nullum medicamentum datū vllam apud eos mereatur laudē, nisi quod immensam copiam eduxerit. Vult itaque Hippocrates, vt in vacuationib. ipsis medicus nō multitudinē consideret, sed hæc potius duo, nunquid talia vacuētur qualia vacuari decet, & nūquid æger vacationē hanc ipsam facile toleret. Generalis itaque

itaque hæc est Hippocratis sententia, atque ad omnes corporis vacuationes referenda. Quare interpretes hanc vocem *χωρόντα* perperam ad deiectiones alui tantum contraxerunt, quum hæc ipsa vox omnia quæ e corpore procedunt vacuantur ve, *τὰ χωρόντα* denotet. Est enim *χωρίω* Græcis procedo, progredior. Quinetiam Hippocratem hic non tantum de alui deiectionibus loqui, è Galeni Commentariis palam fit, qui manifestis. verbis hanc ipsam ad venæ sectionem transfert. Cæterum ubi ad animi usque defectum vacuandum erit, id quod interdum necessitas ipsa exigit, ut diximus in Commentariis tertij huius Sectionis aphorismi: faciendum hoc quidem, si æger durare possit: hoc est, ubi vires satis validæ fuerint. Et loquitur de ea animi defectione hoc loco Hippocrates, quæ vacuationis ratione accidit, ut Galenus in Commentariis etiã annotavit. In quibus multa alia ad huius loci pleniorẽ intelligentiam studiosi reperiet, quæ nos consultò præteriuimus. Animi autẽ defectio, quam *λειποθυμίην* vocat Hippocrates, alio nomine *ἐκλυσις*, id est exolutio, Galeno libro primo de Curandi ratione ad Glauconem teste, dicitur. Eius hæc sunt verba. *περὶ τῆς λειποθυμίας καὶ ἐκλύσεως. εἰώθεισι γὰρ οἱ ἰατροὶ καθ' ἑνὸς πράγματός ἀμφω ταῦτα τὰ ὀνόματα φέρειν. αὐτὸ μὲν ἔμ' ἔπράγμα ἐν ἑσὶν.* Sunt enim pro vna eademque re ambo hæc nomina à medicis usitata. quippe ipsa res vna est.

Quædo ad animi usque defectio- nem uacuandū.

Animi defectio. Exolutio.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Sicuti enim qualitatem eligimus.) Græcè, *ὥς γὰρ τῷ ποσότητι κατὰ τὸν λυποῦντα χρόνον κεῖσθαι χυμὸν, ὅτ' ὁ διλο- νότες καὶ τῷ ποσότητι τῷ πλείοντι τοῦ λυποῦντος ἀρμόττειν.* Sicuti enim qualitatem pro humoris ratione qui infestat, vacuari oportet: ita videlicet & quantitatem humoris molestantis multitudini congruere decet. Ex quo loco omnibus palam fit, qualitatem interdum idem quod speciem humoris, suam in sanguine proportionem excedentis significare, ut fusius supra dictum est, scilicet nimirum prima, Aphorismo primo. Quantitatis vero nullum habemus, &c.) Græcè, *ποσότητος δ' ὅθεν ταῖς τοῖς ἐχόμεναις ἐπεὶ γνώρισμα,* quantitatis vero nullum tale afferre possumus indicium. Aliquod ex iis quæ natura constant.) Græcè, *εἰ δέ τι καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐκκρίνοιτο,* quod si aliquid eorum quæ naturaliter se habent

Qualitas idẽ quod species interdum.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

γνωρίσ - se habet excernatur. Significationes.) Græcè, γνωρίσματα,
 ματκ. indicia, notas. Et primum usque ad quam, &c.) Græcè, καὶ
 πρῶτόν γε τὸ μέχρι τῆς λειποθυμίας, & primum ad quam
 usque animi defectionem. Citrà necessitatem.) Græcè πρὸ
 τῆς δέουτος, antequam conuenit, scilicet ab euacuando defi-
 Quomodo stere. Accumbentibus ipsis secamus venam.) Præceptum
 cauendum, diligenter in iis qui facile animo deficiunt, aut nunquam an-
 ne qui an tea venę sectione usi sunt, obseruandum. Hac enim ratione,
 sed uenę ne temere animi defectionem incurrant, probè cauebimus.
 sectione In adurentibus.) Græcè, διακαεσάτων, ardentissimis. De
 non sunt qua re plura libro nono Ther. meth. Et in eo quem de Cu-
 ufi, animi randi ratione per sanguinis missionē scripsit Galenus libro.
 defectio - Sanitati sunt restituti.) Adiciendum, perfectè: quippe Græ-
 nē incur- cè est, ἐπ' αὐσαντο τελείως.
 rant.

APHORISMVS XXIII

Εν τοῖσι μὲν ὀξέσι πάθεσι ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι
 τῆσι φαρμακείῃσι χρεεῖσθαι. καὶ οὐκ ἐν πλεξυκρι-
 νήσαντας ποιέειν.

In acutis morbis rarò, & inter initia medicamē-
 tis purgantibus vtendum est: idque prius diligenti
 adhibito iudicio faciendum.

πάθος

P Ræcedente aphorismo de omnibus vacuationibus e-
 git: nunc de vna tantum, ea scilicet quæ per purgan-
 tia fit medicamenta agit: docetque quando ea in acu-
 tis morbis commodè vti liceat, dicens: In acutis mor-
 bis rarò medicamentis purgantibus vtendum. Vbi initio ani-
 maduertendum erit, πάθος vocem aliter vsurpare Hippocra-
 tem, quàm Galenum. Siquidem Hippocrates & alij Græci
 omnes, Galeno libro primo Epid. de Cōstit. 1. Cōment. 23.
 teste, quæcunque præter naturam in corporibus nostris ge-
 nerantur, pathemata vocant. Quum autem morbos ex gene-
 re eorum quæ præter naturam sunt, esse constet, factum est
 vt per πάθος hoc loco morbos intellexerit. Et quidē πάθος
 appellationē de morbo dixisse veteres, libro secundo Ther.
 meth. cap. 3. testatur Galenus. Quod etiam Philotheus con-
 firmat dicens, πάθος ἢ κατὰ χρῆσιν ἢ νόσημα καλεῖ. Gale-
 nus verò, vt ex iis palàm sit quæ cap. 1. libri de Sympt. differ.
 & libro

& libro secundo Ther. method. scribit, pathos nominat alterationem quæ adhuc fit. Quare de illius sententia à morbo, qui est affectus in subiecto corpore permanens, distat, quemadmodum alibi copiosissimè demonstrauius. Cæterum rarò vtendum esse purgationibus in acutis morbis præcipit, hoc est nunquam nisi turgeant humores: quod rarò, vt dictum est suprà Aphor. 22. accidere solet. Non esse autem purgandum in acutis morbis nisi turgeant humores, vt hoc loco copiose doceamus, res ipsa exigere videtur. Lōgè enim ab Hippocratis præscripto aberrāt, qui hodie faciunt medicinam, dum in acutis febribus, aliisque eius generis morbis, crebrò purgatoria propinant medicamenta: quum apertis verbis hic dicat, non nisi raro, id est quando materia turget, in acutis morbis esse purgandū. Et libro quarto Viēt. acut. 38. non tantum vetat ne inter initia febriū, aliorūque acutorum morborum purgemus, sed omnē etiam dimotionem pertimescit, dum inquit: Quod si vrinæ ab initio tenues fuerint, purgandū non est: at si videatur, hoc est si aluus nil spōte deiiciat, clysterem iniicies. Corpus item quieti permittere, vngere, & æqualiter cooperire. In libello etiā de Medic. purgant. cap. 4. idem Hippocrates seuerè præcipit, ne in magnis, adeoque acutis febribus, purgatoria medicamenta ingeramus. Quinetiam Galenus libro primo de Curandi ratione ad Glauconem, vbi ex professo tertianæ febris exquisitæ curationem tractat, parum purgantia medicamēta probat. Sed grauissimorum scriptorum Hippocratis & Galeni testimoniis, quorū tamen sola nobis autoritas sufficere posset, rationes aliquot, quibus in acutis morbis non nisi rarò esse purgandum docebimus, subiiciemus. Principio itaque non licet in acutis morbis, nisi turgeant humores, purgare, propter noxas & incōmoda quæ purgationes ipsas sequuntur: quorum hoc non postremum est, quod si dimouere tentes, quum crudi adhuc sint humores, nihil auxiliij à natura expectes: ipsa enim non nisi post concoctionem secernit, & impetum ad excretionem facit, vt abunde suprà in explicatione Aphorif. 22. est expositum. Alterum, quod maximum & præcipuum est, hac ratione iudicationes cæteraque naturæ auxilia impediuntur ac tolluntur. Impediri autem hoc modo iudicationes, testatur sanè Hippocrates, qui libro

In acutis morbis nō purgādū, nisi turgeant humores. Error medicorū nostri seculi.

cc

cc

cc

Quare in acutis morbis, nisi turgeant humores, purgare non liceat.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

» quarto Viſt. acut. 39. ſic inquit: Si purgantibus medicamen-
 » tis aluum citaueris, vrina non concoquetur, febrisque citra
 » tum ſudorem, tum iudicationem in longum tēpus protrahe-
 tur. Quare cū medicus nondum ſciat ad quam partem ſeſe
 motus naturæ vertat, nō debet in acutis morbis temere pur-
 gationes propinare, ne hac ratione operi naturæ ſit impedi-
 mento. Tertium incommodum eſt, quod purgationes, cum
 omnes ſint facultate calidæ, morbis acutis febribuſque, quæ
 potius refrigerari & humectari deſiderant, parum conue-
 niāt. Præterea quid magis noxium excogitari poteſt, quā
 febres omnes deiectione perſanare velle? cum experientia
 cōpertum ſit naturam, quā in iis quæ ab ea rectè ſunt, medi-
 cus imitari debet, raras admodum febres ventris deiectione
 ſoluere. Quippe longiores aut per concoctionem, aut per
 abſceſſum finit. Sanatio quæ per coctionem, vrinis perfici-
 tur. Hinc eſt quod Hippocrates alibi ita ſcriptū reliquerit:

Natura ra-
 ro febres
 ventris de-
 iectione
 ſanat.

4. Aphor.

74.

»

Acutas fe-
 bres natu-
 ra excre-
 tione fini-
 re ſolet.

Quib. ſpes eſt abſceſſum ad articulos futurum, liberat ab ab-
 ſceſſu vrina multa, craſſa & alba facta. Acutas autē febres na-
 tura excretionem finire ſolet, quæ ſanè multiplex eſt. Plurime
 quidē, Galeni libro tertio de Iudiciis, cap. 3. teſtimonio, ſu-
 doribus, & ſanguinis è naribus fluore ſanantur: nonnullæ
 quoque vomitionibus. Paucae admodum ſunt, in quibus ven-
 tris deiectione natura morbum iudicatura procurat. Quo-
 circa Galeno, vt comprehēſum eſt, parum placent in curan-
 da tertiana febre vacuationes, quæ purgante ſunt medica-
 mento. Quin potius mollibus clyſteribus aluum vacuādum
 eſſe hortatur. Quum itaque raro natura in febribus & acutis
 aliis morbis, ventris deiectionem efficiat, raro etiam hanc
 ipſam purgantibus medicamentis medicus procuret, magis-
 que interea ad quam ſeſe partem vertat natura, cognoscere
 ſtudeat. Quod vbi cognouerit, non aliud illi curæ ſit, quā
 parare vias, & fluxile corpus efficere, quemadmodum Hip-
 pocrates libro ſexto Epid. part. 2. Aphoriſ. 17. monet, in-
 quiens: Ea quæ non quò expedit repunt, reuellere oportet.
 Sin quò decet, tum iis viam ſtruere, vt ſingula eò repant, cō-
 uenit. Quod vno exemplo demonſtraſſe ſatis ſit. In febre pe-
 ſtilentiali ſtilentiali naturæ motus vniuerſus ad cutem eſt, quapropter
 hunc medicus per ea quæ ſudorem eliciunt adiuuabit. vnice
 autem cauebit, ne per aluum vacuet, quod iſt motus naturæ
 inſtituto

Tempore
 peſtilentis

instituto ex diametro pugnet, utpote quæ venenatos humores non per aluum, sed cutem potius excernere studet. Galenus in fine Commentariorum huius sententiæ, cur raro inter initia in morbis acutis sit purgandum, tres affert rationes: quarum Prima est, quod raro molestantes humores ab initio turgeant. Altera, quod etiam si turgent humores, tamen æger ad purgationem non satis aptus est. Tertia, quod morbus nobis nullam, ut commode ipsi ægrum præparemus, occasionem relinquat. Sed quæret hic à nobis quispiam, quid igitur in acutis morbis faciendum si aluus adstricta sit, nunquid tum purgantibus medicamentis uti licebit? Respondeo, minime, sed adstrictam aluum mollissimis clysteribus, quales sunt quæ ex oleo & melle parantur, mollire convenit. Valentioribus autem tum clysteribus, tum medicamentis neutiquam utendum, quod scilicet ante coctionem dimovere succos, ut dictum est, noxium existat: & quia nondum satis constet, quò natura sese vertet. Et si paulo largius deicere expediat, ut quum per aluum putrida excrementa natura quotidie purgare tentat: tum ea quæ in ventriculo & primis venis sunt coaceruata, per ea quæ in censum ciborum potius quàm medicamentorum veniunt, detergi ac deici convenit. Ea autem apud Galenum aliosque veteres, quos quasi duces cœlitus nobis demissos, non tantum in methodo, verumetiam in auxiliorum materia, imitari oportet, prisana & multa sunt, quæ biliosis excrementis, & mediocri pituita tum ventriculū, tum primas venas expurgare valent. Quod si valentius remedium desideras, oxymeli sat fuerit, ut copiosius Galenus libro octavo Ther. meth. docet. Licebit etiam re ipsa exigente, casiam fistularem, & mannā vocatam, vssatissima nostra ætate medicamenta, exhibere. Rhabarbarum tamen, ut infra demonstrabimus, minime dandum erit. Atque hæcenus, non esse in acutis morbis purgandum, nisi humores turgeant, demonstravimus. Quod si enim turgent, inter initia statim purgantibus medicamentis utendum, nec vlla ratione cunctandum. Quod infra etiam testatur Hippocrates, inquit: Medicari in valde acutis, si humores turgent, eodem die oportet. Tardare enim in talibus malum est. Inter initia itaque, priusquàm robur corporis dissoluatur

Quid aliud
adstricta
in morbis
acutis fa-
ciendum
Clyster

Veteres
imitandi.

In acutis
morbis
purgan-
di ratio.

4. Ap. 10.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

aut febris calor augeatur, aut in aliquam partem principem
qui per corpus sine ordine vagantur humores decumbant,
purgandum, idque, ut ait in Commentariis Galenus, μετὰ
πολλῆς δὐλαβείας καὶ ὁριστικέως, cum multa cautione ob-
servatione ve, ac consideratione, num scilicet vires validæ
sint, & corpora fluxilia, faciendum. Si enim virtus valida,
ait Philotheus, corporaque fluida fuerint, purgandum. Sin
contrà, purgatione abstinendum erit. Et hoc per vocem
προεξέδουκρινήσαντας, Hippocrates intelligere voluit, quam
Galenus varie interpretatur in Commentariis. Philotheus
autem προμελετήσαντας τὸν δόρυδυνήσαντας, hoc est præ-
meditantes & excutientes. Est enim δὐκρινέω, excutio &
δὐκρινέω. examino.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Contingit purgare vtiliter.) Græcè, ἐγχαρεῖ ὡς τὸ καὶ θαρ-
σιμ ποιήσασθαι συμφέροντα, contingit nonnunquam pur-
gare vtiliter. Siue enim per hoc verbum diligentem, &c.)
Græcè, εἴτε γὰρ προδιασκεψάμενος ἐπιμελῶς, εἴτε προπα-
ρασκευάσας τὸν ἄρρώστον. εἴτε τὴν ἐνδεχομένην δὐκρινέειαν
ἀναμείνας, εἴτε καὶ τινὰ τῶν, εἴτε καὶ πάντα σημαίνει τὸ
νομα, τὴν δὐλάβειαν αὐτῶν τὴν ὁρί τὰς τοιαύτας καθάρσεις
δουδεῖνται σαφῶς. Siue enim diligenter antea consideras,
siue ægrotum prius præparans, siue quatenus fieri licet re-
ctum iudicium expectans, siue horum aliquid, siue omnia
hoc vocabulum significet, metū eius circa huiusmodi pur-
gationes manifestè indicat. Vti purgante medicamento.)
Græcè, κακῶς φαρμακιδύσαι, perperam vti purgante medi-
camento. Contrariis.) Græcè, ἐναντιωτάτων, maxime cō-
trariis. Expurgantibus medicamentis detrimētum.) Post
hæc verba, quædam in latina conuersione desiderantur, hæc
scilicet, ἔστι ἡ ὠφέλεια μείζων, ἐὰν ἀλύπως τὸ πᾶς ὁ βλά-
πτων καὶ λυπῶν ἐκκινῶν χυμὸς. Est vero vtilitas maior, si
absque molestia vniuersus humor qui nocet & infestat va-
cuetur. Ilia.) Græcè, ὑποχόνδρια. De quo errato interpre-
tis suprà dictum est, nempe Aphorismo 12. Humores in
principiis.) Græcè, ἐν ἄρχῃ τῶν λυπούντων χυμῶν, humores
molestantes ab initio, &c.

Aphorif.

APHORISMVS XXV.

Ἡρ οἷα δεῖ καθάρεσθαι, καὶ θάσσονται, συμφέ-
ρει τὲ ἐὶ δὲ φόρως φέρουσι. τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

Si talia purgantur qualia purgari oportet, con-
fert, & facile ferunt. Sin contrà accidat, difficulter.

Hæc sententia suprà est abunde à nobis explicata, ideò-
que vberiore expositione non eget.

ἸΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ

τμήμα δὲ δεύτερον.

HIPPOCRATIS APHO-
rismorum sectio secunda.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐρ ὅν νοσήματι ὕπνος πόνον ποιεῖ, θανάσιμον.
ἢ ὃ ὕπνος ὠφελὲς, & θανάσιμον.

In quocunque morbo somnus laborem affert, le-
tale est. Si vero iuuat, letale non est.

V V M in altera ista aphorismorū sectione Hip-
pocrati complura signa, quib. bonum aut malū,
salutem aut interitum ægrotantiū prædicere li-
ceat, medico recēdere consilium sit, initio à som-
no ipso auspicatur, ac quando ex eo prædici possit, nunquid
morbus salubris aut exitialis futurus sit, docet, inquiens: In
quocunque morbi genere somnus πόνον ποιεῖ, laborem af-
fert, lædit ve, mortale est signū: idque si in declinatione ac-
cidat, in qua aliàs plurimum conferre solet, veluti in Com-
ment. suis copiosius explicat Galenus. Nam tum caloris na-
tivi imbecillitatem, causas morbū efficientes superare haud
potentis, significat. Porro hoc loco sciendum erit, πόνον idē
significare quod βλάβη, hoc est noxam, quod Galenus etiā
apertè in Comment. testatur. Quod non temere monemus.
habet enim hæc vox alias quoque apud Hippocratē signifi-
cationes. Quippe interdū idē quod exercitationē denotat,
veluti lib. 6. Epi. part. 5. Aph. ultimo, ubi ait: πόνοι σιτίων
ἡγήσθωσαν, exercitatiōes cibos præcedant. Nōnquā dolo-

Somnū in
declina-
tione con-
ferre.

πόνος
quid.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Somnus
quomodo
iuuet.

rem significat, vt infra Aph. 46. δύο πόνων ἄμα γινομένων, duob. dolorib. simul ortis. Quod si vero somnus iuuerit, minime letale erit, sui scilicet ratione. Quatenus enim ad ipsum attinet somnū, bonum quidē portendit: noxios enim humores probe concoqui significat: non tamen necessariō tum salubris futurus est morbus. Nam si cōplura alia signa mortis aderint, nihilominus ægri exitium sequetur. Quare si proderit somnus, bonum quidem signum erit: at minime certā salutem portēdet, nisi etiā cætera signa salubria fuerint.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Si vero iuuerit.) Adiciendum, somnus. Græcè enim legitur, ἢ ὁ ὕπνος ὠφέλη, &c. Altera communis, quæ in principiis, &c.) Græcè, τῆς μὲν κοινῆς, ὅταν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν, ἃς ἐπισημασίας ὀνομάζουσιν, οἱ κάμνοντες κοιμῶσι. altera communis, quando in principiis accessionum, quas Græci ἐπισημασίας vocant, ægroti dormierint. Initium vero accessionis esse ἐπισημασίαν, testatur ea quæ scribit Galenus in libro de Morborum tēporibus, inquiens: καλῶ ἢ εἰσβολῇ παροξυσμῶν, τὸν ἀκριβῶς ἥδη πρῶτον χρόνον ἀπλάτῃ, τὸν δ' αὐτὸν ἔσχατον ἐπισημασίαν εἰώθασιν ὀνομάζειν. Inuasionem accessionis voco nunc, tempus exquisitè primum, latitudine carens, idem vero hoc Græci ἐπισημασίαν nominare consueuerunt. Sed plures.) Græcè, ἀλλὰ πολλῶν πλείους γίνονται διαμένοντες ἀπεπτοι, sed lō gē plures sunt crudi permanentes. Ob hanc scilicet causam, ægrotis vigilias, &c.) ὅτι ταῦτά τινος παρακλινδότης nō dormiendū. μεθὰ τοῖς κάμνεσιν ἐρηγορεῖν τιμικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῆς ἐρηγορίας ἐπὶ τὰ ἐκτὸς φορὰν τῶν πνέματός καὶ τῆς αἵματος, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς θερμασίας ἀντιτάττοντες, ὡς μέγιστον ἔαμα τῇ κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐπιγενομένη πρὸς τὸ βάλθαι αὐτῶν φορᾷ. ob hanc igitur causam ægrotis vt vigilēt tunc præcipimus, illam quæ à vigilia fit spiritus, sanguinis, & caloris qui in eis ad exteriora motionē, tāquam maximū auxilium, illi quæ fit in accessionū initiis eorūδε ad interiora motioni oppositæ. Quosdā somnus grauissimus.) Græcè, ἐνίοις δὲ ἀρχὴ καὶ αἵματος ἐν τῷ ὕπνῳ γίνεται, nōnullis vero in somno initium commatis accidit. Quidā vero ex ipsis.) Expungendæ hæ duæ dictiones, ex ipsis, siquidē Græca sic habet,

τινὲς

τινὲς ὃ κατ' αὐτὰς τὰς ὑπνους, &c. Affectibus.) Græcè, παθήμασι, malis. de quibus suprâ diximus. Ipse enim Hippocrates vult, &c.) Libro nimirum sexto Epid. part. 4. Aphorif. 12. vbi ita scriptum reliquit. ἐμφανέως ἐξηγορώς θερμότερος τὰ ἔξω, τὰ ἔσω ὢ ψυχρότερος, καθόλου ἐναντία. vigilans circa exteriora manifestè calidior est, circa vero interiora frigidior, dormiens contrâ. Quantum ad talem affectum attinet.) Græcè, ὅσον ἰπὶ τούτῳ ὁδὸ πάθει, quantum ad hoc malum attinet. In libris quos Epidemia. &c.) Libro videlicet tertio. Graui oppressi somno.) Græcè, κοματώδεις.

APHORISMVS. II.

Ὁς παραφροσύνην ὑπνος πάύει, ἀγαθόν.

Vbi somnus delirium sedauerit, bonum.

QUum præcedenti aphorismo generatim dixerit Hippocrates, somnum qui in morbis iuuat, bonū portendere, hoc loco eius quod antea dixit, veluti exemplū subiungit, inquit: Vbi somnus delirium sedauerit, bonum. Quippe calorē naturæ morbificas euicisse causas, atque adeò vires esse validas significat. Delirium autem, quod Hippocrati παραφροσύνη dicitur, nihil aliud est nisi errans & deprauatus imaginationis motus. Nam qui ad hunc modum laborant, quæ cōcipiunt, singula deprauatè atque aliter quàm pro suæ naturæ modo habeant, apprehendunt. Quod Theophili medici exemplo cap. 4. libri de differentiis sympt. Galenus luculenter admodum ostēdit. Solius vero delirij ὡς φιλοσύνητος, ait Philotheus, id est breuitatis studiosus, meminit, tāquam mali periculosioris grauiorisque, sub eodem reliqua etiam cōplecti volens, dolorem nimirum, febrem, inflammationem, & id genus alia. quæ si sedauerit, bonum erit.

Somnus
delirium
sedās bonum
portēdit.

Delirium.
παραφροσύνη.

APHORISMVS. III.

Ὑπνος, ἀγρυπνία, ἀμφοτέρωτ' ἐμεῖς μάλλον γενόμενα, κακόν.

Somnus, vigilia, vtrique si immoderata existūt, malum.

f. iiij. Nimia

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Immoderata omnia naturæ inimica.

Somnus immoderatus unde. Somnus naturalis ex euaporatione alimenti.

Vigiliæ immodicæ.

NImia immoderataque omnia naturæ esse prorsus aduersa & inimica, somni ac vigiliarum exemplo mōstrat Hippocrates, inquiens: Somnus, vigilia, vtraque si modum excesserint, malum. Malū quidem signum, & causa mala. Quippe καὶ ὁρῶν refert σημεῖον, & αἴτιον. Somnus enim immoderatus signum malum existit, eo quod primum sensorium, hoc est cerebrum ipsum nimis quā conueniat refrigeratum & humectatum esse significat. Somnus verò naturalis, atque adeò moderatus, fit ex euaporatione alimenti. Siquidem vapor suavis & utilis ex nutrimento exhalans, cerebrum ascendit, & ab eodem refrigeratus, inq; humorē coactus defluit in cerebro, & meatus sensuum & neruorum motiuorum obstruit. Quum itaque somnus moderatus ac naturalis propter suas halitus cerebrum petentes fiat, qui frigiditate cerebri incrassati & defluentes illud rigant & humectant, accidit vt in eo sensoria placide quiescant. Contrā in comate propter lentos crassos ac frigidos humores, animus & mens violentē opprimitur. Quapropter meritò Hippocrati vt malum signū damatur somnus immoderatus, vtpote qui libro sexto Epidem. part. 6. Aphor. 5. scriptum reliquerit: Labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria sunt. Causa etiam mala existit somnus immoderatus, eo quod vaporosa excrementa effluuia cohibens in corpore coaceruat, neque vt discutiantur permittit. Corpus præterea, Hippocrate libro secundo de Vict. acut. Aphorif. vlt. teste, dissoluit, capitisque grauitatē parit. Proinde errare eos toto cœlo constat, qui somnum semper bonum esse asserunt. Caterum sunt etiam immoderata vigilæ malum signum. siccitatem enim multam portendunt. Mala quoque causa, quia, Hippocrate vbi suprā autore, cruditem parit, atque adeò cibi & potus coctionē impediunt. Citat hāc sententiā Galenus lib. 3. de male affect. locis cap. 4. ibidēq; & somni & vigiliæ causas inquit.

ANNOTATIONES IN GALIENI COMMENTARIOS.

Somnolentas & graues dispositiones.) Græcè, τὰς κατωτάτας διαβόσεις, comatosos soporososq; affectus. Somnus grauis.) Græcè, κῶμα, sopor: sic enim magna ex parte interpretes Latini vocant. Ad euitandam vero confusionē, optimum

mum est retinere Græcam vocem coma. Primo sensitiuo,
 hoc est cerebro. Græcè, τὸ πρῶτον αἰσθητικόν, τῷ τῷ ἐγ-
 κεφάλῳ. Est autem Græcis αἰσθητικόν, & latinis sensitium,
 Aristotele in libro de Sōno & vigilia cap. 1. autore, id quod αἰσθητι-
 sentit, aut sensu præditum est. Primum igitur sensitium Ga- κόν.
 lenus cerebrum interpretatur, idque propter Aristotelem Sensitiuū.
 qui in libro de Sōno & vigilia ca. 2. cor ipsum sensus & mo- primum
 tus principium esse statuit. Quare vt diceret somnum fieri Sensitiuū,
 corde quiescente & cessante, coactus est: quum tamen con- cerebrum.
 stet omnib⁹, cordis motum propter caloris ad interiora re- Aristotelis
 uocationem, per somnum esse vehementiorem ac validio- erratum.
 rem, quàm in vigilantibus. Nequaquā igitur in somno quie
 scit cor, neque eius tum functio cessat, vt Aristoteles cēsuit,
 sed validius mouetur. Non esse autem cor primum sensiti- Cor non
 uum, vel hinc abunde patet, quod omnium sententia nerui esse primi
 sint instrumenta, per quæ ad omnes corporis partes sensus Sensitiuum.
 & motus deferuntur. Neros vero nasci ex cerebro, testatur
 inspectio ipsa. Proinde temere faciunt recentiores quidam,
 quod nullius momēti argutiis hoc Aristotelis erratum tue-
 ri conantur: quum tam sit euident, vt nulla sophistica huic
 mederi possit. perinde atque hoc quod in eodem libro & a-
 libi etiam asserit, cor esse venarum principium: Retinea-
 mus itaque in scholis medicis vera & sincera dogmata, pa-
 rum curantes quid Aristoteles & alij de iis senserint. Som-
 num semper fieri cum modo.) Græcè, τὸ ὑπνον δὲ παντὸς
 ὄντος ἐνίοι σύμμετρον γίνεσθαι, nonnulli somnum semper es-
 se mediocrem existimant.

APHORISMVS. II II.

Οὐ πλεονσμονή, & λιμός, & ἄλλο ἐπὶ ἐν ἀγαθόν, ὅ, ἢ
 ἂν μᾶλλον τῆς φύσεως ἦ.

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam
 bonum est, quod naturam excesserit.

Quemadmodum præcedenti sententia, somni & vigilia- Satietas:
 rum, ita nunc satietatis & famis exemplo, omnia im- πλεονσμο-
 moderata esse noxia ostendit. Satietas autem, quæ πλεον-
 σμονή Hippocrati & Galeno dicitur, est, quando plus cibi
 quàm naturæ corporis conuenit, Galeno infrà Comment.
 17, autore, ingeritur. Alij autores Græci pro cuiusque rei
 satietate

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

- Aph. 17.** satietate hac voce vtuntur. Cæterum satietatem facere mor-
 bum, atque adeò nocere, infrà etiam testatur Hippocrates
 dum ait: Vbi plus cibi præter naturã ingestum fuerit, mor-
 bum facit. Qui igitur sanitatis studio tenetur, is accurata
 diligentia satietatem nullo non tempore vitabit. Quod e-
 tiam alibi monuit Hippocrates, vbi ita scriptum reliquit:
 Sanitatis studium est, non satiari cibis, & impigrum esse ad
 labores: ἄσκησις ὑγιείης ἀκρίη σοφῆς, ἀοκνή πόνου. Vt autẽ
 Diutius to-
 lerare fa-
 mem, uen-
 triculũ ma-
 lis replet
 humorib².
 satietas noxam affert, ita & fames, quæ illi opponitur. Nam
 diutius tolerare famem, ventriculum malis replet humori-
 bus. Quod manifestè testatur Galenus libro tertio de Natu-
 ralibus facult. ita scribens: Quippe ventriculus si melius pa-
 ratiusque nutrimentum habet, externum non postulat. Sin
 aliquando postulat, nec eius copia est, excrementis imple-
 tur. Non tantum vero satietas & fames noxam afferunt, sed
 & omnia alia quæ naturam excedunt, & immoderata sunt.
- Aph. 51.** Quod infrà iis verbis palàm innuit: Plurimum ac repente
 vacuare, aut explere, calefacere aut refrigerare, siue quouis
 alio modo corpus mouere, periculosum. Quoniam omne
 nimium naturæ inimicum, vtpote quæ mediocritate dele-
 ætur & conseruetur.

APHORISMVS V.

Κόποι αὐτόματι φράζουσιν νόσους.

Lassitudines sponte natæ morbos pronunciant.

**Sponte na-
 tæ lassitu-
 dines.** **Q**uid lassitudines spõte eueniẽtes, quas κόπες αὐτόμα-
 τες Hippocrates nominat, præ se ferant, hoc in loco
 monitrat. Spõte autem natas lassitudines appellat sensatio-
 nes molestas, quæ citra motum accidunt. Quare differunt
**Lassitudi-
 nes simpli-
 citer.** ab iis quæ simpliciter & citra vllã adiectionẽ lassitudines di-
 cuntur. Quippe hæ immodicas exercitationes excipiunt, at-
 que sanorum symptomata sunt. Quæ vero sine iis consistunt,
 morbosa sunt symptomata. Ita vt commodissime ab Hippo-
 crate dictum sit, lassitudines sponte natæ φράζουσιν, τούτῃ
 δηλῶσι, Philotheo interprete, hoc est nunciant morbos. Sũt
 autem vtriusque lassitudinis tres species, ἐλκώδης, τενώδης,
 & φλεγμονώδης, vlcerosa, tẽsiua, & phlegmonosa. De qui-
 bus copiosissimè tractat Galenus in iis libris quos de Tuen-
 da sanitate inscripsit. De iis quidem quæ ob immodicas ex-
 ercitationes

ercitationes accidunt, in tertio. De iis vero quæ sponte nascuntur, in quarto. Et libro secundo de Sympt. causis cap. 7. Ad quos nunc lectorem ablegamus, ut inde è quibus causis oriantur, & qua ratione subinde emendari queant, cognoscat.

APHORISMVS VI.

Οἷοσοι πονέοντες ἢ τῷ σώματι, τὰ πολλὰ τῷ πόνῳ ἢ ἀιδομένῳ, βυτέουσιν ἢ γνώμῃ νοσέει.

Quicumque parte aliqua corporis dolent, & dolorem omnino non sentiunt, iis mens ægrotat.

Pro pleniore huius aphorismi intelligentia, sciendum **Dolor.**
 πόνον, dolorē bifariam apud Hippocratem accipi. **πόνος.**
 Primò pro affectu qui efficit dolorem. Quo in significato lib. cc
 6. Epid. part. 1. Aphor. 7. sumitur, ubi ait. In Cranone ve- cc
 tutti dolores frigidi, noui vero calidi. Quam sententiā Ga-
 lenus etiam in Commentariis citat. Secundo pro molesto,
 tristi, laboriosoque sensu accipitur, qui in separatione ac di-
 uisione vniti corporis, Galeno libro primo de Sympt. cau-
 sis cap. 5. autore, cōsistit. In præsentia itaque per πονέοντες **Dolentes.**
 id est dolētes, intelligere oportet eos, qui affectu aliquo do-
 lorē excitante infestantur, eoque vehemēti. Cuius rei testis **Dolores.**
 est Galenus lib. 7. de placitis Hippocratis & Platonis, ubi
 inter cætera sententiam hanc Hippocrat. explicans ita scri-
 bit: Hic dolētes nominat eos qui aliqua in parte offēsi sunt
 ita vehementer, ut nisi delirio premerentur, dolerent. Per **Sensus.**
 πόνους vero, hoc est dolores, sensus molestos, tristesque acci-
 piendi sunt. Quod ex iis quæ idem Galenus loco iam cita-
 to scribit, euidentissimum fit. A nonnullis, ait, quemadmo-
 dum ab Hippocrate, ubi inquit, Quicumq; parte aliqua cor-
 poris dolent, & dolorē omnino non sentiunt, iis mens ægro-
 tat: sensus solus interdum dolor appellatur. Sensus igitur
 verborū Hippocratis is erit: Qui affectum excitantē dolo-
 rem aliqua in parte corporis obtinent, & dolorem qui ab **τὰ πολλὰ**
 eo nascitur affectu omnino nō sentiunt, his mens ægrotat. **λά.**
 τὰ πολλὰ enim ἀντὶ τῷ ἐπίπῳ, hoc est omnino, hoc loco,
 Philotheo teste, sumitur. Mens autē quæ Hippocrati γνώμῃ **Mens.**
 dicitur, hic idem quod διάνοια, Galeno in Cōmentariis au- **γνώμη**
 tore, hoc est ratio significat. Sic dicta quod ratiocinetur **Ratio.**
 aliud

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

aliud ex alio eliciens, componatque ac diuidat. Aegrotare vero & lædi mentem ex eo patet, quod æger manentem adhuc affectum non sentit, quanquam affectus doloris expers non sit.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Duae do-
loris cau-
sa.

Dispositiones.) Græcè, Διαθέσεις ἐν αἷς ὁδυνώμεθα, affectus in quibus dolore afficimur. Sunt autē duæ doloris causæ. Vna inæqualis intemperies, quæ confertim alterat. Altera continui solutio. Quod Hippocrates iis verbis cōfirmat: Dum alteratur & corrumpitur natura, dolores fiūt. Quam quidem sententiam ad confirmationem duplicis causæ doloris citat Galenus cap. 4. libri de Inæquali intemperie, & libro primo de Symp. causis cap. 5. Duas vero causas esse doloris, quemadmodum nunc ostensum est, Galenus libro secundo de Locis male affectis cap. 1. & lib. quarto cap. 8. & cap. 80. Artis medicæ, & libro secundo de Victu acut. Comment. 1. & 12. & 13. lib. Ther. meth. monstrat. Quæ loca ideo indicauimus, vt studiosi veritatis intelligerent, falso Arabē Auicennam Fen. 2. primi Canonis doct. & sūma 2. cap. 19. erroris arguere Galenum nostrum, quasi doloris vnicā tantum esse causam censuerit, continui nimirum solutionem. Quām frigidis enim rationibus hunc circumuenire nixus sit, facile ex locis à nobis nunc citatis palàm omnib. fiet.

Auicenna
notatur.

Galenusq;
ab eius in
iuria uidi
catur:

θλάσμα.

Collisio.

ῥήγμα.

Ruptio

Fractionem.) Græcè θλάσμα, collisionem. Est autem collisio, teste cap. ult. de Morb. causis Galeno, vbi caro, vel ossiū aliquod molle, vt sunt puerorum, sub irruente extrinsecus aliquo violento, valido & duro corpore colliditur, faciesque externa integra permanet, & in profūdo sunt multæ ac exiguæ diuisiones. Rupturam.) Græcè, ῥήγμα. Est vero ῥήγμα, ruptio, Galeno libro 3. 4. & sexto Ther. meth. cap. 1. & lib. de Diff. morb. cap. 8. autore, carnosæ partis citra vulnerationem diuisio. Mentem siue animum.) Græcè, γνώμην ἢ διάνοιαν, siue mentem, siue rationem. Nā ita διάνοιαν Cicero etiam interpretatur.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτωρόμενα σώματα, ναδρῶς ἐπαναξέφειν δεῖ. τὰ δὲ ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως.

Quæ longiore temporis spatio extenuata sunt corpora, lente reficere oportet. Quæ vero breui, celeriter.

Corpus nostrum è tribus constat, nempe spiritibus, humoribus, & solidis. Quod breuissime Hippocrates libro sexto Epid. part. 8. Aphorif. 8. iis significare verbis voluit: Corpus nostrum cōstituunt cō-
 tinentia, contenta, & impetū facientia. Per continentia quidem solida, per contenta humores, per impetū facientia spiritus intelligens: quemadmodum in nostris Commentariis, vbi citatam sententiā explicauimus, copiose monstrauimus. In corporibus itaque quæ lōgo tempore sunt extenuata (id enim vox λεπυνόμενα significat) omnia hæc tria absumpta sunt. Quippe spiritus & humores depascuntur, carnes tabescunt, aliæque partes per quas in animantibus concoctio, distributio, sanguificatio, & nutritio perficitur, graciles redduntur. Lente igitur hæc ipsa reficere oportet, hoc est, Galeno
 in Commentariis interprete, lōgiore tempore, & tenuiter. Verba ei⁹ ita habēt, ὅν χρόνῳ πλείονι. Ἐλεπῶς, ὅπερ ὀνόμαζε νοθεῶς. Longiore vero tempore sunt reficienda, eo quod lōgo tempore sint extenuata. Tenuiter, quia partes imbecillæ propter extenuationem haud possunt simul magnam alimentorum copiam conficere. Si vero breui tempore corpora fuerint extenuata, fieri haud potuit vt solidæ eorundem partes sint absumptæ, sed spiritus & humores dūtaxat: quapropter hæc corpora ὀλίγως, hoc est, Galeno interprete, διὰ τὰ χεῶν καὶ ἁδρῶς, id est celeriter & plenius reficienda sunt. Celeriter, quia celeriter sint extenuata: plenius vero, quia solidæ corporis partes robustæ adhuc sint, ac alimentorum pleniorē copiam conficere & concoquere possint.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

(Paucō tempore.) Rectius, breui tempore, Græcè, ὅν ὀλίγῳ χρόνῳ. Ac plenius.) Recte quidem. legendum enim erit ἁδρῶς, & minimè ἁκρῶς, vt habet Aldinus codex. Quippe ἁδρῶς, id est plenius vberius ve, opponitur τῷ λεπῶς, hoc est tenuiter. Paulo enim antè dixit, tarde & tenuiter esse reficiendum: hic verò, celeriter & plenius.

Apho-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS VIII.

Ἡρ' ἐκ νόσου τροφήν λαμβάνων ὡς μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι πλείονι βόφῃ τὸ σῶμα χέεται, ἢν ὁ βόφῃν μὴ λαμβάνοντος οὕτως γίγνεται, καὶ εἰδέναι ὅτι κενώσιος δέεται.

Si quispiam à morbo capiens cibum non corroboratur, corpus copiosiore vti alimento significat. Sin cibum non capiente hoc accidat, quod vacuatione egeat sciendum est.

IN hac sententia causam exponit Hippocrates, cur ij qui à morbo cibum appetunt & comedunt, haud corroborantur: & quare nonnulli prorsus non appetant, viresque minus recuperare queant. Si à morbo, ἐκ νόσου, quem admodum ἐκ νεότητος, à iuuentute, inquit, cibum capiens. Capere autem cibum, quod Hippocrati dicitur λαμβάνειν τροφήν, Galeno in Commentariis interprete, est appetere, & largiorem cibum capere. Cōtrὰ nō capere, est neq; appetere, neq; largius cibū capere. Non corroboratur, ἰσχύει. Est autem ἰσχύειν, vires restaurare, & quod vi morbi amissum est recuperare: id quod fit, vbi corpus à morbo rursus nutritur. Vt sit sensus: Si quis à morbo cibum appetens, & abunde comedens, vires non recuperat, quod copiosiore vtatur cibo, quem facultates naturales imbecilles neque in succū cōuertere, neque in sanguinem mutare possunt, significat. Quum autem in succum non conuertitur cibus, neque subinde in sanguinem, fit vt neque ex eo corporis partes alantur, atque adeò nihil mirum corpus hac lege non corroborari. Loquitur autem hoc in loco de appetentia naturali, quam quidem propter partiū quæ in morbo facta est inanitionem esse validam necesse est. De qua copiosissime Galenus libro 1. de Sympt. causis cap. 7. tractat. Vt cunque vero appetentiam tum validā esse contingat, tamen inanitio ipsa cōctionis instrumenta imbecilliora reddidit, quàm vt copiam ciborum paulo maiorem conficere queant. His autem nō concoctis, fieri nō potest vt corpus reficiatur. Quocirca eos qui ex morbo iam conualescunt, summopere cauere oportet, ne ad satietatem vsque comedāt: quippe copiosior

ἐκ νόσου.

Capere cibum.

ἰσχύειν:

Sensus.

Ex morbo cōualescēt
tes ad satietatem.

fior

fiat cibus in ventriculo corruptus, & nō satis recte conco- *haud como*
ctus, recidiuam parit. Ceterum si corpus non corroborare- *dant.*
tur neq; appetentibus neq; comedentibus his qui ex mor-
bo conualefcunt, signum est corpus eorundē vitiosis esse re-
fertū humorib⁹, atq; adeò egere vacuatiōe. Quare nisi hos
iplos vacuaueris, vt corp⁹ robur suū recipiat fieri nō potest.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Qui sine appetitu.) Græcè, *ὁὺς ἀνορεΐκτες*, qui non ap-
petunt. Vbi vero vnus aliquis ex ipsis superabundat, pur-
gatorium illi dat medicamētum.) Ex quo quidē loco iterū
liquet, quod qualitas in definitione purgationis, de qua di-
ximus in explicatione Aphorismi secundi sectionis primæ,
differentiam humoris redundantis ac molestantis signifi-
cat. Fecimus.) Græcè, *ποιησόμεθα*, faciemus.

*Qualitas
idē inter-
dum signi-
ficat, quod
species.*

APHORISMVS IX.

Τὰ μὴ καθαρά τ' σωματῶν οὐόσ' ἀνδρέεις,
μᾶλλον βλάψεις.

Impura corpora quo magis nutriueris, eo ma-
gis lædes.

HAec sententia prioris veluti rationem quādam af- *Consuetus*
fert: ideoque nos consuetū hoc loco ordinem im- *ordo apho-*
mutare voluimus. Nam quod antea dixerit, eos *rismorum]*
qui nihil appetentes non corroborātur, indige- *cur immu-*
re vacuatione: posset alicui videri mirum, cur in defectu vi *tatus.*
rium Hippocrates vacuationi locum esse velit, cum potius
cibi adiectione vires reficiendæ sint. Necesse itaq; fuit ei⁹
consilij rationem statim subiungere, hanc nimirum. Quum
cōstet illorū corpora esse *κακόχυμα*, id est impura, & vitio-
sis referta humoribus, non egent ea quæ per cibos fit refe-
ctione, sed poti⁹ vacuatione. Impura enim corpora quo ma-
gis reficies, eo magis lædes. Quippe alimentū quod offer-
tur, corrūpitur, humorumq; vitiosorū quantitātē auget. Ca-
uendū igitur vnice erit, ne corporib⁹ vitiosis humorib⁹ re-
fertis copiosum dem⁹ alimētū, quod nimirū corruptio ipsa *ἐπίπρωσις*
exigat cōtēperamētū, *ἐπίπρωσις* vocat Galen⁹: quod fit, vt
loco iā citato mōstrauimus, quādo sensim bon⁹ apponitur
humor, malo paulatim vacuato. Præterea quū caco-chymia
abun-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

abundantia sit, vt ex eius definitione constat, quam alibi posuimus, & minime defectus, perspicuum hinc omnibus est, hanc ipsam non copiosum, sed parum alimenti, & per vires seu paulatim datum exigere. In hoc loco Galeni explicando sese mire torquet Musa, sed temere admodum. Neque enim corruptione multos exigere cibos Galenus statuit, sed defectu. Quare Hippocrati in hoc Aphorismo, impura corpora non esse admodum nutrienda præcipienti, nihil aduersatur Galenus.

Musa notatur.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Corpori malos humores habenti.) Græcè, τῇ πρὸς παρὰ χεῖ-
στη κατὰ τὸ σῶμα κακὰ χυμῖα, ὥστ' αὐξάνεσθαι μὲν αὐτῆς πο-
σότητα. cū iis qui in corpore sunt vitiosis humoribus, ita vt
ipforum quidē quātitas augeatur. Paulo antè dictis, &c.)
Græcè, τὸ μικρόν ἐμπροσθεν εἰρημένον σύμπλωμα τῆς ἀνακα-
μιζομένοις ἐκ τῆς νοσημάτων συμβαίνει, τὸ μὴ δύνασθαι λα-
βεῖν τροφήν. paulo antè dictum, reualescentibus è morbis
iymptoma accidit, non posse videlicet cibum capere.

APHORISMVS X.

Τὰ σώματα χεῖ, ὅκ' ἂν ἴς βέλεται καθαίρειν
εὐροα πιεῖν.

Corpora vbi quispiam purgare vult, fluida fa-
ciat oportet.

Nō teme-
re purgā-
dum.

καθαίρειν
εὐροα.

QUum Hippocrates suprā, corpus malis humoribus re-
fertum habentes, euacuatione quæ per purgantia fit
medicamēta, egere dixerit: hoc loco, ne quispiam temere &
improvidè purgationē instituat, atq; adeò ægrotāti hac ra-
tione damnum inferat, quomodo corpora ipsa ad purgatio-
nem sint præparanda docet, inquit. Corpora vbi quispiā
medicamento purgante vacuare (id enim Hippocrati est κα-
θαίρειν) voluerit, εὐροα, fluida, vel ad fluxum idonea faciat o-
portet. id quod bifariam accidere solet. primò cunctis mea-
tibus reſeratis, dein humoribus crassis incisis & extenuatis.
Quas quidem duas rationes corpora fluida faciendī, Hip-
pocrates libro sexto Epid. par. 5. Aphorif. 28. breuissime iis
verbis innuere voluit: Si volueris, inquit, vt is qui ellebo-
rum bibit, celerius purgetur, vt lauet, aut comedat præcipe.

Lauet,

Lauet, vt scilicet meat⁹ corporis laxiores reddātur, & humores balnei calore fundantur. Comedat cibos, nimirum extenuantes & incidentes crassos & tenaces humores. Quinetiā Philotheus corpora fluida fieri ait extenuatione materiæ, & emollitione locorum. Oportet igitur, inquit idē, ea quæ continent humores laxare, rarefacereque, & meatus recludere, oraque vasorum dilatare. Contentos autem in corpore crassos & tenaces humores, incidere atq; extenuare. Plenius hanc sententiam Hippocratis enarrat Galenus in libro cui titulum fecit, Quos purgare oportet.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Nihil est in hoc Commentario quod explicatione nostra egeat, præterquàm vbi torminum mentio fit. Tormina enim hoc loco non significāt *δυσεντερίαν*, in qua quidem significatione vsurpatur vox à Cornelio Celso lib. 4. cap. 15. vbi ita scriptum reliquit: Proxima his inter intesti-
norum mala tormina esse consueuerunt, *δυσεντερία* Græcè vocatur. sed dolores circa vmbilicum intestina torquentes. Quippe Græcè est in Galeni Commentariis *μετὰ σπρόφων*. *σπρόφον* autē id ipsum significare quod diximus, testatur idē Cornelius Celsus lib. 2. cap. 6. dicens: Vbi circa vmbilicum intestina torquentur, *σπρόφον* Græci nominant.

APHORISMVS XI.

Πᾶσι πληρῆσθαι ποτῆ, ἢ σίτῃ.

Potu quàm cibo refici, facilius est.

QVum non rarò accidat vt celeri refectione nobis opus sit, ideo hoc in Aphorismo quæ sit materia per quā citissime egentes adiectione reficere liceat, monstrat: facilius esse inquiens refici (id enim *πληρῆσθαι* hoc loco significat) potu, quàm cibo. Quare committendū non est vt *πληρῆσθαι* per verbum impleri, vt nōnulli interpretes fecerūt, interpretemur: ne scilicet maleuolis & imperitis quibusdā Hippocratem calumniādi ansam præbeamus, quasi his verbis innuere voluisset, facilius esse bibere quàm comedere, quod nemo non nouit. Significat itaq; hoc in loco *πληρῆσθαι ποτῆ*, idem quod refici & instaurari id quod amissum est, per potum. Quo in significato hoc verbū alij etiam vsur-
parunt.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

**Potus
Cibus.**

parunt. Siquidem Demosthenes πληροῦν τὴν ναῦν, καὶ πλη-
ρῆσθαι τὰς ναῦς, pro eo dixit quod est supplementum classi
præbere: id quod nos Germanicè dicimus, *Ersetzen* uias ab-
gangen ist. C'est, *supplir ce qui default*. Cæterum per po-
tum hic intelligendum venit alimentū omne ὑγρὸν humidū
& per σιτίον, id est cibum, solidum, quod σιρεὸν Græci vo-
cant. Id quod confirmat alia Hippocratis sententia, quæ est
in libello eius περὶ τροφῆς, de Alimēto inscripto, ubi ita scri-
ptum reliquit, ὁκόσοι ἑλχίστης προθέσεως δέονται, ὑγρὸν ἡμῶν
εἰς ἀνάληψιν δυνάμεως ἄριστον. ὅκῃ δ' ἔτι ἑλχύτερης, δι' ὅσφρη-
σεως. ὁκόσοι δ' βραδυτέρης προθέσιος δέονται, σβρην τροφῆ.
Quicunq; celerrima indigent adiectione, iis liquidum reme-
dium ad recuperandas vires optimum est. Vbi vero adhuc
celeriore egent, per odores reficiuntur. Quibuscūq; vero tar-
diore opus est adiectione, solidiore, alimento. Porro citius
solido reficit humidum alimentum: quia quicquid humidū
est, ut facilius alteratur, ita quoq; promptius subinde distri-
buitur. Solidum cōtrā neque facile alteratur & cōcoquitur,
neque etiā prōpte distribuitur. Necesse enim est ut id quod
solidum existit, in ventriculo primum in succū abeat, ante-
quam in sanguinem conuertatur, ac subinde nutriat. Sensus
itaque verborum Hippocratis is erit: Facilius est corpus no-
strum reficere liquida, quàm solida.

**Cur humi-
dū alimē-
tum solido
citius re-
ficiat.**

Sensus:

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

**Sensus
uerborum
Galen.**

**Quomodo
uina aquo-
sa aquæ
similia
sint.**

Scriptum autem est, ab ipso, &c.) Græcè, γέγραπται ὅτι
ἐν τῷ περὶ τροφῆς ὥς ἴ. Scriptum vero & in ipso de Alimen-
to libro in hunc modum. Nam si non ita nutriunt.) Nō
rectè interpres hic negationem, quæ in Aldino codice de-
est, adiecit. Ibidem enim sic legitur. εἰ γὰρ ὁμοίως ἑλχὺς ἑλχί-
σται, σβρωτέροις τρέφειν, πλεονεκτῆσαι τῷ τὰ χεῖ. Sensus igitur ver-
borum Galeni is est. Non de quouis potu hic loquitur Hip-
pocrates, sed de eo qui ut nutriat natura aptus est. Hic vero
si nutrit, quēadmodum solidiora, hoc est ea quæ solidum, &
quod diu durat nutrimentum de se præbent, superabit tamē
celeritate: hoc est, citius nutriet quàm solidū alimētū. Si-
cuti aquæ similem formam habēt, ita etiam vim.) Quæ qui-
dem Galeni verba non sic accipienda erunt, quasi in vni-
uersum

uerfum vina aquofa aquę similia fint: quid enim eo ipfo abfurdius dici poffet? quum conftet aquam plurima in fe habere vitia, quibus vina aquofa planę aduerfantur, vt libro feptimo Therap. metho. testatur metipfe Galenus iis verbis.

At vero memoratorum vinorum intelligit aquofa. virtutes comprehenfis iam aquę vitiis aduerfam quodammodo naturam habent, quę nec inflent hypocondria, imò fi inflata fint fubfidere faciant: nec inibi moram trahant, propter caloris mediocritatem. Adde quod quę distributionis vias aperiant, & pariter impellant, ac nutrimentum furfum agāt, ad celeritatem deductionis in corpus conducunt. Sunt præterea boni fucci, & ad temperanda concoquēdęque ea quę in ventriculo & venis funt, idonea. Hęc ille. Idem facit libro tertio Viſt. acut. Comment. 8. vbi fic scriptum reliquit: Aquofum vinum eft album colore, fubftantia tenue, nullam earum quę cæteris vinis infunt habens qualitatem, neq; aſteram, neque adstringentem, neque dulcem, neque acrem, neque odorem. Nempe vino huic omniũ ſoli, vt cum aquę, tum vini mala effugiat, eft datum. Quocirca prædicta Galeni in Commētariis verba, per alia eiufdem loca funt interpretanda, in quibus expreſſe, quomodo aquofum vinum aquę ſimile fit, docet. In libro enim tertio Viſt. acut. Comment. 1. ſcribit: Aquofum vinum quod aquę maxime in omnibus ſimile exiſtit, tenuitate ſcilicet, colore, odoris carentia, & non manifeſta calefactione. Et ſtatim ibidem Comment. 3. ait: Aquofum vinum appellant homines, quod aquę tum calore tum ſubſtantia ſimile eſt. Perſpicuum ſiquidem vt aqua, ſplendidum & purum, & ſubſtātia tenue videtur. Protinus autem & facultate aquę ſimile exiſtit, neq; imbecillum caput feriens, neq; imfirmos neruos, quādo ne quidem manifeſte calefacit. Nam vt idem libro duodecimo Ther. method. ſcribit, nullum ex albo vinorum genere calidum reperitur. quod dictum quo pacto fit intelligendū, lib. 3. Viſt. acut. morb. Comment. 3. oſtendit, inquiens: Vinū album & aſterum minime calidum inter vina exiſtit. Quia niſi ita intelligas, pugnantia ſibi ſcripſiſſe Galenum neceſſe eſt fatearis. Quippe libro quarto Viſt. acut. Commēt. 100. ſcribit omne vinum habitū corporis calefacere. Hinc omnibus perſpicuū fit, errare miris modis in explicatione huius

Aquofum
vinum.

Nullū ex
albo vino-
rum genere
eſſe cali-
dum, quo-
modo in-
telligēdū.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

- Musæ error.* Commentarij Antonium Musam Brasauolum, dum asserit vinum aliquod humano corpori & eius calori collatum, frigidum dici posse. Nam si frigidum vinū dicitur, hoc ei non collatione corporis nostri accidit, sed alterius vini calidioris. Sic certè vina aquosa frigida appellantur, non quòd habitum corporis refrigeret, sed quod ad cætera vina collata minus sint calida. Quapropter Com. 6. lib. 3. Viç. acut. ait. Ex vinis albis nullum valenter calefacere potest. Hinc est quod Galenus in libro de Cibis boni & mali succi, vinum aquosum calidis exhiberi posse naturis doceat. Febrientibus etiam eiusmodi vinum concedit idè Galenus libro tertio Viç. acut. Commen. 4. idque nulla alia de causa, quàm quod inter alia vini genera minus calefaciat. Præterea ex iis quæ iam diximus palàm etiam fit, iterū falli turpiter Musam Brasauolum, eo quod vinum esse frigidius aqua contendat, quando hoc ipso nihil dici absurdius potuisset. Nec etiam eius ratio de acerbo sapore procedit, quando constet acerba, Galeno libro quarto de Simpl. medic. facult. cap. 6. teste, esse terrena & crassarum partium, atque adeò ad profunda non penetrare, sed in superficie hære: quod primo statim contactu, eodem Gal. libro 3. Simpl. cap. 16. autore, superficiem cōdensent. Illa autem quæ paulum adstringūt, & plurimū in se continent essentiæ tenuis, tum calidæ, hæc quidem altius penetrant. Qua quidem ratione fit, vt vinum aquosum aqua magis humectet. nō tamen cōcedendū quod hac ipsa magis refrigeret, quum vinorum nullū prorsus genus corpus nostrum refrigerare, vt comprehensum est, possit. Quid multa? ad id vt aliquid altius penetret, requiritur essentia tepida & calida, vt è loco Galeni, quem citauimus, palàm fit. quæ certè in iis quæ aqua ipsa sunt frigidiora, reperire non licet. Vt cōcidere hoc nomine planè friuolā, ne dicam ineptam, Musæ rationem necesse sit. (Vrinam ciēt.)
- Vina aquosa urinas cient.* Rationem eius rei tradit Galenus lib. septimo Ther. met. in eum scribens modum: Vina aquosa instrumentorum vires adaugent, & expellendis excrementis viam faciunt. Eoque fit vt etiam talia vina, præter cætera, urinas moueant, quando & ipsa totum corpus celeriter transeunt, & impetum cursus sui excrementa secū expellunt. Celeriter certe transeunt, tum quia tenuia & tepida sunt, tum quia adstringūt.
- Tenuitate

Tenuitate enim & tepiditate promptè mobilia fiunt, adstri-
ctio autem ipsa magis impellit. Caterum hic Brasauolus *Brasauo-
lus Gale-
nū nō recte
reprehēdit
Cōpi erras-
tum.*
temere huic Galeni sententiæ, Hippocratis ex lib. 3. Viēt.
acut. morb. Aphorismum octauum opponit, quasi ibidē di-
cat, vinum vinosum omni alio vino ad vesicam facilius trās-
ire: cum tamen is non omni alio vino, vt falso Copus cōuer-
tit, sed altero tantum, dicat. Verba enim eius sic habent: ἐς ὃ
κύνειν μάλλον πόριμος ἐὼν τῷ ἑτέρῳ, γλυκύς nimirum. Nam
hanc vocem referre ἑτέρῳ, ex contextu & Galeni Commē-
tariis abunde liquet. Dulci itaque vino facilius ad vesicam
transire aquosum Hippocrates asserit. Minimè nutriūt.) *Interpre-
tis lapsus.*
Græcè ἥκιστα ὃ τρέφει, minimum nutriunt: & nō minimè, *Minimè.*
sicut conuertit interpret. Minimè enim idem quod non si- *Minimū.*
gnificat. Minimum vero, opponitur ei quod dicimus pluri-
mum. Sensus igitur verborum Galeni est, vinum aquosum
inter cetera vina minimum nutrire: plurimū vero, crassum
& rubeum. ἥκιστα vero dictionem non esse interpretandam
per negationem minime, multis in locis Galenus testatur.
nempe lib. 2. Viētus acut. morb. Commē. 19. vbi ἥκιστα idē *ἥκιστά.*
quod ἐλάχιστα, hoc est minimum significare scribit. Et lib.
tertio Viēt. acut. Comment. 63. multo clarius eius vocis si-
gnificationem docet, inquiens: ἥκιστα σημαίνει τὸ ἐλάχι-
στον, καὶ οὐχ ὡς εἰναι φασὶ τὸ ἑσθλαμῶς. ἥκιστα idem quod mini-
mum significat, & non, vt quidam aiūt, nullatenus. Præter-
ea quarto libro eiusdem voluminis Commē. 89. disertè scri-
bit, τὸ ἥκιστα τὸναντίον σημαίνει τῷ μέλιστα, minimum con-
trarium huic vocabulo Plurimum denotat. Quare nunc om-
nibus perspicuum esse censeo, non conuertendum hoc loco
fuisse minime, sed minimum. Quod ni faciamus, fatendum
etiam nobis erit, vinum aquosum non nutrire: quod ex dia-
metro pugnabit cum eo quod libro 3. de Aliment. facul. scri-
bit Galenus, in capite de vino, vbi expresse asserit, vinum
omnium confessione esse ex eorum numero, quæ nostrum
corpus alunt. Quinetiam ibidem præsentem maxime expli-
care videtur locū, dum inquit: Vinis crassis minus alūt can-
dida simul crassaque & acerba. ἀπάντων δ' ἥκιστα, omnium
vero minimū alunt candida, & tenuia, aquis quodammodo
similia. Et in libro de Boni & mali succi cibis ait: Ex vinis
quæcunque aquosa sunt, & substantia tenuia, urinā mouent,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

καὶ ὀλιγίστῳ παρέχουσι τῷ σώματι τροφήν, & paucissimū cor-
pori nutrimentum præbent. E quib. verbis nulli non perspi-
cum fit, Galenum non omnimodam vinis aquosis adime-
re nutritionē, quod tamen interpretes sua cōuersione, nō sine
magno errore, fecit. Implere.) Græcè πληρῆν, reficere.

APHORISMVS XII.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νόσοι μετὰ
κρίσει, ὥς εὐροφὰς ποιεῖν εἴωθερ.

Quæ in morbis relinquuntur à iudicatione, re-
cidiuas facere consueuerunt.

QUum præcedentib. Aphorismis Hippocrates eos qui
à morbo cibum haud capiūt, egere vacuatione, & quo
pacto illorum subinde corpora ad vacuationem ipsam præ-
paranda sint, docuerit: nūc causam cur illi ipsi vacuādi sint,
exponit. Nam illa quæ à iudicatione facta relinquuntur in
morbis, nisi in tempore vacuētur, recidiuas facere solēt. Per
ea vero quæ relinquuntur, ἐγκαταλιμπανόμενα vocat Hip-
pocrates, reliquias prauorum humorum, Galeno in Com-
mentariis teste, intelligit, quas necessarium est subinde pu-
trefactas succendere febres, vt loco iam citato fusius docet
Galenus. Quid autem sit iudicatio, in sequentis Aphorismi
Commentariis monstrabimus. Idipsum etiam cap. 43. no-
stri Compendij diximus. Hippocrati vero hoc loco sermo
est de ea iudicatione, quæ nō integre vindicat à morbo, Græ-
cisque ἐλλιπής, id est deficiens, Galeno libro primo de Iudi-
ciis cap. 1. autore, dicitur. Vel de ea post quam quidpiam ex
morbo relinquitur, quæ Galeno libro. 1. de diebus iudicato-
riis ἀτελής, hoc est imperfecta vocatur. Hæc, eodem autore,
si recidiuam facit, ἀπιστος, id est infida nominatur. Eiusmodi
ὁποσροφί. sanè iudicationes ὁποσροφί, hoc est, vt Cornelius Celsus li-
bro 3. cap. 4. interpretatur, recidiuam seu reuersionem, fa-
ciunt: idq; ideo, quod tum vel ipsa materia ad expulsionem
fuit min⁹ idonea: vel ipsa natura imbecilla admodū per mor-
bū effecta, vniuersos humores noxios expellere nō potuit.
Necesse itaq; est iis de causis fieri recidiuā, nisi medicus ea
quæ à natura imbecilla relicta sūt, expurget. Repetitur hæc
sententia ab Hippocrate lib. 6. Epid. part. 2. Aphorif. 9. iis
verbis,

Cur reli-
cta post iu-
dicationē
vacuāda.
ἐγκατα-
λιμπανό-
μενα.
Iudicatio.

Deficiens.

Imperfecta.

Infida,
ὁποσροφί.

Recidiuæ
causæ.

verbis, τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα μετὰ κρίσει, ὑποπροφώδεια.

APHORISMVS XIII.

Ὁκόσοισι ἡ κρίσις γίνεται, οὐτέοισι ἡ νύξ δύσφορος ἢ πρὸ τῆς παροξυσμῶς, ἢ δ' ἐπισσῶσα. διφρεωτόρη, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ.

Quibus iudicatio instat, iis nox quæ accessio-
nem præcedit difficilis est. Quæ vero subsequitur.
magna ex parte facilior existit.

P Ræcedenti aphorismo quid ea quæ post iudicationē
relinquuntur in corpore nostro, efficiant, Hippocra-
tes docuit. Nunc qua ratione paulo post futura, aut
iam facta cognoscatur iudicatio, monstrat: vt scilicet
medicus certo sciat, recidiuam ab iis quæ à iudicatione reli-
cta sunt, factam esse. Est autem iudicatio, Galeno in Com-
mentariis teste, subita & præceps in morbo mutatio, in me-
lius vel deterius. Iudicationem vero præcedunt, delirium,
spirandi difficultas, caligo oculorū, splendores ob oculos ver-
santes, lachrymæ inuoluntariæ, tēporum grauitas, ceruicis
& capitis dolor, anticipatio, longitudo & vehemētia acces-
sionis, comata, dolor stomachi, auriū sonitus, tremor, labrū
inferius agitatū, æstus & sitis vehemens, nox item absque
ratione molesta. Quod hoc loco Hippocrates confirmat di-
cens: Quibus iudiciū instat, iis nox quæ ante accessionē est,
difficilis esse solet. Siue vero nox, siue dies, id tempus quod
præcedit iudicationē, fuerit, semper ægros ante accessionē
in qua fit iudicatio, perturbari & vexari necesse est. Noctis
vero potissimum mentionem fecit Hippocrates, quod in ea
molestias illas magis quàm die sentiamus. Quippe interdiu
sensus omnes vigilant, & ad alia quædā naturæ opera distra-
hūtur. quare tum etsi turbatio illa fit, tamen eā minus senti-
mus. Eadem ratione accidit, vt etiā alias quascunque corpo-
ris molestias die minus quàm nocte sentiamus. Cæterū nox
quæ iudicationē sequitur, leuior existit: quod scilicet iā na-
tura ipsa à superuacuis, & corpus ipsum molestantib. humo-
rib. exonerata sit, atque adeò commodè nunc homo quie-
scere possit. Non autem ab re adiecit Hippocrates, magna
ex parte: quoniam id ipsum haud accidit, nisi vbi optima &

Iudicium,
seu iudica-
tio quid.
Signa iu-
dicationis
futuræ.

Noctis cur
potissimū
Hippocra-
tes memi-
nerit.

Nox iudic-
ationem
sequens cur
leuior.

Magna ex
parte.

g iiij perfecta

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

perfecta præcesserit iudicatio, id quod plurimum fieri solet. Refertur hæc sententia etiam libro sexto Epidem. part. secunda, Aphor. vndecimo.

APHORISMVS XIIII.

Ἐν τῇσι τῶν κοιλίης ῥύσεσι αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέσιν, ἢ μὴ ἐς τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

In profluuiis ventris mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua commutentur.

QUum in superioribus Aphorismis Hippocrates iudicationis, quæ duplex est (vna enim per excretionem, altera vero per abscessum fit) meminerit, primū hic quibus indiciis cognosci possit, nū ea quæ fit per alui profluuium, bona & perfecta sit, docet, inquit: In ventris ῥύσεσι, profluuiis, excretionibus ve à natura ipsa factis (neque enim ῥύσις hoc loco, Philotheo etiam teste, aliud significat, nisi ἐκκρίσις, id est excretionem sponte factam) mutationes excrementorum iuuant, quia, vt ait in Cōmentariis Galenus, corpus exquisitius expurgant. Per mutationes vero excrementorū quæ iuuant, Galeno in Cōmentariis teste, intelligendæ sunt quæ multas species formasve humorum vacuant, siue id ipsum vno, siue diuersis accidat tēporibus. Verbi gratia, si simul vnāque vice excrementa ipsa plures formas ac species obtinuerint, quæ subinde tamē mutantur, neque diu perseuerāt, iuuant sanè, quia corpus à pluribus humorū speciebus expurgant. Sic vbi diuersis tēporibus excrementorū mutatio contingit, ita nimirum vt si prius pallida vel flaua excreta sunt, deinceps vero pituitosa excernātur, quæ tamē subinde in melius commutantur, tunc itidem iuuant: quod scilicet corpus à flaua bile & pituita tam exquisitè expurgarunt, vt nihil in eo prædictorum humorum qui profluuium excitarunt, sit relictum. Quod si verò excrementa ipsa diu eandem formam obtinuerint, minimèque mutata fuerint, nihil iuuant, imò malum potius portendunt, quoniam corpus non prorsus expurgant. Cæterum mutationes in iis quæ sponte fiunt alui deiectionibus iuuant, nisi in praua commutentur: hoc est, nisi

nigra

ῥύσις.

Mutatio -
nes excre-
mentorū.

Excremē-
ta alui quā-
do in pra-
ua cōmu-
tentur.

nigra aut liuentia fuerint, aut colliquationis & putredinis signa adsint: tunc enim exitiū potius quā salūtem significant. Quod libro secundo Prognost. Aphorif. vigesimo secundo etiam testatur Hippocrates, vbi sic scriptū reliquit: Om-
 nium maxime letiferū est excrementum, nigrū, pingue, liuēs,
 aut quod peioris est odoris, quā pro consuetudine. Infra
 quoque, nempe sectione quarta Aphorif. 21. probat in pur-
 gationib. excrementa quæ varios & plures colores referunt,
 modò non sint prauī.

ANNOTATIONES IN GA-
 leni Commentariis.

In Commentariis Galeni nihil est quod annotatione indigeat, quā vbi inter initia legitur, Quæ multis formis variantur: ibi clarius dixisset interpretes, quæ multas humorum formas vacuant, vel educunt. Græcè enim est, πολλὰς ἰδέας ἐκκενῆσαι χυμῶν. Ad sequentis itaque aphorismi enarrationem veniamus.

APHORISMVS XV.

Ὅν κ' φάρυγξ νοσέει, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι
 φύεται, τὰς ἐκ κρίσεως συνέπτεα ζῇ. ἢ ἢ ἢ χολώ-
 δεις ἔωσι, τὸ σῶμα ξωνοσέει, ἢ ἢ ἢ ὁμοίαι τῆς ὑγι-
 αίνουσι γίνονται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφειν.

Vbi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Quippe si biliosæ fuerint, corpus vnà ægrotat. Sin sanis similes fiant, corpus alere tutum est.

PRæcedenti aphorismo quo pacto perfecta iudicatio, quæ per alui fit excretionem, sit dignoscenda, docuit. Nūc qua ratione altera quæ per abscessum fit, cognosci possit, monstrare conatur, dicens: Vbi fauces. φάρυγξ enim hoc loco fauces significat, hoc est internā oris quæ gulæ & gutturi præiacet amplitudinē, Galeno in Com-
 mentariis teste, qui ibidē hac dictione fœminino in genere utitur, πολλὰς δ' ἢ τε φάρυγξ inquit. In eo nāque genere semper pro faucibus vsurpatur, vt in masculino pro gutture, quēadmodum in nostris Annotationib. in tertium de

ἢ φάρυγξ
 Fauces.

Tuenda

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Tuenda sanitate librum copiosius demonstraui. νοσῶντες, ægrotant, infestantur: idem enim quod ἐνοχλῆται significat, propterea scilicet quod humores à capite defluentes excipiant. Siquidem, magna ex parte, caput humores redundantes ad fauces transmittit, malumque efficit quod Græcis βράγχος, Latinis raucitas dicitur. Neq; enim raucitas aliud est, quàm destillatio quæ ad fauces defluit, Galeno libro 3. de Sympt. causis cap. 11. teste. Aut tubercula in corpore nascuntur. Hic annotandum erit, tubercula, quæ φύματα Hippocrati & aliis Græcis medicis nominantur, duo significare.

Raucitas **quid.** Primum enim vox tuberculorum generatim pro omnibus præter naturam è quacunque corporis parte erumpentibus tumoribus accipitur. Cuius rei testis est Galenus libro 6. Epid. part. 1. Comment. 12. ubi ita scriptum reliquit: Homines ab iis quæ in terra nascuntur, tubercula vocarunt tumores præter naturam, qui omnino sine causa aliqua externa fiunt, & in exteriores corporis partes impelluntur. In ea quidem significatione usus est hac voce Paulus Aegineta libro 4. capit. 22. Secundò speciatim tubercula sumuntur pro inflammationibus glandularum, quæ statim augentur & suppurantur. Qua in significatione usurpatur à Galeno libro secundo de Curandi ratione ad Glaucanem capite primo. Et à Philotheo ipso, qui ait, φύματα καλεῖ ἵπποκράτης ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν φυσμένων ἐν τῇ γῇ, ὅθεν τὰ χέως φύεσθαι, καὶ αὐτὰ ἀνεσθαι, ὥς ἐκπνέουσθαι: Tubercula nominat Hippocrates, metaphora sumpta ab iis quæ in terra nascuntur, quoniam celeriter nascuntur, augentur, & suppurantur. Tubercula vero hoc in loco generatim accipit Hippocrates pro omnibus præter naturam è corpore erumpentibus ac pullulantibus tumoribus.

Tubercula unde nascuntur. Hæc fiunt, ubi natura ipsa vitiosos humores, quos neque per vomitum, neque per alium expellere potuit, ad cutem detrudit. Nam quum hi crassiores sint quàm ut per insensiles meatus expelli queant, ibidem tumores excitant, qui à tuberibus terrentur, quorum similitudinē referunt, tubercula latinis nominantur. Fauces itaque afflictatis, aut tuberculis in corpore nascitis medicum excretiones diligenter inspicere ac considerare oportet. Nam si biliosæ fuerint, totum corpus unà ægrotat.

Excretiones cur inspicendæ. Quippe tum non modo ad cutem hæere, sed & intus prauos adhuc esse humores, quos nondum ad cutem reposuit, manifestè

festè significât. Quocirca quum vniuersum adhuc corpus vitiosum sit refertum humoribus, purgationi tum potius quàm nutritioni insistendum. Siquidem, vt suprà ab Hippocrate est dictum, impura corpora quo magis nutries, eo magis lædes. Sin excretionem ipsæ sanis similes fuerint, tunc significât naturam iam robustam admodum, vniuersos humores prauos ad cutem, veluti receptaculū excrementorum reposuisse, nihilque intus reliquisse quod subinde morbum parere possit. Tutò igitur tū corpus, utpote excrementis & vitiosis humoribus vacuū, nutriemus, & localia tantum vocata medicamenta adhibebimus. Sed hic fortè nonnulli hærebunt, quærentes, quid fiat vt alui excretionem, de quibus hoc loco Hippocrates loquitur, in malis totius corporis sint consideranda, quum tamen Galenus libro primo de Iudiciis cap. 7. de vètris malis testari easdè scribat. Respondendum, verum quidem esse quod alui excrementa potissimum de ventris cōstitutione testentur, vt multis in locis Galenus docet: idque, si ipse solus male affectus est. Quum vero sæpe accidat, vt aliunde in hunc materiæ decumbant (non solum enim iecur sua ipsius excrementa saniamque & humores præter naturam demittit in ventrem, sed etiam totius corporis, quādoquidem venter per id omnibus corporis partibus copulatur, ac per illud recipit excrementa earūdem, quæ vniuersum corpus expurgat) fit vt etiā totius affectū alui excrementa indicent, quæadmodum fusius Galenus libro secundo Prognost. Comment. 13. ostendit.

An alui excretionem mala totius corporis significare possint.

ANNOTATIONES IN GALIENI COMMENTARIOS.

Inuicem ex aduerso ponens.) Græcè, ἀλλήλοις ἀντιθεῖς, inuicem opponens. Extra trahit.) Græcè, ἔξωθεν, expellit. An adhuc etiam corpus.) Addendum, vniuersum. Græcè enim est, εἴτ' ἐστὶν ἔτι καὶ ὅλον τοῦ σώματος μόνη τῶν χυμῶν πορρωτάτα. Quoniam tubercula sanguine calefacto.) Græcè, διότι καὶ τὰ φύματα θερμαινομένη αἵματος ὑπὸ τῆς πυρρῆς χολῆς χυμῶν γίνεσθαι πύρρην, eo quod tubercula sanguine à bilioso humore calefacto fieri solent. Quæ quidem Galeni verba de tuberculis quæ in acumen tendunt, atque in altum tolluntur, intelligenda sunt. Quippe hæc, vt testatur Galenus libro sexto Aphorism. Comment. 9. à calidiore humore, vel vt hic ait, à sanguine bilioso generantur.

Quæ

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Quæ verò humilia sunt tubercula, eodem ibidem teste, à frigidiore humore fiunt. Totum corpus bonos habere humores.) Græcè, ὑγιαῖνον συνδέειν ὃ δ' ὅλον σῶμα, vniuersum corpus sanum esse indicatur.

APHORISMVS XVI.

Ὁκου λιμός, & δεῖ πονεῖν.

Vbi fames, minime laborare oportet.

Fames bifariam accipitur.

PRo assequenda præsentis Hippocratis sententia, notandum initio erit, famem, quæ λιμός Græcis dicitur, apud Hippocratem bifariam accipi. Primò quidem pro extrema esuritione, quæ propter ciborum penuriam accidit. Qua in significatione accipitur libro secundo Epid. sect. 4. & libro sexto Epid. part. 4. Aphorif. 9. ab Hippocrate, in ea quidem quæ à Galeno in Commentariis citatur sententia. Secundo pro defectu indigentiaue cibi aut inedia, quæ cōsilio ac voluntate, aut iussu, nulla cogente rerum penuria, suscipitur. Eo in significato in præsentis Aphorismo & aliis quibusdam locis à Galeno in Commentariis productis accipitur. Verbum autem πονεῖν, hoc est laborare, de vehemēti motu, quē exercitationē, Galeno libro secundo de Tuenda sanitate teste, nominamus, intelligi debet. vt totius Aphorismi is sit sensus. Nunquam in inedia exercitatione vtēdū esse, quod scilicet ita vires supra modū deiiciantur, corpusque plus iusto exiccetur. Quod tamen nō ita est accipiendū, quasi ante exercitationes corpus cibis sit reficiendū, id ipsum enim illi aduersaretur quod alibi scribit, labores cibos antecedant: sed quod vno & eodē tēpore corpus nō sit & inedia, & exercitationib. Prodicti illius exemplo, cuius libro sexto Epid. part. 3. Aphorif. 24. meminit Hippocrates, excrucians. Aliis temporibus vbi omni-modi ciborum abstinētia non vtimur, exercitandum quidem, sed ante cibos. Et hunc habere sensum verba Hippocratis, satis ea quæ in Commentariis scribit Galenus ostendunt, hæc præsertim, τοῖς μὴ μέλλουσιν ἐσθίειν qui non comedent. & ὅτεν ἄνδρ' ἰοφῆς γίνων, vbi cibo non vtantur. quæ sanè nō de eo qui præcessit cibo, sed de eo potius qui futur⁹ est, loquuntur. Ita vt illos exercitatione vtī hoc loco prohibeat Hippocrates, qui ab exercitationib. cibū nō sūt sūpturi, sed

πονεῖν.

Sensus.

6. Epid.

part. 5.

Aphor. ult

sed inedia potius vñuri. Est & hic Hippocratis Aphorismus, quod in Commentariis etiam suis monuit Galenus, ad ægros & ad sanos referendus, ita vt neque sanis, neque ægris simul inedia & exercitationib. vti liceat.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

In oppido Aeno.) Adiiciendum, iis: & legendum, In oppido Aeno iis qui ob famem, &c. Defectum.) Græcè ἐν-
δεια, indigentiam. Penuriā.) Græcè, ἀπορίαν, egestatē.
Ex electione.) Græce κατὰ προαίρεσιν, consilio, voluntate, de industria. Cum ait.) Scilicet. 7. Aphorif. 60. In ἀπορία.
Prognosticis.) Nempe. 1. Prog. 11. Qui non sunt reficiendi cibo.) Græcè, τοῖς μὴ μέλλουσιν ἐσθίειν. His qui non
comedent, aut cibum sumpturi sunt. Ipse dicebat.) Scilicet. 6. Epid. part. 5. Aphorif. ultimo. Ubique vero Hippocrates.) Nā vt Galenus libro nono Therap. meth. ca. 10. ait, has facultates seruare nihil planè aliud est quàm vitam
seruare. Gubernantes autem animal facultates tres sunt specie, vt ibidem Galenus demonstrat, nempe naturalis, vitalis, & animalis. Has Plato animas vocat. Reuera tamen vna est facultas, seu anima, quæ propter diuersa officia, tria sortitur nomina. Facultates gubernantes animal tres.

APHORISMVS. XVII.

Ὅκ' ἂν ἰσοφὴ πλεῖω παρὰ φύσιν εἰσέλθῃ, οὕτως ὅσον ποιεῖ. διηλοῖ ἢ ἰήσῃ.

Vbi plus cibi præter naturam ingestum est, morbum id facit. Ostendit hoc ipsum sanatio.

Hoc in Aphorismo Hippocrates de cibi mēsurā tractat, monetque diligenter, ne plus cibi quàm naturæ conueniat, ingeramus, modo aliqua nos curatuendæ sanitatis tangat, quam hac ratione maxime conseruabimus. Hinc alibi ita scriptum reliquit, ἀσκησις ὑγιείης, ἀκορίη ἰσοφῆς, ἀοκνίη πόνων, Sanitatis studiū in eo situm est, vt non satiemur cibis, atque impigri simus ad laborem. Quod autem suprā generatim est dictum ab Hippocrate, nihil quod naturæ modum excedit esse bonum: hoc in præsentia de vna tantum specie, nempe satietate, pronūciat, dicens: Vbi plus cibi præter naturam ingestū est, morbum

Plus cibi quàm naturæ conueniat nō ingerēdū
6. Epidē. part. 4. Apho. 20.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Præter naturam cibum trifariam ingeri. *Præter naturam* autem ingeri plus cibi, trifariam, ut in Commentariis etiam suis monuit Galenus, intelligi potest. Primò, ut *παρὰ φύσιν* idem quod *μεγάλως* & *ὑπερβαλλόντως*, valde & exuperatè significet. Quæ quidem interpretatio non admodum Galeno probatur. Altera est, ut scilicet præter naturam referatur ad qualitatem, hoc est cibi differentiam, aut speciem, quemadmodum in Annotationibus latius dicemus, ut nimirum genus cibi præter naturam, minimeque corpori familiare ac alienum planè morbum faciat. Quæ etiam expositio non valde Galeno arridet. Tertia expositio est, ut cibus ingestus, præter naturam corpus gubernantem, dicatur parere morbum. Et hæc quidem optima est ac germana interpretatio. Quippe quandocunque tantum cibi est ingestum, ut ab eo natura grauetur, sit ut concoqui ab ea non possit, atq; adeò necessario subinde generet morbum, ut copiosè à Galeno in Commentariis est demonstratum. Porro cibum plus iusto esse ingestum, etiam sanatio ipsa, quæ nimirum ad noxiorum humorum sequitur euacuationem, ostendit. Nam plenitudine per euacuationem sublata, ægroti sanantur. Quapropter quum adhibita vacuatione ægrotus sanetur, argumento est morbum ex cibi multitudine fuisse ortum. Quæ quum omnia copiosè à Galeno in Commentariis sint explicata, non est cur à nobis longius persequantur.

Sanatio cibi plus iusto esse ingestum ostendit.

ANNOTATIONES IN GALENI COMMENTARIOS.

Repletio.) Græcè, *πλησμονή*. conuertendum itaque erat interpreti satietas, ut antea fecit. Ad aliquid dicitur.) Græcè, *πρὸς τι μὲν οὖν*, cum aliquo confertur. Nam *τὰ πρὸς τι* à Cicerone dicuntur, quæ cum aliquo conferuntur. Amplam capacitatem.) Græcè, *ὄρεν χωρίαν*. Hoc alibi sic efferre voluit, Abundantiam esse duplicem, vnam ad vasa, alteram ad facultatem seu virtutem. Sanguifica illi proportionalis.) Græcè, *ἡ αἷμα τῶσα δύναμις ἀνάλογον τῇ πεπρωσῇ κατὰ τὴν γαστέρα*, facultas sanguifica proportionem quadam ei quæ in ventriculo cibum concoquit. Modicus.) Græcè, *σύμμετρος*, mediocris. Istius multiplicem.) Hæc interpretis verba nullum planè sensum præ se ferunt. Conuertendum itaque; sic fuisset: Aliquando vero isto multo copiosiore,

fiorē. Græca enim ita habent, ποτὲ δ' ἢ τούτῃ πολλὰ πλά-
 σιον, &c. Tertium alimentum.) Siquidem alimentum, Hip Alimētum
 pocrate in libro πρὸ ἰσοφῆς teste, trifariam dicitur. Quip- trifariam
 pe primo alimentum vocatur, quod nutriturū est. Quare capi.
 hac ratione, quod adhuc in ventriculo atque venis est, ali- 1.
 mentum nominatur. Si enim probe cōcoctū fuerit, nutrit.
 Secundò alimentum est id quod veluti alimentū est, non- 2.
 dū tamē alit. Hoc modo quod apponitur vel agglutinatur,
 alimentū dicitur. Tertiò alimentū propriissime est quod
 iā nutrit, & corpori adiūgitur, & assimilatur. De quo hoc 3.
 loco Galenus loquitur. Qualitatē præter naturā.) Quali-
 tas hoc loco iterū pro specie aut differentia cibi, vt in Cō- Qualitas
 mentariis etiā nostris monuimus, accipitur. Id quod ver- pro differ-
 ba quæ mox sequuntur, euidentissimè monstrant. Galenus rentia.
 enim ita inquit: Siquidem nutritur vnaquæque pars ἑξ-
 εἰκείας αὐτῷ ἰσοφῆς, ex alimēto quod ad ipsum accommo- Musa se
 datū est. Quod non animaduertēs hoc loco Musa, sese mi- temere
 ris modis torquet, num cibus sua qualitate tantum nocere hoc loco
 queat dubitās. Inter alia vero multa sic scribit: Cibi ratio- tor sit,
 ne suæ qualitatē nō oberūt, sed solum quantitatis ratione,
 tamē qualitate cōnexa. Ideo Hippocratis mens nō est, per
 cibū præter naturam illū intelligere qui qualitate peccet,
 sed qui plus sumitur. Hæc Brasauolus. In iis quidem ver-
 bis mihi nō probatur, quod ait cibos ratione suæ qualita-
 tis nō obesse. Quippe si hoc verū est, quare Hippocrates ait
 lib. 6. Epid. part. 5. Aphorif. 24. validos & vehemētes ci-
 bos calido vētriculo præditos turbare. Et quid est cur idē
 Hippocrates lib. 1. Aphorif. 16. doceat humidū victū febrī-
 citātibus & pueris cōuenire? Certē si cibi qualitatē suæ ra-
 tione neq; obessent, neq; prodescent, nihil vnquā tale dixisset
 Hippocrates. Rectius itaq; Musa sic dicere potuisset:
 Cibū alienū quidem malū esse, non tamē posse facere mor-
 bū, nisi satis iusta eius fuerit quātitas. Ad eū modum etiā
 Galenus in suis est locutus Cōmentariis. Alteri.) Adden-
 dum particulæ. Græcè enim est, ἐτέω ἢ μορίω. Nam cum
 medicamenta.) Intelligit ea quæ frigiditate sua interimūt,
 quæ quidem non toto genere humanæ naturæ aduersan- Medica-
 tur, atque letalia sunt, sed duntaxat quantitate, vt libro ter- mēta non
 tio de Temper. cap. 3. Et libro tertio de Simpt. med. facul. toto gene-
 re letalia, cap.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

cap. 17. & 18. Galenus copiosè & doctè demonstrat. Quod circa medicamenta illa genere quidem deleteria sunt, & letalia, hoc est sunt è genere letalium: sed non toto genere, id est semper, letalia sunt. Siquidè minima quantitate sumpta, mortem minime inferunt. Exustionem. Græcè, ἔγκαισις,

ἔγκαισις. Ea autem, Galeno libro secundo de Compo. medica. secundum locos, cap. 1. autore, est exustio à sole facta circa caput permanens. Adiiciendum, itaque ad exustionem, Solis vox, ut alibi quoque annotauimus. Ex genere enim causarum, & c.) Addendum, vna. Græcè enim legitur, ἐκ γὰρ τῶ γένους ἐστὶ μία τῶν ἐργαζομένων αἰτίων τὰς νόσους, ex genere e-

Plenitudinis signa. nim causarum est vna maxime, quæ morbos committendi vim habent. Intelligit autem excessum. Plus modico.)

πλεῖον ὑπὲρ βαλλόντως, plus iusto. Sed & rei natura simul indicat.) Habet enim plenitudo peculiaria signa, vasorū scilicet distensionem, ruborem, & tumorem corporis, pulsum magnitudinem, grauitatem, aliaque multa quæ in libro de Plenitudine inscripto Galenus comemorat, per quæ cognoscitur. Hæcque à rei natura, non euentu ipso sumuntur. Herophilus in tritemporea significatione.) Græcè, ὅτι

Galenus loci difficultas enarratur. τῇ ἱερόνῳ καλεσμένην σημειώσει, in ea quæ à tribus temporibus sumitur significatione. Hic Galeni locus difficilis admodum est, atque à paucis intelligitur. Hinc est quod Musa etiam in suis prolixissimis Commentariis, in quibus omnia ter & ad nauseam vsque repetit, ne verbum quidem de eo annotauerit. Quare ut illi lucem aliquam adferamus, initio notandum erit, σημείωσιν Herophilo idem quod διάγνωσιν,

hoc est dignotionem, signum, indicium, notam, quibus affectus dignoscitur & indicatur, significare. Eius vero affectus qui plenitudo nominatur, vsus est dignotione à triplici desumpta tempore: nempe vna à præterito, altera à præsentī, tertia à futuro. Prima quæ à præterito sumpta erat, vitam vniuersam ociosam, excrementorumque detentionem cōpletebatur. Altera à præsentī sumpta, repletionem, vlcerosum affectum, pigritiam ad motum, vniuersi corporis grauitatē, venarum tumorem, partium tensionem, actionum imbecillitatem, aliaque huiusmodi cōprehendebat. Tertia, quæ à futuro sumitur, euacuationem. Quippe hoc modo laborantes vacuati, egregie iuuantur. Hanc postremam Galenus hic ἀ-

τὸ τ' ἐκβάσεως μαρτυρίαν, ab euentu testimonium vocat,
 idq; Herophilum in sua significatione, quam à tribus tem-
 poribus sumpfit, complexum esse ait. Quare interpres hoc *Interpre-*
 loco non recte hanc dictionem ἢ μ τινα, per quam conuer- *tis lapsus.*
 tit, cum no ἰ' ασιμ, sed μαρτυρίαν referat, vt sit sensus: Quod
 etiam testimonium Herophilus in ea quæ à tribus tempo-
 ribus sumitur significatione comprehendit, vel vsurpauit.
 idipsum enim παρέλαβεν verbum, quo hic vsus est Galenus
 denotat. De tritépore vero ista dignotiōe plura in libro de
 Plenitudine Galenus habet. *Observationem.*) Quia suffi-
 cit vnica hæc existimatio, nec opus est vt obseruemus nū in
 iisdē eodem modo sæpius contingat: quod faciunt Empiri- *Observa-*
 ci. Siquidem ratio experiētiae iuncta facile verum inuenit. *tio Empi-*
 Purgationem autem quando praua affecti qualitate. *ricorum.*
 Hæc interpretatio nobis non probatur, quod scilicet purgationē *Interpres*
 esse humorum qui praua qualitate affecti sunt, innuat. Nō *notatur.*
 rarò autem accidit, vt praua qualitate afficiantur humores
 citra eorundem redundantiam, manente nimirum medio-
 critate substantiæ, vt sectione prima Comment, 2. dictū est.
 quare tum illis non purgatio, sed alteratio conuenit. Quum
 igitur Græca sic habeant, καθάρσιν ἢ ὅταν σι μο χθῆροι κατὰ
 ποιότητε κενῶν, rectius ita conuertisset interpres, purga-
 tionem vero vbi humores qualitate molesti vacuantur. *Qualitas.*
 Vbi quidem qualitas speciem seu differentiam humoris mo-
 lestantis significat. quasi diceret, Purgatio est quando hu-
 mor molestans vacuatur. Hinc est quod Galenus infra, Cō-
 ment. nimirum. 8. huius sectionis, ita scriptum reliquerit:
 ὅταν εἰς τις ἐξ αὐτῶν πλεονάσῃ καθάρτικον ἐνείνω δίδωσι φάρ-
 μακον, quādo vnus ē humoribus redundat, purgatorium il-
 li dat medicamentum. *Tibiarum.*) σφυρῶν, maleolorum.
 Sunt vero maleoli, clauiculæ extremæ tibiæ, quæ Græcis *Maleoli.*
 κνήμη dicitur: suræque, quæ iisdem περόνη vocatur, proces- *Interpre-*
 suum partes. Quare non recte interpres eas partes tibias no- *tis lapsus.*
 minauit. *Transpirationis.*) Græcè, διαπνοῆς. Hæc, Gale- *διαπνοή.*
 no cap. 7. libri de Sympt. differ. teste, est aeris secundū to-
 tum corpus introitus & exitus. Quæ tamē antea latuerat.) *ἐπιβρα-*
 Abundat Tamen vox Græcè enim est, ἡ πλεονάζουσα λαμβάνου- *χῦ.*
 σα. Optima.) Græcè, χρηστὸν, bona. Paulatim.) Græcè, ἐ-
 πιβραχῦ, exigua. Est enim sensus: Si exigua fiat vini corrui-
 ptio

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ptio, vbi id quod superfluum est fuerit euacuatum, &c. Et
 επιβραχὺ hoc loco significare exiguam, satis ex dictione il-
 li opposita quæ præcessit μεγάλη, quæ magnā denotat, ma-
 nifestum est. Eam quæ ad naturæ contrariū euerfionē.)
 Græcè, πῶς εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκποπῶ, eam quæ ad id quod
 præter naturam est degenerationem, mutationemue.

ἐκποπῶ.

APHORISMVS XVIII.

Τῶν βροφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχέως καὶ
 αἱ διαχωρήσεις γίνονται.

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, excre-
 tiones quoque celeres fiunt.

Ciborum
 natura di-
 ligenter co-
 sideranda.
 τρέφον-
 τα.
 ἀθρόως
 τρέφειν.

Confertim
 nutrire.

ταχέως,
 τρέφειν
 Excreti-
 one.

Sensus.

Distinctio-
 nes huic
 Aphorif-
 mo adhi-
 bendæ.

IN hoc Aphorismo Hippocrates ciborū nobis naturam di-
 ligenter esse considerandā monet, vt scilicet quis illorum
 cito, & quis tarde nutriat, atq; reficiat, sciamus. Quē vt re-
 ctius assequamur, notandum initio erit, per βροφόντα, id est
 ea quæ alunt, omnis generis alimenta quæ in ventriculo,
 venis, & vniuerso corpore concoquuntur, esse intelligen-
 da. ἀθρόως autem, hoc est confertim, vniuersim, affatimue a-
 lere dicuntur, quæ postquam nutrire cœperunt, breui tem-
 pore totum de se corpori alimentum præbent, ita nimirum
 vt idipsum breui tempore per vniuersum distribuatur cor-
 pus. Quapropter ἀθρόως hoc loco planè opponitur, ei quod
 κατὰ βραχὺ Græcis dicitur, idemque quod ἐξαιφνης, repen-
 tē significat. Confertim itaque nutrit, quod non sensim &
 paulatim vbi nutrire incipit, sed repente breuique tempo-
 re suum de se corpori vniuersum alimentum, siue idipsum
 multum vel paucum fuerit, præbet. ταχέως, id est celeriter
 alit, quod statim simulatque assumptum est nutrit, vt in Cō-
 mentariis etiam suis Galenus monstrat, Porro per excre-
 tiones, quas Hippocrates διαχωρήσεις vocat, non solū eas
 quæ per aluum & urinam fiunt, verumetiam eas quæ è to-
 to corpore veniunt, intelligit: vt is planè verborum Hippo-
 cratis sit sensus: Quæ breui tempore, & statim postquam as-
 sumpta sunt nutriunt, ea etiā veloces excretiones efficiunt.
 Quæ quidem Hippocratis sententia veritati consona erit,
 vbi distinctiones à Galeno in Commentariis expolitæ, ad-
 hibitæ fuerint. Quarum prima est, vt cibi acrimonia & len-
 tore vacent. Altera, vt ea quæ inter se conferuntur alimen-
 ta,

tā, substantia sint similia. Tertia, vt hominibus eodem modo affectis exhibeantur.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Vniuersim maximè.) Græcè, ἀβροάλα. Tardius.) Græcè βραδύλα, tardissimè. Cochlea.) Quas Græci κοχλίας, Latini limaces appellant. Dura est iis caro, Galeno libro tertio de Aliment. facult. teste, eoque ad concoquendum pertinax. Eadē tamen si conficiatur, valentiss. nutrit. Verticilli.) Græcè, σπόνδυλοι. Spondylum inter marinos pisces commemorat Plinius libro. 32. cap. 11. Eius etiam meminit Macrobius, & Seneca. Squilla.) Græcè ἀκρίδες, sed perperam. Nam quum ἀκρίς locustam, animal quidem terrestre, quo in deserto diuus IOANNES vescebatur, significet, hic vero de piscibus. Galeno sermo sit, mendosum esse Græcum codicem necesse est. Quare legendum ακρίδες. Errori autē ansā dedit vnius literæ trāspositio. Est autē ακρίς piscis ex numero eorum qui molli testa teguntur, Galeno libro tertio de Alimēt. facul. autore, latinisque dicitur Squilla: hodie à Romanis, Paulo Iouio cap. 48. de Romanis piscibus teste, Cammerugia, & Pernocia vocatur. Locustæ. (Græcè, κάραβοι. Eius effigiem tradit Paulus Iouius loco iam citato. Cammari.) Græcè, ἄσκαροι. Sic dicti sunt quasi gemmati, multis impleti lacrymis: vel non stillantes, sed affatim fluentes. Plinius Leones hos pisces appellat, quod paruorum leonum effigiem referant. Cæterum prædicta tria genera piscium molli testa conclusa, tardiss. & paulatim alunt, quod dura carne consent, atque adeò concoctu pertinaces sint. Casei duri.) Qui, vt testatur libro tertio Alimento. Galenus, neque ad concoctionem, neque ad distributionem in corpus idonei sunt. Carnes salitæ.) Græcè, τετραρυχημένα. Sic nominatur Græcis, quæ sale condita & assiccata sunt, aut inueterata. Pro vtrisque hoc loco accipi vox ipsa potest, quia tā eorum quæ sale condita sunt, quā inueteratorū carnes duræ, siccæ, & nervosæ sunt, ideoque ad concoquendū pertinaces. Indiciū autem tibi sit velocis, &c. Græcè, σημεῖον δ' ἔστω σοι τὸ ῥέπειν ἢ δὴ τὸ προσσηνεγμονόν, indiciū vero tibi sit id quod assumptum est iam nutrire. In pulsiō fortitudo ac magnitudo.) Græcè, σὺν τῷ τοῖς σφυγμοῖς

Cochleæ

Spondylus
piscis.
Squilla

Græcus
Galeni codex emendatus.
akris.

Carabi.
Cammari:

Leones

τετραρυ-
χημένα

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Vehemens ἥτε σφοδρότης & ὁ μέγεθος, vehementia & magnitudo. Est
pulsus. autē vehemens pulsus, qui validē tangentis manum ferit.
Magnus. Magnus, qui in triplici dimēſione auctus est. Percurrens.)
 Græcè, διερχόμενος, differēs. Exiguū.) Græcè, ἐλαχίστην,
 minimum. Fusca. Græcè, κίρροι, fulua. Neque enim alius
κίρρος. color vini per κίρρον accipiendus est, quā is qui Latinis
 fulu⁹ appellatur, vt fusius in nostris Annotationib⁹, in quī-
 tum Galeni de Tuend. sanit. librum editis, monstrauimus.
Interpre- Errat itaque interpres, qui fusca conuertit, sicut alij quidā
is erratū. qui rubea. Celeriter.) Græcè τάχιστα, celerrimē. Antici-
 pant.) ὁ δὲ φθάνειν, quia festinant. De ptisana & alica alibi
 à nobis abunde est dictum. Secundū modum quo parātur.)
 Græcè, κατὰ δὲ ποιοῦν τὴν σκευασίαν, secundum speciem, diffe-
 rentiamue præparationis. Neque enim κατὰ δὲ ποιοῦν aliud
 significat, nisi κατὰ ποιότητά, hoc est κατὰ τὴν διαφοράν ἢ ἰ-
 δεάν. In Commentariis de Facult. naturalibus.) Libro nimi-
Δυσεξαναλώτος rum tertio. Proprium alimentum.) Græcè, οἰκείον χυμὸν,
ἀναλώω. naturæ suæ accommodatum succum. Ex toto corpore eua-
Sensus. cuatione.) Scilicet per transpirationem ipsā. Difficulus ab-
 sumitur.) Δυσεξανάλωτος, difficulter discutitur, aut euane-
 scit. Quippe ἀναλώω idē quod euanesco, aut pereō significat
 vt Δυσεξανάλωτος idē sit quod Δυσδιαφόρητος. Sensus itaque
 est verborū Hippocratis: Quæ difficulter alterātur, ea quoq;
 difficulter euanescent. Hoc est, quæ difficile cōcoquūtur, hæc
 simulatq; cōcocta fuerint, stabilē & firmam naturam ha-
 bēt, nec facile trāspirant. Argumento sunt carnes suille.
 Subductio.) Græcè, ὑποχώρησις. Esse commune.) Adiciē-
 dum, ambobus: Græca enim habent, κοινὸν δ' ἀμφοῖν.

APHORISMVS XIX.

Τῶν ὀξέων νοσημάτων ἔμπαν ἀσφαλέες αἱ
 προαγορεύσεις, οὔτε τῆς ὑγιείνης, ἔτε τῆς θανάτου.

Acutorum morborum non omnino tutæ sunt
 prædictiones, neque salutis, neque mortis.

In acutis
morbis nō
temere
prædican-
dum.

Monet hoc in Aphorif. Hippocrates, ne in acutis
 morbis temere prædicemus, quod in iis neq; sa-
 lutis, neque mortis satis tutæ ac certæ sint prædi-
 ctiones, ob subitas, quæ in iis contingunt muta-
 tiones, humorū morbos acutos efficiētiū naturā sequen-
 tes,

tes, & quia humor molestans ex aliis in alias partes transfuit. Acutus autē morbus est, qui cito iudicatur, ac confirmat magnitudinē obtinet. Eius sunt variæ species ac differētiæ, quas supra sectione prima Comm. 4. exposuimus. In acutis itaque morbis, inquit Hippocrates δ' πάμπαν, nō omnino, hoc est non semper, quippe Galenus οὐκ ἐπὶ πάντων interpretatur: ἀσφαλείς, id est tutę aut certę sunt πρὸ παν. αγορεύσεις, prædictiones. est enim πρὸ αγορεύσεις, teste Philotheo, idē Græcis quod πρὸ ῥήσις, aut salutis aut mortis. Nō omnino igitur certę sunt, quia fallunt, quanquā raro: quod scilicet non statim à principio quicquā certi in omnib. habemus, sed tunc primū, cū certiores notę elucescunt. Nec quicquā prohibet, vbi hæ eluxerint, decipi aliquando medicum, ob subitos sanē motus quibus acuti morbi agitantur. Quapropter huic qui tuto prædicere de ægris acuto laborantibus morbo volet, obseruandum in primis erit, ne quid temere pronunciet: hoc est antequā euident aliquod signum elucescat: neque statim inter morbi initia iudiciū ferre de morbi exitu audeat. Contra in diuturnis morbis non adeo irritari solet quæ corpus gubernat natura, neque adeo mobilis est causa morbifica. Quocirca in iis prædictiones longē tutiores sunt.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Nullum obsedere locū.) Græcè, δ' δὲ να τὸ πον ἐγκατεληφόντες, qui nullā sedem occuparunt. Et omnino in acutis morbis.) Quo pacto is Galeni locus sit intelligendus, diximus supra, sect. 1. Apho. 7. Agglutinati.) Græcè, σφηνισμένους, infarcti. Magis præduris tumorib⁹, &c. Græcè, ὥστε καὶ τινὲς ὥδεις αὐτῶν μᾶλλον, ἢ φλεγμονώδεις εἶναι τὰς διαβήσεις, ita quod eorum affectus magis præduros tumores quā inflammations æmulantur. Siquidem à frigida crassa & lenta materia fiunt, & minime calida, tenui, facileq; mobili, vt phlegmone. Per cōpassionē.) Græcè, κατὰ συμπάθειαν, per consensum. Per consensum patitur, Galeno libro primo de male affect. loc. cap. 6, autore, quod ab altero patitur. Sensus itaque verborū Galeni est. Pauci sunt ex morbis diuturnis, qui per consensum, atque adeo citra locum male affectum fiant, sed materia ferē sēper alicui est parti impacta: ideoq;

Per consensum pati.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

per se, & nō per consensū male afficitur. In quibus omnes.)
Græca e- Græca hoc loco nō recte se habere videntur. Legendū itaq;
mendata. erit, ὅν οἱς ὁμοτίμως ἀ΄ πασαι τῇ φλεβῶν, non ἀ΄ πασῶν. Et paulo pōst, χυμὸς ἐ΄ χουσαι σηπομένους, nō ἐ΄ χασῶν. Ex multis.) Græcè, ἐπὶ πάντων, ex omnibus. Ex vno loco transfer tur ad alium.) Hoc est, interprete Philotheo, ἀπὸ μορίων κυρίων εἰς ἀκύνια, & ἀπὸ ἀκύνων εἰς κύρια, à partib⁹ obtinēti bus principatū ad ignobiles, & ab ignobilib⁹ ad principes.
Bonos eti- Quare non mirū, falli interdum etiam bonos medicos. Nā
am medi- dum arbitrantur humores in principe aliqua parte hæren-
cos in acu tes mortem allaturos, mox in aliā partē ignobilem transla-
tis morbis ti, ægrum à periculo immunē reddunt. Vt si quis peripneu-
falli. monia exitiali laborans, repente factō ad crura abscessū li-
 beratur. Et cōtrā accidit vt humores in parte aliqua igno-
 bili hærentes nihil mali inferre videantur, sed cōfestim in
 ipsa indicatione ad principem aliquam partem delati, mor-
 tem inferunt. Tantas motus ij temerē euenientes possunt
 efficere in corporibus nostris mutationes.

APHORISMVS XX.

Ὅκόσοιςιν νέοισιν ἐ΄σιν αἱ κοιλίαι ὕγραί εἰσι, τὰ
 τέοισιν ἀχρηγίσκισι ξηραίνονται. Ὅκόσοιςιν ὃ νέ-
 ουσιν ἐ΄σιν αἱ κοιλίαι ξηραὶ εἰσι, τὰ τέοισιν πρεσβυ-
 τέροισιν γινομένοις ὕγραίνονται.

Quibus adhuc iuuenibus aluus humida est, iis
 senescētibus siccatur. Quibus vero adhuc iuueni-
 bus sicca est aluus, iis senescentibus humectatur.

Quod in
hoc Apho-
rismo do-
ctur, mai-
gna ex
parte ac ci-
dere:
Aluus hu-
mida,
Sicca,
QUod in præsentī Apho. Hippocrates docet, est ex eo-
 rū numero, quæ magna ex parte accidunt: népe, vt iis
 quibus per iuuentutē aluus humida est, atque adeò probe
 excernit, in senectute exiccetur, ægreque excernat. Et con-
 trā quibus per iuuentutē & vigorē ætatis aluus est humi-
 da, iis senescentibus humectetur, & facile excernat. Neque
 enim humida aluus alia est hoc loco Hippocrati, quàm quæ
 facile ac liquida excernit. Sicuti sicca, quæ ægrè, & nō nisi
 arida excernit. Causas eius mutationis, cuius hic meminit
 Hippocrates, abūde in Cōmētariis explicat Galenus, vt nō
 sit opus nostra enarratione. Porro hæc deiectionū cōmuta-
 tio,

tio, cuius in hac sententia fit mētio, accidit, si in vtraque æ-
 rate eadem victus ratio, quod in Commentariis etiam suis *Vsus hu-*
 monet Galenus, obseruata fuerit. *Vsus huius quidem Apho- ius Apho-*
 rismi est, vt quibus cibis aut medicamētis in iis ætatibus ad *rismi.*
 citandam aluum nobis vtendum sit, sciamus.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Hunc scribēs Aphorismū.) Qui scilicet ordine in hac secū-
 da seſtione est quinquageſimusterti⁹. Cōmutant.) Græ-
 cè, ἀπαλλάττειν. Rectius conuertisset interpres, degunt:
 quod ἀπαλλάττειν, Phauorino teste, idem interdum Græcis
 quod διατρίβειν, καὶ διαγίνεσθαι, id est degere, vita fungi,
 vitam producere: vt sit sensus, iuuenes quorum aluus humi-
 da est, melius degere & vitam producere, quàm eos quibus
 est sicca. Alexandrinorum victu.) Qualis fuerit is victus,
 clarius libro secundo ad Glauconem cap. 15. exponit Gale-
 nus, vbi sic inter cætera scriptum reliquit: In Alexādria plu-
 rimi elephantiaſi ob victus rationem laborāt. vescuntur e-
 nim pulte, lenticula, cochleis, multisque salitis: nōnulli ve-
 ro ex ipsis carne asinina, & id genus aliis crassam & atrā bi-
 lem generantibus. Zythum.) Eius meminit Dioscorides
 libro 2. cap. 78. Genus est potionis ex hordeo in hunc mo-
 dum confectæ. Hordeum aqua madefit, quousque in liquo-
 rem vino similem resoluitur. Inebriat vt vinum, & acre gu-
 stu est, quoniam ex putrilagine acescente constat. Hinc est
 quod Galenus libro sexto de Simplic. medicament. facult.
 prauī succi potum esse scribat. Græci nunc hoc genere po-
 tionis vti coguntur, quod immaniss. Turcarum imperato-
 ris edicto omnes vites succisæ sint. Vocatur eorum lingua,
 vt annotauit Ruellius, phocadij. Paria agentur.) Græcè,
 ὁμίως πρᾶττομένων, eodem modo fiant, adhibeantur ve.

Ex iis quæ quæruntur.) Græcè, τῶν ἐζητημένων. Sic autē
 habet Aldinus codex, quem interpres secutus est. Alij ha-
 bent, τῶν ἐξηγημένων, eorū quæ explanari oportet. Quæ qui-
 dem lectio, mea sententia, melior est, & Galeni instituto ma-
 gis quadrat. De potētis naturalibus.) Libro scilicet tertio.
 De causis symptomat.) Lib. 3. ca. 6. Plus quàm modo.) Græ-
 cè, ὑποτέτραπτε συμμέτρως γίνεται ἢ γαστρί, plus iusto humidi
 or fit aluus. In ipsa.) Græcè, κατ' αὐτήν, per ipsā. Aut quia.)

h iij

abundat

ἀπαλ-
λάττειν

Sensus.
Alexan-
drinorum
victus.

cc
cc
cc
Zythum
cc

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Abundat Aut dictio. Græcè enim est, πλείονα τροφήν, λαμβανόντων ἡ ὅσης δέεται τὸ ἥπαρ. Vt citi⁹ deiiciatur.) Græcè, εἰς δ' ὅτε θάττον ἐπὶ τὴν διαχώρησιν ἰούσης αὐτῆς. contingit autem quandoque, quia cibus citius deiiciatur. Plura igitur appetimus.) Idem cap. 63. Artis medicæ docet Galen⁹, inquit: Frigidus natura ventriculus ad appetendum quidem plurimum viget, ad concoquendum autem minime. Causam vero cur frigus ad excitandā conferat famem, Galenus libro primo de Sympt. causis cap. 7. nullam aliam esse tradit, quàm quia vacua reddit corpora, ac ipsorum tunicas cogens, constringensque famem inducit. In hoc enim vis appetendi.) Quod Galenus copiosissime loco iam citato docet, ubi præcipuam oris ventriculi actionem esse cibi appetentiam demonstrat. Tantum augeri cōtingit in ore, &c.) Codex Aldinus hoc loco deprauatus est: legit enim ita, τὴν ἐν τῷ σώματι τῆς κοιλίας ὑγρότης συμβαίνει γίνεσθαι ἐς τὸ σῶμα. cum potius sic legendum sit, ἡ ὑγρότης συμβαίνει αὔξισθαι ἐς τὸ σῶμα. Quam lectionē Leoniceus rectè in sua cōuersione est secutus. Vt appetitus deficiat.) Nam omnis immodica intēperies, vt paulo pòst ait, actiones exoluit. Libro quoque tertio de Sympt. causis ca. 1. scribit, omnem intemperiem, ubi vehemēs fuerit, vires deiicere. Meritò igitur nimia frigiditas appetentiam in senibus deiicit, quoniam per hanc ipsam vis oris ventriculi sensifica sopitur, ac ferè prostermitur. Quum igitur suctionis sensus pereat, quid mirum si appetendi functio aboleatur? Eorum quæ distribuuntur.) Græcè, τῶν προσφερομένων ὡς πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, eorum quæ assumuntur ad distributionem. Quod si exquisitè.) Addēda negatio, & legendū, quod si non exquisitè. Græcè enim est, εἰ δ' οὐκ ἀκριβῶς εἴη βεβημέν. Et certe sic esse legendū, quæ sequuntur manifestiss. ostendunt. Nam statim subiicitur: vt quæ neutram habebit exquisitè intemperiem, neque eam quæ est secundum siccitatem, neque secundum caliditatem. Propter partiū caliditatem.) Quod clarius libro primo de Sympt. causis cap. 7. idem Galenus monstrat, inquit: Inter potissimas cōtinentesque causas, quibus fames impeditur, calor numeratur. Quippe qui solida corpora laxando dissoluit, atque ad attractionis functionē reddit imbeciliora. Sed mirabitur forsitan

*Frigus ex
citatur famē*

*Aldinus
codex
Græcus
deprauatus.*

*Nimia frigiditas in
senibus
appetentiā
deiicit.*

*Interpretis
erratū.*

*Calor famē
impedit.*

Obiectio.

fitan hoc loco quispiā, quī fiat vt nunc Galenus scribat calorem deicere appetentiam, quum tamen sect. 1. Aphorismorum Comment. 15. diuersum doceat, nempe calorem appetentiam intendere? Cui quidem ita respondendum erit, *Responsio.* hęc duo Galeni loca inter se nō pugnare, quod scilicet hoc in Commentario de nimio & nō naturali calore loquatur, alibi vero de naturali, qui appetentiæ omniumque aliarū naturalium actionum causa existit. Vel paulo plus modico calidiore.) Abundat vox modico. Græcè enim est, ἡ καὶ βραχὲ τινὶ θερμότερος. Sed mox.) Græcè, ὕστερον, sed deinceps.

APHORISMVS XXI.

Διμὸν θώρηξιν λύει.

Famem vini meracioris potio tollit.

Qua ratione fames vehemens, & quæ sedari cibus haud potest, curāda sit, hoc in Aphorismo Hippocrates docet. Per famē itaque, minime naturalē, quæ nihil aliud est nisi suctionis sensus, sed eā quæ præter naturam est, & Canina dicitur, vt copiosius in Cōmentariis suis Galenus docet, intelligere oportet. Nec eam quidem omnem, & à quauis causa excitatam: sed illam duntaxat, quæ à frigiditate, quæ vel est nuda intemperies, vel cū acidi humoris fluxione consistit, oriri solet. Acidus autem is humor aut est pituita, vel atra bilis, quæ os ventriculi occupat. Quippe hęc ipsa nō naturalē, vt quidam Auicennæ erroneam sententiā secuti putant, sed non naturalem, accaninam efficit, vt alibi est à nobis fufius demonstratum. Porro non temere dictū est, non omnem immodicam famem caninā ve appetentiam, intelligendam hoc loco esse: quia, vt testatur Galenus lib. 1. de Synipt. causis cap. 7. canina fames etiā accidit propter plurimam per vniuersum corpus inanitionem, quæ vel immodici caloris vim, vel retentricis imbecillitatem sequitur. De ea autem hic non loquitur Hippocrates. Cæterum habet non naturalis fames ex acidis orta humorib. quandam similitudinem cum ea quæ est naturalis. Frigidi enim humores, vt loco iam citato Galenus ostendit, rationē quādam, quæ suctioni respondet, inducūt. θώρηξ vox, qua hoc loco vsus est Hippocrates, Philotheo teste, ἀκρα τοποσίαν, id est vini meracioris potionem significat. Quod Phauorinus etiam

Fames.

Canina
appetētia

Atra bilis
caninam,
non natu-
ralem ap-
petētiā
efficit.

Nō natu-
ralis fa-
mis cū ea
quæ est
naturalis
similitudo.

θώρηξ.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

etiam confirmat inquit, *θώραξ κατὰ τὰς παλαιὰς ἐστὶ οἶνοποσία καὶ ἀκραζοποσία*. Thorexis apud veteres vini potio, & vini meracioris potio est. Sic autē dicta est, quod thoracē armare & calefacere videatur. *θωρήσω* enī Græcis est armo & inebrio, testis Phauorinus, qui ita scribit: *θωρήσεν λέγει τὸ μεθύειν, διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ σῆθος, ἢ θώρακα πληρῶσαι*. Thoressen Græci dicūt inebriare, propterea quod vinū pecc^o calefaciat, aut thoracē impleat. Idē etiā tradit Thorexin vini meracioris potionē dici, *διὰ τὸ μάχνημοντῶν μεθύοντων*, quod vino ebriis insit bellandi & rixādi cupiditas. Vinum igitur meracius, eo quod calefaciat, famem caninā ve appetentiam tollit, quemadmodum fusius in Commentariis Galenus docet.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentariis.

In libro de natura hominis.) Secundo scilicet, Aphorif. 3. Indefinenter.) Græcè, *ἀπαύσως*. Quæ calorem subrubrum habent.) Græcè, *ὅσοι γε κίρροι τὴν χροάν*, quæ colore fulua sunt. De quo colore supra quoque, Comment. nimirum 18. diximus. Nihil austerum aut acre.) Græcè, *μηδὲν αὐστηρὸν ἢ στυφνόν*, nihil austerum aut acerbum. Quare magno errore interpretes acre pro acerbō cōuertit. Sedatur.) Græcè, *πραΰνεται*, placatur, mitigatūr ve. Pro vniuersali faciūt specialē.) Quippe canina appetētia magis est vniuersalis quàm bulimos, eo quod à plurib⁹ fit causis: bulimos autem ab vna dūtaxat, nēpe externo frigore, initium sumit. Ac magis particularem.) Redundat magis particula. Græcè enim est simpliciter, *καὶ κατὰ μέρος*. A fame inchoauit.) Græcè, *ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ πείνης*, incipiens quidem à fame. Principio enim ventriculus appetit, propter causam supra expositam, postea tamen factus imbecillior nihil appetit. Nam à frigiditate tandem sentiendi facultas, atque adeo appetentia aboletur. Bulimos itaque fit, quum os ventriculi & penuria ob cibi defectū, & imbecillitate, propter vehementem intemperiem frigidam, laborat.

APHORISMVS XXII.

Ἀπὸ πλησμονῆς οἰόσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἴηται, καὶ οἰόσα ἀπὸ κενώσεως, πλησμο-

νῆ. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντιώσις.

Quicunque morbi ex satietate fiunt, euacuatione sanantur. Et quicunque ex vacuatione oriuntur, satietate. Eodemque modo alia contrariis curantur.

Satietatis & vacuationis exemplo Hippocrates hoc in Aphorismo docet, contraria contrariis curari. Ut enim satietas vacuatione, & rursus vacuatio satietate: ita singula alia contrariis curantur. Pro pleniore vero huius sententiæ explicatione sciendum, πλησμονὴν propriè significare satietatem, ut constat ex Commen. 17. huius sectionis, & suprâ Aphorismo quarto monuim⁹. Quare Leonicens non rectè hanc vocem repletionem cōuertit, quod generalior eius sit significatio, quàm ut ad satietatem, quæ illius species est, contrahi commodè queat. Vacuatio autem, quæ Hippocrati simpliciter κένωσις dicitur, est, quando omnes ex æquo humores vacuantur, Galeno suprâ Comment. nimirum decimo septimo, huius sectionis, teste. Morbos itaque qui ex satietate fiunt, curat vacuatio. Et non temere adiectum est ab Hippocrate, γίνονται. neque enim eos qui iam facti sunt morbos curat vacuatio, sed eos duntaxat qui adhuc fiunt, ut in Commentariis etiam suis Galenus fu-
 sius monstrat. Quicunque vero morbi ab euacuatione fiunt, hos refectio curat. Commodius enim hoc secūdo loco πλησμονὴ vox pro refectioe, quàm satietate interpretabitur. Ne imperitus quispiam satietatem intelligat eam, quæ plus quàm sit vacuatum reponit. Refectio igitur, quia adiicit ea quæ deficiunt, morbos ex vacuatione natos sanat. Pari ratione omnia alia suis curantur contrariis. Contrarium vero hic generatim, & per abusionem pro omni eo accipiendum, quod alteri opponitur, ut sit idem cum eo quod Aristoteli cap. 10. Libri de Prædicament. ἀντικείμενον, id est oppositum vocatur. Hac quidem ratione contraria erunt quæ in vno eodemque genere plurimum inter se dissidēt. Sicq; definitur à Galeno nostro li. primo & vndecimo Ther. meth. & ab Aristotele cap. 7. libri de Prædicamentis. Oportet ergo in vnoquoque genere quod mediocre est intelligere: & sic infinitā quādam contrariarum rerū multitudinē, quæ maioris mino-

Contraria
contrariis
curantur.
πλησμονὴ
νῆ.
Satietas.
Interpre-
ta error.

Vacuatio
κένωσις.
πλησμονὴ
νῆ
Latinis
est refectio.
Contrarium
quid?
ἀντικείμενον

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

minorisque ratione inter se diffideant, ex eo inuenies: atque ita non modo in qualitate, verumetiam in quantitate contrarietatem reperire licebit. Intelliges igitur clarius vulgatissimum hoc de quo agimus in Scholis medicorum axioma, si oppositorum opposita sibi inuicem remedia esse dicas, ut pluribus Galenus lib. 11. Ther. meth, docet.

ANNOTATIONES IN GALeni Commentarios.

Non si quid factum est, &c.) Græcè, οὐκ ἔτι γινόμενον ὑπὸ πλησμονῆς, οὐδὲ οὐκ ἔτι οὐσης αὐτῇ εἴ τι μόνον τῆτο ἰάσεται κένωσις, ἀλλ' ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν γίνεται χρόνον ἐπὶ χειρὲ μὲν ἰᾶσθαι κενώσεως χρῆζει. Non iam factum ex satietate morbum, neque ipsa non existente amplius si quid remanserit curabit vacuatio: sed ea tantum quæ eo quo fiunt tempore curare moliuntur, vacuatione indigent. Quibus sanè verbis Galenus manifeste innuere voluit, non eos morbos qui iam facti sunt, sed eos potius qui adhuc fiunt, curari vacuatione. Quippe δὲ γινόμενον, Phavorino teste, idem quod ἐν ὄργῳ μιν οὐκ εἰς τέλος, hoc est absolutum & perfectum significat. Quocirca in recenti Galeni editione latina, non rectè Iulius Martianus Rota hunc locum ita emendauit: Neque si quid nondum factum est à repletionem, &c. Siquidem hæc verba non aliud præ se ferunt, quàm ut vacuatio id quod factum à satietate est curet, & non id ipsum quod adhuc fit: contra manifestam veritatem, & apertam Galeni sententiam. Rectius itaque Leonicensius ita conuertit, Non si quid factum est ex satietate, &c. Atqui hic fortassis nobis quispiam obtrudet, Galenum diserte in hoc commentario morbi fiientis facere mentionem: igitur perperam nos fecisse, quod alibi è numero morborum illum exploserimus. Cui ita responsum esse volo, Galenum quidem hoc loco morbi qui adhuc fit mentionem facere, inficias ire haud possumus: non tamen nisi Hippocratis verbis, ὅσα νοσήματα γίνεται, ut id ipsum faceret coactum esse. Nam cum in morbis qui sunt in generatione duo sint considerata: vnum quod adhuc fit, & alterum quod factum est. Id quod adhuc fit, de Galeni sententia, non morbus, sed pathos dicitur. quippe omnis alteratio & motus qui adhuc fit, illi pathos nominatur, ut constat ex iis quæ scribit libro secundo Ther. meth. & cap. 2. de Sympt. differentiis.

Quod

Quod iam factum est, hoc certe morbum appellat: quod ni-
 mirū sit affectus, qui in re perpeffa, alteratione iam quie- *Morbus*
 ſcente, permanet, actionemque ſubinde lædit. Quum igitur *quid Gale*
 morbus ſit affectus, atque adeo ex ſubſiſtentium & perma- *no.*
 nentium numero, conſequitur, id quod adhuc ſit, non recte
 morbum, de Galeni ſententia, poſſe appellari, ſed potius
 pathos. Sic enim id quod adhuc ſit, appellat cap. 9. libri de
 Curandi ratione per ſang. miſſionem, quum ita ſcribit,
 τεναντίον γὰρ ἅπαν οἱ σικοποι τῇ φλεβοτομίας ὃ περιλαμ-
 βάουσι πρῶτον ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πλεονέκεια, ἀλλὰ τὴν ὑποφίαν τῇ γε-
 νομένης πᾶσι: Contra enim omnino ſanguinis mittēdi ſco-
 pi primum in ſe plenitudinem non cōplectuntur, ſed ſien-
 tis mali pathematis ve ſuſpicionem. Non erit itaque mor-
 bus ſiens, quēadmodum copioſius in noſtris Annotationib.
 in primum & quartum Galeni de Tuenda ſanitate libros *Nulla*
 editis, demōſtrauimus. Cēterum niſi ſtatuamus ſientē mor- *ſa cōtinēs.*
 bum non recte & propriē dici morbum, morbi eſſe cauſam *in morbis.*
 continentem coniunctā ve fateamur, quod tamen Galeno
 maxime aduerſabitur, neceſſe eſt. Nā plenitudo ſatietās ve
 morbi ſientis eſt cauſa continens, quod plenitudine præſen-
 te ſit morbus, eāque ſublata morbus ſiens tollitur. Minime
 tamen eius qui iam factus eſt, cauſa continens erit plenitu-
 do, quod ea ſublata is adhuc manet. Hinc initio ſtatim com-
 mentariorum Galenus inquit: Non iam factum ex plenitu-
 dine morbum curabit vacuatio. neque enim à ſua cauſa ſic
 pendet, vt ſine ea eſſe non poſſit. Quo circa Galenus libro
 ſecundo de Natura humana, Comment. 1. recte dixit: Verū
 eſt morbos aliquos propter plenitudinem fieri, at verū non
 eſt plenitudinem eſſe cauſam coniunctam. Antea.) ſcilicet
 Aphoriſmo 17. huius ſectionis. Sicuti in morbis.) Græcè,
 ὡς ἐπὶ γὰρ τῶν νόσων αὐτῶν ἢ δὴ γεγεννημένων αὐτοῖς ἐπιſκεψώ-
 μεθα, καὶ ἀπὸ γὰρ καὶ τῶν δὲ ἀνάγκης ἐπομένων αὐτοῖς ſυμ-
 πτωμάτων. Quare de morbis ipſis iam factis deinceps con-
 ſiderabimus, quēadmodum etiam de Symptomatis quæ eos
 neceſſariō conſequentur. Qui adhuc ſiunt.) Adiciēdum,
 morbis.) Græcè enim eſt, περὶ τῶν ἔτι γεγεννημένων ὁ λόγος ἐπὶ
 νοσημάτων. Deſtruūtur.) Græcè, συναναιρεῖσθαι, ſimul de-
 ſtruuntur. Repletionē.) Græcè, πλεονεξία, ſatietatē. An
 fortes euacuationes.) Græcè, περὶ τῶν τὰς ἰσχυρὰς κενώσεις,
 &c.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*In morbis
nulla cau-
sa coniu-
cta.*

*Quomodo
morbus ex
subsisten-
tiâ nume-
ro.*

*Affectus
curantur*

&c. de hoc quod vehementes vacuationes. Vbi enim cau-
sa non adest.) Et is locus Galeni manifestissimè conuincit
aduersarios, in morbis non esse causam coniunctam. Si enim
abesse potest causa morbifica permanente adhuc morbo, nō
erit continens seu cōiuncta. Idipsum enim definitioni eius
aduersatur. Præterea ex hoc loco etiam perspicuum fit, mor-
bum non sic dici affectum, seu esse è subsistentium numero,
quasi necesse sit illum perpetuò sine causa efficiente in cor-
pore hære. sed quod possit ea etiam è corpore sublata ad-
huc manere. Quæ singula copiosius in Annotationib. no-
stris suprâ citatis demonstrauius, vt hic prolixiori sermo-
ne non sit opus. Curatio factorum.) Nam vt pluribus li-
bro secundo Ther. meth. Galenus docet, eorum quæ verè &
primum curantur, hoc est affectuum in corpore qui sunt ve-
rè subsistentes ac permanentes, cōtraria sunt remedia. Quid
autem sit propriè curare & prospicere, diximus ex Galeni
lib. 4. Ther. method. in nostris in 4. de Tuend. sanit. librū.
Quæ inest corpori dispositio.) Græcè, ἐνυπάρχου αἵτιον
τῷ σώματι, quæ inest corpori causa. Mixtum iam est.) Ad-
dendum, quodammodo. Græcè enim est μικτόν πως ἐστίν.
Vtimur.) Græcè, προσαγορεύουσιν οἱ ἰατροὶ, medici vtun-
tur. Præsentis dispositionis.) Expungenda veniunt, quod
in Græcis non sit, quod verbis illis respondeat.

APHORISMVS XXIII.

Τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων κέλεται ἢ τεσσα-
ρεσχαίδεκα ἡμέρησι.

Acuti morbi intra quatuordecim dies iudicantur.

*Acutorū
morborū
finis.*

*Acuti mor-
bi simpli-
citer.*

IN hac sententia, quis sit acutorum morborum finis, Hip-
pocrates tradit, eosdem intra quartumdecimum diē iu-
dicari dicens. Per acutos vero hic intelligit, qui simpli-
citer ita nominantur. Quippe ij intra quatuordecim dies
iudicantur & finiunt, ita vt nullum eorum vltius progre-
di contingat: quanquam ex illis plures sint qui ante quar-
tumdecimum diem terminentur. Rationem vero huius sen-
tentia, & alia multa quæ ad hanc ipsam plenius intelligen-
dam necessaria sunt, copiosè admodū Galenus in suis Com-
mentariis exponit, ita vt nostra explicatione nihil opus esse
videam. Obscuriores tamen locos in Galeni Commentario
occurren-

occurrentes, quod in aliis etiā fecimus, in nostris Annotationibus, quas statim subiiciemus, diligenter enarrabimus.

ANNOTATIONES IN Galeni Commentarios.

Celerrimè.) Græcè, ὅλγ' αὐτὰ χέως, celeriter. Vniuersim.) ἀβρόως, repente. Nam vt suprā, nempe Aphor. 18. dictū est, hæc vox ἀβρόως opponitur ei quod Græcis dicitur κατὰ βραχὺ, hoc est paulatim. Subita.) Græcè, ὁξὺρ ῥ' ὅποι, celeriter irrepentes. Primo Epidemiarū.) Sectione tertia. Inuasit.) Græcè, εἰ μὴν κραθήσειεν ὧν πρὸς ὑβέτο, si modo quos inuasferint exuperent. Referendum enim ad vires. vt hinc omnib. perspectum sit, non rectè legi in quibusdam codicibus Inuasit. In libris de Iudicatoriis diebus.) Scilicet primo, vbi inter cætera diem septimum regi, sextum vero tyranno assimilians, ita scribit: Hic enim clementior, tanquam bonus aliquis princeps, iis quos iudicat vel supplicij partē adimit, vel illustrat victoriam. Ille contra vel perniciē illius quem iudicandum suscepit gaudet, vel salute dolet, quæritque vbi animum expleat, & male ægrum tractet, tum longa punitione exerceat. In quibus, si quis debeat, &c.) Græcè, οἱς ἀγέμελιν γεγυμνασθαι τὸν μέλλοντα παρακολοσθήσειν, οἱς ἱπποκράτης ὅλγ' βραχέων ἐγράφε, in quibus putamus exercitatum esse illum qui ea assequi debet, quæ, &c. Veluti imperfectæ.) Græcè, οἷον ἡμίρ' ὅποι, veluti semirepentes, metaphoricōs. Sumpta est autē metaphora à bilance, quæ neque recta est, neque omnino propendet, sed quasi anceps & dubia consistit. Sic quoque iudicationes quæ imperfectæ sunt, semirepentes rectè dicuntur, propter quidē motum naturæ minus vehementem, quæ noxios humores è corpore integrè profligare haud potuit. Eorum numero.) Adiiciendū, dierum. Græcè enim legitur, ἀλλήλῃς τῶν ἑξῆς ἡμερῶν. In libris Prognosticis.) Libro nimirum 1. Aphor. 28. Terminus quidam.) Addendum, alius. Græcè enim est, ὅρος ἄλλος θζώτορος. Seruati sunt in processu, &c.) Græcè. τῶν ἐφεξῆς τινὰ κρισίμων ἡμερῶν ἀκρι. Ἐπὶ μὲν ἐφυλάχθη, aliquem eorum dierum decretariorum qui deinceps vsque ad quadragesimū sequuntur, euitarunt: non, seruati sunt, vt interpret conuertit. φυλάττομαι enim est deuoto, contrariæ significationis cū suo actiuo. Sed ea de re paulo pōst plura. Ex decidentia.) Græcè,

Dies sex
tus.

cc

cc

cc

Semirepē
tes iudica
tiones.

Interpre-
tis erra-
tum.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Morbi acuti Græcè, ἐκ μεταπτώσεως, ex degeneratione, vel transmutatione ex degeneratione: quando scilicet per iudicationes imperfectas ab una generatione. specie in aliam mutantur. Quod pulchre docet, Galenus libro primo Prognost. Comment. vigesimo octavo, dum in

- » eum scribit modum: Acuti ex mutatione fiunt, quoties inter
- » ter initia acutè ægrotent, tum autem quartodecimo die, aut
- » etiam ante, non integrè iudicentur, sed quædam reliquiæ
- » morbi superiunt, ut ad quadragesimum usque diem extendantur. Mutatio vero per imperfectas iudicationes acutorum morborum fit non solum in hos, sed etiam alios diuturnos.

Triplex genus acutorum morborum. Hæc ille. Idem etiā Galenus libro secundo de Diebus iudicatoriis, triplex genus acutorum morborum facit. Vnum exquisitè aut simpliciter acutum, qui usque ad decimum quartum porrigitur. Alium non exquisitè acutum, qui ad vigesimum usque durat. Tertium ex transmutatione acutū,

Acutus ex transmutatione. qui ad quadragesimum usque diem extrahitur. Ex quibus omnib. perspicuum fit, morbum acutum ex transmutatione appellari eum, qui quadragesimum attingit diem, eumque decretorium obtinet. Quare paulo antè monuimus, ἐφυλάχθη interpretandum esse euitarū: quod Galenus innuere voluerit eos morbos acutos, qui quartodecimo die imperfectè fuerint iudicati, & subinde reliquos dies decretorios qui usque ad quadragesimum sunt, euitarū: hoc est in nullo eorum iudicati fuerint, sed ad quadragesimū usque perueniunt, acutos ex transmutatione vocari. In Prognostico.) Libro primo, Aphorif. 28. Vt nonnulli existimarūt.)

Commentarii in aphorismos Hippocratis, qui Oribasi nomini circūferuntur, spurrii. Vt autor eorum in Aphorismos Hippocratis commentariorum qui Oribasij nomine circūferuntur. Neque enim hos Commentarios esse Oribasij, hinc potissimū colligi potest, quod non sit verisimile, Oribasium, quem studiosissimū Galeni suorumque præceptorum observantem fuisse constat, sic passim non tantum à Galeno, sed & aliis medicis ferè omnibus dissentire, & tam absurdas ac monstrosas fingere voluisse explicationes. Possem & eius rei alia complura non obscura firmaque argumenta adferre, quæ tamen lubens nunc prætereo. Neque enim quatuordecim sunt.) Quod copiosius etiam docet libro secundo de Diebus iudicatoriis in fine ferè Galenus, ut ex sequentibus patebit. Sed cum intercidentibus.) Græcus hoc in loco codex est deprauatus,

qui

qui legit ἐν μεταπώσεως, cum scribendum sit potius ἐν πα-
ρεμπώσεως. Quod manifestum sit omnibus librū Galeni se-
cundum de Iudicatoriis diebus, & cōmentarium primum li-
bri tertij Prognost. legentibus. Ibidem enim dies intercidē-
tes παρεμπιπείσας sua lingua nominat, vocisque παρεμ-
πιπώσεως meminit. Genuinam vero hanc Galeni lectionem
haud dubiè sciolus quidam immutare voluit, occasione hinc
sumpta, quod paulo suprā ἐν μεταπώσεως acutorum morbo-
rum Galenum fecisse mentionem animaduernerit, similiter
hoc quoque loco scribendum esse putauit. Cæterū vt ea quæ
in hoc Commentario, & sequenti traduntur Aphorismo, re-
ctius assequamur, sciendum erit, intercidentes dies esse, qui
inter indices & iudicatorios vocatos dies intercidunt, & in
quos non nisi erratis quibusdam interueniētibus iudicatio-
nes tranferuntur. Quippe in iis non naturæ motu ac impul- *Intercidē-*
su, sed morbi magis malitia, aut extraneo aliquo impellente *tes dies.*
iudicationes fiunt. Hinc est quod à nonnullis prouocatorij
appellentur, quod scilicet in iis natura non sua sponte, sed *Prouocato-*
prouocata, pugnam cōtra noxios humores adoriatur & in- *rii dies.*
stituat. Qui vero sint indices & iudicatorij dies, sequenti
Aphorismo dicemus. Cum intercidentibus plures, absque *Dies iudi-*
illis vero pauciores. Quia dies iudicatorij veri vsq; ad qua- *catorii ue-*
dragesimum diem sex tantum erunt, non quatuordecim, nē- *ri usque*
pe septimus, decimusquartus, vigesimus, vigesimussseptimus, *ad qua-*
trigesimusquartus, & quadragesimus. Totidem quoque indi- *dragesi-*
ces erunt, nimirū 4. 11. 17. 24. 31. & 37. Quod si itaque per *mū tantū*
quaterniones progrediamur, duodecim duntaxat dies indi- *sex, non*
ces & iudicatorij erunt. Quod si cum iis intercidentes quo- *quatuor*
que numeraueris, nempe tertium, 5. 6. 8. 9. 10. 13. 18. 21. 30. *decim.*
longè plures quàm quatuordecim esse cōperies. Quare me-
ritò Galenus hoc loco, & in fine libri secundi de Diebus iu-
dicatoriis reprehendit eos qui diuersum sentiunt, inquiens:
Iam vero nec in Aphorismis decimumquartum diem iudica-
torium, sed in Prognosticis quatuordecim omnes iudicato-
rios dies Hippocratem pronūciasse arbitrari: esse enim tot,
si quis à tertio, qui primus omnium iudicare natus est, ad qua-
dragesimum numerauerit, non paruam reprehensionem me-
retur. neque enim vt medici, hoc dicunt: nec vt qui numera-
re sciant, aut legere. Siquidem medici si essent, primum sanè
i nullum

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

nullum morbū exquisitè acutum ad quadragesimum diem
 » non iudicatū peruenire scirent. Deinde quatuordecim nu-
 » mero esse ad quadragesimum iudicatorios, in hoc ne vel
 » numerare ipsos nouisse quis iure dixerit. Plures nāq; sunt
 » quàm 14. iis qui veritatem ipsam, rerūque euentiā in-
 » spiciunt, tum id quod Hippocrates in lib. 1. Epid. scriptum
 » reliquit: Porro si quis solos dierum quaterniones supputet,
 » forsā in hoc errare deprehensi fatebuntur, pauciores esse
 » quàm quatuordecim. Hæc ille. Cæterum locus quē citauit
 H ppocra Galenus in verbis iam citatis, est in sectione tertia libri pri-
 ni locus ei mi edatur. mi Epidemiōn, qui in nonnullis exemplarib. quum sit de-
 prauatus, nobis hic emendandus venit. Legitur enim in Al-
 dino codice Græcè ita, ἐκ δ' ἐν τῇσι πρῶτοις ἢ σὶ κενόντων πρῶ-
 τῶν α. γ. &c. Quam lectionem secutus latinus interpres,
 ita hæc verba conuertit: Circuituū vero qui iudicant impa-
 ribus diebus, primus, tertius. Legendū autē erit in hunc mo-
 dum, πρῶτον πρῶτη γ. Circuituū primus est quartus, scili-
 cet dies. Sic autē esse legēdum, ex iis quæ paulo antè dicta
 sunt liquet, & ex iis etiam quæ libro tertio de Diebus iudi-
 cat iis scribit Galenus in eū modum: Et quāquam, ait, nō-
 » nulli Hippocratē quoque dies iudicatorios in Epidemiōn
 » primo enumerātem, primi meminisse putant, duplici nomi-
 » ne errātes. Circuitus enim primus, & non primus dies, ma-
 » nifestò scriptus est in pariu impariūque dierū catalogo.
 » Quemadmodū igitur in parium enumeratione primum cir-
 » cuitum præfatus, quartū diem inducit, ita in mētionē impa-
 » rium tertium. Mutationem.) Græcè, ἔνδον τῶ δέξασθαι τι-
 να τ' εἰρημένων τεσσάρων καὶ πέντε μίαν. Conuertendū igitur
 pro voce mutationē, iudicationē. Quidam leues.) Græcè
 βλαχεῖα, debiles. Vel potest legi βρύχεια, quemadmodum in
 fine secundi de Diebus iudicatoriis, vbi eadem sententia iis
 » verbis repetitur: Qui ad decimumseptimū (sic enim legen-
 » dum, non decimumquartum, vt habent latina exemplaria,
 » quippe Græce est ιζ.) aut vigesimum exquisitè acuti morbi
 » progressi sunt, ij planè inceperunt veluti submersi, & è pro-
 » fundo venientes, ὑποβρύχεια, lento motu grauique: deinde
 » alij in primo quaternione, alij in secundo exquisitè acuto-
 » rum motum recipientes ad 17. & 20. progressi sunt. Quan-
 » quam & ij intra decimumquartum finiātur. nam in dierum
 quater-

quaternione vehementiā incipientes, deinde decimosēptimo finiti, decimumquartum eorū diem non progressi sunt.

Quinto die continui.) Cōtinui vox redundat. in Græcis enim nō est: quapropter expūgenda erit. Ex iis vero qui motus habent.) Hinc à recēriorib. vocati sunt morbi tropici, hoc est conuersiui, quod se modo ad vehemētiā, modo ad remissionem conuertant. Multi extendūtur vīque ad, &c.) Græcè, ἐκτείνεται πολλά πρὸς τινὰ τῶν ὁζωτέρων περὶ βεσμίω, multi protenduntur ad aliquem extra hos præfinitos, scilicet quatuordecim dies. Sine aliqua significatione.) Græcè, ἀσήμεως, ignauiter, imbecille. idem enim quod ἀγνώως significat. Qui duas septimanas.) Adiciendum, integras. Græcè enim est, δι' ὅλων τοῖν δυοῖν εβδομάδων.

APHORISMVS XXIII.

Τῶν ἑπτά ἡ τέταρτη ἐπίδηλος, ἑτορὶς ἐβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. Θωρητὴ ἡ ἐνδεκάτη, αὐτὴ γὰρ ὅτι τέταρτη τῆς ἑτορὶς ἐβδομάδος. Θωρητὴ ἡ πάλιν ἡ ἑπτακαίδεκάτη. αὐτὴ γὰρ ὅτι τέταρτη ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης, ἐβδόμη ἡ ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης.

Quartus dies septenorum est index. Octauus alterius septimanæ principium existit. Est vero & vndecimus contemplabilis: ipse enim quartus est alterius septimanæ. Contēplabilis rursus decimus septimus: quippe quartus est à quattodécimo, septimus vero ab vndecimo.

Quæ sit ratio septimanarū, quæ per quaternarios digestæ sunt, dierum præterea indicū & iudicatoriorum hoc Aphorismo Hippocrates exponit. Tres enim cum hic septimanas esse innuat, duæ quidem priores à se inuicem diducuntur, & separantur. Alterius enim septimanæ initium esse diem octauū ait. Tertia vero secundæ septimanæ copulatur, atque adeò postrema secundæ septimanæ dies tertiæ quoq; initium existit. Quare nō est integra vt priores duæ, vt copiosius Galenus lib. 3. Prognost. Cōment. 1. docet:

Tres septi-
manæ ut
numerantur

i ij Primam

IN HIPPOCRATAPHORIS.

Primam itaque septimanam quartus dies in duo æqua par-
Quartus titur, ostenditque quid in septimo futurum sit. Quare cum
dies septi die quarto indicia de iis quæ in septimo, qui est primæ se-
mi index. ptimanæ postremus dies, futura sunt, sumantur, rectè hoc
in loco Hippocrates dixit, quartū diem septimi esse ἐπιδή-
Vndeci λου, id est indicem. Secundam septimanam, quæ ut prima est
mus dies. integra, cuiusque initium dies octauus existit, vndecimus
in duo æqua diuidit, & quid in decimoquarto futurum sit
mōstrat. Ipse enim quartus est alterius septimanæ, ideoque
contemplabilis. In eo nanque qualis sit futurus dies proxi-
mus iudicatorius, contemplari licet. Quocirca ita se habet
ad postremum secundæ septimanæ diem, qui est 14. ut quar-
tus ad ultimā primæ septimanæ. Tertia septimana sex tan-
tum dies integros à prioris septimanæ diebus diductos ac
separatos continet, ut ex tabella quam paulo pōst subiicie-
mus, manifestè patebit. Quare non est per se integra, sed se-
cundæ planè copulanda erit: idque nisi faciamus per qua-
terniones, ut priores, haud digereretur. Quod manifestissimè
hic docet Hippocrates, inquiens, Contemplabilis rursus de-
cimusseptimus, quippe quartus est à decimoquarto. Nam
quum ait 17. diem esse quartum à quartodecimo, palàm fit
omnibus, postremum secundæ septimanæ diem esse tertiæ
septimanæ principium: eaque ratione per quaterniones, ut
Cur uige- priores duas, procedere. Cæterū nullam vigesimi diei men-
simi diei tionē fecit hoc loco Hippocrates, quod scilicet hunc ipsum
non memi- decimusseptimus iuxta rationem iam dictam indicet, quum
nerit. sit tertiæ septimanæ septimus dies. Ut enim in prima septi-
mana quartus est index septimi, & in altera vndecimus de-
cimiquarti: ita decimusseptimus, qui est quartus à decimo-
quarto, erit index vigesimi, qui est tertiæ septimanæ vlti-
mus dies. Hac etiam ratione cæteri indices & decretorij
dies vsque ad centesimum colligi possunt, ut ex sequenti ta-
bella planum erit: quam ut intellectu esset facilior, paulo
aliter quàm in Compēdio nostro fecimus, digerere volui-
mus, hoc scilicet modo.

Tabella

TABELLA DIERVM IVDICATORIO-
rum, quaternionum, & septimanarum par-
titionem complectens.

Indices.	Decretorij.	Indices.	Decretorij.	Indices.	Decretorij.
4.	7.	11.	14.	17.	20.
24.	27.	31.	34.	37.	40.
44.	47.	51.	54.	57.	60.
64.	67.	71.	74.	77.	80.
84.	87.	91.	94.	97.	100.
Dies.					
4.	7.	11.	14.	17.	20.
24.	27.	31.	34.	37.	40.
44.	47.	51.	54.	57.	60.
64.	67.	71.	74.	77.	80.
84.	87.	91.	94.	97.	100.
Qua- terna- rij.					
1.	2.	3.	4.	5.	6.
7.	8.	9.	10.	11.	12.
13.	14.	15.	16.	17.	18.
19.	20.	21.	22.	23.	24.
25.	26.	27.	28.	29.	30.
PRIMA.					
III, 4.	III, 7.	III, 10.	III, 13.	III, 16.	III, 19.
SECUNDA.					
III, 1.	III, 4.	III, 7.	III, 10.	III, 13.	III, 16.
SEPTIMANA TRE.					
III, 1.	III, 4.	III, 7.	III, 10.	III, 13.	III, 16.
TERCIA.					
III, 1.	III, 4.	III, 7.	III, 10.	III, 13.	III, 16.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

In Prognost.) Libro videlicet tertio, Aphorif. quarto. In libro de Diebus decretoriis.) Tertio nimirum, in quo eius rei rationem è lunari cursu reddere conatur, cuius hæc quidem summa est. Luna totū percurrit zodiacum diebus vix septenis & triēte, hoc est tertia vnius diei parte, quæ horis octo constat. Quod quidem spacium, mensis medius, &

Ratio di-
erum de-
cretoriorū
à lunari
cursu.
Mensis
medius et
criticus.

i iij criticus

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Sextans
diei.

Vigesi-
mus dies
iudicato-
rius.

criticus à nonnullis vocatur. Hoc in se cōplectitur quatuor septimanas: quarū tamen nulla integros septem dies habet, sed vnicuiq; quatuor defunt horæ, hoc est sextās diei. Quare singulæ senos dies cū horis viginti cōtinent. Vltimus igitur dies quartæ septimanæ in vigesimūseptimum diē mensis incidet, in quo quidē iudicatio erit, & non 28. Ita tres septimanae pariunt dies viginti cum horis duodecim, nec vigesimumprimū attingunt. Erit igitur iudicatio in vigesimo, qui tertiæ septimanæ postremus est, vt ex præcedentis tabellæ inspectione clarum fiet. His accedit longa Hippocratis, & aliorū veterum experiētia, qua certo est deprehēsum ac cōprobatū, vigesimum multos iudicasse, & minime vigesimūprimum. Quam quidē experiētiā in iudicatoriis inueniendis diebus longe pluris facit Galenus, quā eam rationem quæ ē lunæ motu sumitur. In Prognosticis.) Libro tertio, Aphoris. i. Dixi autem,) Græcè, λέγω δὲ, dico.

APHORISMVS XXV.

Οἱ θέρηνοὶ τεταρτάιοι τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες, οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ, μακροί, καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὴν χειμῶνα σιωπῶντες.

Aestiuæ quartanæ magna ex parte breues sunt, autumnales vero longæ, præsertim quæ hyemem attingunt.

Astui
morbis
ma
gna ex
parte bre
uioribus.

Autumnas
les morbi
cur longi-
ores.
mem
gripestes
logissimi.

Hippocrates hoc loco quartanæ, & longissimæ febris exemplo monstrat, æstiuos morbos magna ex parte esse breuioribus, contrā autumnales longos, hyemem attingentes longissimos. Quartanæ autem, aliique morbi æstate accidētes ideo breues sunt, quod tum redundantes humores ambientis calore per vniuersum corpus fusi, meatibūque corporis patefactis, promptè discutiuntur. Autumnales vero longiores, primum quod autūno sint peculiare: dein quia propter æstatē, quæ præcessit facultates factæ sint imbecilles: & quia per vniuersum corpus tum humores superuacui nō ferātur, nec attenuati, meatibus corporis occludi incipientibus, euaporēt. Longissimi qui hyemem attingūt, quod humores tū minus sint attenuati, & crassiores, frigoreque meatus corporis occludātur, nec humores

noxii

noxij discutiantur. Non temerè autem ab Hippocrate adie-
ctum est, magna ex parte. Quippe accidit interdum, vt æsti- *Magna*
ua quartana sit autumnali diuturnior, quia scilicet à vehe- *ex parte.*
mētiori causa orta sit, humorque ex quo nascitur copiosior.
Tamē si omnia omnibus paribus paria respondeāt: vt, verbi
gratia, si vtraque febris sit ab æquē multa causa excitata, nec
aliqua in iis ratione vel ab ægrotante aut medico peccatū
sit: tū semper æstiuæ quartanæ autumnalib. breuiiores sunt,
citiusque finiunt. Quare si hanc Hippocratis sententiam in
vniuersum veritati consonam esse velimus, necesse est vt fe-
bres, quarum inter se collatio fit, similes sint.

ANNOTATIONES IN GA.

leni Commentarios.

Humores inutiles.) Græce, περιττὸς χυμὸς, humores su-
peruacui. Vnà cum ipsis euacuatis.) Græce, ἅμα τοῖς λυ-
πῆσι χυμοῖς κενεμένοις, vnà cū ipsis noxiis humoribus vacua-
tis. Reliqua recte se habent, neque vlla explicatione egent.

APHORISMVS XXVI.

Πυρετὸν ὡς πασμά βέλτιον γενέσθαι, ἢ πασ-
μόν ἐπὶ πυρετῷ.

Febrem in conuulsione fieri melius est, quàm cō-
uulsionem in febre.

IN hac sententia Hippocrates docet, melius esse vt con-
uulsio febrem præcedat, quàm vt sequatur. Si enim præ-
cedit febrem conuulsio, ex plenitudine ortam esse ne-
cesse est: quapropter per euacuationem, Galeno sectio-
ne quinta Aphorismorum Comment. 1. teste, facile cura-
tur. Febris itaque superueniens frigidos humores neruofas
partes opplentes & conuulsionem efficientes, calefacit, ex-
tenuat, & discutit, atque adeò conuulsionem sanat. Si vero
conuulsio febrem sequitur, ex inanitione nascitur, maxi-
mumque minatur egrotanti malum. Quod Hippocrates ini-
tio quintæ sectionis Aphorismorum testatur, vbi diserte cō-
uulsionem ex inanitione esse letalem innuit. Quare quum *Melius ut*
duplex sit cōuulsio ea quæ primogenium est pathos, quæad *conuulsio*
modū li. 3. de male affectis loc. ca. 5. & li. 2. de Sympt. causis *febrē præ-*
cap. 2. & sect. 6. Aph. Cōmen. 39. Gal. docet: vna ex pleni- *cedat,*
tudine, quæ quidē, vt testatur in suis Cōmēt. Galen^o, repēte *quàm ut*
i iiij inuadit: *sequatur.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

inuadit: altera ex inanitione, quæ paulatim accidit: constat, eam quæ ex plenitudine nata est, febre superueniente, utpote quæ partim concoquit, partim etiam dissipat humores noxios, sanari. eam vero quæ febres sequitur, utpote ex vacuatione nimia ortam, esse planè exitiosam. Quid vero sit conuulsio, alibi, nempe in Cōpendio, & libro primo de Sanandis corporis malis diximus. Cæterum nō temerè dictū est, conuulsio quæ primogenium est pathos: quia est, alia cōuulsio quæ per consensum fit, de qua hīc non loquitur Hippocrates. Hæc vero qualis sit, ac quomodo excitetur, libro primo de Sanandis malis totius corporis cap. 30. monstrauimus. Repetitur hæc sententia ab Hippocrate infrà sect. 4. Aphoris. 57. iis verbis: *Qui à conuulsione tenetur, is febre superueniente liberatur.* Notādum vero hoc loco erit, non ab re dictum esse ab Hippocrate βέλτιον γυνάδζ περιτὸν. Quippe iis verbis non docet, in conuulsione febrem esse à medico excitandam: quis enim tam sine mente fuerit, ut malum malo curare velit? præsertim cum alia expeditior ac minus periculosa subfit curandi ratio, nempe per vacuationem. sed potius duo inter se mala comparans, utrum alteri sit præferendum monstrat: melius esse febrem fieri in conuulsione inquit, quàm in febre cōuulsionem. Laudat itaque, si sua sponte fiat febris in conuulsione: non quidem quod per se bona sit, sed quod melior sit ea quæ conuulsionem sequitur. Errant igitur toto cœlo, qui in conuulsione à plenitudine nata febrē supra modum calidis medicamentis excitandam esse contendunt: quod scilicet res sit plena periculi, & quod eius rei nullum neque apud Hippocratem neque apud Galenum extet exemplum. Quippe calida admodum medicamēta, quibus excitare febrē contendunt, nō modo spirituum, sed & iecoris ac cordis inflammationem parere possunt. Vnde metus est ne ex putrida, hectica fiat febris. Præterea non inquit Hippocrates, excitandam aut efficiendam esse à medico febrem, ut comprehēsum est: sed si fiat à natura, melius esse ut post conuulsionem quàm antè inuadat. Atqui nobis hic quispiam Cornelium Celsum obtrudet, qui libro tertio cap. 9. febrem non solum accendere, sed & augere docet. Verba eius hæc sunt: Est circumpecti quoque hominis, & nouare interdum & augere morbum,

*Conuulsio
per consē
sum.*

*Malū ma-
lo minime
curādum.*

*Febris in
cōuulsio-
ne nō ex-
citanda à
medico.*

Obiectio.

bum, & accendere febres. Cui ita respondemus. Cornelium quidem hoc dicere, sed ex aliorum potius quàm sua sententia. Nam & sibi hanc curandi rationem non satis tutam videri, verba eiusdem abunde ostendunt. ait enim, Fortassis illa febris lenta fiet curationi opportunior. Quum itaque suspecta sit, & periculo nō vacet hæc curatio conuulsionis per febris concitationem facta, præstat ea vti quæ nihil habet periculi.

Responſio.

Cor: Celsi
locus ex-
plicatur.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

In sequentibus dicet.) Græcè, ὃν τοῖς ἐξῆς ἀφορισμοῖς ἐρεῖ, in sequentibus aphorismis dicet. Libro scilicet. 6. Aphorif. 39. Ex quibus etiam nutriuntur.) Quod in libro de Atrabili etiam asserit, vbi viscosum lentumque, & ad excernendum contumax esse nutrimentum, vnde nerui aluntur. Eiusque rei nullam aliam affert rationem, quàm quod vnaquæque particula proprio suæ substantiæ humore alatur. Et penè insanabile.) Hinc est quod libro septimo Ther. method. Galenus ita scriptum reliquerit: Quod senium in sanis est, id sicca intemperies est in ægris. Itaque etiam insanabilis est, si prorsus est consummata. Et paulo post ibidē ait: Sicce intemperies vbi solida ipsa corpora occuparūt, nunquā perfectè sanabuntur, nec in eum statum qui antè morbum fuit, reuertentur. Acuties.) Græcè συνῆνία, vehementia.

Nervorum
nutrimē-
tū: quale.Cōsummata
siccitas ī-
sanabilis.συντο-
νία.

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κερτίζουσιν, & διεπισθύνουσιν, & ὃ φοβέσθαι λίγω τὰ μοχθηρὰ γινόμενα πρὸς λόγον. τὰ δὲ πολλὰ τῶν βλαπτέων εἶναι ἀβέβαια, καὶ ἐπὶ παντὶ διαμένειν, & ὃ χρονίζειν εἰωθεῖν.

His quæ non ex ratione leuant, confidere non oportet: neque admodū formidare mala, quæ præter rationem accidunt. Plurima enim horum instabilia & infirma sunt, nec perseverare & diutius durare consueverunt.

HAc sententia Hippocrates brevissime complexus est, quod à Galeno in libris de Iudiciis copiosiss. est demonstratū,

His quæ præter rationem leuant, non esse fidendum. monstratum, nepe non esse fidendum iis quæ præter rationem leuant. Præter rationem vero leuât, quæ idipsum citra aliquâ vel sponte vel arte factam vacuationē, aut nullis antea coctionis signis visis efficiunt. Quæcunque enim sine signis iis leuant, recidiuâ minâtur. Quod confirmant ea quæ libro tertio de Iudiciis cap. 2. scribit Galenus inquit: Sola igitur subita ad sanitatē mutatio iudiciū simpliciter appellatur. Et omnino fit cum quibusdam subitis excretionibus,

» aut effatu dignis abscessibus. Quæcunque enim aliter quie-

» uerint, malignius reuertuntur. Vt autem non est temere cō-

» fidendum iis quæ præter rationem leuant, veluti si in morbo

vehementiori neque vomitu, neque sudore, alui deiectione,

sanguinis ē naribus profluuiō, aut id genus aliis vacuatio-

nibus non præcedentibus, neque concoctionis signis appa-

rentibus, repente melius se habeat eger: ita nec admodum

Mala præter rationē accidentia, nō admodum formidanda.

formidanda sunt mala: verbi gratia, difficilis spiratio, deli-

rium, vehemēs febris, rigor, & id genus alia quæ lib. 1. de Iu-

diciis ca. 14. & loco paulo ante citato, & sect. prima Apho-

ris. Comment. 12. à Galeno recensentur, si præter rationem

accidunt: id quod fit, vbi prius concoctionis signa apparue-

runt. Nam ista omnia futuram morbi iudicationem osten-

dunt. Quapropter, vt recte Hippocrates inquit, stabilia nō

sunt, nec diu durare solent, sed facta iudicatione, desinunt,

2. Aph. 13 Quod Hippocrates suprâ etiam iis verbis innuere voluit:

» Quibuscunque iudicatio fit, iis nox ante accessionem gra-

» uis est. Quæ vero subsequitur, magna ex parte leuior exi-

» stit. Proinde nō temere libro tertio de Iudiciis cap. 2. Ga-

» lenus inquit: Decet medicū generosum neq; turbari cum

» hæc mala viderit, neq; futurum euentum ignorare. Et li. 1.

» eiusdem commentationis cap. 13 vbi eam quâ nunc enar-

» ramus Hippocratis, sententiam citans, ita scriptū reliquit:

» Considerandum quænam signa semper mala sint, & quæ con-

» tinuo bona, & quænam in totius morbi temporibus per-

» mutantur, quum aliquando bona fiant, aliquando mala: &

» nonnunquam fida, nonnunquam vero infida. Etenim hoc

» ab Hippocrate dictum est admiratione dignum, quod iis

» quæ non ex ratione leuant, haud confidendum est, neque

» pertimescenda admodū esse mala quæ præter rationē acci-

» dūt. Quod nisi quis cognouerit, neq; etiam manifeste præ-

cognoscere

cognoscere potest: sed aliquando instante iudicatione nihil à vulgari quopiam differre videbitur, simulque perturbabitur ac compauecet de futuris. Nonnunquā vero existimans liberatū esse à morbo ægrotantē, atq; ei victus libertatē permittens, magni alicuius mali occasionē afferet. Hæc ille. Quæ quidē Galeni verba ideo citare volui, quod præsentis aphorismi vsum plane exponant. Plurima tamē exempla quibus hæc sententia Hippocratis confirmari potest, suppeditabunt primus & tertius Epidemiōn libri.

APHORISMVS XXVIII.

Τῶν πυρεσόντων μὴ παντὰ πασιν ἐπιπολαίως
 εἴθε μένειν, καὶ μηδὲν εἰδιδόναι τὸ σῶμα, ἢ καὶ σω-
 τήκεαζ μᾶλλον τῷ κατὰ λόγον, μοχθηρόν. καὶ μὴ
 μήκος νόσος σημαίνει, καὶ ὃ ἀδένειαν.

Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant, perstare, & nihil cōminui, aut magis quàm ratio postulat extenuari, malum. Alterum enim diuturnitatem morbi, alterū imbecillitatē significat.

DVo potissimum esse quæ iis qui non omnino leuiter febricitant, accidere solent, hoc loco Hippocrates docet. Vel enim eorundem corpus in eodē permanet statu, & nihil minuitur, collabiturue, vel plus quàm ratio postulat extenuatur. Vtrunque autem malum esse ait, eo quod alterum morbi diuturnitatem, alterum vero virium imbecillitatem significet. Cæterum nō temere dictum est ab Hippocrate, eorum qui non omnino leuiter febricitant. Quippe si quis leuiter admodum febricitat, præsertim in frigida aeris constitutione, corpus eiusdem minime collabitur, & extenuatur. Si vero vehementissima correptus fuerit febre, acuta sit oportet, ideoq; decimumquartum diem transgredi haud poterit. Non est igitur quod morbi lōgitudinē significare queat. Quapropter hæc verba, μὴ παντὰ πασιν ἐπιπολαίως: distinctionis gratia adiecta sunt, vt per hæc media quædā febris inter mitē admodū ac vehementē significaretur, excluderetur vero leuis omnino, & admodum vehemens. In febre itaque exigua in

Si non le-
uiter fe-
bricitant.

μὴ παντὰ
 πασιν
 ἐπιπο-
 λαίως.

eodem

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

In febre eodem permanere statu, neque collabi & minui corpus, ma-
exigua in lum est: quod hoc ipsum nulla alia de causa accidat, nisi ob
eodē sta- cutis densitatē, humoresque crassos & glutinosos, atq; adeo
tu perma- difficulter solubiles, vt necesse sit morbum diuturnum fo-
nere cor- re. Si vero magis quàm ratio postulat, corpus in prædicta fe-
pus, malū. bre extenuatur, malum quoque erit, quod virium imbecil-
 litatem, quæ magna ex parte cutis raritatem & humoris te-
 nuitatem cōsequitur, significet. Exemplum huius rei affert
 Hippocrates sect. 5. Aphoris. 55. vbi sic scriptum reliquit:
 Quæcunque vtero gerentes à febribus corripuntur, & ve-
 hementer extenuantur sine occasione manifesta, difficulter
 pariunt, & cum periculo, aut abortum facientes periclitan-
 tur. Et sciendum hoc loco erit, συντήκεσθαι verbum κατὰ
 χρησιν sumi, pro λεπύνεσθαι, attenuari, minui ac collabi.
 συντήκε- Propriè enim idē quod tabesceri, colliquari, in summa μα-
 σθαι. ραίνειν significat, quod de extrema corporis macie, quā Græ-
 ci μαρασμόν vocant, dicitur.

*μχρασ-
μός.*

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Ex repletionem.) Græcè, διὰ πλῆθος, ob plenitudinem.
 Repletionem.) Græcè iterū πλῆθος, plenitudinē. Qui-
 bus finibus iudicetur.) Græcè, τίσι κρίνεται σκοποῖς. Sed
 quia doctrine modus, &c.) Omissum est & hic. Quippe Græ-
 cè legitur, ἐπὶ δ' ἀφοριστικόν ἐστι τὸ τῆς διδασκαλίας εἶδος ἐν-
 τῶνθα. Sed quia & hoc loco doctrinæ, &c. Qui in itinere
 cœperint.) Legendum cœperunt. Græcè enim est, καθ' ὅσοι
 πορίαν ἀρξάμενοι τὴν ἀνθρώπου πύρεττον. Sicuti ex eo.) Græ-
 cè, ἐπ' αὐτῶν γὰρ ὥσπερ τὸ σῶμα λεπύνεται κατὰ λόγον.
 Nam sicuti cum iis corpus ex ratione extenuatur. Assigna-
 mus pro causa.) Græcè αἰτιώμενοι, pro causa assignantes.

APHORISMVS XXIX.

Ἀρχομένων τῶν νόσων, ἢ ῥτι δοκέη κινεῖν, κίνει.
 ἀκμαζουσῶν δ' ἢ συχλῶ ἔχει βέλτιόν ἐστι.

Quum morbi incipiunt, si quid mouendum vi-
 detur, moue. Quum vero consistunt, & viget, quie-
 scere melius est.

De

DE remediorum ac præfidiorum applicandorum temporib. hoc in Aphorismo Hippocrates agit, hortaturque medicum vt incipiētibus morbis moueat, si quid mouēdum videatur: in vigore autem quiescat. Non est tamen quòd à morbi tempore impulsū quispiam putet Hippocratem, vt auxilia ac remedia interdicit. Nouerat enim morborum initiis facultatem valētem esse, proptereaque remediorum applicationi non obstare, sed in morborum vehementia & vigore iam flaccescentem, remediorum agitationem non sustinere. Quocirca non ratione temporis, sed virium, auxiliorum adhibitionem deneget. Porro per morbi principium hic intelligendum venit vniuersale, & proprium quod coctionis signis definitur, atque adeò latitudinem obtinet, vt scilicet in eo sanguinē mittere, & clystere vti possimus: interim si res postulet, etiam purgare, quemadmodum in libro de Vniuersalib. morbi temporibus, & libro primo de Iudiciis cap. 6. vbi præsentem citat sententiam, abunde testatur. Quod monendum esse diximus, ne imperitus quispiam primæ accessionis impetum, principium morbi esse putaret Hippocrati & aliis veteribus. Mouere præterea verbum ad humores referēdum, qui venæ sectione, purgatione, & medicamentis aliis mouētur, ac irritātur. Non autem temere ab Hippocrate dictum est, Si quid mouendum videtur, moue. Quippe non semper expedit inter morborum principia medicamentis purgātibus mouere humores, sed tum solum quum turgent: hoc est motu impetuosiore ac concitatore correpti, à parte corporis in partem defluunt: quod tamē rarò accidit. Hinc est quod suprà sect. 1. Aphorif. 24. dixerit: In acutis morbis rarò, & inter initia purgantibus medicamentis vtendum est. Quum vero non turgent, sed aliqua in parte fixi hærent, in principio mouendi non sunt, eo quòd tum adhuc crudi sint, atque adeò ad expulsionem inepti, quod suprà etiam faciendum esse iis verbis Hippocrates monuit: Concocta purgāte medicamento vacuare, & ea quæ cruda sunt mouere oportet. Quæ diximus cōfirmat Philotheus, qui in explicatione huius sententiæ ita scriptum reliquit: ὁ ὅτι λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ὅτι σκοπὸς ἐστὶν ὁ ὅτι λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ὅτι σκοπὸς ἐστὶν ὁ ὅτι λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ὅτι σκοπὸς ἐστὶν ὁ ὅτι λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. His planè verbis docet, eos tantum

Hippocrate

tes nō tem

poris, sed

uiriū potis

us ratione

auxiliorū

ad motio-

nē dene-

gat.

Morbi

principiū.

Mouere.

Quādo in

ter initia

morborū

medicamē

ta purgā-

tia dāda.

Turge e.

11. Aph.

22.

cc

cc

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Error nostri
stri tēpo-
ris medi-
corum de
purgatio-
ne, ut uo-
cant, mi-
norante.
Nō in om-
nibus mor-
bis utēdū
remediis.
In uigore
morborū
quiescen-
dum.

Affectus
qui mor-
bus nomi-
natur, non
semper in
uigore ue-
hemētior
existit.

Deplora-
tos non o-
portet cu-
rare.

tantum initio morborum esse vacuandos humores, qui tur-
gent: stabiles autem, & in loco fixos, minime, vt copiose à
nobis in explicatione Aphorismi 22. sectionis primæ est di-
ctum. Iam itaque omnibus esse perspicuum censemus,
non parum nostri temporis medicos errare, qui ad confir-
mandam suam ineptam planè de imminente purgatione
sententiam præsentī Hippocratis Aphorismo vtūtur. Ne-
que enim semper mouendos, & minores efficiendos humo-
res noxios docet Hippocrates, quod illi faciūt: sed tum so-
lum cum turgēt, quemadmodum copiose à nobis libro se-
cundo Paradox. cap. 5. monstratum est. Caterum in princi-
pio illorum etiam duntaxat morborum, in quib. spes est æ-
gros conualituros, remediis vtendum erit. In vigore vero
eorundem, vt omnium aliorum, quiescendum ab omnibus
præfidiis erit, vt in Cōmentariis suis fufius Galenus docet.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Quem si nuper dicto.) Græcè, προειρημίνω, prædicto, iam
dicto. De iis dictionem attulit vniuersalem.) Græcè, πᾶσι
καὶ τῶν εἰρηκεὶ τὸ πᾶντα, de iis enim hanc dictionem Om-
nia protulit. Casus omnes.) Græcè, πάντα τὰ συμπτώμα-
τα, omnia symptomata. Non omnino.) Græcè, οὐκ ἐξ ἅπαν-
τος ἐν ταῖς ἀκμαῖς ἐστὶν ἰχυρωτέρη, non semper in vigore
est vehementior. Quia in iis qui seruantur, vt in Commen-
tariis ait Galenus, affectus ex quibus symptomata pro-
creantur in vigore sunt meliores, vtpote concoctis iam hu-
moribus noxiis, & per iudicationem expellendis orti. Con-
trā in principiis sunt deteriores, quod scilicet humores ad-
huc crudi sint. In quibus etiam Hippocrates.) Græcè, ἐφ'
ὧν καὶ συμβαλέται νῦν ὁ ἱπποκράτης, in quibus etiā nunc Hip-
pocrates, &c. Deploratos non oportet curare.) Græcè est,
ὅς χρὴ κεκρατημένους ἐγχειρεῖν, victis à morbis nō oportet ma-
nos adhibere. vel, Victos à morbis nō oportet aggredi, seu
attingere. Eius rei Galenus libro vndecimo Ther. meth.
cap. 9. optimam reddit rationem, hāc scilicet: In quo enim
desperata omnino, inquit, salus est, imprudentis cōsiliij fue-
rit apud vulgum infamare præfidia quæ multis fuere salu-
ti. Et morbi finem.) Græcè, προσάγωρεύσαντα μόνον ἐς ὅτε
τελευτήσῃ τὸ νόσημα, prænunciantes tantum quomodo mor-
bus

bus finietur. Nonnunquam vero & purgatio.) His verbis Galenus diserte innuit, non semper inter morbi initia vten- dum esse purgationibus, sed nonnunquam solummodo, tum nimirum quando humores turgent. Quo minorem iam fa- ctam materiã.) Neque ex hoc Galeni loco, etsi maxime co- nantur, suam de imminuente purgatione sententiam recen- tiores medici tueri possunt. Quippe minorẽ fieri circa prin- cipia materiam Galenus quidem fatetur, & fatemur etiã ip- si, sed non semper: imò tum solum, vt iam sæpe diximus, vbi humores turgent, & temere nulloque ordine per corpus er- rant, ne scilicet in aliquam partem principem decumbant. Sin in aliqua parte fixi & firnati fuerint, nullo profus au- xilio, multo minus purgante medicamento, antequã conco- cti sint, mouendi erunt, quemadmodum libro secundo Pa- radox. cap. 5. & comment. 22. sectionis primæ monstraui- mus. Libro de crisi- bus.) Tertio scilicet, cap. 5. Vis ani- malis.) Nempe motrix, fatigata est, vitali & naturali vali- dis. Nisi enim validæ essent, concoctionem humorum no- xiorum fieri impossibile esset. Id quod de iis morbis intel- ligendum erit, à quibus ægri liberantur.

*Non ut-
dū immi-
nuẽte pur-
gatione
inter ini-
tia morbi
semper.*

APHORISMVS XXX.

Ἡ δὲ ὅτι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀδυνάτα.
περὶ ὅτι τὰς ἀκμὰς, ἰσχυρότατα.

Omnia, cum incipiunt & finiunt morbi, leuissi-
sima sunt: in vigore autem, vehementissima.

Hic Aphorismus præcedentis rationem exponit. Causam enim cur in vigore morbi à præsidiorũ usu sit abstinendum, edocet: accessiones, vigilias, dolores, inquietudinẽ, sitim, & id genus alia sym- ptomata omnia initio & fine morborum, inquiens, leuiora esse, & minus infestare, in vigore vero vehementiora. Quapropter cum in vigore symptomata omnia sint vehemen- tissima, atque natura iam tota in hoc sit vt concoquat no- xios humores, non est cur eam aliis præsidiis fatigemus, at- que à suo instituto auocemus. Vt autem prior sententia Hip- pocratis de generalibus morbi temporibus, & minime par- ticularibus est intelligenda, sic etiam præsens,

*In vigore
morbi à
præsidio-
rum usu
cur absti-
nendum.*

Anno-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Casus omnes.) Græcè, τὰ συμπτώματα πάντα, sympto-
mata omnia, vt iam sæpe admonuimus. Fastidium.) Græ-
cè, ἄσθην, inquietudinem. Et si enim ἄσθην Græcis etiam fasti-
dium è satietate ciborum ortum significat, tamen hoc in lo-
co idem quod δυσφορία denotat. Quocirca rectius quis mo-
lestiam, inquietudinem ve interpretabitur. Hinc ἀσώμμοι
ἀσώμμοι apud Galenum libro secundo Vi&.acut. Comment. vigesi-
mos secundo dicuntur ij, qui se grauitèr molestèque habent,
qui&que implacidi, inquieti&que sunt, dum in lecto decubunt,
& sese subinde permutât. Sic ἄσθην significare δυσφορίαν, te-
statur Galenus libro tertio Vi&.acut. Comment. i 6. Et li-
bro quarto Comment. 42. ἀσώδεις febres idem appellat, in
quibus ægri ἄσονται, hoc est grauitèr affliguntur, atq; mo-
leste habent. Sequenti denique eiusdem libri Commenta-
rio, ἄσθην esse δυσφορίαν, id est molestiam & inquietudi-
nem scribit.

APHORISMVS XXXI.

Τὸ ἐξ ἀρρώστιας δύσιντι μὴ δὲ ἐπιιδόναι
τὸ σῶμα, μοχθηρόν.

Si cui à morbo cibum bene capienti corpus ne
quaquam augetur, malum.

Idem hoc in Aphorismo quod paulo suprâ, nempe o-
ctauo huius sectionis Aphorismo, docet Hippocrates,
malum esse inquiens si eius qui à morbo cibū capit, cor-
pus non augetur. Nam duo significat, nimirum vel hūc
plus ingerere ciborum quàm facultas adhuc ex morbo im-
becillior possit conficere: vel malorum humorum tantā esse
in ventriculo reliquo&que corpore copiam, vt quicquid inge-
stum fuerit, vnâ statim corrumpatur. Cæterum ἀρρώστιαν si
gnificare morbum, testatur Galenus libro secundo Thera-
peut. methodi, vbi illos qui ægrotant, Græcè non solum νο-
σοῦντας, sed etiam ἀρρώστοντας appellari scribit. Εὐσιντιέν
autem cibum, eum&que, haud exiguum capere, Græcis medicis
denotat. Hinc δύσιντι, Philotheo teste, idē est quod πολλὰ
τροφὴ, copiosus cibus. ἐπιιδόναι vero verbum, quod hoc
loco crescere & augeri significat, non solum ad molem cor-
poris,

poris, sed etiam ad vires eiusdem referri debet, quas perinde atque molem ex plurimo assumpto cibo crescere conuenit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Suprà scripti sunt.) Aphorismo videlicet octauo. Pro verbo.) Græcè, ἀντὶ τῆς νῦν εἰρημλῆς λέξεως, pro nunc dicta dictione. Casu.) Passim pro casu conuertendum erit symptoma. Affectus.) Græcè, πάθημα. Quare reddendum erat pathema, vitium, aut malum. Differre enim affectum à pathemate, suprà quoque monuimus, & alibi abundè mōstrauimus, vt nihil opus sit nunc id ipsum copiosius ostendere.

Affectus
& pathema differunt.

APHORISMVS XXXII.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες κατ' ἀρχὰς ᾗ θύσι τῶντες, καὶ μηδὲν ἐπιιδιδόντες, πρὸς τῷ τέλει πάλιν ἀσιτέσσιν· οἱ δὲ κατ' ἀρχὰς ᾗ ἀσιτεῶντες ἰχυρῶς, ὕδρον δὲ θύσι τέοντες, βέλτερον ἀπαλλάσσουσιν.

Magna ex parte omnes qui male se habent initio cibum capientes, nec quicquam proficientes, in fine rursus non appetent, neque cibum capiēt. Qui vero principio vehementer à cibo abhorrēt, postea autem probè appetunt, & capiunt cibum, ij melius degunt.

Hic Aphorismus, Galeno etiam in Commentariis teste, ex eorum est numero qui ad conualescētes è morbo pertinent. Quod abūdè liquet è dictione ἐπιιδόντες, quam nō solum Hippocrates, sed & alij quidam de iis qui è morbo conualescunt, efferre consueuerunt. Neque enim ægrotantibus vel vires, vel corporis molem augeri, vlla ratione possibile est. Quare vt de iis tantum qui conualescunt è morbo intelligatur, necesse est. Non autem ab re dictum est, magna ex parte. Quippe hoc non semper, sed vt plurimum contingit, vt omnes qui bene appetunt, cibūque capiunt inter initia, & nihil subinde proficient, sed imbecilles manēt, in fine rursus neque appetāt, neq; comedāt: idque propter prauorū humorum reliquias,

ἐπιιδόντες.

Magna ex parte.

k quæ

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ἡ σιτίωντες.

ἀπαλλάττω.

Sensus.

quæ ea quæ assumuntur corrumpunt. Hinc progressu temporis tanta prauorum humorum copia generatur, vt actiones ventriculi, in primisque appetentia ipsa, pereant. Quare rectè adiectum etiam ab Hippocrate est, qui male se habent: nam iis verbis diserte significare voluit, se loqui de iis qui iam è morbo conualescunt, propter tamen prauorū humorum reliquias non rectè se habent. Hi itaque & si initio sint ὀσιτέοντες, hoc est, vt interpretatur Galea⁹, ὀρεγόμενοι, ἢ τροφῶν λαμβάνοντες (nā hoc loco idē significat, quod appetentes, vel cibū capientes) tamē deinceps iterū neq; appetēt, neq; comedēt. Quod autem τροφῶν λαμβάνειν id quod iam diximus significet, suprā in explicatione Aphor. octauī huius sectionis est ostensum. Porro qui contrā inter initia plurimum à cibo abhorrent, deinceps autem bene appetunt ac comedunt, iis melius degunt. Siquidem ἀπαλλάττειν Græcis est διατρίβειν καὶ διαγόνεσθαι, vt dictum est in explicatione Aphorismi 20. huius sectionis. Vel ἀπαλλάττειν potest interpretari euadūt, vt fecit Gaza. Nam ἀπαλλάττειν idem etiā quod ῥύεσθαι καὶ λυτροῦν, hoc est seruari & liberari significat. vt sit sensus: ij melius euadunt, liberantūr ve à morbo quàm priores: idque ideo, quod principio parum appetant, nec plus quàm vires ferre & conficere queāt, ingerāt. Hinc accidit vt vires quotidie auctæ morbi reliquias prorsus dissipēt, iisq; dissipatis & absumptis iterū probe appetāt ac comedant. Melius itaq; quàm priores à morbo liberātur.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Qua causa hunc subit affectum.) Græcè, δι' ἡν αἰτίαν τὸ το πάχει, qua causa hoc patiūtur. Adeo vt parum assumāt cibi.) Græcè, ὥς παντάπασιν ὀλίγον λαμβάνειν, vt parū omnino capiant.) Permutari.) Græcè, ἀπαλλάττειν, euadere vel liberari, vt paulo antè est dictum. Hoc vero ideo euenit.) Græcè, συμβαίνει ὅτι τὸ εἰς τὸναντίον πελάσσης τῆς φύσεως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καθ' ὃν ἂν ἐνδεῶς διητῶντο τῷ αἰτίαν τῆς ἀποσιτίας διάθεσιν. Accidit vero hoc, si contrā natura tempore illo quo parum cibi capiebant, affectum qui inappetentiæ causa erat, concoxerit.

APHORISMVS XXXIII.

Ἐν πάσῃ νόσῳ εἰ ῥῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ

δύ

ὅτι ἔχει πρὸς τὰς πρὸς φορὰς, ἀγαθόν. & ὃ ἐναντίον, κακόν.

In quouis morbo rationem ipsam constare ac valere, recteq; se habere ad cibos sibi oblatos, bonū: contrā vero se habere, malum.

HÆC Hipocratis sentētia ad eam artis partē pertinet, quæ futura prædicere solet. Prædictiones autem hoc loco à cerebro ac ventre sumit Hippocrates, inquiēs bonum esse in omni morbo rationem, quam *διάνοιαν* vocat, ut suprà in enarratione Aphorismi sexti huius sectionis commemorauimus, valere, & constantem firmā esse. Quippe hoc ipsum probe esse affectum cerebrum, omnesque neruosas partes significat. Præterea bonum etiā esse ait quouis in morbo, si æger bene se habeat erga cibos qui sibi offerūtur: hoc est, Galeno interprete, si *ὄρεξις διακλίνῃ*, id est appetens ciborum fuerit. Neque enim *πρὸς φορὰ* apud Hippocratem aliud quàm cibū, aut cibi adhibitionem significat. Non debent itaq; hæc Hippocratis verba ad ipsa medicamenta quæ ægrotantibus offeruntur detorqueri, quod de cibis tantum hic loquatur Hippocrates, ut dictum est, & in Cōmentariis luculenter admodū Galenus iis verbis, *πρὸς τὰς τῆς σιτίων πρὸς φορὰς*, ostēdit. Quibus accedit, quod de sanitate naturalium nominatarum partium, aut earundem imbecillitate non liceat pronūciare, ex eo quod à medicamentorū sumptione non abhorrent: quod nō rarò ab iis etiā abhorreāt, qui eas partes saluberrimas ac optime constitutas habeant. Bonū itaque Hippocrates esse inquit, permanere, & non aboleri appetentiam: quod ea quæ in vētre sunt, nēpe cor, iecur, vētriculum, sanā & robusta esse significat. Contrā si ratio ipsa & appetentia abolita & turbata fuerint, malum: hæc enim cerebri & inferioris ventris imbecillitatem præ se ferunt.

Rationem
valere, &
firmā esse
bonū.

πρὸς
φορὰ.

ANNOTATIONES IN GALENI

Commentarios.

Quantum in ipso est tale aliquid.) Græcè, *ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τὸ αὐτὸ ἐστίν*, quatenus in seipso tale est. In prognosticis.) Nēpe libro secūdo Aphor. 55. Inquiēs.) Libro scilicet i. Prognost.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

gnost. Aphorif. vigesimo octauo. Ad illa quæ offeruntur.)
Græcè, πρὸς τὰς τῶν σιτιῶν πλεσφοράς, ad ciborum oblationes. De iis enim tantum, vt paulo antè monstrauius, Hippocrates hoc loco loquitur.

APHORISMVS XXXIII.

Ἐν τῇ σινύσει ἡ ἀσὸρ κινδυνεύουσιν, οἷς ἂν οἰκείη τῇ φύσει, καὶ τῇ ἐξίσει, καὶ τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ ᾠρῇ ἢ νοῦσος ἢ μάλλον, ἢ οἷσιν ἂν μὴ οἰκείη κατὰ τὸ τοῦτέωρ.

In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut habitui, aut ætati, aut tempori magis cognatus est morbus, quàm quib. nulli horum cognatus est.

ET hæc sententia, vt prior, ad præfagiendi artem pertinet: nam qui morbi plus periculi habeant, & qui minus, breuissimè docet. Minus autem periculi obtinet morbi, qui naturæ eius qui ægrotat, aut habitui, aut ætati, aut tempori magis cognati sunt. Contra periculosiores, qui nulli prædictorum cognati sunt. Nam si pars aliqua natura calidior morbo calido ægrotat, exigua breuís ve temporis refrigeratione eget: sicut quæ frigidior, calefactione. Ad eundem modum in humidis quoque & siccis se habet. Siquidem breuis est in eiusmodi in id quod præter naturam est lapsus, & rursus in id quod secundum naturam reditus. Sin contrario morbo pars ægrotat, longi temporis refrigeratione, calefactione, humectatione, aut desiccatione eget. Quippe eatenus redeat ad naturam eorum quodque necesse est, quatenus à natura recessit, ac veluti quadam via retrò feratur, quæ in diuersum agat ei, quæ facta est in ipso transformationi. Longior autem in huiusmodi in id quod præter naturam est lapsus, igitur longior etiam in id quod secundum naturam reditus. Magis itaque morbi naturæ nostræ nõ cognati sunt periculosi. Cæterum hæc vox Natura varie apud Hippocratem & Galenum accipitur. Interdum enim pro facultate, vt libro secundo de Sympt. causis cap. 1. & lib. 3. de Simplic. medicament. facult. cap. 13. vbi medicamenta sensu simplicia, natura esse composita scribit. Nonnunquã pro calido natiuo sumitur, vt primo Aphorif. 15. ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt. Aliquando pro ἰδέα, hoc est forma

Qui morbi minus periculi habeant, & qui plus.

Natura variè accipitur.

forma corporis, vt è Galeni Commentariis palàm fiet. Hic idem quod substàtia seu temperatura, quæ ex quatuor constat elemētis, significat. Qua quidē in significatione vsurpatur etiā ab Hippocrate in libro de Natura humana, & à Galeno lib. 3. de Tempera. cap. 4. Porro quod de natura corporis dictum est, id etiam de habitu eiusdem intelligēdum erit, vt scilicet cognati habitui corporis morbi min⁹ sint periculosiores. Quid autem sit habitus corporis, qui Græcè *ἔξις* dicitur, diserte docet Gal. lib. 4. Viñt. acut. Com. 22. vbi ita scriptum reliquit, *τὴν μὲν γὰρ ἔξιν ἰδί τὴν τῆ σώματος σύστασιν φέροντες λέγομεν, ὅταν ὁ μὲν τις ἢ μαλακὸς, ὁ δὲ σκληρὸς.* Habitum quidem ad corporis consistentiam referentes dicimus, quum hic quidem mollis, ille vero durus fuerit. Habitum autem corporis significare mollem & teneram, aut densam solidamque carnem, testantur etiam ea quæ scribit Galenus libro primo de Curandi ratione ad Glauconē, in-
 quiens: Ad eundem modum & corporis habitus contēplan-
 di sunt. Nam qui dēsa solidaque sunt carne, haud facile in-
 iuriis patent. Qui vero mollem, & algē modo teneram, prō-
 pteque diffluentem hanc habent, in grauem noxam facile
 ruunt. Sic sanē vbi morbi inuadunt ætati non congruētes,
 periculo haud vacant, quod scilicet non nisi à maxima & ve-
 hementissima causa excitentur. Hinc est quod 1. Aphorif.
 14. dixerit Hippocrates: Febres senib. haud similiter acutæ
 accidunt, frigidum enim eorum est corpus. Quod si itaque
 interdum eiusmodi febribus corripuntur, Galeno etiā ibi-
 dem in Coment. teste, exitiosæ erunt. Pari ratione morbi tē-
 poribus haud accommodati, periculosi sint oportet. Qui ve-
 ro sint morbi singulis anni tēporib. cognati, ostendet scē.
 3. Aphorif. 20. & sequentibus aliquot Hippocrates.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Audiendum apud ipsum.) Omissa est dictio nunc. Græcè enim est, *ἀκούσας τὴν νῦν ἐστὶν αὐτῆς*, audienda nūc apud ipsum, &c. Quorum propriæ corporis, &c.) Græcè, *οἷς ἂν οἰκεία τῆς πρώτης τῆ σώματος κράσεως, ἢ τῆς νῦν διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ τὴν ἔξιν, ἢ τὴν ὥραν προσγεγεννημένης ἢ νόσος ἢ μᾶλλον*, quorum primæ corporis temperaturæ, & ei quæ nūc ratio-
 ne ætatis, aut habitus, aut temporis accidit, magis cognatus
 fuerit.

Habitus
quid?

Morbi
ætati non
congruen-
tes.
Morbi tē-
poribus
haud accō-
modati.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

fuerit. Cuius autores opinantur.) Græcè, ὑπολαβόντων ὡς εἴρηται τῶν γραψάντων ἀνδρῶν αὐτά, opinantibus, vt dictū est, viris qui hæc scripserunt. Cohibere non possit.) Græcè, ὁ κατέχευ, cohibere non potuit. Perniciosissima.) Græcè, ὁ λεθριότατος, perniciosior. Tanquam signum.) Quippe causam non fuisse vehementem, aut potentem.

Neque illud quod raucedines.) Infra scilicet Aphoris. 40. In primo Epidemion.) Scilicet sect. 1. Constitut. 1.

φθινώ-
δες.

Ad phthisim.) Græcè, ἐπὶ τῷ φθινώδεσ. Hinc qui ad talem habiles sunt, veteribus medicis φθινώδες dicti sunt. Hi autem thoracem habent angustum ac cōstrictum eo usque, vt scapulas retro instar alarum prominentes obtineāt.

πύρρον
γώδες.

Quapropter iisdem etiam πύρρον γώδες, quasi alati appellantur. Qui angustum pectus habent.) Græcè, στενοθώρακας angustum thoracem habent, Discrimen enim est inter pectus & thoracem, veluti inter totum & partem. Thorax enim totum hoc est spacium quod à costis utrinque circum-

Thorax.

scribitur, vt alibi diximus. Pectus autem, quod anteriore corporis parte in medio est costarum, sicut alibi copiose di-

Sectus.

ximus.

APHORISMVS XXXV.

Εἰν παλαιοὶ τῇσιν ἐσθλοῖσι τ' πρὸς τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὴν ἑσθλοῦ παλχοῦ ἔχειν βέλτιόν ἐστι. τ' ὁ σφόδρα λεπτὸν καὶ ἐκτετηκὸς, μοχθηρόν. ἐπισφαλὲς ὅτι ζῆτορ, καὶ πρὸς τὰς κατὰ κατὰρσιας.

In omnibus morbis partes quæ ad vmbilicum & imum ventrem sunt, crassiores esse melius est. Plurimum verò extenuari & cōtabescere, prauum.

Partes ad
vmbilicū,

Ad purgationes etiam quæ per inferna fiunt, hoc idem tutum non est.

Quoniam
vmbilicū
in morbis
præstat
esse cras-
siores.

Hanc Hippocratis sententiā ad eā medicinæ partem spectare quæ σημειωτική dicitur, & de signis agit, omnibus est manifestū. Nam de signis quæ à partib⁹ ad vmbilicū & imū vētrὸς sitis sumūtur, quas in omnibus morbis præstat esse crassiores, quàm vehementer extenuatas & tabidas, tractat. Quippe qui illas partes crassas

crassas atque adeò robustas habēt, iis etiā calor natiuus valior, cōcoctiōque ipsa melior existit. Cōtra qui easdē plurimum extenuatas obtinent, iis calor natiuus imbecillus est, neque etiam illi bene concoquunt, neque bonum generant sanguinem. A crassicie itaque incumbentium musculorum abdominis, qui sunt partium subiectarum propugnaculum & munimentum, calor natiuus augetur, eoque aucto cibi facilius concoquuntur. Quapropter vt concoctio probe fiat, bonum est abdominis musculos esse crassos, vt subiectæ illis partes calefactæ ciborum & sanguinis cōfectionem rectius obeant. Hi vero tenues admodū & graciles vbi fuerint, purgationes per inferna minus recte procedēt. Sunt enim prædicti abdominis musculi excretionis, fecum potissimum & vrinæ, Galeno libro quarto & quinto de Vsu part. corpo. human. teste, instrumēta. ideóq; si crassiores & robusti fuerint, purgationibus infernis melius seruiunt: si extenuati & debiles, minus. De abdominis autē musculis, qui octo numero sunt, Galenus locis iam citatis copiose scribit.

Abdomi-
nis mus-
culi.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Ad epigastrium.) ἐπιγάστριον, quod latinis abdomen dicitur, Galeno libro sexto Therap. method. cap. 4. teste, est totum hoc quod ex cute, mēbrana, neruis tenuitatibus, & musculis ventrem inferiorem ambientibus conflatum est. Græcis ita vocatum, quasi supra ventrem positum. Arabibus mirach appellatur, vt alibi demonstrauimus. Ilia optimum.) Hypochondria, vt suprā, sectione nimirum 1. Aphorif. 12. diximus. Quædam tenuiora.) Rectius tenuiores, quia referenda hæc omnia ad partes quæ ad abdomen sunt. Sic itaque rectius cōvertes: Sed ex iis quædā sunt tenuiores, quædam crassiores, de quibus nunc sermonem habet. quæcunque quidem crassiores sunt, eas meliores esse inquit: quæcunque vero tenuiores, malas. Iuuabantur.) ὠφελεῖται, iuuantur. Superiores enim, hoc est per vomitum.) Galenus hoc loco diserte asserit, partes illas quæ ad abdomen & imū ventrē sunt, esse debere in vomitu crassas & robustas. idque cum omnib. sit manifestū, ideo Hippocratem inferioris tantum purgationis mentionem fecisse. Extenuatæ enim si fuerint partes abdominis, vt ex iis quæ diximus patet, nequit

ἐπιγά-
στριον.
Abdomē.

k iij esse ro-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Partes esse robustus ventriculus. Eo vero imbecillo existente, vo-
quæ ad ab mitus recte fieri non potest: quandoquidem, vt testatur Ga-
domen sūt lenus libro tertio de Sympt. causis cap. secundo, in vomitu
& imum omnes ventriculi partes id quod excruciat exprimere ten-
uentrem, tant. Quod sanè nunquam nisi robustæ fuerint consequen-
robustas tur. Hinc est quod Corn. Celsus libro primo cap. 3. rectissi-
& crassas me sic scriptum reliquerit: Vomitus inutilis est gracilibus,
in uemitu & imbecillum stomachum habentibus. Hæc paulo copiosius
esse oportet. diximus, quod Musa sese in hoc loco enarrando mirificè tor-
Musa. ferit: nec tamen quid de eo sit sentiendum, constanter asse-
 re voluerit. In Hypochondria.) Expungenda hæc verba,
 & è contextu abiicienda prorsus, id est ilia, quod diuersa sint
ἡτρων. ab hypochondriis, vt loco suprà citato annotauimus. Imū
 ventrem.) Græcè ἡτρων. Est pars ventris, Galeno in Cōmen-
ὑπογά- tariis autore, quæ ab vmbilico incipit, & ad pubē vsque por-
στριον. rigitur. Dicitur alio nomine Græcis ὑπογάστριον. Testis
 eius rei est Iulius Pollux, qui libro secundo cap. 88. ita scri-
 bit. ὃ μὲν τοι ἄνω ὃν ὀμφαλον πᾶν ἄχρι τῶν ὑπὲρ αἰδοῖα
 τριχώσεων, ἡτρὼν τε καὶ ὑπογάστριον, omne quod sub vmbili-
 co vsque ad pilos qui super pudenda sunt, imus vëter & hy-
 pogastrium nominatur. De quo nos alibi etiam plura com-
 mentati sumus. Diligenter autem hæ partes corporis qua-
 rum hic meminit Galenus, distinguendæ sunt, ne, quod mul-
 tis contingit, in harum descriptione turpiter erremus. An-
Musæ er- tonius Musa Brasauolus in explicatione huius sententiæ,
rata. perperam ventrem Arabibus mirach appellari tradit, non
 distinguens ventrem ab epigastrio seu abdomine. Dein ven-
 trem in duas secans partes, eam quæ supra vmbilicum est, fal-
 sò ἐπιγάστριον vocat. Neque enim, vt ex iis quæ paulo antè
Epigastri- diximus patet, epigastrium dictum est quasi supra vmbilicū,
on. sed quia suprà ventrē situm sit. Postremò minus rectè ἡτρων
 fumen & abdomen dici asserit, Mundinum & Alexandrum
Abdomē. Benedictum secutus, quū Latinis abdomen sit id quod Græ-
 cis ἐπιγάστριον appellatur. Sumen etiā eadem corporis pars,
Sumen. Plinio libro vndecimo cap. 37. teste, vocatur. Quæ nō ideo
 commemorauimus, vt de fama Musæ aliquid detraheremus,
 quem ob communia studia plurimum amamus: sed ne il-
 lius autoritas imperitis hac in parte imponeret. Ita vt in
 hæc tria totum epigastrium.) Græcè, ὡς εἰς τρία ταῦτα δια-
 ρεῖσθαι

ρεῖσθαι δὲ σύμπαρ. Rectè igitur Leonicens, ὃ σύμπαρ ad ἐπιγάστριον, id est abdomen retulit. Quippe Galenus initio *Leonice* statim suorum commentariorum de abdominis partibus est *nus à Mu* locutus, quas tandem in fine eorundem nominatim expri- *sæ iniuria* mere voluit, effèque dixit hypochondria. musculi enim ab- *defèditur.* dominis obliqui à spuris costis descendunt, & ad easdem ascendunt, transuersi quoque vertebrae quæ in lumbis sunt attingunt, vmbilicum & imum ventrem. Musculi enim abdominis recti ab imo pectore mucronatave cartilagine per medium totius vètris exporrecti, ad pubis ossa deferuntur. Quocirca Musa hoc loco non rectè Leoniceni conuersione arrodit, ac epigastrium hypochondrij esse partem, & nō hypochondrium epigastrij contendit. Quod dum sine ratione facit, absurdissimam etiam confingere cogitur lectione, hanc scilicet: ὡς εἰς τρία ταῦτα διακρίσθαι τὸ σύμπαρ ὑποχόνδριον, εἰς τὸ ἐπιγάστριον, τὰ περὶ ὄμφαλον, καὶ δὲ ἡττον. Quis enim est anatomes saltem mediocriter peritus, qui nesciat hypochondria esse tantum partes sub costis vtrique ad latera sitas? quare ut vmbilicum & imum ventrem sub se complectantur, fieri haud potest. Quanquam paulo pòst Musa hanc lectionem deferere, & nostram adeoque veram amplecti videtur. Cæterum quum ubique eius Commentarij in Aphorismos Hippocratis extent, multorumque manibus terantur, ad tam absurdam Galeni enarrationem studiosorum, quos iuuare cupimus, gratia conuiere non potuimus. Nec puto ægreferet Musa, quod hîc, & alibi etiam non raro, ab eo dissentiamus: cum ipse multis in locis Leoniceni & Manardi præceptorum nominibus haud parcat, atque ab iis constanter dissentiat.

Musa absurda confinxit Galeni lectionem.

APHORISMVS XXXVI.

οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα, εἰ τῇσι φαρμακίῃσι καθαρόμενοι ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ ᾧσφῇ χρεόμενοι.

Qui sano sunt corpore, per medicamenta purgati celeriter exoluuntur, atque etiam qui prauo vtuntur cibo.

Hortatur

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Duo homi-
nū gene-
ra non te-
mere pur-
ganda.
Sanitas
est du-
plex.
Absolutis-
sima.
Intēpera-
ta.
Sanī cur-
non pur-
gandi.

Exolui.

Prauo cibo
utentes
cur non
purgandi.

Obiectio.

Responsio.

Corrupte-
la quomo-
do curan-
da.

ἐπιήρεια-
σις,

Hortatur hoc loco Hippocrates medicos, ne teme-
rè eos quos non oportet purgent. Duorum vero
hic potissimum cōmeminit quos purgare nō con-
uenit, sanorum scilicet, & eorum qui prauo vtun-
tur cibo. Cæterum quum duplex sit sanitas, Galeno lib. 1.
de Tuend. sanit. ca. 5. teste, vna quæ medijs est temperamēti,
nec ulli vitio, quod saltem sensu percipiatur, obnoxia, & ab-
solutissima, quod scilicet hac ipsa præditi functiones suas
obeant perfectissimè, dicitur: & altera intēperata, vitioque
exposita, quod tamen nondum eò est progressum vt functio-
nes lædat: hic de ea quæ absolutissima est, loqui Hippocra-
tem putandum est. Siquidem corpora absolute sana quum
nulli sint obnoxia vitio, superuacuis ac vitiosis humorib. va-
cant. Quapropter medicamentis purgantibus, quale est ve-
ratrium, scammonia, & id genus alia, vacuata, statim exoluū-
tur, hoc est animi defectum incidunt. Nam medicamentum
purgans, non inueniens sibi cognatū vitiosum & redundan-
tem humorem quem trahat & vacuet, primum spiritus dissi-
pat, dein humida discutit, postremū solida tabefacit. Quum
itaque singula ex quibus corpus humanū constituitur, medi-
camentum purgans demoliatur, necesse est vt cōfestim pro-
pter summā imbecillitatē defectus animi consequatur. Præ-
terea non sunt purgandi qui prauo cibo vtuntur, quod il-
li etiam celeriter exoluantur. Nam medicamentum vitio-
sos humores à prauis cibis natos attrahens, per sensiles cor-
poris partes agit. Quare quum acres sint, & mordaces, fit vt
transitu suo prædictis partibus molesti admodum sint, atque
animi defectum plurimū pungentes inferant. Sed dicet hic
aliquis, si illi qui prauo cibo vtuntur, nō purgandi sunt, qua-
igitur alia ratione curādi erunt? Respondeo: quā diu vtū-
tur prauo cibo, nō possunt, etiam si maximè anniteris, cura-
ri. quippe corruptela non curatur nisi per ἐπιήρειασις, vt di-
ctum est suprā sect. 1. Comment. 17. Epicrasis autē, quæ ni-
hil aliud est nisi vitiosi humoris curatio, fit quum paulatim
vitiosus humor vacuatur, & bonus vicissim, Galeno libro 9.
Ther. metho. teste, apponitur. Quomodo autē vicissim bo-
nus humor apponetur: si pergas vtī prauo cibo, non video.
Quocirca vitiosis humorib. in corpore aceruatis, Galenus li-
bro sexto de Tuend. valet. cap. 6. ex interuallis aluum esse
per ea

per ea quæ modicè purgant subducendam, & cibis boni succi vtendum, rectissimè præcipit. Musa hoc loco absurdâ verborum Hippocratis expositionem commentus est, hanc scilicet: Qui sani sunt, præsertim si prauo vtuntur cibo, per medicamenta euacuati, cito exoluuntur. Quasi vero absolute sani esse queant, qui prauo vtuntur cibo. Quocirca mirari subit, cur scribat sanos reperiri qui inculpato humores habeant, & prauo nihilominus cibo vtantur, quod is cibus in bonum nutrimentum conuertatur: quum tamen fieri haud possit vt cibus qui natura prauus est, hoc est prauam in se qualitatem habet, aut succum vitiosum generat, in bonum vertatur alimentum. Quinetiam metipse prauos esse cibos definit, qui humores prauos generant. Quod si itaque prauos generant humores, quomodo illi qui iis vtuntur, inculpato humores habere possint, non video. Accedit quod Galenus in Commentariis, cibos vitiosos sanguinem vitiosum gignere palàm asserat. Clarum itaque est, eos qui prauo vtuntur cibo, sanos esse non posse.

Musæ interpretatio improbat.

ANNOTATIONES IN Galeni Commentarios.

In euacuationibus.) Græcè, ἐν ταῖς φαρμακίαις, in purificationibus. Nō itaque siue errore, generis nomine pro specie vsus est interpret. Siue autem illud quod exterius assumitur, &,) Græcè, ἢτε τὸ ἐξωθεν εἰσφορηθὲν τροφὴ τῷ σώματι, ἢτε τὸ ἐν αὐτῷ περιεχομένον ἐξ ἑνὸς μοχθροῦ, siue vero quod foris corpori ingeritur alimentum, siue quod in eo cōtinetur vitiosum dixit, &c. Est autem alimentum quod in corpore cōtinetur triplex, de Hippocratis sententia: quod nutrit, quod veluti nutrimentum, & quod nutriturum est, vt diximus in enarratione Aphorismi 17. huius sectionis. Quoniam cibi vitiosi.) Græcè, ἐπειδὴ καὶ τὰ μοχθρὰ σιτία, quoniam etiam cibi vitiosi, &c. Sic ergo vitiosi.) Græcè, οὕτως ὅτι καὶ λέγεται μοχθρὰ, sic igitur etiam prauī dicuntur, relatione ad sanguinem qui ex eis generabitur facta, τῆς αἱμοφορέως γενεῆς ἐπὶ τὸ γεννηθὲν σῶμα ὅτι αὐτῶν αἷμα.

Interpretis lapsus.

Alimentum triplex.

APHORISMVS XXXVII.

Οἱ δὲ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακίδεσθαι ὀφείλουσι.

Qui

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Qui corpore sunt commoderato, hos purgare periculosum est.

Quo præ-
sens apho-
rismus à
præceden-
te differe-
rat.
ἐργώδεις.
ἐῦ.
Symme-
tria du-
plex.
Corpus
symmetrū
non pur-
gandum.

IDē hoc in Aphorismo, quod ī eo qui hūc præcessit Hip-
pocrates docet: à priore tamē in eo distat, quod magis
sit generalis. Prius enim vnius tantum meminit sym-
ptomatis, quod intempestiuam atque adeò sanorū se-
quitur purgationem, nempe exolutionis. Nunc vero mul-
torum aliorum, quæ in Commentariis à Galeno recensentur,
idque per hanc vocem ἐργώδεις, quā nos periculosum
Philotheum secuti, qui idem quod χαλεπὸν significare tra-
dit, interpretati sumus, innuere voluit. Inquit igitur, οἱ δὲ
τὰ σώματα ἔχοντες, id est qui corpore sunt commoderato,
aut symmetri. ἐῦ enim, Philotheo teste, idē quod σύμμε-
τρον significat: hos purgare periculosum est. Vt autem du-
plex est sanitas, sic etiam duplex symmetria, Galeno libro
primo de Tuend. sanit. cap. 3. autore: vna optima, exquisi-
ta, & absoluta: altera quæ ab huius perfectione paulum de-
ficit, non tamen eatenus vt animali sit grauis. Loquitur au-
tem Hippocrates de prima, quæ cum superuacuis prauisq;
humoribus vacet, purgationibus molestāda haud erit. Nā
cum purgatio non sit nisi vitiosorum humorum euacuatio,
ideo medicamentū purgans non inueniens in corpore sym-
metro & cōmoderato humorem quem attrahat vitiosum,
partes corporis colliquat & absumit. Quare rectissime di-
xit Hippocrates, periculosū esse si hæc corpora purgentur.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Medica-
menta pur-
gantia fa-
miliares si-
bi hono-
restrahūt.

In hoc autem generaliori vocabulo.) Græcè, ὅν τῇδε γονι-
μωτέρᾳ λέξει, in hac generaliori dictione. Proprium.) Græ-
cè, οἰκεῖον, suæ naturæ accommodatum, familiarem, conue-
nientē mē humorem. Medicamenta vero purgantia humo-
res attrahere naturæ suæ accommodatos & familiares, mul-
tis in locis aduersus Asclepiadem Galenus demonstrat, li-
bro nimirum secundo de Elementis, libro de Simpl. medic.
facult. 3. cap. 24. & in libello de Purgantium medicament.
facultatibus. Natura vero hoc loco idem valet quod substā-
tia & temperatura, quæ ex primis conflata est elementis.
Quippe medicamēta purgantia, Galeno libro. 5. de Simpl.
medica-

medicament. facult. cap. 16. autore, ὁμοιότητι τῆς ὅλης οὐ-
 σίας, similitudine totius essentiae substantiaeque humores tra-
 hūt. Quædā enim similitudo, vt idē li. 3. iā citati operis, cap.
 24. ait, vtriusq; substantiis inest, & ei⁹ videlicet quod purgat,
 & eius quod purgatur. Si igitur quod purgatur pituita est,
 quod trahit pituitosū sit, oportet. Similitudine itaq; toti⁹
 substantiæ, id est mixtionis quæ ex quatuor Elemētis con-
 stat, medicamenta purgantia trahunt. Sic quod scammonia
 purgat bilem, non accidit nisi ob eandem proportionē ele-
 mentorum bilem constituentium, ad eam qua scammonia
 coagmentatur. Nec mirum videri debet, quod Galenus si-
 militudinem substantiis tribuat, quum Aristoteles cap. 8.
 suarum Categoriarum ita scriptum reliquerit: ὁμοια δὲ ἢ
 ἀνόμοια κατὰ μόνους τὰς ποιότητας λέγει. ὁμοιον γὰρ ἕτερον
 ἐτέρῳ οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο, ἢ καθὸ ποιόν ἐστιν. Similia dissimiliaq;
 per solas qualitates dicuntur. Simile enim alterū alteri nulla
 alia ratione est, quā ea qua quale est. Quippe quum Ga-
 lenus scribit, tractionem fieri substantiarum similitudine,
 nihil aliud vult, quā quod hoc ipsū fiat similitudine qua-
 litatum quæ substantiis insunt. Nam ex mixtione elemen-
 torum vtraque substantia qualitatem alteri familiarem cō-
 sequitur, ratione cuius propriissime loquendo similes dicū-
 tur. Hinc est quod Galenus libro. 5. Simp. cap. 16. medica-
 menta οἰκειότητι ποιότητος, qualitatis familiaritate trahere
 humores dicat: id quod nihil est aliud, ipsomet ibidem in-
 terprete, quā toti⁹ essentiae, id est mixtionis, quæ ex qua-
 tuor elementis constat, similitudine trahere. Quare idē est
 dicere, medicamenta purgantia trahunt humores qualita-
 tis familiaritate, & similitudine essentiae. Siquidem simili-
 tudo hæc quæ elementorum commixtionem sequitur, non
 est alia nisi qualitatum quæ insunt illis substantiis cogna-
 tio & familiaritas. Talis etiam societas & cognatio est in-
 ter alimentum ipsum, & hoc quod nutritur. Quod Galenus
 multis in locis, potissimum vero lib. 1. de Naturalibus fa-
 cult. ostendit, vbi sic scriptum reliquit: Fieri non potest vt
 assimilentur mutanturque inter se vlla, nisi societatem ali-
 quam cognationemque in qualitatibus obtineant. Libro
 autē tertio de Temperamentis cap. 2. ait: Oportet toti nu-
 trientis substantiæ cum tota nutriti natura communio ali-
 qua

Purgantia
 medicamē-
 ta similitu-
 dine toti-
 us essentiae
 trahunt.

Similitudo
 totius sub-
 stantiæ
 quæ.

Quare Ga-
 lenus simi-
 litudinem
 substantiis
 tribuat.

Familiari-
 tate quali-
 tatis trahere.

Cognatio
 alimenti cū
 eo quod
 alitur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Veteres
similium
appella-
tione con-
fufe ufi
sunt.

qua similitudoque sit. Vnde iterum palàm fit, idem esse di-
cere, similitudine substantiæ & qualitatis cognatione age-
re. Quod si vero alicui ista exquisita loquendi forma minus
placebit, dicere poterit, veteres tum medicos tum philoso-
phos cofuse & indistincte similium appellationem vsurpa-
re consueuisse, & non raro substantias. verbi gratia, oculum
oculo, & Theonem Dioni, similes esse dixisse, quod Gale-
nus lib. 1. κατ' ἰνζέον Comment. 4. latius ostendit.

APHORISMVS XX XVIII.

Τὸ σμικρὸν χεῖρον ἐὶ πόμα καὶ σίλιον ἢ δλιον ὃ τῷ
βελτιόνων ῥ', ἀνδρετέρων ὃ, μᾶλλον αἰρετέον.

Paulò deterior potus & cibus, suauior autem iis
qui meliores quidem sunt, insuauiores tamen, ma-
gis expetendus.

ΔΙΩΤΗ-
ΤΙΚΗ.

Medico
interdū li-
tere ut
ægotati
deteriora
exhibeat.

αἰρετέον.
Paulo de-
terior.

HÆc sententia ad eam medicinæ partem spectat,
quæ Græcis ΔΙΩΤΗΤΙΚΗ dicitur. Sic autem illis no-
minatur pars medicinæ quæ morbis per victus ra-
tionem medetur. Docet autem hoc in loco Hip-
pocrates, quod medico interdum liceat ut ægotanti paulò
deteriorem cibum & potum exhibeat, idque duplici ratio-
ne, ut in Commentariis suis notat Galenus, partim ut egro
qui hoc cibo & potu delectatur, gratificetur: partim etiam,
quod illi uti iis ipsis utile sit. Quippe ventriculus ea quæ cū
voluptate assumuntur, auidius amplectitur, faciliusque con-
coquit. Quapropter quicquid in hoc cibo aut potu prauū
est, tum emendatur, atq; ab eo quod bonum est, separatur,
& subinde per aluū excernitur. Ut hac ratione meritò Hip-
pocrates dicat, paulò deteriorem cibum aut potum, suauio-
rem autem iis qui meliores sunt, tamen insuauiores, esse ma-
gis expetendum, eligendum, aut præferendum, nam hæc o-
mnia vox αἰρετέον significat. Non autē temere est ab Hip-
pocrate dictum, paulo deterior: quia si valde prauus sit ci-
bus aut potus, ægotanti nulla ratione gratificandum erit.
Quippe tum prauitas illa emendari haud potest, ideoque v-
sum istorum prauorum ciborum & potuum magna conse-
quitur noxa. Hinc rectissime à Philotheo est dictū, δὲ χα-
ρίσθαι τοῖς κάμνουσιν, ἐν οἷς μὴ ἀκολουθεῖ μεγάλη βλάβη, egro-
tantibus

tantibus in iis gratificandum, ad quæ nulla magna sequitur noxa. Quod enim in Epidemiōn libro sexto part. 4. Aphorif. 7. iis verbis docuit Hippocrates, Ea in quibus ægro gratificandum est, non admodum lædant.

Hippocrates.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

cc

Amplexatur.) Græcè *πρὸς ἐλλείψιν*. Vt enim cibus probe concoquatur, necesse est vt ventriculus hunc rectè comprehendat, & complectatur. Rectè autem comprehendit, quando inter ipsum & cibum, nullum relinquitur vacuum spacium. Debilem igitur eius complexum, vt cap. quinto libri de Sympt. differen. Galen⁹ testatur, interim fluctuationes, interim inflationes sequuntur. Quocirca rectius in contextu legetur: Proinde vel nausæ, vel inflationes, vel fluctuationes subsequuntur. Neque enim hæc omnia simul, vt loco iam citato Galenus fufius docet, debilem ventriculi complexum sequuntur, sed interim hoc, interim aliud. Quine etiam Græca sic habent, *ὡς ἢ τῆς ναυτίας ἐπιφέρειν, ἢ πνδυματώσεις, ἢ κλύδωνας*. Quod in pluribus igitur cibus.) Hæc interpretis verba nullo constant sensu, eiusque conuersionis obscuræ occasionem dederunt Græca, quæ sic habent. *ὁ πόρ δ' ὡς τῶν πλείων & ἐν χύμων ὄντων γίνετ' ὅταν ἢ μικρῶ χειρὸν, ὡς τῶν ἡδύων λαμβανόντων δ' ἄλλ' ἢ ἐκτε χειρὸν, ἀλλ' ἐνίοτε & βέλτιον γίνετ'.* Hæc sanè perinde atq; latina, omni prorsus sensu carent. Theodorus, aut Laurentianus ita locū hūc Galeni conuertit: Itaque sæpenumero accidit, vbi paulo deterior cibus ingeritur, sed iucundus, & cuius subit desiderium esitandi, vt non maneat insuper deterior, sed interdū melior euadit. Quæ quidem interpretatio nihil absurditatis habet, tamen Græcis non per omnia respondet. Quum igitur græca, quæ parum rectè se habent, interpretibus errandi ansam præbuerint, in hunc erunt modum emendanda, *ἀπο χωρεῖν ἢ ἀπὸ τῶν ἡδύων, ὡς ἢ τῆς ναυτίας ἐπιφέρειν, ἢ πνδυματώσεις, ἢ κλύδωνας. ὁ πόρ δ' ἐν ἐπὶ τῶν πλείων & ἐν χύμων ὄντων γίνετ' ὅταν ἢ μικρῶ χειρὸν, ἐπὶ τῶν ἡδύων λαμβανόντων δ' ἄλλ' ἢ ἐκτε χειρὸν, ἀλλ' ἐνίοτε & βέλτιον γίνετ'.* Refugere autem consuevit ea quæ iniucunda & insuauiia sunt, vtpote quæ vel nausæas, vel inflationes, vel fluctuationes pariant: quod quidem in plurimis, etiam iis qui

Recte quando a uentriculo complectitur cibus.

Galenī locus in Græco codice restitutus.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Sensus.

qui boni sunt succi cibis, accidit. Quando vero paulò fuerit deterior, tunc in iis qui libenter hunc assumunt, non modo non etià deterior, sed quandoque melior redditur. Vt planè verborum Galeni is sit sensus: Plurimos quidem etià boni succi cibos deprauari contingit, propterea quod ventriculo insuaues & parum grati sunt, atque adeò ab eodè non complectùtur. Contrà qui paulò deteriores sunt, in iis qui eos libenter & cum voluptate capiunt, non manent deteriores, sed interdū meliores redduntur. Hæc copiosius dicere volumus, vt lucem aliquam Galeni loco adferremus.

APHORISMVS XXIX.

Οἱ πρεσβύτεροι τῶν νέων τὰ μὲν πολλὰ νοσήσουσι
ἡσυχον. ὁκότι δ' ἂν αὐτοῖσι χρόνια νοσήματα γέ-
νηται, τὰ πολλὰ ξωαποθνήσκουσι.

Seniores magna ex parte minus quàm iuuenes ægrotant. Quicunque vero morbi iis accidūt diuturni, magna ex parte ipsis commoriuntur.

Obiectio.

A

Dimiratione dignum esse videtur, quod hoc in loco Hippocrates scribit, seniores iuuenib⁹ magna ex parte minus ægrotare, quum constet contrà variis morbis affligi senes, imò senectutem ipsam morbum esse. Quinetiam metipse Hippocrates lib. primo πρὶ δαιμόνης, senes morbosissimos esse scribit. Sed præstat eius adscribere verba, quæ sic habent: τῶν ἡλικιῶν ὑγιεινότεροι οἱ παῖδες, δυνάτοισιν αὖ νεανίσκοι, νοσεῶσι τοῖσι πρεσβυτέροις, καὶ οἱ ἕγχεστα, inter ætates sani maxime sūt pueri, secūdo loco iuuenes, morbosissimi qui maxime senes, & iis proximi sunt. Quare diligēter hæc Hippocratis sententia est expendenda, in qua maximè ad suam respexit ætatē, qua quidem senes continentissime victitabant, nec perinde atq; iuuenes in victus ratione peccabant. Duas itaque inter se ætates confert Hippocrates, senectutem nimirum & iuuentutem, docetque seniores magna ex parte minus ægrotare quàm iuuenes, quod scilicet senes longo rerum vīu prudentiores facti, à multis prauisq; cibis, vnde superuacua complura generantur, abstinent: ideoque vt iuuenibus ipsis, qui parum prudentes & temerarij, ciborum, eorumque

Responsio.

omniū

omnium ferè immensam copiam ingerunt, hincque adeò
 cruditates conciliant, minus ægrotent accidere solet. Quid
 multa? iuuenes ob incontinentiam, non ætatis imbecillita-
 tē, senibus magis ægrotāt. Quippe sunt robustissimi, ideoq;
 parum de morbis solliciti, operam dant libidinibus, vulne- *Cur iuue-*
 rātur, saliant, clamant vehementius, & in summa, quocun- *nes seni-*
 que animi impetus rapit, eò ducuntur, incontinentissimeq; *bus magis*
 viuunt. Proinde quum temeritas, vt in libello de senectute *ægrolent.*
 inquit Cicero, sit florentis ætatis, prudentia senectutis, sit vt
 iuuenes facilius quàm senes in morbos incidant. Quod ani-
 maduertēs etiam Cicero, ita in libello iam citato scriptum
 reliquit: Facilius in morbos incidunt adolescentes, grauius
 ægrotant, tristius curantur. Non autem sine causa Hippo- *cc*
 crates adiecit, magna ex parte. Quia reperiuntur etiam in- *cc*
 ter senes qui in victus ratione delinquant, ac incontinen- *Magna*
 tes sunt, atq; adeò magis quàm iuuenes, vtpote quibus sunt *ex parte.*
 multo imbecilliores, ægrotant. Quos certè leues rectissima
 appellatione Cicero, loco iam citato, nominauit inquiens:
 Vt petulātia & libido magis est adolescentum, sed nō pro-
 borum: sic ista senilis stultitia, quæ deliratio appellari solet, *cc*
 senum leuium est, non omnium. Cæterum per seniores, qui *cc*
 Hippocrati hoc loco *πρεσβυ* dicuntur, eos maxime intelli- *cc*
 gere videtur, qui in prima senectutis parte sunt constituti. *Seniores:*
 Quanquam hoc non est perpetuum: sic enim etiam eos qui
 extremam partem senectutis agunt, sect. 3. Aphorif. vltimo
 vocat. Porro si qui morbi diuturni per incontinentiam a-
 liaque de causa senibus accidunt, tunc magna ex parte iis
 commoriuntur, id est insanabiles tota vita durant, idq; pro-
 pter virium imbecillitatem, quæ frigidos morbos, quibus
 senes, vtpote iis similes, laborant, concoquere non valent.
 Nō temere autem dixit diuturni, quia illi ipsi frigidi sunt, *Morbi*
 atque adeò senibus, vt iam dictum est, maxime familiares. *diuturni*
 Quod Celsus etiam libro. 2. cap. 1. confirmat, qui inter cæ- *senibus*
 tera sic inquit: Longis morbis senectus patet. *familia-*
res.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Siquidem vis est imbecillis, quæ neq; morbos, &c.) Græ-
 cè, *ἡ δὲ δύναμις ἀσθενὴς, ὥς μήτε πᾶσι τῶν ἐν τῇ δυνάμει ῥα-
 δῖος τὰς νόσους.* Quippe & vis imbecillis, ita vt morbos fa-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

cilè cōcoquere nequeat. Omnes morbi diuturni frigidi.) Quod etiam Hippocrates libro sexto Epid. part. 1. Aphorism. 7. docet iis verbis: In Cranone antiqui dolores frigidi, noui vero calidi. Omnes siquidem similibus.) Græcè, *Τῶς γὰρ οἰκείοις νοσήμασι*. siquidem naturæ suæ accommodatis morbis, &c.

APHORISMVS XL.

*Βράγχοι καὶ κόρυζαι τοῖσι σφόδρα πρεσβύτησι
& πεπαινόνται.*

Raucitates & grauedines senibus admodū non concoquuntur.

IN hoc Aphorismo Hippocrates exemplum affert, quo postremam præcedentis sententiæ partem confirmat. Nam cum antea dixisset, morbos diuturnos, si quando senes inuaserint, illis commori, nunc raucitatis & grauedinis exemplo verum esse demonstrat: quæ duo mala in valde senibus coctionem non admittere ait, propter nimirum caloris inopiam, & virium imbecillitatem. Coctione autem hoc loco pro alteratione humoris morbum efficiens accipere oportet, qua in significatione aliàs etiam crebro vsurpatur à medicis. *βράγχος* autem, quæ Corn. Celso libro secundo cap. primo. & Plinio libro vigesimo. cap. 6. multisque aliis locis raucitas vocatur, fit, quando humor à capite ad fauces destillat: Latinis etiam Rauis dicitur. Unde prouerbij speciem habet quod dicunt, Vsque ad rauim. Et Plautus ait, Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim. *κόρυζα* vero, quæ grauedo Latinis appellatur, fit vbi ad nares delabatur humor. Testis eius rei est Galenus libro tertio de Sympt. causis, cap. 11. *κατὰ ῥῆος* autem, vt & id obiter dicamus, eodem loco Galeno autore, est, quando ad os destillat humor, vel ad palatū, vt libro secundo Prognost. Comment. 49. ait. Non est itaque catarrhus commune vocabulum, vt Brasauolus censet, ad omnes humorum defluxus. Cæterum non pugnant Aetij & Pauli descriptiones, cum iis quas nunc ex Galeno produximus. Nā quum Aetius libro octauo cap. 53. scribit, catarrhum esse, si ad vūā seu columellā delatus fuerit humor, idē quod Galenus docet, est enim vua oris pars. Sic quū Paulus lib. 3. cap. 28. inquit,

quit, catarrhum esse, vbi ad fauces & palatum humor decūbit, nihil à Galeno variat: quippe fauces oris particulā esse, omnibus constat. Quemadmodum etiam vbi scribit, rancitatem esse si ad guttur & asperam arteriam defluerit humor: facilis enim à faucibus ad loca iam dicta defluxus fit humoris, quum fauces gutturi præiaceant. Quæ hîc commemorare volui, ne inter Galenum & præfatos duos autores esse dissensionem, quod ad voces iam commemoratas attinget, imperiti existimarent.

ANNOTATIONES IN GA:

leni Commentarios.

Gibbi, recurvationes, obliquationes.) Græcè, κνρτώσεις, λορδώσεις, σκολιώσεις. Quare vt harum vocum germana significatio teneatur, animaduertendum erit, quod κνρτώσις est dorsū in posteriorem exteriorēque partem, Galeno libro tertio de Articulis, Commēt. 2. autore, distortio: alioq; nomine Græcis κνρφωσις dicitur, latinis vero gibbus & gibbositas. Λορδωσις malum est priori contrarium: fit enim vbi in anteriorem partem distortio contingit, ita vt in dorso cavitās fiat, in pectore autem tumor. Interpres recurvationem vocauit. Alij repanditatem, & gibbum ad anteriora nominant. σκολιώσις est, vbi in latus vel dextrum vel sinistrum distortio fit. Interpres obliquationem appellauit. Alij obliquitatem, obstipitatem, & tortuositatem vocant. Philotheus breuissimè harum vocum significationem iis expressit verbis, ἡ ῥ' ἄχ' ἰς ἐξίσταται ἐπὶ τὰ ὀπίσσω, & καλεῖται κνρφωσις, ἡ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, & ὀνομάζεται λορδωσις. ἡ ἐπὶ τὰ πλάγια, & καλεῖται σκολιώσις. Quæ quidem verba cum plana sint, interpretatione non egent.

κνρτώσις

κνρφωσις.

Gibbus.

Λορδωσις

σις.

Recurua-

tio.

Repandi-

tates.

σκολιώ-

σις.

Obliqua-

tio.

APHORISMVS XLI.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς, ἀνδρῶν φανερῶς
πρωφάσιος, ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Qui crebro & vehementer, citra manifestā causam exoluuntur, ij celeriter moriuntur.

HÆC Hippocratis sententia ad præfagiendi artem pertinet. docet enim quādo in exolutione ægrotantes mori contingat. Spectat etiam aliquaratione ad eam artis partem quæ à morbo præ-

l ij feruat.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

feruat. Nam si medicus crebro aliquem exolui viderit, per-
 victus rationem, aliaque præsidia cauet, ne subinde de re-
 pente moriatur. Inquit igitur Hippocrates, qui exoluun-
 tur, hoc est animi defectionem patiuntur: neque enim dif-
 ferant ἐκλυσις & λειποθυμία, id est exolutio & animi defe-
 ctio, Galeno libro primo de Curandi ratione ad Glauconē
 teste, qui pro vna eademque re ambo hæc nomina à medi-
 cis vsurpari scribit. Crebro & vehementer, id quod non te-
 mere adiectum est. Si enim debilis fuerit exolutio, raroq;
 acciderit, mortem nequaquam adfert. Sine manifesta cau-
 sa: sunt enim multæ causæ exolutionis euidentēs & manife-
 stæ, quod Galenus loco iam citato, & libro quinto de ma-
 le affect. locis cap. primo, vbi præsentē Hippocratis citat
 sententiam, ordine recenset: è quibus si exolutio nata sit,
 non erit letalis. Sin citra aliquā illarum acciderit, repenti-
 num affert interitū, quod nimirū propter vitalis facultatis
 imbecillitatē cōtingat, vt in Comment. latius Gal. ostēdit.

ἐκλυσις.
 λειποθυ-
 μία.

Causæ ma-
 nifestæ
 exolutio-
 nis.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Vnam quidē primam.) Dicendū erat, & primā. Græcè e-
 nim est, ἓνα μὴ πρῶτον. Vteri affectus.) Græcè, ὑσθρικός
 δυοχλυσμένη παθήμασι, quæ vteri malis infestabatur. Intel-
 ligit verò potissimum vteri præfocationē, quæ Græcis πνίξ
 ὑσθρική dicitur. Quibus omnibus.) Græcè, τοῖς τοῖς τοῖς μὴ,
 his ipsis quidē. Virtus animalis.) Sic quidē habet Aldinus
 codex, qui legit τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, sed perperā: legendū
 enim erit ζωτικῆς, id est vitalis. Neq; enim ob animalis, sed
 poti⁹ vitalis, cuius cor sedes existit, imbecillitatē exolutio-
 nes & animi defectiones fiunt. Hinc Theodorus etiā hoc
 loco vitalis conuertit. Quam quidem lectionē Philotheus
 quoq; cōfirmat, qui in explicatione huius sententiæ ita scri-
 ptū reliquit: ἐξαπίνης τελευτᾷσιν, διὸ & ἐπὶ τῶν δ ζωτι-
 κὸς τόνος πάνυ ἀσθενεῖ, De repēte moriūtur, propterea quod
 vitale robur in iis admodū imbecille est. Quinetiā sequētia
 Gal. verba manifestē ostēdūt de vitali ipsū loqui facultate.

Græcus
 Aldinus.
 codex re-
 purgatus
 à menda.

APHORISMVS XLII.

Λύμ ἄσπληξίμ ἰχυρὼ μὲν ἀδυνάτομ, ἀσθε-
 νέα δὲ ὁ ἰσθμίου.

Apoplexiam

Apoplexiam vehementem curare est impossibi-
le, leuem verò non facile.

Monstrat hoc in Aphorismo Hippocrates, quoniam
apoplexia curari, quæ minus possit. Id quod nul-
la alia de causa facit, quam ut medicum deterreat,
ne temerè salutem, ubi nulla prorsus est, promit-
tat. Quid autem sit apoplexia, alibi diximus, & copiosè ad-
modum lib. 1. de Sanandis malis corporis, cap. 26. ubi vni-
uersam etiam eius curandi rationem diligenter & ordine
tradidimus. Num autem vehemens aut leuis sit, ex noxæ ve-
hementia quam spirationi infert,prehenditur: quemad-
modum Galenus libro tertio de male Affect. loc. cap. 7. &
10. & in Commentariis huius sententiæ abundè docet. Ce-
terum ubi nos reddidimus curare, in Græco est λείπ. idem
enim est quod θόραπτόειν. Fieri itaque non potest, ut vehe-
mens apoplexia curetur, propter ablationem respirationis,
sine qua nemo vivere potest. Leuis verò, in qua ordinem a-
liquem seruat spiratio ipsa, non facile, sed omnibus magna
diligentia adhibitis præfidiis.

*Medicus
salutē te-
mere
haud pro-
mittet.*

*λείπ
Cur uehe-
mens apo-
plexia cu-
rari non
possit.*

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Totum corpus sensu priuatur) Adiciendum, repente.
Græcè enim est, ἐξαίφνης ἀναίσθητοί τε & ἀκίνητοι γίνονται.
Sol^o restat anhelitus.) Græcè, μόνῃς τῆς ἀναπνοῆς, sola restat
respiratio. Quippe anhelitus, spiritus est tantum emissio. Ga-
lenus autem de vniuersa respiratione, quæ ex inspiratione
& expiratione constat, loquitur. Sic paulò post legendum
erit, quæ si & ipsa, &c. Qui neque intentum, &c. Græcè,
ὅσοι χωρὶς ἢ συνενίας & βίας, ἀνώμαλον ἢ & ἄτακτον, ἔτι
ἢ διαλείπουσιν ἢ χροσὶ τῷ ἀναπνοῇ. qui neque vehementē,
neque violentem, inæqualem tamen & inordinatā, ac præ-
terea intermittentem habent respirationem. Inæqualis au-
tē respiratio est, ubi in vna vel pluribus differentiis est im-
par respiratio. Differentias autem respirationis recenset
Hippocrates libro sexto Epidemiōn part. 2. Aphorif. quin-
to. In cuius sententiæ enarratione multa quæ ad institutum
faciunt, reperient in nostris Commentariis studiosi. Cito
curatur.) Græcè τάχα ἀνὰ τὴν ἰάσασθαι, forsitan ipsam cu-

*Interpre-
tis lapsus.*

*Inæqualis
respiratio.
Differē-
tiæ respi-
rationis.*

*Interpre-
tis error.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

bis. Interpres legit *ἁχέως*, sed male: neque enim celeriter, utcumque accidat, curari potest. Magna autem ex parte.) Sic libro tertio de male affect. loc. cap. 10, inquit. Quippe mori contingit apoplexia laborantes, ob id quod spirare nō possunt. Attollunt.) Græcè *διασέλλοντες*, dilatant. De quibus musculis plura habet Galenus in libro de Causis respirationis, & li. octavo de Ana. administ. & lib. septimo de V. fu part. Quod autem hoc loco docet, idem etiam libro tertio de male affect. loc. cap. 7. tradit inquit. In apoplexia quamvis nulla accedente actione quæ à consilio prodeat, tamen sola spiratio quæ musculorum thoracem mouentium munus est, saluatur. Anhelitus plurimus est necessarius.) Græcè, *ἐπειδὴ πλείστη τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ χρεία κατὰ τὸν τόπον*, eo quod in iis plurima respiratione opus est. Quemadmodum & in aliis, &c.) Græcè, *ὥσπερ ἔτι ἄλλως ἐν πυρετῶν ἀσθενῶν τῶν δυνάμιν ἐχόντων*, quemadmodum & alioqui in iis qui per febrem vires habent imbecilles. In summam effatu dignam, &c.) Græcè, *ἔαυτοὺς εἰς ἓμ' ἀξιόλογον κεφάλαιον πᾶσι ἐξ ἀπάντων ἐνέργειαν ἀθροίζοντες*, seipsos in vnam effatu dignam summam ex omnibus actionem colligentes.

APHORISMVS XLIII.

Τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μηδέπω ὁ τεθνηκότων, ἐκ ἀναφύεσθαι, οἷσι δ' ἀφρόδες ἢ πόρι τὸ σῶμα.

Qui strangulantur & moriuntur, nondum tamen mortui sunt, non redeunt ad vitam, quibus spuma circa os fuerit.

Hic Aphorismus ad prædicendi artem spectat: siquidē docet, quando ij qui strangulantur, & iam quasi morituri sunt, nōdum tamen mortui, ad vitam redeunt, & quando minus. Accidit enim interdū vt aliqui ex suspendio detrahantur, quare tum præstat scire quādo illi ipsi ad vitam redeant, aut minus. Per ἀπαγχομένους itaque eos qui laqueo, quē Græci ἀγχόνιον vocant, aut manu iniectione, quæ instar laquei sunt, strangulantur & suffocantur, intelligit Hippocrates. Per καταλυομένους autem,

αὐτῇ, Philotheo teste, μέλλοντες ἀποθνήσκειν, hoc est eos qui κατὰ λυ-
 iam morituri sunt, aut mori debēt. Nisi per κατὰ λυσιμύτους μὲνοι.
 aliquis seorsim accipere velit pessundatos, & eos qui obtor-
 to collo præfocantur, *die man troffelt*, vt Germanicè dicitur.
 Est enim κατὰ λύνω, pessundo. Prior tamē interpretatio me- κατὰ λύνω
 lior, magisque germana videtur. Qui itaque strangulantur,
 & iam morituri sunt, aut mori debent ob strangulationem,
 nec tamen adhuc mortui sunt, non redeunt ad vitā: sic enim
 Cor. Celsus libro secundo cap. 7. hæc Hippocratis verba,
 ὅτι ἀναφύσσειν, est interpretatus, dicens: Neque is ad vitam ἀναφύ-
 redit, qui ex suspendio spumante ore detractus est: si spu- ρειν.
 mant ore. Leoniceus obscure admodum dixit, referuntur,
 ad græcismum respiciēs. Quippe ἀναφύσσειν Græcis idem est
 quod εἰς τὸ πύθον φέρειν, dicitur q; de funere quod retrò, nō
 ad tumultum fertur. Ratio autem cur ij qui spumant nō red
 eant ad vitam, nulla alia est, quàm quod pulmonis violen- Quare stu-
 tiam significat, vt copiosissime in Cōmētariis Galenus ex- mantes nō
 plicat. Cæterum quod traditur in hac sententia Hippocra- redeunt ad
 tis, ex eorum numero est quæ rarò accidunt. uitam.

ANNOTATIONES IN GALE-
 ni Commentarios.

Omnis spumæ generatio.) Idem docet lib. 2. Prognost. Spumæ
 Com. 47. Galenus, inquiens: Spuma consistit in mari qui- generatio
 dē ex violēto vēturā afflatu, in multas & exiguas partes at- Interpre-
 trita aqua. In iis vero quæ elixantur, præ copia caliditatis. tis turpis
 Intrepres tamen ineptè reddidit In polentis, quum in Græ lapsus.
 co sit ἐφομένων. De spumæ quoque generatione plura infra
 habet, nempe secti. 7. Comment. 30. Quum vero tenacem &
 &c.) Ita etiam lib. 2. Prognost. Commen. 47. scribit, inqui- &
 ens: At vero commune in vtrisque censetur, gigni bullulas &
 multas & exiguas. Soluti autem difficiles, potissimū quan- &
 do ambo concurrunt, tum aër nebulosus ac turbulentus, tū &
 etiam humor quodammodo crassus & glutinosus. Quippe &
 tenuis humor, qualis exquisita aqua habetur, quoties aërem &
 compræhendit purum, non diutius continet, sed statim re- &
 scissis bullulis, in propriā remeare sedem permittit: & obeā &
 rem spuma in mari celeriter soluitur. Crassus vero & gluti- &
 nosus humor, quoties turbulentā & nebulosam substantiā &
 intra se clauserit, plurimum detinet tēporis, eo quod nec il-

22 la sursum versus festinet, quemadmodum purus aër, & quia
 22 ipse difficulter rescinditur. Vt enim gignuntur bullulae, ex
 22 humida substantia includente intra se aërem pari modo sol-
 22 uuntur, propterea quod humida substantia rescindatur. Faci-
 22 lè igitur rescinditur, quoties spiritus tenuis sursum versus
 22 fertur. nō rescinditur vero, quoties neq; tenuis fuerit, neq;
 sursum versus fertur. Talis autem est aër nebulosus, vt qui
 nec conuolet in sublime, neq; tenuis, sed perquā humidus
 sit, ita vt ferre queat humorem sibi circū extēntū. Hæc ille,
 quæ ordine recensere voluimus, quod præsentī commenta-
 rio magnam afferant lucē. Vnde factā spumæ substantiā.)
 Græcè, τῇ γεννομένῃ τὴν στίαν ἀφ᾽ ἑ, factæ spumæ substan-
 tiam. Ex ventre.) Græcè, ἐκ τῆς κοιλίας, ex vētriculo. Hic
 κοιλία enim κοιλία partem eam quæ est ciborum receptaculum, &
 stomachus nonnullis dicitur, significat. Quod quidē discrimen
 diligenter est in Galeni libris cōsiderādū, vt alibi, nēpe
 in nostris in primū librū Galeni de Tuē. valet. annotationi-
 bus, monuimus. Citra quos casus, &c.) Rectius, citra quæ
 symptomata quicquam efferri ex vētriculo est impossibile.

Ex ventre.) ex ventriculo, vt prius. In libro de respira-
 tione.) Græcè, ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς γράμματι, in libro
 de vsu respirationis. Nam illic ostendit, quod ij qui suffocā-
 tur, per expirationem & euacuationem eius quod est velu-
 ti fuligo sanguinis, sanantur. Fauilla enim & fumus ac fuli-
 go, omnisque huiusmodi vstæ materiæ superfluitas, nihilo
 minus quàm aqua ipsa ignē extinguere consuevit. Necessa-
 riū igitur est motū habeāt, vt euacuetur fuliginosum quod
 à sanguinis vstione redundat. Signum itaque est.) Adiciē-
 dum, hoc. Græcè enim est, ὁ λείβετον ἐν τῇ τοῦ σημείου ἐσίν.

Hoc fieri.) Omissum est, ei. quippe Græcè legitur, μάλι-
 στα δ' εἰκὸς αὐτῷ γίνεσθαι τῇ. Nonnulli tamē rarò, &c.)
 Græcè, ἐνιοί γε μὴν ἐν τῷ σπανίῳ τῶν ἀπαγχομένων ἀπὸ πνε-
 γκαν ἀφ᾽ ἑ φανέντες, &c. Nonnulli tamen eorum qui stran-
 gulati sunt, rarò ad vitā redierūt, spuma circa os apparēte.

Sed cōtrà rarissimè.) Græcè, ἀλλ' ὅτι τὸ ναντίον σπανίῳ
 τῇ, sed quia contrarium rarissimè accidat. Per alterū A-
 phorismū.) Népe vicesimū huius sectionis. In sequentib⁹.)
 Aphorismo videlicet 53. præsentis sectionis. Cōmutant.)
 Rectius, degunt: vt in explicatione eius sententiæ dicemus.

APHORISMVS XLIIII.

Οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχὺ θάνα-
τοι γίνονται μᾶλλον τῶν ἰχνῶν.

Qui natura admodum obesi sunt, celerius mo-
riuntur quàm qui graciles.

VT nusquam non, ita etiam hoc in loco Hippocra-
tes mediocritatem laudat, immoderantiam vero vi-
tuperat. De certa tamen hic mediocritate, conmo-
deratione ve, habitus nimirum corporis loquitur,
quam eiusdem immoderantiæ præfert. Et cum immoderan-
tia illa duplex sit, vel enim obesum est corpus, aut gracile,
quod à mediocritate recedit: præstat esse gracilem, quàm
obesum. Quippe natura obesum, quos hic παχέες σφόδρα, id est
admodum crassos vocat, citius moriuntur quàm graciles: *Obesi cur
citius mo-
riuntur.*
quod scilicet in corporibus obesorum nativus calor imbecil-
lus sit, ut copiosius in Commentariis suis Galenus docet. Nō
autem temere adiectum est κατὰ φύσιν, quod nos naturā in-
terpretati sumus, Philotheus autem ἐκ γενεῆς, hoc est simu
latque in lucem editi sumus, aut ab ineunte ætate, à puero. *κατὰ
φύσιν.*
Nam si quispiam natura mediocris, victu subinde paulo ple-
niori, atque otio, & ignavia factus est crassior, is non citius
gracili moritur: quod scilicet venas & arterias latas habeat,
atque adeò calorem nativum minime imbecillum, & ex-
tinctioni obnoxium. Quod fusius in Commentariis profe-
quitur Galenus, & lib. 2. de Tēpe. cap. 5. ubi in eum scribit
modum: Quibuscūque latiores venæ sunt, hi calidiores na-
tura sunt. Quibus angustiores, contrā magis frigidi. Calo-
ris nanque opus est, has dilatare, & extendere. Ita rationa-
biliter in idem ferè recidit venarum angustia cū habitu pin-
gui & crassiore, habitus gracilis cum venarū laxitate. Quod
si quis simul pinguis crassusque est, ac venas laxas habet, is
cōsuetudinis alicuius occasione, non natura, pinguis est red-
ditus. Sicut è diverso, si quis angustas venas obtinet, & gra-
cilis est, nec hunc talem esse natura necesse est. Hæc ille. Ut
autem ad Hippocratem redeamus, laudat ille in hoc Apho-
rismo corpus mediocri habitu præditum, utpote optime tē-
peratum, ac longævum. Cōtrā vituperat alia quæ à medio-
critate recedunt, & aut obesa, aut gracilia sunt. In hoc au-
tem

Summa.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

tem excessu melius esse docet gracilem quàm obesum esse,
quod gracilioribus plus sit caloris innati, quàm obesis.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Εὖσαρκον *quid.* Bene carnosum.) Græcè, εὖσαρκον. Quid vero significet
vox εὖσαρκον, Galenus disertè in Commentariis ostendit,
σύμμετρον, id est commoderatum interpretans. Et lib. 1. de
Tempe. cap. 5. & lib. 2. cap. 5. εὖσαρκον, πάντῃ σύμμετρον es-
se tradit, hoc est omnino commoderatum, nec gracile, nec
obesum. Nec aliter εὖσαρκον corpus interpretatur lib. 1. de
Tuend. fani. c. 5. Cor. Celsus lib. 2. cap. 1. eiusmodi corpus
vocat quadratum. Corpus, inquit, habilissimum quadratum
est, neque gracile, neque obesum. Quadratum autem meta-
Quadrati
corpus. phoricòs dixit, metaphora nimirum à quadris sumpta lapi-
dibus, qui sibi pulchrè quidē quouis in loco quadrant. Hinc
omnibus palàm fit, interpretè hoc loco non recte reddidisse
εὖσαρκον bene carnosum. Qui enim bene carnosus est, is
Interpre-
is erratū. propriè Græcis πολύσαρκος, Galeno lib. 2. de Tempe. cap.
5. teste, dicitur, aliòque nomine corpulētus Linacro appel-
latur. Sic Cicero, Bene lōgam orationē dixit. & alibi, Anto-
nius habet inermes bene multos. Pari ratione bene carno-
sus erit, qui multas obtinet carnes, atque adeò ab eo qui εὖ-
Bene car-
nosus. σαρκος, & mediocri habitu corporis est, diuersus. Atq; ob
id paucum omnino sang.) Quod lib. 2. de Tempe. cap. 5. te-
statur, vbi ita scribit: Qui angustas venas habet, exigui sunt
sanguinis, nec longam in diem ferunt: quibus lata, iis co-
pia sanguinis est, & citra noxam cibo abstinent.

APHORISMVS XLV.

Τῶν ἐπιληπτικῶν βίσι νέοισιν ἀπαλλαγὴν αἰ με-
ταβολὰι μαλιστα φησὶ ἡλικίῃς, καὶ τῷ χωρίῳ, καὶ τῷ
βίῳ ποιέεσι.

Pueros qui comitiali morbo laborant, mutatio-
nes potissimum ætatis, locorum, & victus liberant.

Hoc in Aphorismo monstrat Hippocrates, pueros
qui comitiali morbo laborant, triplici potissimū
ratione liberari, mutatione nimirum ætatis, loco-
rum, & victus rationis. Vbi principio animaduer-
tendum

tendū, interpretes non sine magno errore *ῥῖσι νέοισιν* red-
didisse iuvenes, quū tamē *νέος* hoc loco idem quod *νεώτερος*, *Interpretē*
hoc est minor natus, seu puer significet. Id quod in primis *error.*
testantur ea, quæ libro sexto Epid. part. 1. Aphorif. 4. scri-
bit Hippocrates dicens, *αἱ νηπίων ἐπιληψία ἅμα ἢ ἐν*
οἷσι μετέβολας ἴχθουσιν καὶ ἄλλας, puerorum morbi comitia-
les vnā cum pubertate mutationes habent & alias. Quod ve-
ro *νηπία* pueros, vt nos interpretati sumus, significant, in *νηπία.*
Cōmentariis suis super hanc Hippocratis sententiā ex Zeu-
xide & Herophilo Galenus abundē ostendit. Præterea de
pueris, & minime iuuenibus, loqui hīc Hippocratem, alia
eiusdem sententia, quæ infrā sectione 5. Aphorif. septimo
est, non tantum testatur, sed planē conuincit, quæ sic habet:
Quibus, ait, morbi comitiales ante pubertatem accidunt,
commutationem accipiunt: quibus autem anno vigesimo-
quinto, magna ex parte iis commoriuntur. Quis verò est
qui nesciat, iuuentutē anno vigesimoquinto incipere, & vs
que ad 35. durare? Quare fieri nequit, vt per *νέος* hic accipia-
mus iuvenes, quod Hippocrate metipso teste, si illi morbo
comitali corripiantur, nulla ratione liberentur, sed insa-
nabiles tota vita durent. His accedit, quod etiā Philotheus
hic *νέων* interpretetur *παιδίων*, inquit, *μετέβαλλόμενα*
γὰρ αἱ τῶν νέων, ἢ τῶν παιδίων ἡλικία. Pueros itaque li-
berāt prædictæ tres mutationes, quod per hæc verba *ἀπαλ-*
λαγνύουσιν, innuere voluit Hippocrates: est enim *ἀ-*
παλλάττειν interdum idem quod *ῥύεσθαι*, καὶ *λυτροῦν*, id est *ἀπαλ-*
liberare, vt suprā in enarratione Aphorismi 32. huius secti-
onis diximus. Mutatio quidem prima, ætatis puerilis in iu-
uentutem, quæ calida & sicca est, atque adeo morbo comi-
tiali, vtpote frigido & humido, maxime aduersa. Altera lo-
ci, quum scilicet in calidiorem & sicciorem regionem trās-
feruntur. Tertia victus rationis: neque enim *βίος* hic aliud,
Philotheo teste, quam *δίαίτη* denotat: quæ nimirum cali-
diorem & sicciorem habitum corporis efficiunt. Liberant
igitur omnes hæ mutationes pueros à morbo comitali, è
pituita orta, quod nimirum ad contrarium transferāt, vt in
Commentariis suis copiosius Galenus docet.

Interpretē
error.

νέος.

νηπία.

cc

cc

cc

Iuuentutis
tempus.

ἀπαλ-
λάττω.

Mutatio-
nes ætatis

Locorum.

Victus.

βίος.

Anno-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.
ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Interpre-
tis erratū.
Frigidus autem & crassius est humor.) Loquitur autē hic Galenus de morbo comitiali, qui est primogenium cerebri pathema. Quod monendū esse duximus propter imperitos, qui à nulla alia causa excitari hoc ipsum malum existimare possent, cum tamen constet alias esse huius mali species, ubi nimirum per consensum, ore ventriculi male affecto, oritur. Aut quando à parte aliqua corporis, veluti quædam frigida aura, ægro etiam hoc ipsum sentiente, ad cerebrum vsque ascendit. De quibus omnibus fusius libro primo de Sanādis malis corporis cap. 29. scripsimus. Adolescentium.) Græcè νεανίσκων, iuuenū. Quocirca interpres non sine errore duas inter se distinctas ætates confudit. Multo ad melius perducit.) Græcè, ὥς ἐν ἡ μεταβολὴ πάντων ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγει. Proinde ipsa mutatio omnino ad melius transfert.

APHORISMVS XLVI.

Δύο πόνων ἅμα γινομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἑτάρω.

Si gemini dolores simul, non tamen in eodē loco fiant, qui vehementior est, alterum obscurat.

Ei malo
quod ma-
gis urget,
primo suc-
curēdum.
Dolor.
δύο.
L Atenter hoc in Aphorismo Hippocrates duorum dolorum exemplo innuit, ei malo quod magis urget, ac ægrotantem plus alio molestat, esse succurrendum, minore tamen non penitus neglecto. Et si enim maior dolor minorem, utpote vehementior, videtur obscurare, non est tamen propterea contemnendus: sed eo qui vehementior est sedato, ad minorem etiam respiciendū erit. Sed quod ad verborum Hippocratis explicationem attinet, sciēdum πόνος hoc loco nihil aliud nisi πᾶς ὁ δύναις, hoc est dolores significare. Quod ideo monēdum esse duximus, ne imperitis vox ipsa πόνος, quæ multa, ut in expositione primi Aphorismi huius sectionis diximus, significat, imponeret. Quum vero dolor bifariam apud Hippocratem accipitur, nempe pro affectu qui cum dolore fit, & molesto sensu, ut diximus in enarratione sexti Aphorismi huius sectionis: hic certe pro sensu tristi & molesto vsurpatur. Quum itaque inquit δύο πόνων, δύο indeclinabiliter accipitur: quemadmodum

dum etiam apud Homerum quum ait, τῶν δύο μοιράων. Nō ἀμαγι-
 autem temere ab Hippocrate primum adiectum est, si dolo- νομένων.
 res gemini simul fiant, hoc est eodem tempore infestent. Di
 uersis enim temporib. vbi acciderint, vnus alterū haud ob-
 scurat. Neque etiam ab re dixit, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, nō Locī.
 in eodem loco, id est parte corporis. τόπος enim, id est locus τόπος.
 Græci medici partes corporis appellant. Quod diserte Gale
 nus libro primo de male affectis locis cap. primo testatur,
 inquiens: Non solum recentiores medici, sed veterum quo- α
 que non pauci, corporis particulas locos nominare consue- α
 uerunt. Si enim in vna aliqua parte gemini dolores fuerint,
 tunc vnus alterum non obscurat, sed simul potius loci affli-
 ctionem, in Commentariis etiam suis teste Galeno, augent.
 Quum autem dicimus In eodem loco, non exquisitè locum In eodem
 intelligimus latitudine carentē: hac enim ratione fieri haud loco.
 posset, vt in eodem loco gemini essent dolores. Quare locos ἐν πλά-
 ἐν πλάτει, vt ait Galenus, hoc est, vt habent latitudinem, in- τεα.
 telligere oportet. Vel ἐν πλάτει idem est quod crassius, &
 non admodum exquisitè: qua ratione accipiuntur, si latitu-
 dinem aliquam habere putantur. Nunc vero perspicuum fit
 omnibus, interpretem non rectè in sua cōuersione negatio- Interpre-
 nem μὴ præterisse, dicentē: Simul euudem locum infestan- tis error.
 tibus. Cæterum circumspectè admodum Hippocrates loquu-
 tus est quum dixit ἀμαυρεῖ, id est obscurat. Neque enim ve- ἀμαυρεῖ
 hementior dolor minorem sedat sanātve, sed tantum obscu- Obscurat.
 rat: hoc est, efficit vt minus sentiatur, eo quod vis sensifica
 tota ad vehementiorem distrahatur.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Dico autem latè, circa membrū, manus veluti, &c.) Græcè,
 λέγω δ' ἐν πλάτει, πρὸς μόνον μείζον, οἷον ἢ πρὸς βραχίονα.
 Dico autem in latitudine, circa partem maiorem, veluti vel
 circa brachium, &c. Quibus verbis Galenus explicat, quid
 per hæc verba ἐν πλάτει intelligi velit, de quibus paulo an-
 tè satis à nobis dictum est.

APHORISMVS XLVII.

Πρὸς τὰς γενέσεις τῶν πόνων καὶ οἱ πυρετοὶ
 συμβαίνουσι μάλλον, ἢ γενομέναι.

Dole-

Dolores & febres accidunt magis quàm pus conficitur, quàm iam confecto.

AD eam artis partem quæ futura prædicit, hic Aphorismus pertinet. Quippe docet quòd in tumoribus præter naturam, ubi dolores & febres exoriuntur, medicus terreri non debeat: non enim alia de causa nisi quod pus conficitur, accidunt: sed illi potius esse prædicendum, futurum ut iam confecto pure utraque mala sint desitura. Quare autem dolores & febres quum pus conficitur, excitentur, Galenus in suis Commentariis abunde ostendit, & nos paulo post in nostris Annotationibus copiosius monstrabimus. Vnum hic admonuisse sufficiat, antiquum interpretem magno errore hæc verba Hippocratis, περὶ τὰς γενεάς τῆς πυώσεως, sic reddidisse, circa saniei generationem: quod inter pus & sanie magnum sit discrimen, diuersisque apud Græcos vocibus appellentur, nempe pus πύον, sanies vero ἰχώρ. Quod autem ἰχώρ Latinis sanies dicatur, libro quinto capite vigesimo sexto Celsus disertè docet. Præterea ἰχώρ, Galeno libro quarto Vict. acut. Commentario primo teste, tenuis est humiditas, non solum sanguinis, sed etiam aliorum omnium humorum, ut copiosè à nobis est dictum lib. 6. Epid. part. secunda Comment. 25. Galenus quoque lib. 3. Ther. meth. tenue excrementum quod est in viceribus, ἰχώρ vocat. Humor denique tenuis qui è lignis ardentibus exudat, ἰχώρ dicitur. Pus vero substantia crassum est, atque adeò à sanie, quæ ut iam ostensum est, tenuis quidè existit, diuersum. Meminit huius sententiæ Hippocratis in multis locis suorum monumentorum Galenus, potissimum vero lib. 1. de Iudiciis, cap. 16. Et in libello de Vniuersalibus morbi temporibus, ab initio statim, ad quæ sanè loca studiosis recurrendum erit.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Tres alterationes in corporibus animantium. Pus ex sanguine ortum habet, &c.) Ut hic Galeni locus rectius intelligatur, animaduertendum erit in corporibus animantium, Galeno lib. 5. de Simplic. medica. facul. cap. 5. teste, triplicem esse alterationem. Vnam exquisitè secundum naturam, quum videlicet in ventriculo cibus concoquitur: aut in visceribus & vasis qui inibi generatur succus, unde
rursum

tursum vnaquæque pars nutriatur. Altera planè præter naturam, quæ in omnibus fit putrescentibus. atque hæc quodāmodo sibi inuicem cōtrariæ sunt. Tertia, ex vtraque mixta & media est, partim primæ & eius quæ secundū naturam est quidquam obtinens: partim aliquid eius quæ huic cōtraria est, & præter naturā. Siquidem alterationi secundum naturā duo hæc insunt, vt & ex familiari animantis materia fiat alteratio, & ab innato calore exquisitè superetur. Ei vero quæ præter naturā est, & ab aliena caliditate mutatio accidit, & ad nihil vtile. At media earū quæ scilicet suppurationes commutatur, ab innato fit quidē calore, sed non planè vincente: neque enim ex materia peragitur quæ prorsum benigna sit, neque tamen ex omnino aliena. Hactenus Galenus. Hæc si cum præsentī loco contuleris, nullo negotio omnia intelliges. Cum putrefactione fit olida.) Græcè, *μετὰ σήπιδός* *ἀποτελείται δυσώδης*, cum putredine efficitur grauis odor. Optima.) Græcè, *χρησὴ*, bona. Secundum naturam.) Græcè, *ἡπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμασίας*, neque ab innato calore.

Extenta particula.) Propterea quod calor materiam fundat, vnde etiā spiritus generatur, atque ob hæc ambo particula ipsa magis quàm antea distenditur, etiā si nihil influit.

Febres vero sequuntur principio.) scilicet innati caloris, hoc est corde, concalescente. Et habent etiā quædam exēplaria pro τῆς ἀρχῆς, τῆς καρδίας. Ex quadam veluti ebullitione.) Nam antequam pus sit, sanguinē qui in pus mutandus est, ebullire necesse est. In ebullitione autem à parte in qua fit suppuratio, vapor putridus per adiacētes arterias ad cor infertur, qui hoc ipsum calefacit, eoque præter naturā iam calefacto, calor per arterias & venas in totum spargitur corpus. Quod verum esse etiam testatur Galenus, qui lib. 2. de

Differ. feb. cap. 11. ita scriptum reliquit: Statim, inquit, inflammationes febres accendūt, quando videlicet propter magnitudinem, vel vicinitatem eorum calor ad cor vsque peruenit. Vtpote consumpta materia.) Hinc est quod Galenus in libro de Temporib. totius morbi dicat: Si fluor in pus mutatus fuerit, aut discussus, minorem tumorem & tensionem reddit. Quippe materia iam attenuata est, & multū spiritū exhalauit. Putrida denique concocta sunt, ideoque necesse est tum dolores & febres sedari.

Apho-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐν πάσῃ κινήσει τὸ σῶμα τὸς, ὁκόταρ ἀρχηται
πόνειρ, τὸ δὲ λυγρὰ πάειρ βύθους ἀκοπρ.

In omni corporis motu, quum fatigari cœperit,
quies confestim lassitudinis remedium est.

AD eam medicinæ partem hæc Hippocratis senten-
tia spectat, quæ mala corporis curat. Siquidem ge-
neralissimum illud in curâdi ratione præceptum,
cuius suprâ, in Aphorismo scilicet 22. huius sectio

*Contraria
contrario-
rū reme-
dia.* nis meminit: Contraria contrariorum sunt remedia, motus
& quietis exemplo nobis inculcat. Vt enim omnia alia suis
contrariis sanantur, sic etiam fatigatio quam ex valido mo-
tu contraximus, quiete. Neque enim ex quolibet motu fati-
gatio concitatur, sed ex eo tantum qui vehementior est, at-
que adeò, Galeno lib. 2. de Tuend. san. cap. 2. autore, exerci-
tatio existit. Verbum autem πόνειν, ut etiam in suis Com-
mentariis docet Galenus, non tantum κῶμνειν, hoc est fati-
gari, sed & ἀλγῆν, id est dolere significat. Quocirca sic etiam
interpretari hæc Hippocratis sententia potest: In omni cor-
poris motu cum dolere cœperit, quies doloris remediū est.

πόνειν.

ἀκοπρ.

Quippe ἀκοπρ. utrunque significat, & lassitudinis & dolo-
ris remedium: nam κόπος & lassitudinem, & molestiam do-
lorémve denotat. Hincque ἀκοπα Græcis sunt remedia, quæ
lassitudines & dolores leuant. Quies itaque & lassitudini &
dolori ex motu contractis medetur, quod in ea vires reficiā-
tur ac reparentur.

APHORISMVS XLIX.

Οἱ εἰς θυσμένον τὸν σωήθας πόνους φέρειρ, καὶ ἂν ὠ-
σιρ ἀσθενέες, ἢ γέροντες, τῶν ἀσωήθων ἰχυρῶν τε
καὶ νέων ἰσχυρῶν φέρουσιν.

Qui assueuerunt solita exercitia ferre, & si inua-
lidi sunt aut senes, facilius ferunt quàm qui nō sunt
assueti, quamuis robusti & iuuenes.

*Consuetudo
exercita-
tionum.*

Consuetudinem non parum momenti habere in exerci-
tationib. obeundis, hoc loco Hippocrates mōstrat. Quū
enim consuetudo ipsa procliuitas quædam ac facilitas sit,
eodem

eodem modo semper agendi aut patiendi vsu comparata,
 vnicè cauendum erit, ne temere quod insolitum est & iniu-
 cundum exercitiū, tum sanos tum ægros subire cogamus. Vt
 enim natura, sic etiā consuetudo ipsa, quæ vt vulgo fertur, *Cōsuetudo*
 altera natura est, non facile mutanda erit. Quinetiam Gale- *altera na-*
 nus noster in libro secundo de Musculorum motu scribit, in *tu: a.*
 idem recidere vbique consuetudinem cum natura, adeoque
 pulchrè dictum esse, quod cōsuetudo sit natura acquisititia.
 Et libro secundo de Tuenda sanit. cap. 6. inquit: Consuetu-
 do ascititiam acquisititiāque naturā in corporibus gignit. *cc*
 Si igitur in cæteris omnibus rebus consuetudinis ratio ha- *cc*
 benda erit, in exercitiis, quæ hoc loco vt aliàs etiā sæpe Hip-
 pocrates *πρόως* appellat, haud negligēda venit. Atque hinc
 est quod Hippocrates hic non simpliciter dicat, qui consue- *πρόως.*
 uerunt ferre exercitia: sed addit, solita. Quia vtcunque ali-
 quis exercitiis assuetus fuerit, insolita tamen vbi subierit, ea
 ferre sine magno incummodo non poterit. Quod Galenus
 etiam libro 5. iam citati operis cap. 3. ostendit dicens: Quin-
 etiam consuetudo maximam vendicat partē ad exercitatio- *cc*
 nis speciem deligēdam. Nam quæ consueta sunt, vt minime *cc*
 lassantia, quos exercent, etiam delectāt: sicuti ē diuerso quæ *cc*
 insueta sunt, tum displicēt, tum vero lassant. Pari ratione ac- *cc*
 cidit, vt ij qui quomodolibet assueuerūt vti exercitiis, etiā si *cc*
 sunt imbecilles, minúsque viriū habuerint quàm cæteri qui
 illis vti non assueuerunt, facilius ea ferāt. Et senes etiā qui
 vti assueuerunt, exercitia facilius ea ferunt quàm iuuenes qui
 in ocio degere assueuerunt. Sic verbi gratia, senex qui fode-
 re assueuit, minori id facit molestia & incōmodo, quàm iu-
 uenis qui non cōsueuit. Hinc Cornelius etiam Celsus libro
 primo cap. 3. ita scriptum reliquit: Omnem laborem facilius
 vel puer vel senex, quàm insuetus homo, sustinet. Eius autē *cc*
 rei nulla alia est causa, nisi quod partes corporis exercitate, *cc*
 sunt robustiores. Quod clarius Galenus libro 2. de Tuenda *Partes cor-*
 san. cap. 2. iis monstrat verbis: Quoniam, inquit, vehemētior *poris exer-*
 motus exercitatio est, necesse quidem est tria ab ea perfici in *citatae sūt*
 corpore exercitando, instrumentorum scilicet duritiem ex *robustio-*
 mutuo ipsorum attritu, genuini caloris augmētum, & spiri- *res.*
 tus citatiorem motum. Sequi vero hæc reliqua omnia priua-
 tim commoda, quæ corpus exercitiis accepta refert. Ex in-
 m strumen-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Interpre-
tis lapsus. > strumentorum utique duritie, tum ut minus ex labore affi-
> ciantur, tum ad actiones robur, &c. Porro interpretes, ut obi-
ter moneam, hic non rectè conuertit, si fuerint imbecilles
& senes: quippe Græcè est ἡ γήρῳτες, vel senes, ut nos inter-
pretati sumus. Primum enim Hippocrates de iis loquitur,
qui natura & ab ineunte ætate inualidi sunt: dein de iis qui
per ætatem tales sunt: ut illorum verborum is sit sensus,
quem paulo antea expressimus.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

χαιρονο-
μαῖν.
χαιρονο-
μία.
χαιρόνο-
μος.
Alius alij labor consuetus.) Græcè, ἄλλος ἄλλῳ συνήθης
πόνος ἐστὶ, aliud alij exercitium consuetum est. Manus cer-
ta lege mouere.) Græcè, χαιρονομαῖν, quod Phauorino te-
ste, proprie est ἐνομαῖν δὲ χερῶν, manibus gesticulari.
Hinc χαιρονομία, manuū motus & gesticulatio. Cuius qui-
dem meminit Galenus lib. 5. de Tuend. vale. Et χαιρόνομος
histrio, gestu & manuum motu subsultans.

APHORISMVS L.

Τὰ ἐκ πολλῆς χρόνου συνήθεια, καὶ χείρω, τῶν ἀ-
συνήθων ἡσυχῇ ἐνοχλεῖν εἰώθει. Δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ
συνήθεια μεταβάλλειν.

Quæ longo tēpore assueta sunt, etiam si deterio-
ra sunt, minus iis quæ insueta sunt, molestare con-
sueuerunt. Conuenit igitur ad insueta permutari.

Longo tē-
pore assue-
ta.
D Vo in hac Hippocratis sententia traduntur. Pri-
mum quidem, quod antea speciatim, exemplo ab
exercitiis sumpto, de consuetudine docuit, hic ge-
neratim ad omnia alia transfert, ea quæ longo tē-
pore cōsueta sunt, non obstante quod sint deteriora, minus
iis quæ insueta sunt, molestare dicēs. Nec ab re adiecit Hip-
pocrates, quæ longo tempore assueta sunt: quippe fieri po-
test ut is qui breui tēpore re aliqua uti consueuit, ab ea infe-
stetur. Neque enim in naturā transeunt, nisi quibus longo
uti tēpore assueuimus. Proinde recte Galenus libro 2. Pro-
gnost. Comment. 11. sic scriptum reliquit: Quod cōsuetum
est, bonū: inconsuetum vero, malum. Nam quæ longo tēpo-
re assueta sunt, & si deteriora sint natura infuetis, tamē mi-
nus

ius nocere solent. Quod de cibo & potu libro secundo Viſt. ac
acut. morb. Aphor. 34. Hippocrates verū esse iis docet ver-
bis: Cibus quibus vti conſueuerunt, facile ferūt, tametſi na-
tura haudquaquam boni fuerint: Similiter & potiones. Cō-
trā grauit̄ ferunt cibos quibus vti non aſſueuerunt, etiāſi
mali non ſunt. Conſimili modo & potus. Quod autem de ci-
bis & potionibus nunc dixit Hippocrates, id ad omnia alia
quibus longo tempore vti aſſueuimus, transferendum erit,
quemadmodum copioſius etiam in Commentariis ſuis Ga-
lenus docet. Altera huius Aphoriſmi pars Hippocratis co-
hortationem habet, in qua quidem diligenter monet, vt de
conſuetudine immutanda cogitemus: Quod cur faciat, mi-
rum alicui forte videbitur, præſertim quum antea diſerte di-
xerit, cōſueta etiāſi deteriora ſunt, inſuetis quæ natura bo-
na exiſtunt, minus nocere. Proinde hic idem pugnare ſi-
bi ipſi ex diametro Hippocratem putabit. Verum ſciēdum,
Hippocratem hoc loco reſpicere ad ſortem humanam, quæ
inopinatis rerum caſibus, fortunis, & euentibus ſubiicitur,
atque adeo efficit ne perpetuo iisdem rebus vti poſſimus.
Quapropter quum facillime in ea quæ nobis inſueta ſunt, in
iſta inſtabilitate rerum humanarum, incidamus, vt omnis
vnius formæ conſuetudo ſit periculosa, neceſſariū eſt, quan-
do quidem ſi repente inſuetis vti cogamur, plurimum offen-
damur. Quod in primis Celfus confirmat, qui libro primo
cap. 3. in eum ſcribit modū: Nimis ocioſa vita vtilis nō eſt,
quia poteſt incidere laboris neceſſitas. Neque enim ex ni-
mio labore ſubitum ocium, neque ex nimio ocio ſubitus la-
bor ſine graui noxa eſt. Hæc ille. Huc itaque reſpiciēs Hip-
pocrates rectiſſime conſulit, conſuetudinem eſſe mutādam.
Sed in deſerendis aſſuetis vnice cauendum erit, ne mutatio
ipſa ſit repētina. Ab iis enim quib. aſſueuimus, paulatim eſſe
tranſeundum, ſequenti Aphoriſmo docebit Hippocrates.
In cuius quidem explicatione multa quæ ad hanc rem per-
tinent teſtimonia producemus. Cæterum hoc in loco ani-
maduertendum erit, conſuetudinis mutationem non in om-
ni ætate, ſed iuuentute maxime fieri debere. Cuius quidem
rei teſtis eſt Galenus libro quinto de Tuēd. ſanit. cap. 7. ita
ſcribens: Iuuenibus ea mutare quæ nocent tentandum eſt,
etiāſi a pueris his maxime inſueuerint. Poſſunt enim eorum

Cōſuetu-
do, etſi ali-
tera ſit na-
tura, mu-
tanda ta-
men.
Obiectio.
Reſpoſio.

Cur vnius
formæ cō-
ſuetudo ſit
periculosa.
ſa.

Mutatio
conſue-
tudinis non
ſit repen-
tina.

Qua in æ-
tate cōſue-
tudinis
mutatio
fieri de-
beat.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

» vires moderatè factam mutationē sustinere, sperarique po-
 » test in reliquo vitæ tempore fructum aliquem eos ex melio-
 » re consuetudine percepturos. At senex, si posset longo tem-
 » pore sensim malam consuetudinem mutare, propterea quod
 » quo tempore meliore frueretur, habiturus non esset, frustra
 » laborem insumeret : non aliter quàm si quis artem discere
 quampiam octogenarius inciperet.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Illotionibus.) Græcè, ἀλυσίας. Obtineantur.) Græcè,
 κρατοίτο, superentur, vincantur ve. Ipsum tamen quodam-
 modo.) Hanc sententiā paulo clarius effert Galenus libro
 » tertio de Temp. cap. quinto, vbi inter cætera sic scribit: Ea
 » quæ nutriunt, ipsa quoque in corpore hominis aliquid fa-
 » ciunt, sed nec sensibile, nec evidens: diuturna tamen eorum
 exhibitio magnopere alterat, mutatque corpora. Dispo-
 nunt.) Græcè, διατίθῃσι, afficiūt. Facilius.) Græcè, θάττον.
 quod Galenus paulo copiosius & apertius mōstrat lib. 1. de
 Naturalibus facult. in hunc scribens modum: Non fieri po-
 » test vt mutantur inter se vlla, nisi societatem aliquam cogna-
 » tionemque in qualitatibus habeant. Siquidem vt flauum ru-
 » beum fiat, & rubrum flauum, vna & simplici alteratione est
 » opus. Vt vero album nigrum reddatur, vel nigrum album,
 » omnes quæ in medio sunt horum alterationes requirūtur.
 » Iam quod mollissimū est, nō potest vno statim impetu durū
 » fieri: nec quod durissimū, ilico mollissimū. Sic caro ex san-
 » guine nō magno negotio fit. Si enim eatenus naturæ opera
 » crassescat, vt constantem substantiā habeat, nec etiā sit flui-
 » dus, prima & recens cōcreta caro iam existit. At vero vt san-
 » guis os fiat, longo huic tempore, multo etiam opere & mu-
 » tatione est opus. Quod autem pani, & multo magis lactucæ
 » & betæ, & similibus, quo sanguis ex iis fiat, permulta altera-
 » tio requiratur, satis id quoq; patère arbitror. Hactenus Ga-
 leni verba recensuimus, è quibus omnibus palàm fit, vnum-
 quodque celerius à similibus alterari. Eorum autē quæ in-
 ter se omnino contraria & dissimilia sunt, vnum in alterum
 mutari non potest. Id quod Galenus libro tertio de Téper.
 cap. 4. aquæ & ignis exemplo monstrat, vbi diserte scribit
 aquam non posse mutari in ignem, neque ignem in aquam.

Huc

Huc accedit Aristoteles, qui libro 2. de Ortu & interitu cap. 4. scribit in eum modum: Quæ symbolum inter se habent, horum celeris est migratio: quæ vero non, tarda. Symbolum autem hoc loco idem quod ὁμοίωμα, id est similitudo, significat. Quibus corpus adhæret.) Græcè, οἷς ὁμιλεῖ τὸ σῶμα, quibuscum versatur, consuetudinē ve habet corpus. Adhæsum.) Græcè, ὁμιλίαν, consuetudinem, conuersationem. Dabimus.) Græcè, δειδώμεν, dedimus. Vnica tantum consuetudo.) Græcè, ἕθος μονοειδές, vnius formæ ac speciei consuetudo. Multum offendamus.) Græcè, μέγας βλαβῶμεν, vehementer offendamur.

APHORISMVS LI.

Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενεῖν, ἢ πληρεῖν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁικωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλδρόν· καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. τὸ δὲ κατ' ὀλίγον, ἀσφαλές, καὶ ἄλλως ἢ ἡ τις ἐξ ἐτέρου ἐφ' ἐτέρον μεταβαίνει.

Plurimum & repenti vacuare, aut explere, aut calefacere, aut refrigerare, aut aliter quomodocūque corpus mouere, periculosum. Et omne nemiū naturæ inimicum est. Quod vero paulatim fit, tutum, præsertim vbi quis ab altero ad alterum progreditur.

Quum in extrema præcedentis Aphorismi parte ab Hippocrate præceptum sit, vt ad insueta fiat permutatio, ideo ne quis in ea non recte obeūda tentandaque aberret temere, qualis esse debeat, nempe nō repentina, hoc in loco docet. Quippe natura ipsa subitam mutationē, quæ de extremo in extremum absque medio fit, tolerare sine noxa haud potest. Hinc est quod dicat Hippocrates, esse periculosum plurimū & repente vacuare. Vacuare autē, quod Hippocrati est κενεῖν, proprie de ea vacuatione dicitur, vt in Cōment. 17. Galeni huius sectionis est cōmemoratum, qua omnes ex æquo humores vacuantur. Plurimum verò vacuare, est, plus quàm vires tolerare queant educere. In omni enim vacuatione, ait Galenus

Mutatio
non fit re-
pentina.

κενοῦν.

Plurimum
vacuare.

m iij lenu;

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

lenus sectione prima Apho. Comment. 3. vires ægrotantis
Quando multū & repente vacuādū. attendere oportet, & donec tolerat & nondum laborat, ten-
tandum est humorē exuperantem educere. Quum vero dis-
soluuntur, etiam si restant superuacua, cauere eorum vacua-
tionem oportet, Non est igitur multum & repente vacuan-
dum, nisi id ipsum vt faciamus ingens nos vrgeat necessitas:
quod tribus potissimum modis accidere solet, Galeno sect.
1. Apho. Comment. 23. teste, nempe in maximis inflamma-
tionibus, in ardentissimis febribus, & vehemētissimis dolo-
ribus. In iis enim ad animi vsque defectionē vacuamus, quæ
certe, nisi multum & repente vacuemus, haud accidit. Vt ve-
ro multum & repente vacuare non licet sine magna noxa,
sic etiam explere. Quod certe summæ ac firmæ athletarum
cōstitutiones, quarū sect. 1. Apho. 3. meminit Hippocrates,
abunde testantur. Multam enim & repentinam expletionē
vel suffocatio, vel vasorum ruptio comitatur. Quare Hippo-
crates loco iam citato rectissime dixit, vacuationes quæ ad
summum progrediuntur, sunt periculosæ. Et vicissim, refe-
ctiones summæ periculo haud vacant. Non licet præterea
sine magno incommodo repentē ac multum calefacere, vel
refrigerare: quia hoc ipsum stuporem inducit, calorēque
natiuum extinguit: illud vero humores exurit, & febres ac-
cendit. Pari ratione non conuenit, quomodocunque aliter
corpus plurimū & repēte mouere, vel exercitiis, vel balneis,
vel medicamentis vrinā aut sudorem elicientibus. Et vt vno
omnia verbo complecteretur Hippocrates, inquit: Omne ni-
mium naturæ est aduersum & inimicum. Nonnulli tamen
codices hoc loco legunt, *διότι τῷ αἵματι*, propterea quod omne,
&c. vt hæc verba veluti rationem præcedentium explicent.
Vt autem omne nimium est naturæ inimicū, ita cōtrā quod
paulatim fit, tutū existit, & periculo vacat, præsertim (*ἄλλως*
enim Galeno etiam in Commentariis teste, idem quod *μάλιστα*
hoc in loco significat) si quis ab altero ad alterum, hoc
est ab eo cui assuevit ad insolitum, progreditur. Nam vt li-
bro sexto Epide. par. 3. Apho. 21. Hippocrates ait, repētinæ
mutationes cauendæ sunt, Et lib. 2. Vict. acut. morb. Apho.
18. inquit, Repentinæ mutationes noxam imbecillitatē-
que pariunt, Et iterum: Mutatio ipsa quidem non parū con-
ducit, atqui recte transferenda venit, Debet itaque omnis
mutatio

mutatio paulatim & sensim fieri, quod in cibo & potu po-
tissimum loco iam citato Apho. 21. verum esse declarat iis ce-
verbis: Quod vitiosus, inquit, tum cibus, tum potus semper ce-
sibi similis ad sanitatē tutior sit, quā si quis subito ad me-
liorem se transferat, facilē intelligitur: quippe tum his qui ce-
bis die comedunt, tum iis qui semel, noxam imbecillitatēq;
pariūt repentinæ mutationes. Quocirca prudentissimē nūc
dixit Hippocrates, id quod paulatim fit, tum præsertim esse
tutum, quum ab altero ad alterum, ab assuetis nimirum ad
insueta, sit progressus. Duo itaque, vt tandem finem facia-
mus, sunt, quæ in enarrata nunc à nobis sententia Hippo- *Summa.*
crates docet. Vnum & primum, quod omne nimium sit na-
turæ inimicum. Alterum, quod natura subitas mutationes
non ferat. Et citatur hæc sententia à Galeno in libello cui ti-
tulum indidit, Exhortatio ad bonas artes.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Plurimum aut repentē) Græcè, κατὰ πολὺν & ἐξαπίνης,
plurimum & repentē. Est enim natura in elementorum,
&c.) Græcè, ἐστὶ γὰρ ἡ φύσις ἐν συμμεσίᾳ τῶν στοιχείων ἔχου-
σα τὴν οὐσίαν. Naturæ enim essentia in elementorum com-
moderatione consistit. Quare non absque ratione, &c.)
Abundat hic dictio Vnā, neque enim legendum Vnā sub-
stantiam, sed simpliciter Substantiam animalis dissoluit.
Græca enim sic habent, εἰκότως ἔρ τὸ πολὺ πᾶν, ὡς ἂν φθεί-
ρον τὴν συμμεσίαν, διαλυτικὸν ἐστὶ τὸ τῷ ὥον συσείσεως. Me-
ritò itaque omne nimium, vt quod commodationem de-
molitur, animantis concretionem dissoluit. Quod vero *Interpre-*
paulatim, vt inquit, &c.) Hanc sententiam non satis perspi- *tis cōuer-*
cuē reddidit interpretes. Græca enim sic habent. τὸ ὃ καίτοι *sio nota-*
κρὸν φησὶ πλεονεῖν ἢ κενεῖν δηλονότι, & τ' ἄλλα ὅσα τούτοις *tur.*
ἐξῆς εἰπὲν ἀσφαλὲς, ἄλλως τε γινόμενον, & μάλιστα ὅταν ἐξ ἐτέ- *Aldinus*
ρου τινὸς ἐρῇ τὴν μεταβολὴν εἰς ἕτερον ποιῶμεθα. sic enim *codex e-*
legendum, licet Aldinus codex habeat τούτης pro τούτοις, *médatus.*
& ἄλλως τε pro ἄλλως τε. Paulatim vero, inquit, explere scili-
cet, aut vacuare, & quæcūque alia subinde dixit, tutum est,
cum aliās, tum maximē quum ab altero aliquo cui assueui-
mus, ad alterum progredimur. Quibus sanē verbis Galenus
causā cur Hippo. dixerit & ὃ κατ' ὀλίγον ἀσφαλὲς, exponit:
m iij Apho-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS LII.

Πάντα κατὰ λόγον ποίεοντι, καὶ μὴ γινομένων
τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβάλλειν ἐφ' ἑτέρωρ, ἐνόν-
τος τ' ὁλόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Si ei qui omnia ratione facit, non succedat con-
gruenter rationi, non est ad aliud progrediendum,
dum manet quod principio visum est.

*Nihil te-
merè mu-
tandum.*

Hoc Hippocratis præceptum iis qui medicinam faciunt, alta mente reponendum erit, ne scilicet temere, & cum minime oporteat, mutationi remedium studeant. Monet enim Hippocrates, quò omnia ratione inuenta sunt, non tamen statim conspicua utilitas aliqua compareret, ne ad aliud præsidium, utcumq; id ipsum ægrotantes à nobis exigant ac postulent, progrediamur, dum manet quod initio visum est. Nam fieri non potest, ut semper breui tempore suam actionem medicamentum adhibitum perficiat. Neque etiam morbus ipse semper ita exiguo est, ut vno præsidio vinci ac pelli queat. Quo itaque plene superetur, præsidia eiusdem facultatis ut sæpius reiterentur necesse est. Quod pereleganti similitudine guttæ & saxi Galenus in Commentariis monet, de qua in Annotationibus paulò post dicemus. Cæterum ut omnia fiant ratione, non est certè cuiusvis medici, sed eius tantum qui ea peritia rerum quas medicum cognoscere decet, præditus est. Is enim solus quid morbus, quid ægri temperatura, quid ætas, vires, anni tempora, locus, consuetudo, partium situs, & earundem sensus acumen atque hebetudo exigunt, recta ratione inuenire potest. De quibus omnibus Galenus in libris quos de Curandi ratione inscripsit, copiose & exquisitè scripsit. Hic itaq; qui omnia ratione facit, ubi adhibitis præidiis non successerit statim congruenter rationi, non committet ut ad aliud, hoc est facultate diuersum medicamentum, perseverante eo quod ab initio visum est, hoc est si is sit morbus quem esse à principio putauit, nec aliud interueniat symptoma, quod illum à priori consilio ac instituto recedere cogat, se transferat. Nam perspectum habet, & si nunc nulla apparet utilitas, sequuturā tamen pau-

lò pòst, vbi nimirum præsidia actionem suam perfecerint, morbusque, qui ægrè medelis cedit, victus fuerit. Hinc est quod Galenus libro secundo de Componend. medic. secundum locos, sic scriptum reliquerit: Artis curandi coniectura in affectuum dignotione maximè consistit. Qui vbi inuenti fuerint, curationem non coniecturaliter, verum scientificè indicant. nec non hinc cognoscitur quàm ægre nonnulli affectus remediis cedant: in quibus rationabiliter iis utimur quæ indicatio suggerit, licet per initia nihil proficere videantur. Atque hoc est quod in Aphorismis dixit Hippocrates hùc in modum: Si ei qui omnia ratione facit, &c. Interdum enim adeò vehementer vaporosus spiritus, & multò magis etià humor viscosus ac crassus angustis impingitur meatibus, vt lōgiore tempore ad curationem opus sit. Hæc Galenus, quæ ordine recensere voluimus non alia de causa, nisi quod ad præsentem Hippocratis sententiam, quæ etiam ad verbum referunt, rectè intelligendam plurimum conducant.

ANNOTATIONES IN Galeni Commentarios.

Non parue est opus scientiæ.) Græcè, ὁ σμικρῶς ἐπισήμης ἔργον ἐστὶ. Rectius igitur ita conuertetur, non exiguæ scientiæ munus est. Siquidem Cicero etiam passim ἔργον munus & officium interpretatur. Hinc ἀποδιδόναι τὸ αὐτῷ ἔργον, Græcis est fungi suo munere, & exequi munus suum. Non permutari.) Græcè, μὴ μετέβαίνειν, non recedere. Ex iis.) Hæc verba in contextu abundant. Græcè enim est, εἰ ἔ μὴ δέπω φαίνῃ σαφὴς ἡ ὠφελεία τοῖς οὕτω γινόμενοις ἐπομένῃ, quamuis nondū conspicua vtilitas hoc modo adhibita præsidia secuta esse videatur. Quemadmodum enim in gutta.) Eleganti hoc simili aliàs etiam crebro vsus est Galenus, libro nimirum de Temperament. 3. cap. 5. vbi inter cætera sic scribit: Omnino vbi duo corpora inter se commissa aliqua, multo tempore pugnant certantque de alterando, vtrumque eorum tum agere, tum pati est necesse. Fortasse autem & si non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id quod vincitur, in id quod vincit: verum ita exiguum, vt sensum effugiat. Neque enim si acutissimo ferro mollissimam ceram to die ac nocte incidas, fieri potest vt nō fiat manifestè obtusus.

ἔργον.
ἀποδιδόναι τὸ αὐτῷ ἔργον.

Quicquid in alterum agit, hoc etià ab eo dē patitur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

sius. Ita nimirum illud commode dici videtur, Assiduo illi su-
 >> durum cauat undula saxum. Quippe ita quoque factum cer-
 >> nitur. cæterum vno aut altero ictu nihil adhuc evidens vi-
 >> dere in talibus licet. Hæc ille. Vñus est etiam ista similitudi-
 >> ne libro tertio de Simpl. medic. facult. cap. 17. Verba illius
 referre nihil attinet. In quibus quum recta ratio, &c.) Græ-
 cè, ἐφ' ὧν ὁ κατὰ λόγον ὀρθὸν δὲ ἡκιστα τὸ συμφέρον, in quibus
 is qui recta ratione inuenit id quod conducit. Ex facto.)
 Græcè, ἐπὶ τῇ χρήσει, ex usu.

APHORISMVS LIII.

Ὅσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσιν, νέοι μὲν ὄντες,
 βέλιον ἀπαλλάσσονται τῶν τὰς ξηρὰς ἔχόντων. ἐς
 τὸ γῆρας χεῖρον ἀπαλλάσσονται. ξυραίνοντ' ὅμως,
 ὡς ἰδιόπολὺν ῥῖσιν ἀργηρέασσι.

Quicumque aluos humidas obtinent, hi quam-
 diu iuuenes sunt, melius degunt, quàm quibus sic-
 ca est. In senectute vero deterius degunt. Siccantur
 enim alui, magna ex parte, iis qui senescunt.

Hic Aphorismus suprâ est à nobis abunde exposi-
 tus, vbi iisdem propemodum verbis repetitur, or-
 dineque vigesimus existit. Tamen quum non es-
 set in vniuersum verus, vt in eius enarratione di-
 ximus, nec id ipsum diserte Hippocrates significasset, hoc lo-
 co eundem adiectis iis verbis ὡς ἰδιόπολυν, id est magna ex
 parte, iterum referre voluit, vt quisque conspicuè intellige-
 ret, ea quæ hic traderet, non in vniuersum, sed magna dun-
 taxat ex parte vera esse, ac non in omnibus cōtingere sole-
 re. Monendi etiam hoc loco erunt studiosi, Leonicenum nō
 recte hoc verbum ἀπαλλάσσονται interpretatum esse, commu-
 tant, & peius ab Antonio Musa in melius immutantur. ni-
 hil enim tale hic significare, prius etiam demonstraui-
 mus, sed idem quod degunt denotare. Quod vt moneremus, ne-
 cessarium esse duximus, quando quidem eius verbi falsa in-
 terpretatio coegerit Musam, vt monstrosum atque adeò ab
 Hippocratis mente, & à Galeni Philotheique explicatione
 alienum sensum comminisceretur: Nā quum Hippocrates

Interpre-
 tis lapsus.
 Musæ
 error.

hic

hic palàm doceat, illos qui dùm iuuenes sunt, aluos humidus habet, in senectute peius degere, quod nimirum iis tū exiccetur, atque ita etiam manifestè iuuat aluum humidam semper sicca esse meliorem: tamen nihilominus Musa quum se satis diu torfisset, tandem inferre voluit, melius esse transire in siccas quàm humidas: quod causæ minus malè sint quæ siccam quàm quæ humidam aluum efficiant, eoque postremum progreditur, vt alium esse huius Aphorismi sensum, quàm eius qui huius sectionis vigesimus est, dicere nō vereatur: quum tamen id ipsum asserere, & Hippocrati & Galeno, vt antea monuimus, aduersetur, quib⁹ talis sensus ne per somnium quidem in mentem venit. Perperam quoque Leoniceus hic conuertit Exiccant: quū in Græco sit passivum *ξηραίνονται*, exiccantur: vt nos reddidimus.

APHORISMVS LIIII.

Μεγέθει ὁ σῶμα ὡς ἐνέῃσαι ἢ ἐλθὼν θέριον, καὶ ἐν ἀειδίᾳ ἐγγηράσαι ὁ, δυσχερὲς ὁ, καὶ χεῖρον τῷ ἐλασσόντῳ.

Proceritas corporis iuuentæ quidem liberalis est, nec indecens: senectuti vero inutilis, peiorque breuitate.

HAec sententia ad præfagiendi pertinet artē. docet enim corporis proceritatē, quæ in iuuentute quidē decens ac pulchra est, in senecta fore inutile, quod scilicet gibbositatis occasionem præbeat. *μέγεθος* Animaduertendum autem, *μέγεθος* hoc loco non sumi proprie pro magnitudine, sed improprie pro lōgitudine: vel, vt nos conuertimus, pro corporis proceritate: id quod Galenus in Commentariis suis etiā monuit, & confirmat hoc idem Celsus libro secundo cap. primo, vbi præsentē Hippocratis sententiam iis expressit verbis: Longa statura, vt in iuuenta decora est, sic matura senectute conficitur. Vnde etiā palàm fit, liberale hoc loco idem significare quod decorum & pulchrū. Decora enim est corporis proceritas iuueturi, propter rectitudinem. *liberale* Quamdiu enim iuuenes sunt *hæc*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

hac corporis constitutione præditi, tã diu rectim incedunt. Senectuti vero inutilis ac indecora, quoniam tum ista mole grauati senes incuruantur ac gibbosi redduntur, quod brevioribus neutiquam accidere solet. Vt rectiss. dictum sit ab Hippocrate, proceritatem senectæ peiorem esse breuitate.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Magnum
corpus.

Si igitur magnitudinem corporis.) Magnum enim corpus proprie id est, quod auctum est non tantum longitudine, sed etiam profunditate & latitudine, atque adeò respectu istarum dimensionum commodatum existit, quod nõ in vna tantũ, sed in omnibus trib. æqualiter increuerit. Quo circa nihilo deterior est in senectute magnitudo, quàm breuitas ipsa.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ Α Φ Ο -
ΡΙ Σ Μ Ω Ν Τ Μ Η -
μαρίου.

HIPPOCRATIS APHO- rismorum sectio tertia.

ANNOTATIONES IN PRÆ- fationem Galeni.

ἔργον.

Quintus i.
terpres a-
phorismo-
rũ Hippo-
cratis.

P V S.) ἔργον, munus rectius, vt priore sectione etiam annotauimus. Lyci in æqualitatem.) Græcè, ἀνωμαλίαν inconstantiam.

Quinti præceptoris.) Quintũ autem male interpretatum esse Aphorismorum hanc de anni temporibus sectionem tertiam, Galenus quoque in Præfatione libri primi Epidemiõn copiosius demonstrat. Afferuit enim palàm Quintus, ea quæ de anni temporibus ab Hippocrate scripta sunt, nulla habita causæ ratione, sola esse peripecta experientia: quasi vero eorũdem omnium non possit reddi exquisitè ratio, & ipse Hippocrates non fuerit princeps eius medicinæ quæ rationalis vocatur. Ad obseruationem.) Græcè, τήρησις. Obseruatio autem, Galeno in lib. de subfiguratione empirica teste, nihil aliud est Empiricis, nisi tota rei euidentis experientia. Quare obseruationis nomen cũ cognitione & memoria cõfuderunt

Obserua-
tio.

fuderunt, quandoquidem proprium rei euidentis intuitū,
& cognitionem, & experiētiam ex multis intuitionibus cō-
paratam sic vocauerint. Hinc quum quicquid Empirici ob- *Observatores.*
feruant, aut ab aliis experientia obseruatum memoriæ pro-
ditum est, credant, factū, vt τηρητικοί, quasi obseruatores di-
cti sint.

APHORISMVS PRIMVS.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὥρέων μάλιστα τίκτεσιν νοσή-
ματα, καὶ ἐν τῇσι ὥρεσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ
ἢ ψύξις, ἢ θάλαψις, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον ἔστω.

Mutationes temporum maximè pariunt mor-
bos, & in ipsis temporib. magnæ mutationes aut
frigoris, aut æstus, aliaque congruenter rationi eo-
dem modo.

DVo hac in sententia Hippocrates docet. primū
quidem, quod anni temporum mutationes pariāt
morbos. secundò, quod mutationes magnæ quæ
in ipsis particularibus anni temporibus accidunt,
procreent morbos. Per mutationes autem temporum, Gale-
no in Commentariis teste, intelliguntur αἱ κατὰ τὴν κρᾶ-
σιν ἀλλοιώσεις, alterationes temperamentorum. Si enim hæc *Mutatio-
nes tēporū*
ipsa tempora suas temperaturas non seruauerint, haud du-
bie morbos procreabunt. Non autem ab re dixit mutatio-
nes: neque enim vnius tēporis duntaxat mutatio facile mor-
bum parit, nisi magna admodum fuerit. Temporū itaque *Mutatio-
nes tēporū
pariunt
morbos.*
anni omnium, vel plurium mutationes, maximè procreant
morbos. Quippe horum mutationes aërem etiam quem as-
siduò inspiramus, atque adeò corpora quoque nostra alte-
rant, humoresque varios in illis generant, idque in iis po-
tissimū corporibus quæ sunt ad patiēdū apta & idonea. Ne-
que enim omnes homines in eiusmodi tēporū mutationib.
ægotant, sed aliqui tantū, quorū nimirum corpora ad hūc
morbum sunt idonea. Sic certe pestilentia locū aliquē infe-
stante, non singulos eius loci homines, sed aliquos dūtaxat
inuadit, quemadmodum id ipsum copiosius Galenus lib. 1. *Nō omnes
homines
in mutatio-
nibus tem-
porū ægro-
tant.*
de Diff. feb. cap. 4. ostendit. Atque hæc quidem pro primæ
partis explicatione sufficiant. Altera huius Aphorismi pars
docet.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

us in] docet, quod non solum mutationes diuersorum anni tem-
terdū tem *porum sibi succedentium pariunt morbos, sed etiam vnius,*
poris mu- *modo magnæ fuerint. Hinc ait, magnæ mutationes aut fri-*
ratio mor- *goris, aut æstus in ipsis temporibus, verbi gratia hyemē, vel*
bos parit. *æstate, vel autumno, pariunt morbos. Aliaque eodem modo*
congruenter rationi pātere solent morbos, vt est mutatio
humiditatis, vel siccitatis, vëtorū copia aut defectus. Quod
vero hæc omnia morbos procreare queant, in sequentib.
Aphorismis particulatim ostendet. Quum enim is Apho-
rismus sit generalis admodum, ideo necesse fuit vt exem-
plis aliquot subinde ab Hippocrate illustraretur, in quibus
quos quæuis mutatio pātere morbos possit, disertè & ordi-
ne explicaret.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

μετα-
βάλλω. Hyeme in ver commutata.) Græcè est, μεταβάλλοντες. quare commodius interpretes, hyemē in ver migrante, aut transeūte, dixisset. Est enim μεταβάλλω interdum idē quod migro, transeo, vel planē διαδέχομαι, hoc est succedo, vt hoc in loco. Hinc paulò ante dixit Galenus, quibusdam videri quod μεταβολαὶ idem quod διαδοχαὶ denotent. Quare suprā etiam hæc verba, καθ' αἷς εἰς ἀλλήλας μεταβάλλουσι, rectius conuertisset, quibus inuicem succedunt, quàm cōmutantur. Quod est initium æstatis.) Græcè, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ τοῦ θέρους, quod est incipiente æstate. Nam migrare, vel vt interpretes conuertit, desinere ver in æstatem, nihil aliud est, quàm incipere æstatem. Nam nonnunquam tempora, &c.) Græcè, μεταβαλλουσὼν γὰρ ἐνίστε εἰς ἀλλήλας τῶν ὥρων, ὥσπερ ἔνια συνίσταται νοσήματα. Nā succedentibus nonnunquam sibi temporibus, sicuti quidam morbi consistunt, &c. Si vero vnius temporis, &c.) Græcè, ἢ ὅ μίας ὥρας ἀλλοίωσις μόνῃς ἐργάζεται μὲν νόσος. Vnius autem solius temporis alteratio efficit quidem morbos aliquos, &c. Ventorum, aut horum defectus.) Rectè sic Leonicensius conuertit. Græcè enim est, ἢ πνευμάτων, ἢ ἀπνοιῶν. πνεῦμα autem Hippocrati idem quod ventus significat. Quantum vero valeāt venti in morborum procreatione, Hippocrates abundè satis in libello de Aëre, aquis, & locis exposuit, & paulò post in hac sectione monstrabit.

APHOR.

APHORISMVS II.

Τῶν φύσεων αἱ μὲν πρὸς θερος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα ὅτι κακῶς πεφύκασιν.

Naturarum hæ quidem æstate, illæ verò hyeme bene aut male afficiuntur.

Hoc in Aphorismo Hippocrates docet, aliquas esse hominū naturas quæ æstate, aliquas quæ hyeme bene aut male afficiuntur. Quod quum experientia sit comprobatū, hic eius rei rationem tantum ut perscrutemur necesse est. Naturam autem hoc loco nihil aliud significare nisi *ἡρόσιν* & temperaturam quæ ex quatuor elementis constat, Galenus in Commentariis suis testatur, & Philotheus palàm asserit. Aestate vero bene afficiuntur naturæ frigida & humida, quod scilicet harum excessus & immoderatio æstatis caliditate & siccitate corrigatur ac temperetur. Contrà male tum afficiuntur calida & sicca naturæ, quoniam propter similem æstatis temperaturam auctæ, immoderantiam quādam incidūt. Quod quidem verum est, vbi æstas suam seruat naturam, hoc est calida & sicca fuerit. Hyeme bene afficiuntur calida & sicca naturæ, quod per utrāque oppositionem hyemis emēdetur excessus, & ad symmetriā fiat reditus. Male autē afficiuntur frigida & humida, propterea quod à simili hyemis temperatura earundem excessus augeatur. Quod tum veritatem obtinebit, vbi suam naturam seruauerit hyems. Cæterum verbū *πεφύκασιν*, quod nos affecti sunt interpretati sumus, etiam idem hoc loco quod Aptiores sunt, significare potest. ut sit sensus: alias naturas esse aptiores ad hyemē, alias ad æstatē tolerandas. Duorū autē tantū tēporū Hippocrates, vere & autūno præteritis, meminit ideo, quod ver ipsum saluberrimum, ut infrā Apho. 9. testatur, & cōmodatū sit, atq; adeo omni naturæ accōmodatū. Autumnus vero, propter suā inæqualitatē, maximè morbis obnoxio, Galeno etiā ipso lib. 1. de Tēpe. cap. 4. teste. Quare Musæ sententiā, utpote erroneā, hoc loco probare non possumus, qui autūni tēpus perinde atque veris placidum esse, nec vllam excellētem qualitatem habere scribit. Quasi vero Hippocrates temerē infrā Aphorif. 9. dixerit: autumno morbi acutissimi accidunt,

Natura.

Quæ naturæ æstate bene afficiantur.

Quæ naturæ hyeme bene afficiuntur.

πεφύκασιν.

Duorū tantū tēporum cur meminit Hippocrates.

Musæ erronea sententia.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

dunt, atque maxima ex parte letales : & ut placidus sit, per eius inæqualitatem, ut diximus, fieri non potest. Præterea non video quomodo nullam excellentem qualitatem obtineat, quum illum excessu siccum esse constet, quod Galenus etiam loco iam citato confirmat.

ANNOTATIONES IN GALENI

Commentarios.

Secundum principalissimum, &c.) Græcè, κατὰ τὸ κυριώ-
τετον τε καὶ πρῶτον σημαίνον, iuxta maxime propriū &
primum, &c. In præcedentibus.) Scilicet sectione secun-
da Comment. 34. In libris de Temperaturis.) Primo ni-
rum, cap. 6. & 8. Secundum qualitatem, &c.) Græcè, τέσσα-
ρες μὲν κατὰ μίαν ἐπικρατῶσαν ποιότητά, quatuor quidem se-
cundum vnā qualitatem excedentem. Perfectissimæ.)
Interpre- tis lapsus. Græcè, τελειότατα aduerbialiter nomina enim neutri gene-
ris non rarò apud Græcos pro aduerbiis vsurpantur. Con-
uertendum igitur fuit perfectissime, vel, ut Theodorus fe-
cit, in plenū ut scilicet is sit verborū Galeni sensus, Huiusce
modi naturæ in prædictis temporibus optime & pessime quidē
afficiuntur, perfectissime, id est iuxta vtramque qualitatem,
atque adeò, ut dixit Theodorus, in plenū. Mediocriter au-
tem afficiuntur naturæ, quæ καθ' ὅτι οὖν, hoc est secundū al-
terutram qualitatem à temporib. vel iuuantur, vel offendū-
tur. Sic enim Galeni verba interpretanda veniunt, & mini-
me sicut Leonicens fecit, quouis modo ex temporibus, &c.
Musæ no- tatur inter pretatio. Musa ineptè admodum locum hunc Galeni ita est interpre-
tatus : Perfectissimæ naturæ, id est quæ in sua perfectione
sunt, in qua esse possunt. Neque enim in Græco est τελειό-
ταται, sed τελειότατα. Non posse autem legi perfectissime,
sequens dictio Huiuscemodi abundè docet, quæ ad dictio-
nem naturæ refertur: ut necessario sit legendum, Huiusce-
modi naturæ perfectissime afficiuntur, &c. Quinetiā ad-
uerbium μετρίως satis etiam monstrat, τελειότατα esse scribē-
dū, ut omnia etiā Græca exēplaria habent. Omnibus itaq;
perspicuum est, Musæ explicationē absurditate nō carere.

APHORISMVS III.

Τῶν νέσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας οὗ ἢ κακῶς πεφύκα-
σι. καὶ ἡλικία. τινὲς πρὸς ὥρας καὶ χώρας, ἢ διαίτας.

Morborum alij ad alia tempora magis aut minus proclives sunt. Eodem modo & ætates ad tempora, loca, & victus rationes magis aut minus aptæ sunt.

Idem nunc de morbis & ætatib. docet Hippocrates, quod præcedenti Aphorismo de naturis: nempe morbos & ætates magis aut minus esse proclives & habiles ad tempora, loca, & victus rationes. Sic enim ut verba hæc Hippocratis, *ὅτι καὶ ὡς πεφύκασιν*, interpretaremur, nobis commodius esse visum est, quum *φύειν* Græcis in bonis facilitatem & habilitatem, in malis proclivitatem significet. Morbi itaque ad alia tempora magis, ad alia minus proclives sunt. Ad sibi quidem similia magis apti & proclives, quod in iis generentur ac conseruentur, ut biliosi ad æstatem, pituitosi ad hyemem. Ad contraria vero minus propensi sunt, quod in iis non nisi maximis à causis generentur, & quia in iis tantum sibi contrariis solvantur ac dissipantur. Sic quidem pituitosi morbi ad æstatem minus sunt propensi, & biliosi ad hyemem. Pari ratione alij morbi ad alias regiones magis aut minus apti sunt. Ad similes quidem apti, quod in iis generentur & conseruentur. ad contrarias minus, quia in illis demoliuntur. Sic sanè calidi morbi ad calidas regiones propensi sunt, ad frigidas minus. Musa censet contrariam etiam interpretationem iam dictis posse accommodari, nepe quod morbi frigidi in calida regione bene afficiantur, quia in ea sanentur. Sed hæc certè interpretatio non tantum dura est, verum etiam naturæ verbi *πεφύκασιν*, & Galeno aduersatur. Præterea morbi alij ad alias victus rationes magis aut minus sunt apti. Ad similes, quod per eas procreentur ac conseruentur, apti: ad contrarias verò, quia per has demoliuntur, inepti. Non prohibemus autem, ut quis *πεφύκασιν* verbum interpretetur pro afficiuntur. nam tum verborum Hippocratis idem sensus erit: ut scilicet morbi alij in aliis temporibus, locis, & victus rationibus bene aut malè afficiantur. Quod de morbis dictum est, hoc etiam de ætatibus verè dici potest. Sūt enim hæc ad tempora alia magis aut minus aptæ. Ad similia quidē tempora ineptæ, cōtrā ad cōtraria aptiores sunt. Nam ut in Commētariis etiā suis testatur Galen⁹,

n calidæ

φύειν.

Musa interpretatio improbat.

πεφύκασιν.

Ætates.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

calidæ ætates in frigidis tēporib. meli⁹ degūt, magisq; sanæ sunt: in calidioribus autē frigidæ. Sic iuuenes rectius in frigidis, senes contrā in calidis tēporibus valēt. Quod de locis etiā verē dixeris. Victus deniq; rationes similes ætates male afficiūt, vt calidior iuuenes, frigidior senes. Cōtrariæ vero bene, vt frigidior iuuenes, cōtrā seniores calidior. Idq; verū erit de ætatibus nō tēperatis. nā tēperatæ, vt Galen. etiā in Cōmentariis testatur, similibus tēporibus, locis, & vict⁹ rationibus bene afficiūtur. Atqui hic nobis quispiā obtru-

Obiectio.

I. Aph. 16

Responsio.

*Pueris cur
similis ui-
ctus ratio
cōferat.*

det puerilē ætatē, quæ cum sit per excessum humida, & nequaquā temperata, similem tamen & minime cōtrariam vi-ctus rationē requirit, Hippocrate etiā ipso teste, qui in sectione prima sic scriptū reliquit. Victus humidus omnib. febricitantibus prodest, maxime verò pueris. Cui ita respondendū erit, pueris quidē cōferre victus rationē similem, atque adeo humidā, nō obstante quod plus humiditatis habeant quā salubris habitus postulat, quia si eos siccaueris, ne subinde crescāt prohibueris, quum in alio tēperamento corpora increfcere nequeāt. Quod difertē Galenus etiā Cōment. 7. in librū Hippocratis de Victu salubri testatur, vbi inter cætera sic scriptū reliquit: τὸ μὲν τοῖς σώματι τῶν παιδῶν εἰ καὶ πλεον ὥς πρὸς ὑγίειαν εἶναι ἔχει τὸ ὑγρὸν, ὅμως δὲ χρὴ ξηραίνειν, ἀναυξήν γὰρ αὐτὰ ποιήσομεν. Præterea lib. 1. de Tuen. sanit. cap. 6. idem Galenus ita scribit. Puellis humida conuenit victus ratio, vt qui cæteris ætatibus tēperamento sint humidiorē, & quibus ea ætas non morbus, sed secundum naturā sit, ideoque iis maxime est vtile, quod planē simillimū. Cæterum florenti ætati, seu iuuentuti, quoniam plus iusto calidior est & ficior, cōtrariis, vt Galen⁹ quoq; loco iam citato docet, victus rationibus vtī cōfert: quemadmodum etiā ei quæ declinans nominatur, & senectus. humectare enim & calefacere senum corporis solidas partes decet, vt copiosi⁹ Galen. li. 5. de Tuēda sanit. mōstrat. Quid multa? posterioribus trib⁹ ætatibus nō cōuenit planē similis vict⁹ ratio, ne scilicet intēperies earū, quæ adhuc itra sanitatis limites heret p planē similia aucta, ī morbosā abeat.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Exordinato quodam interpretandi, &c.) Græcè, ἀεὶ ἀπὸ

τις

τερον ἐρμηνεύσιναι μοι δοκεῖ τὸν ἀφορισμὸν τῆτον ὁ Ἱπποκράτης inordinatius mihi hūc Aphorismū Hippocrates elocutus esse videtur. Vt ad generationem.) Hic inferenda venit dictio Quidem, quam interpretes statim post vocabulum Tempora posuit. Græca enim ita habent, νόσοι μὲν οὖν δὴ πρὸς φύκαςι πρὸς ὥρας, ὥς μὲν πρὸς γένεσιν αἱ ὁμοιοι. Morbi igitur ad tempora magis proclives sunt, quatenus ad generationem attinet similes quidē. Illius Aphorismi.) Qui est sectionis secundæ Aphorismus 34. Nam calidiores.) scilicet morbi & ætates, ad frigidiores, scilicet victus rationes. Græcè enim est, πρὸς τὰς ψυχρότερας, videlicet διαίτας. Vel conuertendū erat ad frigidiora, vt referret quod paulò antè præcessit: nempe victus genera, quemadmodum infra fecit, ita conuertens: contrarij quidem ad contraria, scilicet victus genera. Quippe in Græcis est, ἀλλὰ ἐναντία πρὸς τὰς ἐναντίας, nimirum διαίτας.

APHORISMVS IIII.

Ἐν τῇσι ὥρεσι, ὅταν τὸ αὐτὸ ἡμέρης ὅτε ἤδη ἄλπος, ὅτε ὁ ψυχὸς γένηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χή.

Per tempora quando eodem die modo quidem æstus, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.

HÆc sententia ad eam artis partem quæ prædicat futura, pertinet. Quippe autumnales morbos futuros esse docet, quando in temporibus anni eodem die modo calor, modo frigus fuerit. Accidit namq; interdum, vt in aurora & sole oriēte frigus infestet, mox meridie æstus, vesperi rursus calor. Quod vbi contigerit, autūnales morbos expectabis. Sunt autē autūnales morbi, qui inæquales sunt & incōstantes, malique iudicij. Nam vt intrā ait Hippocrates, inconstātibz temporibus incōstantes & mali iudicij morbi sūt. Autūnum autē esse inæqualem in altera oppositione, in explicatione Aphorismi secundī huius sectionis est dictum; & idipsum lib. i. de Temper. cā. 4. disertè Galenus testatur. Quū itaq; calor dilaret ac laxet corporis nostri meatus, frigus subinde cōstringat, calor

Autumnales morbi.

Aph. 3.
Autumnus inæqualis

n i) iterum

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

iterū dilatet, necesse ob crebras istas mutationes variè corpus ipsum affici, & fieri morbos etiam inæquales & inconstantis iudicij, si in aliquo anni tempore crebrò eodem die nunc æstus nunc frigus fuerit, vt paulo pòst in enarratione Aphorismi octaui latius dicemus.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Cum ratione fit hoc.) Græcè, *Δεόντως*, meritò hoc fit.

Neque enim appellationes.) Hanc sententiam ad verbū repetit Galenus lib. 2. de Crisibus ca. 4. Vbi etiam præsentem Hippocratis Aphorismum citat. Ad eum itaque locum lectorem ablegamus.

APHORISMVS V.

Νόρι βαρυήκοι, ἀχλυώδεις, καρηβαρικοί, νωθροί, σελυτικοί, ὁκόταρ ἔτως διωασθή, ριαῦτα ἐν τῇσι ἀρρώσισι πάχισι. ἢ ὃ βόρφορ ἢ, βῆχες φάρυγγες, κοιλία σκληραί, δυσερίαι, φρενώδεις, ὀδυνάαι πλυνέων, σηθέων. ὁκόταρ ἔτως διωασθή, ριαῦτα ἐν τῇσι ἀρρώσισι πρὸς δέχεσθαι χῆ.

Austri auditum hebetant, caliginem obducunt, capitis grauitatem efficiunt, pigros reddunt, & languidos. Vbi ita præualuerit tempestas, huiuscemodi in morbis patiuntur. Sin aquilonia fuerit constitutio, tussis, faucium asperitates, alui duræ, difficultates urinae, horrores, laterū & pectoris dolores. fiunt. Quando hæc tempestas præualuerit, talia in morbis expectare oportet.

Quod suprà generatim dixit, ventorū mutationes magnum habere momentū in procreādis morbis, aliisque corporis malis, id ipsum nūc speciatim austri & aquilonis exemplo docet atq; confirmat. Auster autē vêtus Latinis nulla alia de causa sic nominatus videtur, quàm ab hauriendis aquis. est enim humidus admodum. Hinc est quod Græci etiam illū ab humiditate, quæ ipsis votis dicitur, *νότον* appellauerint. Quum itaque auster sit natura calidus & humidus,

ac ma-

ac magna ex parte pluuias & tempestates adferat, nihil mi-
rum, quod auditum hebetet, vt qui sua humiditate τὰ τῶν
αἰσθησέων ὄργανα ἀποσβέννυσσι, quemadmodum Philotheus
ait: hoc est, sensuū instrumenta impleat & obtundat. Fieri
quoque haud potest vt per aërem, qui auditus medium
est, soni rectè percipiantur, nisi purus ac minimè caligino-
sus fuerit. Quod de auditu dixit Hippocrates, id quoque de
reliquis sensibus intelligendum venit. Vt enim humiditas
eos hebetat & obtundit, sic contrà siccitas robustiores red-
dit. Hinc est quòd Galen. cap. 16. artis medicæ, sensuum a-
ctimoniam & perspicuitatem ficcioris cerebri esse indicatiū
scribat. Cæterum vox ἀχλωδεις bifariam interpretari po-
test. Primum vt ad austros ipsos referamus, qui caliginē aë-
ris efficiunt. Nemo enim est qui nesciat, iis flantib. aërem
fieri turbulentum, crassum, caliginosum, & tenebrosum. Se-
cundo, vt ad oculos ipsos potius referamus hanc vocem, qui
flantibus austris caliginosi redduntur, minusq; acutè vidēt.
Vt enim reliqua omnia sensuum instrumenta, vt paulo antè
est à nobis commemoratum, non satis probè suo funguntur
munere: sic etiam oculi ipsi ab austro caliginem quandā cō-
trahūt. Atque hæc interpretatio priori melior existit, quod
in primis testatur Galenus lib. 1. Epid. Comment. 8. vbi sic
scriptum reliquit: Vt hæc caput aggrauant, pigros & lāgui-
dos reddunt, ad ea quæ ab austro efficiuntur in corporibus
nostris planè referuntur: ita etiam cēsendum est, caligino-
sum esse dictū, vt scilicet indicet ea quæ ab illo in nobis co-
aceruetur, non aëris caliginem. Capitis etiam grauitatē au-
stri efficere solent, propterea quod hoc ipsum nimia humi-
ditate compleant. Pigros reddunt, quod cerebrū humectēt,
eoque humectato nerui quoque multa humiditate explen-
tur, vt necesse sit subinde in omnibus motib. voluntariis pi-
gritiam sequi, quemadmodum in Commentariis fusius Ga-
lenus docet. Languidos reddunt: sic enim vocem διαλυ-
τοι interpretari, Celsum secuti, maluimus, quàm dissoluen-
tes. Is enī lib. 2. ca. 1. ita hāc Hippocratis sententiā reddi-
dit: Auster aures hebetat, sensus tardat, capitis dolores mo-
uet, totum corpus efficit hebes, humidū, lāguidū. Lāguidos
autem ideo reddūt, quod corporis partes omnes, neruos po-
tissimū, relaxēt. Non autē temerè post hæc subiecit Hippo-

Auditum
hebetat

Caliginē
obducit.
ἀχλω-
δεις.

ce

ce

ce

ce

Capitis
grauitatē
efficit.

Pigros fa-
cit.

Lāguidos
reddit.

διαλυ-
τοι.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

crates, quando tēpestas ita præualuerit, huiusmodi scilicet symptomata patiuntur. Nam per hoc verbū *δυνασδύη*, manifeste significat se loqui de austris longo tēpore perdurantibus. Cuius rei testis est Galen⁹ lib. 1. Epid. tēpestare 1. Cōmēt. 1. qui scribit Hippocratem per id verbū disertè innuere, se loqui de vehemētib. austris, & lōgo tēpore perdurātibus. Nisi enim vehemētes essent, & lōgo tēpore durarēt, cæteris vētis præualere ac dominari haud possent. Quare nihil impedit, quin interim alius etiā ventus spiret, modo auster ventis omnibus aliis crebrius flet, vehementiorq; sit, atque adeò præualeat. Sūt tamen quædā exēplaria quæ nō δ' τως, sed δ' τες habēt. Et tum is sensus erit: Si iste, videlicet auster præualuerit, &c. Atq; hæc de austrina cōstitutione dixisse satis sit. Altera huius sententiæ pars aquiloniā nobis proponit cōstitutionem. inquit enim Hippocrates: Sin aquilonia fuerit cōstitutio, tēpestās ve: βόρραον enim refert ὁ κατὰ σήμα, hoc est si aquilo vētus, qui natura frigidus & siccus est, cæteris vehementior & crebrior ventis fuerit, primū tusses fiunt, quod scilicet tum frigidus inspiretur aēr, qui asperam arteriā aliāq; instrumenta inspirationi seruiencia, Galeno li. 2. de Sympt. causis ca. 6. teste, lēdit. Porro hoc loco Musa nō rectè interpretatur Hippocrate, eo quod illū asserat loqui nō de tussi quæ ex intēperie fit frigida, sed potius de ea quæ fit propter destillātes ē capite in thoracem humores. Nā constat illa nō fieri, nisi austrina constitutio præcesserit. Hippocrates autē hoc in Aphorismo simpliciter & absolute quid aquilonia constitutio malorū pariat, docet, nō respiciens ad eas quæ præcedūt aut sequūtur aēris cōstitutiones, vt in sequentibus aliquot Aphorismis, nempe 11. 12. 13. & 14. faciet. Accedit quod in tussi, quæ nascitur ex intēperie frigida, Galeno loco paulò antè citato teste, nihil expuatur: in ea vero quæ ex cōpressionē fit humiditatum quæ in capite sunt, plurimū. Quare cum simpliciter quid malorum pariat aquilo, hoc loco Hippocrates exponat, de tussi quæ ex frigida intēperie fit, loqui tantū putemus, vt in qua etiā nihil prorsus expuatur. Fauciū autem asperitates aquilo facit nō alia de causa, nisi quod aer inspiratus faucib⁹, vt pote loco qui præiacet gulæ & gutturi, primū occurrēs eas inæqualiter desiccet, atq; adeò exasperat. Neq; enim *καὶ χύβη*

χύβη

χύνειν Galenus libro 4. Simpli. cap. 6. aliter interpretatur,
 quàm ἀνωμάλως ξηραίνειν. Proinde quemadmodum ab acer-
 bo sapore, qui frigidus & siccus est, lingua contrahitur, sic-
 catur, & exasperatur: ita etiam ab aquilone, cui idem est, ut
 diximus, temperamentum, fauces. Notandum autē, Hippo- *φάρυγ-*
 cratem simpliciter dicere φάρυγες, quare aliquid subaudiē- *γες.*
 dum erit, nempe, ut Galenus etiam in Commentariis testa-
 tur, πάχουσι, hoc est patiuntur. Quod etiam ē Celso satis li-
 quet, qui lib. 2. cap. 1. locum hunc Hippocratis ita cōuertit:
 Ex tēpestatibus aquilo tussim mouet, fauces exasperat. Cæ-
 terum φάρυγες hic significare fauces, Galenus abunde in
 Commentariis docet, qui hac voce in fœminino vsus gene-
 re dixit, τῶν τραχύτητα τῆς φάρυγγος. & iterum, αἱ φάρυγες.
 In fœminino autem genere vsurpatam hanc vocem signifi-
 care fauces, alibi demonstraui. Mirum itaque cur Musa
 contra Galeni & Celsi sententiam fauces hic guttur potius, *Musæ er-*
 quàm fauces significare temere contenderit. Cur vero aqui- *ratur*
 lo aluum durum, hoc est dura excernētem, efficiat, Galenus *Aluos du-*
 in Commentariis suis exposuit. Celsus maluit conuertere, *ras.*
 ventrem adstringit: nec inepte, quādoquidem qui dura ex-
 cernunt, magna etiam ex parte, ventre sunt adstricto. Qua- *Vrinæ*
 re vrinæ difficultatem pariat aquilonia constitutio, Gale- *difficul-*
 nus in Commentariis docet. Aquilonem autem horrorem *tatem.*
 excitare, sic enim φρικώδεις conuertit Celsus, cum sit admo- *Horrores*
 dum frigidus, non est mirum: φρικώδεις itaque refert ὁ χα- *φρικώ-*
 τᾶσημα βόρειον, hoc est horrida existit aquilonia constitu- *δεις.*
 tio. Quid autem sit horror, copiosè monstrat libro decimo *Laterū &*
 Therap. method. cap. 4. Et libro secundo de Sympt. causis *thoracis*
 cap. 7. Galenus. Laterum & thoracis dolores quare fiant a- *dolores.*
 quilone flante, in Commentariis quoque suis Galenus indi-
 cavit, ut non sit opus nos referre. Pars autem quæ à Græcis *Thorax.*
 σῆθος, à Latinis vero pectus dicitur, pro toto, Galeno etiam
 teste, thorace hoc loco vsurpatur: qui in se cōplectitur, quic-
 quid vtrinque à costis circumscribitur. Quādo itaque aqui-
 lonia tēpestas præualuerit, hoc est aquilo vehemētior & cre-
 brior cæteris vētis fuerit, talia in morbis, nō quidē fiētibus,
 ut censet Musa, symptomata, sed iam factis expectare oportet. *Musa no-*
 Fientes enim morbos nō sequuntur symptomata, quod *tatur.*
 non sint affectus, id est ex numero eorum quæ per se perma- *Affectus,*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

nent & consistunt, neque lædant actiones. Si actiones non lædunt, igitur nec eos consequuntur symptomata, quæ sunt functionum noxæ, vt alibi copiosius demonstrauiamus.

ANNOTATIONES IN GALeni Commentarios.

Musa Galeni locū non satis intellexit.

Causam autem adscribens ob quam, &c.) Musa in hoc explicando loco se mirificè torquet, nec tamen verborum Galeni sensum satis assequitur. Quare vt hunc planius enarremus, primum sciendum, Græcè sic legi, τὴν ἡ αἰτίαν προσγράφας, causam autem hæc adscribens, hoc est iis verbis, quando iste præualuerit, &c. Quibus vtique verbis Galenus innuere vult, Hippocratem per hæc verba reddidisse causam eius quod fit, hoc est cur auditus hebetetur, caliginosi oculi fiant: horum enim omnium nulla alia est causa, nisi quia austrina constitutio præualuit. Quocirca non est quod Galenus velit Hippocratem, vt Musa putat, causam adscripsisse, propter quam vbi auster præualuerit, talia in morbis symptomata patiantur: sed potius eius quod fit, hoc est cur auditus hebetetur, &c. Vult itaque Galenus, Hippocratem primum declarasse ac manifestasse id quod fit, quod scilicet auditus hebetetur, oculi caliginosi fiât, caput grauetur, &c. Dein eius rei causam, quod nimirum auster cæteris ventis præualeat. Proinde sic rectius, mea quidem sententia, Galeni verba legerentur, τὴν δ' αἰτίαν ταῦτα προσγράφας, causam autem significauit hæc adscribens. vel ita, τὴν δ' αἰτίαν αὐτῶς προσέγραφε, causam vero eius quod fit adscripsit, iis scilicet verbis, vbi hæc tempestas præualuerit, &c. vt αὐτῶς referat τῶ γινόμενῳ, & προσέγραφε præcedenti verbo ἐδήλωσε respondeat. Nunc itaque palàm fit hæc verba, Ob quam, in contextu posita, esse prorsus expungenda. Dissolutum.) Græcè, διαλειλυμένον, languidum, vt in explicatione huius sententiæ diximus. Inquit inferius.) Aphorismo videlicet 17. huius sectionis. Paulo post.) Aphorismo nimirum 22. Est enim exanguis.) Adiciendum, & frigida. Græcè enim sic legitur, ἄναιμός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ψυχρά. Consentaneæ videlicet aëris, &c.) Græcè, ὥς εἴτε τὴν τῶ περιέχοντος ἀπολεσθῆναι κῆσιν, quod propter ambientis eueniat temperaturam, frigidam nimirum, quæ horrore vt concutiantur homines efficit.

Apho.

APHORISMVS VI.

Ὅταν ἔτος γένηται ὁμοίον, ἰδρωτὰς ἐν ῥῖσι
 πρὸς πολλὰς πρὸς δέχεσθαι χρεῖ.

Quando æstas fit similis veri, sudores in febribus copiosos expectare oportet.

QUum Hippocrates, quid malorum auster & aquilo venti præualētes pariant, præcedēti exposuerit Aphorismo, nūc quid tēporum anni mutationes cōsequatur, docet. Atque pertinet hæc Hippocratis sententia ad præfagiendi artem, vt omnes ferè huius sectionis aliæ, quippe qua ratione febres in ea æstate quæ veri similis est, finiantur, indicat. Fit autem æstas veri similis, Galeno in Cōmentariis teste, quū σίμμετρον τῇ κρείσσει, tēperatura cōmoderata fuerit. Est enim ver, si per se æstimetur, tēperatum, vt idem Galenus noster lib. 1. de Tēpe. cap. 4. copiose & diserte mōstrat. Quod etiam nos multis ca. 9. nostri Cōpendij demonstrauimus. Non est autem mirū, quod multi ac copiosi sudores in febribus fiāt, vbi æstas fit veri similis, hoc est temperata fuerit. Nam tūc moderato suo calore, perinde atque in vere accidere solet, Galeno infrā Comment. 20. teste, humiditates corporis ad cutem trahit, non autē per modum vaporis discutit: quare meritō vniuersa humiditas in febrium iudiciis excreta, sudores efficit. Non autem in febrium tātum iudicationibus, verūm etiam aliorū morborū qui sudore finiuntur, Galeno in Cōmentariis quoque teste, qui ait, ἐν ταῖς τῶν νόσων κρείσσει, sudores affatim excretos expectare in ista æstate oportet. Febrium vero tātum meminit Hippocrates, quod scilicet sudores, vt testatur Galenus lib. 3. de Crisib. cap. 3. omnibus febribus, præcipuè autem ardentibus, proprij sint.

Æstas
 quæ veri
 similis.
 Ver tēperatum.
 In æstate
 tēperata
 cur multi
 sudores
 in febribus

Cur febrium tantū meminit.

ANNOTATIONES IN GAL-
 leni Commentarios.

Quod aliqua humiditas.) Addendū est, superuacua. Græcè enim est, ὅτι ἂν δὲ τὸ πλεονέχουσα τινὰ ὑγρότητα πλεονέχουσα ἐν τῷ σώματι, nèque absque hoc quod aliqua superuacua humiditas in corpore contineatur. Et sanè necessariò additur superuacua, quod nullo nō tēpore humiditates bonæ, atque ad corporis alimoniam necessariæ in corpore cōtineantur.

Horum

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Horum vero alterum.) scilicet calor ambientis, est in æstate: alterum vero, humiditas nimirum superuacua in corpore, hyeme. autumno vero neutrū, quia non calor ambientis in eo esse potest, quum in calore & frigore sit inæqualis: neque humiditas, quia per excessum ficcus est. Vere autem utrunque.) Ex hoc loco imperiti quidam colligūt, ver esse calidum & humidū, atque adeo sibi pugnare ac cōtradicere Galenum asserunt, vt qui paulo antè ver esse tēperatum dixerit, nunc vero calidum & humidū, eo quod dicat vtrūque,

Obiectio. calidum videlicet & humidum, esse in vere. Quod si igitur, inquit, calidum & humidum est ver, vt sit tēperatum fieri non potest. Quippe, vt metipse Galenus lib. i. de Tempe. cap. 4. testatur, omnium aëris temperamentorum pessimum existit, id quod calidum & humidum est. Atqui si recte Galeni verba expendere voluissent, longe aliud quàm ipsi finxerunt hunc ipsum sensisse, haud dubie animaduertissent.

Obiectio - nis dissolutio. Neque enim quod illi putant, hoc loco Galenus asserit, ver esse calidum & humidum: sed inquit, ἀμφω δ' ἐν τῷ ἡρὶ, ambo autem in vere sunt. Refert autē hæc dictio Ambo, ea de quibus antea sermonē habuit. Non sunt autem alia nisi calor ambientis, & redundans seu superuacua in corpore humiditas. Ambo igitur, calor scilicet aëris, & redundātes humores corporis, in vere sunt. Calorem vero aëris esse in vere, palàm testatur Galenus, qui Cōment. 20. huius sectionis ita scriptum reliquit: κατὰ τὴν ἐν τῷ ἡρὶ τοῦ σώματος θερμότητα χέουσα τοὺς χυμοὺς δὲ ἀγείρει πρὸς τὸ δόρμα, verno tempore ambientis calor fundens humores, ad cutem educit. Porro humiditatem superuacuam veris tēpore in corpore esse propter hyemem antecedentem, quæ eandem coaceruauit: non mirum est: quippe constat hyemem esse humidam. Verum aduersus ea quæ nunc diximus, ita subinde instabunt, Galenus palàm asserit, vt tu quoque fateris, ambiētem verno tēpore esse calidum: calidum vero excessum, Galeno libro i. de Temper. cap. 4. autore, significat. igitur effugere non poteris, quin ver haud esse temperatum concedas. Quibus vicissim sic respondemus. Quum calidum sit vox ὁμώνυμος, multaque significet, cauendum vnice erit ne nobis homonymia imponat. Quod faciemus, si diligenter de eius significationibus, quæ quidem vt iam dictum est variæ sunt, distin-

Ver non est calidū et humidū

Alia obiectio.

Responsio.

distin-

distinxerimus. Nam calidum, Galeno libro 3. de Simplic. medic. facult. ca. 11. autore, id subinde appellamus, quod est *Calidius* mediocriter temperatum: sicut balneum quod est eiusmodi, *riæ acce-* ac potionem. Sic etiam vocamus id quod à téperato nō mul *ptiones.* tum deficit. Adhæc quoque quicquid calidius est, ita nominamus. Quum itaque calidum ver à Galeno appellatur, ca- *Ver quo-* lidū in prima eius significatione vsurpatur, idēque quod *modo calid-* téperatum significat. Aut si ad finem veris respexeris, qui pa *dum à Ga-* rum ad caliditatem declinat, nihil prohibet quin in altera *leno dica-* significatione calidū vsurpasse dicas. Nam ita nihilominus *tur.* ver temperatum erit, quādoquidem declinatio hæc excessus nomine non censeatur, quum *δυσκρατίας* & mediocritatis latitudinem nondum excedat, vt copiose lib. 1. de Tuenda sanitate cap. 4. ostendit. Tamen quum ita loquimur, exquisita nominū appellatione non vtimur. Si enim exquisitè loqueremur, quemadmodum etiam Galenus lib. 3. Simpl. cap. 11. testatur, quod symmetrum est, nō calidum, sed temperatum nuncuparemus. Quod vero ab illius recederet modo, si ad calidius quidem immoderatione sua accederet, tum plus, tum minus calidum. Sed vt tandem rem in pauca contrahamus, quum ver sit téperatum, vbi per se, sicut debet, æstimetur, atque adeò in hoc ipso sit aeris calor moderatus, sit vt nunc simpliciter téperatum, nunc etiā calidum dicatur, perinde atque balneum aquæ dulcis. Tota igitur simul humiditas, &c.) Græcè, *ἀθρόως ὅτι ἐν τοῖς τῶν νοσούντων κρείσσει ἐν ὑγρῶν ἅπαν ἐκκρινόμενον*. Vniuersa igitur humiditas in morborum iudiciis confertim expulsa, &c.

APHORISMVS VII.

Ἐν ῥῖσι μαχμοῖσι πυρερὶ ὀξέες γίνονται, καὶ ἡμ
Μὴ δὲ πλέορ ἢ τὸ ἔτος κιστέορ ἐόν, ὅσηρ τὴν κατὰ
σασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπιρ πολὺ καὶ τὰ νοσήματα τι
αὐτὰ δεῖ πρὸς δέχεσθαι.

Per siccitates febres acutæ fiunt. Et si quidē annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecit constitutionem, morbos quoque tales, magna ex parte, expectare oportet.

Ad præ-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

AD prædicendi artem hæc sententia pertinet, in qua Hippocrates docet, quod tales magna ex parte morbi generentur, qualis temporis aut totius anni fuerit constitutio. Inquit enim, in siccitatibus, ut conuertit Celsus libro secundo cap. primo, vel, ut nos interpretati sumus, per siccitates, quos αὐχμὸς vocauit Hippocrates, fiunt febres acutæ. Per siccitates vero intelligere oportet tempora plus iusto ficciora, quod ex Philotheo ipso satis liquet, qui hoc ipsum αὐχμὸν significare, in hunc modum scribens, tradit. αὐχμὸν καλεῖ ἡ πποικράτης τὴν ξηρότητα, τὴν πέρα τῆς μετρίως. Quod Galenus etiam confirmat, qui libro primo Epide. constit. 1. Cōment. quarto sic scriptū reliquit: τὴν ξηρότητα τῶ προσήκοντος κατὰ σασιν, αὐχμὸν ὀνομάσκει ἢ δὲ πάνυ συνήθως. εἰώθαμεν γὰρ δὲ τὴν ἀπὸ λῶς ξηρότητα, ἀλλὰ τὴν ἄκρως ξηρότητα ὀνομάζειν οὕτως. His enim verbis discretè significat, Hippocratem præter aliorum morem, constitutionem plus iusto ficciolem nominasse αὐχμὸν, cum cæteri sic appellare consueuerint eam quæ summe sicca est, nō quæ simpliciter ficcior. Per acutas autē febres, quæ cito desinunt, & graua habent symptomata, accipiendæ. Hæ vero in ficcioribus temporibus ideo fiunt, quia siccitas humores efficit biliosos, qui subinde febres pariunt acutas. Atque hæc pro intelligenda prima huius Aphorismi parte sufficere cōsemus. Ad alteram itaque accedamus, in qua ait: Quod si vero vniuersus annus magna ex parte talis, hoc est ficcus fuerit, qualem fecit constitutionem, tales etiam magna ex parte morbos expectare oportet. Quibus verbis innuit Hippocrates, anni constitutionibus respondere morbos, ut si anni constitutio sicca fuerit, ficcus ac biliosus, atque adeo acutos morbos fieri necesse sit. Contrā si humida sit anni constitutio, humidus etiam pituitosus & lōgos morbos pariet. Nō autem temere dictum est ab Hippocrate, si annus magna ex parte talis fuerit: quia vix fieri potest ut vniuersus ann⁹ ficcus sit, ita ut non aliquando etiam pluuiæ interueniant, sufficit itaque, ut magna ex parte talis sit: hoc est, ut siccitas humiditati præualeat. Ita nō ab re etiam dixit, tales magnā ex parte morbos expectare oportet. Solent enim & alia morborum genera præter hæc quæ constitutioni præuolenti cōueniūt, ingruere: at rarius. Quare magna ex parte mor-

bi qui accidunt, constitutioni anni respondent. Repetitur hæc altera aphorismi pars in libro Hippocratis de Humoribus iis verbis, ἢ μὲν ὑπὲρ πλεον ἢ ἔλαττον εἶναι, οἷον πλεον κατὰ σάσιν ἐποίησε, ὑπὲρ πλεον, & τὰ νοσήματα διαῦτα.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Paulò post.) Nempe Aphorismo decimoquinto huius sectionis. Constitutionum anni.) Adiiciendum, quod in totum dixerim. Græcè enim est, τῶν ἡμετέρων κατὰ σάσιν ἢ ὑπὲρ πλεον ἢ ἔλαττον εἶναι, &c. His adiungēs.) Scilicet. 16. aphorismum huius sectionis tertiæ. Cætera sunt clara.

APHORISMVS VII.

Ἐν τοῖσι καθεσῶσι καιροῖσιν, ἢ ὡραίως τὰ ὥραια ἀφίδησιν, ὅσα θέες καὶ ὀκρινέες αἰνέσονται γίνονται. ἐν ἡμετέροις ἀκατάσβεστοις, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι.

In moderatis temporibus, quæ tempestiua fiunt tempestiuè, morbi stabiles & boni iudicij accidunt. In immoderatis autem, instabiles, & mali iudicij.

DOcet hoc in loco Hippocrates, quibus anni temporibus morbi stabiles & boni iudicij fiât, & quibus item instabiles & mali iudicij. In moderatis enim temporibus, quas ipse καθεσῶτας vocat, si quævis tempestiuè & conuenienti tempore fiant, stabiles & synceri morbi oriuntur. Καθεσῶτας vero καιροί, Galeno in Commétariis teste, Hippocrates appellat tempora, quæ ordine quodam suam seruant temperaturam. Seruant autem suam temperaturam, quum in qualitatibus suis nõ admodum excedunt, veluti vbi autumnus non fuerit valde ficcus, sed, vt Hippocrates ait, aquæ etiã discendūt: hyems non admodum frigida, neque valde sicca, sed mediocritatem seruet. Quare hæc tempora latine commodissime moderata dicuntur, vt meritò antiqui interpretis conuersio, qui reddidit, in moderatis temporibus, reliquis sit præferenda. Est enim Græcis καθίστημι interdum, idem quod moderor. Hæc etiam interpretatio aptissimè cum iis quæ Galen⁹ in suis Commétariis ex libello Hippocratis de Aëre, aquis

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ὥραϊα. aquis & locis affert, quadrare videtur. Ceterum ὥραϊα hoc loco Hippocrates vocat tempestiua, id est quæ opportunè & suo tempore fiunt, vt sit sensus: Si in moderatis temporibus omnia, siderum scilicet ortus & occasus, pluuia, serenitas, & venti, opportunè ac suo tempore fiant, morbi **ἑυσταθεῖς**, hoc est stabiles, quieti, constantésue, & **ἑυκρινεῖς**, id est faciles & synceri futuri sūt. Quasi diceret, morbi qui in iis temporibus accidunt, non erunt inæquales & varij, vt sunt autumnales, sed constantes, synceri & puri. Non ineptè etiam quis interpretabitur **ἑυκρινεῖς**, boni iudicij. nā vt Phavorinus testatur, **ἑυκρινεῖς** Græcis συνήθως ὃ δ' ἐξ ἀρρωστίας, **ἑυκρινεῖς**. γινώσκας, consuetō more dicitur qui à morbo leuatus est. Eiusque rei rationem subiungit inquit, λέγει δ' ὅτι δὲ καὶ τὸ **ἑυκρινεῖς**. **ἑυκρινεῖς**, sic autem dicitur propterea quod sit bene iudicatus. Nemo enim à morbo liberatur, nisi bona iudicatio præcesserit. Significat vero **ἑυκρινεῖς**, eodem autore, etiam τὸ **ἑυκρινεῖς** & καθαρόν, & σαφές, id est facile, syncerum & manifestum. Ita vt Musa hoc loco non recte contendat **ἑυκρινεῖς** αὖτε (sic enim aliqui codices Hippocratis habent, pro **ἑυκρινεῖς**) haud significare facillimum. Quanquam vero parum referre videtur, **ἑυκρινεῖς** synceros, faciles, aut boni iudicij interpretemur: sunt enim synceri omnes morbi, etiam boni iudicij: tamen, mea sententia rectius hic legeretur **ἑυκρινεῖς**, id est boni iudicij, quod aliis etiam in locis Hippocrates huic dictioni **δύσκριτον**, cuius in hoc quoque Aphorismo mentio fit, **ἑυκρινεῖς** opponit, vt in prima sectione Aphorif. 12. vbi inquit, & **ἑυκρινεῖς** & **δύσκριτα**. Non est autè mirum, in temporibus moderatis, constantes & boni iudicij morbos fieri: quippe tū natura & facultas robuste sunt, facileque morbi stabilis causas demoliuntur. Porro in temporibus immoderatis, sic enim vox ἀκαταστασία interpretari debet, quod ἀκαταστασία Græcis sit seditio, in qua quidem nihil moderatum existit, sed omnia turbata, morbi instabiles, inquieti, turbarumque pleni, & **δύσκριτοι**, hoc est mali iudicij: sic enim Galenus interpretatur dicens, **δύσκριτοι**, τὰ τέταρτα κακοκρίτους. Musa tamen contra Galeni mentē **δύσκριτοι** difficiles interpretatur, non animaduertēs **δύσκριτοι** planè opponi τῷ **ἑυκρινεῖς**, & morbos dici **δύσκριτους**, quod cū periculosis & grauibz symptomatis iudicentur, vt latius in

Commen.

Commentariis suis, & infra sect. 4. Commen. vigesimo-
no docet Galenus. Quinetiam Phauorinus diserte *δύς* signi-
ficare idem quod *κακῶς* scribit. Quum itaque *ἀκατάστατοι καιροὶ*
sint tempora immoderata, suasque temperaturas nō *σατέικαι*
seruantia, atque adeo talia in quibus nihil ordine & oppor-
tunē fit, nihil mirum morbos etiam in iis accidētes esse in-
stabiles & mali iudicij. Repetitur hic Aphorismus ad ver-
bum ferē lib. 2. Epid. sect. 1. ab Hippocrate, qui ait, *ὅτι οἱ*
καθεστῶσι καιροῖσι ἢν ὥραίως τὰ ὥραία ἀποδίδουσιν, δύσαθές
ἔ' ὀκρινέσασθαι αἱ νοῦσοι, ὅτι ὅτι οἱ σὺν ἀκατάστατοι σιν, ἀκατά-
στατοι ἔ' δύσκριτοι. Sic enim legendus hic Hippocratis locus
erit, qui in omnibus Græcis exemplaribus, & eo potissimū
quod ex Frobeniana officina prodiit, mirē deprauatus est.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

In libro de aqua, aëre, &c.) Hic locus qui in præsentiarū
à Galeno citatur, nusquā in Græco Hippocratis codice ex-
cuso reperitur, ita vt facile quispiam hic Galenum nostrū
de memoriæ lapsu in simulare posset, nisi constaret eum li-
bellum græcum qui hodie sub titulo de Aere, aquis & lo-
cis circūfertur, in multis locis esse mutilum & decurtatum,
quod tamen à paucis, quod sciam, adhuc est animaduersum.
Esse autem hunc locum cuius hic meminit Galenus, in li-
bello Hippocratis perscriptum, ex Latina antiqui interpre-
tis conuersione abundē liquet, qui eum quidem iis reddidit
verbis: Si enim ortus & occasus stellarum prout debet fue-
rit, & in autumno aquæ multæ, in hyeme vero pauca, neq;
serena neque frigida plus opportuno: vere quoque & æsta-
te aquarum contemperantia, annum sanum atque saluber-
rimū necesse est esse. Quæ sanē interpretis verba per omnia
respondent verbis Hippocratis à Galeno in Commētariis
productis. Quapropter, vt libellum græcum Hippocratis in
omnibus excusis codicibus, quandoquidem in nullo eorum
reperiatur, esse decurtatum fateamur oportet. Quæ autem
in hoc libello desiderantur, ea perperam ab imperito quo-
dam librario adiecta sunt libro alteri Hippocratis, quē ille
de Vulneribus capitis inscripsit, in quo hic Aphorismus ad
verbū ita habetur, *πρὶ δ' ἐτῶν ὥστε ἂν τις ἐνθυμέμενος δια-*
γινώσκῃ, ὁκοῖόν τι μέλλοι ἔσεσθαι, ἢ ἔτος, εἴτε νοσῶν, εἴτε ὑγι-
νόν.

Exemplar
Hippocra-
tis Frobe-
nianū mi-
re depra-
natum

Libellus
græcus
Hippocra-
tis de ac-
re, aquis
et locis nā
est inte-
ger.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

νόν. ἢν μὲν γὰρ κατὰ λόγον γίνῃ τὰ σημεῖα ἐπὶ τοῖς ἀστροῖς
 δύνασιν τε, & ἐπιτέλλουσιν, ἔντε δὲ μετοπώρῳ ὕδατα γίνηται,
 & ὁ χειμὼν μέγιστος, & μήτε λίγῳ ἔυδιος, μήτε ὑπερβάλλων
 καιρὸν δὲ ψύχει, ἔντε δὲ ἡρι ὕδατα γίνῃ ὥραία, & ἐν τῷ θέρει,
 ὅτῳ δ' ἔτος ὑγιεινότεστον εἰκὸς εἶναι. De temporibus verò

annivtique quis mentem adhibens, sanusne an morbosus fu-
 turus sit, ita dignoscat. Quippe si ritè & conuenienter signa
 hæc per ortus & occasus siderum fiant, sique in autumnopluat,
 & hyems mediocris fuerit, neque admodum sicca, ne-
 que frigida præter modum, si denique vere & æstate pluatur
 tempestiuè, sic annum par est sanissimum fore. Vbi animadu-

*ἔυδιος
 quid signi-
 ficet.*

*Hippocra-
 tis locus
 difficilis
 enarratus.*

*ἔυδιος.
 non signi-
 ficat tepi-
 dum.*

uertendum erit, nos ἔυδιος contra omnium ferè interpretū
 sententiam, qui serena interpretati sunt, conuertisse sicca:
 quod scilicet hoc loco serenam hyemem significare nō pos-
 sit. Experientia enim ipsa vnà cum ratione docet, serenos
 hyemis dies turbidis esse multò frigidiores. Quapropter
 quum idem sit dicere hyemem non esse valde serenam, &
 non impense frigere, ideo si ἔυδιος dictionem serenam in-
 terpretemur, frustra ab Hippocrate adiectum erit, neque
 frigidam præter modum. Neque etiam ἔυδιος tepidam si-
 gnificat hoc loco, vt Theodorus est interpretat°, hyemē:
 quod apud nullum probatum, quod sciam, autorem vllum
 extet testimonium, ἔυδιον tepidū significare. Accedit, quod
 si ἔυδιος tepida interpretabimur, frustra Hippocrate iubi-
 cisse, neq; frigore id quod opportunū est excedēs, fatea-
 mur necesse est. Nam si frigore quod opportunū erit, haud
 excesserit, hoc est, si suam ac naturalē frigiditatē hyems re-
 tinuerit, nō poterit esse mediocriter tepida. Aut cōtrà vbi
 mediocriter tepida fuerit, frigida esse haud potest, quod ta-
 mē ei⁹ naturæ maximè aduersatur. Proinde ἔυδιος hic po-
 ti⁹, vt nos interpretati sumus, sicca denotat: quandoquidē
 Hippocrates nihil aliud velit, quàm q̃ hyems debeat esse
 mediocriter humida & frigida. ideoq; ait, neq; valde sic-
 ca: quod ipsum naturæ eius, quæ humida est, repugnet: ne-
 que frigore, id quod opportunum est excedens, id est, reti-
 nere debet suam frigiditatem, eamq; non excedere. Pre-
 terea ἔυδιος significare sicca, ex iis quæ præcedūt & sequū-
 tur etiam colligi potest. Quippe vult Hippocrates, nulla
 prorsus anni tempora, atq; adeò ne æstatem quidē ipsam,
 &

& autumnum, pluuiis carere, tantum abest vt hyemem mediocrem, naturamque suam seruantem, admodum ficcā esse concedat. Postremum *ἐνδιος* ficcā denotare hyemē, Phavorimus quoque ipse confirmat, qui ita scriptum reliquit. *ἐνδιος κρείως ἢ αἴρος ἀβροχία*, eudios proprie est aëris ficitas. Hunc locū copiosius tractare libuit, quod à nullo, quod sciam, sit recte enarratus. Neque valde serena.) Græcè, *ὅτι μήτε λίαν ἐνδιος*. Conuertendum itaque ficca, propter causas iam expositas. Neque frigore excedens.) Addendum, id quod opportunum est. Græcè enim est, *μήτε ὑποβάλλων τὴν καιρὸν τοῦ ψύχειν*. Præterea hyems mediocris, hoc est, suam naturam seruās, per excessum quidem frigida est, attamen eius frigiditas non est tanta vt id quod opportunum est, id est conuenientem suæ naturæ modum excedat, quemadmodum paulò antè etiam diximus. Ductū.) Græcè, *ἀπαντα γὰρ ὅσα μὴ φυλάττει κατὰ τὴν τῆς καθεστῶτος ἔτος ἀγωγὴν*: omnia enim quæ non seruant aliqua ratione moderati anni constitutionem. Neque enim ἀγωγὴ apud Hippocratem aliud significat quàm κατέσασιν, Galeno teste, qui lib. 1. Epide. consti. 1. Comment. 1. ita scriptum reliquit: ἀγωγὴν ἣ δὴλονότι τῇ κατέσασιν ὠνόμασε τῇ περιέχοντος, agogen quidem ambientis nominauit constitutionem.

APHORISMVS IX.

Ἐν Φθινοπώρῳ ὀξύταται αἰνῆσοι καὶ θανατωδὲς
 σαται ὅ ἐπίπαρ. ἢ ὅ ὑγιγνόμενα, καὶ ἥμισυ θανα-
 τῶδες.

Per autumnum morbi acutissimi & exitiosissimi omnino accidunt. Ver autem saluberrimum, & minimè morbis exitiosis obnoxium.

IN hoc Aphorismo duo inter se confert tempora Hippocrates, nempe ver & autumnum, hocque esse saluberrimum, & minime exitiosum: illum vero insaluberrimum, vt qui maxime letales & acutissimos pariat morbos, idque propter suam in calore & frigore inæqualitatem, vt Galenus in Commentariis fusius explicat. Quippe in autumno mane frigus viget, circa meridiem magnus æstus, qui rursus ad occidentem solem mutatur in frigus.

o Quare

*Autumnus
 cur insa-
 luberr.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Quare plurimum hoc loco à vero deuiat Antonius Musa,
Musæ la- qui autumnii qualitates esse scribit frigiditatem & siccita-
psus in au- tem. Neque enim, vt iam commemoratum est, & copiosius
tā ni tem- à Galeno libro primo de Temperament. cap. quarto, & li-
peratura. bro primo Epid. constit. 1. Commen. 1. docetur, autumnus
 simpliciter loquēdo frigidus est, sed planè inæqualis. Præ-
 ualet quidem in autumno frigidum calido, quia bis frigus
 viget, semel autem tantum calor: nihilominus tamen inæ-
 qualis est, quod scilicet in eo non solum frigiditas perpe-
 tuò, imò etiam interdum calor superet ac dominetur. Pro-
 inde quum frigidum & siccum facit Musa autumnum, mi-
 ris se modis torquet in inquirenda causa cur autumnus sit
 insalubris, eoque tandem progreditur vt pugnancia dicere
 nihil metuat, nunc frigidum, nunc inæqualem esse autum-
 num asserens. Quod quidem palàm deprehēdent, qui illius
 Commentarios euoluere voluerint. neque enim ad viuum
 singula illius hoc loco errata excutere nobis placuit. Cate-
 rum insalubrem esse autumnum Hippocrates asserit, quod
 in eo fiant acutissimi morbi, hoc est, Galeno sect. secunda
 Aphoris. Comment. vigesimotertio teste, vehementissimi,
 & ad suum vigorem celerrime properantes. Quinetiā Ga-
 lenus libro primo Epidem. sect. 3. Commen. 3. acutissimos
 morbos esse scribit eos qui breui tempore decernunt. Mirū
 itaque est cur Musa in eius loci explicatione aduersus Ga-
 lenum ipsum, & omnium medicorum consensum, acutissi-
 mos morbos, nō eos qui breui tempore decernunt, sed pes-
 simos interpretetur. Sed excutiamus rationem, quæ vt idip-
 sum faceret hunc compulit. Nam, inquit, si intelligas præ-
 cisè de acutie penes breuitatem, falsus erit Aphorismus is:
 Aestiuæ quaternæ breues, autumnales longæ. Quasi vero
 Hippocrates in eo Aphorismo simpliciter omnes febres au-
 tumnales esse lōgas pronunciauerit, & non adiecerit, Ma-
 gna ex parte. Præterea in Aphorismo quem nunc enarra-
 mus, non simpliciter ait, per autumnum acutissimi morbi
 accidunt, sed cum adiectione acutissimi & exitiales. Qua-
 propter fieri quidem potest vt per autumnum etiā fiant lon-
 giores febres, at minimè exitiosæ. Quid multa? in eo Apho-
 rismo quem producit Musa, Hippocrates febres inter se cō-
 fert, cæterisq; paribus existentibus, cuiusque generis febres
 atque

*Acutissimi
morbi.*

*Musæ in-
tepretatio
improbabilis.*

2. Aph. 25

atque morbos æstate esse breuiiores quàm autumnò asserit. Haud tamen inficias it, quin acutæ, atque adeò breues etiã febres ac morbi autumnò fieri queant. Acutos autem fieri morbos in autumnò, infrà quoque, nēpe Aphorismo vigesimo secundo huius sectionis, vbi ex professo qui in eo acci-
 dant morbi tradit, palàm ostendit, dum ait, Autumnò angina, ilei, & furores fiunt. Non autem acutissimi tantum morbi in autumnò fiūt, verumetiam omnino exitiosissimi; idq; collatione ad reliqua tēpora quæ minus exitiales afferunt morbos. Exitiosos autē fieri morbos contingit, primò propter eius inæqualitatē, quæ multorum prauorum humorū causā existit: Deinde quod tēpus æstiuū, quod præcessit, humores veluti assauit. Tertiò, quod per æstum vires sint reditæ imbecilliores. Et quartò, quod humiores vitiosi iterum petere ob ambiētis frigiditatem, quæ matutino tempore ac vesperi viget, profundum corporis incipiūt. Quintò, quod hoc tempore propter fructuum ferè omnium copiam, prauorum humorum multitudo procreetur. Aliqua tamen exemplaria non legunt *ἐν πῖπαι*, id est omnino, sed *ὡς ἐν πῖπαι*, quod est magna ex parte: vt sit sensus, magna ex parte morbos autumnò ortos esse acutissimos & exitiosos. Porro vt autumnus propter suā inæqualitatem est insalubris, ita ver propterea quod sit temperatum, vt in Cōmentariis suis Galenus testatur, saluberrimum existit. In præfatione præterea libri primi Epidemiōn, ver esse *ἐν παρῳχῇ*, id est maxime temperatū, Galenus etiam affirmat. Et in Commentario primo eiusdem libri, in medio esse hyemis & æstatis, hoc est neque frigidum neque humidum, neque calidum neque siccū esse asserit, igitur in vtraq; oppositione temperatum, Quæ quidem testimonia vt produceremus, Brasauolus nos coegit, qui in huius sententiæ enarratione non veritus est dicere, ver simpliciter non esse temperatum, quia scilicet calidum & humidū sit. Quod cur fecerit, satis mirari non possum, præsertim cum constet Galenū nostrum lib. .i. de Temper. cap. 4. disertè asserere, ver simpliciter, hoc est suapte natura æstimatū, non ex alterius comparatione, esse temperatum. quod neque sicut in hyeme plus valet in eo frigidum quàm calidum, neque sicut in æstate minus. Ad eundē modum siccitatis humiditatisque æquabilitatem in eo spectes.

Exitiosissimi morbi in autumnò cū fiunt.

1

2

3

4

5

Ver saluberrimū, quia temperatum.

Musæ erratum, ver esse temperatum negantis.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Neque scilicet in eo sicut in æstate prævalente sicco, neque sicut in hyeme exuperante humido. Præterea quo modo calidum & humidum, simulq; temperatum, ad corpora nostra collatū, quia illa parū alteret, dici queat, non video. Si enim calidum & humidum est, tale nō alia ratione erit, nisi quatenus corporibus nostris collatū, ea calefacit & humectat. Si igitur calefacit & humectat, igitur téperatum esse haud potest. Quippe calidum & humidum, vt antea est demonstratum, excessus sunt nomina. Accedit quod si calidū & humidum esse ver concedamus, non erit certè, quod tamē hic palām affirmat Hippocrates, saluberrimū. Nam inter omnia aeris temperamenta Galeno nostro lib. 1. de Tempe. cap. 4 teste, calidum & humidum pessimum existit, vitæq; humanæ maximè aduersatur. Quare ridiculū est quod Musa hic asserit, caliditatem & humiditatem veris, esse qualitates nostræ vitæ maximè propinquas, quia vita in caliditate & humiditate consistat. Quasi vero externæ caliditatis & humiditatis eadem sit actio quæ internæ, quum constet à calido & humido innatis corpus nostrum conseruari, ab externis autem dissipari & corrumpi. Cæterum Hippocrates ver etiam esse minime mortiferum, aut morbis exitiosis obnoxium ait: idq; necessario est adiectum, ne scilicet sic ver esse saluberrimum quispiam putaret, vt nulli prorsus morbi in eo fierent. Morbos enim in vere fieri paulò post, in Aphorismo nimirum 20. manifeste docebit Hippocrates. Vtunque autem in vere accidere morbos contingat, tamē omnes eiusmodi erunt, vt periculo vacēt. Quocirca nihil prohibet, quin ver dicatur saluberrimum, non obstante quod morbos suos habeat, quandoquidem minime sint exitiosi, sed potius vt ita dicam salubres, quum per eos corpus nostrum à vitiosis expurgetur humoribus, vt in explicatione iam citatę sententię copiosius dicemus. Verum hic ab aliquo quæri posset, si ver saluberrimum est, cur igitur verno tempore sanguinem esse mittendum, non solum Hippocrates, verum etiam Galenus multis in locis suadent? Certe non alia ratione, quàm quod metuant ne corpus plenum, humoribusque multis refertum hoc tempore, tanquam minus salubri, morbos incidat. Respondeo, fieri quidem posse vt in hyeme mediocri & seruante suam naturam, omnia in corpore animantis

*Caliditas
& humi-
ditas aeris
non sunt
qualitates
vitæ nos-
træ pro-
pinquæ.*

*Ver mor-
bis exitio-
sis mini-
me est ob-
noxium.*

*Cur uer-
no tēpore
ueni sit in-
cidenda.*

animantis bene administrantur, atque adeò plus sanguinis boni generetur. Tamen quum ver quod subsequitur sit temperatum, non aufertur is sanguis, quod metus sit ne in verè morbos pariat: sed ne æstatis subsequenti calor illū extendens, ac diffundens, & quodāmodo efferuere faciens, multorum morborum causa existat, quemadmodum Galenus sect. prima Aphorif. Comment. 15. testatur ita scribēs: Ante æstatis initium circa vltimam veris partem homines & sibi & iumentis sanguinem detrahunt: quoniam ad memoriam reuocant, quibus capiantur morbis, quando repente calor æstius superuenerit. Hic enim plus sanguinem extendit, atque diffundit, & quodāmodo efferuere facit, adeò vt qui hactenus mediocris fuerat, non possit amplius in venis contineri, sed vel disrumpat ipsas, vel excedat. Et quando impetum fecerit ad aliquam corporis partem aliis imbecilliolem, vel in ipsa inflammationem, vel erysipelas, vel aliquod aliud eiusmodi morbi genus efficiat. Nam multo plures ac grauiores morbi, quibus plenitudo dedit occasionem, ex humorum fiunt fusione.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Vt quod bonam habet temperaturam.) Græcè, ὡς αὐτὸν ἔν-
κρατον ὄν, vt quod temperatum existat. Quandoquidē ver
temperiem habet.) Græcè, ἐπειδὴ τὸ ἦν ἔαρ ἔνκρατόν ἐστι, ὅθ
ἢ φθινοπώρῳ. Siquidem ver temperatum est, autumno au-
tem, &c. Deinde æstiuum subsequitur tempus.) Græcè, εἴτε
διαδ' ἡμεῖς τὴν θέρην ὥραν. Significantius itaque dixisset
interpres: Deinde æstiuo succedit tempori, scilicet autum-
nus. Qui nullo victu vtuntur.) Græcè, οἱ οὐκ ὀρθῶς δια-
τρεφόμενοι, qui prauo vtuntur victu. Ex superabundanti.)
Græcè ἐξ ἐπιμέτρου legitur, sed falso. Scribendum enim e-
rat ἐξ ἐπιμέτρως, id est tanquā auctariū accedūt. Est enim ἐπι-
μετρον Græcis nihil aliud quā auctariū, quod iuste mēsuræ
adiicitur, vt alibi etiā diximus. Fructus.) Adiiciendū, mol-
liores: quippe Græcè est, τὰ κατὰ τὰς ὁπάρας. Sūt enī ὁπάρας
omnes herbacei & mollioris corticis fructus, quales sunt mo-
ra, pruna, cerasa, ficus, & id gen^o alij. His cōtrarij fructus, ἀ-
κρόφωνα Græcis vocātur, vt in Annotationibus nostris in ter-
tiū librū Galeni de Tuéd. san. cōscriptis etiā mōstrauimus.

Græcus
Galenī cor-
dex emē-
datus.
ἐπιμέ-
τρον.
ὁπάρας.
ἀκρό-
φωνα.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS X.

Τὸ Φθινόπωρον τοῖσι Φθίνουσιν κακόν.

Autumnus tabidis malus.

Φθίνον-
τες.συντήκε-
σθαι.Autumnus
tabidis cur
malus.

Aph. 20

DAmnat hoc loco Hippocrates autumnū ea de cau-
sa, quod tabidis ac extrema cōsumptis macie per-
niciosus sit. Neque enim φθίνοντες alios appellat
Hippocrates, Galeno & Philotheo autoribus,
quām τοὺς ὁπωσοῦν συντηκόμενους, & οἱς ἐλκὸν ὁ πνεῦμων,
hoc est, eos qui quomodocunque tabesunt, & quibus pul-
mo exulceratur. Verbum autem συντήκεσθαι bifariā accipi-
tur apud Græcos medicos. Proprie pro eo quod est μαρμί-
ναι, id est extrema macie consumi & tabescere. Improperie
autem pro λεπύνεσθαι, hoc est attenuari & comminui, vt su-
prā quoque à nobis dictum est, nempe sect. secunda Apho-
ris vigesimo octavo. Rectè igitur Leonicenus φθίνοντες ta-
bidos vocauit, quandoquidem Cicero & Celsus libro ter-
tio cap. vigesimo secundo tabis vocem generatim etiam pro
omni corporis macie vsurpauerint. Quod vero autumnus ta-
bidis malus sit, nulla alia de causa accidit, quàm quod gra-
ciles & ex quacunque occasione extenuati, à causis exteriori-
bus facilimè lædantur, quod scilicet carnibus omniq; pin-
gitudine prorsus destituti, nullum omnino propugnacu-
lum habeant, quod illos ab iniuria externarum causarū vin-
dicet. Quum vero autumnus sit inæqualis ac varius, nihil
mirum si tabidi in eo plus obesit & carne munitis offendan-
tur. Quod magis accidere solet, vbi propter pulmonis exul-
cerationē tabidi sunt. Quippe autumnī frigus in profundū
subiens, pulmonē potissimum, aliasq; principes partes læ-
dit ac infestat. Siquidē frigidum, vt ait Hippocrates, vlceri-
bus mordax est. Atqui non solum frigiditate sua, quæ calo-
rē, vt suprā dictū est, superat: sed & siccitate tabidis, vtpote
antea satis exiccatis, molestus est. Quanquam iis qui exulce-
ratione pulmonis tabidi sūt, vlcerū ratione, siccitas nō ad-
uersatur, sed potius iuuat. Hinc est quod Galenus libro 5.
Therap. meth. cap. duodecimo, Thabiarū aerē, eo quod sic-
cus sit, magnopere pulmonis exulcerationibus competere
scribat. Repetitur hæc sententia ab Hippocrate libro sexto
Epidemior. part. septima. Aphoris. decimotertio.

ANN O-

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Vtrum vero illos solū nominet tabidos.) Græcè est, φθι-
νόντες. Idem autem scribit lib. 1. Epid. Constit. 2. Commē.
13. Galenus dicēs, φθινώδεις καὶ φθίνοντες, hoc est tabidos
quos dicat Hippocrates, parum constat. Nam eos quorum φθινώ-
corpus quomocūque extenuatur & tabescit, sic nomina-
re consuevit, nedum eos quibus ob pulmonis exulcerationē
marcescit. Tabefactos.) Græcè, συντηκομύς, improprie
vsurpata voce, pro omnib. ex quacūq; occasiōe extenuatis.

APHORISMVS XI.

Περὶ ὃ τῷ ὥρέῳ ἢ τῷ ὀ χειμῶν αὐχμηρὸς καὶ βό-
ρειος γένηται, ὃ ὅ εἰς ἐπομβροὺς καὶ νότιον, ἀνάλγη
καὶ θερμὸς πυρετὸς ὀξείς, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσαντρί-
ας γίνεσθαι, μάλιστα τῇσι γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖ-
σι μὲν ὑγροῖσι τὰς φύσεις.

Inter anni tempora si hyems plus iusto ficcior
& frigidior fuerit, ver autem pluuium & austrinū,
febres acutas fieri æstate necesse est, & lippitudi-
nes, & difficultates intestinorum, præsertim mulie-
ribus, & viris natura humidis.

SUpra ex Hippocratis in libro de Aëre, aquis & locis
sentētia didicimus, quod is esset annus moderatus &
salubris, in quo singula eiusdem tempora suam reti-
nerent temperaturam. Nunc ex eodem nobis discē-
dum erit, quæ tempora ab ista commodatione deficiunt
& recedunt, quidque tum malorum hominibus afferāt. Nā
cum antea generatim dixisset, mutationes temporum pá-
rere morbos, iam particulatim idipsum in mutationib. quæ
per plura anni tempora fiunt, ostendere conatur. Orditur
autem ab iis quæ non multum à sua naturali tēperatura re-
cedunt, hyeme nimirum sicca & aquilonia, & verè pluuioso
& austrino. Quod autem initio ait, πρὶ ὃ τῷ ὥρέῳ, bifariā
interpretari potest. Primum quidē, vt hæc verba sint veluti
inscriptio quædam eorum quæ sequuntur, atq; tum subau-
diendū erit ἀλλοιώσεως, vt sit sensus, De temporū mutatione.

o iiij

Secundò,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Secundò , vt prædicta verba ad ea quæ sequuntur referantur, vt idem valeat quod inter anni tēpora, v tnos interpretati sumus, vel ex temporibus anni, si hyems fuerit. αὐ χμηρός, hoc est plus iusto ficcior, non tamen extremè . Id enim propriè hanc vocem significare , ex Galeno in enarratione septimi Aphoris. huius sectionis ostendimus : & βόρειος, id est aquilonia, hoc est paulo quàm suæ naturæ conueniat frigidior. Quippe borea seu aquilone spirante maxime friget aër, pluat interea vel ningat, vel serenum sit cœlum , quod experientia ipsa est comprobatum. Quare hæc hyemis tempestas, quam nunc ob oculos ponit Hippocrates, planè naturali hyemis temperaturæ, cuius in libro de Aere, aquis & locis meminit, opponitur. Siquidem vult ibidem Hippocrates, vt hyems moderata non sit valde sicca, neque etiam supra id quod opportunum est frigida . Vt hinc etiā omnib. perspicuum fiat, hæc verba, μήτε λίω ὀΐσιος: Neque valde sicca, interpretanda esse. Atque hæc de hyeme . Ver verò ἐπομβρον, hoc est assidue pluuiosum fuerit. Vt enim sic interpretemur, nos primum cogit Phauorinus, qui ait, ἐπομβρία λέγεται, ὅταν ἐπάλληλοι ὄμβροι ᾧσιν: epombria dicitur , vbi alij aliis sine intermissione imbres succedunt . Dein etiam res ipsa, quod necesse sit hanc veris constitutionem pugnare cum naturali , quam Hippocrates in libro de Aere, aquis & locis ait esse, vt ver habeat tempestiuas pluuias . Quum vero hoc loco meminerit veris quod assiduo est pluuium, vt moderato veri aduersetur oportet. Et austrinum, hoc est calidū. Hinc est quod Philot. ver ἐπομβρον καὶ νότιον, interpretetur ὑγρὸν καὶ θερμὸν, humidū & calidum. Necesse autē erat vt Hippocrates vocē ἐπομβρον adiceret, quod austrina constitutio nō semper sit pluuiosa, sed interdum etiam sicca. Quod confirmat Hippocrates, qui lib. 1. Epidem. Constitutio 1. Aphoris. 8. disertè talem constitutionem describit inquit: Cōstitutio hæc austrina & sicca quum esset, &c. Ex iis etiā satis liquet, has mutationes esse exiguas, quod Galenus quoq; in suis Cōmentariis monet . Quippe hyems quæ natura frigida esse debet, in humiditate tantum à naturali temperamento prorsus recessit . Ver autem quod mediocriter natura est calidum, vt supra abundè monstrauius , itidem per humiditatem à naturali temperamento declinauit. Cōstat

αὐ χμη-
ρός.

βόρειος.

ἐπομ-
βρία.

stat enim, austrum non admodum esse calidum, sed potius tepidum, atque adeò à temperato calore, qualis est veris, non multum deficere. Quare non est vt hic Hippocratem *Musa.* de valde calido vere loqui, vt Musa censet, putemus. Prædictis itaque constitutionibus anni existētibus, necesse est in æstate, modo scilicet suam seruet hæc ipsa naturam, fieri febres acutas, lippitudines, & dysenterias. Quorum quidem morborum causas cū in Commentariis suis abunde explicet Galenus, non est cur eas hic repetamus, ne præter necessitatem prolixiores simus. Quæ ad vocū explicationem attinent, ex compendio nostro petenda veniunt.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Sunt qui initio Commentariorum aliqua deesse censeāt, quæ quum non admodum vtilia sint, & in maxima Græcorum & Latinorum codicum parte desiderentur, consultò præteriuimus. Strangulatio.) Græcè πνίγος, æstus. Neque enim hæc vox Græcis, Phauorino teste, aliud significat quàm καῦμα. In ea significatione vsurpauit etiā Hippocrates lib. 3. Epide. consti. 3. Aphor. 6. inquit: θερὸς αἰθριὸν, θερμὸν, πνίγμα μέγала, æstas serena, calida, magni æstus. Non constantibus.) Græcè, μὴ συνεσηκῶν, non adstrictis, seu fluxilibus. Est enim συνεσηκῶς, solidus, compactus, non fluxilis, participium à verbo συνίστημι, quod cogo, coëo, & concreresco Græcis significat. Sic Hippocrates 2. Progno. Apho. 13. διαχώρημα συνεσηκῶς nominat deiectionem compactam, solidam, & non fluxilem. Nō inflammari.) Hippocratis exemplaria habent, μὴ οὐ πλάσῃν, id est non humectari. Alia legunt συντήκεσθαι, sed minus rectè. Meliores vero codices habēt, μὴ φλυδᾷν, quod, Phauorino teste, apud Hippocratem denotat ὑγραίνεσθαι, ἢ μυδᾷν. Est autē μυδάω Græcis, humecto & putresco. Conuertendum igitur pro inflammari, humectari & putrescere. Vulgari.) Græcè, ἐπιδημεῖν, populariter grassari. Hinc ἐπιδήμιον νόσημα, Galeno lib. 1. Vi-ctus. acut. Comment. 9. autore, est morbus qui certo quodā tempore aliquo in loco abundat, aut multos inuadit. Atqui in secūdo Epidemiῶν.) seſtione scilicet prima. In ipso tempore.) Græcè, κατ' αὐτὴν ὥραν, in eodem tempore.

Verba eius inibi hæc sunt.) Omissæ sunt ab interprete dictiones

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Etiones aliquæ, hæ nimirum ἀνθρακες θερμοὶ ἐν κρανῶνι, erāt
 in Cranone carbunculi, pluebat, &c. Aqua ruente per to-
 tum.) Græcè, ὕδατι λυγρῷ, largo imbri. Largus vero imber,
 ut autor est Galenus lib. 1. Epide. consti. 2. comment. 4. ni-
 hil aliud est, nisi repentinus, vehemens, & brevis. Per to-
 tum.) Græcè, δι' ὅλον, assiduè. Austro magis.) scilicet flan-
 te. Et hoc loco falsò Musa Galenum de memoriæ lapsu accu-
 sat. Hippocratem enim austri meminisse tam apertum est,
 ut demonstratione nō egeat: ait enim, ἐγγίνονται ἡ μάλλον
 νότω. Ut ipse inquiet.) scilicet Aphor. 16. huius sectionis.
 Adhuc autem magis in his quæ calidissima sunt.) Græcè,
 ἔτι ἡ μάλλον αὐτῶν αἱ θερμότητες: Iam vero his ipsis calores
 magis, scilicet morbos cōmittunt. Dispositionibus.) Hæc
 vox abundat, quum Græcè sit, ὅντως ἰχυρῶν τε καὶ ἀμέτρων
 ὡς ἐν κρανῶνι. Anticipat.) Græcè, φθάνων, festinat. Affi-
 cerentur.) Græcè, λυπηθεῖν μὲν ἂν τι τὰ σώματα τοῖς ἐν, cor-
 pora quidem tali modò vexari possibile esset, &c. Nā quā-
 do ἂν particula subiunctiuo vel optatiuo adiicitur, tunc po-
 tentiam denotat. Adcrefcet.) Græcè, συσπύεται, coacer-
 uabitur. Sicciores temperaturæ.) Græcè, αἱ ξηρότεραι
 τῶν κατὰ σάσεων, sicciores constitutiones. Ait.) scilicet
 Aphor. 15. huius sectionis. Rectis stantibus.) Græcè, ὀρθο-
 στάδων. Musa hæc dictionem mauult interpretari è directo,
 vel ex opposito, sed satis ineptè. Leonicieni interpretatio ob-
 scurior est quàm ut ab omnib' queat intelligi. Quare ut stu-
 diosi huius vocis veram & legitimam significationem tene-
 ant, necesse est nos Galeni verba ex lib. 1. Epide. cōsti. 1. Cō-
 ment. 10. proferre, quæ quid apud Hippocratē hæc vox si-
 gnificet, planè explicant. ὥς, inquit, ὀρθοστάδων ὑπὲρ αὐτῶν
 ἐνοχλεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐστὶ φέρειν αἰτίας ἀλύπως πε-
 ριὸν χορμύς καὶ πρᾶσσοντες τὰ συνήθη, καὶ μὴ κατὰ αναγκα-
 ρμύς κλινήεις γίνεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς σφοδροτέροις νοσή-
 μασι. Orthostaden homines ab ipsis affligi & molestari, est
 causas citra molestiam obambulantes ac solita munera ob-
 euntes sustinere, neque ut in grauioribus morbis coactos
 decumbere. Quare rectius verba Galeni in præsentis Apho-
 rismi Commentario sic interpretabuntur: Nocebit quidem
 adhuc obambulantibus hominibus propter tussis. ita enim
 verba εἰς βῆχας reddenda veniunt, quod εἰς interdum idem
 quod

quod propter significet. Vt sit hæc verborum Galeni sententia. Hyems aquilonia & sicca offendet homines leuiter, ita *Sensum* vt adhuc obambulare, & solita munera obire queat. Hyēs. frigida ac sicca.) Græcè, ὁ χειμὼν ἱκανῶς ψυχρὸς τε καὶ ξηρὸς, hyems admodum frigida & sicca. Ipse verò dixerat.) libro videlicet 6. Epide. par. 8. Aphor. 7. Sed ex qualibus, &c.) Græcè, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ οἴων εἰς οἷα εἰσιν αἰμὴ βολαὶ περὶ πισκοπεῖσθαι, sed & hoc quod considerare oporteat, ex qualibus in quales permutationes fiant. Exiccatum itaque corpus.) Hoc loco vniuersam Galeni sententiam turbauit *Interpretis errat.* interpres. Græca siquidem ita habent, πρὸ ξηρασμῶν οὖν τὸ σῶμα κατὰ τὸν χειμῶνα, &c. Præexiccātū itaque corpus per hyemem, &c. reliqua enim recte se habent. Ducetur corpus constitutionem.) Post hæc verba inferenda quædam veniunt, quæ interpres per incuriam omisit, τῆς ἐμπεσοθεν ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς ξηρᾶς, sicce nimirum quæ ei prius inerat. Strangulationem.) Græcè, πνίγος, æstum igitur conuertendum, vt antea meminimus. Etesias.) ἐτήσια venti sunt aquilones, sic dicti ab anno, quasi annui, quod statis & certis *Etesiae.* anni temporibus spirēt: vel, vt aliis placet, παρὰ τὸ ἐτεόν, id est à verè, quod scilicet nunquam dum illorū imminet tempus mutetur. Hinc est quod Plinius lib. 2. cap. 47. dixerit, nullos ventorum magis statos esse Etesias. Incipiunt spirare ab ortu canis matutino diebus quadraginta, vel de sententia aliorum sexaginta. Sic Aristoteles libro secundo Meteororum capite quinto scribit, Etesias post solstitium & caniculæ exortum spirare, idque interdiu, noctu vero desistere, quando nimirum sidus sub terra est. Aquilones autem qui caniculæ ortum præcedunt, Græcis πρόδρομοι, quasi præcursores dicuntur. Quod testatur etiam Plinius loco paulò antè citato in eum scribens modum: Caniculæ exortum diebus ferè octo aquilones antecedunt, quos prodromos appellant. *πρόδρομοι uenti* Post biduum verò exortus constantius perflant. idem, Aquilones diebus quadraginta, quos Etesias vocant. Hinc rectè Galenus libro tertio Epidem. sectione 3. Comment. 6. scribit, Prodromos & Etesias dirimere canis exortum. Difficultates verò intestinorum.) Adiciendum, vt ipse dixit. interpres enim in conuersione sua præterit hæc verba, ὡς αὐτὸς εἶρηκε. Non ex aliqua obseruatione.) Sicut Lycum, & hu-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

& huius præceptorem Quintum fecisse cōstat: qui nulla habita ratione causæ, hæc omnia de anni temporibus sola experientia esse perspecta ac cognita tradiderunt, vt suprà in præfatione etiam dictum est. Similiter.) Græcè, ὅτι ἀνάγκη, necessariò.

APHORISMVS XII.

Ἡρ' ὁ νότιος ὁ χειμῶν καὶ ἐπομβριος γέννεται, τὸ δ' ἔαρ αὐχμηρόν καὶ βόρειον, αἱ δὲ γυναικες ἥσι οἱ τόκοι πρὸς τὸν ἥρ, ἐκ πάσης περ φάσιος ἐκτείνονται. αἱ δ' ἂν τέκωσι, ἀκρατέα καὶ νοσώδεια τὰ παιδία γίνονται, ὥς τε ἢ παραλίνα ἀπολλύσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεια ζῆν ἐόντα. τοῖσι δ' ἄλλοις δυσεντέριαι καὶ ὀφθαλμῖαι ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δ' πρεσβυτέροις κατάρξεις σωτόμως ἀπολλυόμεναι.

Si vero hyems austrina & admodum pluuiæ fuerit, ver autem siccum & aquilonium, mulieres quibus partus vere imminet, ex quacunque occasione abortiunt, Quæ vero pepererint, imbecilles & morbosos infantes edent, ita vt aut statim pereant, aut inualidi & morboſi viuant. Cæteris vero difficultates intestinorum, & lippitudines siccæ accidunt. Senioribus autē fluxiones, breui interimētes.

IN hoc Aphorismo Hippocrates alias duas temperaturas seu constitutiones temporum non naturales, prioribus duabus oppositas, refert, quarum quidem prima hæc est. Si hyems austrina, hoc est, calida, & valde pluuiæ (id enim est ἐπομβριος, vt suprà dictum est) fuerit. Esse autē hanc constitutionem præter naturam, clarum fit ex Hippocratis loco, quem præcedenti Aphorismo ex lib. de Aere, aquis & locis produximus. In eo enim palàm asserit, hyemem mediocrem debere esse mediocriter frigidam & humidā. ait enim: Hyems frigore id quod opportunum est non excedat: hoc est, sit quidem frigida hyems, at non supra modum sibi conuenientem. Si itaque frigida esse debet hyems moderata, igitur

igitur austrina seu calida esse nequit. Præterea ibidem inquit Hippocrates, Hyems moderata sit, non valde sicca, sed medrocritè humida. Si mediocriter humida erit, vt nō sit valde pluuiā necesse est. Cæterum quod in quibusdam codicib, græcis post verba iam explicata insertum est, scilicet *καὶ ὕδριος*, hoc totum expungendum esse, cum Manardo, viro de re medica optime merito, censeo: idque propter rationes sequentes, quas ille libro primo Epistol. 2. affert. Harū vero hæc prima est. Galenus initio Commentariorum differtè dicit, hanc temperaturam esse duabus in præcedenti Aphorismo expositis planè contrariam. Si itaque planè contraria est, igitur satis erit vt dicamus, si hyems austrina & valde pluuiā fuerit. Altera hæc est: In expositione Aphorismi sequentis de eisdem agens temperaturis, nihil huic hyemi vltra austrinam & admodum pluuiam addit. Tertia. Galenus libro primo Epidem. Constit. 1. Commēt. 1. citās hanc sententiam, *ὕδριος* omittit dicens, *εἰ μὲν ὁ χειμὼν ἐπομβρεὶς καὶ ὑότιος γίνεται*. Quāquam latinus interpres præter Græci codicis fidem adiecerit, serenāque. Quare hæc ipsa dictio è contextu, tanquam spuria, tollenda erit. Quarta. In libro de Aere, aquis & locis, vbi hæc sentētia repetitur, vox *ὕδριος* in emendationib. codicibus omissa est. Quod palām fit ex antiquo interprete, qui hunc locum ita conuertit: Quod si contra hyems austrina, nimisq; pluuiosa fuerit, &c. Quocirca in Aldino codice, vbi perperā hæc dictio addita est, expungenda erit. Nec eam recte Manardo Musa opponit. Quinta. Aristoteles lib. 1. Problem. 9. causam eorū quæ in hoc Aphorismo ab Hippocrate traduntur perquirens, non aliud hyemi epitheton apponit, quā quod hanc ait esse pluuiam & austrinam. Sexta. Celsus libro 2. cap. 1. hunc Hippocratis Aphorismum ita ad verbum est interpretatus: Si vero austri, pluuiæque hyemem occupauerint, verum autem frigidum & siccum est, grauidæ quidē fœminæ. &c. vbi iterum vocis *ὑδριος* nulla fit mentio. Hactenus breuiter rationes commemorauimus, propter quas hanc dictionem *ὑδριος* è contextu esse amouendam, tanquam supposititiā, iudicamus. Atqui instabit hic fortè quispiam, hancque vocē *ὑδριος* minime supposititiā esse acriter contendet, quandoquidem ea etiā aliis in locis coniuncta cum *υότιος* voce vsus

ὑδριος
expunge-
dum è cō-
textu.
Manar-
dus.

Aldinus
codex Ga-
leni emē-
datus.

Obiectio.

fit Hip

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

fit Hippocrates, libro nimirum 2. Epidem. section. 3. Aphor. 1. ubi sic scriptum reliquit: ἐς τὴν θοῶν πρὸς ἡλίου τροπὰς ὁλίγον τὰς θερινὰς ἡλθοντες, ἐγγόνει δὲ ὁ χειμὼν ἐνδύει & νότιος, &c. circa solstitium ferè æstium Perinthum venimus, facta est autem hyems sicca & austrina. Sic enim conuertendum, & non Serena, vt suprà demonstraui. Cui ita respondendum erit: nos quidem non negare, quin alibi Hippocrates has duas voces ἐνδύει καὶ νότιος copulauerit, tamen fieri non posse, vt hoc loco ἐνδύει commodè cum νότιος καὶ ἐπομβρος vocib. coniungatur, nisi tranquillam significet, adhuc constanter asserimus. Id quod ordine, singulas interpretum, qui in ea dictione interpretanda varij fuerunt, conuersiones excutientes, monstrabimus. Trifariam autem hanc vocem ἐνδύει interpretati sunt, quippe Leonicensis serena,

Reffōtio.

**Leonicensi
conuersio
improbatur.**

**Serenum
tempus.**

**Theodori
interpretatio
explosa.**

Tepidum.

**Quid Theodoro
eradi occa-
sione præ-
buerit.**

Theodorus tepida, antiquus interpret tranquillam conuertit. Leonicensi vero interpretationem esse minus huic loco congruam, notius est quàm vt à me demonstrari debeat. Neque enim fieri potest, vt hyems quæ est ἐπομβρος, hoc est asiduè & sine omni intercapedine pluuia, sit etiam serena: quum constet tempus serenum non esse aliud, nisi quod nubibus nebulisq. caret, atque adeò pluuio contrarium existit. Accedit, quod Hippocrati & Galeno serenū nō ἐνδύει, sed αἰθρῖον potius dicatur. Theodori conuersionem, qui tepida est interpretatus, ferri non posse, à nobis suprà in explicatione Comment. Galeni octauæ huius sectionis abunde est dictum. Siquidem nullus est probatus & idoneus auctor, qui ἐνδύει voce in ea sit vsus significatione. Præterea si ἐνδύει vox tepidam significaret hyemem, temere ab Hippocrate adiecta esset, quod satis fuisset illū dixisse νότιος. Quippe austrina constitutio, vt antea etiam commemorauimus, quum non impense caleat, aut frigeat, tepida vere sit necesse est. Tepidum enim Latini vocant, quod nec impense calet, vel friget Sed mirabitur hic quispiā, quī factum sit, vt Theodorus, vir vtriusque linguæ peritissimus, in hac voce ἐνδύει interpretanda falsus fuerit? Respondeo, nulla alia de causa, quàm quod illum Galeni locus, qui est in huius Aphorismi Commentariis mire deprauatus, fefellerit, vt paulo pòst in Annotationib. nostris copiose docebimus. Quocirca & si se intellexerit destitutum esse aliorū autorum exemplo, tamē

Galeni

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

cum reuera agitentur. Hæc ille. Quum itaque Galenus monstrauerit iis verbis, fieri posse ut totus annus sit austrinus & tranquillus, nemo subinde miretur, cur vnum aliquod eiusdem tempus, verbi gratia hyems, huiusmodi esse queat. Neque quempiam turbet quod Manardus libro nono epistol. 2. aduersus Leonicenū præceptorem acriter disputans obii-
cit, nempe in hoc Galeni loco à nobis prolato non legi ἐν-
δῖος, sed ἀπνοία καὶ νηνεμία. Nam quanquam non legatur
ἐνδῖος, tamen Galenus alia utitur voce, scilicet ἡρεμία, quæ
ut ex Phauorino iam demonstrauimus, idem quod ἐνδῖος
καὶ ἐνδῖος significat Galeni enim verba sic habent, ἡρεμίαν
καὶ νηνεμίαν ἐχέσας. Quare de industria vocem hæc quæ in
Galenī est cōtextu præteriisse videtur Manardus. Non ob-
stat etiam quod idem ait veram tranquillitatem, quæ ut au-
tor est Aristoteles sect. 25. Problem. 4. nihil aliud est nisi
quies aeris, cum austrina constitutione stare nō posse, quod
scilicet in ea aër moueatur. Nam ut paulo antè è Galeno di-
dicimus, aer nunquam non mouetur, atque adeò de Manar-
di sententia nulla prorsus erit vera tràquillitas. Necesse igitur
est ut Aristoteles & Galenus aliam intelligant tranquil-
litate, eam nimirum in qua nobis apparet stare ac quiescere
aer. Hæc quidem, ut antea Galenus docuit, cum austro con-
sistere potest. Et hanc esse Aristotelis sententiā, ex eius ver-
bis abunde liquet. non enim de vera, sed de venti tràquilli-
tate ipsum loqui testantur. Porro posse cōsistere, imò fuisse
non raro cōstitutionem austrinā, pluuiam, & simul tràquil-
lam, seu vêtis carentem, Hippocrates loco suprâ citato testa-
tur, vbi ita scriptū reliquit: ἔτος νότιον, ἐπομβρῶν, ἀπνοία δὲ
τέλειος, annus austrinus, pluuius, tràquillus, ventisve carens
affiduò erat. Et rursus ibidè Aph. 3. ait, χειμῶν νότιος, ὑγρὸς,
μαλακὸς, hyems austrina, humida, lenis mollisve. Quod ve-
ro νότος μαλακὸς, hoc est auster lenis, nō sit alius quàm qui
ἀναίσθητον ἔχει τὴν κίνησιν ἐν τῷ πᾶσι χοντι, ἔκκατὰ τὰ νύ-
φη, motū in aere & nubibus insensilem obtinet, Galenus ibi-
dem in Cōmentariis indicauit. Item Aphorif. quinto eius-
dem libri Hippocrates ita scribit, ἡ νότιον, ἀπνευρ, ὑδατὰ
πολλὰ δὲ τέλειος, ver austrinū erat, tranquillum, & assiduè
pluuiū. Proinde omnibus perspicuū esse cēseo, Manardum
non recte aduersus Leonicenum contendisse, quòd cum au-
stris

Vera tran-
quillitas.

De qua
tranquilli-
tate Arist.
& Ga. lo-
cuti suc-
cint.

Auster le-
nis.

stris pluuiis non solum vera tranquillitas stare haud possit,
 sed nec ἀπνοια, quum diuersum Galenus & Hippocrates cla-
 ment. Hæc autem à me proluxius sunt dicta, vt etiam ij habe-
 rent quo suam tuerentur sententiam, qui mordicus retinere
 hic vocem εὐδίας conantur. Quanquam, vt antea sum testa-
 tus, mea sententia, hæc dictio prorsus est è contextu tollen-
 da & abradenda. Brasauolus volens effugere ambiguitates
 suprâ commemoratas, ita præsentem Hippocratis Aphorismum
 legit, ἢ ὃ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομβρος, ἢ εὐδίας. Atque
 cur ita legat, rationem hanc esse ait, quod in omnibus exem-
 plaribus quæ ille vnquam legit, εὐδίας scriptum sit, & in Ga-
 leni etiam Cōmentariis hæc vox reperiatur. Denique hunc
 esse adiicit huius Aphorismi intellectum. Si hyems austra-
 lis & pluuiosa fuerit, vel australis & serena, quia frequenter
 austro flante pluit, eo etiam flante quandoque serenum est.
 Hæc Musa. Quasi vero satis sit ad serenitatem non pluere,
 & nō potius serenum cœlum ab omnibus dicatur, quod ne-
 bulis ac nubibus, multoque magis imbris caret. Sic certe
 Phauorinus αἰθρίαν, id est serenitatem esse tradit, ὅταν ἀνέ-
 φελος ὁ ἀήρ ἢ, quando aër nubibus caruerit. Quū itaque ta-
 lis serenitas cum austro stare non queat (suprà enim ex Cō-
 mentario 1. lib. 3. Epide. sect. 3. Galeni abunde patuit, quod
 lenis etiam auster nubes ac nebulas efficiat) planum fit, Mu-
 sæ lectionem esse absurdam admodū: nec opus fuisse vt pro-
 baret testimonio Hippocratis, austrum sine pluuiis spirare
 posse, sed potius sine nebulis & nubibus. Perridiculum etiā
 est, quod serenum idem quod tranquillum significare, & cū
 aquoso & pluuioso consistere posse asserat Musa. Nam tan-
 tum abest ab imbris ac pluuiis serenitas, vt poëtæ aliique
 autores serenum pro sicco posuerint. quod si Pontinus etiā
 in suis Cornucopiis annotauit: In ea tamen hic significa-
 tione accipi non potest, quod scilicet ad constitutionem sic-
 cam hi morbi quos hic recenset Hippocrates, sequi nō pos-
 sent. Et quod Galenus in Commentariis scribat, contrario
 modo se habere hanc temperaturam prioribus duabus, qua-
 rum altera sicca & aquilonia erat, vt necesse sit hanc de qua
 hic agit esse pluuiam & austrinam. Quocirca quum nec Mu-
 sa post Leonicenum & Manardum recte hanc Hippocratis
 sententiam enarrarit, quando constet ἔπομβρος vocem, quæ
 p assiduas

Musæ ex/
 plicatio im-
 probata

Serenū cœ-
 lum.
 αἰθρία.

Serenū nō
 idem quod
 tranquillū
 significa-
 re, ut Mus-
 sa censet.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

πρὸς τὸ
ἔαρ.
Theodori
conuersio
non pro-
batur.
ἐκτιζώσ-
καρ.

ἀκρατέ-
λεωτόρ.

Musa.

Varia le-
ctiones in
Hippocra-
te.

affiduas & intercapedine carentes pluuias significet, ἐν ἔαρι
dictionem secum terre non posse, commodius est vt eā pror-
sus abiiciamus, aut tranquilla interpretemur. In enarranda
hac prima parte longiores fuimus, quod nemo, quod scia-
mus, illam recte exposuerit. Altera pars sic se habet. Si ver-
siccum & aquilonium, hoc est frigidum fuerit, mulieres qui-
bus verno tempore, (πρὸς τὸ ἔαρ dixit, vt πρὸς τὸ παρὸν, id
est in præsenti, ita vt Theodorus hoc loco non recte con-
uerterit iuxta ver) partus imminet, ex quacunque occasio-
ne abortiunt. Causam copiose in Commentariis suis expo-
suit Galenus. Animaduertendum autem hoc loco erit, ver-
bum ἐκτιζώσκαρ proprie ab Hippocrate esse vsurpatum,
quod tamen Musæ non videtur. Nihil enim aliud dicere
voluit Hippocrates, quàm quòd hæ mulieres quibus in vere
partus imminet, legitimum eius tempus non expectet, sed
paulo ante illud abortiant. Quod sequentia etiam verba cō-
firmant. subiicit enim statim, Quæ vero pepererint, hoc est,
ad legitimum vsque tempus in vtero gestauerint, imbecil-
los (neque enim ἀκρατές, Phauorino teste, aliud est quàm
ἀσθενές) & morbosos infantes pariunt, ita vt aut statim per-
eant, aut λεπτοὶ hoc est inualidi (λεπτοὶ enim, Phauorino
autore, interdum idem est quod ἀσθενές) & morborum subin-
de viuunt. Et sciendum, hæc verba ἢ μὲν ἐόντα non esse referē-
da ad sequentia tempora, quemadmodum Musa putat. fieri
enim potest, vt noxa quam contraxerunt in vtero, spacio tē-
poris emendetur: sed ad id potius tempus, quod statim na-
tum iam infantem excipit. Hoc itaque tempore inualidi &
morbosi viuunt. Non tamen it inficias Hippocrates, si illud
tēpus superuixerint, quin recta victus ratione, aliisque com-
modis præsidiis vitium in vtero contractum corrigi queat.
Cæteris vero dysenterix, &c. Hic variant Græci Hippocra-
tis codices. Alij enim habent, τοῖσι δ' ἄλλοισι βροτοῖσι. alij
vero, τοῖσι ἢ νεώτεροις. & hanc lectionem sequitur Philo-
theus, nec non antiquus interpres, qui cōuertit iunioribus.
Fragmentum libri de Aere, aquis & locis legit, τοῖσι ἢ λοι-
ποῖσι. Sunt autem omnes hæ lectiones bonæ, & nihil inter
se distant, sed tantum Hippocratis mentem explanatiorem
reddunt, quidque ille per τοῖσι μὲν ἄλλοισι intellexerit expo-
nunt. Vult enim Hippocrates docere, quæ genera malorum
in præ-

in prædictis constitutionibus cæteros homines affligere solent. Quare iunioribus hominibus dysenterias & siccas lippitudines accidere ait, pituitosis dysenterias, biliosis autem lippitudines siccas, senioribus autem fluxiones breui tempore interimentes. Causas omnium Galenus in Commentariis affert, ita ut non sit opus eas hoc loco referre.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Se habet temperatura.) Adiciendum, hæc: quippe ceteriores codices hoc loco habent, ἡ δὲ ἡ κρᾶσις. In illo.) Græcè, ἐπ' ἐμείνω, in illis, scilicet temporibus. Ad ver.) Græcè, πρὸς τὸ ἔαρ, in vere, ut antea est à nobis monstratum, rectius conuertetur. Laxa.) Græcè, ἀραιά, rara. Rarum verò, Galeno lib. 2. de Tuend. vale, autore, est, quod magnos per totum obtinet meatus. Hyeme serena.) Græcè, ὑγρὰ γὰρ τὰ σώματα καὶ μαλακὰ καὶ ἀραιὰ γεγονότα κατὰ τὸν δυνάειον χειμῶνα, ῥαδίως εἰς τὸ βάθος αὐτῶν διαδίδωσι τὴν ἐν τῷ περιέχοντι φύσιν. Quod est: Humida enim ac mollia & rara facta hyeme serena corpora, facile ad intimas sui partes ambientis frigiditatem admittunt. Quibus quidem verbis quid à veritate ipsa longius abesse possit, non video. Nam hyemem serenā corpora potius dura, sicca & densa, quàm mollia, humida, & rara reddere, notius est quàm ut demonstratione egeat. Quare quum Leonicensius rei absurditatem animaduertisset, ita locum hunc Galeni legere maluit: ὑγρὰ μὲν τὰ σώματα, &c. γεγονότα, κατὰ τὸν δυνάειον χειμῶνα ῥαδίως, &c. Quem subinde sic est interpretatus: Corpora siquidem humida, mollia & laxa facta, hyeme serena ad intimas sui partes aeris ambientis frigiditatem facile admittunt. Quasi vero Hippocrates & Galenus hic hyemem faciāt serenam, atque adeò frigidā, ut scilicet in ea frigus ad intimas partes penetrare queat, & nō potius calidam & humidā. Fieri etiā nō potest, ut hyems quæ calida est & humida, sit serena, imò potius erit frigida & sicca. Denique absurdum admodū est, ut in vna eademque hyeme corpora humida, mollia & rara fiant, simulque intima illorum partes refrigerentur. Et Galenus quidem ipse non hyeme refrigerari intimas corporis partes, sed vere potius, quod frigidum & siccum esse statuit Hippocrates, asserit. Absurditatem itaque vnam euitare

Rarum.
Locus Galeni emendatus.

Leonicensii
interpretatio
explosa.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

cupiēs vir bonus Leonicens, aliam maiorem incidit. Quo-
 circa quum Theodorus satis perspectū haberet, *ἐνδίων* hoc
 Theodori loco serenitatem significare non posse, tepidam nullo pro-
 conuersio bati autoris, quod sciam, exemplo, conuertere maluit. Nam
 improba- eam etiam significationem Galeni sentētiae optime quadra-
 tar. re, & nihil aduersari animaduertit. Verum vt suprà satis co-
 piose demonstraui, hæc vox *ἐνδίων* in contextu Hippo-
 cratis, nisi illum quem constat fuisse *βραχύλογον*, facere veli-
 mus *ταυτόλογον καὶ βαττόλογον*, in ea significatione accipi
 nō potest: igitur nec etiam in Galeni Commentariis. Pro-
 inde locum Galeni esse deprauatum necesse est: quem resti-
 tues, si pro *ἐνδίων* legas *νότιον*. Nam haud dubie ita in melio-
 ribus Galeni codicibus primò scriptum fuit. Cui accedit,
 quod hæc lectio Hippocratis menti sit consentanea, vtpote
 qui hac quoque sit dictione vsus dicens, *ὁ νότιος χειμῶν*. De-
 nique facilis est à *νότιος* in *ἐνδίων* lapsus. Locus itaque præ-
 sens Galeni ita conuertendus erit: Corpora siquidem humi-
 da, ac mollia, & rara facta hyeme austrina, &c. Græcè enim
 esse debet, *κατὰ τὸν νότιον χειμῶνα*. Ambientis frigiditatē.)
 Galenus hoc loco, vt Aristoteles etiā libro 1. Proble. 9. vni-
 uersam causam in veris frigiditatem refert. Contrà Musa in
 humiditatem potius referendam existimat, valde, mea qui-
 dem sententia, ineptè, quū ver Hippocrates statuatur esse sic-
 cum. Frigiditatem autē non posse esse causam, aduersus Ari-
 stotelem & Galenum, Scytharum & quorundam Germano-
 rum inani exemplo, cuius libro primo de Tuend. sanit. cap.
 8. Galenus meminit, probare Musa conatur, qui suos infan-
 tes statim ab vtero prodeuntes ad Rhenum deferunt, in
 eoque mergunt. idque citra vllam infantiū noxam faciunt.
 Atqui cogitare debuisset Brasauolus, non esse mirum infan-
 tes barbarorum istam in flumine frigido mersionem citra
 noxam tolerare, quum adhuc in materno vtero constituti
 frigus ac calorē ferre pulchre didicerint. Incertis enim se-
 dibus, citraque vlla domicilia gens illa, quam vulgus Cin-
 ganos vocat, oberrat. Contrà vero euenit iis qui in vtero
 materno existentes, crebras istas mutationes tolerare non
 sunt assueti: sicuti sunt ij de quibus hoc loco Hippocra-
 tes, Aristoteles, & Galenus loquuntur. Quare inutilis hæc &
 inanis est Musæ aduersus tantos viros excogitata ratio.

Longo

Longo tempore.) Græcè ἡδὴ πολυχρόνιον ἔθος ἔχει αἴρας
ἀλίας ταῦτα πλεονάζοντα σφοδρῶς, &c. iā longo tēpore calo-
ri aeris sunt assueti, offensi vehemēter, &c. Exiles.) Græcè
λεπτὰ, inualidi, vt suprā est dictum. Quoniam cerebrum, *Interpre-*
&c.) Hunc locum non recte conuertit interpres. Græcè e- *ius lapsus.*
nim est, ἐπειδὴ φλεγματικὰ πορρωτάμακρον πέφυκε γεννᾶν ὁ
ἐγκέφαλος, ὅταν ψυχθεὶς ἀδυνατεῖ κρατεῖν τῆς τροφῆς: Quo-
niam cerebrum natura aptum est ad generanda pituitosa
excrementa, quum refrigeratum non potest alimentum su-
perare. Quæ enim à forti, &c.) De pituitæ speciebus co-
piose differit Galenus libro secundo de Different. feb. cap.
6. Multa etiam de iis cap. 10. nostri Compendij diximus.

Propter eam quæ est in hyeme caliditatem.) Ex hoc lo-
co Galeni etiam satis perspicuum fit, suprā non posse legi
ἔνδιον, id est serenam, sed νότιον, calidam seu austrinā. Quia
si serena hyems est, frigida etiā erit. Vt enim illa quæ pro-
pter lentorem.) Et hic locus ab interprete nō satis recte est
cōuersus. Græcè enim sic est scriptum: ἄτε γὰρ διὰ τὴν λι- *Interpre-*
χρότητα κατὰ τὴν διεξοδὸν ἐν τοῖς ἐντέροις ἰσχυρόν τε καὶ *tis conuer-*
βραδύν τε αἰετὶ ἐπιπύουσιν αὐτὰ διὰ τὴν ποιότητά, τὴν δυσεντε *sio impro-*
ρίαν ὀργάζεται, nam propter lentorem inter exeundum in *bata,*
intestinis retenta & immorās, sempérque ipsa propter qua-
litem abradens, intestinorum difficultatem efficit. Hæc
vero delata.) Græcè, φερόμενη δ' αὕτη ἄλλοτε πρὸς ἄλλου
τόπον, hæc vero delata aliàs ad alium locum. Expungenda
itaque è contextu hæc verba, ab vno loco. Siccas pituitas.)
Græcè, ὀφθαλμίας ξηρὰς, siccas lippitudines. Ita quod re-
pente interimit.) Græcè, ὥς τε διαπίπτει ἀπόλλυσθαι, ita vt
repente interimi. Stupidos fieri.) Græcè παρὰ πλῆγας, re-
solutos. Velociter terminantur.) Græcè, ταχέαν τὴν κρί-
σιν ποιοῦνται, celeriter iudicātur. Ita quod repente.) Vt
suprā, ita vt repente intereant.

APHORISMVS XIII.

Ἡμὲν τὸ θέρος αὐχμηρόν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δ'
φθινόπωρον ἐπομβρὸν ἐννότιον, κεφαλαλγίαι ἐς
τὰ χεῖματα γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ βράγχοι, καὶ κό-
ρυζαι, ἐνίοισι δ' καὶ φθίσεις.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Si æstas ficca & aquilonia fuerit, autumnus verò pluuius admodum & austrinus, dolores capitis hyeme fiunt, & tusses, raucitates: atque grauedines: nonnullis etiam tabes accidit.

IN duobus qui hunc præcedunt Aphorismis, Hippocrates de hyemis & veris constitutionibus egit: nunc itaque de sequentium duorum temporum, æstatis scilicet atque autumnus, temperaturis à moderatione declinantibus sermonem habet, inquit: Si æstas ficca & aquilonia, hoc est frigida fuerit, atque adeò à sua naturali temperatura quæ calida est declinauerit, autumnus vero valde pluuius & austrinus. Non autem temere dixit Hippocrates ἐπομβρινόν, id est valde pluuius: nisi enim frequentes in eo pluuiæ fiant, à commodatione sua non recessisse videtur. quâdoquidem, ut supra in Aphorismi octauæ enarratione ex libro Hippocratis de Aere, aquis & locis ostensum est, in commoderato autumno pluuiæ etiam fieri debent, sed mediocres. Talibus igitur existētibus æstate & autumno, per hyemem capitis dolores accidunt. Quapropter mala quæ prædictæ tempestates pariunt, non in ipsis vitiosis temporibus, sed sequenti potius hyeme, quæ natiuam suam seruat constitutionem, eueniunt. Causa eius rei est supra in Comment. II. à Galeno exposita. neque enim magnæ sunt hæc de quibus hoc loco agit Hippocrates, mutationes, quod in vna duntaxat qualitate excessus fiat. Quippe æstas naturalem commodationem frigiditate superat, autūnus autem humiditate tantū. Non est enim natura frigidus, quod hic iterum contra Galeni sententiam asserere audeat Musa: sed inæqualis, atque adeò calidus etiā. Præterea in autumno morbi nulli propter præcedentē æstatis intēperiē accidere possunt. Corpus enim in æstate exsiccatū refrigeratūque, in eo qui subsequitur autūno pluuio admodū & calido ad mediocritatem redit. Quū vero vniuersus autūnus valde humidus sit, propterea fit ut mediocritatē quæ in medio est transcendat, corpusque nostrum plus iusto humectet. quare morborū ita qui sequenti hyeme accidunt, causa existit. Siquidem humidus supra modum autumnus, caput multa humiditate explet: ut mirū non sit, per hyemem frigidam, quæ humiditates illas in vnum cogit & cōpingit,

ἐπομβρινόν.

Autumnus
nō est natura
frigidus, ut
Musa censet.

Dolores
capitis.

capitis

capitis fieri dolores, quemadmodum latius in Commentariis suis exponit Galenus. Causam etiam refert Aristoteles libro primo Problem. 10. Porro fiunt quoque per hyemem tusses, humoribus nimirum capitis expressis, & in thoracē defluentibus. Raucitates & grauedines fiunt ob eandē causam. Si enim ad nares deriuatur humor, grauedo: sin ad fauces, raucitas accidit. Raucitatem vero potius quā grauedinem hoc malum esse appellandum, Cornelius Celsus docet, qui libro. 2. cap. primo hunc Hippocratis aphorismum ita reddidit: At si sicca æstas aquilones habuerit, autumno vero imbres austrique sunt, tota hyeme quæ proxima est, tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes oriuntur. Per tabem vero, seu φθίσιν, eam quæ proprie sic appellatur, nempe pulmonis exulcerationem, intelligas: quæ nonnullis, iis scilicet qui ad eam apti sunt, accidere solet.

Tusses,
Raucitas.
Grauedo.

Tabes.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Posuit.) Græcè, ἀνατίθεικε, attribuit. Vel ibi.) Græcè, ἰκᾶ, illic. Erit aliquis propter illam, &c. Græcè, ἔσαι τὶ ἐκ τοῦ ἰκᾶν ἢ ἑτέρου ἢ τῶν εἰρημένων νοσήματι τῆς δυσκρασίας οἰκῶν, erit aliquis propter illam (scilicet intemperiem) à prædictis morbis diuersus intemperiei proprius. In præsentī.) Græcè ἡδὲ ἢ τῆς νῦν προκειμένης, de præsentī vero, &c.

Conuersionem.) Græcè, τροπῆς, mutationem. Si vero æstas pluuiosa, &c. In Aldino codice perperam ita scriptum est, ἢ ἢ δὲ θερος αὐχμηρόν ἐκ βορείου γένηται, &c. Quippe in libro Hippocratis de Aere, aquis & locis, vnde hæc citata est sententia, ita legitur, ἢ ἢ δὲ θερος ἐπομβρον γένηται, ἐκ νότιον, ἐκ δὲ μετόπωρον ὡσαύτως, χειμῶνα ἀνάγκη νοσηρὸν εἶναι. Ibidē etiā de præsentī cōstitutione loquitur ita scribens: ἢ ἢ δὲ θερος αὐχμηρόν γένηται ἐκ βορείου, ἢ ἢ μετόπωρον ἐπομβρον ἐκ νότιον, κεφαλαλγίας ἐς τὴν χειμῶνα εἰς γίνεσθαι, ἐκ προσέτι βράχους ἐκ κορύζας ἐκ βῆχας, ἐνίοισι ἐκ φθίσιος. Quæ tamē omnia videtur per alium libro Hippocratis de Aere, aquis & locis esse inserta: quod scilicet hic diferte dicat Galenus de præsentī constitutione, in eo libello nihil dixisse Hippocratem. Mire itaque deprauatum nunc esse hunc librum constat, eo quod aliqua interdum defint, interdum etiam nonnulla præter Hippocratis mentem accesserint. Ser-

Aldinus
Græcus
codex e-
mēdatur.

Hippocra-
tis liber
de Aere,
aquis, &
locis, mire
depraua-
tus.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Interpres
quædam
omisit.

φθινώ-
δεις.

πτοριγώ-
δεις.

uare ipsam.) Legendum ipsum, videlicet Hippocratē. Græcè enim ita scriptum est, φυλάττεται γὰρ εἰκὸς εἶναι αὐτὸν ὁμοιον τῷ κατὰ φύσιν τ' χειμῶνα. De quibus nos paulò post, &c.) Omissa sunt hoc loco quædam ab interprete. Græcè enim ita legitur, ὑπὲρ ὧν ποιεῖται τ' λόγον, ὧν ὀλίγον ὕστερον ὀνομασι μνημονεύσω de quibus sermonē habet, quarū paulò post nominatim mentionem faciemus. Comentario scilicet. 14. Fortior.) Græcè, ἰχυρὸν, vehemēs. Consistit.) Græcè, συστήσει, consistet. Accidentia.) συμπτώματα. Sufficiēter supra modum.) Græcè est, ἰκανώτερον τῶ μετρίῳ, plus iusto, vel, vt interpres habet, supra modum. Abundat igitur dictio sufficiēter. Nuper dictos morbos.) Rectius, nuper dicta symptomata. Meliora enim exemplaria habent, τὰ πλεονημένα συμπτώματα Pectore.) Græcè, οἱ κατὰ τὸ θώρακα σENOI, qui angusto sunt thorace. Hos Hippocrates lib. 1. Epide. apho. 18. φθινώδεις appellat. Tales ibidem in Commentariis Galenus esse ait, qui tam angusto sunt thorace & restricto, vt à tergo in morem alarum illis scapulæ promineant. hinc eosdem etiam Hippocrates multis in locis, potissimum vero lib. 6. Epide. par. 3. apho. 9. πτοριγώδεις nominat. Musa Philothei locum conuertens, obſcure, ne dicam ineptè hanc dictionem interpretatus est, in morem auium subtilis. Suscipiente.) Græcè, διαδεξαμένης, excipiente. Materia inutilis.) Græcè, πτοριτὸν, superfluitas. Multa materia.) Græcè, πλήθει, plenitudine. Reliqua omnia sunt plana.

APHORISMVS XIII.

Ἡρὶ βόρειον ἢ καὶ ἀνυδροῦ, ζῖσι μὲν ὑγροῖσιν ἐξοσι
ἄλλας φύσεις, καὶ τῇσι γυναιξὶ ἐύμφορον. τοῖσι δὲ λοι-
ποῖσιν ὀφθαλμοὶ ἐξοσι ξηροὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες,
καὶ πολυχρόνιοι, ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολία.

Si vero autumnus aquilonius & ficcus fuerit, iis qui natura humidi sunt, & mulieribus confert. Reliquis vero lippitudines siccae accident, & acutæ febres, & longæ: nonnullis verò & melancholiæ.

HVnc Aphorismus non esse ab eo qui præcedit separandum, sed connectendum potius, in Commentariis suis

suis Galenus testatur. Quinetiam Hippocrates in libro de Aere, aquis & locis illum priori planè copulauit, dum ita scriptum reliquit: ἢν ὁ βόρειόν τε & ἀνυδρομή, & μήτε ὑπὸ κύναι ἐπομβροῦ, μήτε ὑπὸ τοῦ ἀρκιόρου, τοῖσι μὲν φλεγματίοισι φύσει ξύμφερον. Aristoteles quoque libro primo Problem. 11. & 12. manifestè hunc cum superiore coniungendum asserit. Ibidem enim primum quærit, cur mulieribus & omnibus pituita redundantibus, secunda valetudo contingat, si æstas sicca autumnusque ficcus aquilones habuerint? Secundò, cur si sicca æstas & aquilonia, & autumnus ficcus eisdem aquilonibus per flatus, biliosos morbo infestet? Sed & Celsus libro secundo cap. primo, statim post præcedentè aphorismum, ita subiūgit: Sin autumnus quoque æquè ficcus iisdem aquilonibus perflatur: omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria esse proposui, secunda valetudo contingit. Hæc ille. Quum itaque superiori sit connectendus præsens aphorismus, vt iam demonstraui, is certe verborum Hippocratis sensus erit: Si vero autumnus perinde atque æstas aquilonius & ficcus fuerit. Musa tamè, nescio quo consilio, hîc se non tantū Galeno, sed & Aristoteli, Celso, imò Hippocrati ipsi opponere audet, dum Hippocratem hoc loco de æstate autumno opposita, nempe humida & austrina, posse intelligi contendit. non animaduertens ea quæ in contextu aphorismi sequuntur, huic absurde opinioni prorsus refragari. Quî enim fieret vt æstas humida & austrina pituitosis & mulieribus conferret? quod tamè, si de ea loqueretur Hippocrates, hic & alibi, disertè assereret. Accedit quod Galenus in Commentariis palàm dicat, ambo tempora, æstatem scilicet & autumnum, esse sicca. Hippocrates quoque in libro de Aere, aquis & locis inquit, ταῦτα πάντα ἀρώγῃ εἰσι. Atqui non eget hæc Musæ sententia proluxa confutatione, quod eandem metipse paulò post recantet. Autumnus igitur vbi aquilonius & ficcus fuerit, iis qui natura humidi sunt conferet, cuius causam Galenus in Commentariis ex Hippocrate de Aere, aquis & locis copiose recitat, vt non opus sit eam hoc loco repetere. Celsus hic conuertit, omnibus mollioribus corporibus: nō inepte, quandoquidem Hippocrates in libello iam citato dixerit, τοῖσι μὲν φλεγματίοισι, & μάλιστα τοῖς ὑγροῖς τὰς φύσεις, καὶ τῇ σ

*Musæ ab
surda opi
nio refu
tatur.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Quid per reliquos sit intelligendum. **Lippitudines siccae.** **Febres acutae.** **Grauedines.** **Hippocratis locus deprauatus emendatur.** **Quare febres longae accidunt.** **Nonnullis melancholiae.**

τῇσι γυναιξίν. Per reliquos vero quid intelligendum sit, Celsus quasi explicat dicens, Durioribus autem, &c. Hippocrates vero loco iam citato, ut etiam Aristoteles libro primo Problem. duodecimo, biliosis dixit. Quæ sibi omnia pulchrè quadrant, quum biliosi sint duri, atque adeò ficci. Lippitudines siccae, ob causam quam in Commētariis Galenus refert, accidunt. Febres acutæ, quod nimirū tenuissima parte bilis resoluta, maneat acerrima. Et grauedines. Hic locus Hippocratis haud dubie deprauatus est, id quod primum è Galeni Commentariis palàm fit, qui febrium ratione reddens, grauedinis ne quidem vno verbo meminit. Quare in contextu verborum quæ ex libro de Aere, aquis & locis citat, perperam scriptum est κόρυζαι. quod in Hippocratis codicibus ita poti⁹ legatur, πυρετοὶ ὁξείας ἔσονται & πολυχρόνιοι. Dein ex Aristotele, qui libro primo Problem. duodecimo, hanc Hippocratis sententiam enarrans, nullam grauedinis facit mentionem, sed febrium tantum & melancholiæ. Postremum nulla ratione ostendi potest, quod grauedines biliosis accidant. Quocirca nihil certius est, quàm librarium errore quodam κόρυζαι scripsisse pro πολυχρόνιοι, quod ab una in aliam dictione facilis fit lapsus. Esse autè legendum πολυχρόνιοι, Celsus euidentissime testatur, qui hanc Hippocratis partem ita est interpretatus: Et febres partim acutæ, partim longæ: grauedinis autem haud meminit. Quod vero longæ febres accidunt, ut sunt quartanæ, fit propterea quod atrabilis, ex qua hæ nascuntur, bifariam in hac constitutione generetur. Primū, quod flaua bilis superassetur. Secundò, quod sanguis crassescat. Hinc est quod Hippocrates in libello de Aere, aquis & locis dicat: Et sanguinis pariter eadem ratione tenuissima pars exiccatur, crassiorque remanet. Quum itaque bilis in ea constitutione pars humidissima exiccetur, remaneatq; accerrima & crassissima, nihil mirum ex acerrima eius parte acutas, ex crassiss. longas fieri febres. Nonnullis vero & melancholiæ accidunt. Non autem sine causa dixit nonnullis, quia id ipsum non omnibus, ut Aristoteles loco citato ait, sed iis tantum qui natura atra bile abundat, accidere solet. Abundat autem in hac constitutione temporis, in iis qui natura biliosi sunt, propter causas duas iam commemoratas. Celsus hanc partem ita commodissime

modissimè reddidisse videtur : Sed & hi morbi qui ex atra bile nascuntur, népe febris quartana & melancholia. Quippe melancholia est desipientia, quæ fit ex melancholico humore mentem occupante, & temperaturam suam mutante. Mania vero, seu furorè Aristoteles iis euenire tradit, quibus natura bilis inest. Nam vt etiam Galenus testatur lib. 2 de Sympt. causis, mania fit à mordacibus & calidis humoribus, qualis est flaua bilis.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Nuper.) Græcè, ἄρτι, paulò antè. Dispositione.) Græcè, ὑποθέσεως, hypothesi. Siue siccum, &c.) Græcè. ξηρόν, ἢ αὐχμηρόν, ἢ ἄνυδρον. Laxi.) Græcè δ' πλαδῶντες, humiditatis. Quippe Galeno libro primo Epidem. constitut. secunda Comment. 11. teste, Hippocrates πλαδῶν, πῶς τῶν ὑγρότητων νοσήσασιν, minare consuevit. Quare πλαδῶντες, qui supra modum humiditatis sunt dicuntur, non laxi, vt interpres conuertit. Grauedines.) Locus hic est deprauatus: in codicibus enim Hippocratis legitur χρονικοί, non κόρυζαι. Conuertendum itaque erit, atque longæ. Et acutissima.) Græcè δριμύτατα, acerrima. Nō autē temere dixit, crassissima & acerrima: quia enim crassissima reliquitur, ideo febres longæ nascuntur. quia vero etiam acerrima, ideo febres acutæ generantur. Ex quibus. (Scilicet bile affata, exiccataque, & sanguine crasso. Hi morbi, quartana videlicet, & melancholia. Paucos admodum intemperaturarum.) Sic etiam libro primo Epidem. constitut. 1. Comment. 1. aduersus Quintum disputans Galenus inquit, Hippocratem in aphorismis quatuor tantum differentias tempestatum descripsisse, quanquam longe plures sint. Plures autem quàm quatuor eum cognouisse, ex libris Epidemion satis constat, vbi multas alias tempestates connumerat, quarum ordine ibidem Galenus meminuit. Quatuor vero hoc in loco tantum referre placuit, tanquam cæteris frequentiores, & vt essent veluti exemplum reliquarum. Quum librum de aquis.) Scripsit enim in hunc libellum Commentarios, vt metipse in libro De propriis libris inscripto testatur, atque ibidem etiam eum inferibi ait περὶ κινήσεων & ὑδάτων & ὡρῶν & χωρίων, de habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus.

Nusquam

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Nusquam tamen, quod sciam, hodie extant ij Commenta-
rij, sed cum multis aliis huius optimi autoris scriptis iniu-
ria temporum perierunt. Paulò antea.) Nempe Commē-
tario decimotertio. Zona vero exquisitam habens tem-

Zona ex-
quiste tē-
perata. periem.) Quæ ad huius loci plenissimam explicationem at-
tinent, offendent studiosi in nostris in secundum Galeni li-
brum de Sanit. Tuend. annotationibus. Huc igitur eos ab-

legamus, ubi copiosè nostram de hoc loco Galeni senten-
tiam exposuimus. Sicuti hi qui, &c.) Græcè, οἱ τ' ἄριστοι
τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἔγραψαν, sicuti optimi quiq; qui
in hoc studio excelluere, scripserūt. Ortus Pleiadis.) Eo-

Pleiades. dem quo hic ordine digerit annum Galenus libro 1. Epid.
constit. 1. Comment. 1. & constit. 2. Cōment. 2. Pleiades au-
tem septem sunt stellæ in dorso Tauri, quarum hæc nomi-
na, Maia, Taygete, Celæno, Merope, Electra, Sterope, Al-
cyone. Nomen habet ἀπὸ τῆς πλεῖν, hoc est nauigādo, quod
ortu suo nauigationis tempus ostendāt. Ver enim, ait Pli-
nius libro 2. cap. 47. aperit nauigantibus maria. Vel ἀπὸ
πληθύνῃς τῆς μητρὸς αὐτῶν, Phauorino teste. Vocantur alio

Atlāides
Vergiliae nomine Atlantides, quod scilicet Atlantis sint filia. Lati-
ni Vergilias appellant, quod vere, die videlicet 19. Apri-
lis, paulo pòst quàm sol ingreditur Taurū, oriantur. O-

ὁπώρα. poram.) ὁπώρα Græcis, teste Phauorino, duo significat, τὸ
θερος, καὶ τὸ μετόπωρον, æstatem & autumnum. Hic quidem,
quod Galenus etiam manifeste in Commentariis asse-
rit, alteram æstatis partem, eam nimirum quæ autumnum
attingit, significat. Autumnus verò quia oporam sequitur,

μετόπω
ρον.
Arcturus. μετόπωρον dictus est. quanquam etiam, vt iam commemo-
ratum est, ὁπώρα Græcis nominatur. Arcturus.) De eo
diximus multa in annotationib. nostris in lib. 4. Galeni de
Tuenda sanit. Occasus Pleiadum.) Qui fit autumnus, in o-
ctobre nimirum mense.

APHORISMVS XV.

Τῶν ὃ κατὰ σεαυτὸς ἐνιαυτῶν, τὸ μὲν ὅλον οἱ
αὐχομοὶ τῶν ἐπομβρίων εἰς ἰμυγινώτεροι, καὶ ἡσυχῶν
θανατώδεις.

Inter anni constitutiones, in summa, siccitates
imbrib. assiduis sunt salubriores, & minus letales.

Haftenus

HActenus de compositis temporum anni constitutionibus verba fecit Hippocrates. Nunc ordine minus iusto, quod Galenus etiam in Commentariis monet, de simplici totius anni temperatura sicca, quam assiduis imbribus tanquam salubriorem & minus letalem præfert. Causa est à Galeno in Commentariis copiose exposita, ut nihil opus sit eam à nobis referri. Vnū tantum hīc monebimus, κατὰ σάσιν hoc loco, ut aliās etiā, κατὰ σάσιν, quemadmodum in enarratione quoque Aphor. 12. sectionis primæ diximus, Hippocrati nihil aliud significare, nisi formam aut speciem, cōstitutionē mve, Reliqua è superioribus patent.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Præ manibus habemus.) Græcè est περὶ χειρὶσμεθα, sed perperam. Legendū enim erit, περὶ χειρὶσώμεθα. Prius natura, &c.) Priora autē natura & doctrina sunt, quæ cognitionis ordine antecedunt, ut cap. 11. libri Categoriar. Aristoteles docet. Ponemus illum.) Qui scilicet ordine est 17. Nam valde indigentibus.) Hic Galeni locus alta mente reponendus erit, cauendūque vnice ne animo nostro excidat, ut statim nobis occurrat quod vulgatissimo nostri temporis medicorum errori obtrudamus, qui quotidie prope modū propter crebra illa, quæ tum sanis tum ægris propinant medicamenta, aduersus hoc sacrosanctum Galeni præceptum delinquāt. De quo sanè errato multa diximus lib. 2. nostrorum Paradoxor. cap. 6. Alimenti siquidem pars vna.) Duo esse alimenti excrementa, hoc loco Galenus ostēdit. Quod etiam suprā lib. 1. cap. 11. fecit, vbi ex eo succo vnde singulæ particulæ aluntur duo excrementorum genera nasci dixit. Vnum quod distribuendi alimenti fuit vehiculum. Huic quidem excremento, nullus certus à natura conditus est meatus. Expellitur tamen partim actum per ipsa meliora corpora, quæ fluentis eius violentiæ cedunt: potissimum quum à spiritu, maiore impetu irruente impellitur: etiam per exiguos omnes corporis meatus. Appellant verò quod ita excernitur, sudorem. Alterum excrementum est ceu semicoctæ quæpiam reliquiæ, quæ assimilari nutriendæ partinequiuerunt. Huic nullum publicè nomen est, quod videlicet

Græcus
codex e-
mendatus

Medici
nostri te-
poris ni-
mii sūt in
propinan-
dis medi-
camentis
purganti-
bus.

Alimenti
duo excre-
mentorum
genera.

Sudor.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

delicet nec vulgò sit cognitum, vtpote quod præ tenuitate conspectû effugiat. A medicis tamè Græcis ἀδελος αἰσθη-
σαι διαπνοή, id est sensum latens transpiratio nuncupatur.
Galenus hoc in loco fuliginosum excrementum nominat.
Annotandû autem hîc erit, quod alimentum nunc Galeno
vsurpetur propriissime, pro eo nimirû quod iam alit ac nu-
trit. Pars vna serosa est.) Adiiciendum, & humida. Græ-
ca enim sic habet, τὸ μὲν οἶον ὀρεῶδες ἐστὶ, & ὑγρόν. Quæcûq;
sunt peiora.) Græcè est κατὰ τὰ πλεῖστα γὰρ τῶν σιτίων, ὅσα-
μοχθηρότερα, καὶ διαφεύγει τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως. Quare
sic conuertendû erit, Quæ in plurib⁹ cibis quicûq; peiores
sunt cōtinetur, & naturæ, &c. quia cætera rectè se habent.

Sensum
latens tras-
pirationis

APHORISMVS - XVI.

Νοσήματα ὃ ἐν ῥῇ τῇσιρ ἐπομβρίῃσιρ, ὡς τὰ πολ-
λὰ γίνεταί πυρερί τε μακροί, καὶ κοιλῆς ἐύσεις, καὶ
σηπεδόνες, καὶ ἐπίληπτοι, καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κυωαγ-
χαι. ἐν ὃ τῇσιρ αὐχμοῖσι φθινώδεις, ὀφθαλμῖαι,
ἀρθρίτιδες, στραγγαρίαι, καὶ δυσεντερῖαι.

Morbi per assiduos imbres magna ex parte fiūt,
febres lōgæ, alui deiectiones, putredines, comitia-
les morbi, apoplexiæ, & anginae. Per siccitates autē,
tabes, lippitudines, articulorum dolores, stillicidia
vrinæ, & difficultates intestinorum.

Hic Aphorismus prioris veluti correctio quædam
est. Nam imperitus quispiam ex eo colligere pos-
set, siccam anni constitutionem sic imbribus esse
meliolem & salubriorem, vt nulli prorsus in ea
morbi generentur. Coactus itaq; Hippocrates fuit, vt præ-
sentem Aphorismum subiiceret, in quo quidem quæ in v-
triusque constitutionibus fiunt morborum genera dilucidè
exponit, inquiens: Morbi per assiduos imbres (id enim si-
gnificat ἐπομβρίῃσιν, vt in explicatione Aphorismi vnde-
cimi huius sectionis diximus) magna ex parte fiunt febres
lōgæ. Cuius rei causam Galenus in Cōmentariis refert. Nō
autem temerè adiectum est, magna ex parte: quia in humi-
da constitutione alij etiam morbi hoc loco ab Hippocra-
te

febres lō-
gæ.

te non commemorati nasci possunt. Hi tamen quos recenset, sunt qui crebro & plurimum per imbres generantur. *Alui deiectiones.* Alui deiectiones, sic enim Celsus hæc verba *κοιλίης ῥύσις*, *estiones.* est interpretatus, & quidem rectissimè: *κοιλία* enim hoc loco *κοιλία.* co inferiorem ventrem denotat, *ῥύσις* verò deiectionē vel *ῥύσις.* fluxionem, non profluuium, quod Grecis *διάρροια* dicitur. Neque enim hac voce aliud innuere voluit Hippocrates, quàm quod homines in constitutione humida crebro per aluum egerant. Causa in Commentariis à Galeno est exposita. Et putredines simpliciter, morbi comitiales & apoplexiæ: quod hæc duo mala ex pituita, quæ per imbres generatur, nasci cosueuerint, vt dictum est Commēt. 42. & 45. sectionis secundæ. Anginæ denique in pluuiæ constitutione sunt, propter causam à Galeno in Commentariis allatam. Nihil autem refert siue *κυνάγχας*, siue *συνάγχας* apud Hippocratem scriptum sit, vt alibi diximus. Atque hæc quidem mala per assiduos imbres sunt. In siccitatibus autem *φθινώδεις*, videlicet *ὑἑσσοι*, id est morbi tabem afferentes accidunt. *φθινώδεις.* Quum autem Hippocrates *φθινώδεις*, vt in Commentario decimo huius sectionis annotauimus, non solùm eos quibus ob pulmonem exulceratum marcescit corpus, sed & eos qui ex quacūq; alia causa extenuantur intelligat, hic tamen exulceratio pulmonis excludenda venit, vt quæ in sicciori tempore potius curetur quàm irritetur. Reliquæ autem causæ tabem afferentes, per siccitates valentiores redduntur. Lippitudines etiam siccæ nimirum accidunt. Aut copulanda vox *ὀφθαλμίας* cum dictione *φθινώδεις*, vt Galen⁹ in Commētariis etiam monet. Et articulorum dolores, nō quidem omnes, sed ij tantum qui ex humorum acrimonia procreantur: idque accidit, si accesserit etiam siccitati caliditas, vt copiosius in Commentariis suis Galenus docet, ad quos studiosos, ne temere quæ illic sunt repetere necesse sit, ablegamus. Vrinæ etiam stillicidia, & difficultates intestinorum, iis de causis quas Galenus affert, eueniunt. *Articulorum dolores.*

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Quare in temporibus.) Aliquid ab interprete præteritum est. Græca enim ita habent, *ὥς τε καὶ κατὰ τὸ χρόνιον* *σι μὲν ἐν ταῖς ὑπομυρίαις*, quare per hoc longiores erunt in assiduis

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

affiduis imbris, &c. Profluuia.) Græcè, εὐσεῖς, deiectiones. Ex pituita ortum habentes.) vt dictum est suprâ Cōment. 42. Ad fauces.) Græcè est, ἐν ἐχθύνῃς εἰς φάρυγγα ad φάρυγγα. fauces vel guttur delata. φάρυγξ enim hoc loco absolute ponitur, nullo adiecto articulo, ideoque & ad guttur & ad fauces transferri potest. Quippe angina, vt alibi docuimus, nihil aliud est nisi inflāmatio, quæ in gutture vel faucibus fit.

Angina.

Ex qua nonnulla, &c.) Cuius rei testis est Hippocrates, qui sect. 5. apho. 24. & lib. 6, Epide. par. 3. apho. 10. ita scriptum reliquit: Valde frigidum, sicut nix & glacies, venas rūpit, tusses mouet. Extenuati.) Græcè ἀσφότεροι, alimenti expertes. Si & caliditas vlla, &c.) Græcè, ἐὰν ἔθέρμότης ἁμῆς προσγένηται, si etiam calor immodicus accesserit.

Arthritis.
quid proprie.

In siccitatibus.) Scilicet nudis citra calorem. Et siccitatē efficiēt.) Græcè est κατὰ ξηρότητα, per siccitatē, vt planè difficilem motum in siccitatem articulorum referamus. Eam passionem quæ arthritis, &c.) Siquidē arthritis propriē est, quando imbecillitas in omnibus corporis articulis consistit, humorque à natura alienus ad eosdem confluit. Quapropter propriē loquendo, non omnis dolor articulorū arthritis nominatur, sed is tantum qui ob causas iam commemoratas in eis excitatur. Libro secundo Epidemiarum.) Sectione scilicet 4. Et repetitur in. 6. eiusdē operis lib. Par. 4. Aphoris. 9. Sed si cui libeat.) Græcè, ἀλλ' ἐάν τις, ὡς ἔφη, ἐβελήσῃ, sed si, vt dixi, quis velit omnium, &c. Huius propositæ.) Omissa est Nunc dictio. Græca enim habent, αὐτῶν τῶν νῦν προκειμένων, &c. Bene téperatis.) Græcè, ἀκράτῃς Satis itaque erat dicere, temperatis. Componentes.) Conuertendū erat, supponentes. Græcè enim est, σύνθετον ὑποθέμενοι. Quamquam & simplex videbatur.) Græce est, καὶ τοι γὰρ ἡ ἀπλήθους ἀνείναι πῶς σύνθετος, quam vtique & simplex ipsa videatur quodā modo esse cōposita. Rationem statim per sequentia verba subiungit, quæ itidem vt præcedentia, non satis rectē ab interprete sunt cōuerfa. Græca enim in eum habent modum, ἐμὶ γυντὶ γὰρ ἀκράτῳ κατὰ σάσει μέση τῶν ἀμετρίων ἐκτέρων, permiscebatur enim temperata forma media inter vtranque immoderatam. Vt is sit verborum Galeni sensus: Sicca intemperaturæ simplici miscebatur temperata forma: id enim κατὰ

Interpre-
tis lapsus.

ἡσυχία significare, iam sæpe monuimus : ea quæ inter vtran-
 que, caloris nimirum & frigoris, intemperiem media est.
 Quem quidem metipse Galenus paulo pòst iis etiam ferè
 expressit verbis: Aër ambiens in altera oppositione intem-
 peratus & ficcus, permiscetur ei qui est in altera oppositio-
 ne, caloris scilicet & frigoris, temperatus. Quare hæc Gale-
 ni verba *διηράτω καὶ τείσσει*, per ablativum reddenda sunt,
 vt nos fecimus: & antè nos Theodorus, qui præsentem lo-
 cum ita est interpretatus: Permiscetur modica modulataq;
 conditione, quæ inter vtramque caloris & frigoris intempe-
 riem media collocatur. Téperaturas.) Græcè est *διησκρα-
 σίας*, intemperaturas. Male temperatus.) Græcè *δύσκρα-
 τος*, intemperatum. Bene temperatus.) Satis erat dicere
 simpliciter temperatus. Nam stillicidia vrinæ.) Galenus
 libro tertio de Sympt. causis, cap. 9. stranguriæ & difficulta- *Causæ*
 tis vrinæ easdem esse causas scribit, vrinam nimirum acré, *stragurte*
 & facultatis vesicæ imbecillitatē. Propter vis expulsiuæ.) *et diffi-*
 Græcè est, *ἀρρώσιν τῇ ἐν τῇ κύσει καὶ βεκτικῆς δυνάμεως*, *cultatis*
 propter facultatis expultricis, quæ est in vesica, imbecilli- *urinæ*
 tatem. Non adeò licet de Hippocrate.) Græcè, *ἔστι δ' ὅτι*
ὁ τὸς ὑπὲρ Ἱπποκράτους ἀπορήσας δίκαιον, ὅτι τηλικαύτως
θεωρεῖται. Nō autem ita de Hippocrate perplexos esse cōue-
 nit, quod primus, &c. Diode.) Qui Plinio libro 26. cap.
 2. autore Carystius fuit atque secundus ætate famaq; post
 Hippocratem extitit. Mnesitheo.) Huius meminit Gale- *Carystius*
 nus libro primo ad Glauconem, Atheniensēque fuisse tra- *Mnesithe*
 dit, virum tum in aliis omnibus quæ ad artē pertinent suf- *us;*
 ficienter doctum, tum vero qua via & ratione medendi ar-
 tem oporteat exercere, nemini peritia secundum.

APHORISMVS XVII.

Αἱ δὲ καθ' ἡμέρην κατασάσεις αἱ ἐν βόρειοι τά-
 τε σώματα ξηρῶσι καὶ θύονα, καὶ θύκινκτα, καὶ θύ-
 χροα, καὶ θύκοώτρεα ποίεσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραί-
 νουσι, καὶ τὰ ὅμματα δαίνουσι, καὶ πόδι ὅρ θάρακα
 ἄλγυμα ἢ τι περὶ παρχει μάλλον πονέσιν. αἱ δὲ
 νότιοι δαλύουσι τὰ σώματα, καὶ ὑγραίνουσιν, καὶ βα-
 ρηκοίας, καὶ καρηβαρίας, καὶ ἰλίγγους ποίεσιν. αἱ δὲ
 τῶσι

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

τοῖσι ὀφθαλμοῖσι καὶ τοῖσι σώμασι δυσκίνησι,
καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Constitutionum quæ quotidie fiunt, aquiloniæ quidem corpora cogunt, robustiora reddunt, facile mobilia, bene colorata, & rectius audientia. Aluos præterea exiccant, oculos mordent: et si thoracis dolor aliquis præcedit, magis irritatur. Austrinæ autem corpora languida efficiunt, & humectant, difficilem auditum, capitis gravitatem & vertiginem afferunt. In oculis & corporib. difficilem motum concitant, & aluos humectant.

IN superioribus, Aphorismo nimirum quinto, Hippocrates quæ mala afferant diuturnæ constitutiones aquiloniæ & austrinæ, exposuit. Nunc quas noxas, quæque com-
moda pariat quotidiana constitutio, aquilonia primū, & deinceps quæ mala austrina afferat docet, inquiēs: Inter constitutiones quotidianas aquiloniæ quidē corpora sua frigidityte cogunt ac densant, robustiora etiam reddūt: id enim significat ὀτὼνα, quippe τόνος latinis est robur. Hinc ὀτὼνον robustum, validum, & firmum. ὀτὼνία etiam Græcis est κρῆξις, hoc est robur. Causam in Cōment. refert Galen⁹. Facile mobilia efficit, quod scilicet superuacuas corporis humiditates exhauriant ac dissipēt, atq; adeo corpus leuius & ad motum promptius efficiant. Bene colorata reddunt, quod omnes actiones naturales, iecorisque, vt sic dicam, sanguificationem adiuuent. Melius etiam vt audiāt, aquiloniæ constitutiones in causa sunt: omnes enim actiones animales firmant. Cur vero auditus duntaxat fecerit mentionē, Galenus in Cōmentariis exponit. Exemplo autē auditus, omnes reliquos vult intelligi sensus, qui singuli perinde atque auditus in hac constitutione vigent. Nec obstat quod hoc loco Brasauolus diuersum asserat, nepe fieri posse vt visus, odoratus & gustus in aquilonia constitutione non vigeant, propterea quod cerebrū humiditate plenum, veluti à manu spongia, ab aquilone frigido exprimatur, & ad oculos subinde, nares & linguā humiditas ipsa destillet. Nā quod sup-
ponit,

ὀτὼνα.
πόρος.
ὀτὼνία.

Cur audi-
tus tantū.
memine-
rit Hippo-
crates.
Musæ in-
terpreta-
tio refelli-
tur.

ponit, hoc falsissimum est. Neq; enim in quotidiana constitutione aquilonia, quæ frigida & sicca est, fieri potest, ut ad inferiores corporis partes destillet humiditas, quod tū nulla in capite existat. Secus autem esset, si tēpestas aliqua humida antecessisset. Quū itaq; Hippocrati sit sermo de quotidiana cōstitutione aquilonia, excluditur prorsus suppositio de præcedente tēpore humido, neq; Musæ ratio procedit. Atque hætenus cōmoda aquiloniæ cōstitutionis explanauimus. Nunc igitur incōmoda quæ pariūt, prosequamur. Primū autem omniū aquiloniæ constitutiones quæ quotidie fiūt, aluos exiccant: quod suprà quoq; Aphor. 5. dixit, aluos duras aquilonem efficere asserens. Causam ibidē etiam exposuimus. Dein oculos mordent. Atqui propriè loquendo, calidū, Galēno lib. 5. Apho. Cōmen. 20. teste, tantū mordax est. Sensus vero similitudine, frigidū etiam. Quod quidē quomodo accidat, Galenus lib. 4. Simplic. medic. cap. 1. luculenter ostendit, ita scribens: Quum frigidū quæcunq; cōtingit, eorum & contrahat substantiā, & condenset constringatq; primū tenues excernantur humiditates necesse est, sicut ex oculis lachryma, postea vero etiā mordax appareat: idque nō erodendo, ut calidū, sed diuellendo continuū. Frigidū enim meatus omnes in raris corporibus subiēs, qualia sunt vulnerata omnia, oculiq; & nares ac os, vniuersas refrigerādorū corporum partes arripit, & quodammodo multis circūquaque ansis eas cōtrahens atque cōdensans, à continuis sibi partibus diuellit. Hæc ille. Quæ quidem à nobis longius sunt recitata propter Musam, qui causam ipsam inordicationis partim in siccitatem, quam per se mordicationem efficere ait, referre satis ineptè voluit: partim etiā in biliosas materias ad oculos trāsmittas, quum tamen in hac constitutione nullæ in corpore gigni queant. Præterea si aliquis thoracis dolor præcessit, is per hanc cōstitutionem magis augebitur. Nihil autem mirum, augere dolorē qui præcessit aquilones frigidos, quum eum etiam qui prius nō affuit excitent. Quippe, ut infrā ait, frigidū inimicum ossibus & pectori existit. Atque hætenus de incōmodis quæ aquiloniam sequuntur constitutionem diximus. Nunc igitur quas noxas austrinæ afferāt cōstitutiones, breuiter perstrin-

Aquiloniæ cōstitutionis noxæ.

Frigidum mordax quomodo:

cc
cc
cc
cc
cc
cc
cc

Musa perperā mordicationis causam in siccitatem retulit.

Aquilo thoracis doloris excitat.

5. aph. 18
5. 24.

Austrinæ cōstitutionis noxæ.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

pora, inquit. Causa suprâ in Aphor. 5. est exposita. Dein humectare, difficilem auditum, capitisque grauitatem efficere. Causæ loco iam citato sunt dictæ. Vertigines etiam, propter causam à Galeno in Commēt. expositam, faciunt.

Difficiles motus. Nam ἱλιγγὲς καὶ ἱλιγγος Græcis idem quod σκότωμα significat. In oculis præterea & corporibus difficilem motum. Si quidem neruorum principio humectato, circa voluntarios motus pigritiam apparere necesse est, vt commemoratū est etiâ suprâ Aphor. 5. huius sectionis. Et aluos humectât: hoc est, in causa sunt vt liquida per inferiora excernantur. Quæ singula copiosius loco iam citato sunt dicta.

Aluos humectant.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Secundū naturæ & animæ operationes.) Græcè, κατὰ τὰς τὰς φυσικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας, in naturalibus & animalib⁹ actionib⁹. Et paulo pōst, Nā animales actiones, &c.

Imbecillibus, siccis & tenuibus aquilones non profunt. Naturæ.) Græcè, τὰς ἡ φυσικὰς, naturales verò. Cōmunis autem vtrifq; est quod contentū nominat.) Valde obscura sunt hæc interpretis verba: sed græca aperta admodū, quæ sic habent: κοινὸν δ' ἀμφοῖν ἡ δυνάμις, commune autem vtrifque, scilicet facultatibus, est robur. Qui salubre corpus habent.) Hæc nō temere à Galeno sunt adiecta. Quippe imbecillibus aquilones nō profunt, nec etiâ siccis & tenuibus: hos enim magis exiccant, ac eorūdem principes partes, & quæ in profundo corporis sunt sitæ, quod scilicet carniū propugnaculo destituti sunt, promptius lædunt. Dolores pectoris.) Græcè est, κατὰ τὸν θώρακα παροξύνεσθαι, dolores thoracis exacerbari. Nosces autē.) Addendū, manifestius.

Imbecillibus, siccis & tenuibus aquilones non profunt.

Græca enim ita habēt, γνώση δ' ἡ ἀρχή. Siue animæ sit, siue ad vitā pertinēs.) Græcè, εἰς ἅπαν ὅδιν ἔργον ζωτικόν τε καὶ ψυχικόν, ad omnem actionem quæ vitalis sit, siue animalis. Et iis quas apoplexias nomināt.) Hoc loco per interpretem multa sunt omiſſa, quæ in contextū sunt reponenda, hæc nimirū. ἱλιγγος γὰρ ἐστὶν ἡ σκοτῶδὴς εἰς, ἢ τις γίνεται ὑπὲρ μετὰ παχέος πνεύματος κινεμένης κατὰ τὴν κεφαλὴν, διὸ καὶ προήγεται ἐπιληψίας καὶ ἀποπληξίας. vertigo enim obtenebratio est, quæ fit quū humor ac crassus spiritus mouetur in capite, quapropter præcedit epilepsiam & apoplexiam. Parui autem sunt, &c.) Græcè, μοχθηρὰ ἡ καὶ βραχέα ταῦτα

Per interpretem omiſſa.

ταῦτα

καὶ τὰ συμπτώματα, praua verò sunt huiuscemodi sympto-
mata. Reddit.) ἐργαζοῦντα, reddunt.

APHORISMVS XVIII.

Κατὰ τὴν τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ ἀκρῶς τῆς θερίας οἱ
παῖδες, καὶ οἱ τετάρτοι ἐχόμενοι τῇσι ἡλικίῃσι ἀρι-
στα τε διαλυσσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. Τῶς δὲ θερίας
καὶ τῶς φθινοπώρας μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τοῦ δὲ
λοιποῦ τῆς χειμῶνος οἱ μέσοι τῇσι ἡλικίῃσι.

Per tempora vero anni vere quidem & princi-
pio ætatis pueri, & qui eos ætate mox sequuntur,
optimè degunt, maximeque valent. Aestate autem
& autumnno, aliquantisper senes: Reliquo hyemis tẽ-
pore, qui inter has ætates medijs sunt.

HOC in Aphorismo Hippocrates docet, quæ tem-
pora ætatibus ipsis sint maximè commoda. Quip-
pe vere & principio (ἀκρὸν enim hic idem quod
ἀρχὴ significat) ætatis pueros, & eos qui illis æta-
te vicini, proximi, vt Celsus conuertit, coniunctiue sunt (id
enim ἐχόμενοι vox qua vsus est Hippocrates, hoc loco signi-
ficat, quum ἔχομαι Græcis non aliud, quàm nullo interue-
niẽte sequor, iuxta sum, hæreo, & τὰγο denotet) optimè de-
gere, maximeq; valere ait. Proximi autem pueris sunt ado-
lescẽtes, qui à Græcis μεράκια nominatur. Optimè verò de-
gunt, potissimūq; iis tẽporibus valent pueri & adolescẽtes,
propterea quod eorundẽ naturæ, tẽporum horũ tẽperatura
maxime cõueniat. Tamen hoc loco diligẽter cauendũ erit,
ne vtraq; tempora vtrifq; promiscuè ætatibus cõuenire pu-
temus: sed adhibenda planè verbis Hippocratis distinctio
erit: quod in Cõmentariis etiam suis monet Galenus: vt sci-
licet dicamus adolescentes, quorũ natura temperata est, ve-
re, quod itidẽ temperatũ existit, optimè degere: pueros au-
tem ætatis principio, vtpote quod parũ à mediocritate ad
calorẽ & siccitatẽ declinat: atq; adeò puerorũ naturæ, quæ ca-
lida & humida est, magis cõuenit. Quanquã nulla etiã adhi-
bita distinctiõne, Aphorismi veritas constare potest. Nam
cum puerorũ natura maxime conseruanda sit, quod in alio

ἀκρὸν.
ἐχόμενοι
ἔχομαι.

Quare ue-
re et prin-
cipio æsta-
tis pueri
& adoles-
centes
optimè
degunt.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Ver ex
propria
natura ni
hil nouat.*

*Musæ ob
iectio di
lucitur.*

*Pueri simi
pliciter
humidi.*

*Æstas et
autumni
principiū
quomodo
senibus cō
ferant.*

*Medii in
ter ado
lescētiā
& senec
tutem.*

*καὶ βῆσι
κῆρα.
ἐταρ.*

quàm hoc ipso temperamento eorundē corpora increfcere nequeant:certe hanc ipsam vernum tēpus, quod temperatū est,potissimum conseruabit.Nam vt sequenti Commētario ait Galenus,ex propria natura nihil nouat. Quū igitur hoc tempore corpora illorum nō alterentur , sed conseruentur magis,vt optimē etiam valeant necesse est . Brasauolus hoc loco aduersus ea quæ diximus,sic instat.Pueri sūt humidi, igitur vere magis læduntur.Quasi vero ver humidum sit,& non temperatū. Ridicula verò planè etiam eius est respon- sio,dum pueros humidos esse asserit,nō quidē ratione vitę, seu proprie naturæ,sed collatione ad iuuenes. Nemo enim est qui nesciat,pueros simpliciter,& nulli collatos,esse hu- midos,quod scilicet idipsum multis argumētis lib.2.de Té- per.cap.2. Galenus demonstraerit . Sic perpetuò vnus er- ror alium parit.Si enim ver per se esse téperatū,vt Galenus facit,Musa quoq; cōcedere voluisset,in hæc absurda nūquā plapsus fuisset. Aestate vero & autūno aliquādiu vel aliquā tis per(id enim est μέλει μὲν τινός)senes optime degunt. Cel sus hæc verba καὶ τὴν φθινόπωρον μέλει μὲν τινός , rectissime ita conuertit,Et autumnī prima parte.Quippe hæc ad natu ram æstatis,cui proxima est,nonnihil accedit.Nihil autem mirum,senes qui natura frigidi sunt, in calidis temporibus rectius valere. Vnius itaque tantū qualitatis ratione,nempe caloris,non vtriusq;, senibus æstas & autumnī principiū cō- ferunt.Siccitatis igitur ratione iis potius nocent . Reliquo tempore bene degunt qui medij sunt inter has ætates,ado- lescentiam scilicet & senectutem.Sunt vero medij,qui Græ cis dicuntur ἀκμάζοντες,hoc est florētes ætate, seu iuuenes. Nam quum ij sint calidi & ficci,meritò hyeme quæ contra- ria est,frigida nimirum & humida,salubrius degunt . Sunt etiam medij inter prædictas ætates , qui ætatὲ καὶ βῆσιν ἔχουσιν,hoc est constantem,quæ alio nomine παρακμαστικὴ nomi- natur,agunt.Illisque hyems etiam confert,quod sint per se quidem calidi adhuc, sed minus quàm iuuenes , vt infrà A- phorif.30.huius sectionis latius dicemus,atque ficci. Hinc Celsus aptissimè hanc partem ita est interpretatus:Iuuenes hyeme,quique inter iuventam & senectutem sunt.Citatur hæc sentētia à Galeno nostro libro octauo de Placitis Hip- pocratis & Platonis.

Anno-

Bene temperatis.) Satis erat dicere tēperatis sic enim vo-
cant latini quæ Græcis βῆρα & dicuntur, vt supra etiam mo-
nuimus, Hæc enim omnium ætatum optima.) Comple-
ditur enim adolescentia sub pubertate, quæ itidem in me-
dio atque optimo temperamento consistit. In latum osten-
dens.) Legendum, extendens. Græcè enim est, ἡς πλάτος *Adole scē*
ἐκτείνωρ. Hæc quidem biliosiores.) Græcè, αἱ μὲν χολωδε- *tiā sub pu*
σίραι, quæ quidem biliosiores. Minus.) Adiiciendum, Au- *bertate cō*
tem: quod Græcè sit, ἡ τῶν δ' ἐν αὐταῖς τῶν ἄλλων, Mi- *pletitur.*
nus autem: quàm aliæ: ex ipsis scilicet ætatibus, naturis & re-
gionibus.

APHORISMVS XIX.

Νοσήματα ὃ πάντα μὲν ἐν πάσῃσι τῇσιρ ὥρησι
γίνεται μάλλον δ' ἐν ἑκάστῃ ἐξ αὐτέων καὶ γίνε-
ται, καὶ παροξύνεται.

Morbi quidem omnis generis in omnibus tem-
poribus fiunt. Nonnulli tamen in quibusdam illo-
rum magis & oriuntur, & irritantur.

QUum Hippocrates in sequētib. Aphorismis es-
set expositurus, qui morbi peculiariter in singu-
lis anni temporibus nascerentur, hunc præmitte-
re voluit tanquā generalem, vt pote in quo mon-
straret, quod non tantum ij morbi qui natu-
ræ temporum sunt accommodati, sed etiam omnes alij irruere possent. Idq; propter eos qui putare possent, nullos alios
morbos æstate accidere posse præter eos quos Hippocrates
commemorat. Quare morbi non sic sunt temporib. affigen- *Morbi tē-*
di, quasi in aliis temporib. accidere nequeant: sed quod ma- *poribus*
gna ex parte iis temporib. magis quàm aliis oriantur. Sic ter *quomodo*
tiana quidem febris nō est ita æstati destinata, vt hyeme fie- *tribuēdi.*
ri nunquam possit, sed quod plurimum æstate generetur.
Hinc est quod hoc loco Hippocrates dicat, Nonnulli tamē
morbi magis in quibusdam temporibus & oriuntur & exci-
tantur, propterea quod hæc tempora morborum illorū na-
turæ sint accommodata.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.
ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Tunc nos.) Addendum, omnes. Græcè enim est, ἅπαντες
ἀν' ἐνοσέμῳ, &c. tunc omnes quolibet tempore, &c. Affi-
nes.) Græcè, οἰκεῖαι, accommodati. Proximi.) Græcè, οἰκεῖαι,
Interpre- vt suprâ. Neque enim similiter ab eadem causa, &c.) Hūc
tis cōuer- locum non satis recte interpret cōuertit. Græca enim sic ha-
sio notatur bent, ὅτι γὰρ ὁμοίως ἔσθ' ἡ αὐτῆς αἰτίας ὁ θόρυβος τῷ ψυχρῷ
βλάπτεσθαι πέφυκεν, ἢ ὁ ὕγρος τῷ θερμῷ, καὶ ἀπὸ τοῦ ὅτι οὐκ ἔστι
το ἑκάστω τῶν τῶν, οὔτε τοῖς κατὰ συζυγίαν τινα δύσκρατοις.
Neque enim similiter ab eadem causa calidus perinde atque
frigidus offendi aptus est, aut humidus vt ficcus. Quemad-
modum neque temperatus vt quiuis illorum, neque vt illi
qui per coniugationem aliquam intemperati sunt.

APHORISMVS XX.

Τῶν δὲ ψυχρῶν τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ,
καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ αἵματος εὔσεις, καὶ κινῶν γαί,
καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχαι, καὶ λέπροι, καὶ βήχες, καὶ λή-
χηνες, καὶ ἄλφοι, καὶ ἐξανθήσεις ἐλκώδεις πλείους,
καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά.

Vere quidem furores, melancholiæ, morbi co-
mitiales, sanguinis profusiones, anginæ, grauedi-
nes, raucitates, lepræ, tusses, impetigines, alphi, pu-
stulæ ulcerosæ, tubercula, & articulorum dolores
accidunt.

Hoc in Aphorismo Hippocrates recenset morbos
qui magna ex parte vere, eo quòd eius naturæ ac-
commodati sunt, accidere solent. Primùm autem
Furores & melan- verno tempore fieri furores & melancholias ait,
choliæ cur non quod hoc tempore biliosi & melancholici humores ge-
uerno tē- nerentur: sed quod aliis tēporibus procreati sint, ac hyeme
pore sūt. in profundo corporis delitescetes, nunc tandem veris cali-
Morbi co- ditate diffusi ac cōmoti furorem ac melancholiam pariant.
mitiales. Dein morbi comitiales accidunt, propter pituitam hyeme in
corpore natam, vere autem cōmotam & diffusam. Proinde
& si prædicta mala vere emergunt interdum, tamen quum
humores

humores ex quibus hæc ipsa oriuntur, autūno sint procreati, ideo autumnalia magis dicuntur quàm verna. Causas etiā istorum malorum Galenus in Comment. vigesimo secundo huius sectionis exposuit. Veris autē propria sunt mala quæ sequuntur, sanguinis nimirum profusiones: sic enim *ἐὺσιες* dictionem conuertit Celsus, vel excretionēs. Per profusiones itaque sanguinis intelligendæ sunt omnes sanguinis excretiones mediocres, quæ à morbis corpus vindicant, siue per nares, siue per hæmorrhoides, siue per vterum fiant: id quod è Galeni Commentariis perspicuum existit. Et quidē rationi consentaneum est, sanguinis excretiones vere accidere, quod hoc tēpore, Hippocrate in libro de Natura humana teste, sanguis crescat, ac quotidie incrementum suscipiat. Anginæ etiam vere fiunt, quod humores diffusi ad fauces, aut guttur confluant, ibique inflammationem procreēt. Generantur autē anginæ vernæ, vt Galenus Comment. 22. huius sectionis autor est, ex sanguine pituitoso. Grauedines & raucitates fiunt, propter pituitam hyeme in capite natam, vere autem diffusam, & ad nares, aut fauces delatam. Tusses, vbi ad thoracem ac pulmonē humores à capite delucentes delati fuerint. Lepræ, quæ scabiei quidem species sunt, ab Arabum lepra distantes, vt libro secundo Paradox. cap. 16. demonstrauimus, fiunt, quod verno tempore prauis humores à profundo corporis ad cutem ipsam deferantur. Impetigines, quas Hippocrates & alij Græci *λειχήνας* vocāt, vere quoque generantur. Est autem Impetigo, cutis vitium, aspredinem quandam in ea pariens, quod Germanicè *flecht* vocatur. Cornelius tamen Celsus lichenas papulas, & leprā impetiginem, vt diximus libro secundo Paradox. cap. 17. conuertit. Cæterum impetigo, de qua Hippocrates, & post hūc alij Græci medici loquuti sunt, non est Plinij mentagra, cuius meminit libro 26. cap. 1. & quam non modo Italiæ, verum etiam vniuersæ propè Europæ, ante Claudij Tiberij Cæsaris principatum incognitam fuisse tradit. Quippe longe ante hæc tempora lichen, seu impetigo Græcis, cognita fuit, malūque est multo quàm sit Plinij mentagra mitius. Accedit quod Galenus libro quinto de Componend. medic. κατὰ τόπους cap. 7. euidentissime doceat, lichenas à mentagradiuersas fuisse, quum vtriusque mali semper ibidem seorsim

Verni
morbi.
ἐὺσιες.
Profusiones
sanguinis.

Anginæ.

Grauedines
et raucitates.

Tusses.

Lepræ.

Impetigines.

Impetigo
nō est mentagra.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Impetigo
non est
morbus
Gallicus,*

*Alphi.
Σανθί-
σις.
Tubercu-
la.*

*Articulo-
rum dolo-
res,*

seorsim mentionem facit. Nec aliud ex Galeno colligi po-
test, quàm quod hæc duo mala in curandi ratione aliquid
commune habuerint, minime tamē eadem fuerint. Nec ob-
stat, quod loco paulò ante citato Plinius mentagram etiam
lichenas vocari scribat, id enim factum est, non quod eadem
cum lichenibus fuerit, sed quod similitudinem quandam cū
iis habuerit. Quippe in ea furfures & squamulæ à cute pro-
dibant, haud secus quàm in vera lichene. Quare quum men-
tagra non sit lichen, seu impetigo, multò minus vt sit mor-
bus quem Gallicum hodie appellant, concedendum erit.
Quod nos etiam multis argumentis in Paradoxis nostris lo-
co antea citato demonstrauius. Euanuit enim è conspectu
hominum mentagra, vt nunc planè incognita sit. Et vtinam
cum ea omnes etiam reliqui morbi sublati fuissent, & non
nouum aliquod malum mentagra longe deterius pro illa re-
giones nostras irrepisset, nempe scabies nominata Hispani-
ca. De qua re non nihil etiam scripsimus libro 2. aduersus
Montuum, confutatione 2. Dialexeos. Alphi quoque verno
tempore fiunt. Sunt autem vitiliginis species, vt cap. 41. Cō-
pendij nostri diximus. Eruptiones item, seu pustulæ vlcerō-
sæ. Quippe per Σανθίσιας, omne postularum & eruptionū
genus hoc loco intelligendum erit. Tubercula quoque, de
quibus abunde supra sect. 2. Aphoris. 15. dictum est. Causas
omnium in Commentariis Galenus exposuit. Et articulorū
dolores: nam per ἀρθρίτις omnes dolores articulorum, qui
propter humores à natura alienos, ad eos quidem imbecil-
los deferuntur, nasci solent. Causam Galenus refert, vt om-
nium aliorum malorum, in Commentariis.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

*Galenus co-
dex emen-
datus.*

Et lepræ.) Hæc verba tum in Græcis, tum latinis codicib.
prorsus expungenda erunt. Neque enim lepra hyemalis est
morbis, sed vernus potius, vt ex iis etiam quæ statim sub-
iūgit Galenus, palàm sit. Huc accedit, quod neque antiquus
interpres, neque etiam Theodorus in suis conuersionibus
hæc verba habeant: vt hinc omnib. perspicuum sit, meliora
& vetustiora exēplaria iis carere verbis. Præter alios mor-
bos.) Græcè, παρὰ τὰς ἄλλας. Quare bifariam interpretari
possunt

possunt hæc verba, eo quod ἄλλας referre potest vel νόσας, vel ὥρας. Melius tamen est vt ὥρας reterat, sicque interpre- Vitiligo.
tetur, Præter alia tēpora, &c. Vitiligines.) Græcè, ἀλφός,
Retinenda itaque vox alphos. Vitiligo enim genus est ad
ἀδυνάτω (ἢ ἀλφόν, vt copiose in Compendio monstraui-
mus. Non debet igitur generis vox pro specie usurpari. Ad lo-
ca viliora.) Græcè, ἡς τὰ ἄκρα μέρη, ad partes extremas.

Quod autem & profluvia, &c.) Græcè, ὅτι δὲ καὶ αἱ πρὸ αἵ-
ματες ῥύσονται καὶ τὸ πλῆθος, ὅτι τὴν κακὴν χυμίων κωλύσει
πᾶς ἢ αὐτοῖς νόσας, ἀντικρὺς δὴ λόγος, quod autem profusiones
sanguinis plenitudinem, & vitium humorum vacuando co-
hibeant morbos qui ex ipsis oriuntur, planè perspicuū exi-
stit. Tale quid etiā.) Græcè, παραπλήσιον δὲ τι συμβαίνει,
&c. Tale autem quid, &c. Dicebat Hippocrates.) Lib. sci-
licet 6. Epid. part. 5. Aphor. 33. Calor.) Hoc loco quum ca-
lidum vocat ver Galenus, per calidum idem quod tempera-
tum, aut certe id quod à temperato non multum abest, vt in
enarratione Aphorismi sexti huius sectionis demonstraui-
mus, intelligit. Opus.) Adiciendum, eius. Græcè enim est,
καὶ τὸ τοῦ ὅργου αὐτοῦ. Cuius opera.) Addendū, sunt. Græ-
ca enim ita habent, τὰ τῆς γὰρ ὅργου.

Ver quomodo cali-
dum dica-
tur Gale-
no.

APHORISMVS XXI.

Τὸ ἔξ ἡρέως ἐνιάτε τετέωρον καὶ πυρετοὶ ξυμμεχέες,
καὶ καῦσοι, καὶ ξιταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι, καὶ ἑμε-
τοι, καὶ διάρροια, καὶ ὀφθαλμῖαι, ὠτῶν καὶ πόνοι, καὶ ὁ-
μάτων ἐλκώσεις, καὶ σηπεδόνες αἰδοίωρ, καὶ ἰδρωα.

Aestate autem aliqui ex iis, & febres continuæ
ac ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, vo-
mitiones, & alui profluvia, lippitudines, aurium do-
lores, oris exulcerationes, genitalium putredines,
& sudamina accidunt.

Nunc qui æstate magna ex parte oriuntur morbi,
Hippocrates commemorat. Sūtq; hi partim cogna-
ti & pprij, partī etiā alieni. De alienis ita inquit: *Alieni*
Aestate autē ex iis nōnulli p̄gignūtur. Ex iis, qui *morbi*
scilicet

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

scilicet vere accidunt. Quippe τῶν Philotheus interpre-
 τatur τινὰ τῶν ἐν τοῖς ἔασι γινόμενων νοσημάτων. Neq; ij mor-
 bi quauis æstatis parte accidunt, sed eius duntaxat initio,
 quod veri est propinquum, atque adeò quod ad temperatu-
 ram attinet, valde simile. Porro cognati æstatis morbi sunt
 febres continuæ & ardētes, & tertianæ intermittentes plu-
 rimæ, quod omnes ex flaua bile, quæ æstate plurima in cor-
 pore aceruatur, uascantur. Hæ quidem cum extra vasa bi-
 lis putrescit, illæ vero quando intrà generantur. Aestate
 itaque maxime fit febris tertiana continua, quæ Græcis a-
 lio nomine καύσος, id est ardens dicitur, quemadmodū lib.
 4. Viñt. acu. apho. i. testatur Hippocrates, & tertiana etiā
 intermittens. Quartanæ quoque, & hæ quidem in extrema
 æstatis parte quæ ad autumnū vergit, eiusque naturæ pro-
 xima est, accidunt. Meliora tamen exemplaria iis verbis, ἢ
 τετραῖος, penitus carent: & recte quidem, quòd quartana
 sit morbus antumno peculiaris. Hinc est quod neque anti-
 quus interpres, neque Theodorus in suis conuerſionibus,
 neque in Commentariis suis Galenus, neq; etiam Celsus,
 dum hanc interpretantur sententiam, quartanarum memi-
 nerint. Vomitiones & alui profluvia, propter causas à Ga-
 leno expositas. Lippitudines, non quidem siccæ, vt Musa
 putat, quod Galeno in Commentariis teste, capite oppleto
 fiant. Capite autem oppleto nihil ex oculis effluere, nō est
 verisimile, præsertim æstate, quæ calida est, & humores dis-
 soluit, meatusque aperit. Secus in frigida temporis consti-
 tutione, vt dictum est suprà in explicatione apho. 12. huius
 sectionis, accideret. Aurium dolores eadem de causa fiunt.
 Oris exulcerationes, propter biliosos humores ad os dela-
 tos. Genitalium putredines, ob causam à Galeno expositā.
 Et sudamina, quæ ἰδρώα Hippocrates vocat. Quod gen^o au-
 tem pustularum sunt, Galenus abunde in Commentariis
 docet, vt nihil opus sit nos in explicatione huius sententiæ
 esse longiores.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

In morborum generatione.) Græcè, ἢ τῶν παθῶν γενέ-
 σως, in malorum generatione. Tertio Epidemiarum.)
 Sectione scilicet tertia, vbi vniuersum annum austrinum,
 pluuium, &

pluuium, & tranquillum fuisse, tumque oris vlcera, tubercula pudendorum, lippitudines, & similia alia mala accidisse scribit. Et in secundo.) Sectione nimirum prima, aphorismo primo, vbi ait: Pluebat per æstum largo imbre. Quam quidem sententiam suprâ, Comment. scilicet. 11. Galenus citauit. Euerfiones.) Græcè, ἐκτοπαί, mutationes.

APHORISMVS XXII.

Τὸ ὃ φθινοπῶρος καὶ τῷ θερινῷ τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τε ταρταῖοι, καὶ πλανήτες, καὶ σπληνίτις, καὶ ὕδρωπες, καὶ φθίσεις, καὶ στραγγασίαι, καὶ λιεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ἰχτιάσεις, καὶ κωάγλαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοί, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ.

Autumno verò plurimi æstiuui morbi fiunt, & febres quartanæ atque erraticæ, lienes magni, aquæ inter cutem, tabes, urinæ stillicidia, leuitates & difficultates intestinorū, coxæ dolores, anginæ asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholici.

Vi morbi autumno potissimum fiunt, hoc in aphorismo Hippocrates monstrat dicens: Autumno & plurimi æstiuorum morborum fiunt: propter causam à Galeno in Commentariis expostitam. Leonicens tamen, vt obiter moneamus, hanc partem non satis recte ita est interpretatus: Autumno vero & plurimi vel æstiuui. Non enim Hippocrates alios, sed æstiuos tantum morbos autumni initio, quod æstati notati sunt. Erraticæ febres.

funt febres tertianæ, continuæ & intermittentes, alique è flaua bile nati morbi. Autumno autem, vtpote illi peculiæres, fiunt quartanæ. Cuius, vt omnium aliorum, causam Galenus in Commentariis diligenter explicauit. Erraticæ febres, vel vt Celsus conuertit, incertæ, sunt quæ nullum statum tempus, neque vllum accessionum & remissionum ordinem seruant. Cuius quidem rei nulla alia est causa, Galeno lib. 3. Prognost. Comment. 29. teste, quàm atra bilis, quæ in quibusdam partibus mouetur, in quibusdā immota manet,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

**Lienes
magni.**

**Aquæ in-
ter cutem**

Tabes.

**Vrinæ
stillicida.**

**Difficul-
tas intesti-
norum.**

**Coxendi-
ces.**

Coxæ.

Anginæ.

manet, in aliis putrescit, aut feruere incipit. Id certe quod autumno maxime propter eius inæqualitatem accidere solet, vt non mirum sit hoc tempore abūdare erraticas febres. Lienes magni, propter causam à Galeno expositam. Per lienes autem magnos, tumorē lienis intelligere oportet. Hippocrates autem simpliciter dixit *αλῆνες*. sed quū ita loquitur, Galeno in Cōmentariis teste, lienes magnos, vt nos sumus interpretati, intelligit. Aquæ inter cutē ex liene accidunt. Nam, vt testatur Galenus lib. 2. Prognost. Cōmen. 1. quū lien per longos morbos contraxerit duritiem, ad consensum subinde agit iecur, omniq̃ue corpori ista ratione aquam inter cutem conciliat. Tabes etiā fiunt, vt diximus suprā in explicatione aphorismi decimi, & in Cōmentariis etiā eius rei causam ostendit Galenus. Vrinæ stillicidia, & leuitates intestinorum, ob causas à Galeno abunde dictas fiunt. Quod vero in quibusdam est codicibus *καὶ δυσεντερίαι*, id adiectum per alium videtur, quū neq; antiquus interpres, neque Theodorus in suis conuersionibus, difficultatis intestinorum meminerint. Accedit quod Celsus lib. 2. cap. 1. hanc sententiam interpretans, difficultates intestinorum præterierit. Neque illarum etiā in Cōmentariis suis Galenus meminit. Si tamen ita legendum omnino erit, intelligamus oportet eas difficultates quæ ab atra bile fiunt, letalesq; sunt, vt infrā sectione quarta apho. 24. testatur. Coxæ dolores, vel coxendices: Coxendicum enim appellatione Latini & malum & locum, qui coxa vocatur, dicunt. Est autem coxa proprie, os quod continet finus, in quos capita fœmorum inseruntur, vt autor est Galenus cap. 20. libri de Ossibus. Præterea autumno fiunt anginæ, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholia: quorum omnium quidē malorum causas Galenus in Cōmentariis exponit, ad quos lectorem ablegamus.

ANNOTATIONES IN Cōmentarios Galeni.

**Musæ te-
meritas.**

Cum ratione.) Græcè, *δεόντως*, merito. Exordinatis.) Græcè est *ἀτάκτως*, inordinatis. Ad fauces.) Recte ita cōuertit interpres, quia Græcè est *εἰς τὴν φάρυγγα*. Quanquā Musa hic significare guttur contendat, satis temere, volens inter *συνέχλω* καὶ *κυνέχλω*, præter Hippocratis mentē, distinguere.

stinguere. Frigido, sicco, & inæquali.) Illa non pugnāt in- *Autumnus*
 ter se: frigidus enim & inæqualis simul autumnus, vt paulò *frigidus,*
 pòst iterum testatur Galenus, & siccus existit. Quod quo- *siccus, &*
 modo sit intelligédum, libro primo Epidem. Comment. 1. *inæqualis.*
 diserte explicat dicens: Autumnus inæqualis est, quod ma- *cc*
 tutino tempore in eo vrgeat frigus, in meridie æstus, rursus *cc*
 vesperi iterum albor. Dominatur tamen in eo siccum humi *cc*
 do, & frigidum calido. Bis enim die frigus, semel duntaxat
 calor vrget. Vltima parte.) Addendum, fit. Græcè enim est,
 ἐν τοῖς πρώτοις καὶ τελευταίοις γίνεται. Comitiales acces-
 siones.) Græcè, τὰς ἐπιληπτικὰς παροξυσμὰς, comitiales ac-
 cessiones. Ob tenuem. Græcè, ὅλῃ τῇ ἐν τοῖς λεπτοῖς καὶ χο-
 λώδεσι χυμοῖς, ob tenuium ac bilioforum. &c.

APHORISMVS XXIII.

Τὸ δὲ χιμῶνος πλευρίτιδες, πῶριπνευμονία,
 λήθαργοι, κόρυζαι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι σπλάγνων
 πόνοι πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλῆς, ἰλιγγοί,
 ἀρρωληξίαι.

Hyeme pleuritides, pulmonis inflammationes,
 lethargi, grauedines, raucitates, tusses, dolores pe-
 ctoris, laterum, lumborum, & capitis vertigines, &
 apoplexiæ.

Hippocrates hoc in loco morbos, qui magna ex
 parte hyeme, quæ extrema anni pars existit, acci-
 dere solent, recenset. Neque tamen quauis hye-
 me, sed ea tantum quæ naturam suam seruat: id
 quod de præcedentibus quoque temporum morbis sentien- *Pleuritis.*
 dum erit. Hyeme itaque fieri ait pleuritides: melius enim
 est vt Græcam retineamus vocem, quo certa sit inter has &
 laterum dolores, quorum paulò pòst fit mentio, differētia.
 Inflammationes etiam pulmonis, grauedines, & raucitates,
 quorum malorum omnium causas quum à Galeno in Com-
 mentariis sint expositæ, præterire lubet. Lethargos quoq;
 hoc tempore fieri tradit Hippocrates. Quanquam hæc vox *Lethargi.*
 λήθαργοι, in quibusdam codicib⁹ Hippocratis desideretur:
 Inferendam autem esse, liquidò constat ex iis quæ libro o-
 ctavo de placitis Hippocratis & Platonis scribit Galenus,
 vbi

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

vbi hanc citans sententiam ita legit, κόρυζαι, λίθαιργοι, βράγχοι, βῆχες, grauedines, lethargi, raucitates, tusses. Et quidem malum hoc meritò sibi vëdicat hyems, vt quod ex pituita, quæ tempore hoc abundat, procreetur. Dolores pectoris, quandoquidem vt infrà sect. 5. apho. 24. testatur, frigida, qualis nix & glacies, pectori inimica. Laterum dolores accidunt. Per eos autem intelligit dolores, qui in carnosiss costarum partibus oriuntur, non eos qui in succingente mēbrana fiunt, quos paulò antè pleuritides vocauit. Sunt autè laterum dolores minus vehemētes quàm qui in pleuritide & succingentis membranæ inflammatione excitantur, quemadmodum Galenus copiosè sect. 6. aph. Commen. 5. docet. Vel per laterum dolores Hippocrates intelligit, eos qui ex plurimis cruditatibus cibusque crassis ac pituitosis crudos humores generantibus fiunt: qui quum se repente in vacuū thoracis locum, aut in ipsum pulmonem recipiunt, imaginationem factæ inflammationis exhibent, quemadmodum Aetius lib. 8. cap. 68. copiosius docet. Lumborum denique dolores fiunt. Lumbi verò, qui Græcis ὀσφύες dicuntur, pars spinæ sunt quæ dorsum excipit, è regione ventris sita, finiturque, Galeno cap. 7, de Ossibus teste, sacro osse. Capitis quoque dolores, vertigines, & apoplexiæ hyeme accidunt propter causas à Galeno in Commentariis, & à nobis suprà aphorismo. 13. & 17. expositas.

ANNOTATIONES IN GALIENI COMMENTARIOS.

Neque quod hyeme.) Recte ita interpretes cōuertit. Græcè enim est, ὅτι τῆ χειμῶνος, &c. Sētentia enim verborū Galeni hæc est, quod Hippocrates nō similiter vt antea locutus est, quia hyemis simpliciter hic morbos connumerauit, neque quod multi ex autumnalibus hyeme fiant morbi dixit. Atqui primas partes.) Quibus equidem verbis palàm innuit Galenus, priorem rationem esse veram, alteram minime. Nam quum prima hyemis pars in natura cum vltima autumnii parte communicet, consequitur quod Hippocrates hoc loco subintelligere voluerit, quosdā morbos autumnales initio hyemis fieri. Ipse enim inquit.) Scilicet sect. 2 apho. 25. Verūm hæc verba non habētur in antiquo interprete, neq; in Græco Aldino codice, vsq; ad ea verba,

Verum

Verum morbos, &c. Anhelitū.) Græcè est ἀναπνοή respirationem. Quum vero anhelitus proprie sit spiritus emissio, interpres non recte per eam vocem ἀναπνοή est interpretatus, cum potius sit respiratio, quæ quidem genus est ad inspirationem & expirationem. Perperam igitur generis vocem per speciem reddidit. Anhelitus
Interpretatus error.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι βιά δε συμβαίνει, βῆσι μὲν μικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοις, ἄφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλῆ φλεγμοναί, ὥτα ὑγρότητες.

Per ætates hæc accidunt: parvis quidem & recens natis puerulis, oris ulcera, vomitiones, tusses, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.

Absolutis morbis qui per quatuor anni tempora ut plurimum accidunt, nunc qui in diuersis ætatibus fiunt morbi, ab infantibus seu puerulis auspicatus, ordine recenset, dicēs: Per ætates hæc fiunt, parvis quidem & nuper natis puerulis oris ulcera, ob causam à Galeno in Commentariis enarratam. Vomitiones, propter lætis quod assumunt abundantiam, ventriculum grauantem. Oris ulcera. Tusses, quarum causas Galenus in Commentariis non exponit, ita ut verisimile sit codices aliquos hoc malum non habuisse. Vomitiones. Quod è Celso etiam colligi potest, qui id ipsum in sua conuersione præterit. Eius tamen mali mentionem facit Galenus libro octauo de Placitis Hippocrat: & Platon. Tusses. ubi præsentem Hippocratis sententiā citat, & meritò quidem, quando quidem pueris facillimè propter cerebri humiditatem ad pulmonem asperamque arteriam defluentem tussis accidat. Vigiliæ fiunt, quando scilicet lac in ventriculo corrumpitur, acresque vapores sursum ad caput feruntur, Vigiliæ. cerebrum exiccantes. Vel crebræ certe vigiliæ iis accidunt propter mala alia quibus infestantur, nempe oris ulcera, vomitiones, vmbilici inflammationes, quæ quidem utpote dolorem excitantia, ut minus dormiant efficiunt. Pauores, ob alimenta in ventriculo corrupta, quæ subinde propter va-

r pores

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

pores ab iis sursum latos terribilia somnia excitāt. Hinc re-
cte Philotheus hos pauores $\mu\lambda' \tau' \upsilon\pi\nu\acute{o}\nu$, id est post somnum
Vmbilici accidere tradit. Præterea vmbilici inflammationes, auriūq;
inflamma humiditates puerulis eueniūt, propter causas abunde à Ga-
tiones. leno expositas.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Facta in minores partes diuisione.) Græcè, εἰς μικρὰ μό-
ρια τέμνον αὐτὰς, ipsas in minores diuidens partes. Neque
tactum, &c.) Græcè, μὴ φερόντων μήτε τῷ ἀφύῳ, μήτε τῷ
ποιότητι τῷ γάλακτι: neque tactum, neque qualitatem la-
ctis ferentium. Vim habet abstergendi.) Vt libro decimo
de Simplic. medicament. facult. Galenus copiose ostendit.
Sed imbecilla existant.) Addendū natura. Græcè enim est,
ἀσθενὴ δ' ὑπάρχει φύσει. Morbis annumerat.) Græcè est,
ἐν παθήμασι τίθεται, inter mala recenset. Quare non absq;
ratione, &c.) Horum verborum sensum non satis recte in-
Interpre- terpres expressit. Græca enim ita habet, ὥς ἐν λόγῳ αὐτοῖς,
tis conuer- ἐπειδὴ πλῆθος ἐστὶ τῶν ποριτῶν, διὰ πάντων ἐκκρίνεσθαι τῶν
sio nota - πόρων. Quare non absque ratione in puerulis, quum illis sit
tur superuacuorum copia, per omnes meatus excernuntur. Re-
liqua recte se habent.

APHORISMVS XXV.

Πρὸς τὸ ὅσον ὁφυσθῆναι προτρέχουσιν ἔλῳ οὐ διαξυσ-
μοί, πυρετοί, πασμοί, διάρροιοι, καὶ μάλιστα ὅταν
ἀνάγκῃ τὸ κυνόδοντα, καὶ τοῖσι παχυτάτοις τῶν
παιδῶν, καὶ τοῖσι τὰς κοιλίας σκληρὰς ἔχουσιν.

His qui ad dentitionis tempus accedunt, gingiua-
rum pruritus fiunt, febres, cōuulsiones, alui proflu-
uia, maxime quum caninos edunt, & his pueris qui
crassissimi sunt, & aluos duras habent.

Dentiēdi.
tempus **Q**Uum superiori sententia monstrasset, qui morbi
recens natos puerulos corripiant: nunc eos com-
memorat, qui his qui iam ad tēpus dentiendi ac-
cedunt, accidere solent. Quanquam vero nullum
certum & definitum tempus dentiendi sit,
Galeno libro primo & sexto de Tuēd. sanit. teste, quod hic
citius

citius, ille tardius dentiat, tamen Paulo libro primo cap. 9 & Aetio libro. 4. cap. 9. autorib⁹, pueri magna ex parte septimo mense dentiu^{nt}. Hoc itaque tempore, Hippocrates ait pueris accidere pruritus gingivarū. Causam Galenus in Commentariis exponit. Febres, propter dolorem & gingi- Febres.
 uarum inflammationem. Conuulsiones, ob causam quam Cōuulsio-
 Galenus retulit. Alui profluua, quod experientia quoque nes.
 quotidiana confirmat, & Galenus eius rei causam etiam ex- Alui pro-
 posuit. Hoc autem tum potissimum accidit, quando caninos fluua.
 vocatos dentes, quod scilicet canum dentibus exetis simi- Canini de-
 les existant, edunt. Quum enim acutiores ceteris sint denti- tes.
 bus, nihil mirum si plus etiam doloris, maioresque febres & inflammationes excitent. Cōuulsiones vero iis potissimū accidūt, qui crassissimi sunt, & aluum adstrictam habent, quē admodum fusius Galenus in Commentariis suis docet.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Quum dentes pullulare incipiunt.) Græcè, ὅτε οἱ ὀδόν-
 τες φέυρ μέλλωσι, quando dentes prodituri sunt. Pauco do-
 lore.) Græcè, μὲν βρα χείας τινὸς ἀνίας, cum exigua molestia,
 Qui iā dentire incipiunt.) Græcè, ὀδὸν ὁφνοῦσιν ἢ δὴ, ἔμ-
 νέτι μέλλουσιν, qui iam dentes edunt, & non amplius moran-
 tur. Stimul⁹.) Græcè, ὁ σκώλωψ, palus. Propter etates.) Gre-
 cè, διὰ τε τὰς ὀδύνας, propter dolores. Plenum.) Græcè,
 πλεθωρικόν, plethoricum igitur potius conuertendum erat.

APHORISMVS XXVI.

Πρεσβυτέροισι ὃ γενομένοις παρ' ὄμα, πον-
 δύλου τ' κατὰ τ' ἰνίον εἰσω ὥσιες, ἄσθματα, λιθιά-
 σιες, ἑλμυνθες στρογ γύλαι, ἀσκαρίδες, ἀεροχόρδο-
 νες, ἑλμυριασμοί, χοιράδες, ἔτ' ἄλλα φύματα,
 μάλιστα δὲ τὰ περὶ τὸν ἰνόν.

Vbi ætate paulum processerint tonsillæ, verte-
 bræ quæ in occipitio est ad interiora luxationes,
 asthmata, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verru-
 cæ pēsiles, satyriasmī, strumæ, & alia tubercula, præ-
 cipuè vero prædicta.

- H**oc in aphorismo Hippocrates docet, qui morbi eos inuadūt qui mediam agunt ætatem, inter eos qui dentes iam ediderunt, & qui pubertati proximi sunt. Ideoque inquit, vbi ætate paulum processerint: sic enim Celsus conuertit. vel senioribus adultioribusue factis pueris, respicit enim Hippocrates ad præcedentem ætatem, ita vt nihil opus fuerit Musæ hoc loco ἀκρολογεῖν, & pueros nō dici posse senes, anxius contendere.
- Musa.** Tonsillæ seu paristhmia fiunt. Sunt autem παρίσθμια. Græcis, glandulæ vtrique ad radicem linguæ appositæ, quas Plinius libro vndecimo cap. 37. tonsillas, barbari amygdalas vocāt. Sic sunt dictæ, Phauorino etiam teste, ἢ ἡ παρὰ κεί-
παρίσθμια. ὧς ἡ ἰσθμῶ, quod isthmo adiacent. Isthmus autem, vt auctor est in Commentariis Galenus, pars est quæ os & gulam interiacet. Phauorinus, ἰσθμὸς ἐστὶ στενὸς, ait, τόπος δ' ἰσθμῶ ἵα ἰσθιόμενα & πινόμενα, locus est angust⁹ per quem ea quæ comeduntur & bibuntur transire solent. Dicuntur hæ glandulæ Græcis alio nomine ἀντιᾶδες, ἀπὸ τῶ ἀντικειῶς ἀλλή-
Tonsillæ. λαις, quod inuicem oppositæ sint. Hoc autē in loco paristhmia non pro loco, sed malo potius quod in eo loco nascitur, nempe inflammatione locorum quæ iuxta isthmum sunt, accipitur. Vertebra quoq; quæ in occipitio, aut ceruice est, ad interiora luxationes vel inclinationes huic ætati accidunt.
Isthmus. ὧς ἰς enim à verbo est ὠθω, quod impello significat. Asthmata, calculi, lumbrici rotundi, & verrucæ pēsiles hanc ætatem
ωθίς. etiam exercent. Quorum quidem malorum omnium causas Galenus in Commentariis abunde exposuit. Ratio & explicatio nominū petenda est è nostro Compendio, vbi omnia copiose à nobis sunt explanata. Quod ad Satyriasmum attinet, hic prolixiores nos esse oportet, quod Galenus de hoc
Asthmata malo nihil in suis Commentariis habeat. Quum vero vox illa Satyriasmus multa apud Græcos medicos significet, diligenter admodum animaduertendum erit, qua in significatione hoc loco ab Hippocrate vsurpetur. Principio enim satyriasmus idem significat quod elephantia. Sic autem dici cœpit malum hoc, quod eo laborantes Satyris sint similes, quemadmodum testatur Galenus cap. 5. libri de Causis morborum, vbi ita scriptum reliquit: In elephantia nasus simus, labra crassa, aures extenuatæ, atque in totum qui sic laborant,

rant, Satyris similes sunt. Quod clarius etiam in fine libri quem de Tumoribus præter naturam inscripsit, iis verbis significauit: Hoc malum quum incipit, satyriasmus vocant, quia Satyris similes facie redduntur. Loquitur autem de elephantia, quæ quum sit omnibus ætatibus communis, de ea hîc intelligi Hippocrates non potest. Quare non parum errat hoc loco Musa, dum per satyriasmus Hippocratem elephantiam intelligere tradit. Satyriasmus, Galeno loco iam citato teste, significat etiam pudendi tensionem haud remittentem. Hoc malum, vt præcedens, à Satyris in venerẽ pronis nomen suum obtinuit. Et quum hoc omnibus ætatibus commune sit, constat inde in præsentia de hoc malo nõ loqui Hippocratem. Præterea Satyriasmus veteribus, Galeno ibidem autore, ossium circa tempora dictus est excessus ac eminentia. Cui malo quum reliquæ etiam ætates obnoxia sint, Hippocratem de eo posse intelligi nõ videtur verisimile. Reliquum igitur est vt dicamus, Hippocratem per satyriasmos hoc in aphorismo non aliud intelligere, quàm prominẽtes iuxta aures glandularũ tumores. Eos enim per hanc vocẽ interdum apud Hippocratem significari testatur Galenus in libello de Interpretatione antiquarum vocum Hippocratis, ita scribens. σατυριασμοὶ αὖ περὶ τὰ ὠτὰ προμνῆες ὄντες τὸ ἀδύναμ. Et quidem de hoc malo in præsentia loqui Hippocratem, res ipsa satis docet. De tumorib⁹ enim præter naturam, è quorum numero est satyriasmus, hanc ætatem maxime corripientes, agit. Nisi quis malit dicere, locum hunc Hippocratis esse deprauatum, & pro σατυριασμοὶ, vel vt in. 8. lib. de Placitis Hippocra.. Platon. legitur, σατυριάσεις, scribẽdum fore σιρίασις, quod ab vna dictione in aliam facilis sit lapsus. Est autem siriasis, Paulo libro primo cap. 13. autore, malũ puerorum, nempe phlegmone earum partium quæ iuxta cerebrum & eius membranas sunt. Verũ prior sentẽtia haud dubie melior & verior existit. Porro in hac ætate accidunt strumæ, & alia tubercula. Quæ vox vel generatim pro omni tumore præter naturam, vel speciatim sumitur pro inflammatione glandularum, vt diximus in enarratione apho. 15. sect. secundæ. Præcipuè vero antedicta tubercula, verrucæ scilicet penfiles, satyriasmī, & strumæ, in hac ætate degentibus accidunt.

Musæ cri-
ratum.

Siriasis.

Tubercu-
la.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.
ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Solius tunicæ.) Intelligit internam ventriculi tunicā,
quæ Galeno libro quarto de Vſu part. teſte, cōmunis eſt ori,
ſtomacho, ſeu gulæ, & ventriculo. Molliffimas.) Græcè eſt
μαλακά, molles. Crebrum anhelitum.) Græcè, πυκνὴ ἀνα-
πνοή, crebram reſpirationem. Lapis propria eſt paſſio
puerorum.) Plura ad huius loci pleniorẽ intellectionem fa-
cientia, diximus in explicatione aphoriſ. 11. part. 3. libri. 6.
Epidem. Ad eum itaq; locum lectores amandamus. Qui
ex materia.) Græcè, ὁ πῶς παχίαν ὕλην ἐξατμίζων ἐργάζει
τοὺς λίθους, qui craſſam materiam exiccans lapides generat.

Subito factæ.) Græcè, τὰ χίσα ἤ γονώμεναι, celerrime
factæ. Horum.) Addendum, adenum. Græcè enim eſt,
τούτων τ' ἀδένων.

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι δ' ἔτι πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἡβὴν προ-
ερχομένοι, τῶν τε πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μάλ-
λον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματις ῥύσιναι.

Grandioribus autem, & ad pubertatem accedē-
tibus, præcedentium ætatum multi accidunt mor-
bi, & febres magis diuturnæ, & ſanguinis è naribus
profluia.

HOC in aphoriſmo Hippocrates recenset morbos
qui inuadunt eos qui iam ad pubertatē accedunt,
hoc eſt, Galeno in Commentariis interprete, qui
annum duodecimum, decimum tertium aut deci-
mum quartum agunt, inquiens: Senioribus pueris, & iam ad
pubertatem accedentibus, harum, hoc eſt, vt nos interpreta-
ti ſumus, præcedentium ætatum morbi multi accidunt, vt
ſunt lumbrici, & calculi. Sic locum hunc etiam Philotheus
exponit dicens, τῶν τε τὰ πολλὰ τῶν ἐν τῇ προλαβουσῶν
ἡλικίῳν, ἧτις εἰσὶν ἑλμινθες, & λιθιάσεις, Galenus τῶν
τε πολλὰ interpretatur τῇ ἡδὴ προεξημενῶν, iam prædictorū. Cauſam
quæque eius rei exponit. Febres etiam magis, quàm priori-
bus ſcilicet, diuturnæ. Quibus quidem verbis, vt etiam Ga-
lenus ait, manifeſte innuit, prioris ætatis febres eſſe acutas.

Cauſam

Causam Philotheus refert in materiã quæ nunc maior existit, & in vires paulo quàm antea robustiores. Materia vero maior, viresque robustiores sunt propterea, quod in hac ætate min⁹ est corporis augmentum quàm in præcedenti, vt in Commentariis etiam suis testatur Galenus: minus itaque absumitur. Quum igitur in hac ætate plus sit materiæ vnde febres procreantur, & virium, nihil mirum febres ipsas ex ea materia esse diuturniores. Cur verò hæc ætas sanguinis è naribus profluuiis laborat, Galenus in Commentariis ostendit.

ANNOTATIONES IN GALENI

Commentarios.

Illi essent.) Græcè, ἢ ὅταν ποτε, illi fuerint. Aut legendū ἢ οἷν, sunt. Neque enim vnus est omnium, &c.) Quod etiam lib. sexto de Tuenda sanitate docet, vbi sic scriptum reliquit: Non est ætates annorum numero circumscribere, quemadmodum nonnulli fecerunt, nisi fortè in latitudine. Pubescere enim incipiunt aliqui, vbi quartumdecimum annum expleuerunt, quidam vero vno pòst anno, aut etiã amplius. Illa ætate.) Tertia scilicet, quæ media est inter eos qui iam dentes ediderunt, & qui pubertati proximi sunt. Nam ibidem febrium nullam fecit mentionem. Disertè tamen hîc eas fore acutas è contrario innuit, quandoquidem dicat febres eius ætatis, de qua in hoc Aphorismo loquitur, esse magis diuturnas.

*Ætates
certo åno-
rum nume-
ro circums-
cribi non
possunt.*

APHORISMVS XXVIII.

Τὰ ὃ πλεῖστα τοῖσι παιδίοις παθεῖν κρίνεται,
τὰ ὃ ἐν τεσσαρῶν ἡμέρησι. τὰ ὃ ἐν ἑπτὰ μῆσι
τὰ ὃ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι, τὰ ὃ πρὸς τὴν ἡβῶν προάγου-
σιν. ὅσα δὲ ἂν διαμείνη τοῖσι παιδίοις, καὶ μὴ ἀπο-
λυτῇ πρὸς τὴν ἡβῶν σκεῖν, ἢ τῇσι θήλεσι πρὸς τὰς ἑ-
καταμηνίωρ ῥήξιας, χρονίζειν εἰώθει.

Plurimi verò morbi puerulis iudicantur, hi qui-
dem in quadraginta diebus, illi verò in septē men-
sibus, aliqui in septem annis, nonnulli quū ad pu-

r iiij bertatem

bertatem accedunt. Quicunque autem puerulis perdurarint, nec prope pubertatem desierint, aut foeminis quum menstrua eruperint, hi consenesce-
re consueverunt.

παθ.σ.

Puerili.
Septenari-
us nume-
rus in iu-
diciis mor-
bo si pluri-
mū momē-
ti habet.

IN hac sententia Hippocrates mōstrat, qua ratione mor-
bi puerorū iudicentur. Inquit enim, plurimi morbi (πα-
θ.σ. namque Hippocrates per abusione pro morbo vsur-
pat, quemadmodum diximus in explicatione Aphorif-
mi vigesimi quarti primæ sectionis) nempe diuturni: de iis
enim intelligēdus venit Hippocrates, Galeno & Philotheo
testibus, quum omnibus perspicuum sit, nullum simpliciter
acutum morbum quartūdecimum diem trāsgredi posse. pue-
rulis, hoc est iis qui in tribus prædictis ætatibus constituti
sunt, iudicātur in quadraginta diebus. Quadagesimus nāq;
dies diuturnorū primus est decretori⁹ dies, & finis acutorū
ex mutatione seu degeneratione, quemadmodū in Commē-
tariis etiam suis Galenus scribit. Illi in septem mensibus, ali-
qui in septem annis: sic perpetuò in iudiciis morborum se-
ptenarius numerus plurimum momenti habet. Nonnulli iu-
dicantur quum ad pubertatem accedunt, veluti morbus co-
mittialis. Cuius rei testis est metipse Hippocrates, qui Apho-
rif. 7. sect. quintæ ita inquit: Quibuscunque morbi comitia-
les sunt, ante pubertatem mutationem accipiunt. Quibuscū-
que autem vigesimo quinto, cōmoriuntur. Ea de re nonnul-
la quoque in enarratione Aphorismi 45. sectionis secundæ
diximus. Et statim etiam hoc loco subiungit Hippocrates:
Quicūq; vero morbi permanserint, durauerint ve, nec pro-
pe pubertatem desierint, aut foeminis vbi menstrua erum-
punt, hi longo tēpore durant. Quippe tum excrementis ma-
lorum humorum expurgatis, nihil mirum est morbos mu-
liebres finire. Porro aliqui codices pro χρονίζειν habent συ-
νιπάζουσαν, nullo sensus discrimine.

»
»
»

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Intelligere.) Græcè, λέγειν, dicere. Primus eorum est
ex quibus, &c.) πρώτῃ μὲν τῇ χρονίζόντων ὅτι κρείσιμος, ἐχά-
τῃ δὲ τῇ ἐκ μεταπτώσεως ὀξείων, primus quidem est diuturno-
rum iudicatorius, vltimus autē inter illos qui acutos ex de-
cidenti a

cientia iudicant. Supra.) Nempe Aphor. 23. sectionis secundæ. Ad quartumdecimum annum.) Græcè, εἰς τὴν τετάρτῃ ἡλικίαν, usque ad quartam ætatem. Atqui interpret maluit quartumdecimum annum conuertere, quòd scilicet quarta ætas hoc tempore incipiat. Quippe in Còmentario vigesimosexto tertiã ætatem usque ad duodecimum & decimum tertium extrahi scripsit. Quare nihil refert siue usque ad quartam ætatē dicas peruenire, siue ad quartumdecimū annum, eadem enim utrobique sententia est.

APHORISMVS XXIX.

Τοῖσι ἡ νεανίσκοις ἰμᾶματος πύσεις, φθίσεις, πυρετοὶ ὀξέες, ὑδληψία, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιστα ἡ τὰ πρῶτα ἐκρηγμένα.

Iuuenibus sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, morbi comitiales, & alij morbi, sed præcipuè prædicti accidunt.

Hippocrates, præterita adolescentium ætate, propter causam à Galeno in Commentariis expositam, nunc iuuenum morbos recenset. Perperam itaque interpret hoc loco adolescentibus est interpretatus, ubi Hippocrates habet Τοῖσι νεανίσκοισιν, quum Græcis νεανίσκος nihil aliud sit quàm iuuenis. Et quidē hanc vocem non significare adolescentem, è Galeno euidentissimum fit, qui in suis Commentariis disertè adolescentū ætatem Hippocratem prætermisisse scribit. quod etiam Philotheus testatur. Morbi autem qui accidunt iuuenibus, sunt sanguinis spuitiones. Causam Galenus copiose exponit. Tales quoque iuuenes infestat, quemadmodum Aphor. 9. sectionis quintæ etiam testatur dicens: Tabes fiunt maxime ætatibus à decimo octauo usq; ad vigesimū quintū. Quibus sanè verbis tam adolescentes quàm iuuenes tabe corripì innuit. Adolescentium enim ætas, ut alibi demonstrauius, à decimo octauo anno incipit, & ad vigesimum quintū durat. Quo quidem tempore iuuentus incipit, & ad 35. extrahitur. Febres acutæ ob causas à Galeno in Commentariis adductas, hac ætate fiunt. Morbi comitiales, ut primogenia quidē mala, ex praua victus ratione, ut in Còmentariis ostendit Galenus,

Interpre-
tis lapsus:
νεανίσκος

Sanguinis
spuitiones
Tabes.

cc
Adolescē-
tia.

Iuuentus.
Febres a-
cutæ.

Morbi co-
mitiales.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

lenus, iuuenibus accidunt. Per consensum verò à flaua bile os ventriculi infestante: atque adeò propter temperaturam iuuenum, quæ planè biliosa est, morbus is etiam accidit. Alij quoque morbi, præter scilicet iam dictos, vt sunt, Galeno in Comment. sequenti teste, quicumque ex flaua bile nascuntur, phrenitis nimirum, ardens febris, cholera, & intestinorum difficultas. Præcipuè autem in hac ætate prædicti morbi sunt.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Illos qui consistentis ætatis vigorem habent.) Græcè est *ἐκμαζόντων*. Quas tetigit.) Græcè, *τῶν εἰρημλίων*, quas dixit. Licet.) Adiciendum, tibi. Græcè enim est, *ὅτι σοι*.

Circumstant ipsam.) Addendū, ætatibus. Græcè enim legitur, *πορμε χόσας ἀντὶ τῶν ἐκ αὐτῶν ἡλικίας*. Subsistit.) Græcè, *ὑφίστην*, remittit. Quæ est adolescentum.) Græcè, *ἐν τῶν νεανίσκων*, quæ est iuuenum. Nam rem ita se habere.) Græcè, *ὁραται γὰρ ὅτως ἔχον*: nam res ita se habere videtur. De morbis acutis.) Græcè, *πορ τῶν ὀξέων πυρετῶν*, de febribus, acutis. Acutos, qui.) Conuertendum acutas, quia refert febres, *καὶ οἷον τῶν παισίν*, vt quæ in pueris, &c. Et multis adolescentibus, &c.) Græcè, *καὶ πολλοῖς τῶν νεανίσκοις γίνονται*, & plurimæ iuuenibus accidunt.

In qua.) Græcè, *ἐφ' ἧς*, à qua, scilicet flaua bile. Sed secundum aliquid quod ei, &c.) Græcè, *ἀλλὰ κατὰ τι τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ*, secundum aliquid eorum quæ accidunt ei, scilicet ætati. Antea.) Nempe Apor. 39. secundæ sectionis.

Collisio. Adolescentibus profluvia sanguinis.) Græcè, *ἐν τῶν νεανίσκοις αἵματι πύσεις*, iuuenibus sanguinis ipsa. Quia franguntur.) Græcè, *ὁρᾶσθαι*, quia colliduntur. Est autem collisio, quæ *θλάσις* Græcis dicitur, Galeno cap. vlti. libri de Causis morb. teste, quando externa facies partis male affectæ integra permanet, & in profundo sunt multæ & parvæ diuisiones. Quia refrigerantur.) Siquidem frigidū, vt nix & glacies, venas rumpit, & sanguinem mouet, Hippocrate libro sexto Epide. part. 3. Aphor. decimo, & 5. Aphor. 24 teste. Humi cubant.) Quapropter parū capiti prospicientes, pròptè à terræ noctisq; frigore læduntur. Caput itaq; hac ratione destillationib. in pulmonem obnoxium redditur;

redditur. Quæ si acres fuerint, facillè sanguinis sputū venas erodendo excitant. Aut replentur.) Græcè, ἢ πλῆσμονω, aut ob satietatem. Ex accidenti.) Hoc est secundò, Galeno cap. 2. libri de Sympt. causis teste. Quibusdam adolescentibus.) Græcè, τισὶ τῶν νεανίσκων, quibusdam iuuenib⁹. Imbribus.) Græcè, χαμῶσι, tempestatibus. Hi morbi.) Scilicet comitiales. Adolescentibus.) Græcè, τῶν νεανίσκων.

Iuuenibus autem fiunt & omnes ferè morbi.) γίνεται καὶ τ' ἄλλα χερδὸν ἅπαντα. Ardores.) Græcè, καῦσοι, ardētes.

APHORISMVS XXX.

Τοῖσι ὃ ὑπὲρ τῆς ἡλικίας ταύτης ἄσθματα, πλῆσιτιδες, πῶς πνευμονία, λήθαργοι, φρενίτιδες, καῦσοι, διάρροιαί, χολέραι, χολέραι, δυσεντερίαι, λειψιότητες, αἰμορροΐδες.

Qui hanc ætatem excesserint, his asthmata, pleuritides, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardentes febres, diuturna alui profluvia, cholera, difficultates intestinorum, leuitatesque eorūdem, & hæmorrhoides accidunt.

Nunc ad eam ætatem quæ iuventutem seu vigorem sequitur, & à Græcis καθεσκηῖα, à Latinis vero *Ætas cō-*
cōstās & media, scilicet inter iuuetutē & senectutē *stans & media.*
tem, appellatur, vt diximus in explicatiōe Apho.
13. primæ sectiōis, Hippocrates progreditur, quique in ea morbi accidāt docet, inquiēs: Qui hanc ætatē, iuventutē *Asthmata.*
intelligit, excesserint, iis accidunt asthmata, idq; non ætatis *Pleuri-*
ratione, sed quia in vict⁹ ratione perinde atq; iuuenes peccāt. *tides.*
Pleuritides, pulmonisq; inflāmationes, eadē de causa fiunt. Lethargi verò cur hanc ætatē exerceāt, Galenus in Cōmentariis exponit. Phrenitides, ob flauā bilē in præcedente ætate generatam, necdū planè extinctā & expulsam. Qua de causa etiā ardentes febres, choleraq; fiunt. Cur autē diuturna alui profluvia, itemq; difficultates & leuitates intestinorū, ac hæmorrhoides in ea ætate accidant, Galenus in Cōmentariis docet, vt nihil sit opus à nobis referri. Annotādū tamē hoc loco erit, Theodorū, quæadmodum etiam alios quosdā hoc

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

hoc loco nō rectè αἰμορρῶδες interpretatū fuisse mariscas: quum marisca nihil aliud sit nisi tuberculum in ano, quod
Marisca. Græcis σῦκορ, Latinis ficus dicitur, vt alibi monstrauiamus.

ANNOTATIONES IN GALeni Commentarios.

Adolescentum.) Græcè, τῶν νεανίσκων, iuuenū. In Prognosticis.) Tertio nimirū Prognost. 14, Adolescentibus.) iuuenibus, vt suprā. Ad duas sequentes septimanas.) Hoc est, ad annum 49. Repletionē.) Græcè, πλησμονῆς, satietate. Horum temperatura plus atræ bilis.) Vnde colligitur, hac ætatē corpus non perinde vt in iuuentute, esse calidum: ita vt rectissimè Hippocrates libro 1. de Vitis ratione sic scriptum reliquerit: Vir vbi iam corpus eius constituit, frigidus & siccus est, quod nimirū excessus impetusve caloris non amplius præpolleat, corpusq; quiescēs augeri designat, ac frigidius factū sit. Siccitas etiā prioris ætatis inest. Frigidus itaque vir, nō quidē simpliciter, sed collatione ad iuuenes. Hinc est quod infrā in Commentariis suis sic scribat de declinatibus: Neque enim corpus similiter calidū existit vt antea, nempe in iuuentute. **Rufam.**) Græcè, ὀχρὰν, id est pallidam, non rufam, vt cōuertit interpres. Rufum enim est quod Græci πυρρὸν vocant, vt in annotationib. nostris in quartum lib. Galeni de Tuend. sanitate latius diximus. Ex tabe.) Græcè, τῶν φθιόντων πολλοί, tabidorū multi. Prætermisit.) Aphorismo scilicet 29. Paucis indiget.) Græcè, βραχυτάτωρ δέχεται τῶν ἀναλαμβάνοντων, paucissimis indiget ad corporis refectionem. Quicquam absumitur.) Adiiciendum, in ea. Græcè enim est, οὔτε ἄν αὖξισιν ἔτι διαπαντὶ κατ' αὐτήν. Satis.) Græcè, ἱκανῶς, admodum.

Febres lethargicæ.) Eebres lethargicæ.) Non temere Galenus dixit febres lethargicæ. Lethargum enim lenta comitatur febris. Quippe putrescit in hoc malo pituitosus humor, Galeno libro 13. Therap. method. teste, cum profunda in somnū delatione. Ostensæ sunt.) Suprā scilicet Comment. 22. huius sectionis. Et cap. 6. libri de Causis morborum. Infrā etiam Comment. 1. sectionis sextæ. Quæ autem.) Græcè, αἱ δ' ὑπό τινος ἐλκώδους διαθέσεως, quædam autem ab vlceroso affectu, καὶ τὰ ὅλα πλεονάζει, & hæc omnia, &c. Vere ætatis est passio.) Græcè, ὅντως ἐστὶ τῆς ἡλικίας ταύτης πάθος, vere est huius ætatis

ætatis malum. Scientia autē cum horum.) Græcè, τὸ ἵπσι-
σημονικὸν τῷ πείσει αὐτῶν ὑπάρχει τοῖς ἀναλεξομένοις, scien-
tia vero demonstrationis ipsarū, scilicet causarum dictarum,
iis aderit qui legerint, &c. Quippe πείσις Græcis interdum, πείσις.
vt in hoc loco, idem quod ἀπόδειξις, demonstratio significat.

Quam doceant.) Addendum, singulæ. Græcè enim est, καὶ
ἢ τινὰ θεωρίαν διδάσκουσα ἐκείνη.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτησι δύσπνοια, κατάρρῳι βηχῶ-
δες, τραγγελαί, δύσχειαι, ἀρθρων πόνοι, νεφρί-
τιδες, ἱλιίγοι, ἀρθροληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τῷ
σώματος ὅλα, ἀγρυπνίαι, κοιλίνης καὶ ὀφθαλμῶν
καὶ εἰνῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπία, γλαυκώσιες,
βαρνηκοΐαι.

Senibus accidunt difficultates spirandi, destilla-
tiones tussim afferentes, stillicidia vrinæ, difficul-
tates vrinæ, articulorum dolores, renum mala, ver-
tigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus vniuersi
corporis, vigiliæ, ventris oculorum & narium hu-
miditates, hebetudines oculorum, glaucedines, &
gravis auditus.

Qui morbi in vltima ætate quæ senectus appella-
tur, accidunt, hoc in Aphorismo docet Hippocra-
tes, inquiens: Senibus accidunt difficultates spi-
randi, propter humoris pituitosi in thoracem &
pulmonis bronchia delationem. Destilla-
tiones tussim afferentes, propter causam à Galeno in Com-
mentariis adductam. In nonnullis tamen codicibus Græcis
scriptum est κατάρρῳι, βῆχες, destillationes, tusses, nullo sen-
sus discrimine. Stillicidia vrinæ, ob expultricis aut reten-
tricis vesicæ facultatis imbecillitatem, quæ frigidam eiuf-
dem intemperaturam consequitur, vt dictum est suprâ, Cō-
ment. 16. & 22. huius sectionis. Difficultates vrinæ, propter
pituitæ meatum vesicæ obstruentis, teste Philotheo, copiâ. Dolores
Articulorum dolores, renum vitia, vt renum obstructio &
calculi,

Difficul-
tas spirā-
di.

Destilla-
tio.

Stillicidia
urinæ.

Difficulta-
tes urinæ.

Dolores
articulorū

calculi,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Apople-
xia.

Mali habi-
tus.

Pruritus
corporis.
ξυσμός.

Glaucedo.

calculi, atque vertigines, in senectute eueniunt, ob causas à Galeno in Commentariis expositas. Apoplexiæ, quib. senes vltima hyemis parte, quæ ad veris naturam nonnihil accedit, maxime corripiuntur, quod tum à calore qui incipit crescere, pituita in cerebro diffundatur, adeò vt quæ hætenus exiguum locum occupauit, nunc propter fusionem omnes cerebri ventriculos oppleat ac obstruat. Quocirca ad hoc malum, sanè horrendum, euitandum, conuenit statim veris initio vniuersum corpus, & caput ipsum purgare. Idem de sanguine hoc tempore mittendo diximus sect. i. Comment. 15. Mali habitus, propter alimētum quod ob alteratricis facultatis imbecillitatem non concoquitur, sed corrumpitur, crudūque in totum distribuitur corpus. Pruritus vniuersi corporis. neque enim ξυσμός, Phauorino etiam teste, aliud Græcis est quàm κνήφη καὶ κνισμός. Idque ob falsæ pituitæ ad corporis superficiem delatæ redundantiam. Galenus tamen in Commentariis aliam causam affert. Quod ad vigilias, alui oculorum & narium humiditates, item oculorum seu visus hebetudinem attinet, hoc abunde in Commentariis explicat Galenus, vt nihil à nobis addendum esse censeam. Glaucedines autem, quæ Græcis γλαυκώσεις καὶ γλαυκώματα dicuntur, Aetio lib. 7. cap. 50. teste bifariâ accipiuntur. Proprie quidem: & tum nihil aliud glaucedo est, nisi crystallini humoris ad glaucum colorem transmutatio, arefactio, & concretio. Improperie vero, glaucedo est quæ ex præcedenti fit suffusione, humore scilicet in pupilla vehementissime concreto & arefacto. Et insanabilis quidem est. fit enim, vt testatur in Commentariis Galenus, ex siccitate. Quinetiam lib. 10. de Vsu part. Galenus glaucedinem, siccitatem & cōcretionem immodicam crystallini humoris esse tradit. Auditus autem graues cur senibus accidant, in Commentariis refert Galenus.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Ad ipsos.) Græcè, ἐν αὐτοῖς, in ipsis. Cerebri.) Græcè, τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ea quæ circa cerebrum sunt. Similem callo.) Græcè, πορώδης λάβη σύσασιν, lapideâ acceperit concretionē. Viriū imbecillitate.) Nam senibus calor natiuus imbecillus est, naturalésq; actiones debiles. Quapropter fit,
vt hu-

ut humorum crassities non fundatur ac dissoluatur, nec deorsum in vesicam pellatur : sed coacta in renibus maneat, atque in lapidis consistentiam abeat, quemadmodum copiosius lib. 6. Epid. part. 3. Comment. 10. diximus. Quod prurigines appellant.) Græcè, ὀπὸρ ὀνόμασε ξυσμός, quod pruritus appellauit. Plures aggregantur.) Adiciendum, in cerebro. Græca enim ita habent, ἀθροισθῆναι πλεῖον κατὰ τὸν ἐγκεφαλόν. Peruigilant.) Græcè, ἀγρυπνήτικοι, vigilantes.

Ἰ Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ Α Φ Ο -
Ρ Ι Σ Μ Ω Ν Τ Μ Η -
μα τέταρτον.

HIPPOCRATIS APHORI-

rismorum sectio quarta.

APHORISMVS PRIMVS.

Τὰς κυέσας Φαρμακεύειν, ἢ ὀργᾶ, τετραμήνως καὶ ἄχρι ἐπὶ τὰ μηνῶν, ἥσονται τὰς ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ πρὸς εὐτερεὰ βύλα βεῖσθαι χρὴ.

Utero gerentes mulieres medicamentis purgare conuenit, si materia turget, quadrimestres, & ad septimum mensem vsque, sed eas minus. Juniores verò & seniores cauere oportet.

V V M Hippocrates in hac sectione quarta per multos Aphorismos de purgatione esset acturus, non temerè ab ea quæ omnium difficillima & periculorum plena est, nempe utero geretium ac grauidarum, orditur. Docet autè in hoc Aphorismo, quibus in morbis, quoque tempore utero gerentes sint purgantibus medicamentis euacuandæ. Neque enim in quouis morbo, quod nonnulli faciunt, iis danda sunt medicamenta purgantia, sed in illis duntaxat in quibus materia turget, hoc est, Galeno in Commentariis interprete, quum ab una parte in aliam mouetur. De huius autem verbi significatione multa diximus suprà in explicatione Aphorismi *Turgere.*
Vigesi-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

vigesimifecundi, sectionis primæ. Purgandæ vero tum sunt eâ ob causam, ne in hoc motu planè inordinato materia in principem aliquam partem, aut vterû ipsum decumbat, fœtuique noxam inferat. Quare si materia ipsa non turget, sed in parte aliqua corporis firmata est, gravidis purgationes non sunt exhibendæ. Humores enim qui in parte aliqua firmati sunt, vt in Commentariis testatur Galenus, ne mouere quidem oportet, tantum abest vt purgantibus medicamētis exagitandi veniant. Quod si itaque gravidam mulierē morbo aliquo conflitari accidat, diligenter à medico considerandum erit, num materia ipsa turgeat, nec ne? Si turget, de Hippocratis, Galeni, & omnium veterum sententia eas purgabit: idque faciet medicamento aliquo verè purgante. Est autem tale, Galeno libro quinto de Simpl. medicam. facult.

Medica - cap. 19. autore, quod aut per vomitum, aut per ventris deiectionem purgat. Quodcunque autem hac ratione purgatorium dicitur, id etiam trahendi facultatē obtinet, aliud vnū quempiam humorem, aliud duos, aut etiam plures. Eius generis sunt colocynthis, scammonia, turpetum, aloë, & id genus alia multa, quæ turgente materia vterum ferentibus exhiberi possunt. Quippe humores inordinate moti, & ab vna ad aliam decurrentes partem, indigent aliquo manum porrigente, & eorundem impetum ad alium dirigente ac deducente. Quanquam autē prædicta medicamenta vix citra fœtus noxam sumuntur, quum Galeno nostro lib. 2. de Victu acut. morb. Comment. 12. teste, purgantium omnium medicamentorum natura, corporum quæ expurgantur naturis contraria, atque vt quispiam dixerit letalis & deleteria sit: tamen præstat hunc solum ista ratione lædi, quàm vt nullo prorsus dato, & matrem & fœtum de vita periclitari patiamur.

Gravidæ Quū itaque duo nunc mala immineant, maiore euitato, minus eligendum erit. Hactenus, quibus in morbis gravidas purgare liceat, demonstrauimus. Reliquum igitur est, vt quo tempore id ipsum sit faciendum indicemus. Hippocrates certe hoc in loco dicit, eas esse purgandas τετράμηνια, hoc est quadrimestres, aut quarto mense, & ad septimum vsque. Quibus verbis disertè innuit, gravidas esse purgandas quarto, quinto, & sexto imprægnationis mensibus. Septimū itaque mensem excludit Hippocrates, non autem quartum, vt è

vt è recentioribns Foriliuiensis Vgo, & alij quidam tradūt. Sed illorum errori occasionem dedit antiquus interpres, qui conuertit à quarto mense, quum Hippocrates dicat τετρά-
 μωα, id est quadrimestres, seu eas quæ quartū impræ-
 gnationis mensem attigerunt. Cur autem mensibus iis qui inter
 tertium & septimum mediij sunt, vterum ferentes magis pur-
 gare conueniat, nulla alia est ratio, nisi quòd hoc tempore
 ligamenta quibus fœtus vtero connectitur, robustiora &
 crassiora sunt, adeoque non facilè à medicamento purgantis
 commotione rumpuntur, quemadmodum in Commētariis
 suis Galenus fusius docet. Septimum autem mensem ex-
 cludit Hippocrates, vtpote eū qui partui sit proximior, imò
 in quo non rarò partus fiat: quemadmodum copiosè idip-
 sum libro sexto, Epide. part. 7. Comment. 21. & 27. demon-
 strauimus. Errat itaque hoc loco Musa, qui septimum men-
 sem ab Hippocrate non excludi contendit, quum disertè di-
 cat ἂν ἔτι ἐπὶ τὰ μωῶν, vsque ad septimum mensem. Si enim
 hunc excludere non voluisset, ad octauum vsque mensem illi
 dicendum erat: quod tamen dicere, absurdum fuisset, quum
 sæpe hunc mensem partus anteuertat. Quod vero ait, sed eas
 minus, hanc sentētiam habet: Eas mulieres grauidas, quæ ad
 septimū vsque mensem peruenerunt, minus quàm illas quæ
 quartum, quintum & sextum menses attigerunt, purgare cō-
 uenit. Permittit itaque iis verbis medico, vt tutò etiam pur-
 get circa initia sexti mensis, at minus tutò circa eiusdem fi-
 nem: quod scilicet septimus mēsis, vt iam dictum est, partui
 etiam destinatus sit. Quòd clarius iis verbis expressit, Iunio
 res & seniores cauere oportet: quasi dicat, eas quæ quartum
 mensem imprægnationis nondum attigerunt, aut vltra sex-
 tum, aut certe sexti initia progressæ sunt, purgare haud de-
 cet. In primis enim tribus mensibus retinacula & ligamen-
 ta fœtus sunt parum robusta, atque adeò fœtus ipse in vtero
 haud satis firmatus est. Ob purgantis itaque medicamento
 motum, promptè rumpuntur. In vltimis mensibus qui par-
 tui sunt proximi, aut partui destinati, fœtus grauior ac pon-
 derosior existit, quàm vt citra ligamentorum ruptionē, pur-
 gationem tutò exhibere liceat. In medijs vero mensibus,
 quòd tum validiora sint ligamenta, nec fœtus admodum
 adhuc grauis sit, tutius, ac minori periculo purgantur gra-
 uidæ.

Cur quar-
to, quinto.

& sexto
mēsis
purgādæ
grauidæ.

Musa et
ror.

Sed eas -
minus.

Iuniores
& senio-
res caue-
re oportet

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

uidæ. Vniuersum igitur tempus, quo mulier vterum gerit, in tria Hippocrates digerit, in iuniora, media, & seniora. Iuniora vocat id tempus, quod à primo mense ad quartum vsque extenditur: Media, quod à quarto mense ad septimum vsque extrahitur: Seniora, vsque ad nonum, ita vt à septimo vsque ad nonum, cauendæ prorsus sint purgationes. Sic quidem Philotheus etiam hæc ipsa interpretatur, inquiens, *ἡ-πια καλεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς ἕως τῆς τέταρτης, μέσα δὲ τὰ ἀπὸ τεσσάρων ἕως ἑπτά, πρεσβύτερα δὲ τὰ μετὰ τῶν ἑννέα.* Vnde iterum palam fit, septimum excludi ab Hippocrate mensem. Cæterum quum hic sit verbum quo vsus est Hippocrates ambiguum, *εὐλαβεῖσθαι*, quod non solum cauere, & vitare, sed & vereri significat: ideo sunt qui contendunt, iuniores & seniores non prorsus ab Hippocrate excludi. Quapropter turgente materia in primis & vltimis etiam mensibus purgandas esse vtero gerentes, haud secus quam medijs statuant, licet minus tuto. Hinc esse quod Hippocrates dixerit vereri oportere, non cauere. Hanc quidem sententiam Musæ sententia im-
probatur. fa quoque tanquam veriolem arripit. Atqui cogitare debuisse istius absurdæ interpretationis autores, Hippocrati prorsus aduersari quod asserunt. Is enim antea diserte dixit: Sed eas minus, hoc est, eas quæ ad septimum vsque mensem peruenerunt, aut sexti finem attigerunt, minus quam eas quæ ad quartum, quintumque mensem venerunt, purgare licebit. Vt vereri quidem iis verbis manifestè innuat oportere eas quæ iuxta septimum sunt mensem, seniores autem & iuniores prorsus cauere. Eam quidem esse verborum Hippocratis sententiã, res ipsa manifeste docet. Estque hæc ipsa explicatio rationi consentanea, & omnis absurditatis expers. Quod si vero accadat vt turgente materia primis & vltimis mensibus aliquod medicamentum quod aluum ducat, sit propinandum grauidis, dandum quidem etiam tum erit, sed tale quod id ipsum sine periculo faciet. Eius autem generis duo tantum hodie vsitata medicamenta sunt: Casia nimirum fistularis, & Manna, mel acreum Galenus vocat. Testis eius rei inter Græcos est, Aëturius, qui in libro de Compositione medicamentorum ita scriptum reliquit: Casiam & Mannam, quibus potentius medicamentum dari non potest, nempe pueris, & foeminis vtero ferentibus, commoditate quadam & necessitate

cessitate urgente exhibemus. Rhabarbarum autem, quod Rhabarbarum
 Mesue, Musa, & alij complures pręgnantibus etiam tutò da-
 ri posse censent; in horum numero esse non patimur. Nam prę-
 gnantibus
 hoc ipsum vt pluribus constat experimentis, & Arabum etiā haud dan-
 testimoniis, mire humores, eosque in venis existentes, attra-
 dum.
 hit & educit, quapropter sua illa agitatione non modo gra-
 uidis sed interdum etiam aliis tum viris tum mulieribus mo-
 lestum existit. Taceo quod ex desidendi frequentia que hu-
 ius sumptionem sequitur, nonnunquam febris etiam exci-
 tetur. Neque obstat quod Musa pro tuenda Mesues & sua
 sententia. Paulum Aeginetam citat, qui libro primo, capite
 primo Rha ponticum vtero gerentibus prębet. Quippe ibi-
 dem Paulus de eo Rha pontico loquitur, quod Dioscori-
 di, Galeno, & aliis veteribus cognitum fuit, cui nulla pror-
 sus purgandi vis inest, vt abunde satis in Apologia nostra
 aduersus Puteanum demonstrauius. Paulum vero eo lo-
 ci Rha Pontico non fuisse vsum tanquam purgante medi-
 camento, sed potius adstringente, ex ipso malo, cuius ibi-
 dem curationem tradit, aliisque medicamentis quibus ad
 huius mali amolitionem vritur, palàm fit. Quippe quo
 pacto vomitus qui grauidas infestat, fit compescendus, hoc
 loco docet Paulus: idque per medicamenta siccantia & ad-
 stringentia, qualia sunt ab eo commemorata, polygonum, Polygonū
 anethum, & Rha Ponticum. Polygonum autem esse eius-
 modi, nemo est qui dubitet. Anethum vero siccare, & cru-
 dos humores concoquere, Galenus libro sexto Simplicium
 testatur. Nec alia de causa à Paulo exhibetur, quam vt vi-
 tiosos humores, quibus vtero gerentes redundant, conco-
 quat, exiccet, ac discutiat. Rha Ponticum autem veterum
 adstrictoria fuisse facultate pręditum, ex Dioscoride & Ga-
 leno satis liquet. Quod autem Paulus Rha Pontico tan-
 quam purgatorio medicamento in grauidis non sit vsum, Rha poti-
 sequentia ibidem eius verba palàm docent. inquit enim, cum uetel
 ταῦτα καὶ ὡδὶ ἔδ σίτω, καὶ πρὸ τῆ σιτῆ λαμβάνειν: hæc
 medicamento tum ante, tum post cibum assumere licet. Acibo pur
 Si post cibum Rha Ponticum assumere licebit, igitur non gātia me-
 erit purgatorium medicamentum. Nam infrà libro septi- dicamēta
 mo capite quarto Paulus disertis verbis prohibet, ne à cibo non exhi-
 purgantia medicamenta exhibeantur: eiusque rei rationem benda.
 f ij subiun-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Obiectio
diluitur.

Faculta-
tes quæ
medicamē-
tis à tota
substātia
insūt, sem-
per uali-
diores.

Obiectio
alia dilui-
tur.

Paulus di-
serte Rha
purgans à
non pur-
gante di-
stinxit.

subiungit dicens, διαφθείρει γὰρ τὸν τροφὸν: siquidem cibum corrumpunt. Si cibum ista ratione sumptum Rha ponticum corrumpit, igitur vitiosos grauidarum humores potius auget quàm imminuit. Quod si vero quispiam ista ratione ef- fugere velit, vt dicat Rha Pontico simul purgatoriam & adstrictoriam vim inesse: quare à Paulo potius vt adstrin- gat, quàm vt purget, esse exhibitum, meminerit velim, etiam si consideremus antiquorum Rha ponticum purgatorium esse, tamen hanc rationem haud procedere, eo quòd hæ fa- cultates, quæ medicamentis à tota substantia insunt, qualis etiam est purgatoria, semper esse validiores illis, quæ ab vna aliqua manifesta qualitate, aut duabus inesse solent. Si ita- que Rha, quod Paulus grauidis exhibendum esse docuit, purgatoria simul & adstrictoria facultate præditum fuis- set, potius eas purgasset, quàm vt vim adstrictoriam exeruis- set. Quare fieri non potest, vt ab eo dicatur esse vsurpatum potius vt adstringat, quàm vt purget: quandoquidem purga- toria facultatem, vtpote ea quæ à tota inest essentia, adstri- ctoriam, quæ vnā duntaxat aliquam qualitatem sequitur, robore & viribus superet. Cæterum, quum Dioscorides ma- nifestissimis verbis asserat, in Rha pontico ἀνωτάτω δύνα- μιν εἶναι συντείνω, supremam aut maximam facultatem esse adstrictoriam, omnibus perspicuum fit, non esse veterum Rha ponticum purgatorium. Reliquum igitur est, vt fatea- mur Paulum loco suprā citato, Rha pontico tanquam ad- strictorio tantum, & non simul purgatorio medicamento vsum fuisse. Quòd si tamen quispiam hic ista ratione euade- re cupiat, vt dicat Paulum in eo loco minime de veterum Rha pontico locutum esse, sed de illo potius quod hodie passim in officinis prostat, quoque ad subducendam nobi- lium maximè aluum vtuntur medici, idque ex alio eiusdem autoris loco, qui est in capite 43. libri primi ostendere co- netur, vbi ex professo, qua ratione sanis aluus soluēda sit do- cens, sic reliquit scriptum, μάλλον ὅ ὑπάγει βελόμενοι, ἢ ἐκ βραχὺ κατὰ μίξομα, id est, quum magis subducere volueri- mus, parum Rhei miscebinus. Huic respondendū erit, Pau- lum in hoc capite de alia radice fuisse locutum, quàm in pri- mo: ideòque factū, vt alia quàm suprā fecerit, voce vsus sit. Hic enim ῥέον appellauit, capite autē primo συντείνω ῥέον, vt sci-

ut scilicet hac ratione disertè quidem hoc quod purgat, ab eo quod purgatoria destituitur facultate, distingueret. Veterum itaque, quod purgandi facultate caret, Paulus libro 7. ubi ex professo de simplicibus tractat medicamentis, ῥῆον *Rha non purgantis nomina.* ῥῆα simpliciter, id est Rheum & Rha, libro primo, ut commemoratum est, radicem ponticam, aut Rha ponticum, perinde atque Dioscorides & Galenus appellat. Nostrum quod purgat, veteribusque Græcis ignotum fuit, lib. 1. ca. 43. ῥέον *Rha purgantis appellatio- nes.* simpliciter nominat, & lib. 7. ca. 11. in compositionibus ῥῆα κοραλλίς, ἀγαπίς, καὶ ἄτακτος, cum adiectione ῥέον βαρβαρικόν, usitata hodie etiam voce, appellat. Id autem non Paulum tantum fecisse, & diligenter etiam observasse, sed & Actuarius, virum apud Græcos magnæ autoritatis, constat. Is enim veterum Rha in compositione pastilli ῥῆα κοραλλίων *Actuarius* ῥῆον παντικόν, in Antidoto Esdræ ῥῆον πανθικόν, & ῥῆον simpliciter vocat. Alterum autem ῥέον βαρβαρικόν, & ῥέον Ἰνδικόν nominat. Quod autem indicum habeat bilem educendi facultatem, testatur in primis Actuarius, qui scribit præter Rheon indicum nihil æquè domare bilis flauæ impetus, atque oxyphœnicum. Neque enim ea ratione bilem domare dixit, quia frigidum. Quomodo ergo frigidum erit Rheum indicum, quod purgare experientia ipsa testatur, quum omnia purgantia medicamenta, Galeno sect. 1. Aphorif. Comment. 24. teste, facultate calida sint? Reliquum igitur est, ut domare flauæ bilis impetum ideo dicamus, quia hanc potenter per aluum vacuat. Indicum autem est dictum, quod ex India, aut locis Indiæ proximis, nempe à Scenitis, Stephano de Urbibus autore, populis Persidis afferatur. Hinc Scenicum etiam est appellatum. Barbaricum vero, quod ex Barbaria deportetur. Cuius quidem generis fuit, quod superioribus annis secum attulerunt milites, qui cum inuictissimo nostro Imperatore Tunisam, vel, ut nunc vocant, Tunetum, expugnauerunt, regique suo restituerunt. Distant itaque prædictæ duæ radices nominibus suis, & natalibus. Veterum enim Rha, è riguis ad Rha fluuium supra Pontum & Bosphorum sitis septentrionali tractu adfertur, unde etiā Ponticæ radice appellacionem obtinuit. Recentiorum, ex calidioribus Indiæ & Arabiæ regionibus in Europam maximo quaestu conuehitur. Caterum, quemadmodum posterior-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

res Græ- ei, duorum Rha me minerunt, Mesues Erratum. res Græci duorum Rha meminerunt, ita etiam Arabes ipsi, Primum enim Ponticum, alterum Indicum, & Raues Sceni, ut legentibus Mesuen constat, nominauerunt. Peccat tamen insigniter Mesue, quod vtrunque miscet, nec, ut Græci fecerunt, eorundem facultates discernit. Cum itaque duo sint Rha, ut iam à nobis demonstratum est, diligenter admodum

cauendum erit, ne vnum pro altero, magno ægrotantium dispendio, usurpemus. Prius enim purgandi facultate quum sit destitutum, tutò vterum ferentibus, necessitate exigente, dari potest. Alterum minime, quod purgandi quidem facultatem non leuem habeat. Hæc longius à nobis commorata sunt, ut studiosi legitimum loci Paulini intellectum hinc consequerentur. Porro cur non tantum grauidas, sed & alios omnes acutis morbis laborantes, si materia non turgeat, haud purgare conueniat, abunde suprâ in explanatione Aphorismi 24. sectionis primæ monstrauius, ita ut nō

Grauidis cur nō sint dāda purgantia medicamēta. sit opus illa hoc loco repetere. Grauidis vero hoc potissimum nomine non sunt propinanda purgantia medicamēta, quod ab iis, propter venenosam qua sunt prædita qualitatem, ac turbationem quam in corpore efficiunt, abortus periculum immineat. Nauseam præterea, quæ antea satis grauidas ex-

Quid faciendum si grauida morbo acuto corripiatur. ercet, tetro suo tum odore tum sapore augment. Atqui inquiet aliquis, quid igitur faciendum, vbi mulier in vtero ferens acuto corripiatur morbo? Primum præscribenda victus ratio erit. Quæ qualis esse debeat, in explicatione Aphorismi trigesimi quintæ sectionis dicemus. Dein vbi alius adstricta fuerit, mollire hanc mollissimis clysteribus oportet, quales sunt qui ex aqua, oleo & melle parantur. Valentioribus verò clysteribus & medicamentis neutiquam vtendum,

tum quia, ut iam comprehensum est, hæc ipsa fœtui sint perniciofa: tum quia ante concoctionem dimouere succos, Galeno in Commentariis teste, noxium existat, & quia non satis adhuc constet quò natura verget. Quòd si paulo largius deicere expediat, veluti quum per aluum putrida excrementa natura quotidie excernere tētat, tum detergeri ac deicere conuenit ea quæ in ventriculo & primis venis collecta sunt, per ea quæ in censum ciborum potius quàm medicamentorum veniunt. Talia vero apud veteres, quos quasi duces cœlitus nobis demissos non modo in methodo quam nobis indicant,

inducant, verumetiam in auxiliorum materia imitari expedire, sunt ptisana & mulsa. Ea enim ut libro. 8. The. metho. testatur Galenus, biliosis excrementis, & mediocri pituita tum ventriculum, tum primas venas expurgare valent. Si valentiore aliquo remedio opus erit, oxymeli sat fuerit. Possunt tamen re ipsa exigente, Casia quoque fistularis, & Manna, praegnantibus acuto affectis morbo dari: minime tamen ut supra monstratum est, Rhabarbaricum. An autem tum illis etiam vena sit incidenda, & sanguis mittendus, in enarratione aphorism. 31. sectionis quintae luculenter ostendemus. ibi enim ex professo rem hanc agit Hippocrates.

ANNOTATIONES IN GAL-

leni Commentarios.

Difficilem habent.) Graece, δύσλυσον, solutu difficilem?

Dissolutionem.) Graece, κοινωσίαν, communionem. Hoc est cogat accelerare.) Graece, τὰ τέτιμι ἐπείγει, hoc est urget, impellit. Accelerare itaque verbum in conuersione abundat.

Illud dictum est.) Nempe, 4. Vici. acut. apho. 19. Inflammationes.) Graece, τὰ φλεγμαίνοντα, partes inflammatione obsessas. Paulò post.) Graece, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἔσαι δεῖλον, ut paulò post, &c.

APHORISMVS II.

Ἐν τῇσι φαρμακίησι τὰ αὐτὰ ἀγέρει τὸ σῶμα
ὅς, ὁκότα καὶ αὐτόματα ἰόντα χρήσιμα. τὰ ἑναν-
τίως ἰόντα, παύειν.

In usu medicamentorum purgantium talia è corpore educere oportet, qualia etiam si sponte prodirent, utilia essent. Quae vero contrario exeunt modo, cohibere.

In hoc aphorismo, quemadmodum in secundo primae sectionis, docet Hippocrates qualis humor per purgantia medicamenta sit educendus, dicens. In usu medicamentorum purgantium: id enim est ἐν τῇσι φαρμακίησι, talia è corpore sunt educenda, qualia ubi sponte prodirent, utilia essent: id est, qualia à natura ipsa utiliter vacuaretur.

Χρήσιμα itaque, & non χησίμον, ut putat Musa, legendum. Χρήσιμα vero sunt dicta, Philotheo autore, ὅτι ἐκκινῶται δὲ

f iiij πορίτῳ.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Muse sē-
tentia im-
probatur.
Χρήσιμα
 πῶς τῶν ὀν. vtilia dicuntur, quia id quod superuacuum est edu-
 citur. αὐτόματ' ὅτι χωρὶς τῆς πράξεώς τι τῆς ἰατρικῆς ἐκκρίνοντο,
 spontanea vero, quia citra medici operam excernuntur. Quæ
 autem contrario modo exeunt in medicamentorum purgan-
 tium usu hoc est, vbi talia per purgantia medicamenta va-
 cuantur, qualia natura ipsa non vtiliter educeret, cohibere
 oportet. Quæ omnia copiosissimè in Commentariis docet
 Galenus, vbi duabus rationibus, nempe ex notis redundan-
 tium humorum, & tolerantiae facilitate, qui humores vtili-
 ter per purgantia medicamenta educantur, & qui minus,
 monstrat. Quare quum hanc sententiam prolixè Galenus
 enarret, non est cur longiores in ea explicanda simus.

ANNOTATIONES IN GA- leni Cōmentarios.

Sine aliqua medicatione.) Græcè χωρὶς τῆς πράξεώς τι τῆς ἰα-
 τρῆς, sine aliqua medici opera. Ipsum.) Legendum ipsa,
 quippe Græcè est αὐτόματ'. Prius itaque dictum est.) Nempe.
 1. Aphoris. 2. De omni euacuatione, &c.) Nō satis rectè hæc
 interpret conuertit. Græcè enim ita legitur, εἴρηκε περὶ πά-
 σης κενώσεως αὐτῶν γενικώτερον. οὕτω γὰρ ἔχει κενεαγγείην, ἢ μὲν
 οἷον δὲ γίνεσθαι γίνεσθαι, συμφύρειν. de omni vacuatiōe ipso-
 rum dictum est generalius. Sic & vasorum inanitionem, si-
 quidē talis fiat qualem fieri oportet, conferre, &c. Et per
 vomitus, &c.) Græcè ἐμετηρίων τε καὶ ὑψηλῶν, vomitoria.
 que & deiectoria. In pectore.) Græcè κατὰ θώρακα, in
 thorace. Aequaliter euacuans.) Græcè μὲν κενούντων ὁμο-
 τίμως ὅλον δὲ σῶμα, καθάπερ ἢ τε φλεβοτομία κενοῦν πεπίσει-
 ται, non æqualiter vacuans quemadmodum venæ sectio va-
 cuare credita est. Interpret itaque legitimam Galeni sentē-
 tiam non expressit. Et omnino sanguinis missio, &c. Græ-
 cè, καὶ ὅλως ἀφαίρεσις αἵματος πάντα καθ' ὅτι νοῦν γιγνομένην
 ἰσχυρῶς, & in summa omnis sanguinis ablatio quouis modo
 facta. Non igitur recte interpret sanguinis missio dixit.
 Quippe Galenus generatim de omni ablatione sanguinis
 loquitur, quouis modo facta: non curando an per venæ se-
 ctionem, scarificationem, an alia ratione accadat, eam totū
 corpus æqualiter vacuare dicens. Per sanguinis enim abla-
 tionem omnes humores vacuantur. Siue per exercitia.)
 Græcè, ἢ τε καὶ τοῖς γυμνασίοις, & quæ per exercitia, &c. Ex
 accidenti

accidenti inedia.) Id quod abunde suprà sect. 2. commēt. 17
demonstrauit. Non æqualiter inuenietur euacuare.) Græ-
cè, *δύρησει μὴ κενοῦν ὁμοτίμως*, inueniet non æqualiter vacua-
re. Qualitatem & quantitatem.) In Aldino codice est dū-
taxat *κατὰ τὴν ποιότητά*. Speciem euacuationis faciūt dif-
ferentem.) Purgantia enim medicamēta peculiare sibi tan-
tum humores trahunt & vacuant. Priora vero omnes. Cu- *ἐπιτηδεύ-*
ius notitia perquirenda &c.) vt dictum est etiam suprà, sect. *ματα.*
1. Comment. 2. Industria.) Græcè, *ἐπιτηδεύματα*, studia,
vitæ genera, artes quas quisque exercet, quemadmodum li-
quet ex iis quæ lib. 3. de Sympt. causis, ca. 1. scribit Galenus
Colore ruffo.) Græcè, *χρόας ὡς χροτέρας* colore pallidiore.
De hac re multa in annotationibus nostris in quartū librū
Galenī de Tuenda sanitate diximus. Per sedem.) Perpe-
ram itaq; in Aldino codice legitur *δι' ἐτέρας*, pro *δι' ἑδρας*.
Pustulis.) Græcè *ἐξανθημάτων*, papulas Plinius vocat, vt *Aldinus*
alibi diximus. Sunt autem duplices, nempe sublimes & la- *codex e-*
tæ. Hic quidē de sublimibus, quæ à nostris Morbilli vocan- *mēdatus.*
tur, loquitur, paulò pōst de latioribus, quæ variolæ nostris *ἐξανθή-*
hodie appellantur, verba faciet. Fastidium.) Græcè, *ἄσση* *ματα.*
Græcis autem ἄση vtrunque, & cibi fastidium, & inquietu- *Morbilli.*
dinem, quæ ob oris ventriculi potissimum malitiam, atque *Variolæ.*
cibi multitudinem excitatur, significat. Ore vētriculi.) Ex- *ἄση.*
pungenda vox ventriculi. Græcæ enim est, *ἐκ πικρῶς μένους τε*
τῆς σόματός. Superfluitatum sua qualitate infestantium.)
Græcè, *τῶν λυπούντων κατὰ ποιότητά*, eorum quæ qualitate *Qualitas.*
infestant. Qualitas autem hoc loco nihil aliud quàm vacuā-
di humoris speciem, seu vitiosum succū, *κακοχυμία* Græ-
ci nominant, significat, quemadmodum suprà sect. 1. aph. 2.
copiose demonstraui. Similitudines vt ipse inquit.)
lib. scilicet. 6. Epide. par. 8. apho. 39. Quicunque morbi.)
Græcè, *ὅσα ἢ πάθη*, quæcūque mala. Germina passionēs.)
Græcè, *ἐγγονα πάθη*, cognata mala. Temeritas.) Græcè, *θρα-*
σεῖα, audacia. De mulieribus.) Græcè, *περὶ γυναικείων*, de
mulieribus. Tumores veluti inflatos.) Græcè, *οἰδηματώ-*
δεις, œdematodes. Somnos profundos.) Græcè, *καταφορὰς*
ὑπνώδεις, inclinationes in somnum. Superfluitas aderit.)
Græcè, *ὅταν ἐν τῇ γαστρὶ πλεονάῃ*, quando in ventriculo abū-
dauerit, scilicet pituita. Dixi.) Græcè, *ὡς ἔφλω*, vt dixi.
Hunc.)

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Hunc.) Græce, τὸ ἔ, istud. Purgationes.) Græce, κενώσεις, vacuationes, Perperam itaque interpres speciem pro genere conuertit. Qui sequitur.) Græce, ὁ δὲ τὸ μετ' αὐτὸν, qui illius lapsus. lum sequitur. Exemplum.) Græce, παραδείγματα, exempla. Neque enim vnum tantum, sed multa exempla profert. Quæ aqua inter cutem.) scilicet. 6. apho. 14. Si lippitudo.) Nempe. 6. apho. 18. Quibus biliosæ.) 4. apho. 28.

APHORISMVS III.

Ἡρ μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται ευμφέρως τε, καὶ ευφόρως φέρουσι. τὰ δ' ἐναντία, δυσχερῶς.

Si talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt. Contraria vero si purgentur, grauitur.

Hic Hippocratis aphorismus, quum antea bis à nobis sit enarratus, vltiore explicatione nō eget. Enarratus autē est in sect. 1. apho. 2. & 25.

APHORISMVS IIII.

Φαρμακεύειν θέρεος μᾶλλον τὰς ἀνω, καὶ μᾶλλον τὰς κάτω.

Æstate quidem superiores magis ventres, hyeme autem inferiores medicamentis purgare oportet.

Æstate per superiora, hyeme per inferiora vacuandū.

Hoc in aphorismo Hippocrates docet, æstate, vtpote in qua generentur biliosi humores, per vomitum magis esse vacuandum: hyeme vero, in qua pituita procreatur, per inferiora potius esse purgandum. Hunc autem esse verborum Hippocratis sensum, ex aphorismis sexto & septimo huius sectionis colligitur, in quibus itidem æstate superiora, hyeme vero inferiora esse purganda hortatur. Præterea ex Philotheo, qui scribit Hippocratem τὰς ἀνω, κοιλίας λέγειν τὸ σόμαχος ἢ γαστήρ. τὰς κάτω δ', τὰ ἔντερα. superiores cauitates, seu ventres, vocare os ventriculi, & ipsum ventriculum: inferiores vero, intestina. Id quod multo clarius iis subinde verbis significauit: ἐν μὲν, inquit, τῷ θέρει μᾶλλον τοῖς ἐμεικτοῖς χρῶμεθα, ἢ τῷ ἐν τῷ χειμῶνι δ' ἐν χειμῶνι δ' ἐν χειμῶνι τὸν ἀντίον, in æstate quidem

de vomitoriis magis vtitur, min⁹ vero subductoriiis. in hye
 me, cōtrā. Quare mirari hoc loco satis non possum, cur Mu
 ſæ alienum planè ab eo quem iam diximus, & à mente Hip *Musæ ab*
 pocratis abhorrentem sensum fingere placuerit, hunc nimi *surda in-*
 rum: æstate superiores ventres, hoc est caput & thoracē esse *terpreta-*
 purgandas. Si purgandæ hoc tempore erunt, certe per vo- *tio.*
 mitum de Hippocratis sententia, vacuandæ erunt. Nō pos-
 se autem eas partes per vomitum purgari, notius est quàm
 vt à me demonstrari debeat. Absurdam itaque esse Musæ
 interpretationem, omnibus perspicuum est, maximè cum
 Galeni quoque sententiæ aduersetur, qui in Commentariis
 non solum æstate per superiora, hyeme vero per inferio-
 ra esse vacuandum asserit, sed & eius rei causam exponit.
 Verum obtrudet hic nobis quispiam locum Hippocratis, *Obiectio*
 qui est in libro de Victus ratione salubri, in quo contrariū *diluitur.*
 ei quod diximus adstruere videtur, dum ita scribit: Sex hy- *aph. 15.*
 bernis mensibus vomere vtile est nam & pituitæ plus, & ca-
 pitis grauitas subest. In æstate vero clysmatum fit vsus, &
 superiores corporis partes per inferiores purgandæ. Quam
 sententiam Hippocratis Cor. Celsus lib. 1. cap. 3. iis verbis
 expressit: Vomit⁹ vtilior est hyeme quàm æstate: nam tum
 & pituitæ plus, & capitis grauitas maior subest. Ad quam
 quidem obiectionem facilis esset respōsio, si hunc libellum
 non Hippocratis, sed Polybi potius esse, in eoque non pau-
 ca haberi quæ commoda interpretatione egent, diceremus.
 Sed omiſſa hac responsione, cum Galeno qui hunc locum
 diligenter explicauit, dicamus: Hippocratem in prædictis
 verbis loqui de vacationibus quæ citra purgātia sunt me-
 dicamenta, atque adeò de iis quæ totum corpus non eua-
 cuant, qualia certe sunt cataclysmata hoc est ablutiones.
 Neque enim hæc ipsa nisi ventriculum & intestina ipsa ab-
 luunt, pituitamque & bilem ipsorum detergent. In præsen-
 ti vero aphorismo de medicamentis quæ purgant differit,
 id quod ex verbo *φαρμακένειν*, quo vtitur, sit manifestissi-
 mum. Verum præstat Galeni proferre verba, quæ ita se ha-
 bent. Quæ cataclysmata, id est ablutiones vocet, in iis quæ
 sequuntur indicauit ipse: nèpe quæ ex lacte conficiuntur, &
 cicerū decoctorū aquam, muriā, & aquā marinā. Diuersa e-
 nim ab iis sunt purgātia medicamēta, quæ vniuersum corp⁹
 vacuant.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

20 vacuant. Quemadmodum igitur balneatores purgare se bal-
 20 nead dicunt, quum ab illorum lapidib. lutum & sordes abster-
 20 gunt: ita ventriculi & intestinorum cataclysmata, pituitam
 20 & bilem ipsorum abluunt. Quando itaque hyeme genera-
 20 tur in ventre pituita, vacuari ipsam vomitu, consulit. Aesta-
 20 te autem bilem sursum conscendētem, deorsum reuellere.
 20 Verumtamen vniuersum vbi purgare volueris, estate per su-
 20 periores, hyeme vero per inferiorem ventrem medicandū
 20 erit, vt est in Aphorismis relatum. Nam quæ in præsentia a-
 20 bundant, iis purgatio medetur. At quibus ne augeantur ve-
 20 lis obfistere, per contraria loca retrahere conducit. Hæc il-
 20 le. Quæ nunc diximus, Galenus etiam confirmat in libello
 cui titulum fecit, De iis quos purgare oporteat, cap. quarto,
 vbi ita scriptum reliquit: Decet biliosum humorem partib.
 vacuare supernis, sicuti pituitosum infernis. Quanquam vi-
 ce versa sit nonnunquam faciendum, vbi videlicet in ven-
 triculo pituitosus humor, in intestinis vero biliosus coa-
 ceruatur.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Humor melancholicus.) Aldinus codex habet *φλεγματι-
 κός*, id est pituitosus, & rectè quidem. Quippe loquitur Ga-
 lenus de æstate & hyeme temporibus, in quorum altero bi-
 lis, altero autem pituita, minime vero melancholia redun-
 dat. Hæc enim, vt Galen⁹ in libello suprâ citato de iis quos
 purgare oportet testatur, nunquam per vomitum expurgā-
 da erit. Ait enim disertis verbis, perpetuò melancholicū hu-
 morem infernè purgare conuenit. Sensus itaque verborum
 Galeni in Commentariis is erit. Accidit interdum vt æsta-
 te pituita, humor certe ab eius natura alien⁹, in corpore a-
 bundet, ideoque tum non per superiora, sed inferiora poti⁹
 purganda venit. Contrâ contingit nonnunquam, vt in hye-
 me bilis præter illius temporis naturā redundet: quare non
 per inferiora, sed superiora magis vacuanda erit, quia eò na-
 tura is humor repit. Quæ vero educenda sunt, vt ait Hippo-
 crates, eò duci per conferentia loca debent, quò maxime na-
 tura tendit. Quid multa? si æstas & hyems naturas ac tempe-
 raturas suas seruant, in æstate quidem bilis, in hyeme vero
 pituita nascitur & abundat in corpore. Quapropter meritò
 æstate

1. aph. 21

æstare per vomitum, hyeme autem per aluum magis vacuū
dum erit.

APHORISMVS V.

Υπὸ κῦνα, καὶ πρὸ κύνος, ἐργώδεις αἱ φαρ-
μακίαι.

Sub cane, & ante canem, medicamentorū pur-
gantium vsus molestus atque difficilis est.

ANni tempora, quæ ortu & occasu siderum distin-
guntur, à medico diligenter esse obseruanda, hoc
in Aphorismo Hippocrates docet, dū scilicet sub
cane & ante canē molestas & laboriosas esse pur-
gationes tradit. Vt hinc etiam omnibus perspicuū fiat, quod
ea sit Aronomiæ pars quæ ortus & occasus siderū docet, me- *Astrono-*
dico sit cognitu necessaria. Cæterum sidus quod Hippocra- *mia medi-*
ti aliisque Græcis κύνω dici solet, Latinis appellatur canis. *co cognitu*
Stella vero quæ post hoc sidus oritur, Græcis σείριος nomi- *necessaria*
natur, ἀπὸ τῆς σείρειναι, quod iisdem ξηραίνω hoc est exicco *Canis.*
significat. Quippe ea horis matutinis oriēte, ingēs fit æstus, *σείριος.*
ac magna siccitas. Est autem σείριος stella in ore canis, quæ
vetustioribus latinis canicula dici consuevit. Cernitur qui-
dem in medio quoque diei, speculo aquis aduersus solē im- *Canicu' de*
posito. Hæc alio nomine Græcis προκύνω, hoc est anticanis, *προκύνω.*
Latinis vero canis minor appellatur. Ita enim eā vocat Pli- *Canis mi-*
nius lib. 2. cap. 47. & lib. 18. cap. 28. quemadmodum etiam *nor.*
Higinus. Canis autem totum sidus veteribus est dictum.
Cui rei grauiſſimus testis est Galenus, qui libro primo E- *Canis.*
pidem. constitut. 1. Comment. 1. ita scriptum reliquit. σεί-
ριον ὀνομάζουσιν ἔτι καὶ κῦνα, καὶ τὰ χρώματα τῇ τῆ παντὸς ἄ-
στρος περὶ σηγορίαν. κύνων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον. ὃ δ' ὑπὸ τῆς γέ-
νους αὐτῆς, σείριος, ὃν ὁρθῶς ἂν τις ὀνομάζῃ τὸν προκύνω, & τὸν
κῦνα. Sirium nonnulli nominant etiam canem, totius si-
deris abutantes appellatione. Canis enim vniuersum est
sydus. Quæ vero intra eius est maxillas stella, Sirios: quam
vtrique rectè quis nominat anticanem, non canem. Idem A- *Anticanis.*
ratus, vbi de cane in suis φαινομένων agit, iis versib. indica-
uit dicens:

Τοῖος καὶ φρερὸς ἀερομελὴς ὑπὸ νότῳ

φαίνεται ἀμφοτέροισι κύνων ὑπὸ ποσὶ βεβηκώς

ποικίλος,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ποικίλος, ἀλλ' ὅς πάντες πεφασμένοι, ἀλλὰ κατ' αὐτῶν
γαστέρα κύνεος ποδὶ τέλλεται. ἢ ὅτι αἰ ἄκρη
ἀστὴρ βέβληται δεινῷ γένει. ὅς ῥ' αὖ μάλιστα
ὁξεία σείριάει, καὶ μὲν καλεῖσθ' ἀνθρώποις
σείριον.

Quos quidem Cicero ita reddidit:
Namque pedes subter rutilo cum lumine claret,
Fervidus ille canis stellarum luce refulgens.
Hunc tegit obscurus subter præcordia vesper,
Ver toto spirans rabido de corpore flammam,
Aestiferos validis erumpit flatibus ignes,
Totus ab ore micans iacitur mortalibus ardor.

Disertis autem verbis Aratus inquit, summam canis maxil-
lam fervida stella esse insignitam, quæ quidem vehementer
admodum exiccat, quamque homines Sirium appellant. Ex
iis verò quæ iam diximus palàm fit, veterib. eam stellâ quæ
in maxilla est canis, priuatim dictam esse sirium: quod Ara-
ti etiam interpretes confirmat, qui in explanatione iam citati
loci sic scriptum reliquit: εἰκότως οὖν ποικίλος ἐστίν, ὅτι τὸν
ἐπ' ἄκρας αὐτοῦ τῆς γένους ἀστὴρα, ὅς ἰδίᾳ σείριος καλεῖται.

*Siri⁹ quæ
stella ve-
teribus di-
cta.*

*Procyon
unde dic-
ta stella.*

*Canis mi-
noris or-
tus.*

Dicitur quoque canis minor, canicula, & procyon, hoc est
anticanis. Quod idem testatur interpretes, qui inter cætera ita
scribit, πρὸς ἀντιδιαστολῇ τῇ μικρῇ κύνος, ὅς καλεῖται προκύ-
ων, διὰ τὸ καὶ πρὸ τῆς σείριος ἀνατέλλειν. Quibus equidem ver-
bis causam etiam affert, quapropter canis minor seu canicu-
la sit dicta procyon: quod scilicet in anteriore parte canis,
hoc est maxilla sit sita, & quia ante eundem oriatur. Hæc co-
piosius dixi, quod recentiores aliter de canis nominibus lo-
qui consuet. Canem enim maiorem, contra omnium veterū
morem caniculam vocant. Quod ad ortum utriusque canis
attinet, sciendum, canem minorem, ut Higinius autor est,
cum Leone fidere oriri. Plinius libro secundo cap. 47. diē
planè significauit inquiens: Ardentissimo æstatis tempore
exoritur caniculæ fidus, sole primam partem Leonis ingre-
diente. Qui dies 15. ante Augusti Calendas, hoc est, die 17.

*Solstitium
æstiuum
quo olim
fuit tem-
poris.*

Iulij oritur canicula. Quod clarius fecit libro decimo octa-
uo. cap. 28. vbi ita scriptum reliquit: Decimosexto Calend.
Augusti Procyō exoritur. deinde postridie ferè vbique cō-
fessum inter omnes fidus indicabis, quod canis ortum voca-
mus, sole primam partem Leonis ingresso. Hoc fit post sol-
stitium

stitium vigesimotertio die. Hæc ille. Vnde colligi potest, solstitium tum fuisse 24. Iunii die, qui hodie diuo Ioāni Baptistæ sacer est, quod tamen hodie, die eiusdem mēsis duodecimo esse solet. Caniculam hoc tēpore oriri, Ptolemæus quoque in libello de Inerrantium stellarum significationibus testatur. Et Philotheus, qui inquit, γίνεται ἡ ἐπιτολὴ τῆς κυνὸς ἀπὸ δέχθαι ἐννέα τῶν ἡλίου μηνός. Ortus vero canis accidit die Iulij mēsis decimonono. Canis maior cū cācro oritur, id quod fit sexto Calen. Augusti, hoc est die vigesimo-
Canis maioris ortus sub cane & ante canē cur molestæ sunt purgationes.
 septimo Iulij. Sub cane itaque, ait Hippocrates, hoc est, orto iam cane, & ante canem, minore nimirum cane exoriente (neque enim audiendi sunt hoc loco, qui sub cane interpretantur in opposito canis, hoc est sub hyberno solstitio, quod scilicet non tantum inepta sit eiusmodi interpretatio, sed etiam Galeni enarrationi aduersetur) vsus medicamentorum est molestus, quod scilicet tum sit æstus maximus, & facultas ipsa corporis imbecilla. Calor enim aëris ambientis è corpore foras euocatum spiritum digerit, rescatq; corporis habitū, ac imbecillior ē reddit. Facultas itaq; imbecilla promptè admodum à purgante medicamento dissoluitur. Aestus verò corpora ipsa incendit, febresque excitat. Accedit medicamentum purgans, quod quum sit natura calidum, corpus magis exalfacit. Quinetiam medicamenti purgantis, & aëris ambientis actiones sibi pugnant: quippe ille ad exteriora euocat, hoc contrā ab externis, vt in Commentariis etiam ait Galenus, ad interiora trahit. Periculum igitur est, ne ambobus inter se pugnantib. natura distrahatur, aut prorsus dissipetur. Quanta vero sit huius fideris vis non tantum in humanis corporib. sed etiam aliis in rebus, testatur Plinius libro secundo cap. quadragesimo, vbi in eum scribit modum: Nam caniculæ exortu, accendi solis vapores, quis ignorat? cuius fideris effectus amplissimi in terra sentiuntur. Feruent maria exoriente eo, fluctuant in cellis vina, mouētur stagna. Canes etiā toto eo spacio maximè in rabiem aguntur. Meritò itaque Hippocrates, ob immensum æstum qui cane exoriente existit, purgationes ipsas molestas atque difficiles esse dixit. Porro in Commentariis nihil est quod annotatione dignum sit, nisi quod statim initio sic legendum erit: Exusta enim tunc natura nostra. Græcè enim

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

enim est, ἐκ πεπρωμένη γὰρ ἡμῶν ἡ φύσις. Quare tituli in-
scriptione hic nihil opus erat.

APHORISMVS VI.

Τὸς ἰχνοὺς καὶ βὺνμέας ἄνω φαρμακεύειν, ὥσ-
τε μομένους χειμῶνα.

Graciles, & ad vomendum faciles, per superiora
purgare conuenit, cauendo hyemem.

Qua ratione graciles seu macilenti & ad vomen-
dum faciles sint purgandi, hoc in Aphorismo, do-
cet, nepe per superiora, hoc est vomitum. De iis
autem loquitur qui natura graciles sunt, non vi
morbi. Hi enim quum natura sint calidi &
ficci, atque adeò biliosi, per superiora, quo nimirum is hu-
mor natura sua tendit, sunt purgandi: idque faciendum, si ad
vomendum faciles fuerint. Qui enim difficulter vomunt, iis
ruptionis venarum, quæ sunt in thorace, periculum immi-
net. Excluduntur igitur hac lege tabidi, quod scilicet ob tho-
racis angustiam, non facile vomant, ut infra, Aphorismo ni-
mirum octauo huius sectionis dicemus. Adiicienda verò, ut
in Cōmentariis etiā suis meminit Galenus, vox Magis, per-
inde atque 4. Aphorismo fecit Hippocrates, erit. Nam ma-
gna ex parte graciles sunt biliosi, vbi scilicet venarū latitu-
do accesserit, ut dictū est in explanatione Aphor. 4 4. secū-
dæ sectionis. Quod si verò venarum latitudo non aderit, tū
necesse est ut gracilitas ista non sit naturalis, aut erunt me-
lancholici. Magis etiam vox ideo adiicienda venit, quod nō
nunquam ex accidente, hoc est praua vietus ratione contin-
gat, ut in gracilib. procreetur pituita: & tum, quod huc na-
tura tendat, per inferiora magis quàm superiora purganda
erit. Sed hic obtrudet nobis quispiam Celsum, qui libro pri-
mo cap. 3. scribit, vomitum inutilem esse gracilibus, & imbe-
cillum stomachum habētibus, quod planè Hippocratis sen-
tentiaē aduersari videtur. Illi vero respōdendū erit, Celsum
hic graciles eos vocare, qui vi morbi sunt extenuati, ventri-
culumque excrementis vacuū obtinent, plenisque oppositi
sunt. Id quod sequentia statim verba mōstrāt. inquit enim,
vomitum utilis est plenis & biliosis omnibus. Quare si rectè
hæc Celsi verba expēdas, nihil Hippocratis sententiæ aduer-
santur,

Magis.
Magna
ex parte
graciles
biliosi.

Obiectio
diluitur.

Celsi lo-
cus enar-
ratur.

fantur, quum nihil aliud doceant, quàm quod illi qui exhau-
sti, graciles, viribusque sunt parum validis, non sint vomitu
vacuandi. Non autem ab re dixit, cauentes aut formidantes
hyemē : in ea namque, vt Aphorif. 4. est comprehēsum, per
inferiora potius purgandum erit.

APHORISMVS VII.

Τὸς ὃ δύσμηέας, καὶ μέσως δύσάρκεις, καὶ τῶ
σεμνομένους θέρος.

Qui vero ad vomendum difficiles sunt, & me-
diocriter carnosī, hos per inferiora purgare conue-
nit, cauendo æstatem.

QUOD eos qui ad vomendum difficiles, minusque idonei sunt, & mediocriter carnosī, per inferiora vacuare cōueniat, hoc Aphorismo docet Hippocrates. Nam sæpe accidit vt humor quidem ipse se redundans superiora petat, tamē per ea loca non erit vacuandus, eo quòd laborans hoc malo ad vomendum fit planè ineptus ac difficilis. Qui enim difficulter vomunt, iis, vbi eos ad vomendum vrseris, ruptionis venarum quæ in thorace sunt periculum imminet. Non autē temere adiectum est μέσως δύσάρκεις, hoc est mediocriter carnosos. δύσαρκος enim vox apud Græcos medicos bifariā accipitur. Interdum enim idem quod σύμμετρος, hoc est temperatus, moderatus, mediocri corporis habitu præditus, vel vt Celsi verbo vtamur, quadratus significat. Sic accipitur apud Hippocratem 5. Apho. 21. & Galenum libro primo de Temp. cap. 5. Et lib. 2. cap. 5. Et lib. 1. de Tuend. sanit. ca. 5. vt diximus suprā in enarratione Aphor. 44. sectionis secundæ. Quum itaque eius temperamentum nulli vitio sit obnoxium, conseruandū planè erit, nullisque medicamentis alterandum, vt copiosè Galenus lib. 1. & 2. de Tuend. sanit. docet, tantum abest vt purgatione egeat. Hinc est quod suprā Hippocrates dixerit : qui corpore sunt commoderato, seu temperato, hos purgare periculosum est. Causam ibidē exposuimus. Philotheus ita temperatum ex omni parte, ἀκριβῶς δύσαρκιν, hoc est exquisitè temperatū vocat, inquiēs, ἀκριβῶς δύσαρκος δ' εἶται χαλάρειως, διὰ τὸ ἐν συμμετρίᾳ εἶ-

*Difficiles
ad vomendum
et mediocriter
carnosi per
inferiora
purgandi.*

*δύσαρ-
κος.*

2. aph 37

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

καὶ πάντι, exquisitè temperatus purgatione non eget, quod omnino fit commodatus. δ'ύσαρκος etiam interdum idem significat quod bene carnosus, seu pinguis, atque adeò plane opponitur ei qui gracilis est. Qua in significatione sumitur apud Galenum lib. 6. de Tuenda sanit. cap. 10. ubi in eū modum scriptum reliquit: πίνοντες γὰρ κακῆνοι τὰς ἀρθριτικὰς τε καὶ ποδαγρικὰς ἀντιδόσεις, οἱ μὲν εὐσαρκοὶ καὶ παχεῖς καὶ πιμελώδεις, ὃ δὲν βλάπτονται. λεπτοὶ ὅτι ὑπάρχοντες, &c. Quippe ipsi quoque medicamentis arthriticis, podagricisq; cibitis, &c. E' quibus verbis, omnibus perspicuū fit, hoc loco δ'ύσαρκον prorsus opponi τῷ λεπτῷ, hoc est gracili. Sice- tiam accipitur à Galeno in libello de Curandī ratione per sanguinis missionem, cap. 11. ubi ait: δ'ύσάρκοις ὅτι καὶ λυμφοῖς σμικρότης τῶν φλεβῶν, pinguibus autem & candidis parux infunt venæ. Pingues vero mulieres intelligere Galenū per δ'ύσάρκας, euidentissimum est. eas enim planè ἰχνοτέραις, id est gracilibus opponit, quas ibidē amplas venas habere scribit. Quum itaq; hoc in Aphorismo de neutro loquatur, pri- mus enim nulla prorsus vacuatione, alter vero venæ sectio- ne magis quàm purgatione indiget, instar athletarū: ideo ut certo significaret, se de iis qui nō valde crassi & pingues sunt loqui, dixit μέσως δ'ύσάρκας, id est mediocriter carnosos. Hi enim quum pituitosi sint, ad inferiores purgationes esse ma- gis aptos constat, Rectè igitur hunc locum Philotheus ita interpretatur, dicens. εἰ γὰρ ἐστὶ μέσως δ'ύσαρκος καὶ δυσεμής, ὃ μὲν τοῖς ἀκριβοῦς, τὸ τῷ φλεγματικὸς χυμὸς ἢ μελαγχολικὸς ποριτὶ δύει, καὶ διὰ τῆς κατώτερος σθαι χρή. Si enim medio- criter carnosus est, & ad vomendum difficilis, non autē ex- quisitè, huic sanè pituitosus aut melancholicus humor redū- dat, ideoque per inferiora vacuari eos oportet. Cauere autē oportet æstatem, quod hoc tempus per superiora purgatio- nem magis requirat.

APHORISMVS VIII.

Τὸς ὅτι φθινώδεις ὑποσεμλόμηνος, ὑπὲρ τὰς ἀνω
φαρμακείας ἐδέποτ' ἄξεις.

Tabidos cauendo, nunquam ad supernas purga-
tiones ducas.

Quum

QUum paulo antè, Aphorismo videlicet 6. huius sectionis, dictum sit graciles per superiora esse purgandos, ne quis per graciles omnes eos qui ex quacūque occasione sunt extenuati intelligeret, hanc subiicere sententiā voluit, in qua docet, tabidos nunquam ducendos esse ad supernas purgationes. Videtur autem in multis exēplaribus hic Aphorismus esse deprauatus ac decurtat⁹. aliquot enim ex eo verba in Galeni Commētarios rapta esse apparet, illa scilicet, τὰς ἀνω φαρμακείας ὅδε ποτ' ἄξεις. Præterea ὑποσελλόμενος potius quàm ὑποσελλόμενος legendum esse censemus. Per φθινώδεις autem, quos tabidos Latini vocant, hoc loco non intelligit eos qui ex quacūque occasione extenuati sunt, ut aliàs: sed eos duntaxat, ut testis est in Commentariis Galenus, qui ob pulmonis exulcerationem maciem corporis seu phthisim contrahunt: aut ad eam proni sunt. Cauere autē in supernis purgatiōib. tabidos ideo oportet, quod scilicet pulmonis vlcera propter cōmotionem illā quam vomitus excitat, mirificè irritentur & augeātur: & quod instrumenta respirationi inferuentia in tabidis sint imbecilla. Quod si vero ad tabem duntaxat proni sunt, angustum quidē thoracē habebunt, atque adeò ad venarum quæ in eodem sunt fracturam idonei admodum erunt. In Galeni Cōmentariis nihil est quod annotationem requirat, nisi quod sentētia quæ ex 1. Epidem. citat, est in cōstit. 1. Apho. 18. ideo inscriptionem consilio obmisimus.

Tabidi p
superiora
non pur-
gandi.

φθινώ-
δεις

APHORISMVS IX.

Τὰς ὃ μελαγχολικὰς ἀδρετῶς τὰς κάτω, τὴν αὐτὴν λογισμῶν τὰν ἀντίαν πρὸςθεῖς.

Melancholicos autem vehementius per inferiora purgabis, eadem ratione contraria adhibens.

Melan-
cholicus
Duplex
tempera-
mentum.
Melancholici hu-
mor uehe-
mentiora

QUum superioribus aliquot sententiis docuerit, quomodo biliosi & pituitosi purgandi sint, nunc etiam qua ratione melancholicos purgare cōueniat exponit. Per melācholicos vero intelligit illos, qui natura sunt melancholici, aut ex lōga consuetudine tales facti. Siquidem duplex esse temperamentum cōstat, naturale & acquisitum. Hos itaq; monet

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*purgantia medica-
mentare-
quirit* Hippocrates ἀσφοτέρως, hoc est vehementius (idē enim quod σφοδρότερον, Galeno in Comment. teste, significat) esse purgandos. quippe quum melancholicus humor suapte natura piger, terreus, & crassus sit, vehementiora etiam cæteris humoribus requirat medicamenta purgatoria necesse est. Cuius rei testis est Galenus, qui lib. 14. Ther. meth. cap. 18. ita reliquit scriptum: Flauæ quidem bilis vacuatio est facilis, pituitæ vero, ac potissimū eius quæ crassior ac glutinosior est itemque nigræ bilis difficilior. Libro quoque 2. Prognost. Comment. 46. idem Galenus melancholicum humorem solutu difficilia committere mala scribit. Purgandi autem sunt melācholici per inferiora. Cuius rei causam Galenus in Cōmentariis affert, & sequentibus verbis Hippocrates, inquit: Eadē ratione cōtraria adhibens, quasi dicat: Quēadmodum flaua bilis quæ leuis admodū est, sponteque sursum repit, per vomitū vacuāda est: ita melācholicus humor, quia crassus ac grauis, deorsumque vergit, per inferiora purgādus erit.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Ventres autem.) Abundat vox Autem. Græcè enim est, φαρμακδύειν τὰς κοιλίας, δηλονότι τὰς κάτω τῆν μελαγχολικῶν ἀσφοτέρως χρῆν, ventres scilicet inferiores melancholicorum vehementius medicamentis purgare oportet. Sic etiā in contextu redundant hæ voces duæ Ratiocinari debere, quare expungendæ erunt. Fortius.) Græcè, σφοδρῶς, vehementer. Fluitet.) Græcè, ἐπιπολάζοντα, supernatet, aut in superficie fluitet. Alterius.) Ad dicendum, quidem. Græcè enim est, ἴδιον ἢ τὸ μὲν ἐτίγχε τῆν χυμῶν. Secundum cōmunem rationem.) Vt scilicet quisque illorū quò repit ducatur. Apponentes.) Græcè, προσιθεὶς, apponens.

APHORISMVS X.

Φαρμακδύειν ἐν τοῖσι λίγῃ ὀξέσει, ἢ ὀργῇ, αὐθιμόρομ. χρονίζῃ ἢ ἐν τοῖσι τοῖς τοῖσι κακόμ.

In valde acutis morbis si materia turget, medicamento purgante vtendum est eadem die. Cūctari enim in talibus malum est.

Valde acuti morbi

IN valde acutis morbis, vbi turget materia, eadem die purgandum esse, hoc Aphorismo docet Hippocrates. Valde autem

autem acutos morbos vocat, quos suprâ sect. 1. Apho. 7. κατὰ
 Τξέα, id est peracutos nominavit, qui scilicet in quarto aut *Peracuti-*
 septimo iudicantur. Vt autem certa quadâ ratione medici *morbi.*
 hos morbos discriminarêt, eos quidê qui in quarto finiun-
 tur, exquisitè peracutos appellarūt. Eos vero qui ad septimū
 vsque protrahūtur, nō exquisitè peracutos, vt in enarratio-
 ne Aphorismi quarti primæ sectionis diximus. Quinetiam
 Philotheus, perinde atq; Galenus, λίαν ὀξέα interpretatur,
 τὰ κατὰ Τξέα νοσήματα, ὡς ἔχαστος καιρὸς ἐστὶν ἢ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ. λίαν ὀξ-
 In peracutis itaque morbis, si materia turget, eadē die, αὐ-
 θήμερον, τὸ τέστιν, Philotheo interprete, αὐθὺς ὡς ἀρχῇ, μὴ ἀνα-
 μέναι δευτέρᾳ ἢ τρίτῃ ἡμέρᾳ, hoc est statim in principio, αὐθήμε-
 nō expectantes secundū aut tertium diē, medicamento pur-
 gante vtendū erit. Eiusq; rei causam subiungit dicēs: Quip-
 pe in eiusmodi morbis malū est cunctari, idq; tribus de cau-
 sis, quas Galenus in Cōmentariis refert. Non autē ab re di-
 ctū est ab Hippocrate, si materia turget. In acutis enim mor-
 bis, nisi turgeant humores, purgāte medicamento nūquam *In acutis*
 vtendū erit, vt demonstraui in explicatione Apho. 24. *morbis nō*
 primæ sectionis. Quid autem sit apud Hippocratem ὀργᾶν, *purgandū*
 hoc est turgere, diximus sect. prima Apho. 22. Philotheus *nisi tur-*
 breuissime hæc verba ἢν ὀργᾶ, sic est interpretatus, τὸ τέστιν ὅρ-
 γμα καὶ κινεῖται ὥς δὲ καὶ κεῖσε πορευόμενον. hoc est, si huc *geant hu-*
 atque illuc concitatur & mouetur errans. *mores.*

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Dictū est à me prius.) Sectione nimirū 1. Commēt. 22. Et
 Cōment. 1. huius sectionis 4. Properant.) Græcè, ἐπιγο-
 μένων χρῆσθαι συνᾶτῃα, concitātur ad coitum. Naturali.)
 Addendum, quadam. Græcè enim est, φυσικώ τινα. Prin-
 cipalioribus.) Græcè, κατὰ τὰ κριώτατα μέρη, principali-
 mis. Fœmina etiam in coitu semen excernit.) Quod Galen⁹ *Fœmina*
 multis argumentis demonstrat cōtra Athenæum & Aristote-
 telem lib. 2. de Semine. ad eum quidem locū studiosos able-
 gamus. Nōnulla etiam diximus de hac re in annotationib. *in coitu se-*
 nostris in librum primum de Tuen. valet. Prius.) Sectio-
 ne 1. Apho. 7. Horum.) Adiiciendum, iudicationis. Græ-
 cè enim est, ὅτι τῆς τῶν κρίσεως, quod horum iudicationis
 terminus, &c. Prius.) Vbi suprâ.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS XI.

Οἱ κοίσοις ἰσρόφοι, καὶ πᾶσι ῥυόμφοι πόνοι, καὶ
 ὁ φύος ἀλγῆμα μὴ λυόμενον, μὴ τε ἑὸ φάρμακον
 κίη, μὴ τ' ἄλλως εἰς ὑδρωπὰ ξηρόμῃ δίδεται.

Quos intestinorum dolores, & iuxta umbilicum
 labores, lūborumque dolor infestat, qui neq; à me-
 dicamento purgante, neque per alia præsidia solui-
 tur, iis in aquam inter cutem ficcā firmatur.

Aqua in-
 ter cutem
 ficca.
 ἰσρόφοι,

Hic Aphorismus ad artē quæ futura prædicit, per-
 tinet: quippe quando aqua inter cutem ficca, quā
 Tympaniten vocant, futura sit, certis signis edo-
 cet, inquit. Quibus ἰσρόφοι, hoc est intestinorū
 dolores, Cornelio Celso lib. 2. cap. 6. interprete, ὁ δύναι καὶ
 πᾶσι τ' ὄντορα, & iuxta umbilicum cruciatus, lumborūq; acci-
 dit, ob nimirum flatuum copiā prædictas partes distenden-
 tium, atque adeo unitatem soluentiū, quē admodum copio-
 se lib. 12. Ther. method. Galenus demonstrat. De dolorum
 quoq; causis nō nihil suprā in enarratione Apho. 6. sectio-
 nis secundæ dictum est: qui neq; à medicamentis purganti-
 bus humores frigidos, ac flatulētos spiritus educunt, ne-
 que ἄλλως, hoc est, Philotheo interprete, ὁ δὲ ἄλλων βοηθη-
 μάτων, per alia auxilia, ut sunt clysteres, fomenta, inunctio-
 nes discutientes, & id genus alia, in hydropen ficcā & tym-
 paniam transit. Quum enim hand soluitur, signum est in il-
 lis partibus esse intemperiem quæ amoveri non potest. Phi-
 lotheus quidē hūc Hippocratis locum enarrās, putat istā in-
 temperiem esse frigidā. Sed referamus eius verba, quæ sic
 habent, πῶς δυσχεράσιαν ἢ τῷ τῷ ἐφ' ἧς ὁ τοῖς ὑδρωπὶ γί-
 νεται, ἀποτελεῖ φύσις μεγάλη, τίς τὰ παχύτατα πινύματα,
 hāc intemperiem unde aqua inter cutem eiuſmodi fit, magna
 efficit frigiditas, crassissimos generans flatus. Atqui Galen⁹
 in Comment. Tympaniā non à magna frigiditate, sed exi-
 gua procreari tradit. idque rectissimè. Neq; enim absolutū
 frīgus, neq; vehemens calor flatus generare potest. hic enī
 vīcēs ea quæ cōplectitur, cibū extenuat, minimeq; ad flatuū
 procreationē idoneos efficit. illud vero neq; extenuat, neq;
 cōficit, neq; dissolvit cibum. Calor autem parū validus, ut
 cibos

Philothei
 sententia
 refutatur.

Flatuū ge-
 nerationis
 causa.

cibos quodāmodo dissoluit, ita non exquisitè conficit, quare subinde flatus necessariò exoritur. Quod in externis etiā rebus videmus. Frigidissima enim cōstitutio, ac calidissima, aerem purum & serenum efficiunt, media vero nebulas parit, ut copiosius Galenus lib. 3. de Sympt. causis cap. 7. ostendit. Aquam vero inter cutem siccam, ut quæ ex flatibus potissimum generetur, tum fieri non est mirum.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Tormina.) Græcè, σρόφοι, intestinorum dolores rectius conuertes: ne quis dysenteriam, Celsum secutus, intelligat. Solet enim is dysenteriā interpretari tormina. Sed intestinorū.) Græcè, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν ἐντέρων ἑλξίμιν ἐναπειλημμένον, sed in intestinorum anfractibus seu inuolucris interceptus.

Tormina.

Neque à medicamentis.) Græcè, εἴτα μὴθ' ἔσθ' ὁ φαρμακείας, deinceps neque à medicamentis. Summus venter,) Græcè, τὸ ὑπογάστριον, imus venter. de quo multa diximus in explicatione Aphor. 35. sectionis primæ. Quod vero & hoc modo, &c.) Græcè, ὅτι δ' ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν ὄγκον ὁμοιότητος ὑδρωπά, &c. quod vero à tumoris similitudine hydropē, &c.

Interpretis lapsus.

Non tamen humidum est.) Græcè, δ' μὴ ὑγρὸν γε καθάπερ ἐν ἀσκίτῳ, Non tamen humidum sicuti asciten. Ut sit sensus: Hippocrates nominauit hoc morbi genus hydropem à tumoris similitudine, non tamē humidum tumorem, ut asciten. in tympania enim tumor est à flatulento spiritu, in ascite ab humoris aquosi copia. Membrana abdominis interiore.) Græcè, τὴν περιτονέαν. Est autem peritonæum membrana ab abdomine distincta, tenuissima, latis & continuis araneorum telis simillima, musculis abdominis substrata. Arabes Siphac vocant. Non recte igitur interpretis conuertit, in membrana abdominis interiore: cum simpliciter dicendum fuisset, in peritonæo.

Peritonæum

Siphac.

Interpretis errat.

APHORISMVS XII.

Ὅσοις κοιλάι λειψώδεις, χειμῶνος φαρμακείειν ἄνω, κακόν.

Quorū alui leuitate intestinorū infestatur, hos hyberno tēpore per superiora purgare malum est.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Docet in hoc Aphorismo Hippocrates, quod ij qui
 lienteria seu leuitate intestinum laborant, hye-
 me non sint supra purgandi. Siue igitur à pituita
 acida, siue ab humore acri & tenui, hoc est bilioso,
 fiat intestinum leuitas, in ea tamen hyberno tempore, vt
 supra Aphorismo quarto dictum est, per vomitum purgan-
 dus aeger non erit. Quippe tum humores, vt loco iam citato
 commemoratum est, in vniuerso abundantes corpore, sunt
 pituitosi, ideoque ad inferiora magis repunt quam superio-
 ra. Per purgationem autem Hippocrates, eam quæ vniuer-
 sum corpus purgat, intelligit. In particulari enim diuersum
 facere licebit. Verbi gratia, vbi ventriculus tantum leuare
 pituita conamur, vbi nihil aliud obstiterit, licebit eam hyber-
 no etiam tempore per vomitum educere. Pari ratione, si fla-
 ua bilis in intestinis tantum hæserit, per inferiora, æstate etiã
 ipsa, purgare non absurdum erit, vt in enarratione quarti
 Aphorismi huius sectionis fusius docuimus, & in Commen-
 tariis suis in hunc Aphorismum Galenus tradit.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Leuitatis Deiciuntur.) Adiciendum, qualia sunt ingesta. Græcè
intestino- enim est, ἡ διαχώρησις γίνεσθαι τοῖς τῶν οἷα κατεπόθη. In-
rum causæ. téperaturas.) frigiditas scilicet. Nā, vt Galenus sect. 6. Apho.
 Comment. 1. testatur, leuitas intestinum ex frigore inter-
 dum oritur, propter quod nulla sit ciborum in ventriculo im-
 mutatio. Humidas etiam, quæ nimirum retentricem intesti-
 norum facultatem mirifice impediunt. Eorum vero quæ
 continentur in intestinis, nihil potest per vomitus vacuari.)
Num ea Hoc quidem dictum pugnare videtur cum eo quod scribit
quæ conti- alibi Galenus. Quippe in sectione 7. Apho. Comment. 10.
nentur in tradit, in ileo stercus vomit. Stercus autem gigni in intesti-
intestinis nis satis constat ex iis quæ diximus lib. 3. Paradox. cap. 6.
per uomi- Item lib. 3. de Sympt. causis. cap. 3. disertis verbis asserit, nō
tū vacuari nullis clysteres adeo ascendisse, vt vomitione reiecti sint.
queant. Respondendum, nihil eorum quæ in intestinis continentur,
 naturali ratione per vomitum vacuari. Quod autem inter-
 dū stercus aut clysteres per letalem voluulum vomitu reij-
 ciantur, id ipsum quidem accidit, quod violenter sursum fe-
 rantur, idque propterea quod ventriculus & intestina iam

non

non se habeant secundum naturam, vt eleganter admodum loco iam citato Galenus docet, vbi inter cætera in eum scribit modum. Quum secundum naturam se habuerit ventriculus, è supernis partibus per gulam ad se trahit, atque per inferiores deiicit. Quum vero præter naturam affectus est, etiã ab infernis aliquid assumit. Quippe nõnullis clysteres adeò ascenderunt, vt vomitione reiicerentur, quemadmodum & stercus per letales voluulos. Atqui satius fuerit per huiusmodi affectus, vt dicamus ventriculum non trahere, sed suscipere duntaxat ea quæ ob intestina cõprimentia violenter sursum feruntur. Nam quod intestina constringuntur, id ipsis secundum naturam conuenit, atque constrictionis auxilio adiuta, cibum ad infernas partes deiiciunt. Verum per affectus quosdam quum contractrix motio inceperit fieri deorsum, latio eorum quæ in iis continentur sursum fit. Hec ille. Quibus sanè verbis Galenus disertè docet, cur interdum violenter & præter naturam ea quæ in intestinis continentur, sursum ferantur, ac vomitu reiiciantur.

APHORISMVS XIII.

Πρὸς δὲ ἐμβόρους τοῖσι μὴ ῥηιδίως ἀνωκαταρρομένοισι πρὸ τῆς πόσιος, προὔγραινεν τὰ σώματα πλείονι ῥοφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

Qui ad veratri sumptionem non facilè sursum purgantur, horum corpora ante potionem præhumectanda sunt vberiore cibo atque quiete.

DOcet in hoc Aphorismo Hippocrates, per veratra non quosuis esse vacuandos, sed eos tantum qui facilè nullòque negotio vomunt. Contrà eos qui difficulter vomere solent, non esse vacuandos hortatur, nisi eorum corpora prius cibo pleniore & quiete præparentur. Veratri autem, quod duplex est, album & nigrum, meminit, quòd eo crebrò ad vomitiones vsa sit antiquitas. Fuerunt enim olim multò quàm hodie sint frequentiores vomitus, ita vt non temere Asclepiades, vt autor est lib. 26. cap. 3. Plinius, vomitiones tunc supra modum crebras damnauerit. Quod hodie sub nomine veratri nigri vendunt officinæ, nõ est legitimum, vt in nostris de Stirpium historia Commentariis

Veratrū
duplex.

Vomitūs
olim frequētes.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

**Ellebori
albi exhi-
bendi pō-
dus.
Præpara-
tio.**

rariis demonstrauius, neque exquisita admodum præpara-
tione eget, & de eo drachma integra sine omni discrimine da-
ri potest. Album, quod eius sumptio periculo haud vacet, nō
nisi exigua quantitate exhiberi debet. Datur de non præpa-
rato scrup. 1. De præparato autē drachma semis, aut ad sum-
mum scrupuli duo. Præparatur vero & corrigitur eius ma-
litia variis modis: aut enim in pastā impositus, perinde atq;
scammonia torrefit, torrefactusque subinde exhibetur. Qui
sanē modus est Dioscoridis, qui libro 4. de eo sic scriptū re-
liquit: Pani etiam compinsitur, & torrefit. Potest vero & pa-
nis is in quo elleborus coctus est dari, qui itidem siue omni
periculo purgat. Præparatur etiā aliis multis modis, vt vide-
re licet legenti Aetiū lib. 3. cap. 124. & sequentibus. Et Pau-
lum lib. 7. cap. 10. Infigitur etiam integris die & nocte ra-
phano, dein postridie vbi in raphanum ellebori vires mi-
grauerint, veratro amoto, raphanus minutissime dissectus
in oxymelite maceratur, propinatūque oxymel. Hicq; mo-
dus dandi veratrum, est Galeni, quem tradit in capite tertio
libri cui titulū fecit, Quos purgare oporteat. Et vbi in oxy-

**Qui diffi-
culter vo-
mant.**

melite exhibetur veratrum, facilius Galeno etiam teste, &
celerius exit. Cæterū difficulter vomunt, quibus thorax est
angustus ac depressus, vt suprā in enarratione Aphorismi
septimi huius sectionis dictū est. Promptē enim iis vasa pul-
monis & respirationis instrumentis seruiencia rumpuntur.
His itaque veratrum dandum non est, nisi illorum corpora
pleniore cibo & quiete humectentur, vt scilicet ex eorundē
humectatione fluxile corpus fiat, meatūsque referentur &

**Vberiore
cibo uten-
dum quo-
modo.**

laxentur. Vberiore vero cibo vtendum, non quidē in quan-
titate, sed qualitate. Nam, vt Galenus in Commentariis ait,
non cibus simpliciter plenior aptus est vt natura humectet,
sed quicumque nullam vehementem qualitatem obtinet. Sic
Philotheus etiam hunc Hippocratis locum interpretatur di-
cens, ὅτι καὶ πολλὴν τροφήν, & ποσότητι λαμβάνει, ἀλλὰ ποιο-
τήτι, quod Hippocrates dixit, multo cibo, non de quātitate

**Humectat-
ione cur-
ri in accep-
tione vera-
tri opus.**

intelligendū est, sed qualitate. Humectante itaque cibo vbe-
riore vtendum, & quiete. Hæc autē qua ratione humectet,
Galenus in Commentariis abunde docet. Humectatione au-
tem illa ideo opus est, quia nisi præhumectetur nerui, liga-
menta, aliæque partes corporis ficciores cibo & quiete, con-

uulsionem

uulsionem haud dubie concitabit veratrum, quod in tertio ordine calidū & siccum, maximāq; trahēdi facultate præditum esse cōstat. Facile itaque iis partibus inanitis & exiccatis cōuulsionē afferet, quæ letalis erit, Hippocrate teste, qui 5. aph. 1. ait, Conuulsio ex veratro letalis est. Cæterum ad sententiā cū nūc enarratā alludit lib. 6. Epid. part. 5. Aphor. 28. Hippocrates, vbi ita scriptum reliquit. Quod si volueris vt is qui bibit veratrum celerius purgetur, vt lauet aut comedat iube.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Aqua vero neque pota.) Soli cibo simpliciter dicto inest, Galeno in Cōmentariis teste, vt ex sua natura solidas corporis partes nutriat. Quum vero aqua nō nutriat, Galeno lib. 3. Viſt. acut, Comment. 17. teste igitur neq; solidas corporis partes (quāquam, vt idem Galenus lib. 1. de Simplic. medic. facul. cap. 33. ait, omnium sit humidissima) humectabit. Extrinsecus quidem occursans aqua carneas corporis partes humectare potest, at non solidas. Solidarum enim partium ariditas, Galeno cap. vlt. de marasmo teste, alimētis reparatur, non extrinsecus occurrentibus. Hinc est quod lib. 1. Viſt. acut, Comment. 22. aquam minus humectare quā mulſam & vinum, tradit idem Galenus, quod scilicet hæc ipsa solidas corporis partes humectent, aqua vero minime.

APHORISMVS XIII.

Ἐπὶ τῇ τῆς ἐμβόρου πρὸς τὰς κινήσεις τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγχι, πρὸς τὸ εὐπνεύειν καὶ μὴ κινήσεις ἔχει. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ναυτηλία, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

Eum qui veratrū biberit, ad corporis motus magis, ad somnos vero & quietē minus ducere oportet. Corpora autē motu turbari, nauigatio idicio est.

IN eo qui præcedit Aphorismo, Hippocrates de Præparatione quæ ante veratri sumptionem est necessaria, disseruit. In præſenti, quid ab eiusedē sumptione sit agendum monstrat, inquiēs: Eum qui veratrū biberit. E quib. sanè ueteribus verbis abunde liquet, veteres veratrum in potione, nempe oxymelite propinasse. Hoc enim modo datum minus nocet, usus.

Hippo-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*A' purga-
tione cur
motu utē-
dum.*

Motus.

*A' purga-
tione non
dormiēdū.*

*6. ep. par.
5 Aph. 29*

Hippocrate in libello de Veratri usu teste, nec suffocat. Debet autem, ut ibidem Hippocrates docet, potionis esse tertia pars. Quod vero de veratro dixit Hippocrates, id ad quoduis aliud medicamentum vehementer purgans transferendum erit. Ab horum enim sumptione motu potius quam quiete & somno utendum, quod is nimirum corpora turbet, ac medicamenti actionem iuuet. Motus enim, Philotheo autore, facultatem medicamenti ad iecur, venas, cerebrum, thoracem, aliasque corporis partes defert, sicque humores attrahit. Motus præterea humores fundit, fluxilesque facit. Per motum vero non intelligere oportet vehementes motiones: eas enim Hippocrates πόνος, non κίνησις appellare solet, ut videre licet libro secundo de Tuenda sanitate. cap. 2. Galeni. Tantum itaque motum esse convenit, ut humores agitet, ac facultatem expultricem quasi excitet. Ceterum in somno & quiete, ait Philotheus, naturales facultates magis agunt, ac purgans medicamentum concoquunt, eiusque actionem frangunt. Quare purgatorio medicamento epoto dormiendum non est, quod scilicet hac ratione actio medicamenti frangatur & impediatur. Neque obstant Musæ rationes, quibus hoc loco somnum à medicamenti purgantis sumptione conferre potius quam nocere, temerè admodum ostendere conatur. quarum quidem hæc una & præcipua est, quod somnus materias ad ventriculum trahit: altera, quod per somnum medicamentum in fumos resoluatur, & per venas ad trahendas materias quæ vacuari debent, penetrat tertia, quod in somno id quod bonum est à malo segregatur, & coctio quædam quodammodo fit: quarta, per somnum corporis vires simul cum medicamento ad pravas materias per suas convenientes vias expellendas, impetuosius concurrunt. Nam, ut ordine has ipsas diluamus, primum minimè verum est, quod scilicet somnus materias ad ventriculum trahat, quum, ut paulò ante dictum est, in somno medicamentum concoquatur fere, atque eius vis ita dissoluatur frangaturque, ut à remotioribus partibus trahere subinde non queat. Magis igitur tractione medicamenti impedit, quam iuuat somnus. Dein utcumque concedamus per somnum in fumos resolui medicamentum, tamen quum, autore Hippocrate, in somno sanguis, & cum eo spiritus intro magis repat, non potest

test fieri vt ad venas penetrent fumi illi, quin potius cū sanguine ad interiora remeabunt. Tertio, cōcedimus quidem in somno, si nihil aliud impediāt, bonum à malo separari, & coctionem fieri: sed hoc nomine minus esse dandum illo tempore medicamentum contendimus, idque duplici de causa, ne scilicet naturæ actionem & coctionem ipsam impediamus, & coctum atque alteratū subinde etiam à naturali calore medicamentum vim suam amittat. Quartò, non potest virtus cum medicamento ipso impetuosius ad expellenda noxia concurrere, quod somnus medicamento, vt iam sæpe monuimus, actionem frangat & impediāt. Quod etiā hic à contrario innuere voluit Hippocrates, dum ait motum corpora turbare. Si enim motus turbat, igitur somnus & quies non turbant: atque adeò vtraque immodicam purgationem, vt sequenti aphorismo Hippocrates, & experientia quoque ipsa confirmant, reprimunt. Nullius itaque momenti Musæ rationes esse constat.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Quum igitur talis motus fuerit, &c.) Græcè, ὅπότερ' οὐκ ἔστι αὐτῇ κίνησις ἰκανὴ ἢ μόνῃ παρασυνδύασαι τὸ σῶμα πρὸς ἔμετον. Quū igitur talis motus sufficiens sit etiā solus, corpus ad vomitum præparare. Vt si medicamento coniungatur.) Omissa sunt hoc loco duo verba. Græcè enim ita legitur, εἰκὸς δ' ἢ πρὸς συνελθῆσαν αὐτῷ ἐμετικῷ φαρμάκῳ μικρῷ τινι γένεσθαι δρασικωτέραν. par est vt si ipse vomitorio alicui medicamento leuiori coniungatur, fiat efficacior. Vt sit sensus verborū Galeni eiusmodi: Si se solo motus potest corpori concitare vomitum, multo magis concitabit, si medicamentum vomitorium, quantumuis leue, accesserit.

APHORISMVS XV.

Ἐπὶ βέλῃ μάλλον ἄγειν τὸ ἐλέβορον, κίνει τὸ σῶμα. ἐπὶ ὧ παύσαι, ὕπνον ποιεῖ, καὶ μὴ κίνει.

Quum volueris vt veratrum magis ducat, corpus moue. Vbi verò sistendum esse censueris, somnum conciliato, & haud moueto.

PRæcedenti aphorismo docuit Hippocrates, quod medicamento purgantis iam assumpti vis per corporis motum

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

tum sit excitanda. Nunc idem quod antea docet, simulque qua ratione immodicam eiusdem purgationem sistere ac cohibere oporteat monstrat, inquires: Vbi volueris ut veratrum, aut aliud quoduis medicamentum purgans magis ducat, efficaciusque vacuet, moue corpus, propter causas in præcedenti aphorismo expositas. Quum vero sistere, ac sedare immodicam purgationem volueris, somnū facito, nec moueto corpus. Quippe, Philot. teste, somnus animalium & vitalium facultatum quietem affert, atque adeo easdem corroborat, quæ subinde robustiores factæ assumptum medicamentum, attractosque ab iis humores concoquunt.

ANNOTATIONES IN GALIENI COMMENTARIOS.

Qui veratrum sumpsit.) Recte ita interpretis conuertit hunc Galeni locum. Græcè enim est, ὁ ἐκείνου ἐληφόρα, id est eū qui sumpsit, non sumpturus est, ut Brasauolus perperam est interpretatus, veratrum. Quam certe interpretationem contra interpretum omnium mentem confinxisse Musam censeo, ut haberet ansam Galenum temerè vellicandi, quasi is minus recte aphorismum Hippocratis introduxerit. Tamen omnibus constat, non Galenum, sed Musam potius Hippocratis sententiam non recte intellexisse. Vellem itaque ut deinceps disceret Musa, cautius tantum virum reprehendere. Non est autem absque ratione, &c.) Græcè ἐὺλογον ὅτι τὰναντία τοῖς ποιεῖσι τὸν ἑμετον, πάλαι τὴν κατὰ θαρσιμ. Rationi vero consonum est, ut ea quæ contraria sunt iis quæ cient vomitum, sedent purgationem. In quo motus animales.) Græcè, ἡρεμίαν ἐργαζόμενος τῷ ψυχικῶν ὅσων, in quo actiones animales ociantur, quiescuntue. Simile est quod lib. 1. de Sympt. cau. cap. 9. scribit Gal. inquires: Neminem latet, sensus per somnos aut ociosos omnino esse aut debiliter agere. Et paulò post iterum: Itaque toto hoc tempore, ait, quo quis dormit, animalis facultas quiescere, naturalis vero validius agere videtur. Qui & per sensum fiunt.) Quæ legendum: refert enim actiones. Intelligit itaque actiones animales sensificas, quæ numero quinque sunt, videndi, odorandi, gustandi, audiendi, & tangendi. In motibus qui fiunt ex appetitu.) Græcè, ἐν ταῖς κατὰ ὁρμὴν κινήσειμ, in motibus quæ voluntate suscipiuntur, aut voluntati

iis simpliciter. Intelligit autem motrices actiones.

APHORISMVS XVI.

Ἐμέτερος ἐπικίνδυνος τοῖσι σώμασι ὑγίαιας ἔχουσι, πᾶσιν ὅν ἐμποιέει.

Veratrum iis qui sano sunt corpore periculosum est, quippe conuulsionem efficit.

Quod suprà generatim de omnibus purgantibus medicamentis dixit Hippocrates, id ipsum nunc speciatim de solo veratro asserit: nempe quod illud sit periculosum iis qui sano sunt corpore, quādoquidē conuulsionem ex inanitione, quę ut antea dictum est, letalis est, afferat. Idq; non alia de causa, nisi quod nihil excrementorum in corpore inueniens, sanas partes solidas, nervos potissimum, depascatur, & eandem humiditatem dissipet atque exiccet: quemadmodum in iam citatorum aphorismorum explicatione copiose à nobis est dictum.

Sec aph. 2
26, et. 37

Veratrū
cur cōuul-
sionem
affert.

APHORISMVS XVII.

Ἀπυρέτω ἐόντι ἀρσινίη, καὶ καρδιαγμός, καὶ σκοτώδινος, καὶ σῶμα ἐκπικνέμενον, ἄνω φαρμακίης δεῖ αὐτὸν σημαίνει.

Si ei qui febre vacat, cibi inappetentia, & cordis dolor, & vertigo accidit, osq; amarum fuerit, quod medicamento per superiora indigeat, significant.

Sectione prima monuit Hippocrates, ut medicus humores per conferentia, & ad quę natura ipsa tenderet loca vacuaret. Ut autem sciret quorsum hæc ipsa vergeret, voluit etiam certa quædam signa cōmemorare quibus naturæ motus deprehendi posset. In hoc autem aphorismo notas quasdam tradit, quibus naturæ motus ad superiora cognoscitur, inquiens: Si ei qui febre vacat cibi inappetentia (idem enim significat ἀποσιτίη, Galeno teste, quod ἀνορεξία) accidat, primum signum erit vnde colligi potest, laborantem purgatione per superiora egere. Neque enim hæc inappetentia aliunde procreatur, quam ab ipsa bile quę appetendi facultatem deiicit: idque per se ipsam, &

Notæ quibus natu-
ræ motus
ad superi-
ora cogno-
scitur.

quia

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Musæ in-
terpreta-
tio dāna-
tur.*

*Cordis do-
lor.*

quia calefacit ventriculum. Calor enim præter naturam quæ excitat, solida corpora laxando dissolvit, & ad attractionis functionem reddit imbecilliora. Hinc est quod Galenus li. 1. de Sympt. causis. ca. 7. scribat, inter potissimas continentesque causas quibus fames impeditur, calorem numerari, Et cap. 62. Artis medicæ tradit, quod calidior natura ventriculus, melius quidem concoquat quàm appetat. Quare supra Comment. 2. huius sectionis, inter cætera signa biliosi humoris, cibi appetentiæ defectum recēset. Non autem temerè adiectum est ab Hippocrate, si febre vacat: vbi enim æger febre simul correptus fuerit, tum inappetentia hæc non ob bilis abundantiam, sed febrem potius accidit. Respuunt enim ægri in omnibus febribus, potissimū autem vehementibus, & continuis, cibum. Musa locū hūc in suis Cōmentariis nō videtur intellexisse. putat enim febrium ideo mentionem fecisse Hippocratem, quod in illis, etiam si adest cibi inappetentia, non necessarium sit per superiora purgare, quod scilicet vomitum elicientia medicamenta calidissima sint. Quasi verò ea quæ per inferiora purgant, non sint etiā calida. Constat tamen, vtraque interdum medicamenta in febribus, non quidem ob igneam febris, vt ait Galenus sect. 1. apho. Comment. 24. caliditatem: hanc enim scimus sui ratione nocituram, sed propter humores illam efficientes adhiberi. Quapropter febriū non ideo facta est mentio, quod in illis purgare aut vomitum elicere interdicit Hippocrates: sed vt certi essemus, febre non præsentē, inappetentiæ causam esse humores biliosos sursum impetum facientes. Quibus quidem humoribus in febribus inappetentiam acceptam referre certò haud licebit, quum etiam febres reliquæ haud biliosæ appetentiam, vt iam dictum est, deiiciāt. Aliam etiam priore magis absurdam rationem affert, quam qui volet in eiusdem Comment. legat. Alterum signum quo eos qui per superiora purgandi sunt cognoscimus, est cordis dolor, quem *καρδίαγωγόν* vocat. Per cordis autem dolorem nihil aliud intelligit, nisi *ὁ δύνην τῆς στομάχου*, id est oris ventriculi dolorem, Philotheo etiam teste, quod veteres vt Gal. multis in locis testatur, *καρδίαν*, hoc est cor nominauerunt, quemadmodum alibi copiosius demonstraui. Hic itaque dolor quum fiat à flaua bile os ventriculi infestante,

fit ante, manifestum est quod per superiora purgationē mon-
 stre. Et nullum sanē eius doloris præsentiū remedium vo-
 mitu reperiri potest. Tertium indicium est vertigo, quæ sci-
 licet fit per consensum à vētriculo sursum delatis humori- *Vertigo.*
 bus & vaporibus. Quartum, oris amaritudo, quæ itidem bi-
 lis in toto corpore præ se fert redundantiam. Causam eius *Oris ama-*
 rei explicat Galenus libro. 2. Vi&. acut. commēt. 29. vbi in- *ritudo.*
 ter cætera sic scribit: Os amaricat, non quod malum in ore
 magis fiat, sed quod sentiendi eam partem natura generis
 humorum discretoriam fecit. Quare rectissime Hippocra- *6. Epide.*
 tes dixit, lingua quale sit humorum serum indicat. De iis *par. 5. aph*
 vero hoc in loco Hippocrates potissimum loquitur, quibus *14.*
 flaua bilis in ventriculum effusa supernatat. Hæc enim per
 membranam subiungentem gulam sursum delata, os amare-
 scere facit, ait Philotheus. Quum itaque quatuor iam com-
 memorata symptomata nō accidant nisi à flaua bile in ven-
 triculo supernatante, & suapte natura superiora petēte, igitur
 per superiora esse purgandos eos quibus hæc ipsa eue-
 niunt, recte significare dixit Hippocrates.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Cordis autem morsus, &c.) Græcè, ὁ ὅ καρδιωγμός δῆξίς *καρδιωγ-*
 ἐστὶ καρδίας, τῆς ἐν τῷ σώματι τῆς γαστρὸς. Cardiogmos autē *γμός.*
 morsus est cordis hoc est oris ventriculi. Circumuolui, hoc
 est, circumstantia moueri.) Græcè est, ἐπειδὴν ἅμα περιδι-
 νείσθαι δοκῇ τὰ βλέπομενα, quando simul videntur circūvol-
 ui ea quæ videntur. Abundant itaque in conuersione hæc
 verba: hoc est, circumstantia moueri. Quum tenebræ vi-
 deantur.) Adiciendum, ipsis Græcè enim est, δοκούντων ἂν
 τῶν σκότως περιεχῶν. Nervorum magnitudinem.) Quip *Nervi ad*
 pe nervorū haud exilium par ex cerebri coniugatione sex- *vētriculū*
 ta ad ventriculum defertur, dispargitur, implicat, contextitq; *delati.*
 maxime os eius, & partes ipsi vicinas ac continuas, inque a-
 lias iam partes ad fundum vsque ipsius ventriculi proten-
 ditur. per quos veluti riuos & ductus aliquos facultas ani-
 malis ad ipsum à cerebro defluit, qua indigentia sentit. Soli
 itaque vētriculo, præsertim iis partibus quæ ad os eius per-
 tinent, natura sensum indigentia & inanitionis excitantē,
 & pungentem animal, afferre cibaria tradidit, Testis Gale-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

nus libro quarto de Vſu part. qui hanc rem copioſius proſequitur. Ruſa.) Græcè, ὡχρὰ, pallida, vt ſuprà, & alibi à nobis dictum eſt.

APHORISMVS XVIII.

Τὰ ὑπὲρ τοῦ φρενῶρ ὀδυνήματα, ὀνόμα καὶ διάρσεως λέγονται, ἂν φαρμακείας σημαίνῃ λέγειν. ὀνόμα ἢ κατῶ, κατῶ.

Dolores ſuprà ſeptum tranſuerſum, qui purgatione egent, medicamento quod per ſuperiora purgat, opus eſſe ſignificant. Qui vero infra, per inferiora.

Quod in eo qui præceſſit aphoriſmo Hippocrates, particulatim de vno oris vètriculi dolore docuit, hoc in præſenti ad omnes qui ſuprà & infra ſeptum tranſuerſum conſiſtunt dolores extēdit, eosque qui ſuprà illud ſunt, purgatione per ſuperiora: illos autem qui infra, per inferiora & aluum purgatione egere aſſerit. Partem autem corporis quam Latini ſeptum tranſuerſum, Hippocrates & alij veteres Græci φρένως, Galeno lib. 5. de Male affect. lo. cap. 3. teſte, appellarunt ideo, vel quod ſimpliciter illis in mentē venerit, vel, vt nōnulli putant, quia ea parte inflammatione laborante, mens lædatur: poſteriores Græci priſco neglecto nomine διάφραγμα vocauerunt, quod ſcilicet inſtrumenta reſpirationis ab alimenti inſtrumentis diſtinguat. Inter Latinos Plinius, quem in ſua conuerſione Leoniceus ſecutus eſt, partē hanc corporis præcordia nominavit. Cornelius Celfus, & alij, præcordiorum voce hypochondria intelligunt. Proinde quum præcordiorum vox ſit ambigua, præſtat pro ea vti Græca, aut Latina ſeptum tranſuerſum, vt nos fecimus.

**Septū trās-
uerſum
φρένως.**

**Διάφρα-
γμα.**

**Præcor-
dia.**

**Qui pur-
gatione i-
diget,
et c.**

Non autem ab re dixit Hippocrates, qui purgatione indiget: ne ſcilicet imperitus quiſpiam omnes dolores ſuprà ſeptum tranſuerſum conſiſtentes, per vomitum curandos eſſe putaret. In pleuritide enim ſæpe dolor eſt ſupra ſeptū trāsuerſum, neque tamen purgatione, ſed venæ potius ſectiōne, vt metipſe Hi. li. 2. Viſc. acut. apho. 10. teſtatur, indiget. Nonnunquam etiam à flatibus ea in parte dolores naſcuntur,

tur, neque tamen vacuatione per superiora egent. Qui vero dolores infra septum transuersum consistunt, per inferiora purgationem requirunt. Quò enim natura maxime repit, eò ducere per conferentia loca noxios humores oportet, Hippocrate autore. In Galeni commentariis nihil est quod annotationem requirat, nisi quòd ab initio pro antea conuertendum erit prior. Græce enim est *ὁ πρόσθεν*. Passim etiam pro præcordiis, dicendum erat septum transuersum.

APHORISMVS XIX.

Ὁ ὁσσοὶ ἐν τῇσι φαρμακοποσίαις μὴ διψῶσι καὶ θαυρόμενοι, ὁπῶν ὅν) πρὶν ἢ διψήσωσι.

Qui in medicamentorū potionibus quū purgantur haud sitiunt, ij non desinunt priusquam sitiant.

Hippocrates in hoc aphorismo peractæ iam purgationis signum esse tradit, sitim, quod scilicet hæc ipsa in medicamentorum potionibus facta humiditatis indigentiam nunciet. Quod Philotheus etiam iis verbis confirmat. γίνεται γὰρ διψὰ λό- *Sitis signū*
γω κενώσεως τῆς περιττωμάτων, δι' ἧς λόγος ὅδ' ἵπποκρά- *peractæ*
ται, ἢ ὅσον τῆς κενώσεως τίθησι, *Purgatio-*
Sitis enim de qua Hip- *nis.*
pocrati sermo est, fit ratione vacuationis excrementorum, quam etiam statuit vacuationis finem. Quippe vacuatis excrementis necesse est os ventriculi exiccari, atq; adeo sitim excitari. Si vero quum purgantur, non sitiunt ægrotantes, nondum perfecte esse vacuatos noxios humores inde coniciamus. Proinde recte Philotheus dixit, ὅτι ἡ διψὰ γινομένη ἐν ταῖς φαρμακοποσίαις ἀγγέλλει ἔνδεαν τὴν ὑγρότητος. Perpetam autem hic aliqua exemplaria habent *ξηρότητος*. ὅ ὃ ἂν *ἂν*
φορμηλοῖ μὴ ἐκκενῶσθαι τελείως τοὺς χυμοὺς: Quia sitis ipsa in medicamentorum potionibus facta, humiditatis indigentiam nunciat. Siti autem vacare, non perfecte vacuatos esse humores denotat. Quare nō temere dixit Hippocrates, qui in medicamentorum purgantium potionibus, quum purgantur non sitiunt, ij non desinunt, scilicet excernere, aut vacuari, priusquam sitiant. Neque enim tum medicamentum vniuersam suam actionem exeruit, sed reliqui sunt adhuc humores aliqui, quos vacuare oportet, donec ex vacuatione siccitas fiat, quæ sitim efficere potest.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.
ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Humoris vacuati naturam.) Græcè, ἡ τῷ ἰδίῳ τῷ κε-
νῶμένῳ χυμῷ, & propter humoris vacuati speciem. Acutū.)
Græcè, ὀξυμύ, acre. De causa fitis plura videre licet libro
primo. Simpl. cap. 30. apud Galenum.

APHORISMVS XX.

Ἀπυρέτως ἐν ἑσιν ἢ γένηται σφόδρος, καὶ γονάτων
βάρος, καὶ ὁ σφύρος ἄλγος, κάτω φαρμακίης δεῖ-
σθαι σημαίνει.

Si dolores circa umbilicū, & genuum graui-
tas, & lumborum cruciatus iis qui febre vacant ac-
ciderint, medicamento purgante per inferiora o-
pus esse significant.

Notæ per
inferna
esse pur-
gandum
denotantes
σφόδρος.

IN hac sententia Hippocrates tradit signa, quibus cogno-
scere licet, quando per inferiora purgatio fit molienda,
inquiēs. Si cruciatus iuxta umbilicū intestina torquētes:
id enim σφόδρος significat, vt suprā dictum est: & genuū
grauitas, lumborumque dolores iis qui non febricitant acci-
derint, medicamento quod per inferiora purgat opus esse
significant, propterea quod omnia hæc symptomata humo-
ris noxiij motum atque impetum ad inferiora fieri denotēt.
Quare hic aphorismus planè est contrarius ei qui suprā or-
dine est decimus septimus, in quo Hippocrates signa recen-
suit, quæ humorum motum ad superiora significant.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Paulò ante.) scilicet apho. 17. Casibus.) Græcè συμπτώ-
μασι, symptomatis, vt sæpe iam monuimus. Pro motione
noxiorū humorum.) Græcè, κατὰ τὰς ῥοπὰς τῶν λυπούντων,
pro inclinatione eorum quæ infestant.

APHORISMVS XXI.

ὑποχρώματα μέλανα οἶνε αἷμα μέλαρ ἀπ'
αὐτομάτῃ ἰόντα, καὶ ξυὺ πυρετῷ καὶ αἵνῳ πυρετῷ, καί
κίσα. καὶ ὁ νόσος ἂν τὰ χρώματα πονηρότερα ἢ, μᾶλ-
λον

λον κακίον· σω φαρμάκω, ἄμεινον· ἢ ὁκόσω ἢ
πλείω χρώματα, & πονηρά.

Nigræ deiectiones veluti sanguis niger sua spōte exeunt, & cum febre & sine febre, pessimæ: & quo plures deteriores fuerint colores, eò peius. A medicamento autem si tales egeruntur, melius est: & quo plures colores fuerint, eò minus mali erūt.

DE nigris egestionibus sua sponte exeuntibus, hoc in aphorismo agit Hippocrates: easque siue cum febre, siue citra febrem fiant, semper esse pessimas ait. Differunt autem deiectiones nigræ ab atra bile, ut Galenus copiose admodum in Commentariis docet, aliisque multis locis quæ citauimus in nostris annotationibus in. 4. Galeni librum de Tuenda san. Sed quam hic deiectionem nigram, quod scilicet sola sit prædita nigredine, vocat, alibi, & in sequentis etiam aphorismi Commentariis, humorem melancholicum appellat. Nō est itaque alia nigra deiectio, quàm atra bilis, naturalis nominata, quæ est veluti fex sanguinis. Quapropter & hoc in loco eius colorē esse instar sanguinis nigri, qui scilicet diu extra vasa moratus est, & per intestina defertur. Philotheus deiectiones nigras tales esse tradit, ὁ ποιεῖν τὸ δὴ ἀνασομώσεως ἀγγείου πρὸς ἑντέρα φερόμενον αἷμα πικρὸν μελανθὲν: qualis est sanguis concretus niger ex apertione oris vasis alicuius ad intestina delatus. Causam vero nigrarum deiectionum Galenus in Commentariis exposuit. Cæterum prædictæ deiectiones sua sponte, hoc est sine medicamento quod purgandi facultatem obtinet, Galeno in Commentariis teste, exeunt, per vniuersum morbum scilicet, aut saltem per longo ipsius tempore: verbum enim ἰόντα, quo vtitur Hippocrates, temporis spacium significat, ut testatur etiam in Commentariis Galenus. Diserte itaque innuit, non tantum iuxta morbi vigorem, sed etiam eiusdem initium, fieri debere nigras deiectiones. Et cum febre & sine febre, pessimæ: quod scilicet nunquam non à causa mala vel frigida, vel calida profiscantur. Quippe calor sanguinem in iecore adurit: Frigus vero calorem natium extinguit, ideoque

Deiectiones nigræ.

Deiectione nigra.

Humor melancholicus.

ἰόντα. Sponte.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

fit vt subinde ſāguis nigreſcat. Et quò plures deiectionū co-
lores deteriores fuerint, eò peius: multorum enim & pra-
Deiectionum uorum in corpore affectuū ſunt ſigna. Mali autem ſunt co-
colores lores nigri & liuentes, quiq̃ue colliquationem aut putredi-
deteriores nem præ ſe ferunt, vt diximus in enarratione aphoriſmi. 1 4
ſect. ſecundæ. Non autem temere dixit Hippocrates πονη-
ρότερα, hoc eſt deteriores. Boni enim ſi fuerint colores illi
2. Aph. 12 deiectionum, nihil mali portendunt. Hinc ſuprà dixit, In
profluuiis ventris mutationes excrementorum iuuant, niſi
in praua commutentur. Si quidem bonæ excrementorum
mutationes, corpus exquisitiuſ ex purgari ſignificant, vt in
eius ſententiæ enarratione copioſius à nobis eſt dictū. Cē-
terum à medicamento ſumpto melius eſt tales, hoc eſt plu-
res & deteriores etiā eſſe deiectionū colores, & quo plures
colores fuerint, eo minus mali. Plures enim prauorū humo-
rū ſpecies vacuari, naturamq̃; infeſtantes malos humores ſu-
peraffe iam ſignificāt. Sunt qui aliter hunc Hippocratis lo-
cū exponant, ita nimirū. Quo plures colores excrementorū
à ſumpto medicamēto fuerint, modo nō prauī ſint, eo me-
lius erit. Sed iſta interpretatio primū Hippocrati reluſta-
tur, qui ait, σὺν φαρμάκῳ ὃ, δηλονότι τὰ χρομαῖα πονηρότερα
ἢ, & μείνον. à medicamēto autē ſumpto, ſcilicet, colores excre-
mentorū ſi prauī fuerint, meli⁹ eſt. Dein quoq̃; Galeno ad-
uerſatur, qui in Cōmen. ait, à medicamēto purgante plures
humorū ſpecies vacuari, nihil abſurdū aut malū ſignificare.
Accedit quod aliqua exēplaria legūt πονηρόν. quæ lectio e-
uidēter mōſtrat, plures excrementorū colores in purgationi-
bus à medicamēto factis, nō fore malū. Proinde vbi plures
excrementorū colores à medicamēto vacuatorū etiam malī
fuerint, quia vtiq̃; naturā humores vitioſos debellaffe ac ſu-
peraffe ſignificāt, nihil mali portēdere poſſūt. Ideoq̃; recte
ab Hippocrate dictū eſt, quo plures fuerūt prauī colores, eo
melius. plures enim colores vitioſos vtiq̃; humores quos illi
colores præ ſe ferūt, vacuatos eſſe demōſtrāt. Secus accidit,
ſi ī ſpōtinis vacuationibus vētrīs, colores illi prauī apparue-
rūt, vt ex ſententia Hippocratis paulò antè citata conſtat.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

A priscis quidē.) Addendū medicis nigre. Græcè enim eſt,
ὑπὸ

ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν μέλανα. Nam acre & corrosives.) Hūc locum planè luculentū reddunt atque explanant quæ lib. 2. de Natu. facul. scribuntur à Galeno hunc in modum: Nigra bilis malignior, quàm quæ naturalis est, redditur. Nomē talimen tali succo nullum est inditum, nisi quod aliqui vel radētem eū, vel acidum appellarunt, quoniā scilicet acris in modum aceti fit, & corpus animantis radit, etiā terram si suprà eam sit effusus, quandamque cū bullis velut fermentationē ebullitionemq; excitat. vbi scilicet adscititia putredo nigro illi succo naturaliter se habēti accessit. Mihiq; videntur veterū medicorum pleriq; id quod est, tali succo naturaliter se habente, quod & infra deiicitur, & sæpe suprà fluitat, atrum vocare succū, non atrā bilem. Quod vero ex vstione quapiā ac putrescentia in acidā migravit qualitatem, id atram nūcupare bilem. In terram effusa.) Legendū, effusæ. refert enim διαχωρήματα, hoc est deiectiones. Sicuti quis.) Græcè, ὅσῳ ἂν εἴ τις, sicuti si quis, &c. Qualis.) Addendum etiam. Græcè enim est, οἷα καὶ τοῖς παχέσιν οἴνοις, qualis etiā vinis crassiorib. Cōmētariis de facult. natura.) Loco paulò antè citato. Quantā ipse.) Adiciendū, rursus: quippe Græcè est, ὅσον δ' αὐτὰ λιν. Ad ventrē.) Græcè, εἰς τὴν γαστέρα. Per vētrem autē intelligit totā capacitatem in qua vētriculus, intestina, & lien cōtinetur. Fient enim.) Græcè, γενήσεται, forent. Impossibile est, &c.) Græcè, καὶ τί γε ἀδύνατον ἅμα ταυτὸν ἐρυθρόν τε καὶ μέλαν ὑπάρχειν, atqui impossibile est idē simul & rubrū & nigrū esse. Mox apparebāt.) Græcè, τάδε ὕστερον ἐπιφανόμενα, postea apparebant. Alibi.) Nimirū lib. 2. Epid. sect. prima. Venientes.) Græcè, ἰόντες, exeūtes.

APHORISMVS XXII.

Νοσημάτων ὀκώσων ἀρχομένων, ἢ χολὴ μέλαινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐπέλθῃ, θανάσιμος.

Si atra bilis in quocunque morbo incipiēte, vel suprà vel infra exierit, letale est.

IN eo qui hūc præcedit Aphorismo, Hippocrates de melancholico seu nigro humore verba fecit. In præsentī de atrabile loquitur, cui⁹ excretionē in morborū quorūlibet initiis siue p̄ inferna, siue superna fiat, semp esse malā ait. Per p̄icipiū autē morborū intelligit vniuersale, i quo

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

scilicet nulla adhuc apparet coctio . In eo itaque si atra bilis non naturalis, de qua in explicatione præcedentis sententiæ diximus, suprà vel infrà exierit, letale est . Significat enim naturam male esse affectam, utpote quā constat nunquā vacuare superuacua, nisi concocta fuerint. Quum itaq; nūc in principio morbi atra bilis vacuetur, certū est eam non naturæ lege, sed propria malitia vacuari. Letalem vero esse atræ bilis vacationem, hinc sciri potest. Generatur enim atra bilis non nisi ex melancholico humore putrefacto, aut è flava bile immodice exusta . Quapropter si deorsum per intestina feratur, abradit ea, & exedit, dysenteriasque letales efficit. Hinc est quod infrà dicat, Dysenteria si ab atra bile inceperit, letalis: si vero sursum impetum fecerit, radit & exulcerat ventriculum ac gulam, & in cōsensum cerebrum aliasque corporis partes rapit.

*Bilis atra
generatio*

aph. 24.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

In primo lib. Epide.) Sectione scilicet 2. Constitu. secunda. Coctiones iudicij.) Adiciendū, celeritatem. Græcè enim est, πεπασμοὶ ἑκ χύτης καὶ κρίσεως. Ad malos abscessus.) Legendum, & ad malos abscessus cōuersa. Græcè enim scribitur, καὶ ἐς κακὰς ἀποσάσεις τρεπόμενα. Reliqua sūt plana.

APHORISMVS XXIII.

Ὅσοι σιμὲν νοσημάτων ὀξέον, ἢ ἐκ πολυχρόνιων, ἢ ἐκ ξωμάτων, ἢ ἄλλως πῶς λεπτανομένων χολὴ μέλαινα ἢ οἰοῖται αἷμα μέλαρ ἐπέλθῃ, τῇ ὑσέραιῃ ἀποθνήσκουσι.

Quibus à morbis acutis, aut diuturnis, aut à vulneribus, aut alio quouis modo vehementer debilitatis, atra bilis, aut veluti sanguis niger exierit, postridie moriuntur.

SVperiore sententia de atra bile tantum Hippocrates egit, in præsentī verò de atra bile, & nigro seu melancholico humore, simul tractat inquires: Quibus à morbis acutis, vel post morbos acutos, id enim significat ἐκ νοσημάτων. Quippe nō raro ἐκ Græcis idem quod μετὰ denotat.

denotat. Quale est illud, ἐν νυκτὶ δ' ἄνεμοι χαλεποὶ, τὰ τέ-
 σι μετὰ τὰς νυκτὰς. Aut à vulneribus, aut alio quouis modò
 debilitatis: neque enim per λεπυσμύνης alios quàm eos qui λελεπῆς
 ad extremam venerunt imbecillitatem, intelligere oportet. μένοι.
 Græcis enim, Phauorino teste, λεπῖνω idem interdù quod λεπῖνω.
 ἀσθενῶ, καὶ λεπῖς idem quod ἀσθενής significat. idque ideo,
 quod summa debilitas raro citra corporis gracilitatem eue-
 niat. Atra bilis, hoc est non naturalis: aut veluti sanguis ni-
 ger, id est naturalis atra bilis exierit, hoc est, vel per superi-
 ora vel inferiora excreta fuerit: postridie moriuntur, pro-
 pter nimirum imbecillam facultatem, & morbi magnitudi-
 nem, vt in Commentariis Galenus latius explicat. Aliqua
 exemplaria habent ὑπέλθῃ id est subter exierit. Sed prior le-
 ctio melior est, vt scilicet legamus, ἐπέλθῃ, quemadmodum
 in eo qui hunc Aphorismum præcedit.

ANNOTATIONES IN GALENI

Commentarios.

Prior.) Græcè, περὶ κείνου, qui illum præcedit, vigesimus
 scilicet primus. Quem sensum alia exemplaria clarius expri-
 munt, quæ habet ὁ περὶ κείνου, qui est ante illum, scilicet an-
 tecedentem, qui ordine est 22. Vt non possint concoque-
 re.) Græcè, οὐ μήτε πέψαι δύνασθαι, vt nō possit, scilicet im-
 becilla natura, concoquere. Quæ ita parua.) Græcè, τὰ ὀ-
 τω μοχθηρά, quæ ita praua. Typographi erratum. Et id-
 circo sunt difficilia. Mortem autem.) Græcè, καὶ ταύτῃ χα-
 λεπὸν τὸν θάνατον ἐκ ὧν ὑσέρω φέρει, idcirco mortem molestā
 non longo pōst tempore afferunt: quod nimirum propter
 summam imbecillitatem natura humoribus prauis diutius
 repugnare haud possit, sed cogitur postero & sequenti die
 succumbere. Hanc esse verborum Galeni sententiam, anti-
 quus etiam interpret confirmat, qui locum hunc ita conuer-
 tit: Vnde necesse est vt illi humores præualeant, & extrā ef-
 fluant, cū natura nō sit talis quæ eis resistere valeat. Quod
 cum ita sit, non cōsequitur, sicut in aliis morbis, sic & in hoc
 mortem morari. Quare quum ait Galenus ἐκ ὧν ὑσέρω, subau-
 diendum erit χρόνῳ. vt sit sensus, non longo post tempore,
 id est in vigore, vt in aliis contingit morbis: quippe Galeno
 lib. 3. de Iudiciis cap. quinto teste, nemo vnquā vi morbi in
 declinatione mortuus est: sed statim postridie noxij illi hu-
 mores

Galenus lo-
 cus enar-
 ratus.

ce
 ce
 ce

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

mores mortem afferunt. Hæc itaque verba, καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασι, manifeste ostendunt, eos in principio vel augmento morbi, & minime post, hoc est in vigore, quemadmodum in aliis morbis accidit, mori. Neq; enim natura ita prostrata & viribus destituta, Galeno lib. 3. de Iudiciis cap. 9. teste, ad pugnam contra morbum excitatur, atque adeo statim mors sine iudicio subsequitur, in principio nimirum, vel augmento. Vis nãque imbecilla ad vigorem morbi durare non potest. Robustiore vero natura ipsa existente, ad vigorem durare potest. quo tamen tempore, quia à morbo superatur, mors accidit. Interpretis verba, non in postremis afferunt mortem, idem præ se ferunt. Nam in postremis morbi temporibus, minime afferre mortem voluit, sed primis potius, nempe principio vel augmento. Aliqua exemplaria Galeni habent, ὅτι θάνατον ἐν ὑσέρῳ φέρει. Eamque lectionem Musa probat, atqui perperam. sequentia enim verba καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασιν, huic lectioni prorsus aduersantur. Quippe alij morbi non postero die, sed longiore tempore mortem afferunt. Vel qualis sanguis niger.) Abundat, vel. Græcè enim est, ὑποχωρήματα μέλανα οἷον αἷμα μέλαν. Hæc enim.) Quæ scilicet deiciuntur. Ut ille.) Videlicet sanguis niger.

Musa sententia im-
probata.

APHORISMVS XXIIII.

Δυσεντερία ἢ ἡ ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξεται, θανάσιμος.

Difficultas intestinorum si ab atra bile incœperit, letalis.

Dysenteria species.

Dysenteria ab atra bile facta cur letalis

QUum quatuor sint dysenteria, Galeno lib. 3. de Sympt. causis cap. 8. teste, species, hic de vltima, quæ intestinorum est exulceratio, & in qua paulatim & breuib. intervallis deiectio fieri solet, Hippocrates loquitur, eãq; si ab atra bile incœperit, esse letalem ait. quod, ut Galenus in Cōment. suis tradit, à cæcro ulcerato nihil differat. Accedit quod medicamentum ipsa intestinis, ut externis partibus, imponi non queant, neque illis tantisper donec facultatem suam exerant adherere. Præterea intestina ipsa male affecta, ab alimenti excrementis semper irritantur. Sūt enim intestina, Galeno lib. 1.

de

de Tuē. san. teste, excrementorum primi generis receptacula.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Quæ à quibusdā rufa.) Græcè, ὑπὸ τῆς ὠχρᾶς μὲν, quæ à nonnullis pallida. Eius conuersionis rationē, iam sæpe hic, & alibi mōstrauimus. Abrasis prius in summa superficie.) Græcè, ξυομλύνων μὲν τὰ πρῶτα τῇ τῷ χυμῷ δριμύτητι τῇ ὑγέ-
ρων, abrasis quidem primum ob biliosi humoris acrimoniam intestinis. Postea vero exesis, &c.) Hic quædam ab inter-
prete omissa sunt. Græca enim ita habēt, ἀναβιβρασκομλύνων Interp-
d' ὕδρον, ὡς ἐλκυσθαι καὶ γίνεσθαι δυσεντερίαν, exesis vero *is oscitā-*
subinde vt exulcerentur, & fiat intestinorū difficultas. Vbi *tia.*
igitur hic cācer, &c.) Græcè, ὅπερ τοίνυν ἐπιπολῆς συνιστάμενος
ὁ τοῦτος καρκίνος, ἢ τοῖς δυσίαιτος, ἢ παντάπασιν ἀνίατος ἐστίν.
Quū itaq; hic cācer in corporis superficie cōsistēs, aut difficul-
ter sanet, aut oīno sanari nō possit, &c. Insidētē.) Græcè, ἐπι-
κέμενον, impositā, inharētē, incūbētē. Quia nihil illi conti-
nuū, &c.) Græcè, ὡς μὴ δὲν ἔχειν δύνασθαι διὰ παντὸς ὁμιλοῦν
φάρμακον ἐαυτῷ, quia nullū illi medicamētū assiduo adha-
rere possit.

APHORISMVS XXV.

Αἷμα ἂν ὠθερ μὴ ὁ κοῖτορ' αὖν ἦ, κακόμ. κάτω ὃ τὰ
μέλαινα ἔποχ' ὠρέοντα, ἀγαθόν

Sanguis qualiscūque fuerit suprā emissus, ma-
lus est: infrā vero, si nigra subeunt, bonum est.

IN iis qui præcesserunt Aphorismis, Hippocrates de iis
egit qui nigra deiiciūt: nūc de iis illi sermo est, qui san- *Sanguis*
guinē vel per os, vel per inferiora excernūt. Inquit autē *suprā e-*
sanguinē suprā, hoc est, Galeno interprete, per os, qualis- *missus cur*
cūq; fuerit, id est, siue rubicūdus, siue spumofus, siue flau⁹, si *malū por-*
ue niger, hoc est, siue pur⁹ syncerus ve, siue pituitosus, siue *tendat.*
biliosus, siue melācholic⁹ fuerit, malū esse. i. malū aliqd por-
tendere. Nā aut apertionē, aut exesionē, aut rupturā alicui⁹
vatis in superiorib. partib. consistētis significat, idq; in viris
maxime. Quod adiiciēdum necessariō erat propter mulie-
res, quib. nōnunquam sanguinis vomitus, teste Hippocrate,
accidit, non quidē propter causas paulo antē dictas, sed ob *s. aph. 32.*
suppressa potius menstrua. Malū autē is quoq; vomitus por-
tendit, yteri nimirum obstructionem: qua quidem sublata,
& ipse

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

& ipse sanguinis vomitus cessat. quod Hippocrates loco iam citato iis verbis testatur: Mulieri, inquit, sanguinè euomen-
 ti, menstruis erumpentibus, solutio fit. Cæterum dictionem
 Suprà, necessariò, vt dictum est, per os interpretamur, vt ni-
 mirum hac ratione sanguinis è narib. profluuium excluda-
 mus, quod magna ex parte est iudicatorium, atque adeò bo-
 num, & minime malum. Hinc est quod Hippo. infrà, sect. sci-
 licet 5. Apho. 33. dixerit: Menstruis deficientib. sanguis è na-
 rib. promanans, bonum. Quod si vero nigra infrà deiiciun-
 tur, bonum est. Sic enim, vt in contextu Græcorum est ver-
 borù, legèdum. vel in eum modum, κατὰ τὸ τὰ μέλαινα ὑπο-
 χωρεῖν τὰ ἀγαθὰ. Non autem simpliciter, κατὰ τὸ ἀγαθόν.
 Infra autem Galenus & Philotheus interpretantur, per hæ-
 morrhoidas. Bonū vero, ἄμεινον, id est melius. Per hæmor-
 rhoidum enim profluuium melancholicus humor quem ho-
 minis natura coaceruauit, vacuatur. Quod Hippocrates etiā
 infrà iis significare verbis voluit: Atra bile vexatis, hæmor-
 rhoides superueniētes, bonū. Huic lectioni Galenus in Cō-
 mentariis subscribit. Sunt exemplaria in quib. ita legitur,
 κατὰ τὸ ἀγαθόν, καὶ τὰ μέλαινα διαχωρῆμα τὰ κακὰ, infrà au-
 tem bonum: hoc est per hæmorrhoidas, melius. Et nigræ de-
 iectiones, malum, vt dictum est suprà, nempe Aphor. 21. si-
 gnificant. Atque hæc quidem lectio manifeste hæmorrhoi-
 das à nigris per aluum deiectionibus distinguit.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

De nigris deiectionibus sermo, &c.) Rectè sanè hunc in
 modum Galeni verba est interpretatus Leonicens, nō ob-
 stante quòd in Aldino codice locus ille sit deprauatus. De-
 Aldinus
 codex c-
 mēdatus. siderantur enim illic aliqua, hæc nimirum verba, διαχωρη-
 μάτων μελάνων. νῦν δὲ περὶ τῶν. Proinde Galeni verba ita
 legenda erunt, ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἀφορισμοῖς ὁ λόγος αὐτῶ γέ-
 γονε περὶ τῶν διαχωρημάτων μελάνων. νῦν δὲ περὶ τῶν δ[ι]α-
 τήσεων σώματος, &c. Disrupti sanguinis.) Græcè, τρόπον αἵμορ-
 ραγικόν, per modum copiosi & cum impetu fluentis sangui-
 nis. Est enim αἵμορρᾶγία, vt testis est Definitionum libri au-
 τορ, αἵματος λάβρος ἐκχυσις, copiosa sanguinis effusio. Ma-
 lum.) Græcè, κάκιστον, pessimum. In Epidemiis.) Libro ni-
 mirum 6. part. 5. Aphorif. 25. vbi ita scriptum reliquit: Ab
 atra

atra bile liberant, quia simile per eas profluit, hæmorrhoides. De sanguine ex venis quod hæmorrhoidas.) Græcè, ὡς τῶν αἰμορροΐδων, de hæmorrhoidibus. Tanquam sanante melāchol.) Græcè, ὡς ἰωμένων τὰ μελαγχολικὰ πάθη, tanquam sanantibus melancholica mala. Quod libro sexto Epidem. part. tertia Aphorif. 29. etiam monstravit Hippocrates, ita scribens: Hæmorrhoides habentes neque laterum doloribus, neque pulmonis inflammatione, neque depascēti vlcere, neque furunculis, neque terminthis, neque lepra, neque alphis corripuntur. Et sect. 5. Apho. 11. Atra bile vexatis, & renum malis, hæmorrhoides superuenientes bonum.

Per hæmorrhoidem.) Græcè δι' αἰμορροΐδων, per hæmorrhoides. Siue supra modum.) Si enim plus quam oporteat sanguinis per hæmorrhoidas profluxerit, iecur refrigeratur, atque adeo hydrops subsequitur. Si vero ex toto supprimatur, itidem hydrops, aut tabes consequitur, quemadmodum testatur Hippocrates, qui ita scriptum reliquit: A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non seruetur, periculum est aquam inter cutem vel tabem aduenire.

σ. aph. 12
cc

APHORISMVS XXVI.

Ἡμὲν τὸ δυσεντερίας ἐχομένῳ, οἰοῖται ἄρ' ὅτι
καὶ τὸ χωρὶς ὄσιν, θανάσιμον.

Si ei qui difficultate intestinorum affligitur, veluti carnes per inferiora exierint, letale.

Difficultas intestinorum letalis qua ratione cognosci queat, hoc in Aphorismo docet, inquiens. Si ei qui intestinorum difficultate laborat, partes intestinorum adeo magnæ excernuntur, ut carnis effigiem præ se ferant, letale est. Tanta enim tum erit exulceratio, ut neque caro coalescere, neque cicatrix, ut Galenus ait, obduci possit.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Adhuc constituuntur.) Græcè, ἔτι μὲν συνισαμέναις, quum iam fiunt. Abiecta.) Græcè est, ἀπορροήσασθαι, abasa.

Horum superficie interiore.) Intestina enim, ut testatur Galenus libro 4. de Usu par. corp. humani, duabus constant tunicis,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Tunica in
testinorū
duæ.*

tunicis, externa carnosiore, & interna membranosiore. Duplices autem factæ sunt, partim vt excretoria facultas ipsorum esset validior, partim vt hæc ipsa instrumenta minus afficerentur. Nam aliquando interior per dysenteriam, aliâque pathemata diuturna putrescit, interiore salua. ideoque tum accidit, vt interdum ægroti mortis periculum euadant. Recte igitur Hippocrates dixit carúculas in dysenteria excretas letale esse signum. Quippe alteram, adeoque externam quoque tunicam esse laesam & corruptam significant.

APHORISMVS XXVII.

Ὅσοι σιμὲν τοῖσι πυρετοῖσι αἱμορῶν ἀγέει πλῆθος ὁ κοθενῶν, ἐν τῇ σιμῇ ἀναλήψῃσι, τὰ τέλοισι αἱ κοιλίαι καὶ συγχαίνονται.

Quibus per febres sanguis alicunde large & impetu cruperit, iis quū reficiuntur alui humectantur.

Post sanguinis copiosi per febres eruptionem, interdum aluos humectari hac sententia docet Hippocrates. Fit autem id ipsum non tantum in febribus, sed & aliis morbis. Februm vero potissimum mentionem facit Hippocrates, quod hæc ipsæ magna ex parte, præsertim vbi ardentes fuerint, Galeno libro 3. de Iudiciis cap. 3. teste, per sanguinis è naribus eruptionem iudicetur. Non autem temere inquit πλῆθος, hoc est multitudo sanguinis: quippe si exiguus est sanguis qui profluxit, non est necesse vt subinde aluus humectetur. Neque enim tum calor naturalis imbecillus fit, vt si sanguis largè & cū impetu effluxerit. Quia vt paulatim profluit, ita etiam virtus ipsa paulatim refici potest, quemadmodum Hippocrates ipse suprà docuit, dicens:

2. aph. 7.

Quæ longiore spacio temporis extenuata sunt corpora, lentè reficere oportet. Quæ vero breui, celeriter. In Commen. itaque Galeni vbi Græcè est, ὅτε τὸ αἱμορῶν ἀγίαν, conuertendum erit, ex copioso sanguinis profluuio, & non simpliciter, vt interpretes fecit, sanguinis profluuio. Alicunde, siue id è naribus, vt in febribus magna ex parte accidit, siue per vterum, siue hæmorrhoidas fiat, quum reficiuntur iam è morbo conualescentes, iis alui humectantur, propter alimenta quæ minus bene concocta in ventre morantur, neque in cor-

pus

pus distribuuntur. Quod quidem accidere solet, vbi plus ciborum assumptum fuerit, quàm natura euincere queat. Vbi vero sensim reficiuntur, neque plus quàm natura concoquere & distribuere possit, ingerunt, nō est necesse vt tum aluus humectetur. Repetitur hæc sententia libro 3. Prorrheticorum Aphoris. 40. iis verbis: Quibus sanguinis eruptio multa fuerit, procedente tempore aluus male afficitur, si non vrina concocta fuerit. Nani verbo *πονηρόνεται*, id est male afficitur, complectitur, & humectatur, & quæcunque in ventre perperam fiunt: aliis quidem morbis, aliis inflatis, vel ructu acido correptis, vel prorsus non concoquentibus. Omnia enim hæc caloris natiui inopiam consequuntur, ob quam & vrina aquosa esse apparet.

APHORISMVS XXVIII.

Ὅσοις χολώδεια τὰ διαχωρήματα, κωφώσις γενομένης πάσεται. καὶ ὅσοις κωφώσις, χολωδέων γενομένων πάσεται.

Quibus biliosæ deiectiones sunt, iis surditate superueniente, desinunt. Et quibus surditas præcedit, iis biliosis deiectionibus superuenientibus, finitur.

Hippocrates hoc in Aphorismo, de surditate quæ facile soluitur, agit: docetque hanc fieri ob retentas biliosas deiectiones: & vicissim solui, vbi illæ superuenerint. Loqui autem illum de surditate quæ nō est stabilis, facile è verbo *ἐπιγιγνομένης* colligitur. Fit autem à flaua bile quæ ad cerebrū recurrit, quod humor sit facile mobilis. A pituita enim generata surditas stabilior est, quod is humor crassus & tenax sit. Nihil itaque mirū, surditate ex cursu bilis ad cerebrum facta, biliosas deiectiones desinere. Quod si vero biliosæ deiectiones surditatē sequantur, necesse erit vt biliosa materia è sup̄nis ad inferiora trās-lata, surditas cesset. Porro & si magna ex parte accidit, vt surditas in febribus orta per biliosas deiectiones cesset, tamen soluitur etiam aliis nonnunquam modis, quemadmodum in libello cui titulus est, De morborum decretorio, testatur Hippocrates inquit: Quibus in febribus aures surdescūt, Surditas facile solubilis.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ij necessario febre non discussa delirant: quod quidem delirium sanguis è naribus fluens soluit, vel si venter solutus biliosa demittat, vel si difficultas intestinorù superueniat, vel coxendicum, vel genuum dolor.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

*Affectus
ἐν χέσει.*
ἐν ἔσει.
*Febres
hecticae*
Non de ea quæ habitu diffic.) Græcè, ὁ περὶ τῆς ἐν ἔσει δυσλότης: non de ea quæ stabilis est, & difficulter soluitur. Sunt enim duplices affectus corporis. Quidam leuiter in corpore nostro hærent, & faciliè soluuntur, Græcisque ἐν χέσει διαθέσεις dicuntur. Quidam in habitum abeunt, & difficulter soluntur, iisdemque ἐν ἔσει, καὶ καθ' ἑξιν vocantur. Hinc febres, quæ non nisi difficulter soluuntur illis ἐκτικοί, sicuti contra quæ faciliè, χετικοί nominantur. Testis Galenus libro 8. Ther. metho. cap. 1.

APHORISMVS XXIX.

Ὁκόσοις ἐν τῷ σὶ πυρετοῖς ἐκταλίοις ἐξορίγεια γίνονται, δύσκριτα.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, ij difficile iudicium afferunt.

*Rigores
sexto die
orti malū
portēdūt.*
Rigor.
Rigorem sexto die in febribus ortum, hoc in Aphorismo, veluti eum qui morbum non iudicat, damnat. Per rigorem autem hic intelligere oportet, inæqualem vniuersi corporis cōcussionē & qualificationem: sic enim rigorem Galenus lib. 1. de Sympt. causis. cap. vltimo definit. Quod vt moneamus hoc loco, propter Cornelium Celsum necesse est. Is enim rigoris voce in alia significatione vtitur, nempe pro ea conuulsionis specie, quæ Græcis τρέξις, & interpretibus latinis distensio dicitur. Quod autem Hippocrates ῥίγος appellare solet, hoc ille horrore algoreque interpretatur. Sed oportet nos à Celsi interpretatione recedere duplici de causa. Primo propter diutinam consuetudinem scholarum, quæ hac in significatione voce rigoris multis iam annis vñ sunt. Dein, quia nisi id ipsum faciamus, latina voce, qua Græcorum exprimamus ῥίγος & κρυ, destituemur. Differre autem ῥίγος & κρύμα, manifestissimum fit ex iis quæ scribit Galenus lib. 10. Ther. metho. cap. 4. Et lib. 2. de Sympt. causis, cap. 7. non obstante quod ex eadem

eadem causa, nempe mordacibus & acribus excrementis generentur. *ῥίγος* enim, rigorve latinis, fit, ubi eorundem acrimonia & impetus celeritas intenduntur, tum copia maior, & *ῥίγος*. laborantis virium infirmitas est. *φρίκη* autem, seu horror, oritur, ubi & qualitas predictorum, & impetus velocitas remissior, tum copia minor, & robur tristanti obfistit. Causas vero rigoris copiose docet loco iam citato Galenus. Et lib. 2. de Iudiciis cap. 3. Quibus itaque, inquit Hippocrates, in febribus, & iis quidem continuis, sextum diem attingentibus rigores accidunt, *δύσκειλα* sunt, hoc est *κακὴν ἐπιφέρει κρίσις*, difficile afferunt iudicium, aut sunt mali iudicij. Sed quæ ad huius distinctionis dicique sexti rationem attinent, in Commentariis Galeni abundè explicantur. Non autem temerè à nobis antea dictum est, rigores sextanos in continuis febribus malum portendere iudicium: in intermittētibz enim quotidianis quamvis rigores sexto die fiunt, nihilominus tamen morbum solvunt. Hinc est quod infrà dixerit: Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres solvuntur, *aph. 63 huius sect.*

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

In primo libro Epidemiōn.) Sectione scilicet 2. const. 2, Paulo ante.) Nempe Cōment. 22. In prognostico.) Scilicet lib. 3. Apho. 4. In hoc ipso Aphorismorum lib.) Sect. 2. Apho. 24. In primo Epidemiōn.) Sect. 3. in fine. Vel non firmiter, &c.) Græcè, *ἢ βεβαίαν κρίσιν δηλονότι, ἐπιφέρουσα, ἀλλὰ ὥς ἂν ῥαδίως ἔσθ' ὑποτιμάξαι, ἢ εἰς μακρὸν ἐμπιπνοῦσα χρόνον*, vel non firmum iudicium afferre, sed ut facile sit fieri recidiuam: vel in longum tempus incidens: non autem incidentes, ut Musa conuertit. Neque enim *ἐμπιπνοῦσα* refert *ῥίγος*, sed *κρίσις*, ut sit accusatiuus singularis. *Ca-* tatur. *terum* notandum hoc loco erit, firmam, fidam, certamve iudiciū *firmum.* fidicationem esse, quæ nunquam redit. Et contrà infirmam, *Infirmitas.* infidam ac incertam, quæ cum morbi recidiua fit. Testis Galenus qui libro 1. de Diebus iudicatoris ita scriptū reliquit: *πιστὴ καὶ βεβαία καὶ ἀσφαλὴς, ἢ μὴ κέτι ἐπανδρὶ χορμὴν. ἄπιστος ὅταν ἔσθ' ὑποτιμάξαι.* Cum casibus.) Græcè, *καὶ μετὰ συμπτώματων δ' ἐστὶν ὅτε χαλεπῶν, εἰ ἐκταῖα γίνεται*, accidit vero interdum cum difficilibz symptomatis, si prorogetur. Quæ duo extrema verba nō rectè præterit interpretes, ut ex Græcis li-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

cis liquet, & alio quodā Galeni loco, lib. nimirum 3. Prog. Comment. 1. hunc planè explicante, vbi ita inquit: Intercidit quādoque sextus, qui malè iudicat, propterea quod symptomatis difficiliorib. interdum faciat excidere iudicationem in ὑπέκκρισις nominatam: quia iudicatio ultra debitum prorogetur tempus. Non enim integrè discutit morbū, sed imperfectè. Et si quando integrè, prorsus efficit recidivam. Quapropter rectissime diem sextum Galenus lib. 1. de dieb. decretoriis tyranno comparat, dicēs: Nullus enim in hoc die iudicatur morbus, nisi cum difficilib. symptomatis, & periculo maximo, ad hæc absque fide, imperfectè, obscure, sine signis, & ad malum. Cæterum quæ sit infida iudicatio, paulo antè diximus. Imperfecta quidem est, quæ ex morbo aliquid reliquit. Obscura, quæ citra excretionem vel abscissum fit. Sine signis, quæ à nullo priore die est indicata. Mala, quæ in ægri perniciem omnino desinit. Ipsorum autem causas.) Nam quum omnes iudicationes in dies intercidentes trāslatæ nobis suspectæ esse debeant, quod scilicet idipsum non fiat nisi propter errata quædam interuenientia: maximè certè diei sexti iudicatio nobis suspecta sit oportet: quod is, ut ait lib. 1. de dieb. iudicatoriis Galenus, perniciæ illius quem iudicandum suscepit, lætetur, de salute vero eiusdem tristetur, malè denique ægrum tractet, & longa punitione exerceat. Quapropter quū iudicationes in dieb. intercidentib. non fiant naturæ motu, sed morbi potius malitia, aut errore aliquo interueniente, malæ ut sint necesse est, quemadmodum suprā in explicatione Aphorismi 23. sect. 2. diximus paulo copiosius. De iudicatoriis diebus.) In Aldino codice legitur, ὅτι τῷ τρίτῳ τῶν πρὸ κρίσεως. in tertio de iudiciis. Verum quum illic nullam fieri dierum iudicatoriorum mentionem constet, censeo cum interprete esse potius legendum ὅτι τῷ τρίτῳ πρὸ τῶν κρίσιμων ἡμερῶν. Quū autem in 1. etiam libro Dierum iudicatoriorū plura de dieb. decretoriis habeat Galenus, præstat ut simpliciter legamus ὅτι τῷ πρὸ τῶν κρίσιμων ἡμερῶν, in lib. de dieb. iudicatoriis.

APHORISMVS XXX.

Ὅσοις παροξυσμοὶ γίνοντ', ἢν ἂν ὥρην ἄφ' ἧς οὗτος, εἰς τὴν αὐρίον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, λύσκειται.

Quibus

Quibus accessiones fiunt, si febris, quacunque hora dimiserit, eadem postero die inuaserit, iis difficulter soluitur.

Hic Aphorismus ad artē quæ futura prædicit pertinet, quippe quæ febres futuræ sint longæ, quæ itē breues, ex hora qua accessio ipsa inuadit, ostēdit. *Initiū accessio-
nis
conside-
randum.* Initium itaque accessionis, non finem Hippoc. cōsiderandum esse monet. Si enim eandem semper horam initium eiusdem seruauerit, tum febrem illam difficulter solutam iri censendum. *δύσκριτον* enim hoc loco, Galeno in Cōmētariis teste, non significat nisi *δύσλυτον*. Quam interpretationē etiam Philotheus sequitur, dum inquit, *δύσκριτον τὸ τίσι μὴνύεται τὸ νόσημα*. Causam Galenus in Commentariis exponit, vt non sit necesse nos in huius Aphorismi enarratione esse longiores.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Horam habentibus initij, accessionis, &c.) Græcè, τῶν ἀτακτῶν ἐχόντων τὴν ὥραν τῆ ἀρχῆς τοῦ παροξυσμοῦ, iis qui habent inordinatam initij accessionis horam. Ostendere, *Interpre-
tis lapsus.* non tamen.) Non rectè hanc sententiā interpretēs conuertit. Quippe post verbum ostendere, finies sententiā colon esse debet, vt subīde noua sequatur, hæc scilicet, *ὅτι μὴ δὲ δύσκριτον οἶόν ἐστι*, &c. neque etiā hanc vocē dyscriton aliter possumus interpretari, &c. Vim demolientē.) Græcè, *μοχλείας γὰρ ὡς ἀνείποι τις ἰχυρεῶς δεῖ τοῖς ἐσθρηγμένους*. validiore enim, vt sic dixerim, cōmotione iis quæ stabilia sunt opus est.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖσι κοπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρεταῖσιν ἐς ἄρθρα, καὶ παρὰ τὰς γνάθους μάλιστα, ἀρσάσεις γίνονται.

In febribus in quibus lassitudinis sensus est in articulis, & in buccis præcipuè, abscessus fiunt.

Hippocrates in hoc Aphorismo docet quib. potissimum in febrib. abscessus fieri solent, nempe in iis quib. lassitudinis sensus inest. Sic enim vocem κοπώδεσιν libro 2. cap. κοπιώ- septimo interpretatus est Celsus dicēs: Si lassitudinis sensus *δύς τῶν* in febre est, vel in maxillis, vel in articulis aliquid abscedit. *πετοί.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Nec aliter infrà Comment. 33. exponit Galenus inquiring, ὅταν ἐν πυρετοῖσι κοπιᾷ δὴ ἀσθηνίς, quādo in febribus lassitudinis sensus fuerit. Cæterū sensus is lassitudinis, est eius quæ vel ex pluribus motibus qui præcesserunt est generata, vel eius quæ citra hos accidit. Siue autem ab externo aliquo, atque adeò manifesto motu, quem quis initio febris sustinuit, siue sponte & citra laborem aut motum aliquem acciderit lassitudo in febribus, abscessus necesse est fieri in articulis, hoc est iuncturis totius corporis, non tantum manuum & pedum. In spontanea enim lassitudine latiora articulorum spacia promptè in se vitiosorum humorum redundantiam suscipiunt. In non spontanea autem lassitudine fiunt ideo abscessus in articulis, quod lata sint spacia, & motu excalefacti excrementa corporis attrahant. Præcipue vero in iis febribus abscessus sunt in buccis malisve, triplici de causa. Primò propter calorem febrilem, quæ multitudinem humorum secum sursum defert. Dein propter materiam, quæ magna ex parte tenuis est, adeò ut & vi caloris suæque sponte præoptè superiora petat. Tertiò, quod malæ buccæ sint admodum imbecilles, nequeantque ad alias corporis partes excrementa ipsa propellere. Buccæ autè, quas Hippocrates aliique Græci γνάθος nominant, sunt latera oris utrinque quæ spiritu retento inflantur. Latinis malæ etiam dicuntur. Hæ bellæ coloratis & ingenuis, pudore perfusis, rubent. Quare interpretēs γνάθος perperā maxillas conuertit. Sunt enim maxillæ partes infrà buccas, ossa nimirū quibus dentes infiguntur, Græcis σιαγόνες & γόνες appellantur. Quod autem abscessus Latinis significet, in cap. 41. Compendij nostri exposuimus.

ANNOTATIONES IN GALENI COMMENTARIOS.

Dictum prius.) Sectionis 2. Comment. 5. Proprie labores nominantur.) Græcè, κόποι. lassitudines. Sic passim in huius Aphorismi Commentariis, pro laboribus dicendum erat lassitudines. Ex motibus.) Adiiciendū pluribus. Græcè enim est, ἐν δὲ κινήσει πλείοσι. Proprium peculiare.) Græcè, ἰδίον καὶ ἰδιαίρετον, proprium & peculiare. Rariores in illis abscessus sunt.) Quib. scilicet laboris sensus non inest febribus. Circa maxillas.) Græcè, περὶ τὰς γνάθος, circa malas.

APHORISMVS XXXII.

Ὅσοις ἰσὶ ἀνισαμένοις ἰσὶ ἐκ τῶν νόσων τὶ πονέσῃ,
ἐταῦθα αἱ ἀρσάσεις γίνονται.

Quibus conualescentibus è morbis pars aliqua laborauerit, illic abscessus fiunt.

HAec Hippocratis sententia ad præfagiendi artem pertinet. quod enim futurum sit iis qui vbi iam è morbo conualescunt, aliqua parte laborauerint, aut doluerint, docet. Fient autè abscessus in ea parte quæ laborauit, aut dolet: vtriusque enim πονέω verbum hoc loco, Galeno in Commentariis teste, significat. Causam eius rei Galenus itidem in Commentariis suis exponit, vt nō sit opus nos in enarratione huius sententiæ esse prolixiores.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Sicuti prius dictum.) Sectione scilicet 2. Comment. 1. 6. & 16. Illuc morbum decubere.) Græcè, ἐκεῖσε κατασκήπειν ἀποσήμετα, illuc abscessum decubere. Sicuti & caliditas maior.) Sicuti vox abundat. Græcè enim legitur, καὶ θερμασία πλείω ἀνάπτεται. Quomodo autè caliditas natura apta est fluxiones attrahere, aut easdē recipere, Gal. peculiariter lib. 2. de Diff. feb. ca. 11. ostendit, vbi ex professo fluxionum causas exponit. Hoc.) Scilicet dolore. Atque imbecillitas.) Quomodo imbecillitas ad laborantem partem trāsuehat superuacua, luculèter Gal. mōstrat lib. 3. de Naturalib. facult. cap. 13. vbi ita scriptū reliquit: Sicut inter se particulae altera nutrimentū trahit, ita altera in alterā quod superuacuum est à se deponit. Et sicut trahētium ea vicit quæ erat valentior, sic & à se deponentiū. Est quæ hæc vocatarum fluxionū causa. Habet enim particula quæque natiuū quoddā robur, quo quod superuacuum est persequitur. Vbi igitur earum aliqua affectus cuiuspiam occasione imbecillior est reddita, ex omnib. in illam confluere quæ superuacua sunt, est necesse. Ea nāque quæcunque pars valentiss. est, in vicinas omnes reponit. Earum rursus singulae in alias quæ ipsis sunt imbecilliores, dein rursus illarū singulae in alias: id quæ eatenus lōgissime procedit, quoad ex omnib. fugatū superuacuum in vnā quāpiam maxime imbecillarū procūbat. Hinc nāque in aliā

Caliditas
fluxiones
attrahit.

Imbecilli-
tas super-
uacuum
causa.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

transfluere nequit, vtpote nec valentiorum aliqua id recipiente, nec laborante ipsa à se repellere valente. Idem docet lib. 6. de Tuen. san. cap. 11. Vtroque modo.) Pro laborare vi delictet, ac dolere.

APHORISMVS XXXIII.

Ἀτὰρ ἢ μὴ καὶ περὶ πονηκός τις ἢ περὶ τῆς νόσεως, εἴτα ὡς δὲ σφίγγει ἢ νόσος.

Quin & si priusquam aliquis ægrotet, pars quædā perdoluerit, aut labore fatigata fuerit, in ea morbus firmatur.

IN hoc Aphorismo de dolore & lassitudine, quæ morbum antecedunt, agit Hippocrates, eaque esse in causa cur in partem aliquam superuacua decumbat docet, inquiens: Quin & si antequam aliquis feбри aut alio morbo affligi cœperit, pars quæpiā corporis perdoluerit, aut labore lassata fuerit: vtrumque enim, Galeno teste, verbū περὶ πονηκός significat: in eam morbus decumbet, hoc est in ea futurus est abscessus, per quem morbus ipse iudicabitur: idque propter causas præcedēti Aphorismo expositas. Cæterū quod dixit Hippocrates, haud dubie accidet, nisi per aliquam excretionem, eam nimirū quæ fit vel per vrinam, aut sanguinis è naribus profluuium, humores crassi facientes abscessum vacuati fuerint. Cuius rei testis est Hippocrates, qui infrā sic scriptum reliquit: Quibus spes est abscessum ad articulos futurū esse, liberat ab abscessu vrina multa crassa & alba facta, qualis in febribus laboriosis quarto die quibusdam fieri incipit. Si vero etiam ex naribus profluxerit sanguis, breui admodū solutio fit. Generalis huius sententiæ exēplum habes in Amphigenis famulo lib. 6. Epid. part. 4. Aphor. 2.

περὶ πονηκός.

Aph. 74. huius sect.

»
»
»

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni,

Præposito.) Græcè, περιεργάζω, prædicto. Expectare oportet.) Addendū, ægrotanti. Græcè est, τὸ κάμνοντι περιεργάζου χρεῖ, &c. Iuxta maxillas.) Græce, περὶ τὰς γνάθους, iuxta buccas, vt suprā. Ex morbo relatus.) Græce, ἀνακομιζόμενος ἐκ νόσου, è morbo conualescens. In quib. &c.) Græcè, ἐφ' ὧν ἐλπίς ἐστὶν ἀπόσασιν γινέσθαι, καὶ μὴ περιεργάζου τὸ νό-

ἢ νόσημα δι' ἐκκρίσεως, in quibus spes est abscessum fore, neque morbum antea iudicari per excretionem. In præcedentibus.) Commen. 29. huius sectionis, & 31. & 32.

APHORISMVS XXVIII.

ἢ ὑπὸ πυρετῷ ἐχομένῳ οἰδήματι μὴ ἔόντος ἐν τῇ φάρυγγι πνίξις ἐξ αἰφνης ἐπισῆ, θανάσιμον.

Si febricitanti, nullo existente in faucibus tumore, strangulatio subito accadat, letale est.

Hic aphorismus ex eorum est numero, qui ad prædicendi artem pertinent. In ea enim de periculossissima agit angina, quæ nimirum ex gutturis inflammatione oritur, quam quidem cōfestim strangulare tradit, inquiens: Si febricitanti, sic enim Celsus li. 2. ca. 6. hæc Hippocratis verba, ἢ ὑπὸ πυρετῷ ἐχομένῳ, est interpretatus, aut ei quæ febris vel exigua, vel vehemens corripuit tumore: (hoc enim loco οἰδήματι, ut multis aliis in locis Hippocratis, generatim accipitur, idemque quod ὄγκος, ut alibi quoque monstrauius, hoc est tumor significat) tumore nullo existente in faucibus, id est, si aperto ore tumor nullus appareat in faucibus, strangulatio subito fiat, letale est signum. Causam exposuit in Commē. Galenus: qui quā satis prolixi sint, non est cur nostram enarrationem extendamus. Specie eius anginae de qua hic sermo est, clarius pingit Hippocrates lib. 3. prog. apho. 18. ubi ita scriptum reliquit: Angina periculossissima est, celeriterq; enecat, ubi neque in faucibus, neque in ceruice quicquam apparet, doloresque vehementes fuerint, & spiritus non nisi recta ceruice trahitur. Hæc enim eodem die strangulat, & interdum secundo, aut tertio, aut quarto. Quam quidem Hippocratis sententiam ideo citare placuit, quod non parum lucis huic nostro aphor. afferat. Plura ad huius apho. intelligentiam habet. Gal. Commen. 60. sect. 7.

Angina
periculo-
sissima.

οἰδήματι

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

De difficili anhelitu.) Græcè, πρὸ δύσπνοίας, de difficili spiratione: non anhelitu, sicut interpretes conuertit. Quippe anhelitus est spiritus tātum emissio, ut alibi etiam diximus. Spiratio autem, eiusdem ingressus & egressus. Locus autem

Anhelitus
Spiratio.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

- quem citat. Gal. est in lib. 1. vbi ita scriptum reliquit: Vbi
 >> caliditas abundat, veloces & magnas & dēsas videre est fie-
 >> ri inspirationes. Defectum inspirationis.) Græcè, ὥσπερ
 ἀναπνοῆς, defectum spirationis. Nam talis angustia ipsorū,
 &c.) Græcè, ἡ γὰρ τοῖς σπασμοῖς οὐκ αὐτῶν χωρὶς τῶν ἀνα-
 πνοῆς ἐστὶ γινομένη. Nā ipsa angustia nō est facta sine iis quæ
 respirationi seruiunt instrumentis. Legitur autem in Aldi-
 no codice perperam γινομένης pro γινομένη. Respirationis
 autem instrumenta, vt in libro de Causis respirationis te-
 statur Galen. sunt os, nares, aspera arteria, pulmo, musculi
 thoracis, septumque trāsuersum. Per fauces autem, &c.)
 Loc^o est in. 1. Odyssæ, vbi ait, φάρυγγος δ' ὀρέσσουσ' οἶνον,
 φωμοὶ τε ἀνδρόμεοι, faucibus vinum eructabatur, frustra que
 humana. non vt Musa conuertit, cibi que percurrerāt. Φω-
 μοὶ enim, Phauorino interprete, sūt μέρη, τὰ λεπτὰ κόμμα-
 τα, frustra, partes exiguæ. ἀνδρόμεοι autem idem significat
 quod ἀνθρώπειοι, vel κρέα ἀνθρώπου, humana, vel carnes hu-
 manas. Spacium illud laxius.) Haud aliter φάρυγγα descri-
 bit libro quarto de Malè affe. lo. cap. 5. inquit: Fauces vo-
 co internum oris locum, vbi simul conueniunt & gulæ &
 gutturis partes extremæ. Libro quoque Prog. 3. Commen.
 18. præiacentem gulæ & gutturi locum fauces appellat.
 Quod commemorare hoc loco volui, vt quæ esset propria
 τῆς φάρυγγος apud Galenum significatio, studiosi scirent.
 Prisci enim per tumorem.) Græcè est, ὡσαύτως ὠνόμαζον οἱ
 παλαιοὶ τότε οἰδήματα & τὸ ὄγκον, prisci eodem modo & œ-
 dema & tumorem nominabant. Absque dolore duri.) legē-
 dum, & duri. Græcè enim est, & σκληροί. Oedemata, id est
 inflationes.) Expungenda est dictio inflationes. Neque in-
 flationes Græcis οἰδήματα, sed ἐμπνευμάτωτες vocantur.
 Sub vocabulo inflationis.) Græcè, οἰδήματα προσαγορεύειν,
 sub vocabulo œdematis. Tunicæ tenuitatem.) interioris
 nimirum. Sunt enim duæ asperæ arteriæ tunicæ, interior &
 exterior. Interior est orbicularis, omnia subiungens, dēsa,
 tenuis modice sicca. De qua plura Galenus lib. 7. de Vsu
 par. corp. Musculi anteriores.) Græcè est, οἵ τ' ἐνδορ αὐτῶν
 μύες. sic enim legēdum, non αὐτῶν, vt habet Aldinus codex,
 musculi interiores. de quibus vide Galenum loco iam cita-
 to. Quando adiacentium faucibus partium.) Græcè, ἐπι-
 κειμένων

κειμένων τῇ φάρυγγι μύων, incubentium faucibus musculo-
rum. De quibus in sequentis Commen. annotationib. dice-
mus plura. In libro prænunciatio.) Græcè, ἐν τῷ περὶ ῥή-
τικῶ in prorrhethico. li. scilicet. 2. apho. 54. Per fauces autē
tenues, Galeno in Commē. teste, Hippocrates intelligit eas *Fauces te*
quæ sunt sine tumore. Et talibus.) Græcè, ἐπ' αἰτίαις ἔσαι, *nues.*
ex talibus causis. Fieri absque dolore.) Adiciendum, in eo.
Græcè nanque est, γενέσθαι τὸ ὄγκον ἀνώδυνον ἐν αὐτῷ. Re-
solutis.) Aldinus codex legit παχυθέντων, crassioribus red-
ditis. Alij habent παραλυθέντων, quos interpres est secutus.
Vtraque autem lectio tolerari potest. Quia coincidentibus
propter resolutionem tunicis, angustia fit, perinde atq; vbi
crassiores redduntur. Musculi gutturis intrinseci.) Græcè,
τὸ ἐνδον τῆς λάρυγγος μυῶν ὡς παλῆον ἑθεντων σενωθῆναι τὸ πό-
ρον, musculorum gutturis interiorum supra modum exten-
torum meatus reddatur angustior.

I A P H O R I S M V S X X X V.

Ἡ μὲν πρὸ πυρετῶς ἐχομένῳ ὁ βράχνηλος ἐξαίφνης
ἐπισφάφεται, καὶ μόγις καταπίνειρ δυνάη, οἰδήμα-
τος μὴ ἔοντος, θανάσιμοι.

Si febricitanti collum repētē peruertitur, & vix
potest deglutire, tumore nullo apparente, letale.

ET hic aphorismus in numero eorum est, qui ad præ-
dicendi artem spectant. Docet enim quid accidat iis
qui quarta anginæ specie, quæ fit vbi ad anteriorem
regionem cervicis vertebræ propter inflammationē
musculorum qui gulæ præiacent, aut etiam ipsius gulæ, lu-
xantur, indeque locus cauus fit, corripitur. Inquit autem,
ἢν ὑπὸ πυρετῶς ἐχομένῳ, quo quidem loquendi modo magna
ex parte, vt dictum est in expositione præcedentis aphorif-
mi, vtitur Hippo. quando vult significare aliquem vehemen-
ti admodum febre correptum esse. vt illorum verborum is
fit sensus: Si vehementer febricitanti collum repente per-
uertitur, & vix deglutire potest, tumore non apparente (sic
enim interpretanda veniunt hæc verba οἰδήματος μὴ ἔοντος)
vel non existente in faucibus, quia est quidem tumor, quum
fit inflammatio musculorum qui gulæ præiacent, vt dictum
est:

*Quarta an-
ginæ spe-
cies.*

*ὑπὸ πυρε-
τοῦ ἐχο-
μένῳ.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

est: atqui is non apparet neque in faucibus, neque extrinsecus, quemadmodum in Commentariis suis Galenus copiosius explicat. Et hic οἷδ' ἡμα, ut semper aliàs apud Hippocratem, generatim omnem tumorem, atq; adeò idem quod ὄγκος, significat. His itaque accidētibus letale est signum, quia inflammationem aliquam in gulæ præiacentibus musculis, aut ipsa gula esse portendunt, ut in Commen. suis, & Commen. 6. sectionis septimæ Galenus fusius docet.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Gutturis.) Græcè, τ' φάρυγγος, faucium. Musculorum qui gulæ præiacent.) Intelligit faucium, quæ gulæ præiacēt, musculos. Quorum quidem meminit Galenus lib. 1. de Motu musculorum, ita scribens: τ' ἡ κατὰ τὴν φάρυγγα & τ' λαρυγγὰ μὲν, τοῖς δ' ἀμφορά τινες ἀπονεύρωσεις, τοῖς δ' οὐκ οὐδ' ὅλως, musculorum qui in faucibus & gutture sunt, iis quidē exiguæ aut obscuræ nerueq; tenuitates sūt, aliis vero nequaquam. Quare errant qui Galenum hīc de internis musculis gulæ loqui arbitrantur: nullos enim hæc habet, ut copiose lib. 3. Paradox. cap. 12. demonstrauimus. Quippe muscoli potius officium in animantibus gula præstat, quàm ut per musculos moueatur. Est enim quædam societas.) Id quod manifeste etiam innuit lib. 4. de Male affect. loc. cap. 5. ubi præsentem anginae speciē exactissime describit, ita inquit: Superest adhuc aliud ceruicis malū, ubi ad anteriores partes vertebræ luxantur. Et quidem solis interdum musculis qui cum ipsis communicant tumore præter naturam affectis, vel nato ibi tuberculo, interdum etiam gula pariter cum iis vitiata. Nonnunquam musculis quoque qui gutturi iunguntur: quinetiam propriis aliquando gutturis musculis, qui ipsum aperiunt, oblatis. Partibus iis.) musculis nimirū dictis, & gulæ. Et ipsas ambientes.) Græcè, & τὰς ἀμφ' αὐτὸν μὲνίγγας, & ipsam ambientes membranas. Sunt enim spinali medullæ duæ etiam membranæ, perinde atque cerebro, datæ, sed inter se coniunctæ, non distantes, ut in cerebro, quod scilicet ipsa haud pulset & moueatur veluti cerebrum, tametsi à vertebra mobilibus continetur. Hisce duabus membranis spinalis medullæ tertia tunica nervosa & valida circumdata, ne ipsæ in vario motu vertebrarum frangerentur.

Gula non
habet mus-
culos.

Spinalis
medullæ
duæ me-
branæ.

rentur. In altera nerui.) Legendum neruorum in Græcis enim codicib. est, κατὰ πλὴν ἑτέραν ἀπόφυσιν τῆν νεύρων. Quia bini nerui ex singulis vertebris nascuntur, atque per singula vertebrarum foramina singuli nerui prodeunt. Ad extra.) Vterque codex & Græcus & Latinus hoc loco est deprauatus. Græcus enim legit εἰς τὰ ἐκτὸς, cum tamen legen *Galenico* dū sit εἰς τὰ ἑντὸς, id est ad interiora. Id quod primū ē cōtex *dices em* tu verborū Galeni omnibus palām fit. Is enim vertebrae vel *culati.* ad interiora, vel ad latus trahi docet: ac deinceps quādo ad latus & quādo ad interiora trahātur, diserte explanat. Deinquum inflammatio aut tumor sit in internis partibus, atque ad eas trahantur vertebrae, necesse est ad interna fieri luxationem. Librum de articulis.) Lib. 3. Commenta. 9. Et in Commen. secundi aphorismi diserte qualis sit illa euersio, docet iis verbis: ὅτι ἢ ὑπὸ φυματῶν ἀπέπλων εἰς δ' ἔμπροσθεν ἀποτελεῖν. Δυστροφία τ' ῥ' ἀχως, ὁ ἵπποκράτης ὀλίγον, ὕδρον ἐρεῖ, quod igitur à crudis tuberculis efficiātur distorfiones, spinæ in anteriore partem, Hippocrates paulò post dicet. Recuruationes & obliquationes.) Græcè, ὁ μόνον λορδώσεις τε & σκολιώσεις, non solum ad interna distorfiones, & ad latus. De iis copiose diximus in explicatione aph. 40 sect. 2. Et plura habet Gal. lib. 3. de Articulis, Comment. 2. Et lib. 4. de Male affect. loc. cap. 5. In secundo Epidemiōn.) Sectione secunda. Quem locum in lib. de Male affect. loc. iam dicto Gal. citat etiam, & explicat, ad quem studiosos amandamus. plurimum enim ad præsentis aphorismi intellectum conducit. Atqui necessarium adesse dolorem, &c.) Græcè, καὶ τοι γε ἀναγκαῖον ἄλγος συνεῖναι τῇ κατὰ τ' ῥ' ἀχυνον φλεγμονῇ πλὴν εἰ κἀνταῦθα δι' ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γιγνομένην ὀλίγην, & τὰσιν & δυστροφίᾳ τῆν μορίων ἐνδείκνυ' μόλις, & si necessarium est dolorem adesse vnā cū ea quæ in collo est inflammatione, nisi hīc eam quæ fit propter siccitatem excedentem tractionem & tensionem, & distorsionem partiū tantummodo ostendat. Reliqua recte se habent, nisi quod passim pro casu cōuertendū sit symptoma.

APHORISMVS XXXVI.

Ἰδρωτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ὠκταῖοι, &

καὶ ἐνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαδεκαταῖοι, καὶ ἐπτακαδεκαταῖοι, καὶ μὴν καὶ εἰκοσὴ, καὶ ἐβδόμη καὶ εἰκοσὴ, καὶ ἑξαικοσὴ πρώτη, καὶ ἑξαικοσὴ τέταρτη. ἔτσι γὰρ οἱ ἰδρωῶτες νόσον κρύνουσιν· οἱ δὲ μὴ ἔτιως γινόμενοι, πόνορ σημαίνουσι, καὶ μῆκος νόσου, καὶ ἄποξοπιασμός.

Sudores febricitantibus si euenerint tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & undecimo, & decimoquarto, & decimosextimo, & vigesimoprimum, & vigesimosextimo, & trigesimoprimum, & trigesimoquarto, boni sunt: ij enim sudores morbos iudicant. Qui autem secus eueniunt, laborem significant, longitudinemque morbi, & recidiuam.

ET hic aphorismus ex illorū est numero, qui ad prædicendi artem pertinent. qui enim sudores in febrib. aliisq; morbis acutis sint iudicatorij, qui minus, monstrat. Quum autem complura circa sudores medico sint considerata, qualitas nimirum, quātitas, odor, consistentia, & id genus alia, hic tantum tempus & diem in quibus eueniunt considerandum proponit, inquit: Sudores febricitantibus si euenerint tertio & quinto, & septimo, & nono, & undecimo die, boni sunt: hi enim sudores morbos iudicant. Quum vero duplices sint dies iudicatorij, Hippocrate lib. primo Epid. sect. 3. teste, pares & impares, hic utrorumq; imparium maxime, meminit. Pares autem dies, ut loco iam citato testatur Hippocrates, sunt, quartus, sextus, octauus, decimus, decimusquartus, vigesimusoctauus, trigessimus, quadragessimusoctauus, sexagesimus, octogesimus, & centesimus. Impares vero, tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, septimusdecimus, vigesimusprimus, vigesimusseptimus, & trigessimusprimus. Omnes itaq; dies iudicatorij qui hoc in aphorismo ab Hippocrate commemorantur, sunt impares, vno tantū excepto, nempe trigesimoquar-

Dies iudicatorij
pares.

Impares :

Cur quarto, qui è parium est numero. Quod vero quartum aliosq; multos pares iudicatorios circuitus præterierit, nulla alia rieriit Hip de causa factū est, quān quod hic de febribus acutis, ardentibus nimirum & tertiana, agit, quarum ortus quū à flaua bile existat,

existat, de tertio in tertium mouentur. Quum autem iudicia plurimum in accessionibus fiant, nihil mirū sudores in imparibus diebus ortos esse iudicatorios, atq; adeò bonos. Quare non temere libro primo de Diebus decretoriis Galenus inquit: Si imparibus diebus magis laborat æger, proprium magis diei imparis iudicium. Huc etiā respexit Hippocrates, qui infrā sic scriptum reliquit: Febricitantem si nō diebus imparibus febris (scilicet acuta) dimiserit, solet reciduiare. Cæterum inter pares dies trigessimiquarti tantum meminit, idq; non temere: quippe febres quæ paribus diebus magis affligūt, hæ etiam, vt in Commen. testatur Galenus, tardius iudicantur. Quare non raro illorum iudicium vsq; ad 34. extrahitur. Quadragesimi autem nō meminit, vt qui sit diuturnorum morborum principium, qui, vt in Commentariis testis est Galenus, raro per sudores, crebrius autē per coctionem & abscessum iudicantur. Porro quāquam hic variant Hippocratis exemplaria, tamen constat nostram hanc lectionem cæteris omnibus esse Hippocratis in Epidemiis, Galeniq; hic in Commentariis, & libro. 2. de Diebus iudicatoriis dogmatis, magis consentaneam. Accedit quod meliora exemplaria hanc etiam lectionem sequuntur. Quod in fine huius aphorismi Hippocrates ait, hos sudores esse bonos quia morbos iudicant, alios vero malos, quod laborem, & morbi longitudinem, reciduiamq; significant: hoc alibi quoq; docet, vbi in eum scribit modum: Sudores saluberrimi censentur in omnibus acutis morbis, si diebus iudicatoriis oriantur, febremq; finiant. Contrā inutiles, qui id efficere non possunt, quippe in acuta quidem febre mortem, in mitiore vero morbum diuturnum fore significant.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Iudicatoria signa & symptomata.) Signa appellātur, quatenus mutationem subitam ostendunt. Symptomata vero, secundum propriam eorum substantiam, quia scilicet morbos sequuntur, vt dictū est Commē. 12. sect. primæ. Verū Hippocrates.) Addendum, nunc. Græcē enim est, ἀλλ' οἱ π. ποικίλης νῦν. Manifestè eos discere.) Abundat, eos. Græcē est, ἄμεινον μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων διδάσκειν τῶν διαφορῶν. melius enim ex iis quæ euidenter apparent, discere

cc
cc
Aphor. 61
huius sect.
cc

1. pro. 29
cc
cc
cc
cc

Signa iudicatoria.
Symptomata.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

discere differentiam. Id quod ad artis refert vtilitatem.) Græcè, τὸ διάφορον, id quod ad artis vtilitatem spectat. In primis Commētariis.) Adiiciendū, duobus. Græcè enim est ἐν τοῖς πρότοις ὑπομνήματι δύο. In prognostico.) Tertio scilicet prognost. 4. Et in Epidemiis.) Libro primo sect. 3. Libro aphorismorū.) Scilicet 2, aphor. 24. Fuit inuentum per experiētiā.) Græcè legitur simpliciter, καὶ μοι τὸ ἐξούρηται πάνυ σφόδρα δὲ αὐτὸ τὸ ζήτησαντι, & hoc mihi inuentū est nimis anxie propterea querenti, quare, &c. Hic autem.) Legendum, Sic autem. Græcè enim est, εἰκοι ἢ συμβαίνειν ἕτως.

APHORISMVS XXXVII.

Οἱ ψυχροὶ ἰδρωτες σὺν μὲν ὀξεί πυρετῷ γινόμενοι, θάνατον σημαίνουσι. Ἐν δὲ πρεῦτέρῳ, μήκος ἔσται.

Sudores frigidi cū acuta febre facti, mortē significant: cum mitiore autem, longitudinem morbi.

*Frigidus
sudor
quid?*

IN præfeti aphorismo Hippoc. de qualitate sudoris agit. Frigidum enim sudorem in acuta febre ortum, mortem portendere ait, Frigidum autem eum quidem intellige, qui ad tactum medici, aut assistentium talis est, quiq; e corpore eiusmodi emanat. Quippe si ob causam aliquam externam frigidus fuerit sudor, nihil mali præ se fert. Is itaq; sudor in acuta & vehementi febre factus, mortem significat. Quippe tantam humorum frigidorum in corpore copiā esse mōstrat, vt neq; à nativo calore, neq; febrili queāt calefieri. Neq; enim sit hæc febris nisi ab aliquo crudo & frigido humore in venis putrefacto, qui quum non possit vlla ratione calefieri, necessariò caloris innati extinctionē, aut extremā eiusdē imbecillitatem, atq; adeò mortem significat. Febris itaq; acuta est, quæ alio nomine συνεχὴς, id est continua dicitur, vt testatur lib. 1. Epide. consti. 1. Commē.

23. Galenus, in eū scribēs modū: Quæcūq; febres manifestā habēt remissionē, nunquā tamen febre prorsus vacāt, acutæ & cōtinuæ vocātur Hippocrati. Quæ autē sit causa, vt in febre calidissima fiat sudor frigidus, Galenus in Cōmentariis ostendit. Cæterū si frigidus sudor in mitiore febre fiat, longitudinem

gitudinem morbi portendit, quod scilicet humores crassi & multi sint, nec breui tempore concoqui & discuti queant.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Quam frigidam esse cōtingit.) Siquidem cutis nullius actionis, sed vsus duntaxat gratiā creata est, vt scilicet vniuersi corporis excremēta suscipiat. Galenus cap. 4. libri de Morb. causis. In animalis corpore humorū multitudinē.) Græce, ὅτι τῷ τῷ σώματι πλεονεκτεῖν ὑγρῶν πλῆθος ψυχρῶν ὑπερβαίνει in animātis corpore frigidorū humorū tantā abundare copiā, vt neque, &c. Tēpore multitudine humorū.) Græce, ὅτι χρόνῳ πλείονι τῷ ψυχρῷ πλῆθος πεφθόντος, tempore plurimo frigida multitudine concocta. Sed mitior.) Græce, ἀλλὰ μέτριας, sed mediocris.

Cutis usus
tantū gratia creata

APHORISMVS. XXXVIII.

Καὶ ὅπου ἐν τῷ σώματι ἰδρῶς, ἐνταῦθα φεράζει τὴν νόσον.

Qua parte corporis sudore est, ibi morbum esse ostendit.

IN qua parte corporis hæreat morbus, ex sudore posse cognosci, hoc in aphorismo docet Hippocrates, dicens: In qua parte corporis sudor est, illic morbum esse mōstrat. Quippe ea in parte hærent humores redūdantes & noxii, quorum quia pars excurrit, aut à natura expellitur, ideo sudor fit: Morbū itaque qui iam actu, vt dici solet, infestat, aut paulo pōst futurus est & infestabit, significat. Quod equidem verum est, vbi sudor is sponte & à natura ipsa propellente fit, non ab aliqua causa externa, verbi gratia motu vel calore ambientis. Necesse quoq; erit vt non semel is sudor fiat, sed crebrò admodum.

Sudor humorū redundantis nota.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Ex toto etiā æqualis fieret.) Græce, ἐξ ὅλης ὁμοίως ὁμοτίμον ἐποιεῖτο, ex toto similiter æqualis fieret. Et optime iudicium fit.) Græce, καὶ κρίνουσι χρηστῶς, & bene iudicant. Quando non continetur.) Græce, ἢ καὶ τῷ μὴ σέχεσθαι κατὰ τὸ σῶμα, vel quia non reconditur in corpore ratione morbi. Quippe morbus cogit, vt corporis humiditas

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

humiditas dissipetur. Tam vchemens enim est, vt vniuersum corpus, aut saltem partes eiusdem aliquas dissoluat. Quare sudor iste non fit à superuacua, sed optima corporis humiditate, quam vis morbi non patitur in corpore recondi ac contineri, vt scilicet inde partes eius alantur. Vult itaque Galenus bifariam fieri sudores, nempe vel ob superuacua, vel naturalem humiditatem, exeuntem è corpore,

Galenus lo-
cis diffici-
lis expla-
natus.

APHORISMVS XXXIX.

Καὶ ὅκῃ ἐν τῷ σώματι ψυχρὸν ἢ θερμόν, ἐν ταύ-
θῃ ἢ νόσος.

Et qua in parte corporis calor aut frigus est, ibi morbus est.

ἐπὶ τῇ-
μος.

IN qua parte corporis morbus sit, ex calore & frigore eiusdē posse deprehēdi, hoc loco Hippo. mōstrat, dicēs: Et qua in parte corporis caliditas aut frigiditas, scilicet insignis (ἐπίσημος enim in Commentariis addit Gale- nus) neq; à causa externa excitata existit, ibi morbus est. Quippe necesse est tum eam partem corporis quæ nimium calet aut friget, naturalem suam temperiem amisisse. Con- stat enim sanitatem ipsam esse symmetriam quandam ac cō- moderationem calidi, frigidi, humidi, & sicci.

APHORISMVS XL.

Καὶ ὅκῃ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢ ἢ τὸ
σῶμα καταψύχεται, ἢ αὖθις θερμαίνεται, ἢ χρω-
μα ἑτέρον ἐξ ἑτέρου γίνηται, μῆκος νόσου σημαίνει.

Et vbi in vniuerso corpore mutationes fiunt, & modò corpus frigescit, modò calescit, aut color a- lius ab alio fit, morbi longitudinem significant.

QVum in eo qui hunc præcedit aphorismo, quid caliditas aut frigiditas insignis in vna aliqua cor- poris parte hæres portenderet, exposuisset, nūc quid crebræ eandē qualitātis in vniuerso cor- pore mutationes significant ostendit, di- cens: Et vbi in toto corpore mutationes sūt, ita vt modo fri- gescat, modo caleseat. Quibus sanè verbis caloris & frigoris vicissitudinem quandam breui tempore & frequenter acci- dentem

dentē innuere voluit, eāq; nō in vna dūtaxat parte, sed vni-
 uerso corpore. Aut color ali⁹ post aliū: ēξ enim hoc loco idē *ēξ idem*
 quod μετὰ denotat, fiat, morbi longitudinem significant. *quod post.*
 Nam hæ qualitatū atque colorum mutationes, humores, *Qualitatū*
 quos maxime colores ostendunt, vt dictū est Cōment. 2. se- *et colorū*
 ctionis primæ, efficientes morbum, esse varios & diuersos *crebræ*
 præ se ferunt, ad quos concoquendos natura ipsa longo in- *mutatio-*
 diget tēpore. Quippe dum vni humori, vt eundē cōcoquat, *nes quid*
 & subinde expellat, vacat, alter interea augefcit, ita vt vni⁹ *præ se fel*
 coctio alterius concoctionem impediat. Quo nomine etiā *runt.*
 fit, vt febres compositz et complicatz simplicibus sint lon-
 giores. Cæterum longitudinem morbi prædicta quidem
 significant, si vires robustæ sint. Quippe hac ipsa imbecilla
 existente, sub variis ac diuersis istis humoribus, quos con-
 coquere nequit, succumbit.

APHORISMVS XLI.

Ἰδρῶς πολὺς ἐξ ὕπνου ἂν δι τινὸς αἰτίας ἐτέρης γι-
 νόμηνος, ὃ σῶμα σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρῆε-
 ται. ἢ ὃ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τὸ γίγνεται, ση-
 μαίνει ὅτι κενώσιος δέεται.

Sudor multus à somno, sine manifesta causa fa-
 ctus, corpus copiosiore vti cibo significat. Si vero
 huic qui cibum non capit, id eueniat, quod vacua-
 tione indiget corpus ostendit.

PRima huius sententiæ Hippocratis pars, vt præce-
 dentes de sudore aphorismi omnes, ad prædica-
 di artem pertinet: altera vero ad eam artis partem,
 quæ ne in morbos incidamus cauet. Primū enim do-
 cet, quod è sudore multo à sōno facto, idq; sine causa mani-
 festa, liceat prædicere medico, quod aliquis copiosiore cibo
 vtatur. Nō autē temere dicit, sudor multus. exiguus enim si
 fuerit, virium potius imbecillitatē, Galeno in Commenta-
 riis teste, vel corporis raritatem præ se fert. Neq; ab re adie-
 cit, à somno. sic enim Ἰδρὺς ὕπνου interpretandum erit: quippe
 quum in somno omnes naturales facultates validius agāt,
 atq; adeo tum inutilia ab inutilibus discernantur, nihil mi-

Sudor
 multus
 à somno
 factus.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

rum statim à somno, quum scilicet sanguis & spiritus ad exteriora corporis reuertuntur, simul etiam excrementa ad cutem deferri, atq; adeò per sudorem expelli. Calor enim per somnũ fortior factus, ad exteriora materias ad sudorem idoneas secum facilius deferit. Præterea quum hoc excrementũ quod per sudorem expellitur in singulis animantis particulis, Galeno lib. 1. de Tuenda sanit. cap. 11. teste, ex ipso unde alitur succo nascatur, tumq; potissimum expellatur quũ à spiritu maiore impetu irruente impellitur, à somno certe magis quàm alio tempore, dum scilicet à profundo corporis ad exteriora redit, in hoc excrementum irrui. Neq; oportet vt is sudor à causa aliqua manifesta, verbi gratia stragulis, & id genus aliis sudorem prolicientibus, sit ortus. Tũ sanè corpus copiosiore cibo vti significat. E. cibi enim copia multa excrementa, quæ cum calore et spiritu ad exteriora feruntur, generari necesse est. Si vero ei qui cibum nõ capit, hoc accadat, vt scilicet sine manifesta causa à somno sudet, vel vt alij codices legunt, ἢν δὲ τροφήν μὴ λαμβάνοντος ᾤτο πᾶσιν, si vero corpore non capiente cibum hoc patiatur, significat quod vacuatione eger, propter nimirum prauorum humorum & excrementorum copiam quæ sudoris causa est. Morbũ itaq; incidet is qui hoc nomine sudat, nisi vacuatione quæ sit vel per venæ sectionem, vel medicamentum purgans pro ratione reduçantia, vsus fuerit. Neq; enim sudor, qui vacuationis species est, tantum excrementorum copiam vacuare potis est, quum tenuia tantum excrementa sudore vacuari contingat. Cæterũ in Galeni Commentariis nihil est quod annotationem requirat, nisi quod pro eo quod est ex somno, legatur à somno.

Sine manifesta causa.

APHORISMVS XLII.

Ἰδρῶς πολὺς ψυχρὸς, ἢ θερμὸς, ἀείρεον, ὁ ψυχρὸς μείζων, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσων νόσου σημαίνει.

Sudor multus frigidus, vel calidus assidue fluēs, frigidus quidem longiorem, calidus autem breuiorem morbum significat.

Hoc in aphorismo Hippocrates de quantitate & qualitate sudoris agit, non quidem eius qui in die iudicatorio

torio, fit, sed eius potius qui per vniuersum morbi tēpus acci-
dit. Inquit enim: Sudor multus (quippe exiguus si fuerit, ni-
hil mali portendet) calidus aut frigidus assidue, hoc est per *Assidue*
vniuersum morbi tempus, fluens. Hinc est quod Philotheus
etiam dicat: ἰστέον δὲ ὅτι δὴ τῷ αἵματι ῥέει, πλὴν ἐπὶ μόνον ῥῆσις
τῷ ἰδρωτός ἰδήλοισι, ieiēdum vero quod per hæc verba, sem-
per fluens, constantem perseverantē ve sudoris *effluxum*
significauit. Quare omnibus hinc palām fit, Hippocratem
non de iudicatorio sudore, vt qui in vigore aut prope vigo-
rem dūtaxat accidit, loqui. Frigidus quidem longiorem, ca-
lidus vero breuiorē morbum significat. Legēdum enim hoc
loco erit, μείζων & ἐλάσσων, vt sit apocope Attica, pro μείζονα
& ἐλάσσονα. Aliqua tamē exēplaria habēt μείζον & ἐλάσσον
aduerbialiter, hoc est magis & minus. Prior autē lectio me-
lior est. Frigidus enim sudor crassitiem materiæ quæ nō fa-
cile discuti, aut à calore vinci queat præ se fert, adeoq; lon- *Frigid⁹ su*
gitudinē etiā morbi. Quare suprā recte est ab Hippocra- *dor quid*
te dictū: Frigidi sudores cū acuta quidem febre facti, mortē *portēdat.*
significant: cum mitiore autem, longitudinem morbi. Cali- *aph. 37.*
dus sudor contrā materiā tenuem, & quam promptē con- *huius sect.*
coquere ac discutere natura possit, portendit, ideoq; bre- *Calidus*
uiorem etiā morbū. Et hoc est quod alibi iis verbis effer- *sudor*
re voluit: In Cranone vetustiores morbi frigidi, recentes *quid.*
vero calidi. In Commentariis Galeni est, dictum est prius, *6. Epid.*
aphorismo scilicet 36. huius sectionis. *Par. 1.*
aph. 7.

APHORISMVS XLIII.

Οἱ πυρετοὶ οὐκ ὅσοι μὴ ἀλείποντες ἀλλὰ τρίτης ἡμέρας
ῥῆτεροι γίνονται, ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δὲ ἂν τρίτῳ
ἀλείπωσι, σημαίνουσιν, ὅτι ἀκίνδυνοι.

Quæcūq; febres nō intermittētes tertio die vali-
diores reddūtur, periculosæ existūt. Quoquo autē
modo intermiserint, periculum abesse significant.

Hoc loco Hippocrates sermonem de febribus orditur,
Heumq; per multos aphorismos protrahit. Initio autē
de febrib⁹ iis tractat quæ per tertiū diē validiores fiūt, easq;
duplices esse ait, continuas nimirum & intermittētes, atq;
illas quidē letales, has vero periculo vacātes. Cæterū febres

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

μὴ διαλείποντες, non intermittentes dicuntur, alio nomine
Febres. Græcis, *συνεχῆς* vel *συνεχῆς*, id est continuæ. Et sunt ut te-
nō inter- statur Galen⁹ li. i. Epid. cōst. i. Comēt. 24. οἱ μὴ λήγῃσι εἰς
mittentes. ἀπυρεξίαν, quæ ad integritatē, seu ut consueta scholārū voce
Continuæ utamur, in febricitationē non desinūt. Intermittentes autē,
intermittē quas Græci *διαλείποντας* nomināt, Galeno eodem in loco
tes febres teste, sunt quæ à vigore ad integritatē redeunt. De cōtinuis
 itaq; febribus, nō quidem omnibus, sed iis dūtaxat quæ ter-
 tio die vehemētiores fiūt, prima hui⁹ aphorismi parte Hip-
 pocrates agit. Diligēter autē hic cogitādū erit quas vocet fe-
Febres cō- bres cōtinuas quæ tertio die vehemētiores fiūt, quādo nul-
tinuæ ter- lus interpretū quos ego viderim, vno dempto Galeno, id-
tio die ue- ipsum recte explicauerit. Sic autem appellat semitertianas
hemētius vocatas Latinis, ἡμιτερταίῃς autem Græcis: quippe hæ sunt
affligētes cōtinuæ & non intermittētes, tertioq; die validiores. Quod
quæ. in primis confirmantea quæ li. i. Epid. loco paulo antè ci-

quisita, quod testatur Galenus loco suprà citato in hũc modũ scribens. Febris quæ ex tertiana & quotidiana continua composita est, quam semitertianam appellamus, aut flauam bilem exuperantẽ habet, atq; ob id in eo sunt tertianæ febris symptomata maiora: aut hæc quidem parciór, pituita vero abundantior, atq; idcirco quotidianæ continuæ affectus firmiores, aut neuter horum humorũ alterũ vincit, sed ambo æquipotẽtes existunt. Exquisita quidem semitertiana ex æquali duarũ febrium mixtura composita est. Atqui non exquisita est, vbi aut bilẽ, aut pituitã habet præpotentem. Præterea semitertianam ad integritatem nõ venire, atq; adeò esse continuam, perspicuè lib. 1. Epide. const. 3. Comment. 5. iis verbis significauit Galenus. Quæ ad integritatẽ non venit, sed horridas primo quidẽ die facit repetitiones, altero simplicem vnã accessionẽ obtinet semitertianã appellamus. Sic etiam Galenus lib. 2. de Differentiis feb. cap. 8. in exquisita semitertiana altero die tertianã & quotidianam simul inuadere, altero vero solam quotidianam affligere scribit: vt nõ sit mirũ, vno die hanc ipsam esse leuiorẽ, altero vero grauiorẽ. Et paulo pòst inquit: Nullã ex iis febribus quæ ad integritatem desinunt, semitertianã vocat Hippocrates. Quod ideo pluribus inculco, vt studiosi clare intelligant, de Hippocratis sentẽtia nullã esse earũ quæ ad integritatẽ veniũt febriũ semitertianã dicendã, quũ hæc ipsa sit continua, & minime intermittens. Habet totũ circuitum, vt testatur Galenus lib. 1. Epide. sect. 1. Com. 23 plurimũ octo & quadraginta horarũ, quod spaciũ est duorũ dierum. Hanc in libello de Typis vocat cum adiectione semitertianã magnã, idq; ex sententia Agathini, qui, vt testatur Galen⁹ lib. 2. de Feb. diffe. ca. 8. omnes quæ protẽduntur febres nominauit semitertianas, vt distingueret eã ab exigua & media, quarũ primã Galenus proprie vocat tertianam productã simpliciter, alteram vero longius productã tertianam appellat, vt in annotationibus in Galeni Cõmentarios latius dicemus. Hinc est quod in libello de Typis semitertianam nõ semper esse continuã scribit, sed etiã intermittẽtẽ. Quia ibidẽ semitertianas nõ solum cõtinuas, vt Hippocrates ipse, sed etiã intermittẽtes alias, quemadmodũ Agathinus fecit, quas productas alibi, & in Commentariis huius aphorismi

*Semit r-
tiana ma
gna.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

nominare solet, vocat. Quod autem Hippocrates diuersum
 22 sentiat, testatur metipse Galenus lib. 1. Epide. consti. 3. com-
 22 ment. 5. inquiring: Quis itaq; in venientibus ad integritatem
 22 semitertianam esse Hippocratem sequens, dices? (quasi dicat
 22 minime.) Atqui sanè qui aiunt, si horas quatuor & viginti
 22 quis febre vacet, mediam eum semitertianam habere, in nu-
 22 mero talem habent febrem intermittentium. Sic etiam qui
 22 mediam & exiguam à magna horarum numero distare fe-
 22 runt, studentes vtramq; ad integritatem deducere, ab Hip-
 22 pocratis sensu discedunt, dum in febribus intermittentibus
 ponunt semitertianam. Hactenus Galenus. Nunc itaq; om-
 nibus perspicuum esse puto, semitertianam esse febrem nō
 intermittentem, & de ea in prima huius aphorismi parte lo-
 qui Hippocrate. Quod euidentissimū etiam fit ex eo quod
 ait, hanc esse periculosam & letalem. Hoc enim non nisi de
 semitertiana posse intelligi, diserte mōstrat Galenus in Cō-
 22 mentatio iam citato, in eum scribens modum: Letalem igitur
 22 esse semitertianam aperte ipse Hippocrates dixit. Fe-
 22 brium vero ad integritatem redeuntium nullam esse leta-
 22 lem, diserte in aphorismis demonstrauit inquiring: Quæcū-
 22 q; febres non intermittentes tertio die vehementiores fiūt,
 22 periculosæ. Quoquo autem modo intermiserint, quod pe-
 22 riculo vacent, significant. Quomodo igitur quispiam Hip-
 pocratem secutus dixerit, semitertianam esse e numero fe-
 brium quæ ad integritatem desinunt? Hæc ille, Satis autem
 cōstat quod præsentem aphorismum, quem hoc loco citat,
 de semitertiana loqui statuatur Galenus, quandoquidem &
 illic Hippocrates sic scriptum de semitertiana reliquerit,
 ἡ ἐστὶ τῶν λοιπῶν οὗτος θανατωδὲς αὐτός. Est hæc præ aliis
 maxime letalis. Esse autem hanc præ reliquis febribus quæ
 tertio die fortiores fiunt, maxime letalem, nihil mirū, quū
 continua sit, atque adeò naturam, sicuti aliæ quæ intermit-
 tētēs sunt, quiescere non permittat. Huc accedit quod, quæ-
 admodum Galenus in libello de Typis scribit, non solū sto-
 machum, & nervosam eius partem attingat, sed etiā lethar-
 gicas animi delationes, attonitāsque vigilias inuehat. Interim
 & ad syncopen vsque corpus discutiatur, linguam valide sic-
 cet, animiq; defectionem efficiat, vehemēter ea quæ in al-
 to sunt commouens. Ex iis quæ diximus, omnibus perspi-
 cuum

cum esse iudicamus, eos errare toto cœlo, qui Hippocra- Error in-
tem hoc in Aphorismo *μη διαλείποντες*, id est non intermittē terpreti.
tes, febres ardentes intellexisse tradunt: quum huic interpre-
tationi hæc verba, *ὅτι τρίτης ἰχυρότεροι γίνονται*, hoc est ter-
tio die vehementiores redduntur, manifeste aduersentur.
Quippe ardentes febres secundo die validiores esse oportet,
utpote in quibus tertio die noua semper incipiat accessio,
atque vigor in secundum incidat diem. In hoc sanè errore
Philothæus etiam versatur, qui in huius Aphorismi explica-
tione sic scriptum reliquit: *μη διαλείποντες ὅτι οἱ συνεχεῖς* Philothæi
εἰσὶν, ἀλλὰ συνεχῶν ἐκείνων τῶν καυσωδῶν περιττῶν. Quem erratum.
miror cur reprehendat Musa, quum tamen Hippocratis ver-
ba, non intermittentes, haud aliter quàm ipse interprete-
tur, non intermittentes hic ab Hippocrate dici eas febres
asserens, quarum materia in venis continetur. Nam semiter-
tianæ materia, quum ex tertiana intermittente, & continua
quotidiana composita sit, ut compræhensum est, partim ex-
tra, partim intra vasa existit. Ut autem semitertiana, utpote
continua, est periculosa, ita intermittentes tertianæ sunt se-
curæ. Proinde ait, quoquo autem modo, hoc est quantocun-
que tempore, vel per maius spacium, vel per minus (sunt e-
nim variæ earum febrium intermittentium quæ tertio die
fortiores fiunt differentiæ, ut in annotationibus in Galeni
Cominētarios dicemus) intermiserint, periculum abesse si-
gnificant. Eo enim tempore, quo vacant febre, virtus se re-
colligere potest.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Intermittere.) Græcè, *διαλείπαρ*. Quod verbum nihil a- Integri-
liud significat, quàm ad integritatem venire, quemadmodū tas.
Galenus etiam in libro de Morborum temporibus, ubi præ-
sentem citat Aphorismum, aperte monstrat. Integritatē au-
tem vocamus id, quod Galenus & alij Græci *ἀπυρεξίαν* no-
mināt. In tertianis legitimis. (*ὡς ἐν τοῖς ἀκριβοῦσι τριταῖσι*, Febrium
ut in exquisitis tertianis. Porro pro illorum & sequentium intermit-
verborum intellectu plenius sciendum est, febrium inter- tentium
mittentium quæ tertio die accessionem habent, Galeno li- differen-
bro 2. de Diff. feb. cap. 8. & libro 1. Epide. consti. 3. Com- tiæ.
ment.
y iiij

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ment. s. teste, tres esse differentias. Quædam enim breue accessionis tempus obtinent, & intra duodecim horas cessant, inuaduntque cum rigore, & per sudores, bilisque vomitiones, & per infernas biliosas excretiones soluantur. Atque hæc quidem tertianæ exquisitæ appellantur. Quædam iis diuturniorem accessionem habent: & hæc non amplius exquisitæ, sed simpliciter tertianæ nominantur. Quæ vero accessione in longius tempus protracta intermissionem minorem habent, tertianæ productæ seu extensæ vocantur. Et hæc sanè plurimam in eo quod magis & minus obtinent differentiam. Nam licet interdum aliquam simpliciter extensam nominare, quæ utique vigintiquatuor horas in accessione cōsumperit, reliquas febris expertes habet. Hanc Agathinus, ut testatur Galenus in libello de Typis, & lib. I. Epide. exiguā semitertianā appellauit. Aliquam vero sufficienter extensam, quæ scilicet vsq; ad triginta extēditur horas. Ad hæc aliquam in longius tempus productam, quæ nimirum ad triginta sex horas protenditur. Et hæc Agathino media semitertiana est vocata. Aliam in plurimum, seu longissimū tempus extensam, quæ videlicet ad quadraginta, & plures nonnunquam producit horas. Hæc ille. E quibus sanè verbis lux accedit præsentī Commentario, & omnibus perspicuum fit, non recte in Græco Aldino codice legi, ἐὰν ᾖ μακρότερος, ὥς ὥρων, εἰ τὴν χειρὶν ὑπάρχει. quum potius ita legendum sit, ἐὰν ᾖ μακρότερος, ὥς ὥρων, εἰ τὴν χεῖρα, ἢ λ, ὑπάρχειν. si verò longior fuerit, ut si ad decē & octo, aut triginta prorogari cōtingat. Nam hæc lectio cum paulo antè citatis Galeni verbis per omnia conuenit, ut scilicet tertianæ exquisitæ accessio sit duodecim horarum: tertianæ simpliciter, decem & octo: extensæ simpliciter, viginti quatuor: sufficienter extensæ, triginta: longius extensæ, triginta sex: longissime extensæ, quadraginta, & interdum plures. Quare plurimum hoc loco Musa errat, qui Aldini codicis lectionem nostra hac veriore esse, nec particulam Triginta addi posse contēdit, quod in tertianis accessiones ad triginta horas nunquam perueniant. Falsissimum enim esse, ex Galeni verbis paulo antè citatis satis constat, qui tertianas aliquas ad quadraginta horas, & vltra suas accessiones producere disertè asserit.

Græcus
Aldinus
codex e-
mēdatus.

Musa sē-
tentia er-
ronea.

APHORISMVS XLIIII.

ὅσοισι πυρετοὶ μακροί, τῷτέοισι ἢ φύματα, ἢ εἰς ἄρθρα πόνοι γίνονται.

Quos diuturnæ febres exercent, iis vel tubercula, vel dolores in articulis fiunt.

Febres diuturnas magna ex parte per tubercula & dolores in articulos decumbentes finire, hoc Aphorismo Hippocrates docet. Non autem temere dicit, longas aut diuturnas: quippe acutæ magis per sudores finiuntur, ut dictum est Aphorismo 36. huius sectionis, quàm tubercula. Per tubercula vero hoc loco omnes tumores ex quacunque corporis parte erumpentes intelligit. Aliàs enim eos tantum tumores qui in glandulosis partibus fiunt, hæc vox significat, ut dictum est Aphor. 15. sectionis primæ. Dolores autem diximus, quos ipse πόνους appellavit. Per hos autem nihil aliud intelligere oportet, nisi ἀποσκήμματα, hoc est decubitus, aut illapsum noxiorum humorum in articulos, quod ad eos, Galeno etiam in Commentariis teste, & dolor, & noxa sequatur. Quare autem tubercula, & decubitus in articulis fiant, abunde in Commentariis suis Galenus exponit. Cæterum Aldinus codex, & reliqui ferè omnes hoc loco legunt, ἢ φύματα, ἢ εἰς ἄρθρα, ἢ πόνοι γίνονται. sed perperâ. Hanc enim lectionem imperitus aliquis librarius, qui legitimum describendo turbavit ordinem, nobis peperit. Legendum itaque erit, ἢ φύματα, ἢ εἰς ἄρθρα πόνοι γίνονται. Nam quum tubercula in omnibus, ut comprehensum est, corporis nascentur partibus, nulla ratione ad articulos tantum referri, ac cõtrahi debent. Accedit, quod Galenus etiam in Commentariis hanc lectionem probat, eamque Leonicens in sua conversione est secutus: omissa tamen particula Vel, quæ commode omitti haud potest.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Par igitur est & tubercula.) Adiiciendum, in ipsis. quippe Græcè legitur, εἰς τοὺς ὅντων ἐπ' αὐτοῖς καὶ φύματα γίνεσθαι, par igitur est in ipsis etiam tubercula fieri, quando videlicet valida facultas humores ad cutem protrudit, ut dictum est Aph. 15. sectionis primæ. Et ad articulos superfluitatē, &c.)

Græcè

Diuturnæ

Tubercula

Dolores.

ἀπο-
σκήμ-
ματα.

Græci
Hippocra-
tis codices
emaculati

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Græcè est, καὶ κατασκήπτειν ἢ ἄρθρα ἐπὶ ῥιθμόν. Quibus
 utiq; verbis manifestè innuit, in articulis fieri ἀποσκήμμα-
 κατασ- τα, hoc est decubitus. Nam κατασκήπτειν est cum impetu &
 κήπτειν. cum quadam noxa illabi & decumbere. Hinc ἀποσκήμμα
 ἀπόσ- nihil aliud est, Galeno lib. 2. de Arte curadi ad Glauconem
 κήμμα. teste, nisi humorum, loco quem prius infestabant relicto, in
 alterum confluxus & progressus. Causam autem cur magis
 ad articulos decubant, diximus suprâ in explicatione Apho-
 rismi 31. & illic in Commentariis Galenus. Uterque intel-
 lectus habet rationē.) Græcè, ἐκάτερον ἔχει τινὰ λόγον, neu-
 trum ratione caret. Ad abscessus.) Græcè, ἄμφω γὰρ ἐπε-
 ται τοῖς ἀποσκήμμασι, vtrunque enim horum decubitus
 sequuntur. Quomodo autē abscessus & decubitus differant,
 Galenus loco paulò ante citato abunde ostendit.

APHORISMVS XLV.

Ὅσοις φύματα, ἢ πόνοι ἐς τὰ ἄρθρα ἐκ πυρε-
 τῶν μακρῶν γίνονται, ὅτοι σίλοισι πλείοσι χεῖρον ἔ-
 σται.

Quibus tubercula, vel in articulis dolores post
 diuturnas febres fiunt, ij pluribus cibis vtuntur.

Hippocrates in eo qui hunc præcedit Aphorismo,
 de tuberculis & aposcemmatibus egit quæ in diutur-
 nis febribus accidere solent. Nunc de iis verba fa-
 cit, quæ à prædictis febribus oriuntur, eorundemq;
 causam exponit dicēs: Quibus tubercula, vel in articulis do-
 lores: sic enim legēdum, & nō φύματα ἐς τὰ ἄρθρα, vt habet
 Aldinum exemplar, causam eiusce rei in præcedentis Apho-
 rismi enarratione exposuimus. Per dolores autē hic perin-
 de vt antea ἀποσκήμματα intelligere oportet, quod scilicet
 illa dolor comitetur. Hinc est quod Philotheus dicat, ὅθεν
 ἔμεινεν πρὸς τὰ ἄρθρα ἔνεχθῶσι, γίνονται ἀποσάσεις, ὅ ἐκ τῶ-
 των πόνοι, vnde siquidē ad articulos humores decubuerint.
 abscessus fiunt, & ab iis dolores. Post febres longas fiūt: quip-
 pe ἐκ hoc loco idem quod μετὰ significat, vt suprâ etiam in
 enarratione Aphorismorum 40. & 41. huius sectionis mo-
 nuimus. Et hinc quidem manifestū fit, Hippocratem de iis
 loqui in præsentiarum, qui à febribus conualescunt. Quare
 hæc verba temere in aliquibus tum Græcis, tum Latinis co-
 dicibus omissa sunt. Hi pluribus cibis vtuntur. Neque enim
 alia

alia causa subesse potest cur prædicta symptomata accidunt, quum iam in hoc sint, ut è morbo conualescant. Si itaque conualescunt, noxios humores qui morbum ipsum procrearunt, expulsos esse necesse est. Quapropter quum iam tubercula & ἀποσκήμματα fiant, à redundàtia aliqua nascantur oportet, quæ quidè non aliunde nisi à pluribus cibis, quos conficere nō possunt, generatur. Quippe quū supra mediocritatē aut viriū proportionē hos ingerūt, fieri haud potest ut recte cōcoquant: igitur multa excrementa coaceruēt necesse est. Quæ si ad cutem protruduntur, tubercula: sin ad articulos, ἀποσκήμματα, atque adeò dolores efficiūt. In Cōmentariis Galeni non est quod annotemus, nisi quod initio ubi interpret cōuertit de conualescentibus, adiciendū erit è morbo. Græcè enim est ἀναλαμβάνοντων ἐκ νόσου. Aliqui etiā codices ῥυμπώματα, legūt ὠρίπώματα, nullo sensus discrimine.

APHORISMVS XLVI.

Ἡ ῥέλος ἐπιπίπτει πυρετῷ μὴ διαλείποντι, ἢ δὴ ἀδενῇ ἐόντι, θανάσιμον.

Si rigor incidit febre non desinente, ægro iam debili, letale est.

DE pernicioso in febribus rigore hoc in Aphorismo Hippocrates loquitur: qui fit, Galeno lib. secundo de Sympt. causis cap. 8. teste, quū natura insurgit quidè cōtra res noxias ut easdē expellat, sed victa cadit extinguiturque, ut hoc nomine necessariò perniciosum reddatur symptoma. Variant vero plurimum codices Græci. aliqui enim ἐπιπίπτει, alij ἐμπίπτει, alij vero ἐπιπέσκει habent. Quid vero referat hoc vel illo modo legatur, Galenus in Commentariis suis abunde exponit. Rigorem autem esse inæqualem vniuersi corporis concussionem, cōquassationēve, antea est à nobis dictum. Is itaque si incidat febre nō desinente, neque enim διαλείπει, ut cōmemoratū est suprā in annotationib. nostris in Com. 43. huius sectionis, aliud est quàm ad integritatē venire. quod nō temere adiecit Hippocrates, quia si febris à rigore desinit, etiam si facultas debilis est, nihil est periculi, quod scilicet virtus ipsa, morbo iā p̄filiato, facile reparari queat. Hinc est quod infrā dicat, In febre ardēte rigore superueniente, fit solutio febris. Cur autem

Rigor perniciosus in febribus quando fit.

Rigor.

διαλείπει.

aph. 58. huius sect. dixerit

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

dixerit Hippocrates , ægro aut corpore debili , Galenus in Commentariis explicat copiose , ita vt nostra enarratione hoc loco non sit opus.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Si inciderit, & si incidat.) Græcè, ἢν ἐπιπέσῃ, & ἢν ἐμπέ-
πῃ. An mors, an iudicatio.) Græcè est, εἴτ' ὀλέθριος, εἴτε χρη-
στὴ κρίσις ἀκολυθῇσιν, an pernicioῖα, an optima iudicatio se-
quatur. Rigoris agitationem.) Quia si superuacua febre
permanente excernuntur, humorum redundantia significa-
tur. Ea verò existēte in corpore, vt sæpius rigor incidat ne-
cesse est. Non potest autem crebram istam rigoris agitatio-
nem imbecilla facultas ferre. Nam & sicuti mala causa vim
corporis, &c.) Græcè est, & ὥς αἴτιον κακὸν ἀφεῖδ' τὸ θυ-
νάμειος, & σημεῖον εἶσαι μοχθηρὸν, ἐνδεικνύμενον ἀρρώστιαν
ἐσχάτω αὐτῷ. Nam veluti causa mala facultatem lædet, &
malum signum erit, extremam illius imbecillitatē indicās.

APHORISMVS XLVII.

Αἱ ἀποχρέμψεις αἰεὶ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ
δυσώδεες, καὶ αἰματώδεες, καὶ λιπώ-
δεες, καὶ χολώδεες πᾶσαι κακαί. ἀποχωρεῖσαι δὲ
καλῶς, ἀγαθὰ καὶ κατὰ τὰς ἀποχωρήσεις, ἐκα-
τὰ τὰ ἔξω. ἢν ὅ μὴ τε τῷ συμφερόντων ἐκκρίνηται
δυσὶ τῷ τόπῳ τῶν κακόν.

Excreationes in febribus non intermittentibus
liuidæ, cruentæ, foetidæ, & biliosæ omnes malæ. Si
vero bene excernuntur, bonæ, & per alui deiectionem
& per vrinam. At si nihil eorum quæ confe-
runt per hæc loca excernitur, malum est.

ἀπο-
χρέμ-
ψεις.

Hic aphorismus ad eam artis partem pertinet quæ
futura prædicit, quippe quid sit ex prauis excrea-
tionibus prædicendū monstrat. Inquit enim Hip-
pocrates excreationes, neque enim ἀποχρέμψεις
vox Græcis, Phauorino teste, aliud significat quàm ἀποπύ-
σμαξι, hoc est expuitiones. Quinetiā Philotheus ἀποχρέμ-
ψιας scribit esse καθάρσεις δὲ φέρυγος, & φαχίας ἀρτη-
ρίας

πλῆθος γινόμεναι, purgationes quæ per fauces & asperam arteriam fiunt. Principio itaque huius aphorismi particulatim, de hoc excretionis genere quæ per os fit, loquitur Hippocrates, dicens: Excreationes in febribus continuis, & nō intermittētib⁹, in iis enim plus quàm in cæteris morbis mali portendunt. In reliquis vero etiam morbis has excreationes malum significare. li. 2. Progno. apho. 43. & sequentibus manifeste Hippocrates ostendit. Liuidæ malæ sunt, quod partium vnde excernuntur mortificationem significant, Sunt autem liuidæ excreationes, quæ colorem cinericium cum quadam nigredine referunt. Cruentæ etiam malæ, quod vasorum apertionem portendant. Apertio autem vasorum in febribus fit duplici de causa, nempe propter vasis imbecillitatem, & erosionem à biliosis humoribus factā. Sunt enim tres ἀσθενείας, Galeno libro. 5. the. meth. teste, causæ: Prima, vasis imbecillitas. Altera, sanguinis ad os vasis cum impetu ruentis copia. Tertia, acris quæpiam extrinsecus sanguini incidens qualitas. Male quoque sunt excreationes fœtidæ, aut grauiter olētes, quippe putrefactionem significant. Præterea malæ sunt biliosæ, eo quod purā & immodicam bilem præ se ferunt. Omnes itaque iam dictæ excreationes malæ sunt, quod scilicet in cōtinuis febribus factæ, magnam biliosorum humorum copiam portant. qui quidem erosionem excitantes, primum cruentas, dein liuidas, postremum fœtidas efficiunt excreationes. Si quidem initio apertionis cruentæ sint necesse est. Dein vbi calor natiuus sensim extinguatur, sanguisque extra vasa est, liuidæ fiunt. tandem accedente putrefactione, fœtidæ. Hactenus de prauis excreationib⁹ seorsim locut⁹ est Hippocrates. nūc generatim de tribus excreationibus, ea nimirū quæ per os fit, & ea quæ per aluum & per vrinam fit verba facit, inquiens: Si vero excreationes ipsæ bene excernūtur, bonæ. Quia omnes, etiā per se prauæ, excreationes quū bene excernuntur, ad bonum, Galeno in Commentariis teste, terminantur. Prauæ autem sunt, quæ prauorum affectuum signa existunt. Bene autem prodeunt, quando partē male affectam expurgant. Quod quidem accidere solet, vbi facta iam coctione exeunt, ægerque facile tolerat. Excreationes itaque prædictæ, & si per se prauæ sunt, tamen vbi à coctione

Liuidæ

Cruentæ.
Apertio -
nis vasorū
in febrib⁹
causæ.Fœtidæ
BiliosæPravæ ex
creationes.

ne

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ne apparuerint, bonæ esse solent. Sic etiam aliæ duæ excre-
tiones, quæ scilicet per aluum & urinam fiunt, bonæ sunt, si
commode prodierint, hoc est, à concoctione, & cum ægri to-
lerantia. Malæ eōtrā, si ante concoctionem exierint, egerq;
difficulter tolerauerit. Atqui si nihil eorum quæ conferunt
per hæc loca, os nimirum, ventrem inferiorem, & vesicā ex-
cernatur, hoc est, si ea quæ non prodest excerni, prodierint,
malum est: præstaret enim ea retineri magis in corpore,
quàm expelli.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Magis particulatim.) Græcè, λεπτομερέστερον. Et fuit sæ-
pius.) Addendum, quidē, quippe Græcè est, ὅτι γίνονται πολ-
λάκις ὁ, &c. Quibus liquores saniores.) Græcè est, οἷς ἰχώρες.
Galeno enim li. 3. The. metho. teste, in vlceribus sunt duos
excrementa: vnum tenuius, quod Græcè ἰχὼρ appellatur: al-
terum crassius, quod ῥύπος, hoc est fordes Latinis dicitur.
Recte itaque hoc loco Galenus ait, ichora affectui nihil cō-
ferre, quod scilicet excrementum sit, atque adeò vlcus im-
purum ac putridum esse significet. Quæ non iuuant excre-
ta.) Græcè est, μὴ συμφερόντων ἐκκρίνεσθαι, quæ non prodest
excerni.

ἰχώρ.
ῥύπος.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐν τοῖσι μὴ ἀφ' αὐτῶν πυρετοῖσι μὴν τὰ μὲν ἔξω
ψυχρὰ ἢ, τὰ δὲ ἐνδον καὶ ἡ καὶ λίαν ἔχει, θά-
νάσιμον.

In non intermittentibus febribus si exteriores
partes frigidaæ fuerint, interiores vero vruntur, &
sitim habeant, letale est.

Hippocrates hoc in aphorismo de febre ardente
perniciosa, & lipyria vocata agit. Vtraque enim
harum continua est, quique illis correpti sunt, vt
ca. 10. lib. de Inequali intemperie Galenus testa-
tur, intus & in visceribus ipsis calorem sentiunt, in extremis
autem partibus vniuersis frigus. Distant autem ea ratione,
vt καύσος κακὴ ἢ κακὴ θάνατος, ardens perniciosa vel
perniciosissima, Galeno li. 2. de Iudiciis cap. 7. attestante;
proprie

Ardēs p
niciosa.

propriè sit quæ ex pulmonis, ventriculi, aut iecoris, hoc est partium quæ intra thoracem & ventrem sunt, erysipelatibus nascitur. Lipyria vero, quæ ex internarum partium viscerumve phlegmone, eodè Galeno lib. 2. Prog. Commen. 4. autore, oritur. Quam quidem differentiam etiam ex Commentariis Galeni in hunc aphorismum colligere licebit. Aetius quidem lib. 5. cap. 88. Lipyriam esse tradit, quando in ventriculo erysipelas est: Typhodem, ubi in iecore: Crymoden, si in pulmone. Sed illic, ut etiam in aliis quibusdam, temere à Galeni discedit sententia, quæ tamen perpetuo Aetij placitis anteferenda erit. Quod itaque Hippocrates ait, in febribus non intermittentibus, per pleonasmum figuram dictum est, ut Galenus etiam in Commentariis monet. Aut ideo, ut disertè significaret hæc symptomata nunquam nisi in continuis febribus accidere. Etsi enim in febribus intermittentibus, quum accessio cum rigore aut frigore inuadit, extremæ corporis partes frigent, tamen non hæc tantum verum etiam internæ simul frigus sentiunt. Ceterum partes exteriores hoc loco vocat Hippocrates, quas alias extremas appellat. Sic autem nominat, ut testis est Galenus Commenta. 1. sect. 7. aphorismorum, nares, aures, pedes, & summas manus. Quin metipse Hippocrates lib. 2. Prog. 4. extremas partes caput, manus, & pedes nuncupat. Interiores autem vocat partes, quæ intra thoracem & ventrem continentur. Cuius rei testis est Hippocrates, qui in loco iam citato eas partes esse tradit costas & ventrem. Si igitur in febribus continuis extremæ corporis partes frigescent, id quod fit propter sanguinis sese ad viscera recipientis, Galeno Commen. 1. sect. 7. teste defectum, interiores autem vruntur, & sitim habeant, letale est signum: quia ut testis est Philotheus, *ἄλλοι φλεγμονὴν εἶναι ἐν τοῖς σπλάγχνοις, ἢ ἐρυσίπελας*, significat in visceribus esse inflammationem, vel erysipelas. Proinde non mirum est iis qui sic affecti sunt, viscera partesve interiores peruri. Quum enim calor inflammationis vehemens fuerit, Galeno loco nunc citato attestante, instar cucurbitulæ ad se trahit è toto corpore sanguinem. Parum itaque tum sanguinis in omne permaneat corpus: plurimum vero eius in parte inflammatione affecta includitur, eaque de causa thorax & venter admodum calent, sitisque oritur vehementissima. Rectissime

Lipyria.

Partes exteriores.

Interiores.

mè

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

mè igitur in prognosticis ab Hippocrate dicitur : Si caput,
 2. Prog 4 manus, ac pedes frigidi sunt, ventre costisque calentibus, ma-
 lum est. Et alibi. In morbis acutis frigus partium extrema-
 7. aph. 1. rum, malum. In Comment. Galeni ubi interpres conuertit,
 in febribus quæ causones ab incendio nominantur, perni-
 ciosis: Græcè est, *τοῖς ἀλεθρίοις ὑπάρχοντες καύσοις*, in arden-
 tibus febribus perniciosus accidere.

APHORISMVS XLIX.

Ἐρ μὴ Δ[ι]ὰ λείποντι πυρετῶ ἢ ῥ[ι]ν[ι]χ[α]λ[ο]ς ἢ ὀσφύς, ἢ
 ὀφθαλμός, ἢ εἰς διαστροφῆν μὴ βλέπη, ἢ μὴ ἀκύνῃ
 ἢ δὴ ἀθενέος ἐόντος τοῦ σώματος, ὅτε ἂν τέτωρ γένη-
 ται, ἐγγύς, ὁ θάνατος.

Si in febre intermittente labrum, aut superciliū,
 aut oculus, aut nasus peruertatur, si non videat, nec
 audiat, imbecillo iam existente corpore, quicquid
 horum acciderit, mors in propinquo est.

Hoc in aphorismo Hippocrates signa quædam leta-
 lia, ab animali facultate motrice & sensifica de-
 sumpta, in continuis apparentia febribus enume-
 rat. Pertinetque hoc nomine præsens sententia
 ad eam artis partem quæ futura prædicit. Non autem teme-
 re Hippocrates ait, in febre non intermittēte, quippe in in-
 termittētibus, quæ certa quædam interualla, seu statas quas-
 dam intermissiones, in quibus possunt refici vires, habent,
 hæc signa letalia non eueniunt. Rarò enim intermittentes
 febres mortem inferunt Si labrum, aut supercilium, aut o-
 culus, aut nasus peruertatur, quod fit quum animalis facul-
 tas motrix patitur. Quippe quando prædictæ partes peruer-
 tuntur, distorquenturque, & ex rectis flexuosæ fiunt (id e-
 nim Græcis est *διαστροφῆς*) tunc tensionem quandam con-
 uulsoriam, aut musculorum resolutionem subesse oportet:
 quorum hoc imbecillitatem, illud vero vel inflammationē,
 vel durum tumorem, vel siccitatem, vel immodicam frigidi-
 tatem portendit. In corporis quidem imbecillitate maximā
 siccitatem, quæ scilicet conuulsionem insanabilem accersit,
 significare solet. Hinc est quod in Prognosticis ita scriptū
 reliquerit Hippocrates: Si palpebra, aut labrum, aut nasus

peruertitur

διασφ[ε]-
 ρισθαι.

2 Pro. 15.

peruertitur, accedente quopiam reliquorum signorum, æ-
grum morti proximum esse sciendum est. Pro eo autē quod
in hoc aphorismo est *ἡ ἀσφαλὴ*, ī Prognosticis dixit *καμ-
πύλον γένεσθαι*. Cæterum *καμπύλον*, Galeno ibidem in Com-
mentariis autore, idē quod *ῥιπνόν*, hoc est retortum & curuū *καμπύ-
λον*.
significat. Præterea si æger non videat, nec audiat, animalis
facultatis sensificæ extremam imbecillitatem portendit, ita
vt non mirum sit mortē in propinquo esse. Quod verò ad-
iectum est ab Hippocrate, imbecillo iam existente corpo-
re, nō temere factum esse putemus. Quippe propter noxas
quæ motrici facultati accidūt, hoc ipsum dixit: quæ nō sem-
per letales esse solent, nisi vniuersi corporis adsit imbecilli-
tas. Nam in resolutione interdum labrum & nasus torquē-
tur, neque tamen statim mors sequitur. Hinc est quod etiā
in prognosticis adiecerit hæc verba, accedente quopiam re-
liquorum signorum. Quod vero ait, quicquid horū fiat,
manifestē significat non opus esse vt omnia hæc symptoma-
ta semper adsint, sed satis sit vnum aut alterum, vel plura ho-
rum apparere, vt mors sequatur. Quanto autem plura illo-
rū aderint, tantō citius mortē superuenire putandum erit.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Atque con tractis his qui ad eas.) Græcē est, *τενόμενων
τε ἔσυνεληκόμενων* ὅς τις ἰδίως ἀρχὰς τῶν εἰς αὐτὰ καθηκόν-
των νέρων, extensis & contractis ad sua principia iis qui ad
eas perui perueniunt. Sensibilis.) Græcē est, *αἰσθητικῆς*, sen-
sificæ, quæ sensum efficit. Id enim Græcis est *αἰσθητικόν*. Sē-
file autem, quod illi *αἰσθητὸν* vocant, est id quod sentitur, ac
sensui obnoxium est.

APHORISMVS L.

*Ὅταν ἐν πυρετῷ μὴ διαλείποντι δύσπνοια γένη-
ται, καὶ παραφροσύνη, θανάσιμος.*

Quando in febre non intermittente difficultas
spirandi & delirium accidit, letale est.

Difficultatem spirandi ac delirium, si in continua *spirandi*
febre euenerint, signa esse letalia, hoc in aphorif- *difficulta*
mo monstrat Hippocrates. Pro clariore autem in- *tis multa*
telligentia sciendum, difficultatis spirandi multas *differētiæ*
esse

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

esse differentias. Simplicis quidem sex, nimirum magna, parua, crebra, rara, velox, tarda. Compositæ vero octo, scilicet magna & crebra, magna & rara, parua & crebra, parua & rara, magna & velox, magna & tarda, parua & velox, parua & tarda. Quas quidem singulas Hippocrates libro. 6. Epid. par. 2. apho. 5. iis verbis complexus est. Spiritus parui, crebri, magni, rari hic quidē tardus, ille vero velox. Post Hippocratem autem easdem Galenus in libris quos de Spirandi difficultate inscripsit plenissime explicauit. De qua vero difficultatis spirandi differentia hoc in loco Hippocrates loquatur, iam dicemus: Si hæc duo symptomata difficultas spirandi & delirium coniungantur, necesse erit Hippocratem loqui hoc in loco de magna & rara spiratione, quod scilicet illa proprium sit delirij symptoma, quemadmodum in Prognosticis diserte iis verbis testatur Hippocrates: Magnus spiritus, & ex longis interuallis, delirium declarat. Idē in Comment. suis, & li. 2. de Difficul. spirandi, multis argumentis ostendit Galenus. Quinetiam Philotheus id ipsum manifeste in eum scribens modum testatur: ἐν τούτῳ, inquit, περὶ τῆς μεγάλης & ἀραιᾶς ὁ λόγος ὅτι τὸ ἐν Ἱπποκράτει δυσπνοίας: αὕτη γὰρ τὴν παραφροσύναν δηλοῖ. In hoc aphorismo Hippocrati de magna & rara spirandi difficultate est sermo. ipsa enim delirium significat. Cur autem hæc difficultatis spirandi differentia delirium portendat, hæc est ratio. Quippe ambo hæc, magnitudo scilicet et raritas, spirationis veluti oblitæ actionis pathemata sunt. Neque enim immoderatus trahere spiritum, rursusque immoderatus quiescere est, nisi eius qui neque quando desinere ab actione oporteat nouit, neque quando rursus incipere, sed in vtriusque mensuram egreditur, ob ignorance conuenientis. Quemadmodum igitur delirantes sæpe postulata matula vt meiat, obliuiscuntur interea vt neque mingant nisi quis commonefaciat: sic quandoquidem & spiratio ipsa animalis actio est, ipsis vero ratio læsa existit obliuiosiores tū circa actiones, tum circa ipsarum interualla fiunt. Ambo itaque & actiones & quietes longo tempore absoluentes, hoc modo & magnitudinem & raritatem circa totam spirationē pariunt, vt copiosissime lib. 2. de Difficultate spirandi Galenus demonstrat. Si vero seorsim de difficultate spirandi loquamur, delirio

1. Prog.

27.

delirio amoto, tunc hæc ipsa propter mala quæ instrumentis spirationi inferuentibus accidunt, & quæ à Galeno in Commen. recensentur, euenire solet. Verum hæc duo symptomata in hoc aphorismo coniungit Hippocrates, atque esse letalia, quod nimirum & cerebrum & instrumenta spirationis læsa esse significant. Quibus subinde febris accedit cōtinua, quæ & ipsa per se sola satis est efficax, vt vires corporis deiiciat & prosterнат.

APHORISMVS LI.

Ἐν τοῖσι πυρεθῶσιν ἀποσήματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσεις μήκος νόσος σημαίνει.

In febribus abscessus qui in primis iudicationibus morbum haud solvūt, eiusdem longitudinem significant.

Hunc aphorismum tam clarum & perspicuum esse scribit Galenus, vt Hippocrate monitore non e-guerit. Id quod sanè verissimum est, modo recte, & vt debet intelligatur, ita nimirum: In febribus, scilicet longioribus: hæc enim per abscessus maxime iudicari solent, abscessus qui in primis diebus iudicatoriis morbum nō solvunt, vel à morbo haud liberant, quod fieri solet vbi humores noxij ac morbum efficientes vniuersi ad locū abscessus non decubuerint, sed nonnulli intus relictī fuerint, longitudinem morbi significāt. Quippe humorum noxi-orum multitudinem præ se ferunt, quos vnā iudicatione natura expellere haud potuit. Atque hæc quidem legitima est huius sententiæ explicatio, & quæ planè Hippocratis mētem exprimit. Quapropter temere hoc loco Musa Leonice-num arrodit, quasi non satis recte Hippocratis mentem ex-presserit, eo quod hæc verba μὴ λυόμενα, qui non solvūt, sit interpretatus, atque adeo participium passiuum per verbū actiuum reddiderit. Quasi vero λύομαι verbum Græcis interdum, vt hoc loco, non idem quod λύσω, id est, redimo, li-bero, & soluo significet. Quod certe miror non animaduer-tisse Musam, quum tamen vulgaria etiam dictionaria idip-sum doceant. Præterea minus recte facit Musa Philotheum secutus, quod ad abscessus refert, quod ad morbum potius

Musa te-
mere Leo-
nicenum
arrodit.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Musa phi transferendum erit. Neque enim Hippocrates vult quod in
lotheu se- febribus abscessus qui in primis iudicationibus non soluuntur,
cutus er- tur, seu sanantur, morbi longitudinem significant. Qui ppe
rauit. fieri non potest vt statim in primis iudicationibus facti abs-
 cessus abeant & soluantur, quum ex crassiore materia con-
 stent, quæ vt concoquatur & discutiatur longiore tempore
 indiget. Quare febre etiam ipsa soluta, longo adhuc tempo-
 ri abscessus durant. Si autem febre desinente etiam, non sta-
 tim euanescent, sed aliquādiu donec discutiantur manent:
 quomodo igitur si non soluantur, morbi longitudinem, qui
 iam desit, significare possint? Sui ipsius quidem longitudi-
 nem abscessus haud solutus, non morbi significaret. Proinde
 quum Hippocrates diserte dicat, morbi longitudinem signi-
 ficat, necesse est vt verbum *λόμα* actiuè interpretemur, in
 hunc sensum quem ab initio huius commentationis expres-
 simus, & Galenus etiam in suis Cōmen. affert. In quibus vbi
 interpretes cōuertit ad primas iudicationes, Græcè est *κατὰ*
τὰς πρώτας κρίσεις scilicet *ἡμέρας*, in primis dieb. iudicato-
 riis.

APHORISMVS LII.

Ὅσοι ἐν ζῷσι πυρετοῖσιν, ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀρ-
 ρώσιν, κατὰ προαίρεσιν διακρύουσιν, ὁ δὲν ἄβπορ.
 ὅσοι ὃ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἄβπώτερον.

Qui in febribus, aut in aliis morbis voluntariè
 illacrymant, nihil absurdi est. Qui vero non volun-
 tariè, absurdus.

Hic aphorismus è numero illorum est qui ad præsa-
 giendi artem pertinet. Nam quid ex oculis illa-
 crymantibus in morbis medico sit prædicendum,
 docet. Qui, inquit Hippocrates, in febribus, aut
ἀρρώστια aliis in morbis (*ἀρρώστια* enim idē quod νόσος, & ἀρρώστον-
 tes nō aliud quàm νοσοῦντες. Galeno lib. 2. The. meth. ca. 3.
 teste significat. *κατὰ προαίρεσιν*, studio, de industria, volun-
κατὰ tariè, cōsilio: *προαίρεσις* enim Græcis cōsiliū propositum
προαί- voluntas, institutū, & iudiciū est. Hinc *κατὰ προαίρεσιν*, &
ρεσιν. ἐν προαίρεσιν, idē quod de industria iisdem denotat) illa-
 chrymantur, nihil absurdum, hoc est minime periculosum.
 Quippe propter externā aliquā causam, verbī gratia amici
 interitum,

interitum, aut rerū quæ nobis caræ fuerūt amissionem hoc ipsum accidit. Qui vero non voluntariè, vel vt Celsus lib. 2. cap. 3. conuertit, sine voluntate, & minime de industria lachrymāt, absurdus. Multis autē de causis fieri potest vt sine voluntate oculi illachrymēt. Primum à causis externis. vel enim propter pathemata quædā hoc accidit, vt si festuca, aut aliud quippiā in oculū ceciderit, aut oculi palpebrarū asperitate, aut lippitudine laborauerint, aut fluxio aliqua ex capite in oculos decubuerit. Et tum quanquā non fiant citra aliquod oculorū malum, tamen mortem non portendunt, quod scilicet manifestas ob causas fiant. Quare de iis voluntariis lachrymis quæ à causa manifesta fiunt, hīc non loquitur Hippocrates. Dein lachrymæ non voluntariæ fiunt à causa interna, nēpe imbecillitate facultatis retentricis. De quibus sanè hoc in loco Hippocrates intelligēdus erit, quod scilicet absurdū quid aut periculosum, mortē nimirum, significant. Propter autē imbecillitatem facultatis retentricis accidere lacrymas tum cognoscimus, si reliqua etiam signa pernicio- sa accesserint. Quippe vbi cætera se recte habent, lachrymæ ille sine voluntate promanātes sanguinis è naribus profluuium potius quàm mortē portendunt. Cuius rei testis est Hippocrates, qui li. 1. Epid. cōsti. 3. sic scriptū reliquit: Quibus in acutis febrib. præsertim ardētibus, præter voluntatē lachrymæ promanarint, iis sanguinis è naribus eruptionē expectare oportet, idq; si in cæteris se nō perniciose habuerint. In iis enim qui male se habent, non sanguinis è naribus profluuium, sed mortem significant. Repetitur hæc Hippocratis sentētia multis in locis. 4. præsertim Epid. & 6. libris, Par. 1. aph. 16. vbi multa quidē ad institutū conducentia in nostris Commen. reperient studiosi, quæ nunc lubens prætere- reo. In Galeni Cōmentariis nihil est annotatione dignū, nisi quod locus quem citat, est lib. 1. Prog. aph. 13. Et vbi interpres conuertit affectum, Græcè est πᾶθος, malum.

APHORISMVS LIII.

Ὅκόσοισι ὡς τὸ δόντων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πόρ-
γλιχρα γίνετ', ἰχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί.

Quibus in febribus iuxta dentes lentores nas-
cuntur, iis febres vehementiores fiunt.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Hippocrates hoc in aphorismo quid lentores iuxta dentes nati in febribus portendant, monstrat. Non autem temere dixit in febribus, quippe nonnunquam lentores in dentibus citra febres nascuntur: & tum quidem, quod magna ex parte propter lactis aut alterius cibi, qui dentibus affigitur comestitionem nascuntur, nihil mali, præsertim vnde periculum immineret, significat. Diserte autem Hippocrates dixit περίγλιχρα. hac enim voce significantur, quæ vndiquaque lentore sunt obducta, aut omni ex parte glutinosa. In libro primo de Ratio. vict. acu. aphorif. 33. Hippocrates eadem καὶ γλιχρα νόμεινα vocavit. Lentorem itaque dentium non vulgarem innuere voluit. Hippocrates hoc loco, quasi dicat: Quibus in febribus dentes vndiquaque lentore obducuntur, iis febres vehementiores fiunt, Neque humiditates ille pituitosiores cōdensari, atque adeo dentibus affigi possent, nisi ingens febris calor, qui easdem exiccaret, subesset. Philotheus censet lentorem illum fieri in dentibus propter humores frigidos in ventriculo detentos, à quibus vapores sursum & ad dentes delati in eis cōcrescunt. Atqui præstat vt sentiamus, glutinosa illa à quacunque causa facta in febribus ipsis affigi dentibus ob immensum calorem qui illa exiccat, vt scilicet glutinosa hæc ab Hippocrate non alia ratione damnentur, quam quod vehementiam febris præ se ferant. Repetitur hæc sententia in fine ferè libri quarti Epide. iis verbis. οἷσι δ' ὡδὶ τῶν ὀδόντων περίγλιχρα γίνετ', κακὸν ὑποχάσκειν, quibus dentes vndiquaque lentore obducuntur, malum suspicari oportet. Subaudiendum vero erit, quod hoc loco expresse dixit, ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, in febribus.

περίγλιχρα.

Philothei
sententia.

APHORISMVS LIIII.

Οὐόσοις ἰν' ἐπιπολὺ βῆχες ξηραὶ βραχέα ἐρεθίζουσι ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν, ὃ πάνυ διψώδες εἰσιν.

Quibus tussés sicca modice irritantes in ardentibus febribus diu durant, ij non admodum siticulosi sunt.

In hoc

IN hoc aphorismo Hippocrates paulo obscurius causam exponit, cur accidat ut nonnunquam in ardentibus febribus, quas maxime esse siticulosas constat, ægri non admodum siti afficiantur. Sitim autem vehementem afferre febrem ardentem, metipse Hippocrates alibi iis verbis testatur. In ar- 4. Viñ.
dente febre lingua fit scabra, arida, & præ nigra, vehemens acut. 4.
excruciat sitis. Inquit autem in præsentiarum Hippocrates: cc
Quibus in ardentibus febribus, sitimque vehementem afferen- cc
tibus tusses siccae, in quibus scilicet nihil expuitur, modice cc
seu leuiter irritantes. Quod certe non ab re adiecit Hippocra- Tusses
tes. Quippe si vehementes fuerint & assiduæ, eque corporis siccae.
profunditate prodeuntes, eas quæ iuxta thoracem pulmo-
nemque sunt partes calefaciunt, atque inde febrem sitimque ad-
augent. Pro eo autem quod hoc loco dicitur, leuiter irritan-
tes, Hippocrates lib. 6. Epid. par. 2. aph. 12. ubi ad verbum
propemodum hunc aphorismum repetit, si non à maligno
accidunt, sed à vento, dixit: hoc est, aere frigido, qui inspira- A' uento.
tus interdum faucium asperamque arteriarum locos exasperat & re-
frigerat. Nonnunquam etiam toti pulmone thoracique intem-
periem affert, sæpius vero ambo hæc eueniunt, modiceque
ex iis sicca tussicula vexantur. Diu & longiore tempore du-
rant, hoc ipsum enim ἐπιπολὺ vox significat. Sic sanè Ari- ἐπιπολὺ.
stoteles lib. 3. Ethi. cap. ult. ἐπιπολὺ ἡσεί pro longius euaga-
buntur, dixit. Neque vero hoc temere ab Hippocrate est ad-
iectum. Nam si statim tusses illæ desinerent, nihil tale quod
hoc loco asserit fieri Hippocrates eueniret. Non admodum
siticulosi sunt, aut haud ita multum siti infestantur. Quibus
sanè verbis Hippocrates minime contendit, ardente febre
laborantes prorsus carere siti, id ipsum enim impossibile est:
sed quod non admodum, & prout febris magnitudo exi-
git, sitiant. Nam ubi accedit tussis sicca modice irritans,
tum sitis eorum nonnihil restinguitur, ut subinde multo
minus quam natura & ratio febris exigat, sitiant, idque pro-
pter motum qui in eiusmodi tussi excitatur, atque semper ali-
quem ex vicinis locis humorem trahit, quo loca ad asperam
arteriam sita madescunt. Hinc est quod Hippocrates lib.
6. Epid. par. 2. aph. 12. pro eo quod hic dixit, οὐ πάν-
τι, posuit οὐ κατὰ λόγον, hoc est, non pro ratione febris,
aut non secundum proportionem febris. Plura ad pleniorē

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

huius sententię intellectum conducentia in Commentariis nostris reperient studiosi, ad quos eosdem ablegamus.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Ob intemperię instrumentorū.) frigidā scilicet. Quod Galenus li. 2. de Symp. causis cap. 6. iis cōfirmat verbis. Igitur, inquit, id genus tussis fit refrigeratis respirationis instrumē-
tis. Sed ita affecti nihil inter tussiendū expuunt, neq; violē-
ta tussis, neq; coacta, sed adeò exigua est, vt & supprimi, &
ne eueniat, prohiberi possit. Quę uerba Galeni eo libentius
produxi-
mus, quod mirifice ad huius aphorismi intelligen-
tiam conducant. Reliquas duas causas quas in Commenta-
rijs hisce affert, eodem etiā in loco Galenus commemorat.

APHORISMVS LV.

Οἱ ἐπὶ βρογχῶσι πυρετοὶ πάντες κακοί, πλὴν τῶν
ἐφημέρων.

Febres in adenum tumoribus ortę, omnes ma-
lę, pręter diarias.

βροχῶν.

Leonice-
nerratum.

DE febribus quę ex tumoribus adenū, quos Gręci βουβῶνας nominant, hoc in aphorismo Hippocra-
tes agit. Neq; enim βροχῶν iisdem aliud significat,
quām tumorē seu inflāmationē adenū, aut glādu-
larū, Galeno li. 2. ad Glauconē ca. 1. teste. Quapropter Leo-
nicens⁹ hic & alibi sæpe hęc vocē minus recte ad inguinum
tantū adenas tumefactas cōtraxit, quū omniū adenū tumo-
rē significet. Occasionem autē errori huic dedit vox ambi-
gua βροχῶν, quę, vt testis est Phauorinus, & locum corporis,
& malum denotat, inguina nimirum, & tumorem, vt dixi-
mus, adenum. Omnes autem febres in tumoribus adenū or-
tas Hippocrates malas esse tradit, pręter diarias. Quippe
diarię febres tum fiunt, quū tumores ipsi à causa aliqua ex-
terna, ictu verbi gratia, aut vlcere in parte aliqua vicina iux-
ta magnas pręsertim venas vel arterias, existēte, nascuntur.
Est enim propriū & pręcipuū febriū diariarū, vt à causa ali-
qua externa, quā προκαταρκτικῶς Gręci vocant, Galeno li.
1. de Differ. febriū ca. 7. teste, incipiāt, & vna die soluantur.
Sin alię fuerint quām diarię, viscera ipsa, atque adeò par-
tes principes male esse affectus significāt, vtpote quę iam
superuacua

superuacua à se repellât in adenas, vt qui propterea quod sint laxi, & facultates naturales omniû partiû minus robustas habeant, prôpte hæc eadẽ suscipiât. Quod lib. 6. Epid. par. 2. aph. 4. iis verbis Hippocrates significare voluit. Abscessus, veluti bubones, significât partes à quib⁹ progerminât & erûpunt. Sed quû etiã aliarû partiû mali sint, maxime tamen mali sunt, qui iuxta viscera existunt. Proinde quû cæteræ febres vel ex viscerum inflammationibus, vel humorû malignitate, vel plenitudine, sæpeq; ex pestilenti humore nascantur, vt malæ ac perniciosæ sint necesse est.

ANNOTATIONES IN GALE-

ni Commentarios.

Febres omnes diariæ.) Galen⁹ sic eas describit quæ simpliciter ita nominâtur, vt dixim⁹ alibi copiose. Sui ratione.) quod hoc in loco ait, sui ratione, id initio lib. 9. The. metho. iis explicat verbis: Et febris diariæ vna accessio, vno plurimû die ex ipsi⁹ saltẽ natura circûscripta. Quippe quæcunq; vel per medicorû ignorantia, vel ægorû intemperatiam, vel ministrantiû errorem in eiusmodi febribus, commissa in aliud ipsas genus trãsserunt, hæc suæ naturæ sponte non eueniunt. Hæc ille. vnde satis liquet, quod in Thera. methodo dixerit ex ipsius natura, pro eo quod hic ait, sui ratione. Ex tumoribus inguinum.) Græcè, ἐπὶ τοῖς βουβῶσι, ex tumoribus adenum. Sic paulò post, dicendum erit tumores adenum, non inguinum, vt conuertit interpretes.

APHORISMVS LVI.

Γυρέασον τι ἰσχυρὸς ἐπιγεγόμενος, μὴ ἐκλείποντες τὸ πυρετὸν, κακὸν μνησκώ, γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ ὑγρασίη, τὸ λείω σημαίνει.

Febricitanti si sudor crebrò accidit, febre nō deficiente, malum. Prorogatur enim morbus, humiditatemq; multam significat.

HOC in aphorismo docet Hippocrates, quid sudor ille cuius suprâ in aphorismo. 42. huius sectionis meminit, qui scilicet per vniuersum febris fit tempus, portendat. Quare commodissimè hunc ipsum secutus fuisset, vt Galen⁹ etiam in Commentariis suis monet, quod videlicet causam eiusdem

221
eiusdem diserte explicet. Inquit enim Hippocrates: Febricitanti si sudor crebrò & assidue accidit: id enim hoc loco ἐπιγενόμενος participium, vt ex. 42. aphorismi enarratione palàm fit, denotat: non remittente febre, malum. Ratio est, quia prorogatur morbus, humiditatēq; multam portendit. Duplici igitur de causa sudorē hūc malum esse statuit Hippocrates. Primò, quod febrē non soluat, atq; adeò in longius tēpus extrahit, quum non sit iudicatorius. Dein, quod multam humiditatem significet, quam natura breui tempore concoquere & discutere haud potest. Multam autem hāc humiditatem non esse nisi excrementa humida, quæ in sanguinis partib. nascūtur, atq; adeò crebri sudoris causa sunt, ex iis quæ in explicatione aphorismi. 41. dicta sunt, satis constat, In Comment. Galeni vbi interpres conuertit, Malus itaque existit quia morbum non soluit, quare et ipsum prorogari significat: Græcè est, ὅτι πρὸς τῷ μὴ λύειν τὸ νόσον, ἔτι καὶ μηκύνει αὐτὸ τὸ δηλοῖ, quia præter id quod morbum non soluit, etiam ipsum prorogari ostendit,

APHORISMVS

LVII.

Ὑπὸ πᾶσιν ἢ τετάνυσ ἐνοχλουμένῳ, πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸ νόσημα.

Qui conuulsione aut distentione affligitur, si febris succedit, morbum soluit.

Hic aphorismus rationē eius sententiæ quæ est in sectione secūda ordine. 26. exponit, vbi dixit meli⁹ esse febrē cōuulsioni succedere, quàm febrē cōuulsionē. Quippe febris morbū soluit. cuius rei causam suprà, loco nimirū iam citato, narrauimus. Eam etiā in Commē. exponit Galenus, vt non sit opus hāc repetere. Sed mirū est cur hoc loco Hippocrates dixerit Ὑπὸ πᾶσιν ἢ τετάνυσ ἐνοχλουμένῳ, vel vt alii codices habent ἐχομένῳ, à cōuulsione aut distentione afflicto vel correpto, quum satis fuisset dicere à conuulsione, nec opus erat subiicere distentionem, vtpote quæ veluti species sub conuulsione tanquam suo genere complectatur? In hac quæstione dissoluenda inepte admodū setorsit autor cōmētariorū qui falso sub Oribasij nomine circūferūtur. Quos quidē quod ineptis

uultis

multis referti sint, rarò citamus. Eum quidem autorem, quisquis fuit, & si meritò Musa hoc loco reprehendit, tamē interim dubitationi nō satisfacit. Ad eam autem ita esse respondendum censemus. Hippocratem τῆτανον, hoc est distentionem inter conuulsionis species nō numerasse, quod in ipsa corporis partes non videantur conuelli, sed æqualiter antè & retrò, vt in Commentariis quoq; testatur Galenus, tendi. Hinc est quod peculiare illi sit nomen impositū τῆτανος, id est distentio, vel vt Celsus interpretatur rigor, quia videlicet in ea vniuersum corpus rectā extendatur, & veluti rigeat. Seorsim itaq; dixit, conuulsione aut distentione, vt nimirum per conuulsionem emprosthotonum & episthotonum intelligeret, vtpote in quibus partes corporis vere conuellantur: per tetanum vero partes rigentes, & in rectum extensas significare voluit. De iis vero conuulsionis speciebus alibi multa diximus.

Commentarij qui Oribasii. nomine circumferuntur, multis ineptiis referti.

APHORISMVS LVIII.

Ἐπὶ καύσῃ ἐχομένῳ, ἐπισπένόμενος εἴγεος, λύσις.

Qui ardente febre correptus est, si rigor successerit, à morbo liberatur.

DE rigore qui in ardēte febre accidit, morbūq; soluit, hoc in aphorismo Hippocrates agit. Cur autē rigor succedēs ardēti feбри eandē soluat, facile cognoscēt quibus rigoris causa cōperta est. Quum enim febris ardens non fiat nisi à bile in venis putrescente, rigor autē non accidat nisi vbi per sensiles corporis partes bilis veloci motu defertur, vt in Cōm. suis Gal. etiam testatur, necesse est vt rigore in ardēte febre factō, bilis ipsa iam à venis ad cutē trāsflata sit. Quod Galenus lib. 2. de Sympt. causis ca. 7. iis verbis cōfirmat. Nā, inquit, & ardentē febrē rigor succedens soluit, autore Hippocrate, quod bilis quæ interim in venis cōtinebatur, à natura p̄ carnes ad cutē iudicatorie excutiat̄. Et li. 2. de Iudiciis ca. 3. vbi sic scriptū reliquit: In adurētib⁹ febrib⁹ singulæ accessiones ad integritatē nō pueniūt, qm̄ qui earū causa est humor haud expurgat̄, sed vnā cū sāguine ī venis cōtinetur. Verū qñ in iis bilis vehementius agitur, ac veluti efferuescit, quūq; à natura inualescēte impellitur, tunc rigor superuenit, & febris soluitur,

Cur rigor ardentem febrē soluat.

Nam

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Nam à febre ardēte, inquit Hippocrates, correpto, superue-
Rigor si- niente rigore, solutio fit. Hæc ille. Est igitur rigor signum
gnum so- solutionis febris ardentis, non autem causa sanans, ut non-
lutionis nulli arbitrantur. Quippe quum huiuscemodi rigore corre-
febris ar- pti postea sudent, atque adeò bilis ad cutem impetum faciēs
dentis nō per sudorem vacuetur, febre liberantur. Interdum autem ad
causa sa- internas corporis partes impetum faciēs, vel vomitione, vel
mans. alui deiectione eiicitur. Sæpenumero & intrò & foràs eodē
 die defertur, ut simul & sudore & vomitione, & alui deie-
 ctione bilis vacuetur, quemadmodum copiosius lib. secundo
 de Sympt. causis cap. 7. & lib. 4. Vict. acut. morb. Commēt.
 12. ubi etiam præsentē Hippocratis Aphorismum citat, Ga-
 lenus monstrat. Proinde ardentem febrem rigor non sanat,
 sed bilis potius vacuatio quæ illum sequitur. Sanari quidem
Non om̃is significat, minime autem sanat. Cæterum non quiuis rigor
rigor ar- ardentem febrem sanari significat, sed is tantum qui sequi-
dētem fe- tur signa cōctionis, quique in die iudicatorio, hoc est septi-
brē sana- mo, fit. Quapropter si sexto die accidit, perniciosus erit. Su-
ri signifi- præ enim dixit, Quib. in febribus, scilicet cōtinuis, ut ibidem
cat. hanc sententiam interpretati sumus, sexto die rigores fiunt,
aph. 29. ij difficile iudicium asserunt. Præterea necesse est ut rigore
huius sect. illo facto febris desinat, quippe ubi haud finitur, & vis imbe-
 cilla est, mortē potius portendit, ut dictum est suprā in enar-
 ratione Aphorif. 46. huius sect. Et hunc sanē rigorem nul-
 la bilis vacuatio sequitur.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

In sermone de rigore.) Græcè, ὅν τῃ πρὶ ῥίγος λόγῳ, in
 libro de rigore, capite scilicet sexto. Ob flauam bilem.) Græ-
 cè est, καὶ διὰ τὴν ξανθὴν χολήν, etiā ob flauā bilem. Nam
 febrem ardentem fieri nouimus, &c.) De Hippoc. sententia,
 qui lib. 4. vict. acut. Aphor. 1. sic scribit: καὶ σὺς γίνεται, ὁκό-
 ταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλεβία ἐν θερμῇ ὥρῃ ἐπισπείσθαι δι-
 μέας καὶ χολώδεις ἰχώρας ἐς ἑαυτὰ, ardens febris fit, quando
ἰχώρες. æstiuo tempore venulæ exiccatae, acres & biliosas sanies ad
 se attraxerint. ἰχώρες autem Galenus in Cōment. suprā iam
 citatam sententiam interpretatur τὰς λεπλὰς ὑγρότητας, te-
 nues humiditates: & rectissimè quidē. Non est enim ἰχὼρ,
 nisi tenuis & serosa humiditas, quæ in omnib. existit humo-
 ribus,

ribus, vt diximus alibi. Non igitur recte interpres ἰχώρας simpliciter liquores est interpretatus. Et mirum admodum est, cur Musa hanc conuersionem tueri ac tegere conetur, atque aduersus manifestam Galeni interpretationem asserere, Hippocratem per ἰχώρας hoc loco non intelligere subtilem saniem. Hunc enim toto caelo aberrare, ex iis quæ diximus hic & alibi satis constat.

APHORISMVS LIX.

Τριταῖος ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ περιόδοις,
ἡ μακρότατος.

Tertiana exquisita in septem circuitibus, quum tardissimè, iudicatur.

IN præsentī Aphorismo quis sit longissimus exquisitæ tertianæ terminus, Hippoc. ostendit. Est autè exquisita tertiana, vt alibi quoque demonstraui, quæ ex flaua bile per sensiles corporis partes delata, & sui ipsius naturam puram synceramque seruante oritur. Exquisita igitur dicta est, quod ex syncero simplicique humore procreatur. Distatque à notha ac spuria tertiana, quod hæc non à simplici, sed misto humore generetur. Quando enim bilis maxima ex parte pituitæ miscetur, spuria fit tertiana. Cæterū quib. notis deprehendatur tertiana exquisita, docet copiosissime Galenus lib. 2. de Diff. feb. ca. 3. & lib. 1. ad Glauconem ca. 5. Lib. præterea 2. de Iudiciis ca. 3. Itaque exquisita simplexque tertiana septenos circuitus nō excedit. Et hoc est quod in præsentiarum inquit Hippocrates: Tertiana exquisita in septem circuitib. quum tardissime aut longissime iudicatur. Vt sit sensus: Tertiana exquisita etiam si longissima est, tamen in septenis circuitib. finitur. Est autem circuitus, vt dictum est etiam sect. 1. Aphor. 12. similis ad idem reditus, hoc est vniuersum hoc spaciū à primo insultu accessionis vnius, vsque ad insultum alterius. Vt totius circuitus, Galeno in lib. de Morborum temporib. teste, sex sint tempora, Primum quidem, in quo alget eger. Secundum, in quo calere incipit. Tertiū, in quo calor augetur. Quartū, in quo omnia æqualem magnitudinem obtinent. Quintum, in quo calor decre- scit. Sextum, in quo integritas seu interuallum est. Quod vero tertiana exquisita septem circuitus non excedat, minime mirum,

6. Epid.

par. 2. Cō

men. 25.

Musæ in

terpreta-

tio impro-

batur.

Tertiana
exquisita.Notha,
seu spu-
ria.

Circuitus.

quid?

Circuitus

totius sex

tempora.

Cur tertia

na exqui-

sita nō ex-

cedat se-

ptimū cir-

cuitum.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

mirum, quando nec humor ex quo consistit, crassus est, aut lentus, *tená xve*, vt in quotidianis & quartanis: imò nec admodum copiosus, proinde facile & cito discutitur. Natura enim maiorem aliorum humorũ molem sustinet, vt qui minus irritent: à bile vero, vt quæ aeris est, vtcunque mole minor sit, patitur, quæque septem ad summum circuitib. educi è corpore possit. Nam interdum tribus, interdum quatuor, aut quinque circuitibus, pro qualitate quãtitateque sua, educitur, vt in Commentariis etiam suis Galenus ostendit.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Tertiana febris ab ea quæ ardens.) Hæc copiosius docet Galenus lib. 2. de Iudiciis, cap. 3. Et lib. 2. de Diff. feb. ca. 1. & 3. Ad quæ loca studiosos ablegamus. Bilem plurimam ebuliẽtem.) Græcè, *τὴν ξανθὴν χολὴν πλεονάζουσαν τε καὶ ῥέουσαν*, bilem redundantem & ebulentem. Tempus accessionis minus multo, &c.) Græcè, *χρόνος ἐλάττων πολλῶ τῷ τῷ ἀνέσεως*, tempus accessionis breuius multo. Quod enim in
 » continuis vna dies potest.) Quid iis verbis innuere velit Ga-
 » lenus, abunde patebit ex iis quæ lib. 3. Prognost. Comment.
 » 8. scriptum reliquit, inquiens: Quẽadmodum in febrib. con-
 » tinuis numeramus omnes deinceps dies in prædictionẽ futu-
 » ræ iudicationis, ita in intermittẽtib. accessiones: vt quod in
 » continuis septimus dies valet, id in intermittentib. septimus
 » circuitus possit. Ob id igitur tertiana exquisita septem cir-
 » cuitib. nõ diebus iudicari solet. Quinetiã quod quartus dies
 à principio numerãti ad septimũ est, id quartus circuitus ad
 septimũ circuitum. Quartus enim dies septimi index est: &
 item quartus circuitus septimi index est. Idem etiam tradit
 lib. 1. Epid. consti. 3. Comment. 20. Rectissimè itaque hoc
 loco ait Galenus, Quod in continuis febribus vna dies in iu-
 dicationib. videlicet potest, id in intermittentib. vna acce-
 sio. In Prognostico.) Lib. nimirum 3. Apho. 8. Quarta-
 narũ cõsistentia.) Hoc est, quartanæ febris iudicationes ex
 numero circuituũ accidunt, non dierũ, eodem ordine. Bre-
 uissimĩ tẽporis.) Græcè est *ὁ μακροχρονιώτατος*, longissimĩ
 tẽporis. Mirũ itaque est cur interpretes contrario planè sensu
 vocem hanc reddiderit breuissimĩ temporis, quum tamen cõ-
 stet Galenum disertè docere tertianam febrem exquisitam,
 etiam

etiam longissimam, septem circuitib. finiri. Tertianam aliquando.) Adiciendum, talem. Græcè enim est *τριταῖον τὸν τοῦτον*. Consuetudo.) Addendum, omniū aliorū. Quippe Græcè legitur, *καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔλλησι*.

APHORISMVS LX.

Ὅκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφε-
θῇ, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυέν, ἢ κοιλὴν ἐκταραχθεῖται, λύει
τὸ νόσημα.

Quib. in febr. aures obsurduerint, iis sanguis
è narib. profluens, aut alius turbata morbu soluit.

Iste Aphorismus proluxa enarratione haud eget, quod
abūde à nobis suprà in expositione Aph. 28. huius fecit.
fit explicatus. Breuiter itaque hic Hippoc. docet, quod
surditas quæ quidem stabilis nō est, adeoque affectus, sed *Surditatis*
pathema, vel per pfluuiū sanguinis è naribus, aut alui ptur *instabilis*
bationem soluitur. Febrium autē hoc loco meminit, quod in *solutio.*
iis magna ex parte accidat surditas, ob causam à Galeno in
Comment. expositam. Sanguis vero è narib. profluuij in 28.
Aphor. Hippoc. mentionem nō fecit, sed in libello eiusdem
de Iudicationib. inscripto. Verba illius in enarratione iam
dicti Aphorismi citauimus. Porro vtraque vacuatione, tam
ea scilicet quæ è narib. fit, quàm ea etiā quæ p aluū accidit,
humorem febrem efficientem expelli cōtingit, quare vt hoc
nomine surditas cesset est necesse. Hæc pro intelligēda præ-
scripta Hippocratis sentētia sufficere censemus. Reliqua ex
Commentariis Galeni petenda.

APHORISMVS LXI.

Πυρέσσοντα ἢν μὴ πῶριανῇσι ἡμέρησιν ἀφῇ ὁ πυ-
ρετός, ἅπο τροπιάζειν εἰωθεύ.

Febricitantem nisi diebus imparibus febris di-
miserit, reuerti solet.

Hunc Aphorismum Galenus in Comment. nō esse *Hic apho-*
Hippocratis, sed subdolè ab alio insertum censer, *rismus p*
quod scilicet eas tantum iudicationes febrium bo *aliū inser-*
nas esse statuatur, quæ in dieb. imparib. eueniunt. *tus vide-*
Quum tamen constet, febres etiam nonnunquam in parib. *tur,*
dieb.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

diebus recte iudicari. Quare si in vniuersum de omnibus febribus, hic Aphorif. intelligatur, falsissimus erit. Sin illum ad tantum febribus imparibus iudicium habent, retulerimus, verissima erit. De acutis autem febribus tantum hoc loco Hippocratem loqui, Philotheus iis testatur verbis: *ἐν ταῖς θά, inquit, πρὸ τῶν ὀξείων νοσημάτων ὁ λόγος τῷ ἱπποκράτει, ὃ δὴ ἄλλον ἐκ τῶν εἰπεῖν, ἐν περιουσίᾳ ταῖς γὰρ ἐν περιουσίᾳ, ἦτοι παρὰ μίαν, παροξύνει, ὅπως δὲ ὁ παροξυσμός, ἐκείνῃ κρίσις, Hippocrati hoc loco de acutis morbis sermo est, & hoc manifestum est ex eo quod ait, in dieb. imparibus. hi enim in imparibus, hoc est tertio quoque die, vel alternis, accessionem habent. In quo autem die accessio, in eo etiam iudicatio fit. Sensus itaque huius Aphorif. is erit: Si acuta febre laborantem febris in dieb. imparibus non dimiserit, reuerti solet: sic enim hæc verba*

aph. 36 hu Celsus libro 2. cap. 6. conuertit. Hinc
ius sectio- est quod suprà quoque dixerit: Sudores febricitanti vbi in-
nis. cœperint tertio & quinto, & septimo diebus, boni. Quan-

22 quam vero hæc expositio nihil habet absurditatis, tamen de
 Aphorif- Galeni sententia præstat ut pro πυρετῶν σιν, legamus κριτι-
 μι πρᾶξιν καὶς, vel κριτικῆς. vel κρισίμοις. Sic enim ex particulari fece-
 tis correc- rimus generalem sententiam, quæ ad omnes febres transfer-
 tio. ri queat. Galeno subscribit Philoth. iis verbis: ἄλλως τε καὶ ἐν
 πυρετῶν σιν ἀντὶ τοῦ ἐν κρισίμοις εἶρηται. ἐὰν γὰρ ἐν ταῖς κρισί-
 μοις ἡμέραις ὁ πυρετὸς ἀφῇ, ἀγαθόν. καὶ ἐστὶν ἡ δόξησις αὐτῇ
 ἀναγκασιότερα τῇ ἑτέρᾳ, συμπρολαμβάνουσα τὴν τελευτήν,
 καὶ τὴν δευτέραν τελευτήν, καὶ ψυχὴν, καὶ τὴν ἀνάγκην, αἱ τινες
 εἰσὶ κρισίμοι. Quorum quidem verborum sensus quum faci-
 lis admodum sit, nostra interpretatione haud eget.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

An fuerit à quopiam.) Græcè est, καὶ μὴ τῶν παρεγγρα-
μμένων ἐσὶν, & an ex eorum numero sit, qui subdole inserti
sunt. quippe παρεγγράφω Græcis est subdole intersero, &
interpono. In Prog.) Lib. scilicet 3. Aph. 4. & 5. Libro
Aphorismorum.) Secundo nimirum, Aph. 24. Fida iudi-
catio.) Quæ alio nomine firma & certa vocatur. Est autem,
Galeno libro primo de Diebus iudicatoriis teste, quæ nun-
quam reuertitur.

Apho-

APHORISMVS LXII.

Οὐόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἰκτεροὶ ἐπιγίνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, κακόν.

Quibus in febribus morbus regius ante septimum diem accidit, malum.

Hoc in Aphorismo Hippocrates regij morbi exemplo, excretionēs quæ non fiunt in diebus decreto- *Excretio- nes in die bus nō in dicatoriis factæ, ma- læ.*
 riis, malas esse ostendit, quod scilicet malorū affe-
 ctuum sint symptomata. Difficultatem autem ali-
 quā præ se fert, ita ut à paucis sit recte intellectus, adeoque
 factum sit ut hinc nonnulli Hippocratem reprehēdendi oc-
 casionem sumpserint. Ex iis autē inter præcipuos unus fuit
 Plinius, qui lib. 26. cap. 12. eundem iis verbis conuellere au-
 sus est: Hippocrates, inquit, ante septimū diem in febre mor-
 bum regium mortiferum esse signum docuit. Nos scimus vi-
 xisse aliquos etiam ab hac desperatione. Hæc ille. *cc*
cc Quanquā
 in omnib. propemodum Plinianis exemplarib. falsò lega-
 tur, à septimo die, quum idipsum non dixisse Hippocratem
 ex hoc Aphorismo palàm est. Auerrois etiam, ut ad sugillan-
 dum fuit promptus, lib. 4. suorum collectaneorum cap. 43. *cc*
cc in hunc modum præsentem Hippocratis Aphorismum ar-
 rodere voluit: Quod dicit Hippocrates, icterus veniens ante
 septimum diem in acutis febribus, malum, reprobatū est ex-
 perientia in nostris terris. Hæc Auerroes. Quapropter quū
 tanti viri ex hoc Aphorismo Hippocratem reprehēdendi
 occasionem sumpserint, diligenter quæ sit genuina eius ex-
 positio, nobis dispiciendum erit. Primum itaque sciendum,
 Hippocratem hoc loco non agere de omni ictero, sed de eo
 tantum qui ex iecoris inflammatione nascitur: id quod ex cau-
 sarum morbum regium efficientium commemoratione om-
 nibus palàm fiet. Quum enim dux sint præcipuæ causæ mor-
 bi regij, quas etiam Galenus in Commentariis suis recēset:
 vna, quando natura flauam bilem ad vniuersum corpus, &
 ad cutem effundit. quod interdum fit in morborum iudica-
 tionibus, iecore nequaquam male affecto: altera, quum iecur
 male afficitur, id quod trifariam accidere solet, dum nimirū
 scirrhus, vel inflammatione, vel obstructione laborat, Gale-
 no in Comment. etiam teste: cōsequitur inde, Hippocratem
 A hoc

*Auerroes
ad sugillā
dum prom-
ptus.*

*Icteri cau-
sa.*

*De quo
Ictero hic
agatur.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

hoc in loco non nisi de regio morbo qui iecoris inflammationem comitatur loqui, eumque recte dixisse, quod morbus regius in febrib. scilicet acutis, atque adeo cōtinuis ante septimum diem factus, malum portendat: quandoquidem iecoris inflammationem, quam febris sequitur, significet. Neque enim is arquatus color quo vniuersum corpus infectum est, ex iudicatione nasci potuit, quod hæc ipsa ante septimū diē fieri haud queat. Nam bilis, vt testis est in Cōmentariis Galenus, ante septimum diem iudicatoriē ad corpus efferri effundī ve nō potest. Id quod etiā Galenus lib. 3. Epid. sect. 1. Cōm. 5. docet: vbi præsentem citās Aphorismum, de quodam qui sexto die factus est auriginosus (sic enim legendū, quum Græcè sit *ἰντερίωδης*, nō auginosus) verba facit, & inter cætera in hunc modū scribit.

22 quod sæpius audiuiſti, antequā concoquatur morbus, neque
 22 vllum alium abscessum, neque auriginosum recte fieri. Is enim
 22 impediti significat bilem, quo minus ex viscere expur-
 22 getur, & per vētrem vacuetur, vel propter obstructionē, vel
 22 inflammationē. Morbo autem concocto iudicatorie interim
 22 natura ad eas partes quæ iuxta cutē sunt, excrementum fla-
 22 uæ bilis, aliorūque humorum reponit. Quæ quidem Gale-
 ni verba eo libentius citauimus, quod huic nostræ sententiæ
 magnam afferre lucem videātur. Non potest etiam morbus
 regius de quo hic Hippocrati sermo est, ex ipsa obstructio-
 ne nasci, quia tū non adest febris: nisi biliosi humores redun-
 dātes diutius corpus, Galeno lib. 2. de Differ. feb. ca. 5. teste,
 obsederint. Præterea non ex iecoris duritia, quia his tumor
 prædurus, vt in Cominēt. testatur Galenus, est morbus diu-
 turnus, quapropter in eo bilis ante septimū iudicatoriē ex-
 trudi haud potest. Reliquum est igitur, vt ex inflammatione
 iecoris is morbus regius, de quo hic Hippocrati sermo est,
 ortus sit. Ex iis itaque omnib. patet, multum esse situm in iis
 verbis *ὅτι τὸν τοῖσι, & πρὸ τῶν ἐπὶ τὰ ἡμέρῳ*. Quippe sæpe e-
 uenit vt ex obstructione regius morbus nascatur, idque etiā
 ante septimū diem: tamē quia febre vacat hoc malum, letale
 signū, nisi quis temere remedia omnia neglexerit, esse haud
 potest. Facilis nāque eius regij morbi qui citra febrem acci-
 dit, Gal. lib. 5. de Male affect. loc. cap. vlt. teste, esse solet per
 cibos & potus extenuātes, medicamentaque bilem educētia,
curatio.

curatio. Et hac quidem ratione idem Gal. se multos quidem
 vna die sanasse gloriatur. Cæterum nō omnem obstructio-
 nem morbus regius sequitur, sed eam tantum quæ obstruit
 folliculi bilis osculum, quod in iecur extenditur. quod Ga-
 lenus loco iā citato disertè docet. Quū itaque solum regiū
 morbū ex iecoris inflāmate ortum cōsequatur febris acu-
 ta, euidētissimum fit omnibus Hippocratem de hoc mali tan-
 tum specie in hoc Aphorismo loqui, vtpote quod letale sit,
 quia visceris alicuius phlegmonē præ se ferat. Quid multa?
 morbus regius ante septimum diem ortus vel ab obstructio-
 ne, vel ab inflammatione, quod etiā in Comment. cōfirmat
 Galenus, fit. Si ab obstructione nascitur, febre vacat, atque
 adeo etiā periculo. Sin ab inflammatione, cum febre est acu-
 ta, atque adeo etiā periculosus. Et discernuntur quidem hæ
 duæ causæ hac lege. In obstructione, vt testis est Galenus lo-
 co iam citato, dextrum hypochondrium grauitatis cuiusdam
 sensus vrget. In phlegmone, Hippocrate & Galeno libro 3. Epid. sect. 1. Comment. 5. testibus, in hypochondrio eodem
 tētionis sensus existit. Nunc omnib. perspicuū est quod Hip-
 pocrate temerè conuellat Plinius, dum scribit se quosdā qui
 ex eo malo quod ante septimū ortum est euaserint, vidisse.
 Neque enim Hippocrates simpliciter asserit, nullos prorsus
 quibus ante septimū accidit hoc malum euadere, sed solum
 κακὸν esse, non θανάσιμον dicit. Denique non omnem mor-
 bum regium ante septimum ortum esse malum ait, sed eum
 tantum qui in acuta febre oritur. Proinde cum constet eos
 quibus ex obstructione hoc malum natum est magna ex par-
 te, nisi vt cōprehensum est, remedia negligāt, euadere: nihil
 mirum quod Plinius aliquos, quibus ante septimum diē re-
 gius morbus accidit, euasisse viderit. Postremū mirari subit,
 qua fronte sese hoc loco Hippocrati opponere audeat Auer-
 roes, & impudenter affirmare. i. ceterū in febribus acutis ante
 septimum diem euenientem non existere malum, experien-
 tia esse cōprobatum. Quippe quum hic morbus regius à nul-
 la alia causa nisi iecoris inflāmate prodeat, malū quomo-
 do nō portendat haud video. Nisi in eam prolabamur amen-
 tiam, vt ex iecoris inflammatione nullum vitæ periculū im-
 minere dicamus. Quare vtcūque hic experiētiā iacet Auer-
 roes, tamen quia rationi manifeste aduersetur, non est cur

Signa ob-
 structionis
 iecoris.

Phlegmo-
 nes signa.
 A Plinii
 iniuria de
 fesus Hip-
 pocrates.

Auerrois
 cauillum.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

non fictam & e mentitā esse credamus. Præsertim quum omnib. constet, hunc virum ad reprehendendū & maliciose calumniādum optimos quosque autores fuisse facilem, vt hoc potissimū nomine, & quod religionis nostræ acerrimus insectator fuerit, parum æquos sibi bonos viros habeat. Porro haud etiam vacat periculo iſterus si post septimum, idque in die nō iudicatorio, euenerit: id quod Galen. etiā in Comm. testatur. Hinc est quod paulo pōst ita scriptū reliquerit Hippocrates: Quib. in febribus morbus regius septimo, vel nono, vel vndecimo, vel decimoquarto superuenerit, bonū, nisi dextrum hypochondrium obduruerit: hoc est nisi inflammatio aliqua iecoris præceſſerit. In inflammatione itaque iecoris, siue ante siue post septimum diem morbus regius oritur, malum portendit. In huius quidem Aphorismi enarratione longiores fuimus, quod nemo interpretū, Galeno dempto, quos ego saltem viderim, illum rectē sit interpretatus.

Aphorif.
64. huius
sect.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Male se habente.) Græcè, κακοπραγύντες, male affecto. Ipsius vero affectus.) Græcè est, αἱ κακοπραγίαι δ' αὐτῶ, mali autē eiusdē affectus, &c. Ante septimū quidē.) Græcè, πρὸ μὲν δ' ἔν πρὸ τῆς ἐβδομῆς ἡμέρας, ante septimū igitur diē, &c. Nisi humores, &c.) In Ald. etiam codice hæc verba adiecta sunt, ἢν μὴ ἐν δόσεσι ὑγρῶν κατὰ τὴν κοιλίαν γίνονται, nisi humorum per aluum deiectiones fiant.

APHORISMVS LXIII.

Οἱ όσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καθ' ἡμέρῳ εἴγεα γίνηται, καθ' ἡμέρῳ οἱ πυρετοὶ λύονται.

Quibus in febribus quotidie frigora fiunt, iis quotidie febres soluuntur.

Frigora.

IN hoc Aphorif. Hippoc. de intermittentib. febrib. agit, causamque mōstrat cur hæ ipsæ ad ἀπυρεξίαν, hoc est integritatem veniant, dicens: Quib. in febrib. quotidie frigora fiunt. Frigora autem diximus, quæ hoc in loco εἴγεα vocatur, quod scilicet hanc vocē generatim vsurpet, nō tantum pro inæquali totius corporis cōcussione, quā medicorū schola priuatim rigorem nominat: sed & pro refrigeratione & horrore, quæ à Græcis κατὰ ψύξιν & φρίκη appellantur.

Qua

Qua quidem ratione vox $\rho\acute{\iota}\gamma\omicron\varsigma$ sumpta, quotidianā quoque intermittentem in se complectitur. Siquidem rigor proprie dictus in tertiana & quartana tātum fit, refrigeratio autē & horror ī quotidiana intermittēte, quēadmodū testatur Gal. lib. 2. de Diff. feb. ca. 3. 4. & 5. Et lib. 2. de iudicijs, iisdem capitibus. Rigoris enim causa est bilis per vniuersum corpus mota. Refrigerationis autē & horroris pituita putrida per sentiētes corporis partes à natura detrusa, vt autor est lib. 2. de Differ. feb. ca. 4. Galenus. Sensus igitur verborū Hippocratis iste erit. Quib. in febrib. quotidie rigores, refrigerationes, aut horrores fiunt, iis quotidie febres soluuntur: hoc est veniūt ad integritatē, & sine febre sunt, quemadmodum etiam in Comment. exponit Galenus. Quod quidem, vt ibidem testatur idem Galenus, ideo accidit, quia singulis accessionibus humores febres efficiētes expurgētur & vacuētur. Quicquid enim humoris efferbuit, in ipsa accessione totum expurgatur, vt hoc nomine febres necessario ad integritatē veniāt. Quare autem accidat vt febres singulis accessionibus solutæ iterum subinde reuertantur, Galenus in fine suorum Commentariorum docet. Atqui mirabitur fortē aliquis, quī fiat vt quotidiana singulis diebus, tertiana verò per tertium redeat, quum tamen humor ex quo tertiana procreatur, magis sit calidus, atque adeò vt accēdatur multo promptior & habilior. Huic quidem dubitationi, de Galeni sentētia loco paulo suprā citato, in hunc modum occurrēdū erit. Singulis dieb. accenditur quotidiana, quāuis minus calida est tertiana biliosa. Nam quum tertiana humorē habeat vt accendatur habilem, ac facile propter eius tenuitatē quicquid ex eodem efferbuit, totum in accessione expurgetur, vt ad puriorem quandam integritatem veniat, & exiguum aliquod post accessionem putridi caloris vestigiū relinquat par est. Quæ vero in pituita febris accenditur, in accessionum declinationib. non expurgatur, neque parū eius quod veluti succensum est reliquit. Hinc fit vt eius intermissio longe sit deterior, & secundæ accessionis inuasio celerior.

Cur febres singulis accessionibus solutæ subinde reuertuntur.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Sicuti autem quemadmodum, &c.) Græcè est, $\omega\sigma\omicron\upsilon\delta\epsilon\iota\epsilon\iota\kappa\alpha\theta\eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha\iota$, quēadmodum autem vbi quotidie, &c. Remanet

A iij tamen

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

men,) In verbis paulo antè ex lib. 2. de Differ. feb. citatis, eadē causam expressit iis verbis: Exiguum aliquod post accessionem putridi caloris vestigiū seu seminariū relinquit. Nam quum adhuc biliosorum humorū, etsi nondū putridorum, in corpore sit redundātia, facile à vestigio putridi caloris quod post accessionem relictum est corrumpuntur, succeduntur, putrescuntque: quod vbi factum fuerit, alia fit subinde accessio. Quid multa? Resoluto in prima accessione putri humore, remanet velut fons quidam, in quo vel postero, vel alio deinceps sequente die rursus putrescit humor, qui partim relictus erat ex priore accessione, partim ex maioribus vasīs in minora confluerat, fitque noua accessio.

APHORISMVS LXIII.

Ὅσοις ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν τῇ ἐβδόμῃ, ἢ τῇ ὀγδόῃ, ἢ ἐν δεκάτῃ, ἢ τῇ τεσσαρεσκαδεκάτῃ ἡτέροις ἐπιγίνονται, ἀγαθόν· ἢν μὴ δὲ δεξίον ἢ ὑποχόνδριον σκληρόν ᾖ, ἢν δὲ μὴ, κακόν, & ἀγαθόν.

Quibus in febribus septimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo morbus regius successerit, bonum: nisi dextrum hypochondrium durum fuerit. Si vero non, malum est, & minime bonum.

IN Aphorismo 62. huius sect. dictum est, morbū regium qui ante diē septimū in febrib. succedit, malum esse. Nūc an ille ipse in febribus post septimum superueniens, bonum aut malum portendat, Hippocrates ostēdit inquiēs: Quibus in febribus, scilicet acutis, quippe de iis hoc loco esse accipiendum Hippocratem, ex sequentib. verbis palām fit. Quum enim ait, septimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo, nec vltra in cōmemoratione dierum iudicatoriorum progreditur, disertē se de acutis tātum febrib. loqui innuit, vtpote quarū terminus sit dies quartusdecimus. Suprà enim dixit: Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicātur. Quibus itaq; in acutis febribus, diebus prædictis icterus accidit, bonū. nam illi dies sunt iudicatorij, omnesq;, quartodecimo depto, impares: proinde in iis factus icterus, naturam ipsam flauam bilem vnde procreata fuit febris, ad cutem iudi-

iudicatoriè reposuisse significat. Idque verum erit, nisi dextrum hypochondrium (sic enim conuertendum erat, non iliū, vt Leonicens & Theodorus fecerunt. Quippe ὑποχόνδριον Græcis partem suprā vmbilicum vtrinque ad latera spuris ὑποχόνδριον. costis subiectam significat. Illa vero partes sunt ad os ilium sitæ, Græcisque peculiari nomine λαγόνες vocantur, quem- ilia. admodum copiosius in enarratione aphoris. 36. sect. 2. ostē- λαγόνες. dimus) durum fuerit, quia tum φλεγμονή ἐστὶ τῆς ἡπατὸς, ait Philotheus, hoc est, iecoris est inflammatio. Quod etiam in Commentariis suis Galenus iis verbis confirmat. Nisi, inquit, dextrum hypochondriū obduruerit, id est, nisi aliquis malus affectus ex his quos antea diximus, visceri, iecori videlicet, acciderit: Intelligit enim inflammationem, quæ vnus erat affectuum trium quos antea in Commentario scilicet 62. connumeravit. Quinetiam ex acuta febre quæ comitatur, significari iecur affectum esse phlegmone, satis liquet. Proinde durum fieri hypochondrium dextrum, hoc loco nihil aliud est quàm iecur pati inflammationem. Quippe si durum esset iecur ob scirrhum citra præcedentem inflammationem natum, nulla adesset acuta febris. Quod si vero propter obstructionem obortus fuisset morbus regius, nō quidem duritiem, sed grauitatis tantum sensum in dextro hypochondrio pareret. Ex tribus itaque iis affectibus quos antea commemoravit Galenus, quum non nisi vnum hoc loco intellexerit, inflammationem intellexisse solummodo perspicuum est. Quod vero deinceps Hippocrates inquit, Si vero non, malum, & minime bonum: plerique inepte interpretantur, & ad duritiem referunt, quum ad iudicatorios potius dies sit referendum, in hanc nimirum sententiam: Si vero non in diebus iudicatoriis accidat morbus regius, malum. Quippe tum non lege naturæ factus est icterus, sed morbi magis malitia. Et hæc quidem genuina huius est aphorismi explicatio, & quæ cum enarratione. 62. aphorismi huius sectionis planè consentit.

ANNOTATIONES IN Galeni Commentarios.

Optimum.) Græcè est χρηστὸν, bonum. Dextrū ilium.) Græcè, τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν εἶναι, dextrum hypochondrium durum fuerit. Hepati.) Addendum, videlicet, Græ-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

cē enim est, ὅδ' ἀπ' ἀγχνῶν ἢ ὅδ' ἥπατι. Expurgato enim in ipso, &c.) Hic locus in omnibus tam Græcis quàm latinis codicibus deprauatus est. emendandus autem in hunc modum erit, μὴ καθαρευμένους γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ αἵματι, & τῇ χολῇ μὴ μεταλαμβάνομένης ἐν τῇ φλεβῶν εἰς τοὺς χολιδόχους πόρους, ἐάντ' ἐμφραξίς τις γένηται κατὰ τὴν μεταλαμβαίων των χωρίων. ἐάντε φλεγμονὴ τις, &c. Nō expurgato enim qui in ipso est sanguine, neque bile translata ex venis ad meatus bilem excipientes, siue obstructio aliqua fuerit in locis per quæ transfertur, siue inflammatiō, &c. Huic lectioni suffragatur antiquus interpres, qui eum locum sic conuertit: Quum enim sanguis in hepate non potest mundificari, nisi fel totam amaritudinem sibi commixtam, & cholerae pertinentem traxerit per vias, &c.

APHORISMVS LXV.

Ἐν ζῶσι πυρεζῶσι περὶ τὴν κοιλίαν καὶ ὄμα ἰχυρὸν, καὶ καρδιωγμός, κακόν.

In febribus circa ventriculum vehemens æstus, & cordis morsus, malum.

ἐν τοῖσι
πυρεζῶσι

κοιλίαν.

καρδία.

HOC in aphorismo Hippocrates quid in acutis febribus æstus vehemens ventriculi, morsusq; eiusdem significet demonstrat, ita ut ad eam partem medicinæ hæc spectet sententia: quæ futura prædicere solet. Inquit igitur, in acutis febribus: de iis enim hic accipiendus Hippocrates erit, qui magna ex parte per hæc verba, ἐν ζῶσι πυρεζῶσι, ut è superioribus quoque multis aphorismis constare potuit, vehementes & acutas febres innuit. Circa ventriculum: nam κοιλίαν vox et si duo significat. nempe ventriculum, & inferiorem ventrem, ut alibi copiose docuimus, tamen hoc loco in priore usurpatur significatione, id quod res ipsa de qua agitur abunde monstrat, & Philotheus confirmat, qui in huius aphorismi explicatione inter cætera sic scriptum reliquit: κοιλίαν λέγει νῦν τὴν σιτοδόχον, & δὴ λόγος ἐστὶν εἰπεῖν τὴν καρδιωγμόν, Coelian in præsentia partem eam quæ in se recipit cibum, nominat. Idque manifestum ex eo quod ait, cordis morsus. Per hanc enim vocem Hippocrates, & alij veteres, morsum oris ventriculi, quod illi καρδία vocauerunt, intelligunt, quemadmodum in

in cap. 34. nostri Compendij, & lib. 3. de Sanan. malis corporis cap. 4. fusius diximus. Vehemens æstus, de quo nimirum æger mirifice conqueritur, ita vt hæc pars sibi quasi ardere videatur præ nimio æstu. Et cordis, seu oris vetriculi mor-
 fus, malum. Quippe flauam bilem in ventriculi tunicis ebullientem, Galeno etiam in Commentariis suis teste, præ se fert. In iis sanè Commentariis nihil est quod annotatione nostra indigeat: nisi quod vbi interpres conuertit Palpitat, Græcè est, *σφύζον*, pulsat. Et vbi est, Nonnulli ipsius visceris motum: Græcè legitur, *ἐν τοῖς τῆς καρδίας αὐτῆς, λέγω τῆς σπλάγχνης*, nonnulli autem cordis, dico autem visceris, &c. Per hæc quidem verba significat, se per cor nunc nō os ventriculi, sed viscus intelligere, hoc est eam partem quæ hodie sic nominatur, & inter principes corporis partes habetur.

*Cordis
morfus.*

APHORISMVS LXVI.

Ἐν βίσι πυρεθίσιν ὀξέσι οἱ πᾶσμοι, καὶ οἱ περὶ τὰ σπλάγχα πόνοι ἰσχυροί, κακόν.

In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera vehementes dolores, malum portendunt.

QUod conuulsiones & vehementes viscerum dolores in acutis febribus, malum portendant, idque nō leue quidē, hoc ī aphorismo docet Hippocrates, vt & hoc nomine sit ex eorū numero qui ad prædicendi artem pertinēt. In acutis itaq; febribus, quæ quidem cæteris calidiores sunt, magisq; exiccant, conuulsiones malum portendūt. siquidem has ipsas ex ficcitate atque inanitione esse ortas necesse est. Conuulsiones autem ex ficcitate natas esse malas, nemo est qui nesciat, idq; Hippo. initio quintæ sectionis per aliquot aphorismos diserte ostēdit. Quinetiā suprā dixit, Febrē conuulsioni superuenire melius est, quàm febrē conuulsionē. Malum etiā in prædictis febrib. viscerū, quæ Græci *σπλάγχνα* nomināt, vehementes dolores significant, quemadmodū copiose Galenus in suis Cōmen. ostendit eiusq; rei causam affert, ita vt vberiore explicatione non sit opus. Vnum tantum hic adiciemus, nēpe q̄ *σπλάγχνα* Græcis, vt testis etiā est in suo dictionario Phauorinus, *πάντα ὧν ὀσθία μόρια*, omnes partes internas, lienē, iecur, cor, pulmonē, & eiusmodi significant.

*In acutis
febribus
conuulsio-
nes malū
porten-
dunt.*

*2. aph.
26.*

*σπλάγ-
χνα.*

ANNO.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ANNOTATIONES IN COM-

mentarios Galeni.

Propter incendij.) Græcè est, φλογώσεως. Significat autē hęc vox, vt alibi etiam demonstrauius, omnes calidos & dolorificos cum feruore præter naturam tumores. Manifestum enim in ipsis.) Scilicet quatuor prædictis, nempe inflammatione, erysipelate, vehementi obstructione, & abscessu periculum, quod neque conuulsioni necessario adiungitur. Quippe possunt hęc mala quatuor citra conuulsionem accidere, & tamen satis ex se habere periculi. Quando febres ipsæ sunt pathos.) Vult dicere Galenus, Hippocratem loqui de febribus quæ morbi sunt, nō symptomata aliorum morborum. Quando autem febres morbi sint per se, & non symptomata, ostendit Galenus lib. i. de Curādi ratione ad Glauconem, vbi ita scriptum reliquit: Febres quæ non sunt diariæ aut ex inflammatione, aut humoribus accenduntur. Quæ ex inflammatione ortum habent, inflammatarum partium velut symptomata sunt, morbusque à parte male affecta denominationem ferè accipit, vt phrenitis, peripneumonia, pleuritis, & alij id genus. Quæ vero ex humoribus acceduntur, & eo ipso nomine febres vocantur, & sunt, non autem morborum symptomata, sed ipsæ morbi.

Febres interdū morbi, interdū symptomata.

APHORISMVS LXVII.

Ἐν ζῷσι πυρετοῖσι οἱ ἐκ τῆς ὑπνῶς φόβοι, ἢ ἀσσομοὶ κακόν.

In febribus à somno pauores, aut conuulsiones, malum significant.

Pauores & conuulsiones post somnum factas malum portendere, hoc loco Hippoc. docet. Inquit enim, in febribus, nimirum acutis ac vehementibus: siquidem ista phrasi magna ex parte Hippocratem innuere febres acutas, suprā non semel monuimus. Febrium vero illarum meminit, nō quod omnes alios exitiales morbos excludat, sed vt significet, hęc symptomata duo vbi in febrib. eueniunt peiora esse quam si citra febres aliis in morbis fierēt. Pauores à sōno: quia ἐν hoc loco, vt sæpe aliās, idē quod πῶ id est post denotat. Somnū autem non quouis tēpore in febribus factū accipere oportet, quod cōstet eū qui in principio

Quis somnus in febribus malus.

cipio accessionis fit, perpetuo noxiū esse, vt dictū est suprà in Commen. 1. Galeni sectionis secundæ: sed eum tantū qui fit illa hora qua febris declinat. Quod si itaque in declinatione factus somnus, in qua prodesse potissimū deberet, pauores & conuulsiones affert, malū est. Quippe pauores ingentē melancholicorum humorum copiam, caput per somnum replentium & aggrauantium significant. Conuulsiones autē pituitosorum humorū multitudinē portēdunt. Alii qui codices, vt ibidem monet Galenus, pro φόβοι legunt πόνες, nonnulli etiam vtrasque voces habēt φόβοι & πόνες, nullo sensus discrimine, vt ex Galeni Commentariis liquet modo πόνος idem hoc in loco quod sect. 2. aph. 1. significet, nēpe βλάβη, hoc est noxam seu læsionem, quod Galenus etiā in Commentariis suis docet.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Anteā.) Scilicet aph. 1. sectionis secundæ. Inquit.) Ibidē, videlicet aph. 2. Labores.) Græcē, πόνες, noxas, quia significāt planē βλάβας. Tales afferūt casus, &c.) Græcē est, τῶν συμπτῶματ' αἰετοῖσι, ἀλλὰ & κατὰ τὸ σῶμα τὸ γαστρὸς, talia afferūt symptomata, sed & in ipso ore vētriculi. Sicuti coctionem vtilēs somnos, &c.) Græcē, ὡς αἵ γε πέψαι τὸς ὠφελίμους ἐπιφέρουσι ὕπνους, perinde vt coctiones vtilēs inducunt somnos. Quod est quando humores concoquuntur, & crudi haud permanent, tunc vtilēs & bonos somnos efficiunt.

A H O R I S M V S L X V I I I.

Ἐν ζῷσι πυρεζῶσι τὸ πνεῦμα πρὸς κόπτον, κακόν. πᾶσιν μὲν ἂν σημαίνῃ.

In febribus spiratio subsistens, malo est: conuulsionem enim significat.

Quid spiratio subsistens in febribus præ se ferat, in hoc aphorismo monstrat Hippocrates. Quippe πνεῦμα hoc in loco, vt alibi etiam non raro apud Hippocratem, idē quod ἀναπνοή, hoc est spiratio significat. Subsistens autē spiratio, quæ Hippocrati πρὸς κόπτον dicitur, est, quæ in medio sui interrupta subsistit: aliis interpretibus offendens nominatur. πρὸς κόπτον enim est offendo, allido. Hinc spiratio offendēs, quæ

πνεῦμα.
Subsistēs
spiratio.
Offendēs
spiratio.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

quæ vel intrò vel extrà delata subsistit ac interrumpitur. Celsus libro. 2. cap. 6. hanc sententiam interpretas, spiritum in faucibus elisum vocat. Verba eius ita habent: Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat iis neruorum distentio. Spiratio itaque subsistens seu interrupta in febribus, scilicet vehementibus & acutis, (eas enim hoc genere locutionis innuere Hippocratem, iam sæpe à nobis dictum est) malo est. Ratio, vt metipse ait, quia conuulsionem significat, eamq; ex siccitate ortam, quam quidem febris acuta, musculos & neruos thoracè mouètes plus iusto exiccās, pcreauit.

ANNOTATIONES IN GALeni Commentarios.

In Prognostico.) Libro nimirū primo aphor. 27. vbi ait: Spiritus frequens aut doloris aut inflammationis in partibus septo trāsuerso superioribus indicium est. Ibi enim spiritus vniuersam spirationem significat. Conuulsioni paratis.) Græcè est, ἡδὴ πρὸς μωδὸς διανεμίσωμ, iam conuulsiōe affectis. Sicuti cum ipse dicit, &c.) Hoc loco Galenum temerè ac falso accusat Musa, quasi minus recte Hippocratem citet, inquiens: Galenus hoc probat per quædam Hippocratis verba in libro Prognosticorū, quæ nos apud Hippocratem inuenire nesciuimus. Hæc ille. Quasi vero ita colligere liceat: Musa non potest apud Hippocratem reperire quod Galenus citat, igitur Galenus in citando Hippocrate est lapsus. Etsi enim Musa in eo loco inquirens vbi nihil tale scribit Hippocrates, non inuenit, alius tamen conuenienti sanè loco hæc verba Hippocratis quærens, promptè reperiet. Et quidem Galenus nō asserit hoc ipsum quod ex Hippocrate producit, in Prognostico esse scriptum, sed simpliciter ait, cum ipse dicit. Quare locus à Galeno citatus est in li. 2. epidem. sect. 3. scriptus, & libro. 6. Epidem. partitione 2. aphorism. 5. Citat eandem sententiam Galenus in sect. 6. aphorismorum, Comment. 54. eamq; nonnihil ibidem explicat. Quod etiam facit lib. 3. de Difficul. spirandi. Multa etiam in nostris in hanc ipsam sententiam Cōmentariis inuenient studiosi, quæ ad plenius eam intelligendam conducunt. Veluti adspiratio.) Græcè est, οἶον ἐπὶ πνεύσε, veluti iterata spiratio. Quum dicit.) Libro scilicet. 2. Vict. acuto. aph. 47. In cuius quidem aphorismi Commentariis priorē

Musa Galenū falso reprehendit.

ex Epidemiis etiam citat. Eum vero quem nunc producit, li. 3. de Spirandi diffi. copiose enarrat, & exēplis aliquot illustrat. Et pro eo quod in præfenti apho. dixit *πνεῦμα προσκόπῳ*, in li. 2. Victus acut. inquit *πνεῦμα προσώτῳ*, πῶς αἰώ, nullo sensus discrimine, quum *προσώτῳ* idem quod *προσκόπῳ* significet. APHORISMVS LXIX.

Οκός οἱ σιρῆρα παχέα, θρομβώδεια, ὀλίγα, ἐκ ἀπυρέτοις, πλῆθος ἐπελθόν ἐκ τέτων λεπτόν, ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖς σιρῆξ ἀρχῆς, ἢ δὲ ταχέως ὑπόστασις ἴσχει.

Quibus urinae crassæ, grumosæ, & paucæ sunt, haud sine febre, si ab iis tenues copiose prodierint, iuuant: maxime vero tales exeunt iis, quibus ab initio, aut non multo post, urina sedimen obtinet.

Hippocrates verba de urinis factururus, initio re nobis quæ rarissime accidit, ob oculos ponit, crassam nimirum urinam per initia morbi, aut non multo post apparentem, quæ subinde commode admodum in tenuem, eamque multam commutatur. Spectat autem hic aphorif. ut omnes alij sequētes, ad partē medicinæ quæ *σημειωτικὴ* dicitur. Cæterum quum quatuor sint in urina con- *In urina* sideranda, nēpe consistētia, color, quantitas, & contenta, hic *quatuor* triū quidem meminit, & primo quidē consistētiæ, inquiens: *considerā* Quib. urinae aquositas aut consistētia crassa est, & grumosa. *da.* Hic contētorū meminit, neq; enim urina grumosa alia est, nisi quæ multā crassam subsidentiā, aut in grumos confictā *Vrina* & cōformatā habet. Et pauca: nūc tertij, nēpe quātītatis mē *grumosa.* tio fit. Nihil autē mirū paucā tum esse urinā: quippe ppter crassitudinē fit ut urine illæ renes vix & difficulter ptrāseāt, ita ut necesse sit paucā hoc noīe pdire urinā. Quod dicit nō sine febre, manifeste significat eas febres in quib. eiusmodi *Non sine* urinae apparēt, a multitudine & crassitie humorū esse ortas. *febre.* Neq; enim urinae crassæ & grumosæ essent, nisi humores illi crassi febrē efficientes, per urinas pellerentur. Si itaq; in iis qui febre laborant post urinas crassas, grumosas, & paucas. *ἐκ τοῦ* ἐκ τέτων enim idem quod *μὲν ταῦτα* significat, tenues co- *των.* piose

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

piose prodierint, iuuāt. Nam alteratricē facultatē robustiorē nunc factā, & humores illos crassos ita attenuasse, vt maior horū pars sit vacuata, ostendunt. Quod etiā Galenus in Cōmentariis testatur. Per tenues vero vrinas non accipienda erūt quæ proprie sic vocātur, crudæ scilicet: sed quæ tales dicūtur collatione ad grumosas: vt tenues vrinæ hic exdē sint quæ mediocres. Quod Philotheus iis verbis confirmat: λεπτόν ἐστι κρείως λεπτόν, τὸ το γὰρ ἀπὸ τοῦ, ἀλλὰ πρὸς σύγκρισιν τῷ θρομβώδῳ, ὡς εἶναι αὐτὸ σύμμετρον. Hoc autē non temere monem⁹. ista enim ratione quædā repugnātia quæ statim apparet in verbis Hippocratis, ē medio tollitur. Is enim in libello de Iudiciis, inter alia sic scriptū reliquit: εἰ ἐκ παχέων παντελῶς λεπτὰ γένηθῶρα, δύσνητα καὶ ἀβέβαια τὰ τοιαῦτα. Quib⁹ vtiq; verbis Hippocrates dānat planē tenues vrinas post crassas prodeūtes, tanquā eas quæ malū, & infidū, aut incertū iudiciū portendūt. In præsenti vero aphorismo contrariū asserit, nēpe tenues post crassas vrinas apparentes iuuare, & bonū portēdere. Pro intelligētia igitur pleniori sciendū, vtrunq; quod ab Hippocrate est dictū, verū esse, nec vnū alteri pugnare. Id quod omnib. palām fiet, modò quid vtrobiq; per tenues vrinas sit intelligēdū, perspectū habeant. In libello enim de Iudicijs, loquitur de vrina tenui simpliciter dicta. Quod vt diserte innueret, aduerbiū παντελῶς adiecit, vt scilicet hoc ipso omnimodam cruditatē significaret. In eo quem nunc enarramus aphorismo de vrina tenui, non simpliciter & absolutē, sed ad grumosam collata loquitur. Vt scilicet hac ratione tenuis vrina non sit alia, nisi quæ inter crassas & omnino tenues mediā existit. Musa hos duos locos qui prima facie, vt diximus, pugnare inter se videntur, non recte conciliat de multa & paucā vrina. Maxime autem tales vrinæ apparent iis quibus ab initio febris, ἢ δὲ παχέων, hoc est Galeño interprete, ἢ μετα πολὺ γὰρ τῆς ἀρχῆς, id est non multo post initia Philothe⁹ quidē interpretatur ἢ τῇ πρώτῃ, ἢ τῇ δευτέρῃ, ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Subsidentiam vrina obtinet. Subsidentia vero est quod in fundū matulæ descēdit, vt alibi copiosius diximus. Quod autē initio aut non ita multo post in vrina appareat subsidētia, id accidit, vt Gale. & Philoth. testātur, λόγῳ βαρὺς τῇ ὕλης, ὁ λόγῳ φύσεως, ratione grauitatis materiæ, nō lege

Tenues
vrinæ.

Hippocra-
tis loca in
ter se pri-
ma facie
pugnātia.

Musæcōsi
liatio im-
probatur.
διὰ τα-
χέων.

subsidē-
tia.

lege naturæ. Neq; enim coctionē significat hæc subsidētia, vtpote quæ in principio morbi fieri haud possit. Actuarius lib. 1. de Vrinarum iudiciis ca. 11. iis verbis præsentē Hippocratis sententiā efferre voluit: Illud scire oportet, nonnunquam in morborū fine copiā profluere vrinæ albioris & tenuioris, atq; mediocrem continentis subsidētiam, præsertim cum præcesserit vrina crassior & grumosior. Hæc ille.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Consistētia.) Græcè est, τῆς ὑποστάσεως, subsidētia. Quare minus recte interpres conuertit, consistentia. Quippe consistentia Latinis est, quæ σύστασις, hoc est coitio, concretio, & crassitudo Græcis dicitur, à verbo συνίστημι, quod cogo, coeo, cōcreascoq; significat. Vnde est συνεσθηώς, cōcretus, solid⁹ compactus, non fluxilis. Habere itaq; ea naturalem consistentiam, Galeno lib. 2. Progno. Comment. 13. teste, dicuntur, quæ neque omnino dura sunt vt lapides, neq; prorsus liquida vt diffuere possint. Hinc omnibus perspicuum fit, aliam esse consistentiæ quàm subsidentiæ significationem. Inæqualitatem ac diuulsionem.) Græcè: τὸ τῆς ὑποστάσεως ἀνώμαλόν τε καὶ διεσπασμένον. Per hæc autē verba intelligit subsidentiam inæqualem, quam alio nomine asperam vocant. Talis quidem est quæ sibi continua non est, neq; coacta, sed diuulsa Cænofas,) Græcè βορβορώδεια, fœtidas: quia βόρβορος vtrunq; & cœnum & fœtorem denotat Græcis. Numisianus.) Is fuit Quinti auditor celeberrimus, cuius meminit etiam lib. 1. de Ana. admi. ab initio stetit Galenus. Ab ipso fuisse.) Adiiciendum, maxime. Græcè enim est, καὶ διὰ τὸ τοῖς μοι δοκεῖ μάλιστα ὁ ἀφορισμός, &c. Residuum concoquitur.) Græcè est, ἅμα ἢ καὶ πεφθῆ τὸ κατὰλοιπον, concoctum fuerit. Sed mediū tenent, &c.) Græcè est, μέσα δ' ἐκάτερας τῆς ὑπερβολῆς, καὶ σύμμετρα ὄντα, sed in mediâ inter vtrunq; excessum, & mediocres sunt.

Consistētia
σύστασις.
συνεστῆ-
κώς.

Consistētia
inæqualis
aspera.
βόρβορος.
Numisia-
nus.

APHORISMVS LXX.

Ὅκοιοι δὲ εἰ πυρετοῖσι τὰ ἔρα ἀνατεταραγμένα οἶον ἑποζυγίων, τετέοιοι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεσιν, ἢ παρέσονται.

Quibus

Quibus in febrib. vrinæ perturbatae sunt, veluti iumentorum, iis dolores capitis vel adsunt, vel aderunt.

Vrinæ in febribus respicienda.

IN hoc aphorismo quid vrinæ perturbatae in febribus portendât, Hippocrates monstrat. Quâquàm vero nonnulla exēplaria hâc particulâ ἐν τῷ περὶ τοῦ σίτου, non habēt, sed simplici, ter legūt, οἷσι. ὅσα ἀνατέταρα γὰρ μὴ α, tamē meliora omnia eā ipsam minime omittunt. Cui etiā lectioni antiquus interpres suffragatur, & ratio ipsa, Siquidē in febrib. omnibus, Gale. li. 1. de Iudiciis ca. 7. teste, quoniā venosi generis sunt mala, ad vrinas præcipue respicere oportet. Coct̃ionis enim quæ in venis est, signū optimū vrina existit. Quod lib. 4. de Tuēd. sani. ca. 2. testatur clari⁹, iis quidē verbis Galen⁹: De iis quæ intra venas sunt, nullū planē nec manifestū nec cui dēs signū habemus, præter solā vrinā. Et ca. 4. idē Gale. ait: Vrina eorū tantū humorū qui in vasis continentur nota est.

Quare cum hâc lectio verior sit, factū est vt & nos hâc secuti simus. Cæterū notandū hoc loco erit, quod duæ sint, Gale no lib. 1. de Iudiciis ca. 12. autore, perturbatarū vrinarū differētiæ. Vna quidē, quādo turbatę mingūtur, sed paulo pōst resident, Altera, quū turbatę lōgo tempore, aut semper, manent. Quapropter de qua differētia hoc in aphorismo loquatur Hippocrates, necesse est consideremus. De altera autē, nēpe ea quæ turbida mingitur, talisq; semper permanet, illū loqui, ex iis quæ de earūdē causa Gale. in Cōmē. affert, euidētissimū fit. Ait enim: eiusmodi fieri vrinas, quū materia crassa ac dēsa à calore cōficitur, concoquitur, aut agitur. Nō potest enim natura hâc ipsam conficere aut concoquere, nisi prius agitātā. Eandē verò causam cur vrinæ semper turbatę maneāt, li. 1. de Iudiciis ca. 12. Galen. affert in-

Agitatio.

quiēs: Quæ vrina semper turbata manet, vigere adhuc quæ in sanguine est agitationē ostēdit. Per agitationē vero Galenū intelligere concoct̃ionem, ex iis quæ scribit lib. 4. de Tuēda sani. ca. 3. fit manifestissimū. Ibidem enim ita tradit: Quod si turbida sit vrina, qualis iumentorum visitur, crudis refertas venas indicat humorib. non tamen cessare naturā, sed eos valenter concoquere. Ex his quidē locis nemini nō palām fit, Hippocratē hoc in aphorismo de altera perturba-

tarum

carū vrinarū differētia loqui. Quin Galen. in posteriore loco disertē vrinæ illi⁹ quæ est instar iumentorum meminit. Quod asserimus, confirmat etiā autor libelli de Vrinis, qui perperā refertur ad Galenū, ita scribēs: Quæ mingitur crassa, & talis permanet, indicat vigorem agitationis quæ est in humoribus crassis & flatuosis, cū qua adest aut affutur⁹ est dolor capitis, propter conturbationē ac euaporationem humorū. Quibus sanē verbis & turbationis vrinarū, & doloris capitis causas exprimit. Porro quum agitatio caloris in vrinis, posteaquā etiā mictæ sunt, permaneat, nihil mirum cur turbatæ maneant. Atqui vt Hippocrates planum omnino faceret, quid per turbidas vrinās accipiendum esset, adiecit *οἶον ὑποζυγίων*, velut iumentorum, hoc est, equorum, boum, & aliorum animantium quæ iugum ferunt, atque adeo homines in laboribus suis iuuant. Horum nanq; vrinæ dū minguntur, turbatæ sunt, atq; subinde eiusmodi permanēt, propterea quod victu tali vtuntur, vnde crassi humores procreantur. Quibus igitur tales sunt vrinæ, iis capitis dolores aut adsunt, aut aderunt, propter causam antea à nobis, & Galeno in Commētariis expositam. Quid per *κεφαλαλγίας* sit intelligendum, alibi est à nobis demonstratum.

Iumenta.

ANNOTATIONES IN GALENI Commentarios.

Obuersæ.) Hoc loco codices Græci propemodum omnes legunt *ἀντεταραγμένα*, quum potius sit legēdum *ἀνέστραμμένα*. Quam quidem vocem interpret satis obscure conuertit, obuersæ. nam significantius multo dixisset, commutatæ. Quippe Græcis *ἀναστρέφω* interdum idem est q̃ cōmuto. Legendum autem esse *ἀνέστραμμένα*, & non *ἀνατεταραγμένα*, vel hinc satis liquet. Nam quid opus fuisset Galeno dicere: Alij aliter hanc sententiam legunt, aut scribunt, si pariter cum eo legissent *ἀνατεταραγμένα*. Quapropter quū hic diuersæ fiat lectionis mentio, necesse est vt fateamur alios secus quàm Galenū scripsisse & legisse, nēpe *ἀνέστραμμένα*, pro *ἀνατεταραγμένα*. Et quia sic esse legendum certo affirmabant, coacti sunt vt præsentem aphorismum cum superiore connecterent, quod in eo de contrarijs vrinis, nēpe tenuibus, agere Hippocratem contenderent. Errat igitur plurimum Musa, qui hoc loco *ἀνατεταραγμένα* potius

Galenicol
dices emē
dati.ἀναστρέ-
φω.

B

esse

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

esse legédū, quàm ἀνεστραμμένα cēset. Cōtrarias ostēdere iis,
 Musæor. &c.) Et hic locus in Græcis codicib⁹ est deprauatus. Aldin⁹
 enim codex ita legit, τὰ ἐναντία δηλοῦν τοῖς πλεῖστοις
 Alius Io- re, sed falso: quia sic nullus esset relictus Galeno locus re-
 cus Gale- prehendi eos, qui ἀνεστραμμένα, id est commutatas vri-
 ni emacul- nas significare crassas & perturbatas contenderent, quan-
 latus. do quidem idem quod ipse dixissent. Alij Codices pro τοῖς
 λεπτοῖς, habent τοῖς θρομβώδεσι, grumosis. Hanc lectionem
 fecutus est in sua conuersione Leonicens. Nonnulli legūt,
 τοῖς παχέσι καὶ θρομβώδεσι. Et neutra quidē harū lectionū
 à vero abhorret. Præstat tamen, mea quidem sententia, vt
 ita legamus hunc Galeni locū: καὶ βδ' λονται τινες μὲν τὸ ἀνε-
 στραμμένα, τὰ ἐναντία δηλοῦν τοῖς πλεῖστοις, τῆς τῶν
 λεπτῶν. Et volunt quidam vocabulum cōmutatæ, prædictis
 contrarias significare, hoc est tenues. Quod si in hunc mo-
 dū legatur, nō est necesse adiicere παχέσι, vel θρομβώδεσι,
 vt Musæa putat. Sint cum dolore.) Græcè est, ψυδὸς γέμην
 ἐστὶ τὸ τὰ λεπτὰ τῶν ὕδρων εἶναι κεφαλαλγηκὰ, quippe falsum
 est tenues vrinas dolorem capitis afferre, aut ostendere. κε-
 Musæa. φαλαλγηκὸν nāq; est quod capitis dolorem affert, aut signi-
 κεφα-
 λαλγη-
 κόν.
 aph. 72. quum materia crassa & densa à calore cōficitur. Nonnullæ
 huius scilicet. igitur taliū vrinæ. Dolitur⁹ est.) Græcè est, δ' μὲν εἴ τις
 κεφαλάλγησον, ἢ κεφαλαλγῇ: nō tamē si quis doluit, aut do-
 let. Huc accedit quod si, vt interpretes fecit, legam⁹, dolitur⁹,
 cū Hippo. sentētia pugnabit Gale. qui in præsentī aphoris.
 turbatas vrinas esse futuri doloris capitis signa manifestē
 asserit. Proinde sensus verborū Galeni is erit. Nō est necesse
 ei qui doluit caput, aut ei qui iam dolet, esse eiusmodi vri-
 nas, turbidas nimirū, quia aliis etiā de causis quàm ex frigi-
 dis & crassis humorib. capitis dolor fieri potest. Quū vero
 vrinæ turbatæ adsunt, vt etiā adsit dolor capitis, aut statim
 futur⁹

futur⁹ sit, oportet. Dolores itaq; capitis sine tali vrina esse possunt, atqui vt tales vrinae sint citra capitis dolorem, fieri haud potest.

APHORISMVS LXXI.

Ὅκείσοις ἐν ἑβδόμαϊα κρίνεῖ, τετέοισιν ἐπινέφελον ἴαθ' ὁ ἕρπον τῇ τετάρτῃ ἐρυθρόν, καὶ τ' ἄλλ' κατὰ λόγον.

Quib. 7. die iudicatur morb. iis. 4. die nubeculam habet vrina rubicundā, & alia signa proportionē.

Hoc in aphor. nubeculae rubeae exēplo quod suprà dixit, septenorū quart⁹ est index, verum esse ostēdit, in-
quiēs: Quib. in septimo iudicat⁹ morb⁹: subaudiēdū em̄ erit, ἡμῶν νόσος. Loquitur autē hoc loco de bona iudicatione Hippoc. id quod inde colligit, quod sine adiectione κρίνεῖ verbo vtatur. De mala enim quū loquit⁹ iudicationē, huic aduerbiū κακῶς addit. His quarto die vrina nubeculā rubeam habet. Nubecula vero est id, qđ ī sūma superficie vrinae natat. Rubra quidē nubecula humores noxios, p̄p̄modū coctos esse significat, vt ea apparēte ī quarto, qui septimi īdex est, necesse sit ī septimo bonā iudicationem fieri. Significat autem idē alba nubecula. Rubrae vero, vtpote signi perrari meminisse voluit Hippo. quod Galen⁹ etiā in Cōm. asserit. Ceterū vt alba & rubra nubecula bonā, sic nigra in quarto apparens, iudicationē malā in septimo futurā ostēdit. Hinc est quod alibi ita scriptū reliquerit. Nubecula in vrina suspensa, alba quidē bona, nigra verō mala. Et alia scilicet signa quae futurā indicationē mōstrant, proportionē in quarto die apparere debēt. Sed quae ad huius partis interpretationē attinent. Galenus in Cōmentariis copiosē p̄sequitur.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Circa somnos.) Quae tradit lib. 2. Prognost. 11. Vel respirationē.) De quibus agit Hippoc. lib. 2. prognost. 56. Accubitū.) De iis. 2. prognost. 26. Vel tale aliquid.) Adiciendum, eorum quae. Graecē enim est, ἢ τὶ τοῖς τοῦ ἄλλο τῶν ἐν τῷ πνευματικῷ γεγραμμένων. Post septimū.) Graecē, τὴν κρίσιν ἐσεσθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, septimo die. Quare errore nō vacat īterpretis cōuersio. Quāto iudicatio,) Addēdū, p̄p̄i⁹. Graecē em̄ est, ὅσῳ πῶς ἂν ἐγγυτέρω τ' κρίσιως ἀφικον⁹, quāto propius iudicationem accesserint. Videtur autē

B ij ignorare.)

2. aph.

24.

Nubecula

Rubrae
nubeculae
cum mei

minit Hip
pocrates.

2. Progn

29.

Interpre-
tū lapsus.

ignorare.) Hæc atq; alia multa symptomata iudicatoria cō-
numeravit supra sectione prima Commen. 12. De iis plura
etiam habet lib. 1. de iudiciis, cap. 14. Galenus. & lib. 3. de iu-
diciis cap. ultimo Non igitur neq; , &c.) Græcè, ὅτι καὶ δὲ τὸ
τὸ δὲ τῶν κύρων φανερὸν σημεῖον, ἂν δὲ τῶν εἰρημένων συμ-
πτωμάτων ἐς πιστοτέρων ἐλπίδα τὸ μελλέειν ἐσεῖν κρίσε-
ως, ἀλλ' ἐτόρα, &c. Non igitur est necesse hoc quod ex vri-
nis apparet signum, sine dictis symptomatis ad firmiorem
futuræ iudicationis spem fieri, sed multa alia quæ frequen-
tius quàm istud apparent. Quemadmodū ipse. Sectione. 2.
apho, 24. Sublinamentum.) Græcè est, ὑψιχώρημα. Sic au-
tē vocant, quod æquis spaciis ab vtrisque extremis secedit, &
in medio altitudinis vrinæ cōsistit. Interpretes verò dictio-
nem hanc variè interpretantur, nūc sublationē, nūc suspen-
sionē. & interdū, vt hoc in loco, sublinamentū. Consistens.)
Græcè συνεσθιός, compactum. De cuius verbi significatione
vide quæ suprā Cōm. 69. huius sectionis diximus. Si vero
velociter.) Motum enim morbi, num videlicet tarde aut ce-
leriter moueatur, in futura dignoscēda iudicatione confide-
randū esse, Galenus li. 3. de Iudic. ca. 4. monet. Alba, rufa.)
Græcè, τὸ λευκόν, ἢ ὡχρὸν, alba, aut pallida. ὡχρὸν autē signifi-
care pallidū, & suprā, & alibi sæpe diximus. Vrinæ scilicet
rubeæ.) Græcè est, τὸ ὑποβαρὺς νεφέλης, rubeæ nebulae. Non
tamen bonas, &c.) Signa coctionis & cruditatis semper sta-
bilē habent propriā potestātē, quocūq; morbi tēpore appa-
ruerint. Quippe coctionis, salutē: cruditatis vero aut omni-
no nullā, aut prauā futurā iudicationem, aut diuturnitatem
morbi, aut mortē: aut recidiuā significāt. Iudicatoria cōtrā
signa non semper stabilē obtinent potestātē, sed bona quidē
sunt quando post coctionē & in morbi vigore apparuerint:
mala, quū in principio ante coctionē. In prognost.) 2. pro-
gnost. 29. Sedimē subrubeū.) Quippe, Galeno in eius sen-
tentia enarratione teste, exuperantiā sanguinis non exquisi-
ta ratione confecti significat. Quū itaq; integerrimi humo-
ris exuperātia fit, ideo sine periculo existit. Sed quia humi-
dior, & itē serosior quàm is est, idcirco eget concoctione. Si
igitur spacio temporis cōcoctio fit, merito talis vrina quod
morbi solutio diuturnior futura sit, significat. Argumēta.)
Græcè, τὸ λόγῳ δυνάτον ἐς ἐκάτερον ἐπιχειρῆσαι. Est em̃
ἐπι-

ἐπιχειρῶν argumentari, argumētis adstruere. Hinc ἐπιχειρήματα, argumentū. In vndecimo.) Quia si plures præcesserint dies, significat morbi motū non esse tam velocē, vt sequentibus tribus diebus fieri possit iudicatio, sed est necesse pluriū dierū intervallo. Tribus solis.) Addendū, diebus, Græcè ἐστὶ τριῶν ἡμέρων. Aliquid suffragari.) Græcè, ἐπιμετρεῖν. Hoc est, verissimū quidē est nubeculā rubeā significare futurā morbi solutionē, etiā si nō fit statim tribus seq. dieb⁹.

APHORISMVS

LXXII.

Ὅσοι σιμῶρα Διφφανεά λυθικά, πονηρά. μάλισσα δὲ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσι ἢ ἐπιφαίνεται.

Quibus urinae perspicuae & albæ sūt, malæ: maximè vero vbi in phreniticis apparuerint.

Quod urina perspicua & alba, quæ alio nomine, Galeno in Commēt. teste, aquosa dicitur, mala sit, præsertim si in phreniticis appareat, hoc loco Hippoc. ostēdit. Nō autē temerè dixit perspicua & albæ, quia sunt urinae perspicuae seu tenues, quæ tamē nō sunt albæ, quod in Cōm. etiā testatur Galen⁹: sed χλωδὴ τῇ χροῖα, colore biliosæ, hoc est, Philotheo interprete, ξανθὰ ἢ ὠχρὰ, flauæ vel pallidæ. Differētiæ itaq; gratia perspicuæ urinae albā cōiunxit. Sūt autē perspicuæ & albæ urinae vitiosæ ac malæ, quod, Galeno in Cōmē. etiā affirmāte, extremā cruditatē significēt. In libro etiā. i. de Iudiciis ca. 12. aquosā urinā, quæ, vt paulò suprā cōmemorauimus, nō est alia quàm perspicua & alba, ad summum crudā esse testatur. Vt autē id quod diximus significēt, necesse est vt lōgo tempore eiusmodi prodeāt. Quippe semel aut bis in sanis etiā interdū propter copiosam aquæ, aut vini aquosi potionē apparēt, ne tamē mali quicquā portendūt. Proinde nō temerè li. 6. Epid. par. 5. aph. 15. Hippo. dixit, Urina eiusdē cū cibo & potu coloris est. Quid multa? Urinae perspicuæ & albæ sūt vitiosæ, vbi à causa interna p̄dierint, minimè vero si aliquā ob causam externā tales fuerint. Maximè autem malæ sunt, vbi in phreniticis apparuerint. Alij Codices legūt, μάλισσα ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσι ἐπιφαίνεται, maximè in phreniticis apparēt. Prior vero lectio melior, vtpote quā Celsus li. 2. ca. 3. expressit, vbi hūc aphorismū ita con-

Urina aquosa.

Perspicuæ albæ urinae.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Interpre-
tā lapsus.
Deliriu.

Phrenitis.

uertit: Diluta quoq; & alba vrina vitiosa est, sed ī phreniti-
cis maximē. Sic etiā hāc partē īterpretatur Philotheus, in-
quies, ἀλλ' ἐν τοῖς φρενιτικοῖσι μᾶλλον πονηρὰ, sed in phre-
niticis magis malæ. Eius verò rei hæc est causa. Quū phreni-
tis oriātur à bilioso sanguinæ, par est vt in hoc malo vrina fla-
ua sit. Quia vero idipsum nō accidit, signū est vniuersam bi-
lē ad caput rapi: quod quā perniciosum sit, nemo non vi-
det. Hoc loco monendū erit, Leonicenū & alios Hippocra-
tē interpretes φρενιτικοῖς haud rectē delirantib; cōuertisse. Dif-
ferūt enim phrenitici à delirātibus. Quippe delirium, quod
Græcis παραφροσύνη dicitur, vt testis est lib. 2. de Sympt.
causis ca. 4. Galen⁹, omnis deprauatus principis facultatis
motus existit. Phrenitis autē, vt ca. 11. eiusdē libri autor est
Galenus, cerebri, aut eius membranarum inflammatio est.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

In delirijs.) Græce, ἐν ταῖς φρενιτισμῖν, in phrenitide: ppter
causam iā cōmemoratā. Delirātem.) Græce est φρενιτικόν.
Quare passim in iis Cōmentariis pro delirātibus, vertendū
erit phreniticis. Flauā bilē ad caput solūmodo, &c.) Græcō
est, τῇ ξανθῇ χολῇ ἀπασαν τὴν δρμὴν ἄνω γεγόνεσθαι πρὸς τὴν
κεφαλὴν, vniuersum flauæ bilis impetū sursum ad caput fa-
ctū esse. Quibusdā enim vrinæ persp.) Addēdū, fiūt. Græcē
enim est, διαφανῆ μὲν γὰρ γίγνεται τισιν ὄρεα. Legitur autem
perperā in Aldino codice διαφανεῖν. Reliqua sunt plana,
neq; vlla egent explicatione.

APHORISMVS LXXIII.

Ὅσοι σιμῶσι ποχόνδρια μετέωρα λαβορβορίζον-
τα, ὅσφύος ἀλγῆματος ἐπιγνομένε, αἱ κοιλίαι τε-
τέοισι καδυγρχίνον, ἢ μὴ φύσαι καταρῆρα γέω-
σι, ἢ ἔρε πλῆθος ἐπέλθῃ, ἐν πυρετοῖσι ὅ ταῦτα.

Quibus hypochondria inflata murmurant, lum-
borum dolore succedente, ijs alui humectantur, ni-
si flatus erumpant, aut vrinæ copia prodeat. Hæc
vero in febribus accidunt.

Quod hic aphorismus ad artē quæ futura prædicit p-
tineat, notius est quā vt à me pluribus dici debeat.

Quippe

Quippe docet quid medico ex hypochondriis inflatis, atque adeò sublatiis, ac murmurantibus prædicendum sit, inquiens: Quib. hypochondria, non, vt alij interpretes conuerterunt, ilia: differre enim ab hypochondriis ilia, iam sæpe in iis nostris commentariis monuimus. μετέωρα, quæ quidem dictio, Galeno infra sect. 5. Comment. 64. teste, idem hoc loco *μετέωρα* significat quod ἐμπεφυσημένα & φυσώδη, id est inflata vel flatuosa. Quum vero inflantur, necesse est vt in altum etiam sustollantur, ideòque commodè etiam sublata dici possunt, vt μετέωρα idem sit quod ἐπαρμένα, aut εἰς ὕψος αἰσμένα, hoc est sublimia, vel in altum sublata, vel simpliciter tumentia. Quod monendum esse duximus propter Musam, qui in suis Commentariis μετέωρα vocem prædura & tumida falso interpretatus est. Ita enim inter cætera inquit: Qui ilia prædura, & adeò tumida habuerint, vt suspensa dici possint, &c. Neque enim hoc loco Hippocrates de præduris & tumidis hypochōdriis loquitur, quæ lib. 1. Prognost. Aph. 30. & 33. σκληρά, ἤντετραμένα καὶ ἐπώδυνα vocat. illa enim nihil eiusmodi cuius hic meminit Hippocrates, sed ingens potius malum, nèpe iecoris vel lienis inflammationē, significat. Quod metipse Hippocrates testatur inquiens: Hypochondria tumida, dura, & dolentia, si in vniuersum sic affecta sunt, maximum portédunt malum. Hypochondriorū igitur voce Hippoc. in præsentī Aphorismo pprie vtitur, pro iis partib. quæ spuris costis vtrinque subiectæ sunt, & nō pro iis partib. quæ hypochōdriis subiectæ sunt, iecore nimirū & liene, vt Musa falso putat. Quod vero non loquatur de tumore iecoris vel lienis Hippoc. sed de ipsis hypochondriis quæ in altū tolluntur, manifestum fit ex eo quod statim subiicit. ait enim διαβορρίζοντα, murmurantia. Qua quidem voce in ipsis spiritus seu flatus subesse, etsi non multos admodum, qui hæc in altū tollant, & sublimiora efficiant, murmurque excitēt, innuere voluit. Quid autem propriè sit murmur, Galenus in Cōmentariis suis abundè ostēdit. Quod si itaque hypochondria inflentur, atque adeò murmurent, lumborūque dolor succedat (quod fit, Galeno in Cōmentariis teste, vbi murmur ad lumborum loca descendit, sede hypochondriorū derelicta. vt hinc iterum palàm fiat, Hippocratem nō loqui de tumoribus iecoris & lienis, vt qui non descendant, sed eodem in

Musa interpretatio improbat.

*cc
cc
Hypochōdria.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

loco semper consistent) alui iis humectantur. Quippe cū spī-
ritu mediocris est cōmixta humiditas, quam spiritus suapte
natura nobilis secum ad aluum deducit, eumque humectat:
 >> id quod confirmant ea quæ scribit lib. 3. de Sympt. causis ca.
 >> 7. Gal. dicens: Quod si humiditas aliqua in intestinis conti-
 >> neatur, ab hac quoque prodibit quedā bombi species, quā
 >> βορβορυμὸν, id est murmur nominant, futurā nuncians hu-
 >> midi excrementi deiectionē. Etenim eiusmodi strepitus spe-
 >> cies utrūque significat: deiectionē quidem, quia à mouente
 κατὰ φύ- natura fit: humidū vero excrementum, quia murmurationem
 ρήνυμι. habet comitem. Hæc ille. Hoc autē evenire certo solet, nisi
 flatus erūpant. id enim est κατὰ φύσιν ῥαγῶσι. Nam κατὰ φύσιν ῥαγῶ-
 συμι est cum impetu decido, delabor, aut erūpo. Quia si soli
 flatus erumpant, humor in corpus est distributus, ideo tum
 alui humectari nō possunt. Aut vrinæ copia prodierit: quip-
 pe tum humor distributus in corpus per vrinam vacuatur.
 Apho. 83. Nam vna vacuatio aliā impedit. Hinc est quod infrā ita scri-
 huius jec- ptum reliquerit: Mictio noctu facta plurima, modicam deie-
 tionis. ctionē significat. Quid multa: alui certe humectātur, nisi ea
 quæ sibi commixta sunt, nempe humiditas & spiritus, ab in-
 uicem separentur: & humiditas quidem per vrinam, spiritus
 autē per intestina vacuetur. Hæc autē in febribus, quæ ipsæ
 sunt morbi, & minime symptomata, accidere solent. Nam vt
 dictum est suprā Cōment. 66. huius sectionis, quando Hip-
 pocrates in febribus dicit, tū intelligit morbos febriles, hoc
 est eas febres, vt cōprehensum est, quæ per se morbi sunt, &
 nequaquam aliorum morborū symptomata. Vt & hinc per-
 spicuum fiat omnibus, Hippocratem non loqui de phlegmo-
 nibus iecoris vel lienis, vtpote ad quas febres tanquam sym-
 ptomata sequuntur. Nihil autem mirū, in febribus procreari
 flatus, vtpote in quibus cibi ab imbecilli calore natiuo mi-
 nus recte coquantur, & in flatus ac vapores resoluantur. vt
 Galenns loco paulo ante citato copiose docet.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Iliis suspensis.) Græcè, ὑποχονδρίων μετεώρων, hypochō-
driis sublatis. Simpliciter.) Græcè est διπλῶς, dupliciter.
 Distinguit autem.) Adiiciendum, nunc. Græce enim legi-
 tur, διακρίνει δὲ ταῦτα νῦν ὁ Ἱπποκράτης. Ilia.) Hypochon-
 dria.

dria. Ad inferiora euacuatus.) Græcè, ὑπὲρ τὰ κατώτερα μέρη, ad inferiora deuolutus. Vnà cum ipso iliorū.) Græcè, ἐν τῶν ὑποχονδρίων, ex ipsis hypochondriis. Seorsum vero spiritum, &c.) Græcè, ἰδίᾳ ὃ τὸ καταλειφθὲν ἐν τοῖς ὑπέρτοις πνεῦμα δὲ τὸ ἔσθρας ἐκκριθῆναι, seorsum vero spiritus in intestinis retentus per sedem excerni. Cito.) Græcus Aldinus codex habet ῥαδίως, facilè. Vel erysipelate.) Ad-dendum, vel dolore. Græce enim est, ἡ ἀλγύματος. In illis morbis.) Scilicet paulo antè recensitis. Neque enim aliquo naturæ motu, &c.) Græcè est, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ φυσικῇ τινὶ κινήσει τῶν μορίων ἀποθεμνύων τὸ φυσῶδες πνεῦμα γίνεσθαι συμβαίνει τὸν βορβορυγμὸν ἐν ἐκείνοις, ἀλλ' ὥς σύμπτωμα μόνον: Neque enim naturali motu (expultricis videlicet facultatis) partium flatuosum spiritum expellentium murmur in illis fieri contingit, sed veluti symptoma tantummodo. Hoc est, nūquam murmur partibus corporis naturaliter accidit, sed morbi potius ratione. Hinc non inepte hunc locum antiquus interpret ita conuertit: Murmur in hæc membra veniens non est secundum naturæ cursum, sed secundum morbum. Quid multa? Si murmur in iis partibus fit, non sanè fit vt flatus illos subinde expellant, sed alicuius morbi ratione, qui in iis partibus hæret. Proinde vt fit illius morbi symptoma necesse est. Non igitur facultatis flatus illos expellentis motum, atque adeò deiectionem significare potest, quū nō à natura ipsa murmur hoc, sed à morbo excitetur.

Galenus lo-
cus expli-
catus.

APHORISMVS LXXIII.

Ὅσοι σιν εἰς ἀρθρα ἀφίστασθαι, εὐεται αἰ-
μασάσις ἔρον πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ λευκὸν γινόμε-
νον, οἷον ἐν ῥίσι καπνώδεσι πυρετοῖσι τεταρταίοι-
σιν ἀρχεται αἰμοῖσι γίνεσθαι. ἢ ὃ καὶ ἐκ τῶν εἰνῶν αἰ-
μορῶν ἀγῆσθαι, καὶ πάνυ ταχὺ λύεται.

Quibus spes est ad articulos futurū abscessum, liberat ab abscessu vřina multa, crassa, & alba prodiens, vt in laboriosis febribus quarto die nonnul- lis exire incipit. Si vero sanguis quoque è naribus profluxerit, breui admodum leuatur æger.

Quum

An diuturnæ febres semper per abscessus et decubitus iudicentur.

Quum diuturnæ febres, Galeno lib. 3. de Iudiciis cap. 3. teste, per abscessus & decubitus magna ex parte iudicentur, ne id ipsum aliquis perpetuo evenire putet, hoc in Aphorismo Hippocrates causas commemorat, cur contingat, ut interdum prædictæ febres aliter quàm per abscessus finiatur, inquit: Quibus spes est ad articulos futurum abscessum. Spes est autem iis, qui diuturnis febribus è crassis & multis humoribus natis laborant, aliisque nonnullis quos in Cōmentariis suis recenset Galenus, & suprâ Aphorismo 31. huius sectionis Hippocrates cōmemoravit. Quum itaque in febrib. aliisque morbis qui ex crassorum viscosorumque humorū copia generatur abscessus fiant, rectissimè inquit subinde Hippocrates, liberare ab abscessibus urinā multam, crassam, & albā factam, utpote quæ crassos illos humores, qui abscessuū causa futuri erant, expurgat. Quod vero ait, quēadmodum in laboriosis febrib. quarto die fieri incipit: iis verbis nihil aliud innuere voluit Hippocrates, quàm in febrib. laboriosis maxime accidere ut urina crassa, alba, & multa ab abscessib. liberet. Quod exemplo quodam lib. 6. Epid. par. 4. aph. 2. ostendit Hippoc. ubi sic scriptū reliquit: Urina crassa & alba, qualis Amphigenis famulo prodiit, in laboriosis febribus quādo quarto die exit, ab abscessu liberat. Si vero ad hæc sanguis è narib. profluxerit, prorsus leuat. Cæterū hic diligēter considerādū erit, quas laboriosas febres vocet Hippocrates, quū in iis explicādis mire se torqueat hīc Musa. Sic autē vocat, Galeno in enarratione iam citatæ sentētiæ autore, nō illas quidē de quas motio multa antecessit, sed eas potius in quibus aliquis lassitudinis sensus existit. Quippe in iis potissimū, ut testatur Galenus Cōm. 31. huius sect. abscessus fieri solent. Et eas quidē ab Hippoc. hīc intelligi, è præcedētib. etiā colligi potest. Nam febres illæ in quibus spontanea est lassitudo è plenitudine crassorū humorū nascuntur, ut nō sit etiam mirum in iis urinā quæ liberat ab abscessu, similē esse humorib. ex quibus sunt procreatæ. Porro *τεταρταίοισι*, quæ dictio hoc loco, Galeno in Cōm. suis teste, idē quod *ὡδὲ τὸ τετάρτης ἡμέρας*, quarto die significat, nōnulli maximo errore pro quartanis sunt interpretati, ut alibi quoq; meminimus. Si vero ex naribus quoq; profluxerit sanguis, valde cito liberatur ager.

Musa. Laboriosæ febres

τεταρταίοισι.

ager. Quæ quidē Hippo. verba bifariā interpretari possunt. Vno modo in hūc modū: Si vero simul cū vrina prædicta sanguinis ex narib. profluuiū superuenerit, tū valde celeriter liberātur. In partes enim diuisa materia, vt ait Philotheus, suprà & infrà, velocissima fit morbi solutio. Alio modo, vt seorsim citra vrinā, pfluuiū sanguinis è narib. accidat. In quē sanè modū Galenus in Cōm. interpretatur. Cæterū in laboriosis febrib. iuxta aures, eodē ibidē teste, abscessus maximè fiūt. Quod sanè fit, vt testis est Galenus Cōm 31. huius sect. ppter eā quæ est in febrib. caliditatē, multitudinē ad caput ferētē, moxq; eā suscipiētibus quæ iuxta aurē sunt glādulis.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Dictum est à me prius.) Cōment. scilicet 31. huius sectionis. Quibus quouis modo, &c.) Græcè est, ὅπως ἔν κοπιώ-
δεις ἐν τῇ νόσῳ γιγνομένοις, qui quouis modo in morbo las-
sati sunt. Plus.) Græcè, μᾶλλον, magis. Non oportet dice-
re.) Græcè, ὅδε λόγος δείται, nō eget ratione. quod scilicet
fit quotidiana experientia cōprobatū. Subleuauit.) Græcè,
μετώρον ἔργασατο, sublimem fecit, in altum sustulit.

APHORISMVS LXXV.

Ἡρᾱμα ἢ πύον ἐρέη, τῷ νεφρῶν, ἢ αὐτῷ κύστιος
ἐλκώσιν σημαίνει.

Si sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ
exulcerationem significat.

IN hoc Aphorismo docet Hippocrates, quid sanguinis ἐρέη.
aut puris mixtio significet, inquiens: Si sanguinē aut pus
mingat. Non autē temerē dixit ἐρέη, hoc est mingat. hac
enim dictione, vt etiam in Commentariis, quāquam ob-
scurius, mōstrat Galenus, diuturnitatē innuere voluit. atque
excludere illud pus quod interdum rupto in iecore, aut alia
parte superiore: verbi gratia, membrana succingēte, aut pul-
mone abscessu ad vrinæ instrumenta defertur. Quomodo au-
tem fieri possit, vt pus in pulmone genitū cum vrinis excer-
natur, lib. 6. de male affe. locis cap. 4. Galenus ostēdit. Hoc
autē pus quod ex abscessu rupto defertur, vno, vel duob, vel
plurib. diebus p vrinas excerni potuit, nec diutius pmanere.
quapropter de hoc ipso in præsentia Hippocrates nō loquitur.
aliàs

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Vrinarii aliàs enim dixisset ὁρῶν, id est, minxerit. Quum vero mul-
meatus ab tis diebus ac mensibus pus per vrinam excernitur, tum re-
Hippocra- num aut vesicæ exulcerationem protendit. Nemo tamen pu-
te nō ex- tet hic exclusum iri vretes, id est vrinarios meatus. nam
clusi. quum extremorum, nempe renum & vesicæ meminerit, me-
 dia quoque, hoc est vrinarios meatus est complexus, quod
 etiam hoc in loco Philotheus annotauit. Qua ratione vero
 diiudicare oporteat, vtra iam trium commemoratarum par-
 tium magis laboret, Galenus in fine suorum Commētario-
 rum docet. Denique per hanc vocem ὁρῶν Hippocrates pus
 & sanguinem, quæ è pene egrediūtur exclusit, quippe citra
 etiam vrinam exire solent. Cæterum quum cruenta vrina
 multis aliis de causis, quas Galenus libro. 6. de Male affect.
 locis cap. 3. recenset, & nos lib. 3. de Sanand. malis corporis
 huma. cap. 36. exposuimus, nulla prorsus in renibus existen-
 te exulceratione excernatur, præstaret hoc loco legere, ἢ
 αἷμα ἢ πύον, quàm ἢ πύον, hoc est, si sãguis & pus quàm vel
 pus. Et hãc quidem lectionem multi Hippocratis exposito-
 res, vt in Commen. suis testatur Galenus, probauerunt, tan-
 quam eam quæ altera melior esset. Præterea in mulieribus,
 quibus menses supprimuntur, interdum cruenta mictio acci-
 dere solet, quanquam sine pure est, vt necessariò nisi multas
 distinctiones adhibueris, aut Hippocratem in præsentiarũ
 non nisi quæ crebrius cæteris accidunt causas cõmemorasse
 dixeris, pro ἢ voce ἢ reponẽda erit. Porro signa certa, præ-
 ter ea quæ in suis Commen. recensuit. Galenus, quibus scire
 licet è quibus partibus corporis cũ vrina pus & sanguis ex-
 cernuntur monstrat Galenus libro sexto de Mal. affectis
 locis. cap. 4.

*Cruenta
urina pro-
pter sup-
pressos
menses.*

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Et pus & sanguis.) Græcè, ἢ πύον ὁρῶν καὶ αἷμα, vt &
 pus & sanguis mingatur. Inter septo.) Græcè, ἐμφραχθέντος,
 infarcto. In aliquo.) Græcè, ἐν τινὶ τῶν ἄνω χωρίων, in ali-
 quo superiorum locorũ. nempe eorum qui supra renes sunt
 scilicet iecoris, pulmonis, vt antea est à nobis dictum Musa
 inepte ad renes detorsit, vtpote quos nominatim expressit
 Hippocrates. Quod autem.) Græcè ὁπότ' ὅπου δ' αὐτῶν, v-
 trum autem eorum, &c.

*Musa no-
tatur.*

Aphoris.

APHORISMVS LXXVI.

Ὅσοις ἂν τῷ ὕρῳ παχέϊόντι (αἰνία σμικρά,
ἢ ὡσπερ τρίχες) συνεξέρχονται, τῷ τέλει αὐτῶν νε-
φρῶν ἐκκρίνεται.

Quibus cum vrina crassa exiguae carunculae, aut
veluti capilli vnà exeunt, iis à renibus excernuntur.

IN præsentī aphorismo docet Hippo. quid exiguae carū-
culæ, aut veluti capillamenta in vrina præ se ferant, in-
quies: Quibus in vrina crassa. Vrinam vero crassam, Ga-
lenus in Commen. teste, non eam vocat quæ simpliciter
est crassa, sed collatione ad eā quæ maxime est tenuis & cru-
da. Ita sanè, vt vrina crassa in præsentiarum non sit nisi me-
diocris, & quæ secundum naturā existit. Quod diximus con-
firmat Philotheus, qui ita scriptum reliquit: ὅρον παχὺ ἐν-
ταῦθα ὃ κατὰ φύσιν καλεῖται, παραβάλλον αὐτῷ δὲ παρὰ φύσιν
λεπτόν. τὸ δὲ γὰρ δὲ κατὰ φύσιν μέσον ὄρον, πρὸς ᾧ δὲ λεπτόν πα-
ραβαλλόμενον λέγεται παχὺ. πρὸς δὲ τὸ παχὺ, λέγει δὲ λεπτόν.
Quod est, Vrinam crassam hic eam quæ secundum naturam
est vocat, præter naturam tenuem illi comparās. Hæc enim
quæ secundum naturam media est, collata ad tenuem crassa
dicitur: ad crassam vero collata, tenuis. Carunculae exiguae,
de quibus multa Galenus in suis Comment. habet. Exulce-
rationis autem esse has ipsas signa, in primis lib. 6. de male
affect. locis cap. 3. Galenus testatur, vbi in hunc modū scri-
bit: Sed efficacissima vlceratorum renum coniectura est, si
cum vrina exiguae quædam carunculae excernantur, vtpote
quas renum essentiae partes, easque ob vehementem vlceris
erosionem auulsas esse constat. Sunt etiam præter hæc alia
signa, quibus exulceratio renum deprehenditur, quæ sunt à
nobis dicta lib. 3. de Sanand. mal. corp. cap. 39. Aut veluti ca-
pilli συνεξέρχονται, id est vnà cum crassa vrina exeunt. Neque
committendum vt hoc verbum ad carunculas & capillos re-
feratur, quasi Hippocrates docuerit illa duo simul & neutrum
sine alio egredi posse. Quare quum hoc verbum συνεξέρ-
χονται nihil aliud significet, idque propriè, quàm vnà cū cras-
sa scilicet vrina exire, temerè se hoc loco torfit Musa, dum
verbum hoc vt simplex esse interpretandum contendit. De
causa autem generationis capillorum, Galenus in Cōmen.

Vrina
crassa.

Caruncu-
lae exiguae
quid signi-
ficent.

cc

cc

cc

συνεξέρ-
χονται.
Musa no-
tatur.

multa

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

multa habet, & nos in Annotationib. nostris paulò pòst hac de re aliqua proferemus. Quod verò ait, iis à renibus excernuntur, in eo accurata Hippocratis diligentia apparet, quæ admodum idipsum Galenus in Commentariis suis copiose ostendit.

ANNOTATIONES IN GALeni Commentarios.

Foliorum similes.) Græcè, *πελαλώδη*, foliacea. Intelligit autè subsidentiã urinæ, quæ est instar foliorum, aut squamarum, aut laminarum lata & tenuis. Hanc alio nomine laminæam, & squamis similem medici vocant. Multum exercitati.) Græcè *πάνυ ῥιῖδωνες*, admodum experti. Vocant autè medici.) Græcè est, *καλῶσι δ' οἱ νεώτεροι*, appellant autè recentiores. Orobium & fabã.) Græcè est, *ῥεγμῶν τε ἔκ κλάμων.* Quare notandum hoc loco erit, *ῥεγμῶν* crebro de faba in minutas partes fracta dici ἀπὸ τοῦ ῥεχθῆναι, hoc est à scindendo, frangendove: tamen nōnunquam de aliis etiam leguminibus, itemque radicibus eodem modo fractis, & nō de sola faba effertur. Cuius rei multa ex Hippocrate, Galeno, & Paulo proferrem testimonia, nisi idipsum ante nos alij abunde præstitissent. Vox quoque *ῥεγμός* pro lomēto & farina fabarum vsurpata reperitur. Hoc loco pro leguminibus fractis sumitur. Quapropter pro eo quod dixit iterpres orobium & fabam, conuertendum erit, legumina fracta & fabas. Sed mea quidem sententia hoc in loco legendum erit *ῥεγμῶν κλάμων*, id est fractas, seu fresas (sic enim Plinius appellat) fabas. Et hanc quidem lectionem priore esse meliorem, ex antiquo colligitur interprete, qui cōuertit fabas fractas. Et talia mingere.) Et particula redundat, quia græcè est, *οἷς ὁρῆσαι συνέχῃ τὰ τριὰς*. Tali igitur humore, &c.) His verbis Galenus diserte innuit, in renibus hos capillos, vsto scilicet in eis crasso humore, procreari. Quinetiam paulò pòst capillos hos in renibus accipere consistentiam scribit. Cæterum lib. 6. de male affe. locis cap. 3. eosdem in venis generari sibi videri verisimilius ac probabilius, iis sanè verbis palàm affirmat. Ea vero, inquit, quæ sunt pilis similia, Hippocrates quoque cum urinis excerni vidit, quemadmodum in aphorismis scripsit. ac ipsi etiam vidimus! aliquando quæ semipedis longitudinem æquarent, interdum etiam iis longiora.

ῥεγμός.

*Fabæ
fresæ.*

*Galenī lo-
ca prima
facie pu-
gnātia cō-
ciliantur.*

longiora. Quæ nonnunquam adeò videbātur exigua, vt mirarer quomodo in renū spacio talia possent consistere. Proinde probabilius mihi videbatur, in venis huiusmodi res procreari. Et nō ita multo pōst ait: Vbi pilos excretos meiendo vidi, tum ex colore, tū ex mole credidi dicentibus eos ex crassa lentaque materia, quam calor calefecit exiccauitq; in venis, consistere, quanquam longitudinis eorum causam non intelligo. Hæc ille. Quæ quidem loca, quandoquidem inter se pugnare plurimum videntur, vt conciliemus necesse est. Quod quidem hac ratione fieri potest, si dicamus de Galeni sententia esse, vt pituitosi, atque adeò crassi & lentī humores, è quibus capilli nascuntur, in venis aggregentur. idipsum enim manifeste in Commentariis asserit. Cōsistentiam vero pilorum in renibus accipere, quod itidem in Cōment. suis palām affirmat. Verūm si obiicitur, de longitudine pilorum, cuius causam se ignorare fatetur Galenus hanc nimirum esse quæ capillorum in renibus consistentiæ aduersetur, quum renibus ipsis multo sint longiores: respondendum, mea quidem sententia, erit, hanc obiectionem non impedire quo minus capilli in renibus consistentiam accipiant. Nam quòd sint longiores, hoc ideo fieri, quòd egressi è renibus non statim disrumpātur, sed continui planè per meatus vrinarios ad vesicam descendant. Quocirca quum pars quædam pilorum adhuc sit in renibus pars autem altera in vreteris, nihil mirum renum longitudinem excedere. Quod vero capillorum vnitas non facile soluatur, in causa est glutinosa & admodum tenax, ex qua sunt generati, materia. Porro capillos hos in renibus accipere suam cōsistentiam, Philotheus etiam iis testatur verbis: ὡς πορὶ ζι χεῖ δηλονότι λουκῆ ἐκκρίνον, τὸ παρὰ φύσιν θερμασίας ἐν τοῖς νεφροῖς φρεττῆσιν τῶν πορὶ χομένων ἐν αὐτοῖς παχεῖαν & φλεγματικωτέραν ὕλην, & διὰ τὸ & πρὸς εἶχῆμα τῶν νεφρῶν ἐπιμένει ἐκκρίνον. veluti capilli scilicet albi excernuntur, calore præter naturam eam quæ in renibus est materiam crassam & plus iusto pituitosam exurente, propterea forma renum longi excernuntur. Substantiæ renum.) Addendum, omnino. Græcè enim est, τὸ εἶδος ἐστὶ μόνον ἐλαθύντων ὅλως τῶν νεφρῶν. Veluti alij lapides.) Græcè, ὡς πορὶ & οἱ λίθοι, veluti etiam lapides. Orobis similia.) Adiiciendum, vocata,

Obiectio
diluitur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ta, sed imina. Græcè enī est, ἡ τὰς καλὰ μένας ὁρῶσιν αἱ εἰς ὑπο-
στάσεις. De iis vide Compendium nostrum. Secundum na-
turam mediocris.) Græcè, ὁ σύμμετρον τε, ἡ κατὰ φύσιν.

APHORISMVS LXXVII.

Ὅσοις ἡ βίη παχὺ εἶναι πίτυρ ὁδὸς
σωεξέρχεται, τούτοις ἡ κύστις ἴσως.

Quibus in vrina crassa furfurea simul prodeunt,
his vesica scabie laborat.

Crassa uri-
na.

Quid subsidetia furfurea in vrina mediocri & se-
cundum naturam se habente significet, hoc in lo-
co Hippocrates mōstrat. Crassa enim vrina hoc
in aphorismo, vt in præcedente, non alia est, vt

Furfurea

in Commenta. testatur Galen. nisi μετρίως
συνεσινός, hoc est, quæ mediocris est cōsistētia. Quod etiam
Philotheus confirmat dicens, ἡ ταῦθα παχὺ ὅρου ὁ σύμμε-
τρον λέγει, crassam vrinam hic medicrem vocat. Furfurea ve-
ro appellat, quæ furfuri tritici bene moliti similia sunt. At-
que hæc quidem nonnunquam totius corporis absumptio-
nem significant. interdum solius vesicæ male affectæ signa
sunt. Id verò ita discernendum erit. Furfurea, quæ totius
corporis vitio eueniunt, cum febris & vrinæ cruditate iun-
guntur. Contrà quæ male affectam vesicam significant, sine
febre cum vrina cocta, non tamen absque loci laborantis do-
lore excernuntur. Cuius rei testis est Actuarius lib. 2. de
Vrinarum iudiciis cap. 10. Quod vt Hippocrates nobis di-
serte innueret, ait: Quibus in vrina crassa, hoc est nec tenui
nec cruda, vt antea sumus interpretati, furfurea simul min-
gūtur. Quasi dicat, si furfurea cum tenui & cruda vrina pro-
deunt, non vesicæ scabiem, sed totius magis corporis cōsum-
ptionem ostendit. Cæterum Musa hoc in loco putat, Gale-
num subsidetiam furfuream cum laminea quam πέλμα

Galenus
ab iniuria
Musæ uin-
dicatur.

διη Græci vocant, confudisse: idque probare conatur ex lib.
1. de Male affe. locis cap. 1. ubi ita scriptum reliquisse ait: Si
ea quæ vrinis excernuntur lamarum speciem referunt, in
vesica vlcus est. Post hæc Brasauolus subiicit: Hoc autem
loco Galenus hunc aphorismum adducit, in quo non dixit
Hippocrates esse vlcus, sed scabie laborare. Quare vt istam
Galenī verbis repugnantiam tollat, sese miseris torquet mo-
dis

dis, atqui temerè. Neq; enim verum est, quod affirmat, illic à Galeno presentem citari aphorismum, quum verba eius sic habeant, ἡ πποικράτης ἔγραψεν ἐν ἀφορισμοῖς, τὰ ἢ πελαώ-
 δη ζῆσιν ὅροις ἐμφερόμενα τὴν κύσεως ἑλκωσιν σημαίνει, scri-
 psit in aphorismis Hippocrates, si ea quæ in urinis feruntur
 lamarum speciem referunt, vesicæ exulcerationem signifi-
 cant. Quæ quidem vere dicta sunt ab Hippocrate, & à Ga-
 leno recte citantur: non tamen, vt Musa censet, è præsentī
 loco, quum sit potius. 81. huius sectionis aphorismus, vbi in
 eum modum scribit. Si sanguinem, aut pus, aut squamulas
 minxerit, grauisque odor adsit, vesicæ exulcerationem por-
 tendit. Quod vero has duas subsidentias Galenus planissimè
 distinxerit, satis ex iis quæ lib. 1. de Iudiciis cap. 12. scribit,
 constare puto. Eas autem quæ quæ squamas referunt subsi-
 dentias, easdem facit cum iis quas πελαώδεις nominât: quip-
 pe squamæ instar foliorum sunt latæ ac tenues. Quid autem
 sit vesicæ scabies, Galenus in Comment. copiose ostendit.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Humorem melanchol.) Qui plane differt ab atra bile, vt
 dictum est suprâ, nempe aphor. 21. huius sectionis. Quam
 cutem superiorē nom.) χαλῆσι ἢ αὐτῶν ἐπιδερμίδα. Notan-
 dum autem hoc loco erit, quod cuti quam δέρμα Græci no-
 minant, alia cuticula tenuis admodum, & prorsus exanguis
 obducitur, supernasciturque, propemodum ceparum tenuio-
 ribus respondens inuolucris. Hanc quū cutis sit veluti quæ-
 dam efflorescentia, ἐπιδερμίδα Græci vocant. Vt antea.)
 Comment. scilicet initio.

APHORISMVS LXXVIII.

Ὅσοι ἀπὸ ταύτοματ' αἷμα ἔρξουσιν, τὰ τέτοις
 ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβί' ἔξουσιν σημαίνῃ.

Quicumque repentè sanguinem mingunt, his in
 renibus venulæ ruptionem significat.

Quid repentina sanguinis mixtio significet, hac in
 sententia Hippocrates monstrat. Nam ἀπὸ ταύτο-
 ματ' idem significat, vt in Commentariis testis
 est Galenus, quod ἑξαίφνης, hoc est repente. Sic
 etiam Philotheus hanc vocem interpreta-

tur

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

αἱρῶς. tur dicens, ὅτι ἀπὸ τὰς ζυμῶν, & ἐξ αἱφνης, ἡ αἱρῶς δηλοῖ. Cæ-
αἷμα. terum αἱρῶς, Galeno lib. 1. de sympt. causis cap. 5. teste, idē
 quod copiose & repente denotat. Latinis vno verbo confer-
 tim dicitur. Per nomē αἷμα Hippocrates voluit innuere san-
 guinem purum, syncerum, & exquisitum. Vt sit sensus: Qui
 copiose & repēte sanguinem syncerum mingunt, iis ruptio-
 nem venulæ in renibus significat. Quum enim variæ ac mul-
 tæ sint mictionis sanguinis causæ, vt lib. 3. de Sanandis ma-
 lis corporis cap. 36. indicauimus, tamen nūquam sanguis pu-
 rus copiose & celeriter per vrinam excernitur, nisi vbi venæ
Ruptionis renum propter sanguinis multitudinem rumpuntur. Quare
uenularū si aliis de causis sanguis mingitur, vt non sit syncerus neces-
in renibus se est. Tribus itaque notis de Hippocratis sententia ruptio-
tres notæ. nem venularum in renibusprehendimus, videlicet si san-
 guis syncerus, copiosus, & repēte cum vrina excretus fuerit.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Ostendere.) Græcè, δηλῶν, significare. Quantum ipsi.)
 Addēdum, in alimentum. Græcè enim est, ὅσον εἰς τροφήν αὐ-
 τῆς αὐτῆς. Puris.) Legendū puri: quum Græca sic habeāt,
 ἡ μοῦ αὐτῆς ῥήσις ἀκριβοῦς αἷματος, disruptio igitur puri sangui-
 nis, Et ipsius corporis vesicæ, &c.) Græcè καὶ τινα πολλαῖς
 αὐτῆς τῶ σώματος τῆ κύσεως, & sæpe ipsi⁹ corporis vesicæ, &c.

Aliquando ob saltum vehementiorem, &c.) Quæ qui-
 dem causæ sunt manifestæ.

APHORISMVS LXXIX.

Ὅσοις ἐν τῇ ὕρῳ ἡ αἱρῶς ἐστὶν, ἐν τῇ
 οἰσίν ἡ κύσις ληθιᾷ.

Quibus in vrina harenosæ sunt subsidentia, his
 vesica calculo laborat.

H Arenosas in vrina subsidentias calculi esse notas,
 hoc in loco Hippocrates docet. Quanquam vero
 Hippocrates vesicæ tantum meminit, pro ratione
 antiquæ breuitatis, nō tamen excludit renes. Nā
 & hi nonnunquam harenosis subsidentibus in vrina, calcu-
 lo affliguntur. Quod alibi diserte iis verbis significauit Hip-
 pocrates. In renem dolor grauis quando cibo complentur
 irrui, pituitamque vomunt. Quum vero dolores intensio-
 res

6. ep. par
 1. aphor. 5

»

res fuerint, æruginosa: atque tum leuiiores quidem fiunt. do-
 lore autem leuatur, quando vacui cibo fuerint, harenæ rufæ
 subsident. Quibus sanè verbis inter cæteras notas quibus in
 renibus calculum generari deprehendimus, harenosas sub-
 sidentias palàm commemorat, qualiaque sint colore osten-
 dit, nempe rufa, vt hac ratione à candidis, quæ vesicæ lapi-
 dem potius præ se ferunt, separaret. Quare statuendum cer-
 to erit, breuitatis studio hæc verba, aut renes, ab Hippocra-
 te omiffa esse, aut planè putandum librarij negligentia præ-
 terita. Philotheus censet Hippocratē idē folius vesicæ me-
 minisse, quòd crebrius in ea, quia effatu dignam habeat ca-
 pacitatem, quàm renibus calculi nascantur. Sed præstat eius
 adscribere verba, ἡπειδὴ γὰρ ὡς ἐπιπολὺ ἐν τῇ κύσει γίνοντο οἱ
 λίθοι, διὰ τὸ ἀξιόλογον ἔχειν κοιλότητος τῶν κύσιν, διὰ τὸ τὴν
 ταύτης μόνης ἐμνήσθην, & χι' ἔ' τῶν νεφρῶν. Proinde vt perfe-
 cta sit hæc Hippocratis sententia, sic efferenda erit: Quibus
 in vrina harenosa subsident, iis vesica, aut renes calculo la-
 borant.

Cur folius
 vesicæ
 memine-
 rit Hippo-
 crates.

APHORISMVS LXXX.

ἢ ἂν αἷμα ὄρεται, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγιλλῶ ἔχει,
 καὶ ὁδὺν ἡ ἐμπίπτῃ ἐς τὸ ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸ κτένα, καὶ
 τὸ περίναιον, τὰ πᾶσι τὴν κύσιν πονεῖ.

Si quis sanguinem mingat, & grumos, & vrinæ
 stillicidium habeat, dolorque ad imum ventrem, pe-
 ctinē, & interfoemineum incidat, ea quæ circa vesti-
 cam sunt laborant.

Quid sanguis aut grumorum mictio cum vrinæ suppres-
 sione, & dolore ad imum ventrem, pectinem, & inter-
 foemineum præ se ferant, hoc in aphorismo Hippocrates e-
 docet, inquiēs: Si quis sanguinem, scilicet liquidum, & gru-
 mos, hoc est sanguinem concretum simul mingat: id quod
 non raro accidere videmus, vt scilicet cum liquido sanguine
 commixti sint grumi, qui fiunt vbi sanguis extra vasa pro-
 manans à frigore concrefcit. Et vrinæ stillicidium, propter
 nimirum grumos qui vesicæ meatus obstruunt: quos quidē
 adesse hoc argumento colligimus, quòd scilicet sic laboran-
 tes, antea plurimum sanguinem liquidum cum vrina reddi-
 derūt.

Grumos.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

derunt. Fit vero stranguria etiam propter inflammationem,
& alia multa quæ osculum & ceruicem vesicæ obstruere va-
lent. Doloresque ad anum vētrem, quem Hippocrates & a-
lij Græci ὑπογαστριον appellant, de quo satis multa diximus
sect. 2. apho. 25. Et pectinem. Pecten vero, Græcis κτεῖς dici-
tur, locus est sub imo ventre iuxta pudenda, vbi pili inhor-
rescunt. Quippe Phauorinus κτεῖνα interpretatur ἐφ' ἡβαιοῦ.
Hoc autem Iulio Polluce teste, nihil aliud est nisi τριχωτὴς
ἡβή τε. Et interfœmineum, quod Græcis πδρίναλον nomina-
tur. Est autem nihil aliud nisi spacium, penem & anum in-
tercedens. Id quod Philotheus confirmat, qui scribit πδρί-
ναλον εἶναι τὸ μετὰ τὸ αἰδοῖς τόπον, esse locum inter anum
& pudendum. Interpretes nonnulli falso fœmen conuertūt,
quum fœmen nō sit nisi interior pars cruris quæ à coxis in-
cipit, & ad genua finitur. Ea quæ circa vesicam sunt, egrotāt.
Nam hic non solum vesicam, sed & alia instrumenta quæ v-
rine inferuiunt Hippocrates per hæc verba, τὰ πδρὶ τῷ κύ-
σιν, intelligit. Quod Galenus confirmat in Commentariis,
dum de omnibus quæ feruiunt vrine instrumentis, nēpe vesi-
ca, renibus & vreteris esse accipienda scribit. Quin etiā lo-
ca corporis quæ recenset Gal. abunde docent ita Hippocra-
tis verba interpretanda esse. Quare si tria quæ ab Hippocra-
te memorantur symptomata, vel vnā, vel seorsim accidāt,
vrine instrumenta esse male affecta monstrant.

ANNOTATIONES IN COM- mentarios Galeni.

Labor est.) Græcè πονέει, laborant. Morbus est.) Græcè,
νοσέει, ægrotant. Ipsam vesicam enunciare.) Græcè, αὐτῷ
τῷ κύσιν ἀπλῶς μόνῳ ἀποφαίνεσθαι, ipsam vesicam simplici-
ter solam, &c.

APHORISMVS LXXXI.

Ἡρ αἷμα καὶ πύος ἔρῃ, καὶ λεπιδίας, καὶ ὁσμὴ βα-
ρέῃ ἢ, αὐτὸ κύστιος ἐλκωσιν σημαίνει.

Si sanguinem, & pus, & squamulas mingat, gra-
uisque odor fuerit, vesicæ exulcerationē significat.

Exulcerat
tæ uesi-
cæ signa. **H**OC in aphorismo exulceratæ vesicæ signa Hippocra-
tes percenset, quæ sunt sanguinis & puris mictio. Hæc
autem duo prima signa nō sunt vesicæ propria, sed aliis etiā
parti-

partibus cōmunia, vt in Commen. suis Gal. quoque testatur, & suprā in explicatione aphorismi. 75. huius sect. est dictū. Et squamæ, quæ quidem exulcerationis vesicæ certa sunt signa, præsertim si accesserit grauis odor. Nam quum vesica sit vrinæ, quam corporis excremētum esse constat, receptaculum, sit vt quæ in ea putrescunt, grauiorem fœtorem præ se ferāt. Et per grauem quidem odorem solidarum partium tabem excludit. Tamen si enim in illa subsidētia vrinæ est laminea, tamen odor grauis abest.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Omniū instrumentorum, &c.) Vt dictum est in explicatione aphorif. 75. huius sect. Quæ vrinæ obseruiunt.) Ad iiciendum, exulceratorum. Græcè enim est, τὸ ἐρηκτικὸν ὀργάνων ἡλκωμένων. Ob disunctiuam.) Græcè est παραδιαζούτων, disunctiuam. Quasi vtrumlibet horum, &c.) ὡς ὁπότερον ἂν ὑπάρχῃ τὸ ἐρηκτικόν, quasi vtrumlibet eorum quæ dicta sunt vbi adsit, &c. Alternatim.) Græcè, ἑναλλάξ, vicissim.

APHORISMVS LXX XII.

Ὅσοις ἐν τῇ ἐρήθρῃ φύμα γίνεται, τατέοις ἀπυήσαντες καὶ ἐκτραγένης λύσις.

Quibus in vrinaria fistula tuberculum oritur, iis suppuratione facta & eruptione, mali solutio accidit.

DOcet in hoc aphorif. Hippocra. qua ratione vrinæ suppressio ex tuberculo in vrinaria fistula, seu penis foramine nata soluat. Neque enim ἐρήθρα aliud Hippocra. aliisque Græcis significat, nisi foramen seu fistulam penis, per quam vrina excernitur, quod manifeste in Commen. docet Galenus. Quare mirari subit hoc loco Brasauolum, quod ἐρήθραν cum οὐρητικοῖς πόροις, id est vrinariis meatibus, qui etiam οὐρητῆρες & οὐρανὸν Græcis appellantur, confundere voluerit. De tuberculo copiose diximus in enarratione aphorif. 13. sect. 2. Hic certè significat tumorem præter naturam in vrinaria fistula procreatum, vrinæ suppressionem efficientem. Qui si ad suppurationem

ἐρήθρα.

Musæ eratum.

Malum.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

nem venerit, purisque eruptio facta fuerit, malum solui ne-
cesse est. Malum autem intelligas urinae suppressionem, ac
dolorem, sic enim Philoth. quoque hunc locum interpreta-
tur, dum quid λύσις vox hoc in loco significet inquit di-
cens: λύσις δὲ τίνος; τὸ δὲ δύναμις ἔχειν. διὰ γὰρ φύματι ὁ-
δύναμις γέγονασι, ἔμφραξις ἀπολαβῆ, ἐξ ἧς ἡ ἰσχυρία, Cuius
vero fit solutio? doloris & suppressionis urinae. quippe pro-
pter tubercula dolores excitantur, & sequitur obstructio,
vnde urinae fit suppressio.

APHORISMVS LXXXIII.

Οὐρησις νύκτωρ πολλὴ γινόμενη, σμικρὴν τὴν
ἀποχρῶσιν σημαίνει.

Mictio noctu copiose facta, exigua deiectionem
significat.

Noctis cur
mēto fiat.

IN hoc aphorismo Hippocrates monstrat, quod vacua-
tio quæ copiose per urinam fit, eam quæ per aluum fieri
solet minorem efficiat. Cuius rei causam Galenus in Cō-
mentariis assignat. Noctis autem non ideo mentionem
fieri putemus, quasi ob id dies penitus excludatur: sed ut Phi-
lotheus testatur, quia noctu, ratione somni, cōcoctiones ma-
gis fiunt, & excrementorum excretiones. Vel quod noctu
urina potissimum excernatur, & subinde à somno alui ex-
crementa quæ certe exigua futura sunt, ubi plurimum uri-
nae profluxerit.

ANNOTATIONES IN COM- mentarios Galeni.

σῖτος

Cum cibis exeunte.) Græcè, ἅμα τοῖς σιτίοις. Quare sciē-
dum quod hæc vox σῖς, Hippocrati & aliis medicis Græ-
cis duo significet. Primò quidem cibum, è quo sanguinis co-
pia procreatur. in qua sanè significatione hoc in loco à Ga-
leno non usurpatur. Secundo accipitur pro alimenti excre-
mento quod intestinis coaceruatur, quemadmodum
copiosius libro sexto Epi. i. par. Commen-
quinto docuimus. In postrema ac-
ceptione hic usus est Galenus,
Proinde conuertendum
potius erat, cū cibo-
rum excrementis,

HIPPO

Ἰ Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ Α Φ Ο -
Ρ Ι Σ Μ Ω Ν Τ Μ Η -
μα πέμωτον.

HIPPOCRATIS APHO-
rismorum sectio quinta.

APHORISMVS PRIMVS.

Σπασμὸς ἐξ ἐλλεβορός, θανάσιμος.

Conuulsio à veratro letalis est.

QV V M initio huius sectionis quintæ Hippocra-
tes symptomata quædā recēseat, quæ vehemen-
tiores purgationem consequuntur, haud imme-
ritò ab eo quod ceteris est periculosius orditur,
nempè à conuulsione, quam sanè, vbi hellebori
sumptionē sequitur, letalem esse hoc loco ait. Loquitur au-
tem hic de helleboro albo, vt Galenus in Commentariis
ostendit, eiusq; rei causam affert. Cōuulsionem vero infert
veratrum quinque de causis. Primò, propter consensum
quem obtinent nerui cum ore ventriculi. Nam quum vera-
trum album sursum & per vomitum maxime purget, fit vt
subinde etiam ventriculo vehementius agitato & lacerato,
nerui in consensum agantur. Secundò, propter mordaces
humores, quos veratrum sua tractoria facultate vehemen-
tiore ad os ventriculi allicit, conuulsio accidit. Et hæc qui-
dē perinde atq; prior mediocris existit. Vtraque igitur ab
Hippocrate infra sectione. 6. aphorismo. 39. vbi ex pleni-
tudine & vacuatione conuulsionem fieri præcipit, præter-
missa est: quod scilicet ibidē de conuulsione agat quæ pri-
maria ratione, quod in Comment. etiam suis in hanc sentē-
tiam scriptis Galle. testatur, & non per consensum, accidere
solet. Tertiò fit conuulsio, ob immodicam quam veratrum
efficit vacuationem. Quartò accidit conuulsio propter tra-
ctricem hellebori facultatem, humiditatem ex neruis ad se
trahentis. Quintò, vbi hellebori facultas, vehemētius ad di-
stributionē impulsæ, neruorū substantiā vehemētius exiccat.

*Veratrum
quare cō-
uulsionem
affert.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Has quidem conuulsionis causas ordine commemorare placuit, quod in iis Commentariorū Galeni intellectus ferē totus situs sit. Sunt autem tres posteriores conuulsionē letales, quia propter inanitionem fiunt. Quare de iis hoc loco Hippocrates loquitur, dum conuulsionem ex helleboro letalem esse asserit. Quid vero θανάσιμον vox Hippocrati significet, in sequentis aph. Commēt. Gale. explicat.

ANNOTATIONES IN GALENI COMMENTARIOS.

Ne homo stranguletur.) Id quod maxime accidit, vbi in corpore multi crassi & lenti humores continētur, nec extenuante victus ratione antea sunt ad educationem preparati, vt testis est lib. 2. de Fracturis Hippocratis Comment. 26. Galenus. In motibus.) Græcè, ἐν τοῖς ἐμέτοις, in vomitibus. Aeruginosa. bilis æruginosa. Intelligit eam bilis speciem, quæ à similitudine æruginis, Galeno in libello de Atrabile teste, ἰώδης, id est æruginosa nominatur. Hæc generatur, vt autor est Galenus lib. 1. Prorrhēti. Hippocratis Comment. 10. quū flaua bilis supra modum propter magnitudinem febris affatur. Vera ærugo.) Qualis est quæ in ære nascitur, quæ hodie officinis viride æris vocatur, quod scilicet ærugo vetus virescere incipiat. Defrutū.) Græcè, σιρῆς, sapor. Est autem inter defrutum & sapam differentia, quā tradit Plin. lib. 14. cap. 9. nos alibi etiā ea de re diximus. Cōuulsio minus periculosa.) Græcè, καὶ εἴη ἂν ὁ μετρίωταίς πρῶτος, & hæc fuerit lenissima conuulsio. Pharmaci efficacīa.) Græcè est, διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς φαρμάκης, ob medicamenti actionem. Ex hac passione.) Græcè, ἐκ τῆς κακοπαθείας, ex hac vexatione. Ad sui distributionē.) Græcè est simpliciter, πρὸς ἀνάδοσιν, ad distributionē. Nos docuit) Sect. 6. aph. 39. Sunt autē hæc nerui.) Græcè est, τόνοι. Animaduertendū itaq; vnū & idē instrumētū, vt autor est lib. 1. de Motu musculorū Galenus, duobus esse appellatum nominibus, νύσσοι καὶ τόνοι, quod scilicet νύσσειν καὶ τένειν, hoc est nutare & tendere possit. Oriturq; idipsum ex cerebro & spinali medulla. Ligamēta, quæ etiā neruosa sunt corpora, ex ossibus aut cartilaginib. prodeūt, & in os aut musculū transeūt. Tēdones, vel tendines sunt, neruea musculorū tenuitates. Sicuti etiā.) Græcè, ὡς πρὸ γάρ. Sicuti enim in, &c. In corporibus.)

poribus.) Adiciendū, pluribus. Græcè enim est, σώματα τὰ πολλά. Non facile. ὅτι πάντι δύναντον ἐσιμιάσασθαι, prorsus non admittit curationē. Conuulsionē autē ex ficitate neruorū esse insanabilē, paulo pōst diserte testatur dicens. Conuulsio quæ ex ficitate accidit, insanabilis est. Cur vero hæc ipsa sanari nequeat, Galenus lib. 6. Ther. meth. ca. 5. docet. Non enim potest, inquit, hæc intēperies, in qua solida similiarīū partiū substātia reddita est ficcior, sanari. Quippe quod in sanis est seniū, id sicca intēperies consummata est in ægris. Vt igitur seniū curari non potest, ita etiā solidarū partiū ficitas. Quod Philoth. iis verbis innuere voluit: ὅτι διαπανθείσης τῆ συνεκτικῆς ὑγρότητος, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτῶν ἀνακαλέσασθαι, quia vbi habitualis absumpta est humiditas, fieri non potest vt ipsa recuperetur. Primū.) πρώτως. Quo quidē verbo intelligit cōuulsionē quæ κατὰ πρωτοπάθειαν, ὁ συμπαθειαν, vt ait lib. 1. de Male affect. locis cap. 3. Galenus, accidit. Qui ab helleboro, &c.) καὶ δόξει καὶ ὁ πασμὸς ὅτος ἥνιοτε γίνεσθαι τοῖς ἐπ' ἐλλείβερος καθαυρομένοις ὑφ' ἵππο κράτους ὅτι εἰρημένος, & videbitur hæc conuulsio iis qui à veratro purgantur, aliquando fieri ab Hippoc. non dicta, s. esse in aphorismis, Species.) Διαφοραὶ, differentia.

Conuulsio
ex ficitate
cur in-
sanabilis.

cc
cc

APHORISMV S II.

Ἐπὶ τραύματι πασμὸς ἐπιγενόμενος, θανάσιμος.

Conuulsio ex vulnere facta, letalis.

EAm quæ ex vulnere fit conuulsionē, magna ex parte esse letalē, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Cuius quidē rei causam Galenus rectē in suis Commētariis in phlegmonem reiicit, nec tamen omnem, sed eam tantum quæ neruofas attingit partes. Alij minus recte ad magnum & copiosum sanguinis ē vulnere profluuiū referunt, de eo enim in sequenti acturus est aphorismo. Cæterum vulnus, quod τραῦμα Græcis dicitur, Galeno libro. 3. Therap. meth. ca. 1. teste, Nō est aliud quàm solutio ex vulnerādo in carnosa parte relicta. Legitur autem in nōnullis exēplarib. ἐπὶ τραύματι, non diuerso quidē sensu, nisi quod τραύματος significatio latius sese expandat quàm τραυματίας. Quippe τραῦμα, vt autor est Gal. lib. 6. Epid. par. 5. Cōm. 12. omnem

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Philotheci
sententia
improbatur.

omnem magnam noxam ab aliquo extrinseco, etiam sine vulnere illatam, denotat. Verba eius subiiciam: τρώματα, inquit, ὀνομάζονται ὅποια τῆς τῶς μεγάλης βλάβος ἐκ τινὸς τῆς ἐξωθεν γινομένης, εἰ καὶ χωρὶς τραύματος. Præterea in libro de Expositione antiquarum dictionum Hippocratis, hanc vocem Galenus, non aliter nisi βλάβην, hoc est noxam interpretatur. Quum itaq; vox sit generalis, mirari subit qui fiat ut Philoth. eam ad neruorum vulnus, quod propriè νύγμα Græcis dicitur, tantum contrahat. Quod si igitur τρώμα legamus, huius aphorismi is sensus erit: Conuulsio propter externam aliquam magnam noxam, verbi gratia contusionem, plagamue illatam, facta, letalis est.

APHORISMVS III.

Αἷμαρ πολλὸν ῥυέντος πᾶσμός ἢ λυγμός ἐπιγενόμενος, κακόν.

Sanguine copioso profluente, si conuulsio aut singultus successerit, malum est.

6. aph 39

Singultus

Singultus

nō est conuulsio.

Conuulsionem aut singultum à copiosa sanguinis vacuatione fieri, malum esse, hoc in aphorif. Hippoc. ostendit. Loquitur autem de omni sanguinis immodica effusione, non curando num ab ore, naribus, ventriculo, thorace, vulnere, vtero, vel hæmorrhoidib. promanauerit. Cur autem malum sit succedere conuulsionē vel singultū, facile deprehendet qui horum malorum causas perspectas habuerit. Nam quum duas tantum esse Hippoc. infrā asserat, nempe plenitudinem & inanitionem, ut hoc loco alteram, nimirum periculosiorem, inanitionē scilicet, quæ sanguinis profusioni succedit, innuat necesse est. Cæterum singultus est ventriculi deprauatus motus, qui eius veluti conuulsio est. Neq; temere adiectum est, veluti conuulsio. Quippe singultus, ut testis libro. 3. de Sympt. causis cap. 2. & sect. 6. aphor. Commenta. 39. Galenus, absolute loquendo non est conuulsio, quod hæc solis musculis infit. Atqui nec ventriculus ipse, neq; ipsius os musculus esse censetur. Nemini autem mirum videatur, cur ex copioso sanguinis profluuiio singultus accidat. Quippe quum illud omnes corporis venas exhauriat, ut eas quoq; quæ sunt in

ore

ore vetriculi, vacuet oportet. Quib⁹ vacuatis fit, vt vehemē-
tius ex ipso ventriculo trahant. Is itaq; ex ista tractione tā-
dem inanitus & exiccatus, singultum incidit.

APHORISMVS IIII.

Ἐπὶ ὑποδρακθάρσει πᾶσιν ἢ λυγμοῖς ἐπιγενό-
μενος, κακόν.

Ex immodica purgatione conuulsio aut singul-
tus succedens, malum.

QUod in 1. hui⁹ sectionis aphorismo priuatim de
albo veratro dixit, id ipsum nunc generatim de
omnibus purgantibus, medicamentis pronūciat.
Nam vt conuulsio & singultus, quum immodi-
cam veratri albi purgationem sequuntur, ma-
lum portendunt, ita si reliquis immodicis purgationib⁹ suc-
cesserint, inanitionem enim immodicam, quam partium sic-
citas insanabilis consequitur, significant, vt dictum est in a-
phorismi. 1. explicatione.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Aliquando.) Aphorismo nimirum primo huius sectio-
nis. Siquidem peior.) Græcè ἐπειδὴ πολὺν χείρων ἐστίν,
quandoquidem multo peior est ea, &c. Singultus con-
uulsio fit stomachi.) Addit autem secundum Hippocra-
tem, ne scilicet sibi pugnancia scribere videatur, quum *singultus*
aliàs singultum veluti conuulsionem ventriculi esse dicat. *desetētia*
Sic etiam Commentariis, 39. sectionis sextæ aphorismo- *Hippocra-*
rum Galenus concedit, singultum esse conuulsionem sto- *tis stom-*
machi, vbi nimirum quis mali essentiam non expendat, *chi est cō-*
vt in Annotationibus nostris in hunc commentarium fu- *uulsio.*
sius docebimus.

APHORISMVS V.

ἢ μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, πᾶσι δὲ
ἀποθνήσκει, ἢ μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην
ἐλθὼν, καθ' ἣν αἱ κρεῖσάλαι λύονται, φθέγξεται.

Si ebrius quispiam repente obmutescat, cōuul-
sus emoritur, nisi febris corripiat, aut ad ea perue-
niens horam qua crapulæ soluuntur, loquatur.

Quòd

Ebrietas
nocētissi-
ma.

Ebrii cur
obmute-
scant.

Cur uinū
conuulsio-
nē facit.

QUOD ebrios interdum conuulsos mori contingat, hac sententia Hippocrates docet. Quare vt summo studio nocentissimum vitium ebrietatem deuitemus, modo à cōuulsionis periculo securi esse cupiamus, necesse est. Quod vero ebrij obmutescant, ob vinum immodicè sumptū accidit, quod sanè neruos eorūdemque principium, cerebrum nimirum ipsum, cōplet. quemadmodum copiose in commentariis suis mōstrat, in quibus etiam qua ratione Hippocrates hac voce εἰς φωνὴν fit vsus, copiose docet. Cur autem vinum quod natura calidum est, conuulsionem, malum frigidum, generet, Galenus cap. 2. lib. de Morborum causis in eum scribens modū ostendit: Quamuis, inquit, vinum, si modice sumatur, intimum calorem augere possit, quod scilicet sit alimentum maxime familiare: tamen immoderatus ingestū frigidos morbos excitat. Et multo clarius lib. 3. de Temp. ca. 3. id ipsum iis verbis indicauit: Nec vinum ipsum semper animal calefacit, æquè vt nec oleum flammam accēdit, tametsi aptissimum est ignis nutrimentum, imò si exiguæ & imbecillæ flammæ cōfertim multum oleum infundas, suffocabis eam, prorsusque extinguēs potius quàm augebis. Sic igitur & vinum, vbi plus bibitur quàm vt vinci possit, tātum abest vt animal calefaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat. Quippe apoplexiæ, cari, cōuulsiones, & tetani immodicum vini potum comitātur. Hæc ille. Nihil itaque mirum si ebrij conuellantur, vt hoc in loco Hippocrates docet, & propter læsos neruos obmutescāt. Et eos qui hoc modo conuelluntur mori necesse est, nisi febris, quæ sua caliditate & siccitate humores frigidos discutiat & exiccet, apprehendat. Nam, vt Philotheus ait, εἰς πύρετον ὡς ἰατρὴ λάβη, σύμπεψις γίνεται τῇ ὕλης, & λεπύνομενὴ διαφρεῖται, si febris corripit, materiæ fit cōcoctio, & extenuata subinde discutitur. Aut horam qua crapulæ soluūtur pertingens, iterum loquatur. Hoc enim vbi acciderit, naturam vniuersam materiam frigidam iam euicisse manifestum est. Quid verò per crapulam, & horam qua hæc ipsa soluitur, sit intelligendum, Galenus in Comment. abunde docet.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Et si hoc aliquādo.) Quod quidem accidit vbi plus quàm
a na-

à natura vinci queat bibitur. Et quouis modo obstupuerūt.) Græcè est ἀφώνης ὀνομάζοντος τὸς ὁπωσοῦν καρμίνης, mutos nominantis eos qui quouis modo caro correpti sunt. Est autem Carus. Galeno lib. 4. de Male. affe. locis cap. 2. autore, omnimoda sensuum, & vniuersarum motionum repentina priuatio, spirandi tamen facultate manente illæsa. Quare posset & is locus Galeni ita conuerti, qui quouis modo sensum & motum amiserunt. Quod autem ἀφώνης, hoc est mutos hic eos qui quomodolibet sensum & motum amiserunt, appellet Hippocrates, testatur etiā ea quæ sectione 7. Aphorismorum Comment. 59. scribit Galenus hunc in modum: Consuetudo est Hippocrati, ab vno symptomate notissimo, vocis scilicet amissione, sæpius nominare atque significare sic qui nullum motum voluntarium habet, vel nihil omnino sentiūt. Decumbunt autem eodem modo quo apoplectici, sine sensu pariter & motu. Hinc palàm fit, interpretē hūc Galeni locum minus recte conuertisse. Proprie stupor nominatur.) Græcè est, κυρίως λέγεται χάρος, proprie carus nominatur. Differt autem stupor, qui græcis νάρκη vocatur, à caro: quippe, vt Galenus libro 1. de Sympt. causis cap. 4. testatur, stupor nō est nisi sentiendi & mouēdi difficultas. Carus vero, vt dictū est, vtriusque omnimoda priuatio. Ex vno symptomate.) vocis scilicet amissione. Neque enim aliter, &c.) Græcè est, ὅτι γὰρ ὁ δὲ ἄλλως ὅλον οἶόν τε ἀπασθῆναι δὲ σῶμα, neq; enim alioqui vniuersum conuelli corpus potest. A Græcis.) Adiiciendum, omnibus. Quippe Græcè est, πάντες οἱ ἔλλωες. Quidam vero sequenti.) Addendum omnino. Græcè enī est, ἐν τῇ τρίτῃ πάντως ἡμέρᾳ, tertia omnino die.

Carus.

ἀφώνης.

Stupor.
Carus.

APHORISMVS VI.

Ὅσοι ἐπὶ τέτταρς ἀλίσκονται, οἱ τέσσαρσι
ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσι,
ὕγιες γίνονται.

Qui à distentione capiuntur, intra quatuor dies
pereunt: si vero hos effugerint, sani fiunt.

Vis fit morbi peracuti terminus ac finis, hoc in Apho-
rismo distentionis exemplo monstrat Hippocrates.
Quid vero sit distentio, alibi est à nobis abūde dictum. Esse

vero

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Distentio est peracutus morbus. vero peracutum morbum distentionem, non solum in Comēnt. in hunc Aphorismum conscriptis, verum etiam sect. 1. Aphor. Comēnt. 12. disertè Galenus testatur. Quum itaque sit morbus peracutus, necesse est ut qui ea laborēt, intra quatuor dies pereant, quod is sit illorum morborum finis, & facultas admodum etiam robusta, dolorem & laborem, quē distentio ipsa affert, diutius ferre non possit. Quod si vero ultra diem quartum progrediūtur, conualescunt. Quippe tum naturam superasse morbum certissima spes est. In Comēnt. ubi interpretēs cōuertit, ita quod, adiiciēdum erit, meritò. Græcè enim legit, ὥς τ' ἡρότως αὐτὸν συντελέσαν ποιείω, τὴν κρίσιν, ita ut meritò natura velociorem faciat iudicationem.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοις περὶ τῆς ἡβῆς γίνεται μετάσασιν ἴχει. ὁκόσοις δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τὰ τέτοισι τὰ πολλὰ ξωαποθνήσκει.

Comitiales quibus ante pubertatem accidunt, mutationem accipiunt. Quibus autem vigesimo quinto, iis magna ex parte commoriuntur.

Aphorismi sensus. **Q**Uum variæ sint mutationes quæ in pueris comitiales morbos sanare possint, ut in enarratione aphorismi 45. sectionis secundæ est cōmemoratū, hic vnus tantum, eius scilicet quæ ex ætate accidit, meminit Hippocrates. Quid vero mutationis nomine veniat intelligēdum, Galenus in suis Comēntariis explicat. Cæterum verborum Hippocratis nō est is sensus, quemadmodum nonnulli putant, quod omnes quos ante pubertatem comitalis morbus corripiat, ab eo liberentur. Quippe malum hoc, ut in Comēntariis etiam testatur Galenus, non sanatur etiam pubertatis præterito tempore, nisi in aliis etiam se recte gesserint ægrotantes. Verum id poti⁹ in hoc Aphorismo innuit Hippocrates, quod si ætatis mutatione sanari accidit comitalem, certe non sanatur nisi is qui ante pubertatem inuāsit. Quod autem sit pubertatis tempus, Galenus in Comēntariis exponit. Quibuscunque vero comitalis vigesimo quinto anno, hoc est in iuuetute, accidit, iis magna ex parte commoritur. Non autē temerè dictum est, magna ex parte. ἔστι γὰρ αἰτ Philotheus ὅτι καὶ

Magna ex parte.

Ἡ σὺφρονα δ' αὖτα ἐν τῇ παρακμῇ παύοντο, quippe con-
tingit vt etiam in ætate declinante per moderatam victus ra-
tionem desinat comitialis. Neque enim παρακμή alia est
ætas, vt suprā etiam est comprehensum, quā ea quæ iuuen-
tutē excipit, alióque nomine Græcis καθεσνικὴ, καὶ ἀνδρική, παρακμή.
id est constans & virilis ætas appellatur. Proinde Musa hoc
in loco non sine maximo errore παρακμῇ vigorem cōuer-
tit. Non est autem mirum si comitiales qui à iuuentute, æta-
te quidem calida & sicca, atque adeò contraria, non sanan-
tur, ad finem vsque vitæ durare. Sequens enim ætas similis
planè est, hoc est frigida & humida, ideóque ab ea non pro-
fligatur, sed potius, tanquam à suo simili, cōseruatur. Quum
igitur ad huius mali causæ amolitionem nihil auxilij afferat
hæc ætas, ad finem vsque vitæ subinde durare, atque commo-
ri illis hoc ipsum necesse est.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

In altera parte Aphorismorum.) Sectione scilicet secun-
da Aphor. 45. Si iuuenes.) Græcè, τοῖσι νέοις, si pueri fue-
rint. Hanc autem vocem νέοις idem hoc loco quod pueris
significare, in Aphorismi iam citati enarratione abūde dixi-
mus. Huc accedit, quod non iuuenes hoc morbo correpti li-
berentur, sed potius pueri. In secunda septimana.) Græcè
est, πρὸς τὴν δευτέραν εβδομάδα, post secundam septimanam,
id est anno decimoquarto. Quippe post annum 14. vt paulò
post inquit Galenus, pubertas ipsa incipit, & vsq; ad 25. pro-
greditur. Hic certe committere nō possum, quin Galenum,
cuius viri nescio quo spiritu, famam ac gloriam sempiternā
multi hodie scioli labefactare suis sophisticis argutiis co-
nantur, à Musæ iniuria vindicem, qui in suis Commentariis
bis asserere audet, Galenum sibi hoc loco planè pugnantia
docere, vt qui alibi tradat pubertatem longius extrahi quā
in prædictum tempus, nempe in annos 49. Nam quod ali-
quid tale dicat sectione 3. Aphorif. Commēt. 27. falsissime
à Musa asseritur, quum in eo Cōmentario huius rei ne vno
quidem verbo meminerit. Præterea non recte affirmat Mu-
sa Galenum docere pubertatis terminum esse septimanam
quintam, hoc est annum vigesimumquintum. Nam nullum
vnquam reperiet locum in quo idipsum doceat Galenus.

Quintam

Interpre-
tis lapsus.

Galenus à
Musæ in-
iuria vin-
dicatur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Quintam quidem septimanam iuventutis esse finem, at minime pubertatis, infra Comment. 9. huius sectionis scribit. Item lib. 6. de Tuenda sani. cap. 2. initium declinationis aut remissionis, *παράκμην* Græci nominant, nonnullos habere statim à trigésimo anno, alios vero post 35. tradit. Si igitur à trigésimo statim anno nonnullis remissio fieri incipit, quomodo id tempus pubertatis finis esse potest, quum inter pubertatem ac remissionem alia quædam ætas, iuventus nimirum, interueniat. Quare Musam in reprehendendo Galeno circumspectiorem fuisse cuperem. Ex ætate.) Græcè, *ἡ βῆσις*, à pubertate, sed magis siccitate, quæ hanc ætatem, & victus rationem consequitur.

APHORISMVS VIII.

Ὅσοι πλθριτικοὶ γενόμενοι ἐν ἡναικαταίρονται ἂν τεσσερα καὶ δεκα ἡμέρησι, τετέοιοι ἐς ἐμπύημα μεδίσσονται.

Quicumque pleuritici facti intra quatuordecim dies per superiora non purgantur, iis malum in suppurationem conuertitur.

Superiora **Q**Uod eos qui pleuritide correpti sunt, per superiora, hoc est sputa, purgari oporteat, idq; intra quatuordecim dierum spacium, hoc in Aphorismo docet Hippocrates. Quod si verò hoc dierum interuallo non fuerint purgati, in suppurationem abire malum necesse est. Pleuritis verò, vt testis est lib. 5. de Male affe. locis cap. 2. Galenus, nihil est nisi inflammatio quæ in succingente costas membrana, ac musculis illi continuis fit. Eaque vera existit pleuritis, non mēdosa, vt falso asserit Musa. Cæterum quod ait, intra quatuordecim dies, manifeste innuit pleuritim esse morbum acutum. Nam acuti morbi, vt suprà dixit, in quatuordecim diebus iudicantur. Iudicari autem intra hos dies pleuritim, sect. 1. Aphor. Comment. 12. iis verbis disertè testatur Galenus: Magna ex parte pleuritis terminum suæ iudicationis habet decimum quartum. Nec temere adiectum est à Galeno, magna ex parte, quia nonnunquam in septimo etiam iudicatur, vbi scilicet coctio in sputis circa tertium vel quartum diem apparet, eodem ibidē teste. Sed eius præstat verba subiicere:

Si con-

Si concoctio, inquit, circa tertium vel quartum diem apparuerit, non contingit morbum lateralem transcendere septimum. Porro animaduertendum, Hippocratem per quatuordecim dies non intelligere id spacium dierum quod statim à primo insultu morbi tot circumscribitur diebus, sed id potius quod metitur ab eo die quo æger expuere cœpit. vt sit sensus: Qui non purgantur in quatuordecim diebus, supputando nimirum ab eo quo expuere cœpit die. Et nisi ita hūc locū Hippocratis accipiamus, vt sibi pugnancia dixerit Hippocrates oportet fateamur. Quippe is lib. 3. Epid. in historia Anaxionis, quam sect. 1. Aphor. Comment. 12. & lib. 1. de Iudiciis ca. 18. citat atque explicat, pleuritidis iudicationem trigesimoquarto die factā esse scribit, supputatione facta à primo eius mali insultu. Ibidem autem ait, Die decimo septimo cœpit paucum quid coctum expuere. Quod si itaq; dies qui inter 17. & 34. sunt supputaueris, quatuordecim esse planè comperies. Nisi itaque humores qui inflammationem excitarunt, in thoracis spacium resudēt & effundātur, inque quatuordecim diebus per sputa expurgentur, malum ipsum in suppurationem transire est necesse. Suppurationis autem vox duo significat. Primò, inflātionis ad pus trāsmutationem. Secundò, puris inter thoracem & pulmonem effusionem. Vtrum horum intellexeris per suppurationem, nihil refert: quādoquidem vtrunque illorum accadat, quum pleuritici non purgantur per superiora. Quid autem subinde sequatur suppurationem ipsam, infrā, nimirum Aph. 15. huius sectionis, docebit Hippocrates.

In quatuordecim diebus.

Suppurationis.

ANNOTATIONES IN GALIENI COMMENTARIOS.

In libro de victu acutorum.) Libro videlicet primo, aph. 26. vbi ita scriptum reliquit: ὅταν ἄρῳνται πύειν τι ἄξιον λόγῳ καὶ ἐκκαθαίρειται, αἵ τε γὰρ καθαίρειται, vbi aliquid notatu dignum expuere & expurgari cœperint. Nam purgationes.

In prognostico.) Libro nimirum 2. Apho. 52. vbi in eum scribit modū, τὰς τῶν πύων καθάρσεις, sputi purgationes.

Eaquæ fit ad pus transmutationem.) In quacunque corporis parte id ipsum contingat. In sequentibus.) Aphorismo scilicet. 15. huius sectionis.

D Apho-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS IX.

Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τῇσιν ἀπὸ οὐκτώ
καὶ δέκα ἐτέων μέχρι πέντε καὶ ἑξήκοντα.

Tabes maximè fit in iis ætatibus, anno nimirū
decimooctauo, vsque ad trigesimum quintum.

Tabes.

DE iis ætatibus in quibus potissimum tabes accidit, verba facit hoc in aphorismo Hippocrates. Per eam autem non omnem corporis maciem, sed eam tantum quæ pulmonis exulcerationem consequitur, intelligere oportet. Quam quidem adolescentiæ & iuuentuti potissimū accidere innuit, dum ait, à decimooctauo anno vsque ad trigesimum quintum. Hoc enim annorū numero hæ duæ ætates, vt alibi copiose ostēdimus, cōplectuntur. Quum vero dicit ætatibus, non est intelligendum quod ista ætatis ratione accidant, sed propter errores potius quos ea in ætate constituti in victus ratione committūt. Quippe huius ætatis homines belligerant, saltant, currunt venationem aliud ve genus laboris vel exercitij immodici exercent, propter quod venas rumpi accidit. Quam quidem subinde sanguinis primum spuitio, & dein tabes comitatur, vt fusius in Comment. 29. sect. tertiæ Aphorif. docet Galenus. Philotheus adolescentibus tabem accidere censet propterea, quod sanguis in iis copiosus sit, qui vasa pulmonis distendat, & runipat, vt necesse esse ducat subinde consequi tabem. Iuuenibus vero propter biliosi sanguinis redundantiam, qui sua acrimonia vasa erodens, sanguinis spuitionem, & subinde tabem excitet.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

In superioribus Aphorismis.) Nempe 29. Aphorismo sectionis tertiæ. Propter thoracis atque pulmonis communionem.) Nam & in eo qui hunc præcedit, & eo etiam qui sequitur Aphorismis, de thoracis & pulmonis malis verba facit Hippocrates. Recte igitur ait, propter sermonis communionem hic tabis fieri mentionem, vtpote quæ pulmonis sit exulceratio. Mediam inter annos enumeratos.) Adolescentiam inielligit. Quid vero sit adolescētia, quid iuuentus, per sequentia dilucide expedit.

Apho-

APHORISMVS X.

Ονόδοι κινάγχην διαφύγουσι, ἐς τὸ πνύμονα
 τετέοισι ζέπεται, καὶ ἐν ἑπτὰ ἡμέρησιν ἀποθνήσκει-
 σιν· ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ἐμπυοὶ γίνονται.

Qui anginam euadūt, iis ad pulmonem malum
 transit, & intra septem dies moriuntur. Si vero hos
 dies euaserint, suppurantur.

HVMORES anginam efficientes nōnunquam ad pul-
 monem decubere, atque intra septem dies interitū
 afferre, hoc in Aphorismo Hippocrates docet.
 Quippe ab humoribus eō delatis ægrotantes suf-
 focantur. Non autem ab re hæc Hippocratis verba ἐν ἑπτὰ ἡ-
 μέρησι, Celsum secuti, conuertimus intra septem dies, ne sci-
 licet quispiam putaret Hippocratem hoc velle iis verbis in-
 nuere, siē laborantes non posse ante septimum diem mori,
 quod planē falsissimum foret, quum nonnulli citius pereāt.
 Hinc in Commentariis suis Galenus etiam hæc verba ita in-
 terpretatur, ὥς τὰ πολλὰ ἔσθ' ἐπὶ τῶν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέραις, hoc est, ma-
 gna ex parte ante septimū diem, ἔσθ' enim Attice idē quod
 πρὶν, id est ante significat. Quod si vero, inquit Hippocrates,
 intra hoc spacium non moriuntur, tunc humores qui in pul-
 monē decubuerint, in pus mutantur. Quod si non fuerit ex-
 purgatum, tabidos fieri contingit.

*Intra sep-
 tem dies.*

APHORISMVS XI.

Τοῖσιν ἔσθ' ἐπὶ τῶν Φθισίῳ ἀνοχλαμένοισιν, ἢ τὸ
 πτύσμα ὅπως ἂν ἀρθείσῃ, βαρὺ ὅζον ὡς αὐ-
 δρακας ἐπιχέμενον, καὶ αἱ δὲ δίκτες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
 ῥέωσι, θάνατος ἐστίν.

Si iis qui tabe infestantur, sputum quod tussien-
 do excreāt, grauitè olet carbonibus impositum &
 capilli à capite defluunt, letale.

HÆC Hippocratis sententia ad eam artis partē quæ
 futura prædicat pertinet: quippe duas nobis notas
 ob oculos ponit, quib⁹ eos qui tabe sunt correpti,
 nō ita multo post morituros certò prædicere lice-

D ij bit,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Tabes.
Sputum
grauiter
olens.*

bit. Per tabem autē macies ea venit accipienda, quæ pulmo-
nis vlcera comitatur. In ea sputum, quod non nisi per tussim
excreatur, carbonibus impositum si grauiter olet, primū le-
tale est signum. Externam enim putrefactionem humorum
qui sunt in pulmone, præ se fert. Philotheus censet sputum
ὅτι ἀμέσως, ἀλλ' ὅς ἔστιν ὑέλων ἐπιβεβλημένον, id est, non sine me-
dio, sed in vitrum iniectum, carbonibus esse imponendum, vt
scilicet dissolutum suam graueolentiam magis ostendat. Sed
non est opus ista exquisita diligentia, quod nimirum assidē-
tes, imò etiam ægrotantes ipsi, citra etiam carbones adhibi-
tos sputi fœtorem experiantur. Alterum signum letale est, ca-
pillorum ē capite defluuium. Causam Galenus in Commen-
tariis suis recitat.

*Capillorū
defluuiū.*

APHORISMVS XII.

Ὅσοισι φθισίῳσιν αἱ τρίχες ἀπὸ κεφαλῆς
ῥέωσιν, ὅτοι θάνατόν τις ἐπιγενομένης ἀποθνήσκουσιν.

Quibus tabe correptis capilli à capite defluunt,
ij alui profluuiio succedente moriuntur.

PRæcedente Aphorismo duo signa, è quibus futuram
in tabidis mortem prædicere licet, Hippocrates recē-
suit. Nūc tertium, nēpe alui profluuium, adiicit, quod
vbi apparuerit, non procul esse mortem coniiciendum
erit. Id quum diserte innuere voluisset, verbo præsentis tem-
poris ἀποθνήσκουσιν vsus est, quo imminentem iam quasi mor-
tem expressit. Porro alui profluuium duplici ratione malū
est. Primò vt causa, quod scilicet facultatem nedum in ægro-
tis, sed & in sanis dissoluat atque deiiciat. Secundò vt signū,
quia naturalium facultatum imbecillitatem significat. Re-
ctissime igitur Hippocrates in tabidis mortem haud ita mul-
to post accidere scribit.

*Alui pro-
fluuiū cur
tabidis
malum.*

APHORISMVS XIII.

Ὅσοι αἷμα ἀφρώδες ἀναπύουσιν, τῷ τέλεισιν ἐκ
τῷ πνέοντος ἢ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται.

Qui spumantem sanguinem excreāt, iis de pul-
mone educitur.

Quod

QUod sanguis spumans excreatus, aut tussiendo eiectus, è pulmone feratur, hoc in loco Hippocrates monstrat. Spumans autè sanguis est, qui innumeras ampullas obtinet, ita vt planè nulla eius pars, saltem notatu digna, sit intus & in superficie, quæ sine spuma reperiatur. Quæ autè sit causa generationis sputi, Còment. 43. sectionis tertiæ Aphorismorum, & sect. 7. Comment. 30. Galenus copiosissime docet. Non temere autem dixit Hippocrates ἀναπύσσει, id est excreat. ita enim nos Celsus lib. 2. ca. 6. secuti, còuertere volumus: vel vt meliora etià exemplaria habent, ἀναβήσσει, hoc est extussunt. quippe, vt Galenus sect. 2. Aph. Còment. 43. testatur, quæ vnà cū sanguine ex pulmone educitur spuma, subito simul & cum tussi educitur. Spumantem vero sanguinem è pulmone educi par est, vt qui illius substantiam, quæ, Galeno li. 4. 6. & 7. de Vsu par. teste, leuis, rara, aerea, spiritiosa, & veluti ex spuma quadam sanguinis còcreta, est conflata, vasisque plurimis contexta, referat. Quinetiam Galenus infrà Comment. 39. huius sectionis spumantem humorem in carne pulmonis contineri, à quo, vtpote substantiæ sue simili, nutriatur, scribit. Et suprà Còment. 43. sect. 2. palàm dicit: Sanguis qui è pulmone educitur spumans, est visceri similis. Proinde rectè admodum Hippocrates hoc loco asserit, sanguinem spumantem è pulmone educi, atque adeò illum esse male affectum significare. Quale vero malum ostendat, Galenus in Commentariis suis docet.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Si vero spuunt, aut expuunt.) Græcè, εἰ δ' ἀναπύσσει, ἢ ἀναβήσσει. si vero spuunt, aut extussunt. Non autem vere vlcerato.) Quod confirmant ea quæ scribuntur à Galeno Commēt. 30. sectionis septimæ, dum inquit: Sed neque semper (sic enim conuertendum, & non omnino, vt fecit interpretes: quia in Græco est δὲ παντὸς) ex pulmone sanguinem spumofum expuunt. Videtur itaque quum ex ipsa visceris substantia simul quicquam effertur, sanguinem fieri spumofum. Hæc ille. Quare sanguis spumofus non excreatur, nisi fuerint in pulmone vlcera. Tum vero sine dolore excreatur. Nam vt testis est lib. 4. de Male affe. lo. ca. vlt. Galenus, pulmonis vlcera dolor non comitatur.

Spumans
sanguis.

ee
Interpre-
tis lapsus.

cc
cc

Pulmonis
ulcera dor-
lor nō co-
mitatur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS XIII.

Ἐὰν πὺ Φθίσιος ἐχομένην διάρροια ἐπιγυνομένη, θάνατος.

A tabe correpto si alui profluuium successerit, letale.

Hic Aphorismus quum abúde sit paulo antè à nobis expositus, vberiore enarratione haud eget, præsertim vbi Galeni Commentarius accesserit.

APHORISMVS XV.

Ὅσοι ἐκ πλθυρίτιδος ἔμπυοι γίνοντ', ἢ ἂν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρησιν, ἂν ἢ ἐν ἥξισ γένητ', παύοντ'. ἢ ἂν μὴ, εἰς Φθίσιν μεδίσαντ'.

Qui à pleuritide suppurantur, si intra quadraginta dies à quo fit ruptio per superiora purgantur, leuantur. Si vero non, in tabem abeunt.

IN Aphorismo octauo huius sectionis, Hippocrates docuit, quod pleuritis in suppuratione transeat, vbi ea affecti intra quatuordecim dies per superiora haud purgantur. Nunc quid suppuratione facta ægrotatibus accidat, exponit inquiens: Qui à pleuritide (ἐκ enim hoc loco idem quod μετὰ significat) suppurantur, hoc est, pus intra thoracem & pulmonem continent, si intra 40. dies: quippe is est terminus iudicationis acutorum morborum, ex degeneratione seu mutatione de specie in speciem vocatorum, qualis est iam pleuritis in suppurationem abiens, supputādo ab eo die in quo ruptio fit. Quod adiicitur propterea, ne quis à principio pleuritidis numerare incipiat. Per sputa purgantur, id enim ἀνακαθαρθῶσιν verbum significat. καθαρθῶσιν nāque idem quod πύω denotare Comment. 8. huius sectionis est dictum. Leuantur à malo: Vnde palàm fit, vsque ad quadragesimum diem pulmonem posse illæsum permanere, post hūc quia putrescere incipiet pus, exedetur & exulcerabitur, tabesq; fiet. Quare rectissime subiungit Hippocrates: Si vero nō per sputa intra dies quadraginta purgantur, in tabem transeunt, quod pulmo, vt comprehensum est, diutius ab erosione tutus esse nequeat: quippe quū rarus sit pulmo,

καθαρθῶσιν.

vt prompte in se recipiat pus, à quo subinde substantia eius exulceratur. Vt itaque pleuritidi suprà in aphorismo. 8. huius sectionis terminum purgationis statuit quartumdecimū diem, sic suppurationi quadragessimū.

APHORISMVS XVI.

Τὸ θερμὸν βλάπτει τὰ ὅσα ζῶσι πλεονάκεις χρεομένοισι, (αρκῶν ἐκδήλωσιν, νδύρων ἀκράτεια, γνώμης νάρκωσιν, αἰμορραγίας, λήποδυμίας. Τὰ ὅσα οἷσι θάνατος.

Calidum iis qui eo sæpius vtuntur, hæc detrimenta affert carniū effœminationem, neruorum incontinentiam, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi defectiones. Hæc quibus accidunt, mors.

DE immodico calidi vsu hoc in aphorismo tractat Hippocrates, quæque mala & detrimenta afferat idipsum monstrat. Quum vero calidum, vt testatur Galenus libro primo de elementis, bifariā accipiat, vno modo pro corpore, quod calorem in se habet, alio modo pro qualitate quæ ipsi inest: sciendum erit hic in prima accipi significatione, pro corpore nimirū calido, neq; tamen quouis, sed pro aqua dūtaxat calida. Quod in primis metipse Hippocrates confirmat, dum in libro de Vsū humorū inscripto hunc aphorismum ad verbum repetit. Quinetiam Galenus ipse Commenta. 24. huius sectionis disertè hac in sententia Hippocrati de aqua calida sermonem esse, iis verbis testatur: Hacten⁹ de aqua calida & frigida sermonem habuit Hippocrates. Huc accedit, quod nisi fateamur Hippocratem de aqua calida in præsentia loqui, non est cur hæc detrimenta quæ hic ab eodem recensentur, à calido posse fieri recte affirmemus. Quippe calidum quod siccum est, contraria potius mala affert, vt ex sequentibus palàm fiet. Quod vero dicit Hippocrates, iis qui eo sæpius vtuntur: manifeste significat calidum non semper hæc afferre mala, sed tum maxime quum vsus eius immodicus fuerit. Nec etiā de eo quod immodice est calidum, vt Brasauolus censet: hoc

Calidum

Musa notatur.

D iij

enim

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

enim exiccat, atque adeò mala quæ hîc cõmemorantur non procreat, quemadmodum Galenus aquæ calidæ exemplo li. 3. de Tuenda fani, cap. 3. ostendit in eum scribens modum:

- » Quod si iusto calidiores fiât, calida quidẽ vis, sed non perinde humida: Quippe horrere & dẽsari eorum meatus cogũt,
- » ita vt nec madescere ab humore extrinsecus accedente possint. Hæc ille. De calido igitur quod temperatũ existit, quod tamen immodice vtimur, Hippocrati hoc in loco sermo est. Cuius rei testis est locupletissimus Galenus, qui libro. 4. de Simpl. med. facul. cap. 1. ita scriptum reliquit: Calida, inquit,
- » temperata grata amicaque sunt. funditur enim quod in corporibus nostris concretum fuerat, quo maxime pathemate voluptas animantibus constat. At si moram etiam trahant,
- » sensim quoque & ipsa molesta euadunt. Ad tantam enim fusionis immoderationem ita recidunt, vt substantiam nostrã discutiant, dissoluant, ac dispergant Verum tum quidem si ne mordicatione infestant, & animi deliquium afferunt, viresque deiiciunt, vt mors quoque tandem sequatur. Hactenus Galeni verba recensuimus. E quibus equidem sole clarius intelligitur, calidum temperatum hæc de quibus Hippocrati sermo est efficere, & minime immodicum atque adeò intemperatum, vt Musa existimat. Ea namque secant, disiungunt, dirimuntque substantiam, vt in loco paulo antè citato Galenus fusius ostendit. Neque est cur aliquis mireretur, quĩ fieri possit vt calidum quod nomen excessus est, de temperato dicatur. Quippe, vt testis est libro. 3. Simpli. cap. 11. Galenus, id quod mediocriter est temperatum mixtũve interdũ calidũ appellamus, & si minus propriè. Sic aqua dulcis balneũ, de quo hoc loco tractat Hippocra. quod temperatum existit, calidum vocatur. Hoc itaque calidum, quod nimirum humidum & temperatum est, si crebrò eo vtamur, carniũ afferet effoeminationem. Est autẽ proprie loquendo ἐκθίνυσις nihil aliud quàm χαυνότης, hoc est mollicies, laxitas. Siquidem ἐκθινύειν, Phauorino teste, idem est quod χαυνοῦν, sic vt χαυνῶδ' planè opponatur τῷ πεπτηγέναι. Significat itaque Hippocrates calidi humidi temperati vsum immodicum carnes reddere molliores & laxiores, atque adeò veluti carnes muliebres, quæ minus compactæ ac solidæ sunt, imbecilliores. Sic quidem libro sexto Epide. part.

Quomodo
calidũ de
tẽperato
dicatur.

ἐκθίνυσις
σις. ε

part. 1. aphorif. 11. crurum effœminationem vocat eorūdem imbecillitatem, vbi nimirum minus firma fuerint. Neruorū quoque imbecillitatem aut incontinentiam, calidi prædicti immodicus vsus parit. suo enim calore neruorum substantiā dissoluit, humiditate vero laxat, mollioremq; reddit, vt hoc nomine sit necesse vt minus robusti ac cōtinentes fiāt. Men- tis præterea, seu rationis (γνώμη enim Hippocrati idē quod δεινία significat, quemadmodum diximus in explicatione aphorif. 6. sectionis secundæ) stuporem, hebetudinem, torporemve inducit. Causa est iam exposita: dissoluit enim cerebri substantiam. Sanguinis eruptiones creat, quod suo calore venas laxet atque dilatet. Animi defectiones, quod spiritus dissoluat. Et sanè ipsa experientia confirmat, non paucis in folio calido longius desidentibus animi accidere deliquia. Quæ quidem & sanguinis immodicas vacuationes sequi solent. Hæc autem vbi accidunt, mors sequitur: ad nonnulla quidem breui, ad alia vero longiori tempore, vt copiosius in Commentariis suis Galenus docet. Monet itaq; hoc in aphorismo Hippocrates, omnium rerum, earum etiā quæ sunt temperatæ, immodicum vsum, vtpote noxium, esse fugiendum.

Neruorū
imbecilli-
tas.

γνώμη.

Sanguinis
eruptio-
nes.

Immodi-
cus usus
rerū fugi-
endus.

APHORISMVS XVII.

Τὸ ὃ ψυχρὸν πασμοῖς, τετάνυσ, μελασμοῖς, καὶ εἴ γε πυρετώδεα.

Frigidum conuulsiones, distēctiones, denigra-
tiones, & rigores febriles efficit.

Quum præcedente aphorismo quid malorū aquæ calidæ immodicus vsus afferret, exposuisset: nūc quæ detrimenta pariat immodicus aquæ frigidæ vsus, percenset. Per frigidum autem hic esse accipiendam aquam frigidam, ex iis quæ in eo qui hunc præcedit aphorismo dicta sunt, fit manifestum: & ex Philotheo ipso, qui inquit, μέτεσι νῦν ὡς τὰ πάθη γινόμενα ἐκ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος, progreditur nunc ad mala quæ ex aqua frigida nascuntur. Quapropter quum Hippocrates ait, frigidum, repetenda prioris aphorismi verba erunt, βλάπτει τοῖσι πλεονάκεις χρομένοισι, iis qui illo sæpius vtuntur hæc mala creat. Conuulsiones, quod scilicet neruofas corpo-
ris

Frigidum

Conuulsio-
nes.

ris

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Denigra-
tiones.* *Rigores.* *Febres.*
 ris partes cōtrahat, & distendat. Distentiones iisdem de cau-
 sis facit. Cur autem distentionis, quam tamen plerique con-
 uulsionis speciem esse tradunt, seorsim mentionem fecerit,
 in enarratione aphorismi. § 7. sectionis quartę diximus. De-
 nigrationes, poti⁹ quàm liuiores, qui Græcis proprie *πλιώ-
 ματα* dicuntur, efficit quia natium calorem extinguit. Ri-
 gores quoque efficit, eosque febriles, hoc est qui febres ex-
 citant: quippe Galenus *πυρετώδεια* interpretatur, *πυρετός ἐπι
 καλόμενα*. Febres vero non per se, sed, vt Philotheus etiam
 testatur, *κατὰ συμβεβηκός*, ex accidente afferunt, quod scili-
 cet conclusis corporis meatibus putredinem, & subinde fe-
 brem excitari necesse sit. Prohibitam autem transpirationē
 febres & putredines prompte posse efficere, Galenus libro
 octauo The. Methodi copiosissime monstrat. Cæterum fe-
 briles etiam dixit Hippocrates, vt significaret rigores quo-
 que esse, qui citra febrem excitarentur, quemadmodum Ga-
 lenus libro octauo de Symptomatum causis capite octauo,
 quem locum in suis hic Commentariis citat, fusius docet. In
 Galeni Commētariis nihil est quod explicatione indigeat,
 nisi quod passim pro liuoribus sit reponendum denigra-
 tiones, vt sit differētia inter *πλιώματα* & *μελασμός*. Præterea
 vbi interpres: Et quidem liuiores ex refrigeratione fieri, nul-
 lo prorsus sensu conuertit. Græcè est, *ὅτι μὴ ἐκ μελασμοῦ
 ἐργάζεται τῇ ψύξει*, Et sanè quidem denigrationes refrigera-
 tione efficit.

APHORISMVS XVIII.

*Τὸ ψυχρὸν πολέμον ὁσέοισιν, ὁδύσει, νύκτοις, ἐγ-
 κεφάλῳ, νωκίᾳ μυελῶ. ὃ δὲ θερμὸν, ὠφέλιμον.*

Frigida ossibus, dentibus, neruis, cerebro, dorsa-
 li medullæ inimica est. Calida vero, utilis.

*Aqua fri-
gida ossi-
bus aduer-
sa quare.*
Quibus partibus corporis maxime ob sit immodicus fri-
 gidæ vsus, hoc in loco Hippocrates ostendit. Primū
 autem ossibus esse inimicam & aduersam inquit, vtpote que
 sint è semine procreata, atque adeò exanguia, & frigida. So-
 læ enim carnosæ partes, vt testis est lib. 1. de Natura huma-
 na Commen. 27. Galenus, ex sanguine sunt factæ. Ossa ve-
 ro ex semine esse formata Galenus aliis etiā in locis diserte
 asserit, potissimum autem in lib. 1. de Semine, vbi ita scriptū
 reliquit;

reliquit: Arteria, vena, os item & membrana è semine fabri-
cantur. Quum itaque exanguia & frigida sint ossa, non est
mirum quod ab immodico frigida vsu offendantur, vtpote
exiguum qui in iis est calorem extinguentis, & veluti mor-
tificatis. Atqui dicet hic quispiã, quã fieri possit vt ossib⁹, quæ
Galeno in libro de Odoratus instrumento teste, sensus ex-
pertia sunt, cuius rei quidem causã li. 16. de Vsu par. idẽ Ga-
lenus exponit, frigida sit inimica, atque adeo eadem læde-
re queat? Respondeo, insensibilia quidem non dolent, atqui
patiuntur tamẽ. Sic lapis, lignum, & eius generis multa quæ
sensu carent, non dolent quidem, patiuntur tamen. Ligna e-
nim ab igne patiuntur, & penitus in cinerem aguntur. Lapi-
des quoque à malleis conteruntur, atque adeo patiuntur. In-
cum sanẽ modũ Philotheus etiam hanc obiectionem diluit
inquiens, καὶ τὰ ὅσα ἀναίσθητα εἰσι, & εἰς ἁπάσιν, ἀλλ'
ὁμοίως: πάχουσι φθορὰν, ὥστε & λίθος πάχει φθορὰν, &
φθείρεται, & μενέται. & si ossa sensus expertia sunt, nihilominus
tamen instar lapidis patiuntur corruptionem. Quippe lapis
corrumpitur, atque minuitur. Quocirca ab immodico vsu fri-
gidæ lædi ossa ipsa constat, vtpote à quo calor illorum na-
tius, qui exiguus est extinguitur. Quo extincto, & ipsa cor-
rumpi necesse est. Est vero illis calida seu temperata aqua,
vtpote quæ eorundẽ calori similis est, utilis & amica, quia
illorum calorem conseruat, non dissipat & extinguit, perin-
de atque frigida. Cæterum dentium separatim mentionem
facit Hippocrates, nõ sanẽ quod in ossium numero non ha-
beat, id enim putare absurditate haud vacaret: sed quod ab
illis aliqua ratione differant. Nam quum reliqua omnia os-
sa sensu destituantur, dentibus tamen euidens sentiendi vis,
Galeno capite quinto de ossibus teste inest. Præterea & ner-
uis, cerebro, & dorsali medullæ, vtpote per excessum frigi-
dis, & exiguum calorem natium obtinentibus frigida ad-
uersatur. Dorsalẽ vero medullã frigidã esse Galen⁹ libro pri-
mo de Temp. ca. vlt. testatur. Idẽ etiã lib. 2. cap. 4. eiusdẽ cũ
cerebro generis esse scribit. Nec temere dixit Hippocrat. dor-
salis. hac enĩ adiectione voluit excludere ossiũ medullã, quæ
à dorsali plurimum variat. Proinde vt iã cõmemoratis omni-
b⁹ partib⁹ frigida est inimica, ita calida utilis, q̃ nimirũ exigũ
parũdẽ partiũ, vt cõprehensũ est, calorẽ à corruptiõẽ & tere-
dine

*Insensi-
bilia pa-
tiuntur,
etiam si nõ
dolent.*

*Dentium
cur sepa-
ratim me-
nunt.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

dine conseruet ac tueatur. Quare θερμὸν hīc, vt in eo qui præcedit aphorismo, aquam calidam temperatam ve significat.

APHORISMVS XIX.

Ὅσῃ κατέψυκται, ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὅσῃ αἷμορραγεί, ἢ μέλει.

Quæ refrigerata sunt, ea excalfacere oportet, exceptis iis vnde sanguis copiosè profluit, aut proflurus est.

QUum in duobus qui hunc præcedunt aphorismis Hippocrates, quæ mala & detrimenta immodicus frigida vsus procrearet exposuerit, nunc qua ratione illa sananda sint, docere instituit inquiring: Quæ refrigerata sunt ex immodico nimirum vsu frigida, ea oportet excalfacere, vt scilicet per contrarium ad suum ac natium temperamentum reducantur His itaq; verbis nobis vulgatissimum hoc medicorum axioma seu principium inculcat, Contraria contrariis curantur, quomodo intelligendum.

- » tho.ca. 12. ita scriptum reliquit Galenus: Præceptum hoc,
- » contrariorum contraria sunt remedia, non erit aliquando verum, aliquando falsum, imò id perpetuò verum est,
- » quando fieri non potest vt eorum quæ præter naturam sint,
- » quicquam per aliam vllam remediorum speciem curetur.
- » Non tamen ex vsu est semper omnibus quæ præter naturam sunt mederi, sed quum sola per se subsistunt. Nam si cū aliis vnà incidant, alijs nonnunquam ante illa est medendum.
- » Primum enim curari debet id quod magis vrget, aut sine quo aliud curari non potest. Magis autem vrget, quod maius periculum, si negligatur, allaturum est. Quod etiam confirmati idē Galenus, qui lib. 3. The. meth. ca. 9. in eū scribit modū: Affect⁹, vnde primū maximeq; imminet homini periculum, hic primus curari debebit. Et sect. 1. apho. Com. 16. vbi inquit: Vnusquisq; morbus simplex, simplici eget curatione. Si vero plures inuicem copulētur, tantum habebunt communem curationis indicationem, quantum copulabuntur,

tur, nobis scilicet ad id quod magis vrget festinantibus, nō tamen alterius cura posthabita. Hæc ille. Pari ratione hoc in loco facit Hippocrates, qui frigida intemperie neglecta, ad copiosi sanguinis eruptionem se conuertit, eamq; primò curat, utpote à qua maius ægrotanti periculum quàm à frigida intemperie immineat. Neglectis itaq; calefacientibus, frigidis potius & adstringentibus initio vtendum esse suadet, vt quæ sanguinis profluuium, à quo maius est periculū, reprimant. Hinc est quod inquit: Quæ refrigerata sunt, excalfacere oportet, exceptis iis vnde sāguis copiose profluit, id enim significare verbum αἰμορῶρα γένεσθαι supra in enarratione aphorismi, 25. sect. 2. diximus. Variant autem hic Græca exēplaria, aliqua em̄ simpliciter habent αἰμορῶρα γένεσθαι, profluxur⁹ est: aliqua, vt nos legimus, qui copiose profluit aut pfluxur⁹ est, quæ quidem lectio melior existit, quippe quadrat sententiæ huius sectionis, 23. in qua ait Hippocrat. In iis frigido vtendum, vnde profluit sanguis, aut fluxurus est. In Comment. vbi interpres conuertit maxime necessarium, Græcè est ἀναγκασιότερον, māgis necessarium, & vbi reddidit bonam intemperiem, Græcè legitur, εἰς τὴν οἰκείαν θύρασιάν, ad sibi cognatam temperiem.

Græcorū
codicum
hoc loco
uarietas.

APHORISMVS

XX.

Ἐλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν διακινῶδες, δέρμα πῶρι-
σηληρύνει, ὁ δὲ λύην ἀνεκπύησεν ποιεῖ, μελαίνει, ῥί-
γεα πυρετώδεια ποιεῖ, πᾶσιν μὲν, καὶ τεταμέναις.

Ulceribus frigida mordax, cutē obdurat, dolo-
rē insuppurabilem facit, denigrat, rigores febri-
les, conuulsiones, & distentiones creat.

In hac sententia mala quædam suprā nondum comme-
morata, quæ frigida: vsus affert, Hippocrates recenset.
Neq; enim ψυχρὸν hoc loco, vt in aphorismo huius se-
ctionis, 17. aliud significat, nisi aquam frigidam. Hæc
itaq; ai Hippocrates, ulceribus mordax est, non quidē ero-
dendo id quod continuum est, sed potius diuellendo, quē-
admodum copiosissime libro, 4. de Simpl. med. facul. cap.
1. vbi hanc Hippocratis sententiam explanat, Galenus mon-
strat. Eandem etiam citat lib. 1. Simpl. cap. 23. Cutē quoq;

Frigidum

Mordax
ulceribus
frigidum
quomodo.
Cutē ob-
durat.

frigida

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Dolorem
insuppu-
rabilem.*

frigida obdurat, substantiam eius densans & constringens. Exemplo nobis erit lutum, cuius substantiam à frigore constringi videmus manifestissime. Dolorem facit insuppurabilem: eo quod natium calorem, qui suppurationis causa est, extinguat. Quo pacto autem suppuratio fiat, Galenus libro. 5. Simpl. cap. 5. abunde docet. De puris etiam generatione diximus in expositione aphorif. 47. sectionis secundæ. Quod vero denigrações, rigores febriles, cōvulsiones, ac distentiones efficiat aqua frigida, in enarratione aphorif. mi. 17. huius sectionis est ostensum. In Comment. nihil est quod annotationem requirat, præter hoc quod vbi interpres conuertit, densior est quàm pro eius substantia cutis, Græcè legitur, πυκνότερον ἢ κατὰ τὴν ἐστίαν αὐτοῦ τὸ δέρμα ἐστίν, densior est cutis quàm vt eius substantiam peruadere possit. Repetendum enim est verbum διέξερχθαι, quod præcedit.

APHORISMVS XXI.

Ἐστὶ δὲ ὅκτι ὡδὶ τετάνυσθ' ἀνδρὶ ἐλκεὺς νέω ὑσ' ἄρκω, θέρους μέσθ', ἡυχρὸ πολλὸ κατὰ χυσις ἐπανάκλησιν θέρους ποιεῖται. θερμὴ δὲ ταῦτα εὔεται.

Nonnunquàm in distentione sine vlcere, iuvene mediocri corporis habitu prædito, æstatè mediæ frigida aquæ copiosæ perfusio caloris reuocationem facit. Calor autem hæc sanat.

*Distentionem quam
do & quo
modo sa-
net aqua
frigida.* **I**N præcedētibus aliquot aphorismis Hippocrates mala & incōmoda quæ frigida vsus affert cōmemorauit, nūc quæ interdū eius vsum sequuntur cōmoda, monstrat in-
quiens: Nonnunquam in distentione aquæ frigida copio-
sæ perfusio reuocat calorem. Annectit autē multas condi-
tiones, vt significet hoc ipsum nō nisi rarissime accidere. In-
ter has quidē prima est, vt distentio illa sit citra vlcérationē,
quod illa, etiam si reliquæ conditiones adsunt, aqua frigida
nunquam sanetur, vt fusius in Cōmentariis docet Galenus.
Altera, vt qui distentione laborat sit iuuenis, & natura ca-
lidus. Quippe senex vbi fuerit, aquæ perfusio calorem exi-
guū in sene extinguet. Neque satis est vt qui ita laborat sit
iuuenis, verum etiam requiritur vt sit temperatus, modera-
tus,

tus, seu mediocri corporis habitu præditus, id enim significat hoc in loco εὐσαρκετός, vt in explicatione aphorismi septimi sectionis quartæ diximus: & non bene carnosum, vt conuertit interpres. Quare excluduntur hac dictione & graciles, & obesi. Graciles enim quod nullum habeant munimen, quod principes partes ab iniuria frigida tueatur, lædi necesse est. Obesos vero, quod exiguum calorem natium obtineant, qui facile à frigida perfusione extingueretur, quemadmodum copiosissime Galenus libro. 3. de Tēpe. cap. vlt. vbi præsentem citat aphorismum testatur. Musa non recte per εὐσαρκετόν intellexit eum in quo multa est caliditas. Quippe qui plus iusto calidus est, hunc frigida perfusio lædit, quod nimirum constricta & densata eiusdem cute, caloris exhalationem prohibeat, atque adeò illum mirum in modum augeat, vt subinde hoc nomine natium extinguat. Tertia conditio est, vt aquæ perfusio in eo qui correptus est; distentione, fiat æstate media, ne scilicet alio tempore nudum corpus ab ambiētis frigiditate offendatur. Quarta, vt copiosæ frigida perfusio fiat: quod exigua aquæ affusio hoc ipsum quod Hippocrates molitur, præstare non queat. His igitur cōditionibus adiectis aquæ frigida perfusio calorem reuocat, idq; non per se, sed ex accidente: hoc est nō primo statim eius occurſu, vel protin⁹ vt admota est, sed tempore. Quippe per se cutē refrigerat, refrigerationē vero cutis densitas & constrictio sequitur. Cōclusa itaque summa corporis facie, percussus refractusq; fit calor eius qui à profundo ascendit, quiq; simul propter diffusus inopiā est acruatus. Simul propter frigidi circūstantis violentiā in altum recedit. Simul ex humoribus qui in profundo sunt, nutritur. Vbi collectus tandem nutritusq; calor ad summa corporis violentius ruit, fit eiusdē percussus, seu reuocatio. Quid multa? frigida aquæ affusio primū cutē perfrigerat: frigus vero cutis densitas & reditus caloris ad profundum consequuntur. Rursus densitatē, diffusus prohibitio: reditū vero caloris ad interiora, concoctio, cōsummatioq; qui istis sunt humorū sequitur. Diffusus tandem prohibitionem, caloris collectio, quemadmodum copiosē Galenus lib. 3. de Tēp. ca. vlt. docet. Quapropter per præsentem Hippocratis aphorismum non evertitur hoc medicorum principiū,

contraria

εὐσαρκετός

Interpre-
tis lapsus.Musa cri-
ratur.Frigidum
calorē ex
accidenti
reuocat.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

contraria contrariorum sunt remedia: neq; enim per se frigida sanat distentionem, sed ex accidente, calor vero est qui per se illam curat. Quod ut diserte significaret Hippocrates, prædictis subiunxit. Calor autem hæc sanat, soluitue: *Quippe* *ῥύομαι* verbum est medium, idemq; quod *λυτρέω* libero, soluoq; , ut in expositione aph. 51. sect. 4. est dictum significat. In Comment. ubi interpres conuertit, sicuti in distentione, Græcè legitur *ὡς ἐν τετάνω*, quod in distentione, scilicet raro iuuat frigidum. Dein passim ubi conuertit interpres bene carnosus, quum in Græco sit *εὐσαρκος*, reddendū erit mediocri corporis habitu præditus.

APHORISMVS XXII.

Τὸ θερμὸν ἐκ πυκνῆς καὶ ἐκ ὑγρῆς παντὶ ἐλκὶ, μέγιστον σημεῖον ἐς ἀσφαλείαν, δέρμα μαλάσσει, ἰσχναίνει, ἀνώδυνον· ῥιγέων, σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν. τῷ δὲ ἐν κεφαλῇ, καρδιαρίῳ λυεῖ. πλεῖστον δὲ διαφέρει ὁσέων κατὰ τῆς μαλακίας, μάλιστα δὲ τοῖς ἐν ἐφίλομένοις. τῶν δὲ μάλιστα τοῖς ἐν κεφαλῇ ἐλκεαῖς ἔχουσιν, καὶ ὁ κόρατος ἐν ξυρτῇ θνήσκει, ἢ ἐλκυσταί, καὶ ἐρπυσσιν ἐν διομένοις ἐν δερμὶ, αἰδοίῳ, ὑσέρῃ, κνύσῃ. τῶν δὲ τοῖς ἐν θερμὸν φίλιον, καὶ κρῖνον· τὸ δὲ χυχρὸν πολέμιον, καὶ κτεῖνον.

Calida ubi suppurationem facit, non tamen in omni vlcere, maximum securitatis signum existit, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit, rigores conuulsiones, & distentiones mitigat. Eorum autē quæ in capite sunt malorum, grauitatem eiusdem soluit. Plurimum verò ossibus fractis confert, sed præcipuè ijs quæ denudata sunt. Præterea his maxime quibus in capite vlcera nascuntur, & ijs quæ a frigore moriuntur, aut vlcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi, pudendo, utero, vesicæ. His calida
amica,

amica, & iudicans: frigida verò inimica. & interimens.

IN hoc aphorismo calidæ aquæ facultates aliquot recēset Hippocrates, primumq; eas quæ raro, deinde vero eas quæ frequenter apparent. Nam θερμὸν καὶ ψυχρὸν, hoc in loco, vt in prioribus aliquot aphorismis, calidam & frigidam aquam significant. Prima vero aquæ calidæ facultas, cuius hic meminit Hippocrates, est quod suppurationem mouet. Quam etiam facultatem illi tribuit Galenus libro, 4. The. metho. cap. 5. dum inquit: Fomentum multæ calidæ aquæ, omnia denique quæ calefaciunt & humectāt, celerrime pus mouent. Et libro. 5. Simpli. cap. 8. vbi sic scriptum reliquit. Porro omnium ad puris generationem aptissimum est, ex iis quæ perfunduntur, aqua temperata. In quo loco ex professo Galenus de medicamentis pus mouentibus agit, atque adeò multa ad institutum nostrum facientia ibidem commemorat. Præterea Paulus Aegineta libro quarto capite. 39. aquam temperatam superfusam suppurationem efficere testatur. Vt omnibus nunc palàm fiat, errare Brasauolam, qui Hippocratem hoc loco de omni calido loqui contendit. Et vbi aqua calida suppurationem efficit, maximum est securitatis signū. Nihil enim mali, vt inquit in Cōmentariis Galenus, vlceri pus generanti aduenire potest. Significat itaque puris à calida generatio, vlcera ipsa ad sanitatem tendere. Quod Philotheus quoq; testatur dicens: μέγιστον καὶ ἀσφαλέστατον σημεῖον ὅτι τὸ πύον τὸ τοῖς ἑλκεσι ποιοῦν ὑγίαν μέλλον πεπαῦσθαι, maximum & securissimum signum existit pus, quod vlceribus quæ finientur affert sanitatem. Non tamen in omni vlcere: neq; enim putridis vlceribus, & iis quæ fluxiones habent, vt in Cōmentariis suis fusius explicat Galenus, calidā suppurationem mouet, sed illis plurimum incommodat. Altera facultas calidæ est, vt cutem emolliat. Eam vero facultatem inesse aquæ calidæ, testatur etiam Galenus libro. 3. de Tuēda val. cap. 3. vbi disertè scribit, quod partes duras tensasq; emollire possit. Quod Paulus etiam libro. 1. cap. 51. manifestis verbis significat. Non emollit autem alia ratione, nisi quòd calida & humida sit. Calidis autem & humidis molliendi vim inesse, Gale

Calidum
suppurat.

Brasauo-
le error.

Calidum
cutem
emollit.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Cutē ex-
tenuat.

Dolorem
lenit.

Calida fra-
ctis ossibus
confert.

Χείματ-
λα.

nus lib. 5. de simpl. medic. facul. ca. 2. 3. 6. & 7. ostēdit. Exte-
nuat etiā cutē crassā & densā, quēadmodū Gale. lib. 3. de
Tuēd. valet. ca. 8. mōstrat. Dolorem lenit, perinde atq; om-
nia alia quæ primo ordine calefaciunt, aut temperata sunt.
Quod Galenus lib. iam citato ca. 18. iis cōfirmat verbis: Quæ
reuera sunt ἀνώδυνα, partiū sunt tenuium, & nō multo cali-
diora quā quæ symmetra sunt. Quare necesse est vt eua-
cuēt ac discutiāt, tū rarefaciāt, extenuēt, concoquāt, & æqua-
bile reddāt quicquid in partib⁹ dolore vexatis, aut humorū
acriū, aut lentorū, aut crassorū, aut multorū in meatib⁹ im-
pactorū, aut etiā vaporosi cuiusdā aut crassi, aut admodū fri-
gidi spiritus exitū commodū non inuenientis cohibitū atq;
inclusum est. Hec ille. Quæ quidē eō à nobis sunt producta,
quod eorū qui reuera ἀνώδυνα, sunt, & dolorem leniunt, na-
turā exprimant. Rigores, cōuulsiones, & distentiones miti-
gat: Quippe sua caliditate discutit, extenuat, concoquit, &
alterat. E generibus malorū capitis, eiusdem grauitatē fol-
uit. Causam in Cōmentariis Galenus exponit. Plurimū ve-
ro fractis ossibus confert. Hinc est quod medici omnes, Ga-
leno libro tertio κατ' ἰνερῶν, Commentario decimosexto
teste, dum resoluunt, fracturas calida aqua perfundūt ac fo-
uent, presens ex ea auxiliū experti. Præcipue verò conducit
iis ossibus fractis, quæ carne sunt exuta. Quapropter quum
calidū ossibus esse amicū & iucundū, è superioribus etiā di-
dicerimus, cauebūt sibi plurimū à frigore quibus capitis of-
sa denudata sunt. Præterea calida iuuat eos quibus in capite
vlcera sunt. Rationem in Cōmentariis refert Galenus. His
etiam prodest quæ à frigore moriuntur, aut vlcerātur. Eius-
modi vero vlcera Græcis χείματα, Latinis vero Perniones
vocantur. Partes autem à frigore nimio mori, testatur etiā
Galenus ca. 4. libri de Morborū diffē. ita scribens: Eius ve-
ro morbi qui calido opponitur, nempe frigidi affectus in
extremis partib⁹ adeo subinde manifestus est, vt ipfas emor-
tuas decidere nonnunquam contigerit. At huiusmodi af-
fectus in vniuerso quoque corpore accidit iis qui sub vehe-
menti frigore iter aggressi sunt. Horū enim alij in ipso sta-
tim itinere mortē obierunt. Alij priusquam domum reuerti
potuissent diuersorium nacti, semimortui gelidūque appa-
ruerunt. Confert etiam calida herpetibus exedentibus, ro-
tam

tam cutem exulcerantibus. Quippe frigidum vlceribus ini- *Calida*
micum, quia mordax. Philotheus ex accidente conducere *herpeti*
tradit, τῇ κενώσει τῶ ξανθοῦ χολῆς, quia flauam bilem vacuat, *bus con-*
adeoque subinde refrigerat. Qua quidē ratione alias quo- *fert.*
que inflammationes refrigerat, vt copiosius libro. 3. de Tē-
pe. cap. vlti. Galenus demonstrat. Quid multa? quæ vacu-
ant, calentis materiæ ex accidente remedia fiunt, & inflan-
mationes partikulorum leniunt. Frigida vero & adstringen-
tia per se quidem vlcera serpentia magis sanant, vt testatur
libro. 4. capite. 44. Paulus. Sedi denique, pudendo, vtero,
vesicæ, quoniam partes neruosa & frigida sunt, calida ami-
ca est, & utilis, aut viuificans. Quippe κρῖνεσθαι quum sim-
pliciter & sine adiectione effertur, significat bene iudica- *κρῖνε-*
ri, vt in expositione aphoris. 71. sect. quartæ dictum est. *σθαι.*
κρῖνον vero aliquid eiusmodi denotare, ex eius opposito
quod statim subiicitur ab Hippocrate, manifestum sit. Ait
enim, frigida vero inimica & interimens. Nam vt calida
sui calore temperato partium prædictarum calorem fo-
uet, conseruat, & tuetur, adeoque viuificat. sic contrā fri-
gida calorem earundem partium extinguens, eas perimit
& mortificat.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios,

Maximum est vlceri signum.) Post verbum suppurare,
colon reponendum, ac legendum. Maximum enim est vl-
ceri signum. quippe Græce est, μέγιστον γὰρ ἐστὶ σημεῖον,
&c. Quod iis etiam plurimum nocet.) Putridis autem vl-
ceribus aquam calidam non conferre, hinc satis constat,
quod omnia quæ putrescunt, Galeno libro quarto. The- *Putrescē-*
metho. capite. 8. teste, ex calido, externo & humido sic af- *tionis*
ficiuntur. Quare iis magis conuenit quod siccum est. Quip- *causæ.*
pe vlcera, quæ vlcera sunt, vt idem libro. 3. The. meth. cap.
quinto testatur Galenus, sicari potius & adstringi, quàm
humectari postulant. Præterea libro quarto, Thera. me-
rhod. capite. 5. ita scriptum reliquit: Siquidē vlceris, quæ vl-
cus est, sanatio mediocris siccitas est. Ex malis vlceribus.) *Maligna*
Græcè, δόσα τῶν κακονθῶν ἐλκῶν, ex malignis vlceribus. *ulceræ.*
Maligna vero vlcera, Galeno loco iam citato autore, sunt,
quæ omnibus rectè decenterq; factis, tamen non sanantur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Calor natiuus duplex. Calor natiuus.) Sciendum vero hoc loco erit, calorem natiuum esse duplicem. Alter enim est, quem Galen⁹ lib. 5. de Simplic. medic. faculta. capite. 8. nunc aëream, nunc sanguineam substantiam, nunc vero spiritum vocat. Hic omnium naturalium functionum autor est, & pro temporum, ætatū, & victus ratione modò auctior, modò mitior existit. Alter calor natiuus Galeno virtutum substantia, aut primariū ipsarum instrumētum dicitur. Is vero nihil aliud est nisi quatuor elementorum, vel horum primarum qualitatum contemperamentum. Quum enim substantiæ elementorum miscetur, & eorundem qualitates misceri necesse est. In hac quidem significatione hic vsurpatur, dum hūc naturam nostrā vocat Galenus. Sic etiam lib. 3. de Tempe. cap. 4. naturā nominat vniuersam substantiam ac temperiem, quæ ex primis elementis conflatur. Quinetiam Commētar. 37. sectione. 4. ita scriptum reliquit Galen⁹: Natura quæ regit corpora nostra, secundū Hippocratem est calor naturalis. Adhærescit.) Græcè est, ὁμιλή, adhibeatur. Serpentina comesa quamuis, &c.) Græcè, καὶ τὴν ὀρπήτων ζῆς ἀναδιδορτηκόμενοις, καὶ ζῆς ὑπὸ χολώδους καὶ θερμῶν χυμῶν γιγνομένοις, & herpetas exedentes, & ea quæ ab humore bilioso ac calido fiunt. Amicum.) Græcè, οἰκεῖον, familiare. Contrarium.) Græcè est, ἐναντιώτερον, maximè contrarium.

APHORISMVS XXIII.

Ἐν τῷ τέλει δὲ τῷ ψυχρῷ χεῖραται, ὁκόθεν αἱμορῶν ἀγέειν μέλλει, μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ, ὁκόθεν ἐπιρῶν, καὶ ὁκόσαι φλεγμοναί, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ὀρυθρόν, ἐν ὧν φαιμον ῥέποντα νεαρῶν αἵματι ὑπὸ ταῦτα. ἐπεὶ τὰ γε παλαιὰ μελαίνει, ἐν ὧν σίπελας τὸ μὴ ἐλκούμενον, ἐπεὶ τό γε ἐλκούμενον βλάπτει.

In iis frigida vti oportet, vnde sanguis copiosè profluet, aut fluxurus est: nō tamē supra ipsas partes vnde posluit, sed iuxta eas adhibita. Quinetiā vbi inflānationes, aut inflāmina ad rubrū & sub-

cruentum

cruentum tendentia recenti sanguine sunt, iis frigidum admouere conuenit: quippe veteribus nigrorem inducit. Erysipelas quoque nō exulceratū curat, vlceratum vero lædit.

DE commodis & incommodis, quæ aquæ frigidaꝝ vsum sequuntur, hoc loco agit Hippocrates. Neque enim *ψυχρὸν* in omnib. iis aphorismis, vt sæpe iam monuimus, aliud significat quàm frigidam. Quod non animaduertens Musa, multis se temerè difficultatib. inuoluit. Utendum autem principio frigida esse Hippocr. monstrat, in iis vnde sanguis copiose profluit, aut paulo pōst profluet. Hæc enim constringit, sanguinēq; crassiorem, adeoq; ad profluendū minus idoneum reddit. Ne autem in adhibenda frigida error cōmittatur, subiūgit inquiens: Non tamen supra ipsas partes, sed iuxta ipsas adhibita frigida confert. Quib. verbis edocet, frigidam non iis partib. vnde sanguis promanat, sed iis potius vnde aliquid ad vlcera ipsa profluit, esse admouendā. Quippe frigida, vt suprā dixit, vlceribus mordax. Et hinc iterū palām fit, Hippoc. nō de omni frigido hoc in loco loqui, sed de aqua dūtaxat frigida. Nihil enim prohibet quin alia quæ facultate sūt frigida, iis partib. quæ sanguine manāt admoueātur. Quinetiā frigidā adhibere cōuenit phlegmonib⁹, atqui suo tempore, nimirū initio phlegmonū, nec tamen tū etiā si plenum fuerit corpus, nisi eo prius vacuato. Neq; etiā admouenda frigida initio erit, nisi hoc citra ægrotātis noxam facere liceat. Quū enim influxū reprimāt omnia frigida, & hac ratione corpora euacuēt, partesq; male affectas roborent, vt Cōm. 25. huius sect. & lib. 2. ad Glauconē testatur Galen⁹, nō debet adhiberi frigida vbi metus est, ne ad principes corporis partes noxios humores propellāt. Aut inflāminib⁹, sic enim vocam⁹ quæ Hippocr. *ἐπιφλογίσματα* appellat. Intel- ligit aut ea quæ veluti à flāma aliqua sunt deusta. vt ī Cōm. autor est Galenus. Adeo vt nō significet aliud *ἐπιφλόγισμα* quàm *φλόγωσις*, hoc est efferuescentiā, aut dolorē calidum, vel dolorificū cū feruore tumore. Quæ quidē ad rubrum & cruentū, ob sanguinē qui recēs eò cōfluxit, tendunt. Quibus verbis id significat, frigidā nō nisi recētib. inflāminib. quæ

*Musa no-
tatur.*

*Modus ad
hibendæ
frigidaꝝ.*

*Frigida
quando
phlegmoni-
bus admo-
uenda.*

*Inflāmina
ἐπιφλο-
γίσμα-
τα.*

*Quibus
phlegmo-
nibus fri-
gida con-
ferat.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ἐρεῖ.

Erysipe-
las du-
plex.

rubrū & floridū colorē præ se ferūt, cōferre. Subiūgitq; ra-
tionē dicēs: Veterib⁹ em̄ nigrorē inducit, qđ scilicet à cras-
siorē fiāt sanguine, quē subinde crassiorē aqua frigida effi-
cit, & in grumos cōuertit, quos nigredo comitatur. Erysipe-
las deniq; nō exulceratū sanat, id em̄ ἐρεῖ significat. Quip-
pe feruorē sanguinis, & bilis acrimoniā, è quib⁹ erysipelas
pcreatur, extinguit. Vlceratū vero lædit, quod illi mordax
appareat, vt iam sæpe est dictum. Porro Erysipelas esse du-
plex, exquisitum & non exquisitum, docet Galenus libro. 2.
ad Glauconem capite, 1. Exquisitum vero iterum diuiditur,
in vlceratum & non vlceratum, vt idem Galenus libro. 14.
The. metho. cap. 2. monstrat.

APHORISMVS XXIIII.

Τὰ ψυχρὰ, οἷον χιὼν ἐν πύσσω, ὡς σιδήρι πο-
λέμῳ, βηχέων κινηθῆναι, αἰμορῶν αἰγινὰ, καὶ καταρ-
ροῖν.

Frigida, veluti nix & glacies, pectori inimica
sunt, tussēs mouent, sanguinem copiose promana-
re faciunt, & destillationes excitant.

Niuis &
glaciei
exemplo
curus
Hippoc.

HActen⁹ de aqua calida & frigida disseruit Hippo. Nūc
de iis quæ admodū frigida sunt, vt est nix & glacies,
verba facit, quæq; mala hæc ipsa adferāt mōstrat. Quod ve-
ro de valde frigidis hoc ī loco loquatur Hipp. clarū fit ex eo
qđ ait, veluti nix & glacies. Hīc li. 6. Epid. par. 3. aph. 10. vbi
ad verbū hanc sententiā repetit, pro iis verbis qualis nix &
glacies, dixit πᾶν ψυχρὸν, id est valde frigidum. Niuis aut
& glaciei exemplo potiss. vti voluit, tanquam iis quæ omni-
bus in conspicuo & manifesta essent. Valde itaque frigida
pectori inimica, quod scilicet totum osseum sit, Ossibus au-
tem frigidam etiam aquam esse aduersam, suprā dictū est,
nempe aphor. 18. huius sect. Quare vt nix, glacies, aliæque
eius generis valde frigida, sint magis inimica necesse est.
Tussēs quoque mouent, idq; duplici ratione. Primo per se,
quod nimirum simplici qualitate sua instrumenta respi-
rationi deferuentia refrigerēt, vt copiose Galenus libro, 2.
de Sympt. causis cap. 6. ostendit. Secūdò ex accidente, quia
distillationes mouent, quas subinde sequitur tussis. Quip-
pe frigus instar manus, vt testatur Cōment. 12. sect. 3. apho.

Frigida
cur tuss-
es mo-
uent.

Galenus,

Galenus, apprehendens ac premens vti spongiam quandam cerebrum, atque eam quæ in ipso continetur humiditatem, exprimit. Præterea sanguinem copiosè promanare faciunt frigida, quod scilicet venas rumpant. Hinc in Epidemiis simpliciter dixit, φλεβῶν ῥηκτικὰ. Frigus enim corpora venarū constringit & contrahit, frigiditatēque sua duras, ac extēdi contumaces reddit, adeoque tunicas earūdem rumpit, vt fufius lib. 4. de Mal. affec. loc. cap. vltimo Galenus monstrat. Quare autem destillationes moueāt, iam expositum est.

*Frigida
sanguinē
manare
faciunt.*

APHORISMVS XXV.

Τὰ ὃ ἐν ἄρθροισιν οἰδήματα, καὶ ἀλγήματα ἄτρεῖ-
κτα, καὶ ποδαγρινὰ, καὶ πᾶσμάτα, τέτταρ' τὰ πλεῖ-
στα ψυχρὸν πολὺ κατὰ χεῶν νοσήζει τε καὶ ἰχναί-
νει, καὶ ὁδῶν λυεῖ. νάρκη δὲ μετ' αὐτὴν ὁδῶν λυτική.

Tumores articulorum, & dolores sine vlcere, po-
dagricos quoque dolores, & conuulsiones, horum
quidem plurima, frigida aqua large superfusa le-
uat, dolorēque minuit ac soluit. Stupor enim me-
diocris dolorem leuat.

IN hoc Aphorismo Hippocrates aquæ frigidæ cōmoda,
quæ in tumoribus & doloribus quibusdam affert, recen-
set. Per vocē enim οἰδήματα, quod sæpe iam monuimus,
Hippocrates & alij veteres generatim omnes præter na-
turā tumores intellexerūt. Et significat quidem illis οἰδήμα-
idem quod ὄγκος, vt eius rei testis est Galen. lib. 1. Prog. Cō-
ment. 33. & multis aliis locis. Loquitur autē hoc loco Hippo-
crates de calidis tantū tumoribus & doloribus articulorum,
qui, vt ait Philotheus, ἐκ τοῦ χολῆς, ἢ χολώδους αἵματος, à fla-
ua bile, & bilioso sanguine fiunt. Horum quippe humorum
feruorē extinguit, & morsum obtūdit aqua frigida. Et de ca-
lidis tantum hic esse sermonē Hippocrati, liquet etiā abūde
ex eo quod ait Paulo pōst, Plurima quidem horū. His enim
verbis diserte significare voluit, se tātum intelligere eos qui
ex calidis humoribus fiunt tumores tū dolores, vt sunt Musæ sē
phlegmones & inflāmina, de quib. aphor. 23. huius sectionis
dictū est. Quare Musæ, & aliorū quorūdam qui ad œdemata
probatur.

*Musæ sē
tentia im
probatur.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

proprie dicta verba Hippoc. detorquent, sententiam probare non possum. Non tamen omnes tumores & dolores calidos iuuat aqua frigida, sed eos qui sunt absque vlcere. Nam frigidum, vt dictum est Apho. 20. huius sectionis, vlceribus mor-

Quib⁹ do
loribus po
dagricis
aqua frigi
da conue-
niat.
dax existit. Pari quidem ratione dolorib. podagricis confert aqua frigida, nō quidem omnib. sed iis duntaxat qui à flaua bile nascuntur: id quod Philotheus etiā affirmat. Quare plurimum errāt, mirisque modis ægrotantib. obsunt medici quidam imperiti, & circūforanei, quib. imponere tantum in deli-

Imperito-
rum medi
corum &
circumfo-
raneorum
error.
liciiis est, quod quibusuis doloribus podagricis frigida aquæ perfusione, aliarūque rerū stupefaciētium admotione dolorē lenire studēt, arbitantes sufficere si hac ratione quāmcelerrime omnem dolorē abigant, nō animaduertētes se interea immedicabile propemodū malum hac peruersa curādi ratione adferre. Quippe in affecta parte, qui difficulter subinde sanari potest per stupefacientia hæc medicamēta relin-

quunt affectum, pedesque ad motū ineptos planè reddunt. Non sunt igitur frigida & stupefaciētia medicamenta imponenda, nisi dolorib. qui ex calidis & tenuib. humoribus procreatur. Quod ea scilicet, vt testatur lib. 12. the. metho. cap. vlt. Galen. humores tenues cogant, crassioresq; efficiant, ac vehemētem calorem extinguant. Refouendæ autem post stupefacientiū vsum partes corporis sunt per ea quæ calefaciūt. Quippe nisi idipsum fecerimus, imbecilles & intemperatas, atq; adeò perpetuo fluori obnoxias reddem⁹, & vt in actio-

Frigida
conuulsio-
nibus quo-
modo pro-
dest.
nibus, vt cōprehensum est, facile offendatur efficiemus. Vbi vero à crassis & glutinosis humorib. orti dolores fuerint, alienissima sunt quæ stuporē inducūt medicamēta. Porro frigida conuulsionib. etiā prodest, nō quidem primò & per se, sed secundò, & ex accidente, vt fusius suprà in explicatione apho. 21. huius sectionis diximus. Prædicta verò omnia potest aqua frigida, si large superfundatur: aliàs minime. Reso-

ισχυαί-
νειν.
Musa no-
satur.
cillat itaque, leuat ve, & mitiores reddit tū dolores: id enim verbum *ισχυαίνειν* hoc loco significat. Referendum enim est ad dolorē, & non ad humores, quod Brasauolus facit. Quippe fieri non potest vt frigida humores extenuet, quin illos potius increasiat. Vel certe ad tumores, vt nimirū eosdem minores efficiat, idq; vt Philotheus ait, τῷ λόγῳ τῆ ἀνασέλλειν τῶν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, & ταύτῃ κενούμ. quod influētes humores re-

primat,

primat, ac eosdem vacuet. Dolores etiam soluit, quia causas *Frigida* eorūdem tollit, humores qui sua copia tētionem excitarunt *cur dolo-* reprimens. Estque eius rei alia causa, quā Hippocrates sub- *res soluit.* iūgit inquit: Stupor enim mediocris dolorē leuat. Quibus equidē verbis Hippocrates disertē causam cur aqua frigide largior vsus dolorē soluat expressit, nempe quia medicrem stuporē inducat. Non autem ab re dixit medicrē: ita enim perfectā refrigerationem, quæ scilicet sensum & motū penitus aufert, exclusit. Medicrem itaq; qui sensum difficilem affert stuporē, ad dolorē leniendū sufficere arbitratur Hippoc. Ideoque ne nimiū refrigeratib. ac stupefacientib. temere vteremur, nos dehortari hac ratione voluit. Postrema hæc Aphorismi pars citatur à Gale. lib. 2. de male affe. locis ca. 1. In Galeni Cōm. nihil est quod nostra explanatione egeat: nisi quod moneamus, interpretē non recte cōuertisse, sicuti *Interpre-* *tis lapsus.* ex illis quæ antea tetigit nō est admodum, &c. Græcē enim est, ὡς δὲ ὡν προείρηκον δ' χαλεπὸν δὲ δάειν, & ex iis quæ antea dixit nō sit difficile inuenire. Antea, scilicet apho. 23. Itē ubi vertit Lōgius, in Græco est ἐπιπλέον, largior, pleniorve.

APHORISMVS XXVI.

Υδωρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυχόμενον, καὶ φότατον.

Aqua quæ citò calefcit, & citò frigescit, leuissima.

IN presenti aphorismo indicia & notas optimæ aquæ Hippocr. docet. Eam enim quæ eiusmodi est, leuissimā nominat. Neque enim leuissimā hoc loco vocat eam quæ pondere talis est, Galeno etiā in Cōment. teste, sed eā potius *Leuissima* *aqua quæ.* quæ ventrem non grauat, & quæ cito permeat. Quod docet idem quoq; Galen. qui ca. 1. libri de ptisana in hūc modum scriptum reliquit: Hippocrates aquā quæ celeriter calefcit, rursusque euestigiò refrigeratur, leuissimam esse existimat. Porro nō pondere leuem diiudicat, verū quæ sit tenuiū partiu, nec grauatim cōtrariam admittat qualitātē. Et iterū lib. 1. Simp. cap. 17. ubi sic scribit: Aquā quæ celeriter incalefcit & refrigeratur, Hippoc. semper esse leuissimā retulit. Nam quāto tenuior fuerit, tāto pati promptior est. Atqui quæ tenuior est, minimū habet limi terrestris. Nota itaq; aquæ bonæ est, si cito calefcit igni admota, aut aëri calido exposita.

Et

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Et rursus, si ab igne remota, aut frigido aëri exposita, celeriter refrigerat. Cetera in annotat. in Gal. Cōm. exponemus.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Non pōdere.) Quod etiā Plinius lib. 31. ca. 3. vbi de aquarum salubritate & cōmoditate agit, iis verbis docet: Quidam statim iudicāt de salubritate, frustrante diligentia, quando perrarū est vt leuior sit aliqua. Certior subtilitas, inter pares meliorē esse, quæ calefiat refrigereturq; celerius. Hæc ille. Nec tamē temere dixit, inter pares: quippe necesse est, si hæc Hippocratis sentētia veritati cōsona esse debeat, vt sit in aquis quæ inter se conferuntur æqualitas, maxime in quātitate, & in iis etiā quæ agūt. His enim omnib. existentib, paribus, melior est quæ citius calefcit, &c. Illud inuenit.) Græcè, ὅτι περιόδῳ τινὸς ἐξδυσίσηται, per circuitum inueniret. Iudiciū.) Græcè, κριτήριον. Phauorinus interpretatur δεικνύμενον, διακρίνον, explorationē, inquisitionē. Ab omnibus nota.) Redūdat ab. Græcè enim est, πᾶσι γινωσκόμενον.

Sed quæ nā sunt alia?) intelligit differētias quæ sumūtur à substātia, gustu, odore, & colore. Gustu enim atque odoratu nullā exoticā referre qualitātē debet, ita vt neq; falsa, acida, aut acris sit, neque grauiter olens, vel putris. Oportet præterea pellucida sit, pura, minimēq; cœnosa, sed veluti exquisitè colata, frustillorūque innatantiū expers. Talis itaque aqua est tenuium partiū, cōcoctu & distributu facilis, atque hypochōdria celeriter trāsīt. Nec solum facilis est alteratu, appropinquans calori naturali, sed & igni externo admota breui calefit, vt copiosius cap. 1. libri de ptisana Galen. docet. In lib. etiam 1. de tuend. sani, cap. 9. aquam optimam omnis qualitatis expertem gustu & olfactu esse tradit. De potantium affectu.) Si nimirū hypochondria celeriter transit, aut circa illa hæret. Tamē hanc experiētiā reliqua signa præcedere debent. Si enim gustu & odoratu nullam peregrinā & exoticam qualitatem præ se fert, pura quoque & pellucida est, denique si hypochondria celeriter transit, tum optimam hanc esse aquam certissimo dignoscimus iudicio.

APHORISMVS XXVII.

Ὅσοις ὁ πνεῦμα ὁρῆξιν νύκτας, τοῖσι πάντις
ἰσχυρῶς

κρίτη-
ριον.

Aqua
optima
quæ.

Ἡ δὲ νύκτι πικροῖσι καὶ ὕδατι, ἀναδύει.

Qui noctu bibere appetunt, iis admodum sitientibus, si obdormierint, bonum.

Hoc in Aphorismo docet Hippocrates, quo pacto siti quæ noctu oritur sit medendum. Diserte autem eius quæ noctu sit mentionem facit: quod scilicet interdiu, Hippoc. lib. 2. progno. aph. 11. teste, dormire non liceat, tutumque sit tum potu restinguere sitim. Si itaque noctu accidat, ut aliquis admodum sitiat, diligenter considerandum erit num illi datus sit potus, nec ne. Id quod sciemus, si sitis eius causas cognouerimus. Sunt vero sitis, Galeno lib. 1. Simpl. ca. 30. autore, duæ potissimum causæ, nempe humoris proprii inopia, & caloris copia. Siti quidē quæ ex humoris defectu, partiumque adeo quæ iuxta ventriculum sunt siccitate oritur, somnus pulchre medetur. Quod scilicet per somnū ingesti paulo antè cibi concoquantur, iisque concoctis sanguis generetur, qui partes corporis nutrit & humectat. Sic etiam deprauatā sitim, ob falsos aut biliosos humores aut cibos in ore vetriculi contentos ortam, cuius lib. 1. de sympto. causis cap. 7. meminit Galen. somnus placat. Per hunc enim humores ac cibi prædicti sitim excitates concoquantur, & descendūt, ideòque ut subinde cesset sitis necesse est. Quod si vero sitis ex caliditate partium quæ circa vetriculum sunt nata fuerit, tum illi vigiliæ magis, Paulo lib. 2. cap. 52. teste, conferunt. Quippe per vigilias calor ad externa corporis reuocatur. Sin ex calore vel ariditate totius corporis, vel vtrisque simul orta sitis fuerit, immensa certe erit. Quare caliditas aqua restinguenda venit, ariditas autem & defectus vini oblatione amouenda. Porro valde etiā sitientium hic tantum mentionem fecit Hippocrates, quod exiguā sitim citra potū, aliāq; remedia quibus facile vincere possit.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Succurrere.) Adiiciendum, per ea quæ offeruntur. Græcè enim est πὺν ἐνδείαν ἰατρικὴν προσφορὰ. Sed considerandum nunquid, &c.) Sensus horū Galeni verborū is est: Si medicis fuerit sitis, considerandū erit nunquid ea ex defectu humidi accidat, an ex nimia vini meracioris potatione. Si enim

*Cur sitis
quæ noctu sit
mentionē fecerit.*

Sitis causæ.

Somnus quā sitim restiguit.

Sensus.

ex defectu

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ex defectu humidi fit, tum quidem ei non somnus, sed potio medebitur. Sin à nimio vini meracioris potu nata est, tum hanc somnus restinguet. Quippe vinum hoc quod haustum est, somnus concoquet. Quare & hinc palàm fit, Hippocraté hic non nisi de siti deprauata loqui, & minimè naturali.

De de-
prauata
siti Hippo-
crates lo-
quitur.

APHORISMVS XXVIII.

Γυναικείων ἀρωγὸν ἢ ἐν ἀρώμασι πυρίν· πολλὰ
χὴ ὃ καὶ εἰς ἄλλα χρυσίμην ἀνὴν, εἰ μὴ κατηβαρίας
ἐνέποιεσι.

Menses suffitus ex odoramētis educit. Sæpe ve-
ro ad alia etiam utilis esset, nisi capitis induceret
grauitatem.

γυναι-
κεία

πυρίν.
Odorame-
ta.

Hætenus Hippocrates de aqua calida & frigida per aliquot aphorismos differuit, aliisque nōnul-
lis. Nunc de mulieribus tam grauidis, quàm vte-
rum nō ferentibus sermonem instituit, qui ad. 63.
vsque aphorismum extrahitur. In præsentī autem sentētia,
qua ratione mulieribus sint euocanda menstrua docet. Ne-
que enim γυναικεία hoc loco aliud, vt in Commen. testatur
Galenus, significant, nisi ἐμμένα, & κατὰ μήνια, hoc est pur-
gationes quæ ex vtero statis mensibus, & à partu fiūt. Aliàs
hac voce vsus est Hippocrates generatim pro omnibus mu-
lierum malis. Hinc liber eiusdem περὶ τῆς γυναικείων inscri-
bitur, in quo non solum de menstruis, verumetiam aliis mu-
lierum malis differit. Menstruas vero purgationes suffitus
(πυρίν enim hic idem quod θυμιάμα denotat) ex odoramen-
tis euocat. Per odoramenta autem intelligas ea quæ Hippo-
crates & aliis Græcis ἀρώματα vocantur, quæ aliis nomini-
bus μυρίσματα & δυνάμιασματα nominant. Quæ vero sit v-
sitata nostris temporibus vtendorum suffituum ratio, libro
secundo de Comp. medica. cap. 28. monstrauiimus. Cæterū
quum variæ sint suppressorum menstruorum causæ, vt libro
tertio de Sanand. corporis malis ca. 53. diximus, non omnes
horum causæ aromatum seu odoramentorum suffitu amo-
liuntur, sed aliquæ duntaxat. Quæ vero hæ sint, Galenus à-
bundè in Comment. exponit, vt non sit opus illa repetere.
Porro sæpe & ad alia utilis esset suffitus per odoramenta fa-
ctus

Etus, nimirū ad omnia frigida & humida corporis, vteri pre-
fertim, mala Galeno interprete, nisi capitis induceret graui-
tatem. Causam verò cur capitis efficiant grauitatem, Philo-
theus iis verbis exponit: οἱ γὰρ αἵματι τῇ πυρίαι ὡς λεπτότεροι
φέρων ὁ ἰσθμὸς τῷ κεφαλῇ, & πληρύντες αὐτὸν κατηβαίαν ἐρ-
γάζον, quippe vapores suffitu, utpote tenuiores, ad caput
feruntur, idque complentes grauitatem eiusdem efficiunt.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Dicit vt liquet.) εἶρηκε δὴλονότι, dixit videlicet. Exte-
nuant.) Græcè est, λεπύνειν. extenuando autem humorum
crassitudinem, obstructions vero incidendo tollunt. ἐκφράτ.
Ἰσθα. Vasorum quæ ad vterum pertingunt.) Intelligit o-
ra & fines vasorū in vterum penetrantium, quæ Græcis κο-
τυληδόνες, latinis acetabula nominantur: quod scilicet emi-
nencias, ad concuarum in cyrrhis polyporum partium simi-
litudinem innascentes conceptionis tempore habeant. Per
hæc ora sanguinis superuacuum ex toto corpore in vterum
singulis mensibus deriuatur. Quod si itaque obstruantur, nō
mirum si subinde mensium suppressio sequatur. De iis vasis
plura Galenus lib. 1. de Semine, & in libello de Vteri disse-
ctione. & lib. 14. & 15. de Vsu par. Omnia.) Addendum
propemodum, quia χερδὸν particulam omisit interpres.
Capitis grauitatis.) Græcè est, κεφαλαλγία, doloris capitis.

κοτυλη-
δόνες.

APHORISMVS XXIX.

Τὰς κυοῦντες φαρμακίδει, &c.

Vtero gerentes mulieres, &c.

HÆC Hippocratis sententia quæ de grauidarum
purgatione tractat, à nobis copiosissimè est expo-
sita suprà libro quarto in quo hæc ipsa primū si-
bi vindicat ordinem. Quare vberiore & noua ex-
planatione non eget.

APHORISMVS XXX.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχέσθαι τὸν ὄξυνον νε-
σιμᾶτον ληφθῆναι, θανάσιμον.

Mulieri grauidæ letale est ab aliquo morbo acu-
to corripī.

Mulierem

ἐν γὰρ
στει
ἔχουσα.

Mulierē ἐν γαστρὶ ἔχουσαν Hippocrates vocat grauidam, quod ex Cor. Celso lib. 2. cap. 5. satis liquet, qui præsentem Hippocratis sententiā ita cōuertit: Mulier grauida acuto morbo faciliē cōsumitur. Quum itaque ἐν γαστρὶ ἔχει Græcis non sit aliud nisi grauidā esse, & vterum ferre, non est opus hic vlla distinctione, qua grauidam ab ea quæ molam, aut flatum in vtero habet secernimus. Quod si, inquit Hippocrates, mulieri grauidæ morbus acutus accidit, letale est, hoc est periculosum, quod mortem sæpius afferat. Sic enim letale interpretatur Galenus Commen. 2. huius sect. Causam in Commen. Galenus exponit, & nos in annotationibus nostris eam fusius indicabimus. Quid autem sit acutus morbus, diximus in explicatione aphorismi, 23. sectionis secundæ.

Letale.

ANNOTATIONES IN GALE.

ni Commentarios.

Extreme
tenuiss. vi
ctus.

Non absq; ratione.) scilicet letale est. Necessè est ipsum febrem habere continuam.) Dictum est enim in enarratione aphorismi. 7. sectionis. 1. febres quæ acutos sequuntur morbos, omnes esse continuas. Alterum vero quod ex longo.) Summa, morbus acutus exigit extreme tenuiss. victus rationem, hoc est omnimodam inedia. Galenus Commenta. 7. sect. 1. aphorismorū teste. Quod si vero ex tam longo intervallo cibum dāmus, abortus est periculum, fœtu ipso alimentī defectu pereunte. Sin vt fœtum seruemus cibū sæpius dare non verebimur, febrem morbumque augentes matrē necabimus. Ita vt rectissimè ab Hippocrate dictum sit, letale esse ab acuto morbo corripī grauidam, præsertim vbi vires eiusdem inualidæ fuerint. Quippe tum necesse erit vel fœtam alimento, vel fœtum inedia confici. Neque temerè adiecimus, præsertim vbi vires inualidæ fuerint. Sunt enim succulentæ quædam, & largiore antea usæ victu, quæ in breuiore morbo quàm minimum tenuiore victu læduntur, neque prima profectò ratione, neque fœtus. Proinde nihil mirum est, illas ex acuto morbo euadere. Sed quærat hic quispiam si in iis quibus vires imbecilles sunt, ex tenui victu abortus est periculum, ex pleniori vero morbus augetur, adeoque matrī imminet mortis discrimen, quid igitur in hac difficultate faciendum, præstatne matrem potius quàm fœtum ser-

uare?

uare? Respondeo, optandum quidem esse, ut hanc rationem victus inuenire liceat qua vtrisque cōsulatur. Verum quum id ipsum consequi haud datur, melius est ut matrem seruemus, quod illa pereunte, necesse sit simul etiam fœtum perire. Quapropter quum in victu grauidarum duæ nobis indicationes occurrant, vna quæ ab ipso fœtu sumitur, altera quæ à morbo: ei potius indicationi quæ à morbo sumitur acuto inferuendum erit. Præstat enim tenuiore victu seruare fœtam, utcūque inde fœtui periculum imminet, quàm pleniore & matrē & fœtum interimere. Hæc copiosius dixi, quod in explicatione aphorismi primi, sectionis quartæ, receperim me, qualis grauidarum acuto morbo laborantium debeatur esse victus ratio, hoc in loco monstraturum.

APHORISMVS XXXI.

Γυνὴ εἰ γαστρίῳ ἔχῃ φλεβορροήν, ἐκ τῆς ὥσκει. καὶ μᾶλλον, εἰ μείζον ἐστὶν ὥς ἐμβρυον.

Mulier grauida sanguine misso abortit, idq; magis accidit si fœtus auctior sit.

Grauidæ mulieri non esse mittendum sanguinem, quod scilicet tum abortiāt, Hippocrates hoc in aphorismo nulla prorsus adhibita distinctione præcipit. De quo sanè nō parum mirabitur quispiam, præsertim quum quotidiana experiētia diuersum appareat, nempe multas esse grauidas quæ sanguinis missionem citra omnem noxam tolerant. Accedit quod multas etiam fuisse compertum sit, quæ quum pleuritide, peripneumonia, angina, & id genus aliis morbis acutis correptæ essent non modo abortum perpessus non esse, sed euidentissimam vtilitatem ex secta vena sensisse, idque non solum in primis mensibus, quo tempore tum Hippocrates, tum ratio ipsa minus etiā periculi fore testantur, sed sexto & septimo quoque mensibus, cum fœtus iam grādiōr existeret. Proinde quum nōnulli ex hac difficultate sese explicare satis non potuerint, maluerunt potius impudenter Hippocratem, cuius auctoritatem labefactari religio est, mendacij arguere, quàm ingenuè incertitiam suam fateri, aut paulò diligentius eius rei causam rimari. Parum certe memores, quod Galenus noster li. 4. de Tuenda sanis. cap. 5. monet veterum scripta diligenter esse

In victu
grauida-
rum acuto
morbo la-
borantiū
duæ indi-
cationes.

An graui-
dis sit mit-
tendus
sanguis.

Veterum
dicta can-
dide in-
terpreta-
da.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

esse inspicienda, & vt idem libro secundo de Sympt. causis cap. 8. ait, amicè magis & candidè interpretari ac distinguere, quàm hostiliter insectari & redarguere. Diligenter itaque cogitandum erit, quo pacto hæc Hippocratis sententia rectè intelligenda veniat. Musa certe iis verbis Hippocratē grauidis non simpliciter prohibere venæ sectionem vbi opus sit, sed eum potius monere voluisse contendit, ne in iis quæ vterum ferunt temerè venam secemus, propter periculum abortus quod sanguinis missionem comitatur. Verum non video quomodo idipsum quod affirmat, contentiosis & proteruis Hippocratis conuiciatoribus persuadere possit, quum palàm omnibus sit, Hippocratem simpliciter ne grauidis sanguinem mittam⁹ prohibere. Quapropter vt alia ratione Hippocratem hoc loco à calumnia quorundam tueamur necesse est. Non possumus autem alia nisi hac ipsa, quod dicam⁹ Hippocrates in hoc aphorismo ad integras effatuque dignas, & quæ suo tempore vsitatae fuerūt, respexisse venæ sectiones. Quippe constat antiquos medicos tantum sanguinis per venæ sectiones detraxisse, vt illas adeò parcas & exiguas sanguinis missiones quibus hodie vtimur ne scarificationis nomine dignati fuissent: quemadmodum ex multis locis Galeni, vbi de mensura extrahendi sanguinem agit, certò sciri potest. In cap. enim. 14. libri de Curandi ratione per sang. missionem, inter cætera sic scribit. Memini quibusdam ad sex vsque libras sanguinem detractum fuisse, ita vt febris protinus extingueretur, nec vlla virium sequeretur afflictio. In cap. 12. eiusdem libri, & lib. 9. the. metho. cap. 4. in acutis & continentibus febribus sang. vsq; ad animi defectionem mittendum esse tradit. Præterea Galen. in lib. de Venæ sectione aduersus Erasistratæos scribit, quosdam fuisse qui missionis sanguinis constitutam quandā mensuram tradiderint, eamque moderatam duabus cotylis atticis circumscripserint. Quanquam non recte illic interpretes conuertit duabus heminis, quum Græcè sit δύο κοτύλας ἄττικὰς. Differre autem heminam à cotyle, quæ duplex est, Attica & Italica, diximus alibi. In præsentia satis est scire, cotylen Atticam pendere uncias ponderales septem cum dimidia, vt duæ cotylæ atticæ non sint nisi uncia ponderales quindecim. Ex quibus omnibus palàm fit, nostras venæ sectiones

Musæ sententia improbat.

Veteres medici parcas hodierni temporis sanguinis missiones ne scarificationis quidē nomine dignati fuisset.

Interpretis lapsus.

Cotyle Attica

Operationes præ iis quibus veteres vñ sunt exiguas admodū esse: ita vt vix, quemadmodum paulo antè dictum est, scarificationes appellari mereantur. Quapropter quum antiquis medicis, vt hoc loco Hippocrati, de venæ sectiōe sermo est, traduntque corpora quædam eam admittere, quædam vero minime, eiusmodi sanguinis missionem intelligunt quæ notatu digna sit, & quam nimirum sanguinis missionem iure dicas. Minime igitur mirum est, Hippocratem ne grauidis sanguinem mitteremus, simpliciter prohibuisse, vt quem ad eas quæ suo tempore vsitatae fuerunt, vt comprehensum est, sanguinis detractiones respexisse constat. Per has enim foetui haud dubiè alimentum subtraheretur, adeoque ex illius subinde defectu periret. Idque magis accideret, vbi foetus auctior esset. Quanto enim is maior est, tanto plus alimentum indiget. Quod si vero ad eas respexerimus venæ sectiones quæ hodie consuetæ sunt, non est dubium quin citra omne periculum iis etiam in grauidis vti liceat, modo virtus, ætas, corporis habitus, victus ratio quæ præcessit, cœliq; status hoc ipsum permittant. In morbis certè acutis, angina videlicet, pleuritide, atque similibus, eam etiam qua veteres vñ sunt, vsurpare licebit sanguinis, si necessitas exigat, reliquaque iam dicta consentiant missionem. Nam quum vtrunque tum immineat periculum, à morbo nimirum matri, à venæ sectione foetui, certe indicationi quæ à morbo est, magis inferuire oportet. Quippe præstat per venæ sectionem à morte vindicare matrem, quàm ea neglecta, & matrem & foetum perire.

Cur hippocrates grauidis sanguinē esse mittēdum prohibuerit.

APHORISMVS XXXII.

Γυναικὶ αἷμα ἐμὲσθῃ τῷ καταμνώωρ ῥαγὲν τῶν λύσις.

Mulieri sanguinem euimenti, si menstrua eruperint, mali solutio fit.

Hoc in aphorismo qua ratione vomitus sanguinis qui ex suppressis mensibus nascitur, fit sanandus, Hippocrates docet, nempe per auersionem ad contraria loca. Quippe si medicus sanguinem qui ad superiora tendit, ad inferna retraxerit, & per uterum vacauerit, solutio vomitus illius fit, vt in Commentariis etiā suis

Vomitus sanguinis curatio.

F Galenus

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Galenus docet. Quid autem sit reuulsio, Galenus lib. 5. the-
method. cap. 3. exponit. Quo pacto vero sit sanguis ad infe-
riora retrahendus, Galenus in Commentariis docet, nempe
per missionem sanguinis, non quidem ex quacunque vena,
sed ea quæ est in cruribus, poplitis dicta, aut malleolorum,
quemadmodum testantur ea quæ in capite 11. libri de Cu-
randi ratione per sanguinis missionem scribit inquit: Ple-
nitudines à suppressis mensibus ortas, omnino per crura va-
cuabis. Sectæ enim in cubito venæ mulierum reuellere pur-
gationem assolent. Et in cap. 18. eiusdem libri ita scriptum
reliquit: Vteri inflammationes magis etiam quàm renum à
venis in cruribus sectis iuuantur. Nam quæ ex cubito fiunt
vacuationes, aliud etiam habent adiunctum malum, nempe
quod purgationes menstruas comprimant, sanguinemq; ad
superiores corporis partes retrahunt. Quæ verò fiunt ex cru-
ribus, tantum abest vt retrahant, vt etiã menses promoueāt.
At vbi id facere volueris, tempus consueti mulieri circuitus
tribus quatuorve diebus anteuertas: aut vena incisa, aut sca-
rificatis malleolis vnus cruris pauculum vacuato: dein-
de postero die similiter facito in altero crure. Hæc ille. E-
quibus sanè verbis omnibus clarum fit, in suppressis mensi-
bus non eam quæ in cubito, sed potius cruribus est venam,
poplitis nimirum, aut malleolorum, secandam esse.

APHORISMVS XXXIII.

Γυναικὶ τῷ κατὰ μὴνίστρων ἐκ λήπόντων αἵμα ἐκ
τῷ ἐνὼν ἐνὺναι, ἀγαθόν.

Mulieri deficientibus menstruis si sanguis è na-
ribus profluxerit, bonum.

*Medicus
naturæ
imitator.*

HAc sententia Hippocrates iterum nobis naturæ
opus ob oculos ponit, non quidem alia ratione
quàm vt illam in iis quæ bene gerit imitemur. Vt
enim hæc ipsa mensium suppressionem ob affe-
ctum aliquem præter naturam factam sanat per sanguinis
ex naribus profluuium: ita etiam medico curandum erit, vt
ea quæ præter naturam retinentur in corpore, per conue-
nientia loca vacuet. Quare si accidit vt præter naturam men-
strua supprimantur, dabit operam medicus, vt sanguis ille
redundans per aliam partem, naturæ imitatione, educatur.

Non

Non autem temerè dictum est, Præter naturam supprimantur: quippe si naturaliter retinentur, ut quum gravidæ sunt, aut ætatis ratione, aut ubi steriles fuerint, aut saltatrices, aliisque laboribus deditæ, tum nihil est ex suppressis mensibus periculi, ita nō anxie ut de remediis esse sollicitos oportet. Quod autem mulieribus quibus menstrua præter naturam detinētur, sanguis è naribus commode profluat, ut hoc loco asserit Hippocrates, promptū est cuius colligere. ista enim ratione retractio ad superiora simul etiam vacuatio sanguinis præter naturam retenti fit. Quare vero solius sanguinis è naribus profluij meminerit Hippocrates, quū multa alia sint loca per quæ vacuatio fieri possit, in Commentariis Galenus exponit.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Mulierem lædere.) Ob retenta enim menstrua, perinde atque ob cohibitum semen, mulieres uteri malis, præsertim præfocationibus eiusdem, molestantur, quemadmodū copiose lib. 6. de Male affe. lo. Gal. ostendit. Alteram quæ fit per sedem.) Quæ tamen non est reuulsio, sed potius derivatio, ut testatur Gal. qui lib. 5. The. metho. cap. 3. scribit, id quod per sedem profluit ad vulvam derivari. Igitur vicissim quod per vulvam profluit, aut in ea continetur, ad sedem, tanquam ad locum vicinum derivatur. Conuenire autē iis quibus supprimuntur menses medicamentum, quod per sedē vacuat, potissimū vero hierā picrā, Galenus in libello de curādi ratio. per sangui. missio. ca. 18. cōfirmat. Dixerit.)

Adiiciendū quispiā, quod sit omīssa quæ in Græcis est partitula τῆς.

APHORISMVS XXXIII.

Γυναικὶ εἰ γαστὴρ ἐχέσῃ, ἢ ἡ κοιλία πολλὰ εὐφρύνει, ἐκινδυνος, ἐκζῶσαι.

Mulierem gravidæ, si aluus nimium profluat, periculum est ne abortiat.

Presentem Hippocratis aphorismum Celsus li. 2. cap. 6. ita reddere voluit: Mulieri gravidæ sine modo fusa aluus, partū elidit. Necessè itaque est si alui profluvium abortus

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Cur alius
sine modo
fusa abor-
tus causa
sit.
Musæ sen-
tentia im-
pugnatur.*

causa esse debeat, vt nimium sit: exiguum enim profluuium idipsum efficere non valet. Cur autem alius sine modo fusa abortus causa sit, nulla alia ratione accidit, quàm quod tum cibus ad iecur aliasque corporis partes non distribuatur. Fœtui itaque perinde atque per venæ sectionem, alimentū subtrahitur. Huc accedit, quod propter crebras ad sellam surrectiones facultates virēſve corporis mirifice exoluantur, vt minime mirum sit grauidas diutius ferre fœtum non posse. Cæterum mirari satis non possum cur Brasauolus hoc loco alui profluuium alimentum non demere dixerit, quum tamen eius rei ratio omnibus sit manifestissima. Qualecunq; enim alui fuerit profluuium, nimium, necesse est vt vires labefacter, corpusque extenuet, adeoque alimentum demat.

APHORISMVS XXXV.

Γυναικὶ ὡδὸ ὕδρινῶν ἀποχλαμένη, ἢ δυσκοῦ-
σῃ, πῦλκμος ἐπιγινόμενος, ἀγαθόν.

Mulieri quæ ab vteri strangulationibus infesta-
tur, aut quæ difficulter partum edit, sternutamentū
superueniens, bonum.

ὕδρινῶν.

STERNUTAMENTUM sponte mulieribus quæ vteri præfo-
catione laborant, aut difficulter pariunt adueniens,
bonum esse, hoc in aphorismo Hippocrates docet.
Quippe vox ὕδρινῶν Hippocrati vteri tantum præfo-
cationes significat, vt Galenus in Commentariis suis abun-
de ostendit. Et multo copiosius in libro sexto de Male affe-
loc. cap. 5. Quinetiam Philotheus hoc ipsum palàm testatur
iis verbis, ὕδρινῶν λέγει πᾶσι τῶν ὕδρινῶν πνίγα, ἐφ' ἧς ἔχει-
δὸν ἀναίσθητον ἔ' ἀκίνητον καὶ ἔ' αἰσθητὸν. Aliis tamen me-
dicis recentioribus non simpliciter ὕδρινῶν, sed cum aliqua
adifectione, nempe πνίγῃ ὕδρινῇ, vel ἄπνοια ὕδρινῇ vocatur.
Latinis vteri strangulatio, suffocatio, & præfocatio dicitur.
Nō recte igitur interpretes hanc vocē ὕδρινῶν, vterina sunt
interpretati, quod non de omnibus vteri affectibus, sed de
eius tantum strangulationibus, vt comprehensum est, loqui-
tur Hippocrates. Quod si itaque mulieri quæ strangulatio-
nibus vteri laborat, aut difficulter partum edit (sic enim cō-
uertit Celsus libro secundo capite septi.) sternutamentum
sponte

*Interpre-
tū lapsus.*

sponte aduenerit, bonum est, tanquam signum & causa, quæ admodum in Commentariis suis Galenus monstrat.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Quæ non est verè strangulatio.) Nam & si in hoc malo, vt libro sexto de Male affect. loc. cap. 5. attestatur Galenus, vniuersum corpus refrigeratur, adeoque nulla prodit ab ore spiratio, tamen ea quæ in arteriis fit quæ *Δαπνολω* Græci vocant, nequaquam intercipitur. Quare quum ea quæ per os fit, adeò in iis exigua est spiratio vt sensum omnino effugiat, meritò *ἄπνοια ὑσφρική* Græcis nominatur. Quum autē relinquitur ea quæ in arteriis fit, vere strangulatio dici non potest. Quod vero iam dictis mulieribus accidit, idē etiam animantibus quibusdam quæ hyberno tempore in latibulis inclusa velut mortua iacēt, euenit. Nam & si nullā in ipsis apparet spirationis nota, tamen quum exiguus quidam calor in iis derelictus sit, qui arteriarum cordisque officio sufficiat, haud suffocantur. Sed defectus anhelitus.) Græcè est, *ἀλλ' ἄπνοιαν*, sed ablatio spirationis, diuerso planè sensu. Quippe *ἄπνοια* non tantum defectum, sed ablationem spirationis significat. Alij locos.) *ἐν τοῖς ὠτὶ τῶν χορδαίων*, alij vero secundas intelligunt. *χρῆτον* enim est foetus inuolucrum, quod Latinis secunda dicitur. De quo plura Galenus lib. 1. de Semine. & 15. de Vsu part. corpo. habet. Quare interpretes non recte conuertit locos. Quippe loci Latini interdum vterum, vuluamve denotant. Quod testatur Plinius, qui li. 11. cap. 37. ita scriptum reliquit: *Fœminis eadem omnia, præterquàm vesicæ iunctus vtriculus, vnde dicitur vterus: quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalibus vuluam.* Et Columella lib. 6. cap. 27. inquit: *Quod si admissarius iners in venerem est, odore perfricatur, deterfis spōgia locis, & admota equi naribus.* Cornelius quoque Celsus vterum locos appellat. Alius enim aphorismus.) Scilicet. 49. huius sect. Quia naturam, &c.) Græcè est, *δηλοῖ τῶν φύσιν ἐμπεσθεν νεναρκαμένω ἐπεγείρεσθαι τε, ἢ ἀναλωπυρεῖσθαι, ἢ τῶν οἰκείων κινήσεων ἀναμνησέσθαι, ὅποτε γε ἢ ἀποτίθει τινα τῶν ποριττωμάτων.* Quare rectius, sic conuertes: Quia naturam quæ prius erat emortua, significat excitari, ac reuiuiscere, & propriarum memi-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

A musæ
injuria
Leonice -
nus uindi-
catur.

Singultus
sanatur
per stertu-
tamenta.

nisse motionum, dum aliqua superuacua eicit atque propul-
sat. De causis symptomatum.) Scilicet libro secundo capite.
10. Sternutationem fieri hoc modo.) Non recte hoc in lo-
co Brasauolus Leonici conuersionem conuellit, quum re-
atissime Galeni verba reddiderit, quæ sunt eiusmodi ἐδείχ-
θη ὅτι ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίας ὁ παρμὸς δ' τὸ γινόμε-
νος. Quorum verborum is est legitimus sensus: In libris quos
de Symptomatum causis inscripserit, ostensum esse hoc mo-
do, scilicet quod natura se ipsam excitet ad motum illū ster-
nutationis, vt excutiat superuacua. Sternutamentum enim
hac ratione fieri, manifeste docet Gal. loco paulò ante cita-
to, vbi de tussi, sternutamentis, & singultu agens ita scriptū
reliquit: Porro in omnibus quæ dicta, vnum commune habe-
tur, nempe expultricem facultatem seipsam ad vehementis-
simos motus excitare, quo excutiat ea quæ infestant. Atque
feruore.) Græcè est, ἐκ βρασμῶ atque quassatione. Singul-
tum sanare solet.) Singultum autem sanari per sternutamen-
ta, in primis testatur Hippocrates sect. 6. apho. 13. dicens: A
singultu correptum sternutamentum succedens liberat. Sin-
gultum vero non quemuis, sed eum qui fit à plenitudine sa-
nat, vt ibidem etiam in Comment. suis Galenus docet. Sin-
gultus quoque remedium esse sternutamentum, Galenus li.
2. de Sympt. causis cap. 10. testatur. Quare commodè hic le-
gitur λόγος, id est singultum. Sunt tamen exemplaria quæ
habent πύλος, hoc est præfocationem vteri. Prior autem le-
ctio est melior. Quod Galenus antea causam quare sternu-
tamentum vteri strangulationes sanet, exposuerit: quā qui-
dem causam singultus exemplo, qui eadem planè ratione à
sternutamento curatur, confirmat.

APHORISMVS XXXVI.

Γυναικὶ τὰ κατὰ μῆνια ἄχρῳα, καὶ μὴ κατὰ τὰ
αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, κατὰ χρόνον δὲ διαδοῦναι σημαίνει.

Mulier mens decolors, nec eodem tempore
semper promanantes, purgatione opus esse signi-
ficant.

Hoc in aphorismo quomodo his mulieribus quib. mē-
ses decolors, nec eodem semper tempore profluunt,
fi

fit medendū monstrat. Decolores autem bifariam menses sic Decolori contingit. Primum vbi naturalem colorem non præ se ferunt, id quod accidit, quando sanguinis color, qui ruber ac floridus est, haud respondent. Secundò, vbi varios colores referunt. In quem modum ἄχροα Philothe⁹ interpretatur dum idem quod πολύχροα significare tradit. Prior autē interpretatio melior existit. Sunt tamen quædam exemplaria quæ pro ἄχροα legunt χρόνια, id est tardi. De qua re in Commentarijs suis Galenus abunde differit. Cæterum non eodem semper tempore promanant menses, Galeno in Commentariis autore, quando non iis temporibus quibus antea consueuerunt, nunc etiā proflunt. Quam quidē interpretationem Philotheus quoq; sequitur, qui hæc verba Hippocratis, non eodē tempore semper factos, ita exponit: τῶν μὴ κατὰ τὰ συνήθη καὶ ὁρισμένα καιρὰ, ἐφ' οἷς εἰώθη κινῆσθαι ἢ γυνή, ἀλλ' ἢ ὁ ψαίττορον κενωθῆ, ἢ πρωϊαίτορον, hoc est non consueto & stato tempore, quo mulier vacuari cōsuevit, sed aut tardius, aut citi⁹. Si itaq; decolores menses sint, nec eodem tēpore promanarint, purgatione humorū decolores menses facientium opus esse significant. Non tamen sola purgatione vitiosorum humorum eiusmodi mulieres sanantur, sed & aliis remedijs, quæ in Commentariis commemorat Galenus, & nos lib. 3. de Sanandis malis corporis humani cap. 53. recensuimus.

Menses
nō eodem
tempore
promanan-
tes.

ANNOTATIONES IN GALENI COMMENTARIOS.

Sanabim⁹. Sæpius aut scriptū à nobis, &c.) Locū hūc non recte conuertit interpres. Gracè enim est, καὶ γὰρ δὴ δὴ τῷ λεπινύσσης διαίτης τὰς τοιαύτας διαβέσεις πολλάκις ἰασάμεθα. γέγραπται δὲ πρὸς τῇ διαίτης ταύτης ἐν ἰδίᾳ βιβλίῳ. ἅμα δ' αὐτῇ καὶ τῶν ἀρωμάτων περιία, nā & per extenuatē victū huiusmodi affect⁹ sæpe sanauim⁹. Script⁹ aut est de hoc victu, vn⁹ seorsim liber. Simul aut cū hoc victu etiā odoramentorū suffitus, &c. Quo nos assidue vtimur.) Quod testantur ea quæ cap. 12. libri de Curandi ratione per sang. missionem scribit inquit: Pauculo sanguine detracto protinus melicratū exhibeo probe coctū cum incidentium medicaminum quopiam, velut hyssopo, origano, & interim etiam calamintha. Et cap. 18. eiusdem libri: Sed mulieribus

Interpre-
tis error.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

- » menses abunde prouocant & calamintha & pulegium. Exhi-
- » bebis ea in melicrato cocta, sed antea contusa, arida, crebró-
- » q; subtili discretata, ac rursum trita, vsq; dum pollinē tenui-
- » tate referant, ita denique melicrato insperge.

APHORISMVS XXXVIII.

Γυναικὶ εἰ γαστρί ἐχέσῃ ἢ ἐξαίφνης οἱ μαστοὶ ἵχνοι
γίνωνται, ἐκ τῆς ὥσκει.

Si mulieri grauidæ mammæ repentè extenuan-
tur, abortit.

Mulier grauidæ si repente mammæ tenues sunt, abortum portendere hac in sententia Hippocrates affirmat. Repente autem Hippocrati, vt testis est Galenus, Comment. 78. sect. 4. aphorismo-
rum, idem significat quod nullo præcedente symptomate. Philotheus hac dictionem idem quod sine causa manifesta denotare scribit, inquiens, ἐξαίφνης, τὸ τίς ἂν φανερῶς αἰτίας. Cur vero mammæ sine præcedente aliquo symptomate extenuatæ abortum futurum portendant, Galenus lib. 14. de Vsu part. iis verbis docet: Contrarijs, inquit, affectibus necesse est comprehendere mammillas. Repleri quidem lacte ante tempus in fœtus imbecillitate, graciles autem cōsequenter in vteri penuria fieri. Ita enim & Hippocrates dicebat: mulieri in vtero habenti si mammæ graciles fiant, abortit. Fœtum siquidem tunc validum esse oportet existimare, alimentum vero haud habere copiosum: & propter hoc primum quidem ex communibus ad vterum venis attrahere sanguinem, & in hoc mammillas graciles fieri, paulo post autem abortiri, omnifariā ei deficiente alimento. Porro quæ sint venæ communes, in Annotationibus in Galeni Commentarios statim dicemus. Hæc sententia citatur etiā à Galeno lib. 6. de Male affect. loc. cap. 5.

ANNOTATIONES IN GALeni Commentarios.

Venæ uterine communes. Cōmunes enim quædā venæ.) Intelligit venas per quas vtero cum mammis est communio, quæ oriuntur ex vasis ad crura tendētibus, sursumque per rectos abdominis musculos ascendūt, coeuntq; cū extremis venarū quæ per thoracem

racē ad hypochondria descēdunt. De quibus Gal. in lib. de Venarū dissec. & .7. & .14. libris de Vsu part. agit. Inedia.) Græcē est ἀτροφία, alimenti defectu A' matre.) Græcē ἀ- τὸ μήτρας, ab utero. Non adhuc.) Græcē, ἔκτι, non am- plius. Initium partus inatri affert.) Hęc verba penitus ex- pungenda veniunt, & in fine horū Commentariorū reponē- da. Cur autem in contextū irrepserint, hæc est causa. In Gre- co Aldino codice aliqua desiderantur, quæ inter dictiones has ὑμείνας & ῥήγνυον inferēda sūt. Desiderari vero aliquid, ῥήγνυον participium quod cū præcedenti verbo ἀσκαρίσει nō conuenire potest, palàm euincit. Quare locus ille ex Hippo *Græcus* crate citatus sic emendandus erit, ἀσκαρίσει, καὶ τὰς ὑμείνας *codex* ῥήγνυσι. δῆλον οὖν καὶ πρόσθεν τῆς δέκα μηνῶν, ὅταν τὸ πολ- *emendatus.* δίον ἐνδεδῶς ἔχει τροφῆς, καὶ ἀσκαρίσον, καὶ τὰς ὑμείνας ῥήγνυ- ον, ἀρχὴν ἀποκνήσεως παρὲς χειτὴ μήτρῃ, calcitrat, & membra- nas dirumpit. Liquet igitur quod etiam ante decem men- ses, vbi foetus indiget alimento, & calcitrans & membranas rumpens initium partus vuluæ affert.

APHORISMVS XXXVIII.

Γυναικὶ εἰ γαστὴρ ἐχέσῃ ἢ ὁ ἕτερος μαδὸς ἰχνὸς γένηται, δίδυμα ἐχέσῃ θάτερον ἐκλιπώσκει. καὶ ἢ μὲν ὁ δέξιος ἰχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν. ἢ δὲ ὁ ἀριστε- ρος, τὸ θῆλυ.

Mulieri grauidæ geminos ferenti, si altera mam- ma extenuatur, alterum abortit. Et si quidem dex- tra extenuatur, marem: si sinistra, foeminam.

HOC in aphorismo Hippocrates monstrat, quo pa- cto liceatprehendere, num grauida geminos fe- rens, marem aut foeminam per abortum sit amis- sura, nempe ex mammarū extenuatione. Si enim tera mammaram graciles sit, alterum abortit, eū scilicet qui in ea vteri parte continetur, quæ mammæ extenuatæ è dire- cto respondet. Quod ipsemet manifeste iis verbis innuit: Si quidem dextra extenuatur mamma, marem: si sinistra, foeminam, idq; disertè accidere dixit mulieri geminos ferē- ti. Nam si vnum tantū foetus in utero esse cōtingit, nō ne- cessariò

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

cessario ex vnius tantum mammæ extenuatione abortus se-
 queretur, nisi etiam alteram simul extenuari accideret. Cæ-
 terum quæ hîc tradit Hippocrates, copiosius Galenus lib.
 6. de Male affect. loc. cap. 6. explicat, in eum scribēs modū:
 Si mulieri grauidæ mammæ subito extenuantur, abortus
 sequitur. Atq; geminos ferens, si altera mamma extenu-
 tur, alterum amittit, & omnino si dextra mamma extenua-
 ta est, marem: si sinistra, foeminam amittit. Quippe foetus
 qui mares sunt, parte veteri dextra continentur: qui foemi-
 næ, magis sinistra. Atq; raro aliter euenire compertum est,
 adeo ut in animalibus quoq; quæ suapte natura geminos
 ferre solent, itidem accidere videamus, ut in capris, ouibus,
 atque aliis quadrupedib. non paucis videre est. Et rursum li.
 14. de Vsu part. ita scribens: Sicut duæ vuluæ sunt factæ mu-
 lierib. in vnâ ceruicem finiētes, ita & duæ mammæ, vtrius-
 q; vuluæ vna, illi inseruiens veluti minister quidam bonus.
 Vnde Hippocrates dicebat: Mulieri geminos utero gerenti,
 si mamarum altera erit gracilis, geminumq; foetum gerat,
 ipsa alterum abortiet. & si dextra quidē gracilescat, mascu-
 lū: sin vero sinistra, foeminā. Hippo. enim dictum illi est cō-
 sonū: Foetuum mares quidem in dextris, foeminæ autē in fini-
 stris sunt magis. Porro pari ratione accidit ut vtrisque mā-
 mis extenuatis vtrūq; foetū abortiat qd Philotheus etiā iis
 verbis significare voluit, εἰ ἀμφοτέρω αἰμασθολοῖται οἱ ἄνδρες ἢ τὸν γυναι-
 κῆνα, ἀμφοτέρω αἰμασθολοῖται ὁ λόγος τῆς ἐνδείας τῆς τροφῆς.
 Λιμαυχονὸς μὲν γὰρ τὰ ἔμβρυα σκληρύνει τὸ σπασμὰ τῶν ἀρ-
 τήματι, καὶ ὅτως ἡ γυνὴ ἐκτιτρώσκει, si ambæ māmæ extenuē-
 tur, vtrūque foetum propter inopiam alimenti abortit. quip-
 pe foetus fame ac inedia excruciatu calcitrant, & appendices
 lacerant, atque hac ratione mulier abortit.

APHORISMVS

XXXIX.

Ἡ γυνὴ μὴ κύσθαι, μηδὲ τετοκῆα γάλα ἔχει
 ταύτῃ τὰ κατὰ μήνια ἐκλέλοιπε.

Si mulier non prægnans, neq; puerpera, lac ha-
 beat, huic menstrua defecerunt.

Hoc

HOc in aphorismo Hippocrates monstrat, posse fieri ut mulier quæ neque sit grauida, neque peperit, lac habeat, ob menstrua scilicet suppressa. Quippe retentis mensibus communes mammarum & yteri venæ, hoc est venæ quæ inter mammas & yterum sunt, implentur, sanguisque qui per yterum singulis mensibus vacuari deberet, ad mammas transmittitur, ac subinde per adenas qui illic sunt in lac transmutatur, ut fufius in Commentar. Galenus docet. Lactis itaque in mammis generatio, vbi mulier neque grauida est, neque puerpera, certissimum est suppressorum mensium indicium, Verum quia non raro nullo etiam in mammis apparente lacte menstrua retinentur, præstat aliis etiam idipsum notis cognoscere, quas recenset Gallen^o libro sexto, de Male affectis locis capite quinto, vbi præsentem quoque aphorismum citat. Porro hæc Hippocratis sententia his etiam qui cum imperio sunt notissima esse debet, ne scilicet de innocentibus puellis, quæ nonnunquam cordis infantium propter lactis in mammis generationem falsò accusantur, temere supplicium sumât.

Lactis generatio in mammis suppressorum mensium signum quando. Exhortatio magistratus.

ANNOTATIONES IN GALENI
Commentarios.

Exquisitè assequi, &c.) Vertendum potius: Qui eam assequi debeat exquisitè exercitatus esse, &c. Græcè enim est, ἀκριβῶς γυμνασµένος. Aliquos utiles.) Duorum hic humorum utilium ab aliis partibus procreatorum meminit Galenus: Vnius, qui ad propagationem generis utilis est, semineque nominatur. Alterius, qui ad conceptus foetusue nutritionem confert, ac sanguis menstrualis appellatur. Veluti superfluitatē alimēti. sic semē quidē vtile est excrementū vltimi alimēti sanguinei, ut lib. 1. de Genere animantium ca. 18. & sequenti Aristoteles docet. Neque enim semē, ut attestat li. 2. de Semine Gal. aliud existit, quàm sanguis à venis quæ ipsum continent exquisitè cōfectus, vtile ad generis quidē propagationem, excrementum vero, quod à corpore sit excernendum. Retentum enim multa mala affert, ut libro. 6. de Male affectis locis cap. 5. Galenus ostendit, Pari ratione sanguis etiam menstrualis excrementum dicitur Aristoteli loco iam citato, ut est sane, quod scilicet hūc ipsum, quādo mulier nō est grauida, yterus ut alienū atque superuacuum excernat.

Semen. Sanguis menstrualis. Semen quid.

Sanguis menstrualis excrementum.

Utilis

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Vnum & Vtilis vero est in grauidis, vt ex eo foetus alatur. Quare non idem ex - est absurdum, vnum & idem excrementi & alimenti, ad di- cremēti et uersa tamen collatum, habere rationem. Quod Galenus di- alimenti ferte in fine libri primi de Semine iis verbis confirmat: De- rationem monstratum est, inquit, vnamquamque partem ad se alimē- obtinet. tum sibi accommodatum attrahere. Deinde vbi ex eo quic-

- » quid sibi necessarium est percepit, reliquū excernere: quod
- » quum ipsi sit excrementum, alteri subsequenti alimentum
- » efficitur. Sic sanè melancholicus humor est iecori excremé- tum, lieni vero, Galeno lib. 4. de Vsu part. autore, alimen- tum. Arbitrantur.) Græcè est, ἀξίζμω, arbitramur. Quod ipse etiā ait.) Hippocrates scilicet in libello πρὸ τῆς τροφῆς, de Alimēto. Et citatur eadem sentētia & explicatur à Galeno lib. primo de Naturalibus facult. Et lib. 3. de Tempe. ca. 3.

Offium nu- trimentum medulla.

In ossibus, &c.) Hinc est quod Galenus lib. 3. de Natur. facul. ita scriptum reliquerit: Qualis carnibus sanguis, talis ossibus est medulla, in iis scilicet quæ parua sunt, sinúsque expertia, cauernulis eorum inspersa. In magnis vero, & qui- bus sinus sunt, vtique in ipsis collecta. In vocatis assiden- tibus.) Græcè est, καὶ παρὰ τὰς ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ὀνομαζόμενον σπέρμα, &

Adstites uaricifor- mes.

& in assidentibus vocatum semen. Intelligit autem adstites, seu assistentes, qui Græcis προσειδῆς, hoc est variciformes dicuntur. De quibus plura libro 1. de Semine Galenus, & 14. de Vsu part. Sunt autem & quidam adenes.) De lactis generatione copiose differit Galenus libro 7. de Vsu part.

Alterandi.) Græcè est ὁμοιοῦν, sibi assimilandi.

APHORISMVS XL.

Γυναιξί, ὃς κόσμησιν ἐς τὸ τίτθῃς αἷμα συσρέφε-
ται, μανίῳ σημαίνει.

Mulieribus quibus in mammis sanguis coacer-
uatur, furorem indicat.

Sanguinem copiosum, qui in mammis propter restri-
ctos menses coaceruatur, neque in lac conuertitur, fu-
rorē significare, hoc in loco tradit Hippocrates. Vsus
est autē Hippocrates verbo sibi familiari & consueto
συσρέφεται, quod recte Leonicens colligitur, est interpre-
tatus. Quippe συσρέφεται, Galeno lib. 4. vict. acut. Cōment.
19. autore, λέγεται ἐν τῷ μορίῳ, ὅταν τινὲς χυμοὶ μοχθηροὶ
συσ-

συρρέουσιν τε καὶ ἀβροῖζονται κατὰ τι μέρος. Dicitur itaque hoc verbum de prauis humoribus qui ad aliquam corporis partē confluunt, in eaque subinde coaceruantur. Quare hoc etiam loco Hippocrates non loquitur de bono sanguine, sed prauo potius, qui scilicet in lac conuerti propter suā prauitatem haud potest. id enim vt diserte significaret, verbo vsus est συρρέειν. Quod si itaq; prauus sanguis coaceruatur in mammis, furorem significat. Quum enim hunc esse biliosissimum ac feruentissimum constet, fit vt in lac transmutari nō possit. Delabitur itaque deinceps per vniuersum corpus, caputque potissimum petit, vt minime mirum sit eas mulieres quibus hoc accidit in furorem agi. Nam quemadmodum etiam Aetius lib. 6. cap. 8. attestatur, sanguine bilioso ad caput delato fit mania, seu furor. Est autem hoc ipsum ex censu eorum quæ raro eueniūt, vt in Commentariis etiā suis Galenus meminit.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Et liquet quod frigida.) Græcè est, καὶ δηλονότι ψυχρά, adeoq; frigida. Sanguis feruens.) Græcè est, ἅμα τὸ ζέον αἷμα, sanguis simul etiā feruens. Propter habitum talem.) Græcè, διὰ τε τὸν ζέον, tum propter feruorem. Sic autem esse legendum, facile ex præcedentibus colligitur. Paulò enim antè dixit, plurimus aliquando sanguis & simul feruens. Sunt tamen codices qui legunt δῆλον, quæ etsi lectio à veritate non abhorret, prior tamen, vtpote quæ est genuina, huic est præferenda. Eam enim antiquus etiā interpres sequutus est, qui conuertit præ magnitudine caloris.

APHORISMVS XLI.

Γυναικαὶ ἡ θύλης εἰδέναι εἰ κύη, ἐπὶ ἡ μέλη κα-
θύλει, καὶ ἀλείπνῃ ἐξ ὅσῃ μελίκερα βρ δίδισ πιεῖν.
καὶ ἡν ὡς σφόδρος αὐτὴν ἔχη πᾶσι τῇ γαστρί, κύει.
ἢ μὴ, & κύει.

Si nosse velis num mulier cōceperit, quum dormitura est à coena ei aquam mulsam bibendam dabis. & si cruciatus circa ventrem hanc corripuerit, concepit: sin minus, non concepit.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

NE temerè medicus grauidis aliquod medicamentum quod abortū efficere possit, exhiberet, Hippocrates hoc loco experimentum quoddam proferre voluit, quo idipsum paulo certius explorare liceat, dicens: Si nosse velis an mulier grauida sit, vt scilicet tutò ei medicamenta purgantia, & id genus alia exhibere queas, quum dormitura est, vt nimirū à potionis sumptione quiescere possit, aquam mulsam dabis. Quippe per quietem flatus minime resoluuntur, sed per exercitia, utpote quæ calorem natium flatus extenuare ac discutere potentē, augent. A cœna, siquidem $\alpha\delta\epsilon\iota\pi\omega\ \epsilon\varsigma\ \sigma\eta$, & non citra negationem, vt omnia propemodum excusa exemplaria habent, $\alpha\delta\epsilon\iota\pi\omega\ \epsilon\varsigma\ \sigma\eta$ legendum erit. In Galeni tamen & alijs etiam nonnullis codicibus hæc particula omissa est, quæ tamen necessariò adijcitur. Nam oportet mulierē melicratum à cœna sumere duabus de causis, quòd scilicet ab illa magis quiescere liceat, & quòd à cœna calor natius cibi alteratione & concoctione occupatus, flatus minus extenuare & discutere queat. Ei itaque quæ antea cœnauit danda mulsæ est, quòd Galenus in suis Commētariis disertè iis verbis innuere voluit, $\kappa\alpha\iota\ \beta\epsilon\lambda\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma\ \pi\epsilon\pi\lambda\eta\rho\omega\delta\zeta\ \sigma\iota\tau\iota\omega\mu\ \tau\omega\ \gamma\upsilon\gamma\alpha\iota\kappa\epsilon$, volens & plenam esse ciborū mulierem. Quare is qui Galenum publicè reprehendere, eo quòd eius Commentarij non omni ex parte Hippocratis verbis, qui ait $\alpha\delta\epsilon\iota\pi\omega\ \epsilon\varsigma\ \sigma\eta$, responderent, ausus est, pulchrè suam inscitiam prodidit: præsertim quum nihil haberet quo assertionem hanc suam ridiculam & ineptam confirmaret, quàm quod diceret Galenum mendoso Hippocratis codice vsum esse. Quasi verò Galeni ætate deprauatiora quàm sint hodie Hippocratis fuerint exemplaria, ac non nostris multis modis meliora & castigatiora. Quippe necesse est quantò aliquid minus abest ab ortu, tantò magis quæ vera sunt retinet. Vt rectissimè à diuo Hieronymo dictum sit: vinum in tertium aut quartum vas transfusum acescere. Huc accedit, quod rationes paulo antè à nobis productæ palàm testentur, quod Galeni interpretatio sit germana, & rationi consona, ideòque ad illius præscriptum Hippocratis verba esse corrigenda. Quare non est cur hominis illius temeritatem ac stultitiam pluribus refellamus. Aquam vero mulsam quæ mulieri grauidæ exhibetur,

A cœna
cur aqua
mulsæ ex-
hibenda.

Sciò
quidā no-
tatur à cu-
ius calum-
nia Gale-
nus uindi-
catur.

Aqua mul-
sa cruda
fit.

tur, crudam esse oportet, hoc est non decoctam: idque eā ob causam, quod mel crudum, Galeno lib. 3. de Alimen. facult. cap. de melle, teste, vterum & intestina flatibus implet. Contra quod decoctum est, flatus expers existit. Vt igitur ex aquæ mulæ potione plus flatuum procreetur, præstat hanc crudam esse. Cæterum Hippocrates præ aliis aquæ mulæ mentionem fecit, quod in huius usu minus sit periculi, quam aliorum quæ flatulenta sunt exhibitione. Quod si itaque mulier post mulæ huius usum dolores circa ventrem sentiat, concepisse hanc ipsam significabūt. Neque enim alia ratione sunt excitati, quam quod flatus non habeāt facilem exitum, propter intestinorum quæ fit ab vtero compressionem & constrictionem. Minimè vero mirum, vterum comprimere intestina, rectum potissimum, quandoquidem is, Galeno in libello de vteri disse. teste, inter vesicam & rectum intestinum situs sit, adeo vt recto intestino toti ferè incumbat. Cōprimit autem maxime prægnantis, vt qui quotidie à conceptu maior fiat, donec tandem maximus fiat, ilia & imum ventrem, Galeno loco iam citato autore, implens, & multa intestina tangens. Quanto itaque maior fuerit fœtus, tanto etiam compressio intestinorum quæ fit ab vtero, vehementior, dolorésque tum à flatibus non potentibus egredi facilius promptiusque generatur. Brasauolus hoc loco vterum in principio intestina non comprimere, sed potius cum se ipsum constingat, intestinis amplius relinquere spacium contendit. Quare aliam causam quam vteri magnitudinem, cur intestinum rectum comprimatur affert, hanc nimirum: Quum os vteri in grauidis ita conniueat, vt neque acus acumen ingredi possit, fit vt ob loci viciniam etiā alius simul cōstringatur. Atqui quid opus erat Musæ vt se istis inuolueret tricus, cum Hippocratis ac Galeni sententia sit perspicua? Neque enim illi de vteri ipsius, seu, vt rectius dicā, oris eius quæ fit statim in ipso conceptionis die cōstrictione loquuntur, sed de ea quæ ab vtero fit in intestino recto, postquam iam fœtus aliquam molem contraxit. Quippe ore vteri cōstricto, reliquum vteri corpus indies magis atque magis extenditur & dilatatur, vt hac ratione etiam quotidie magis intestina comprimantur. Eius rei exemplum etiam in vesica apparet, quæ repleta tantò magis extenditur, ac dilatatur, quanto

*Aquæ
mulæ cur
mentionē
fecit.*

*Dolorum
circa ventrem
causæ.*

*Musæ sententia imo
probat.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

quanto ipsius meatus fit angustior. Hinc est quod in cōciō-
nibus, aut negociis aliis vbi longo tempore vrina retinetur,
sic vesicæ amplitudo extēdatur, meatúsque eius angustetur,
& subinde penitus supprimatur vrina, quemadmodum lib.
1. de Male affect. loc. cap. 1. & lib. 6. cap. 4. copiose Galenus
monstrat. Pari itaque ratione quum vehemētius os vteri ad
complectendum semen & fœtum retinendum cōstringitur,
amplitudo eius quotidie magis atque magis pro fœtus incre-
mēto dilatatur. Quare Hippocratis & Galeni rationes Mu-
sæ somnia nihil labefactant. Quod si vero grauida nullos ex
mulsæ potione sentiat dolores, haud cōcepisse eam, propter
contrarias rationes iudicamus.

APHORISMVS XLII.

Γυνὴ ἐγκυος, εἰ μὴ ἀρεστὴ κῦει, οὐ χρὴς ἐσίμῃ. ἢ μὲν δὴ
λὺ, οὐ χρὴς.

Mulier quæ concepit, si marem gerit, probè colo-
rata est: si fœminam, malè colorata.

Signū boni & mali coloris, quod hoc loco tradit Hip-
pocrates, non perpetuò verū est, sed magna duntaxat
ex parte, vt in Comment. quoque suis Galenus atte-
statur. Quippe vt plurimum accidit, mulierem geren-
tem marem, propter fœtus nimirū caliditatem: est enim mas
magna ex parte fœmina calidior: probe esse coloratam. Con-
trā si fœminam gestat in vtero, male est colorata, quod hæc
ipsa natura sit frigidior. Oportet autem, quod in Commēt.
etiam monet Galenus, mulierem ad seipsam, & non ad alte-
ram conferre. Et quidem ad seipsam, quū vterum fert. Hinc
est quod Philotheus ita scriptū reliquerit: ὅτι οὐ χρὴ ἐνταῦ-
θα εἰ κατὰ φύσιν ἀκρετέον, ἀλλ' ὅσον ὡς ἐγκυμοσῶν γυναι-
κῶν, Bene coloratam non oportet hoc loco inaudire eā quæ
talis natura est, sed quatenus in iis quæ vterum ferunt fieri
potest. Nam nemo est qui nesciat prægnantem etiam seipsa,
quod ad naturalem attinet colorē, peius esse coloratam, siue
marem siue fœminam gerat, præsertim si antea nunquam
vterum gessit.

ANNOTATIONES IN COM- mentarios Galeni.

Nisi viri semen, vel vterus.) Quippe marem generari
propter

propter calidiorem temperaturam, infrà Comment. 48. docebit. Idipsum quoque lib. 2. de Semine plenissimè demonstravit. Sic certe frigida vteri temperies non parum confert ad foeminae generationē. Hinc est quod in dextra vteri etiā parte, quæ calidior est, mares maxime concipiantur: sinistra vero, propter causam cōtrariam, foeminae. Contingit enim ita, &c.) Græcè est, ὅτι δὲ καὶ γὰρ ὅτω καλῶς ἀπαντᾷ πρά-
ξαι: fieri enim potest vt mulier omnia tam probe faciat. Et alia signa.) Vt si dextra māmā amplior tumidiór ve sit. Item si eiusdem mammæ pulsus validior sit: vt Aetius libro decimo sexto cap. 9. attestatur.

APHORISMVS XLIII.

Ἡ ῥγυναικὶ κύσθῃ ὀρυσίπελας ἐν τῇ ὑτέρῃ γένηται, θανάτωδης.

Si mulieri grauidæ in vtero fiat erysipelas, letale.

Erysipelas in vtero grauidæ natum esse letale, hoc in Erysipe-
Aphorismo affirmat Hippocrates. Neque id fanè te- las uteri
mere: quippe quū erysipelas ex bilis & sanguinis ca- letale.
lidi mixtura oriatur: aut sanguine quidem solo, sed feruido, substantiāque tenuissimo, Galeno lib. 2. ad Glauconem autore: necesse quidem erit, vt hoc ipsum non solum febris acuta, sed & dolores, aut mordicationes vteri sequātur, quæ singula nod tantum foetui, ob loci male affecti vicinitatem, verū etiam matri molesta sunt. Quum itaque sola interdum acuta febris foetum interimere possit, cur nō multo magis hoc ipsum accedente vteri erysipelate efficeret?

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Proprio nomine.) Græcè est φλόγῃς, proprie. phlegmone enim vox Græcis bifariam accipitur, Galeno lib. 13. Ther. metho. cap. 1. teste, communiter & proprie. Communiter, vt idem quod φλόγῃς significet, hoc est feruorem & efferuescentiam. Proprie pro tumore rubente, dolente, duro, & ta-
ctui renitente, quemadmodum alibi quoque monstrauimus.

Dignum inquisitione.) Nam si inflāmatio vehemens fuerit, & vniuersus vterus hac ipsa laboret, viuere foetus nequit. Sin languida fuerit, nec vniuersum vterum completatur, fortè viuere poterit. Potest.) Græcè δύνησεται, poterit.

G Apho-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS XLIIII.

Οκόσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἔσσαι εἰ γαστὴρ ἔχῃ
σιν, ἐκτιβώσκεισιν δίμηνα πρὶν ἢ παχυνθῆναι.

Quæcunque supra modū tenues vterum gerūt,
secundo abortiunt mense, donec crassescant.

παρὰ
φύσιν.

Supra modum tenues si vterum gerant, bimestres eli-
dere fœtus, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Ne-
que enim παρὰ φύσιν hoc in loco aliud denotat, Ga-
leno in Commentariis teste, quàm ὑπερβαλλόντως. Mi-
nime autē mirum tales mulieres quum vterū gestāt, aborti-
re secundo mense, donec pinguiore reddātur, quod vniuer-
sum alimentum fœtui destinatum matri valde extenuatę sit
impartiendū. Quum itaque lōgo tēpore opus sit vt quæ ad-
modum extenuata est iterum reficiatur & pinguescat, sit vt
interini fœtus alimēto suo priuatus pereat & corrumpatur.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Secundum tres modos.) Tres affert Gal. huius aph. inter-
pretationes. Quidam enim omnino abortire valde extenua-
tas dixerunt. Alij, vbi non crassescunt, & pinguescunt, sed te-
nues & absque alimento permanent. Quidam vero quando
reficiuntur, tum maxime abortire eas putarunt. Quod mi-
nus sit, &c.) ὁ δὲ δοκεῖ τῶν περὶ ἐμηνίων ἀπιθανώτερον ὑπάρ-
χειν, quod videtur prædictis esse minus verisimile. Numi-
sianus.) Hic, Gal. lib. i. de Ana. administ. teste, celeberrimus,
Quinti auditor fuit. Sed cum anticipent non refici.) Græ-
cè est, εἴτα φθάνουσιν λαβεῖν, & ὅτι οἶόν τε εἶναι φησὶν ἀνα-
τραφῆναι χωρὶς τοῦ χορηγούμενου αἵμα. εἰς τροφὴν τοῦ ἐμ-
ηνίου, &c. Sed cū cōcipere anteuertāt, eas nō posse refici ait,
absque eo quod sanguis ad fœtus alimentum deputatus, &c.

Numisia-
nus.

APHORISMVS XLV.

Οκόσαι ὁ μέτριος τὸ σῶμα ἔχῃσιν ἐκτιβώσκεισιν, δί-
μηνα καὶ τρίμηνα ἄτορ περὶ φάσιος φανερῆς, ταύτησιν
αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσσίεισι, καὶ ἔτι διώσιν ἡ κρα-
τέειρ ἅπασαν τὴν βάρυνσιν τὸν ἔμβρυον, ἀλλ' ἀπέρχεται.

Quæcunque mediocri corporis habitu prædi-
ta, se-

tæ, secundo & tertio mensibus sine causa manifesta abortiunt, iis acetabula uteri plena mucoris sunt, neque præ pondere foetum continere possunt, sed rumpuntur.

QUum ad concipiendum, foetumque subinde usque ad legitimum partus tempus retinendum, maxime habiles sint mulieres quæ mediocri corporis habitu sunt præditæ: admodum enim tenues etiam si concipiunt, abortiunt tamen, ut præcedenti est dictum Aphorismo, crassæ verò, ut sequenti sententia docebitur, non concipiunt: accidit tamē nihilominus ut interdum abortiant, idque ob eam quam commemorat hoc in aph. Hippocrates causam, inquiens: Quæcūque mulieres mediocri corporis habitu præditæ, hoc est quæ admodum tenues, neque plus iusto crassiores sunt, secundo & tertio mensibus sine causa manifesta abortiunt. Animaduertendum autē hoc loco erit, abortum non tantum secundo & tertio conceptionis mēsis fieri, verum etiam in quarto, quemadmodum in fine libri de Uteri diff. & lib. 6. de Male affe. loc. cap. 5. Galenus attestatur. Hinc est quod Hippocrates lib. 6. Epid. par. 7. apho. 27. ita scriptum reliquerit: Dolores grauidis plurimum tertio, quinto, septimo, nono, secundo, quarto, sexto, & octauo mensibus fiunt. His enim verbis manifeste, secundo, tertio, quarto, quinto, & sexto quoque fieri posse abortus docet, quum hos menses non esse dicatos partui cōstet. Quare aliqua Hippocratis exēplaria hic legunt, τριμῶνα καὶ τετταμῶνα. Cæterū secundi & tertij potissimum mensium, Philotheo teste, meminit Hippocrates, ὅτι τὸ τριμῶνα καὶ τετταμῶνα ἔχον ἀξιόλογον τὸ ἔμβρυον, quod tum foetus effatu dignā grauitatem habeat. Cur autem adiectum sit ab Hippocrate, sine causa manifesta, abunde satis in Commentariis suis Galenus exponit. His acetabula, de quibus suprā, nempe Aphorismo 28. huius sectionis diximus. Et Galenus in Commentariis, & in libello de Uteri dissectione, & lib. 15. de Vsu part. quid per ea intelligendum veniat diserte monstrat. Mucore, hoc est, Philotheo interprete, φλεγματικὸν καὶ γλίχρον χυμὸν, pituitoso ac lento humore, plena sunt, neque possunt præ pondere continere foetum, sed rumpuntur. Quippe à pituitoso

Quibus
mensibus
mulieres
abortiant.

Mucor.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

illo humore laxa molliā & imbecilla fiunt: ita vt minime mirum sit, si fœtum, vtpote iam grauitatem nactum, continere nequeant, sed planè rumpantur. Hinc est quod Galenus lib. 6. de Male affect. loc. cap. 5. ita scriptum reliquerit:

” Si mulier prompte quidem conceperit, deinde secundo, aut
 ” tertio, aut quarto imprægnationis mense fœtū eiecerit, cir-
 ” ca vteri acetabula pituitosum humorem abūdare, atque id-
 ” circo venarum & arteriarum eius loci ad ora vasorū in vte-
 ” rum descendentium nexum debiliorem reddi cōiiciendum
 ” est, vt fœtum ob grauitatem ferre nequeat, sed facile rumpa-
 tur. Eandem causam copiosius lib. 15. de Vsu part. commem-
 orat Galenus. In Cōment. vbi legitur, vel clamore, omis-
 sum est ab interprete, vel tristitia. Græcè enim est, ἢ κραξά-
 σης, ἢ λυπηθείσης, aut clamante, aut tristitia affecta. Et paulo
 pòst, vel aliquo tali actu, seu passione. Græcè est, ἢ τὶ τοιούτου
 ἔτορον διαπραξάσης, ἢ παθούσης, aut tale aliquid faciente vel
 patiente.

APHORISMVS XLVI.

Οἷόσαι παρὰ φύσιν παχῆσαι ἐξοσαι μὴ συλλαμ-
 βάνουσιν ἐν γαστρὶ, ταύτησι δ' ἐπίπλοον ὃ σόμα τῷ
 ὑστέρεων ἀκρίβει, καὶ πρὶν ἢ λεπτὴν θῆναι, ἐκίχον.

Quæ immodicè crassæ concipere nequeunt, iis
 omentum vteri os comprimit, & priusquam exte-
 nuentur, haud concipiunt.

Omentū.

Quemadmodum paulo antè valde tenues mulieres
 concipere quidem posse, sed subinde abortire di-
 xit: ita nunc immodicè crassas neutrum facere
 ostendit. eiúsque rei rationem esse omentū, quod

Græcis ἐπίπλοον, Arabib. Zirbus, vulgo Re-
 te dicitur, os vteri comprimēs, ait. Quippe quum hoc infra
 umbilicum, & ad pubis ossa situm sit, atque in hominibus,
 vt testatur Galenus lib. 6. Ana. admi. maximum sit, præser-
 tim in obesīs, minime mirum si internum vteri os sua mole
 comprimat. Quare fit, vt semen viri in vterum muliebrem
 iniici haud poterit. Priusquam igitur extenuentur, hoc est,
 Philotheo interprete, πρὶν ἐλθεῖν εἰς συμμείαν, priusquam
 ad mediocritatem perueniāt. Neque enim tenues hīc pro-
 prie

Tenues.

prie pro valde extenuatis accipiuntur, sed per abusum, quatenus scilicet ad maxime crassas conferuntur, pro mediocribus. Dictum est enim suprâ, nempe aphor. 76. sect. 4. quod extremorum nomina per abusionem mediocri tribuantur. *Extremorum nomina per abusionem mediocribus tribuntur.* Non concipiunt: sic enim internum vteri os, ut comprehensum est, ab omenti pinguedine comprimitur & angustatur, ut virile semē excipere nequeat. Quod clarius in lib. de Malis mulierum iis verbis Hippocrates significauit: Si vero, in-
quiens, præter naturam crassescant, non concipiunt. Nam omentum crassum superiacens vteri os multū premit, ut generationem non excipiant. Nisi itaque ad mediocrem corporis habitum redeant, concipere nequeunt.

APHORISMVS XLVII.

Ἡρ ὁσὲν ἐκ τῆς ἰσχυρῆς ἐγκειμένης ἀπαυήσεως, ἀνάγκη ἐμμοτον γενέσθαι.

Si vterus ea parte qua coxæ incūbit, adiacet ve, suppuratur, necesse est emmoton fieri.

B Reus est, attamen non nihil obscura, hæc Hippocratis sententia, ideo à Foroliuiense, Hugone Senensi, & id genus aliis ineptis ac barbaris interpretibus, falsissimè est exposita. Ineptos enim cur non appellem, quos constat ineptissime Hippocratis Aphorismos tractasse, & exposuisse, illisque absurdissimos, propter linguæ Græcæ ignorantiam, affinxisse sensus. Ut mirari satis non queam, cur plerique hodie in scholis publicis, dum Hippocratis Aphorismos enarrant, eorundem adhibeant somnia, quibus certe mirificas suis auditoribus tenebras offundunt, adeo ut nunquam recte Hippocratis sensus eruere possint. Sed fortè similes desiderant habere labra lactucas. Sinamus itaque ut cum ineptis ineptiant ad satietatem usque, & nos ad Hippocraticæ sententiæ explicationem potius accedamus, in qua de vteri, quæ eiusdem inflammationē sequitur, suppuratione agit. Quum autē hæ ipsæ in diuersis vteri partibus, nempe anterioribus vel posterioribus, dextris vel sinistris fiant, ut lib. 3. de Sanandis corporis malis cap. 59. diximus, nunc de ea loquitur suppuratione Hippocrates, quæ in lateribus vteri, & iuxta coxas, quibus adiacet, fieri solet:

Foroliuiensis & Hugonis Senensis inepti Hippocratis expositores.

Suppurationes uterine.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Coxa.

Connexus
uteri cum
coxa.

ἔμμο-
τον.

μοτά.

hoc est, ea quæ fit, vt ait Galenus, πρὸς τὸ ἔξω, id est ad exteriora, vel extrinsecus. Est autem coxa, quæ Græcis ἰχίου dicitur, proprie os quod continet sinus in quos fœmorum capita inferuntur, vt testis est Galenus ca. 20. libri de Offi-
bus. Connexum autem quendam habere vterum cum coxa, testatur etiam Hippocrates, dum lib. 6. Epide. par. 1. Aphorif. 1. vteri mala ob id in coxendicem finiri scribit: & Galenus, qui lib. 6. de Male affect. loc. cap. 5. dolorem vteri quibusdam mulieribus in coxam transire, ac crus ipsum quod è regione est, per incessum claudicare. Cæterum de suppuratione qua de hic agit Hippocrates, ita scriptum reliquit Philotheus: εἰ τὴν χῆν πρὸς μίαν τῶν ἀρτημάτων τῶν κατὰ τὰ πλάγια τῶν φλεγμονῶν γινώσκει, τῷ τῷ πρὸς τὰς βεβῶνας ἔξω ἰχίου, φέρεται ἐκείσε ἢ μήτρα, καὶ οἷον εἴ γινώσκει πρὸς ἐκείνα τὰ μέρη, εἴτα ἡ φύσις ἢ τὸ πῦρ μεταβάλλει, καὶ τὸ ἔξω ἀπόστημα ἔξω ἀποκορυφῆται πρὸς τὸ δέρμα, ὅτε ἔπειτα τὸ χῆν ἢ ἐπὶ φύσεως ἢ γινώσκει, si acciderit vt inflammatio circa vnum aliquod appendiculum eorum quæ in lateribus sunt fiat, hoc est circa inguina & coxas, illuc fertur vterus, & iis partibus veluti incumbit. Dein natura in pus transmutat inflammationem, & is abscessus extrâ iuxta cutem attollitur, & ab arte, vel à natura rumpitur. Rupto itaque abscessu, necesse est, vt hic ait Hippocrates, emmoton fieri. Est autem ἔμμοτον medicamentum liquidum, quod linteolis concepitur, quæ Græcis μοτοὶ καὶ μοτὰ vocantur, excipitur, vlceribusque inditur. Μοτὰ itaque proprie latinis linamenta, vel linteola dicuntur. Quapropter interpretes non recte ἔμμοτον linamentum sunt interpretati, quum id ipsum, vt iam comprehensum est, sit potius medicamentum id quod linteolis seu linamentis excipitur. Præstat itaque clarioris intelligentiæ gratia græcam vocem ἔμμοτον retinere, vt nos fecimus, quàm dicere linamentum. Antiqua conuersio haud dubie librarij vitio legit commotum. Quæ lectio subinde Iacobo Foroliuiensi, & aliis eius farinæ indoctis interpretibus tenebras & caliginem offudit, errandique occasionem præbuit. Necesse autem est, per emmota fieri in hac vteri suppuratione curationem, ne scilicet medicamentum iniectum subinde effluat. Nam quum linamentis concepitur os vlceris claudimus, fieri non potest vt medicamenta indita effluant.

Quare

Quare quum præcipuus emmotorum usus sit, ut iis vlcerū & Emmotorū
vulnerum, sinuumque ora obturētur, in suppuratione quo- præci-
que vteri externa, de qua hic, ut prædictum est, agitur eorū- puus usus
dem usus, Hippocrate monitore, esse debet, quod aliās me-
dicamenta admodum confestim effluant. Cæterum vlcera ca-
ua & exesa curationem per linamenta requirere, testatur e-
tiam lib. 2. κατ' ἰνδῆον, Comment. 23. & lib. 3. de Articulis
Comment. 55. Galenus. In explicatione huius sententię lō-
giore fuimus, quod pauci admodum interpretes hanc ipsam
intellexerint, & quidē inter postremos ne Brasauolus qui-
dem. Quippe is linamenta esse adhibenda scribit, ne pus ibi
firmetur, sed effluat. Hoc enim quomodo recte ab eo dici
possit, quum linamentum effluxum potius moretur, & im-
pediat, non video. Denique minus recte sentit, quod per li-
namētum pessum posse intelligi putat, quum suppuratio de
qua Hippocrati sermo est, nō sit interna, sed externa, adeo-
que pessum non indigeat.

Musæ ex;
positio im-
probatur.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐμβρυα τὰ ἄρσενα ἐν δεξιῇ δεξιῇ, τὰ δὲ θή-
λεα ἐν δεξιῇ ἀριστερῇ μᾶλλον.

Fœtus qui mares sunt in dextra vteri parte, qui
fœminæ in sinistra magis continentur,

Hoc aphorismo Hippocrates docet, fœtus mares
dextra vteri parte, fœminas vero sinistra magis
contineri. Nec temere adiecit hanc particulam
μᾶλλον, id est magis, quod raro scilicet aliter eue-
niat, quemadmodum etiam lib. 6. de Male affec. lo. ca. 5. Ga-
lenus copiosius monstrat. Causam eius rei in Commētariis
suis, & lib. 2. de Semine, Galenus exponit. Nusquam verò
copiosius quàm lib. 14. de Usu partium, ubi præsentem etiā
sententiā citat, & abunde explicat. Proinde nihil attinet hic
nos esse longiores. Marem autem magna ex parte in dexte-
ra vteri parte concipi, testatur etiam lib. 6. Epide. par. 2. a-
phorif. 30. Hippocrates inquit: Quia in calidiore solidio-
reque parte, dextra nimirum, mares concipiuntur, ideo ni-
gri sunt, & venæ illis eminent, magisque biliosi sunt. Et ibi-
dem aphorif. scilicet. 32. ait: Propterea mas robustior, bilio-
sior, magisque præditus sanguine est, quia locus ille animan-
tium

μᾶλλον.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

tium in quo concipitur, calidior. In quorum aphorismorum enarratione multa ad institutū nostrum facientia diximus.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Testes muliebres. Non minimè.) Græcè, δὲ χήμισα, plurimum. Per vtrunque cornu.) Idem ab initio libri secundi de Semine scribit inquiens: Adiacent testiculi vtero vtrinque singuli, similē masculis vasorum reuolutionem recipientes: non tamen in eundem locum perueniunt, eo quod neque fœminam foras masculi modo, sed in suam ipsius vuluam semen dimittere cōueniebat. Ideoque vterus ceu seminario vasi obuius, prelongos de se exortus, quos apices seu cornua vocant, extendit, per quos semen recipit. Pars vna.) Græcè, δὲ ἡ εἰς τὸ δεξιὸν κόλπον τῆς μήτρας, ἡ δὲ εἰς ἀριστερὸν ἀνόμοιον ὑπάρχον, hoc quidem in dextrum vteri finum, illud vero in sinistrum dissimile existens. Siquidem serosior, &c.) Addendum, genitura, Græcè enim est εἰς τὸν δὲ ὀρθὸν ἐσπερὸν ἐστὶ τὸ ψυχρότερον δὲ κατὰ τὸ ἀριστερὸν σπέρμα. Idē autem li. 14. de Vsu par. scribit, dicens: Manifestum igitur quod impurum adhuc & excrementosum, humidum & serosum sanguinem sinister in maribus testiculus, & sinistra in fœminis vteri pars suscipiant. Constitutus.) Adiiciendum, statim ab initio. Græcè enim est, ὁ σωισάμενον οὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

APHORISMVS XLIX.

Ἦστερ ὡρὲν πτώσις, πταρμικὸν πρὸς τοὺς ἐπιλαμβάνειν οὐδὲ μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα.

Vt secunda procidat, sternutatorium naribus apponens, nares & os apprehendito.

Secundæ retentiæ mala.

Secundæ ut excutiat.

Contingit interdum vt foetu excusso secunda firmiter adhærescat vtero. huius nanque interuentu fœtus vtero necebat. Si itaque diutius in vtero mæserit, putrescit, & odoris sūbinde grauitate caput complet ac grauat, stomachum euertit, & alia graua procreat symptomata. Vt igitur in tempore excutiat, danda medico opera erit sanè strenua. Excutitur autem, vt Hippocrates hoc in aphorismo docet, si sternutatoriū medicamentum naribus imponatur mulieris, osque & nares eiusdē apprehendantur atque claudantur. Quippe occlusis naribus & ore

ore, spiritus violentius ad infernas partes feratur necesse est. Quod testatur etiam Philotheus ita scribens: ἐπιλαμβάνειν τὰς μυκτῆρας ἔξ ὁσίου, ὅπως τὸ πνεῦμα ὑπὲρ τὰ κάτω χορη-
σαι, πῇ συνενία ἔξ ὁσίου κλόνω τὰ πᾶρμῦ κατενεχθῶσαι ποιῆ-
σαι τὸ χόριον, apprehende nares & os, ut spiritus ad inferio-
ra descendens, sternutamenti violentia & concussione secū-
dam deorsum ferri faciat. Ex sternutamento itaque, ut Ga-
lenus Commenta. 35. huius sectionis ait, secundas dirumpi
& excuti accidit. Cæterum præter sternutamenta, quæ lo-
cum tum potissimum habent quum puerpera robusta est, *Sternuta-
mentis
quando
utendum.*
sunt etiam alia multa remedia quæ secundas educere pos-
sunt, de quibus diximus libro tertio de Sanandis corporis
malis cap. 64.

APHORISMVS L.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἢ βέλῃ ἐπιχῆρ, σικύην
ὡς μεγίστην πρὸς ὅν τιτθὺς πρὸς βάλλε.

Si mulieri menstrua sistere volueris, cucurbitu-
lam quàm maximam sub mammis defige.

INter hanc & eam quæ præcedit sententiā, in veteri con-
uersione temerè aphorismus de tenasmo mulierum inse-
ritur. Quippe is alio in loco refertur, nempe sectione se-
ptima, in qua ordine est. 27. ibidemque à Galeno expli-
catur. Quare nos etiam eiusdem enarrationem in hunc lo-
cum reiiciemus. Cæterum in præsentī aphorismo Hippo-
crates, qua ratione menses immoderatè promanentes sint
sistendi, monstrat. Nec id sanè temere, quòd propter eorū
dem immodicum defluxum mulieres non rarò in vitæ dis-
crimen incidunt. Quippe deficiunt has ipsas vires, nisi con-
festim restricti fuerint. Ad eos autem restringendos opti-
mum, & nullo non loco obuium remedium est, ut cucurbitu-
lam maximam (minores enim parum aut nihil ab utero re-
uellere possunt, affigamus sub mammis. Maximam, ut vehe-
menter per communes venas sursum reuellat. Vehementius
vero maxima cucurbitula retrahit, tum quia maiorem co-
piam ignis suscipit, tum quia ampliorem loci latitudinem
occupat. Sub mammis autem defigendæ sunt ea parte, ubi
venæ ad ipsas infernè ascendunt. Quod Galenus in Com-
mentariis suis iis verbis indicauit, καθ' ὃ μάλιστα εἰσὶν αἱ
κάτωθεν

*Cucurbitu-
la maxima*
*Sub mam-
mis.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

καὶ τῶθεν ὑπὸ αὐτῆς ἀναφύονται φλέβες, vbi sunt venę, quę
ad ipsas ab imo sursum feruntur. Ad mammas vero nequa-
quam affigendę, quod earum oppositione læderentur, aut
nimium trahendo inflammationem in iis excitarent. Gale-
nus libro quinto Ther. method. cap. 3. præsentem Hippo-
cratis aphorismum iis verbis expressit: Si vel menses confer-
tim eruperint, vel sanguis ab vtero quoquo modo profluxe-
rit, sursum reuelles, cucurbitulam magnam sub mammis de-
figens. Reperit hanc sententiam Hippocrates libro secundo
Epid. sect. 5. in fine propemodum.

APHORISMVS LI.

Ὅσοι αἱ γαστρί' ἔχουσιν, τετέωρον τὸ σῶμα τῷ ὑ-
στέρει συμμέμυκεν.

Quę grauidę sunt, iis vteri os coarctatum est.

Vteri co-
arctatio cō-
ceptionis
signum.
συμμε-
μύειν.

Conceptionis hoc in aphorismo, Galeno teste, maxi-
mum indicium Hippocrates recenset, nempe oris
vteri coarctationem. Neque enim συμμέμυκεν hoc in
loco, Philotheo interprete, aliud significat quàm σε-
νῶν. Quod vero grauidis os vteri internum coarctetur, te-
stantur etiam ea quę libro tertio de Naturalib. faculta. ab
initio ferè scribit Galenus, inquiens. Iam vero pręgnantes
ipsę primis diebus, potissimumque eo ipso quo semen est
conceptum, moueri, ac in seipsum concurrere vterum sen-
tiunt. Quod si itaque ambo hæc incidunt, vt & os vteri citra
phlegmonem aliūmve affectum conniueat, & sentiatur de-
inde succedere vteri in seipsum motus, iam semen à mare
& concepisse se mulieres existimant, & retinere censent.
Neque nos ista modo confingimus, sed longo vsu compro-
bata ab omnibus ferè qui de iis differuerunt, sunt prodita.
Herophilus certe nec illa scribere est grauatus, ne specilli
quidem mucronem admittere vteros antequam mulier pa-
riat. Præterea ne vel minimum quidem hiscere, vbi conce-
perint: laxius autem recludi, quum menses profluunt. Huic
astipulantur & reliqui omnes, qui de iis tractauerunt. Pri-
musque omnium non medicorum modo, sed etiam philo-
sophorum Hippocrates, conniuere os vteri tum concepti-
bus, tum phlegmonis pronunciauit: cæterum in concepti-
bus seruatō naturali habitu, in phlegmonis verò in durum
mutato.

mutato. Hæc ille. Quæ quidem verba recitare lōgius haud piguit, quod ad Hippocratis aphorismum, & Commentarios Galeni intelligendos, mirificè conducant. Sed quæret hic quispiam, si id quod veteres literis mandarunt, verum est, quod nimirum à conceptu sic claudatur & arctetur vteri os, vt ne specilli mucronem admittat, quî igitur fit vt mulieres superfœtent? Neque enim verisimile est, vt vno initu superfœtatio fiat. Si itaque è diuersis coitibus fit superfœtatio, sicut certe fit, id quod nomen ipsum palàm indicat (ἐπιώντισις enim Græcis, & Latinis superfœtatio, nihil aliud est quàm secunda vel altera imprægnatio, seu conceptio) certe à primo conceptu coarctatum & conclusum vteri os esse non potest: quomodo enim aliàs virilis genitura iniiceretur? Respondeo, initio verum esse superfœtationē fieri, quod in primis Hippocrates, qui posteritati librū de Superfœtatione reliquit, manifeste attestatur. Et confirmat hoc ipsum Plinius, qui libro septimo Naturalis historiæ cap. 11. sic scriptum reliquit: Præter mulierem pauca animalia nouere coitum grauida: vnum quidem aut alterū superfœtat. Extat in monumentis etiam medicorum, & quibus talia conscriptari curæ fuit, vno abortu xii. puerperia egesta. Sed vbi paululum temporis inter duos conceptus intercessit, vterque est perfectus: vt in Hercule, & Iphiclo eius fratre apparuit. Et in ea quæ gemino partu alterum marito similem, alterum a dultero genuit. Item Proconnesia ancilla, quæ eiusdem diei coitu, alterum domino similem, alterum procuratori eius: & in alia quæ vnum iusto partu, quinque mensium alterum edidit. Rursus in alia, quæ septē mensium edito puerperio, ī secutis mēsis geminos enixa est. Hæc Plinius: quibus euidenter admodum superfœtationem comprobatur. Desumpsit vero hæc omnia ex libro septimo de Hist. animal. Arist. cap. 4. vbi illa ad verbum, & paulo copiosius, referuntur. Quum itaque fiat superfœtatio, necesse quoque erit vt à primo conceptu vterum denuò, vt in se recipiat semen, recludi fateamur. Atqui hoc ipsum, vt superfœtatio etiam ipsa, rarò admodum accidit. Quare cum veteres tradunt à conceptu coarctari vterum, ad id respiciunt quod crebrò accidit. Sæper enim propemodum à conceptu vterus clauditur. Quod testatur Aristoteles, qui li. 4.

Quæstio
de super-
fœtatione.

Superfœ-
tatio quid.

Superfœ-
tatione
fieri.

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

cc

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

- » de Gene. animal. ca. 5. ita scriptum reliquit: Si iam aucto cō
 » ceptu coitus adhibetur, superfœtari quidē potest, sed raro:
 » quoniā vterus magna ex parte ad partum vsq; cōprimitur.
 Atq; hæc in præsentia de pposita questione dixisse satis sit.

APHORISMVS LII.

Γυναικὶ ἢ ῥαυτὴ ἢ χαλὰ ἢ ἔχθος ἢ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μα
 ζῶν ῥυῖ, ἀδυνάεις τὸ ἔμβρυον σημαίνει. ἢ ῥαυτὴ ἢ χαλὰ
 οἱ μαζοὶ ἔωσιν, ὑγιεινὸν τὸ ἔμβρυον σημαίνει.

Mulieri grauidæ si lac è mammis plurimum ef-
 fluat, imbecillum esse fœtum significat. Si vero
 solidæ mammæ fuerint, saniozem esse fœtum in-
 dicant.

Hippocrates è māmaram cōsistētia hoc in aphorif-
 mo fœtus in vtero imbecillitatem aut robur con-
 iicit. Quippe si lac mulieri grauidæ è māmīs plu-
 rimum profluat, adeoque laxæ flaccidæ ue fue-
 rint, fœtum esse imbecillū significant. Nam is præ imbecilli-
 tate lac attrahere, & alterare pro sui alimento non potest,
 quare per communes venas sursum ad mammas fertur, & il-
 lic in lac conuersum plurimum effluit. Plurimum autē non
 temerè est adiectum, quia si parum effluit, nihil mali portē
 dit. Si vero nihil lactis ex manimis effluxerit, ac solidæ, hoc
 est, vt in Commentariis interpretatur Galenus, neque ad-
 modum impletæ ac duræ, neque molles & laxæ fuerint, sa-
 niozem atque validiorem fœtum indicant. Quippe tum sa-
 tis alimenti fœtui accedit: reliquum vero sanguinis quo nō
 eget, ad mammas defertur, vt illic in lac mutatum, à partu
 statim fœtui vt inde alatur præsto sit. Citat hanc sententiā,
 » atque etiam explicat libro decimoquarto de Vsu partiū iis
 » verbis: Contrarijs affectibus necesse est compræhendi mām-
 » mas, repleti quidem lacte ante tempus, in fœtus imbecillita-
 » te. Ita enim & Hippocrates dicebat: Mulieri grauidæ lac ex
 » mammis multum fluens, fœtum imbecillum significat, ceu
 » ad mammas superfluo vniuerso ascendēte, quod in venis re-
 » liquit fœtus, non potens præ imbecillitate quantum ei ad
 commodatam nutritionem satis erat, trahere. Hæc illæ.

*Mammæ
 solidæ.*

Quibus visum fuerit.) Græcè est, αἵς ἀν φαίνηται ῥέον, qui-
bus videtur effluere. Neque enim in primis generatur me-
sibus.) Rectè hunc in modum locum illum conuertit inter-
pres. Græcè enim est, ὃ γὰρ δὴ κατὰ γένεσιν πρώτης μηνός
γεννᾶται. Rationem vero cur in primis mensibus non gene-
retur lac, suprà, nempe Cōment. 39. huius sect. exposuit Ga-
lenus, hanc scilicet: Quod in primis mensibus parum aut ni-
hil alimenti, communibus nimirum venis nondum opple-
tis, ad mammas deferatur. In postremis verò, octauo & no-
no potissimum, mensibus conceptionis, quando abunde op-
pletæ sunt venæ mammarum & vteri communes, plus ali-
menti defertur, ideòque minime mirum si tum lac in mam-
mis fuerit. Quare mirifice hallucinantur, qui Hugonis &
Foroliuiensis falsis & ineptis interpretationibus addicti, huc
locum Galeni esse mendosum censent. Hi enim erroris sui
occasionem à falsa veteris interpretis conuersione sumpse-
runt: quam vt tuerentur ac tegerent, Galeni namque hanc
esse legitimam lectionem putantes, inepta quædam & absur-
da cōfingere coacti sunt. Optarem itaq; vt in ista veritatis
luce, & tanta bonorum autorum copia, talibus scriptoribus
extremum vale dicerent. Sed cæci cæcis delectantur.

Lac in pri-
mis mensi-
bus nō ge-
neratur.

Contra
eos qui
Hugonis
& Foroli-
uiensis fal-
sas & in-
eptas in-
terpreta-
tiones se-
clantur.

APHORISMVS LIII.

Ὁκόσαι διαφθεῖρουν μέλυσιν τὰ ἔμβρυα, ταύ-
τησιν οἱ τῖθοι ἰχνοὶ γίνονται. ἢ ῥ' ἄλιν σκληροὶ
γένωνται, ὁ δὲ νηῖσαι ἢ εἰ τοῖσι τῖθοῖσιν, ἢ εἰ τοῖ-
σιν ἰχλοῖσιν, ἢ εἰ τοῖσι γένασιν, ἢ εἰ τοῖσιν ὀφθαλ-
μοῖσι, καὶ ὁ διαφθεῖρουν.

Quæ abortum facturæ sunt, iis mammæ exte-
nuantur: si vero contrà duræ fiant, dolor erit vel in
mammis, vel coxis, vel oculis, vel genibus, & non
abortient.

Suprà bis, nempe aphorismis. 37. & 38. huius sectionis ex-
tenuatas mamas futuri abortus esse indicia Hippocrat-
docuit. Nunc mutato consecutionis ordine, non à signis ip-
fis,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Mamma -
rum exte-
nuatio a-
bortu præ-
cedit.
παλιν.
 sis, sed à re ipsa, hoc est mulieribus abortientibus exordi-
 tur, illisque accidere ut mammae extenuentur, ratione defe-
 ctus alimenti, inquit. Et Galenus quidem in Commenta-
 riis suis asserit, Hippocratis esse sententiam ut omnes abor-
 tus mammarum præcedat extenuatio. Quippe ex quacun-
 que causa grauida abortiat, in utero prius excitari dolorem
 necesse est, neq; enim uteri os ad foetus eiectionem citra do-
 lorem aperitur, dolore itaq; orto, sanguis & spiritus ad ute-
 rum, reliquis partibus, mammas potissimum, quib. cum utero
 magna est communitas, relictis, deferuntur, ut per hæc duo,
 veluti instrumenta quædam, expellatur quod infestat. Qua-
 propter accidit ut mammae, utpote sanguine & spiritu desti-
 tutæ, subinde extenuentur, Quod si vero contra (παλιν enim
 hoc loco idem quod εἰς παλιν significat) mammae duræ fiât,
 propter nimirum materiam superuacua quæ illuc ab ute-
 ro deferitur, mammasque nimium implet atque duras effi-
 cit, dolor in mammas erit. Aut in coxis, ubi scilicet ad late-
 ra natura reposuerit materiam superuacua. Coxis enim
 connexum esse uterum, supra, nempe aphor. 47. diximus.
 Aut in oculis, quando nimirum sursum humores redundân-
 tes repperint. Aut in genibus, si ad inferna trāsmittantur su-
 perflua, & non abortient, aliò scilicet delata materia.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Prius.) Aphorismo videlicet. 37. huius sectionis. Dixe-
 rat autem.) Nimirum apho. 38. huius sectionis. Hic non solum,
 &c.) Sic certe legendum erit, non obstante quod omnes alii
 interpretes, quos viderim, aliter conuerterint, græcæq; secus
 habeant, ita nimirum, ὅτι τοῦ ἀποφαίνεται τὸ εἶναι μόνον σημεῖον
 εἶναι, &c. Omissa est enim particula ὅτι, legendumq; ὅτι μόνον, ut
 sit sensus: Qui ait ad mamarum extenuationem sequi corrup-
 tionem, abortumue, is non solum hoc ipsum esse futuri
 abortus signum ostendit, sed & alia esse innuit, quæ abortum
 portendere queant. Perinde atque is qui affirmat lumborum
 dolorem, mensium suppressorum esse signum, non negat quin
 plura alia sint, quæ idem significare possint. Qui vero dicit
 his, &c.) Rectè hunc etiam locum conuertit interpres, etiam si
 secus græcus habeat codex, qui legit ὅτι μόνον, cum certe legē-
 dum sit, ὅτι τοῦ μόνον. ut sit sensus: Qui asserit iis quæ abortum fa-
ciunt

duræ sunt, mamas extenuari, ille negat alia signa abortum
 præcedere, hocq; solū esse quod abortū præcedat innuit. ⁴
 In mulieribus grauidis.) Græcè est, καὶ παραφυλακτικόν ἐπὶ
 αὐτῶν φαινομένων κατὰ τὰς κυούσας, obseruādū in iis quæ
 in grauidis apparēt mulierib⁹. Cōtingit mamarū.) Adiciē *Galenus*
 dū, aliquādo. Græcè enim est, ἐγχαρεῖ ποτὲ μὲν, accidit quidē *cus expli-*
 aliquādo. Et mihi sæpius obseruāti.) Iste locus varie inter- *catur.*
 pretari potest. Nam si Græcè ita legitur, καὶ μοι παραφυ-
 λάττεσι πολλάκις ἐφάνησαν ἐπὶ τῶν προειρημένων αἰτίων
 τῶν φθορᾶς οἱ τιτθοὶ προῖσιν ἄλλοι μὴποτε εὖ ὄταν, &c. tūc
 is planè sensus erit quē expressit interpres, excepta illa par-
 ticula, ne fortè: pro qua cōuertendum erat, Nunquid igitur
 quando, &c. vt scilicet μὴποτε nō tā percunctantis sit, quàm
 addubitantis, & addubitanter decernentis. Si vero μὴποτε
 particula per præcedens punctū à prioribus verbis non se-
 paratur, sed cum iis planè connectitur, is verborum Galeni
 sensus erit: Et mihi sæpius obseruāti visæ sunt in prædictis
 abortus causis māmæ nunquā fuisse extenuatæ. Et hæc le-
 ctio priori videtur esse melior. Quippe in præcedētibus ver-
 bis Galenus palàm asserit, esse possibile vt propter saltum,
 vociferationes, & alias, quas ordine cōmemorat, causas fiat
 abortus, citra mammarum extenuationē. Huc accedit quod
 nonnunquā ex subito horrore: vt testatur libro tertio Epi.
 Commentar. secundo aphorismo octauo Galenus, mulier
 abortire possit, quē tamē abortū extenuatio mammarū præ-
 cedere non potest. Denique in fine Commentariorū diser-
 tē ait Galenus, Hippocratis, non suam esse sentētiā, quod
 omnem abortum mammarum præcedat extenuatio. Tamē
 vt Hippoc. etiā, à quo non facilè dissentit, sententiam tegat
 actueatur, vtcunq; ipse secus fieri cōpererit, statim illius
 sententiæ rationē subiungit dicens, ὅταν οὖν, sic enim legen-
 dū esse videtur: igitur quando citra aliquā, &c. Quod ante-
 dicto coniūgitur affectui.) Scilicet tenuitati māmaram, ita
 nimirum vt quæ prius fuerunt tenues, nunc duræ fiant. Hoc
 est, quando hæc particula πάλιν idem quod rursus signifi-
 cat, tunc verborū Hippoc. hæc erit sententia: Si vero mam-
 mæ extenuatæ rursus duræ fiant, ita vt duriciem intelliga- *Sensus.*
 mus eam quæ extenuationem sequatur. Si propter.) Græ-
 cè, εἰ καὶ δὲ ἕτερον, etiam si propter aliud, &c.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS LIIII.

Ὅκόσοις ὃ σόμα τῷ ὑδρέων σκληρόν ἐστι, ταύ-
τηςιν ἀνάγκη τὸ σόμα τῷ ὑδρέων συμμύειν.

Quibus os vteri durum est, iis coarctari id ip-
sum necesse est.

QUum non solum iis mulieribus quæ conceperūt,
verumetiam illis quæ phlegmone aut duricie
vteri laborant, os eiusdem coarctetur, quo pa-
cto eas coarctationes vteri quæ à tumore præ-
ter naturā factæ sunt, ab iis quæ propter cō-
ceptū fiūt, medico discernere liceat hoc ī Aphorismo docet
Hippo. Nam in ea que à tumore aliquo præter naturā fit
coarctatione, os vteri durum est: in ea vero quæ ex conce-
ptu fit, contrā molle apparet, vt copiose admodum in Com-
ment. suis prosequitur Galen'. Sensus itaq; verborū Hipp.
eiusmodi est: Quibus os vteri internum, vt aphorismo. 51.
huius sectionis est dictum, durum existit, iis propter phleg-
monem, aut durum aliquem tumorem arctari necesse est.
Quapropter vbi os vteri coarctatum, ad obstetricis tactum
durum apparet, tumorem præter naturam illic esse osten-
dit. Sin molle, conceptum præ se fert.

APHORISMVS LV.

Ὅκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν ἐπὶ πυρετῷ λαμ-
βάνονται, καὶ ἰχυρῶς ἰχναίνονται ἀνθ' περὶ φάσιος
φανερῆς, τίκτεσι χαλεπῶς, καὶ ἐπικινδύνως, ἢ ἐκτε-
τρώσκεισιν κινδυνώουσιν.

Quæcunq; mulieres grauidæ à febris capiun-
tur, & vehementer sine causa manifesta extenuan-
tur, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abor-
tientes periclitantur.

A' febr-
bus.

HOC in aphorismo monstrat Hippocrates, graui-
das quæ à febris capiuntur, & vehementer si-
ne tamen manifesta causa extenuantur, aut diffi-
cultius parere, & cum periculo, aut abortientes
periclitari. Non autem ab re vocē pluralis numeri vsus est,
à febris

à febrib⁹ inquiēs: quippe hac ratione innuere voluit, eas aliquādo esse vehemētes, aliquādo etiā mediocres, & nō eiufdē speciei, omnes tamē à vitiosis & putridis humorib⁹ natas, vt copiosius in suis Commētariis Galenus docet. Quod vero ait ἄτὸρ προφάσιος φανερῆς, hoc est sine manifesta causa, nihil aliud iis verbis significat, quàm μᾶλλον τὸ κατὰ λόγον, id est plus quàm ratio postulat. Quare si vehementer & plus quàm ratio exigat, extenuantur grauidæ, summā imbecillitatē præ se fert, siue vehemens, siue leuior fuerit febris. Cuius rei testis est Hippocrates, qui suprā, nēpe apho. 28. sect. 2. sic scriptū reliquit: Corpus eorū qui non omnino leuiter febricitant perstare, & nihil comminui, aut magis quàm ratio postulat extenuari, malum: alterum enim morbi diuturnitatem, alterū imbecillitatē significat. Quū itaq; vehementius sine manifesta causa, aut plus quàm ratio postulat extenuari virium imbecillitatē significet, minime mirū grauidas hac ratione extenuatas aut difficulter parere, aut abortū facere. Difficulter enim & cū periculo pariunt, propter tū matris, tū infantis imbecillitatē, vt fusius in Comment. Galen. exponit. Abortiētes autē periclitātur, eo quod febris vehementiā, & victus rationem tenuem, vt apho. 30. huius sectionis dictum est, fœtus ferre haud potest. Huc accedit quod medico nō liceat medicamenta vitiosos humores, qui febrem excitarunt, purgantia grauidæ propinare. Cæterū notandū erit, aliquos codices pro ἰσχυαίνονται legere θερμαίνονται, id est calefiunt. Quam lectionem si qui sequuntur ac probant, eos necesse est per hoc verbum vehementem & continuā intelligere febrē. Id quod Philotheus certe facit, qui ait, περιτὸν γινάσθαι ἰσχυράτης ὑποτίθεται συνεχῆ, febrem hic Hippocrates subaudit continuā. Verum mihi hæc lectio nō probatur, quod Galeni Comment. palam aduersetur, qui nō tantum de vehementiorib. verum etiā mitiorib. febribus loqui Hippo. scribit. Præterea si ita legitur. non video cur hæc adiecta sit particula, sine manifesta causa. Quippe vehemēter à febre calefieri corpus, nō est præter rationem, neq; is calor sine manifesta accidit causa. Quare coactus est Philotheus hæc verba ἄτὸρ προφάσιος φανερῆς, interpretari ἐξ ἀνάγκης, id est necessariò. vt sit is sensus: Si grauidæ vehementissimis febr. corripuntur, necesse

Sine manifesta causa.

cc
cc

Philothei
sententia
improbatur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

est vt difficulter pariāt. Atqui nō video quo exēplo probare queat, ἄτῳ προφάσιος φανεῖς, idē significare quod ἐξ ἀνάγκης. Proinde legendum potius ἰσχυαίνον quā θέρμαίνον erit. In Commentariis, vbi interpres sufficienter conuertit, Græce est ἀκριβῶς, exquisite. Et vbi reddidit idē obfistere, Græce est ἀντέχειν, perdurare, perferre.

APHORISMVS LVI.

Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ πᾶσμός κ' λειποθυμία ἢ ἐπιγένηται, κακόν.

Si in fluore muliebri conuulsio & animi defectio superueniant, malum.

Muliebris
fluor.

Conuulsionem & animi defectionē fluori muliebri succedentia malum portendere, hoc loco Hippoc. docet. Est autem muliebris fluor, vel, vt Græci dicunt, ῥῆς γυναικείος, Paulo Aegineta libro. 3. cap. 63. teste, vteri defluxus, per quem vniuersum expurgatur corpus. Hinc est quod Galen. lib. 6. de Male affectis lo. ca. 5. scribat, muliebrem fluorem accidere, vtero haudquaquā male affecto, quum videlicet vniuersum corpus per ipsum expurgatur. In hoc itaque fluore humor in toto redundās corpore, qui magna ex parte serosus & aquosus est, interdum etiam candidus aut pallidus, vacuatur. Hæc itaque si immodica fuerit, conuulsionem & animi defectionem accersit. Conuulsionem, ob immodicam & extremam corporis, partium maxime neruosarum, siccitatē. Animi vero defectionem, propter summam virium imbecillitatem, quæ immodicam vacationem sequitur. Ita vt rectissime dixerit Hippocrates, hæc duo malum portendere. In Galeni Commentariis, vbi interpres reddidit. Nō statim fluxu constituto: Græce est, οὐκ οὐθὺς δηλονότι γεγονότος, non statim videlicet factō, aut incipiente, &c.

APHORISMVS LVII.

Καταμηνίων γινόμενων πλειόνων, ὥσσοι συμβαίνουσιν, κ' μὴ γινόμενων, ἀπ' τ' ὑτέρης γίνονται ὥσσοι.

Si menstrua immodicè fluunt, morbi accidunt: & si supprimuntur, ex vtero morbi eueniunt.

Morbos.

MOrbos fieri tum ex multitudine, tum defectu mē- *Morbi qui*
 struorū, hoc in aphor. Hippocr. docet. Quippe *ex mēfibus*
 si mēstrua plura quā scilicet naturæ mulieris *plus iusto*
 conueniat, fiant, hoc est si vltra consuetū tēpus *profluentia*
 purgationis copiosè effluant, morbi accidunt, quod ex immo *bus fiunt.*
 dica eorundē vacuatione vniuersum corpus refrigeretur,
 viresq; debilitetur. Fit autē magna ex parte hydrops, vt at-
 testatur lib. 2. de Naturalib⁹ facul. Galenus, vbi inter reli-
 qua ita scriptū reliquit: Siquidē ex diuturnis hæmorrhoidi-
 bus retentis, aut immodica vacuatione, hominē ad extremā
 frigiditatē ducentibus, non semel aut bis, sed sæpe iā aquas
 intercutē collectas vidimus. Quēadmodū etiam mulieribus
 tum mēstruæ purgationis omnimoda cessatio, tum immodi-
 ca vacuatio, quum scilicet vehementer sanguinis profluui-
 laborauerint, hydropē accersuerunt. Hæc ille. Quinetiam
 lib. 6. de Male affe. lo. ca. 5. quū immodicè vacuantur men-
 ses, sequi colorē fœdū, pedes molli tumore attolli, corpusq;
 intumescere vniuersum scribit. Si vero mēstrua non fiūt, &
 supprimuntur, morbi ex vtero eueniunt, quod nimirū pro-
 gressu temporis excrementa in vtero aceruentur. Quales au-
 tē hi sint morbi, qui tū accidere solent, Gale. in Comment.
 suis ostendit: causamq; cur in mensium tantū defectu ex vte-
 ro morbos fieri dixerit Hippocrates, exponit, vt hoc nomi-
 ne non sit opus nos esse in explicando longiores.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentariis.

Interpretatur.) Græce est ἡγᾶν, arbitratur. Ostensum
 autem est.) Libro nimirum secundo de Tempe. capite quin *Duplex in*
 to, vbi duplicem facit intemperiem, vnam scilicet sanitatis, *temperies*
 & aliam morbi, & inter cætera ita inquit: Intemperamenti
 quod intra sanitatem habetur, sufficiens nota est, quod nul-
 la functio animalis manifestè adhuc sit læsa. Verum secū-
 dum hoc, &c.) Græcè, ἀλλὰ κατὰ τὸ το μὲν ἔτε ψῶδος πρὸς
 ἰσχωράτης, ἔτ' ἀσάφες εἶρη. Verum iuxta hoc quidē ne-
 que falsum, neque obscurum ab Hippocra. dictum est. Vel
 hoc proprium.) Græcè est, ἢ μόνον ἰδιὸν ἐστὶ, τῷ μὴ γινόμε-
 νων, vel solum proprium est, &c. Quare ipsum expellat)
 Græcè est ἀποῦντος αὐτὸ πρὸς τὰς γῆ μήτρα, expellens ip-
 sum ad venas, &c.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS LVIII.

Ἐπὶ ἀρχῇ φλεγμαίνοντι, καὶ ὕστερῃ φλεγμαίνεσθαι,
καὶ ὡδὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι, στραγγαρίη ἐπιγίνεται.
ἐπὶ ᾗ ἡπαρ φλεγμαίνοντι, λυγξὶ ἐπιγίνεται.

Recto intestino & vtero inflammatione affe-
ctis, renibúsque purulētis, vrinæ stillicidium acci-
dit. Si vero iecur inflammatione laborat, singultus
succedit.

Stillicidii
urinæ cau-
sa.
ἀρχος.
Intestino-
rum ordo.

T Res in hac sententia stillicidij vrinæ causas recen-
set Hippocrates, iecorisq; inflātionē sequi sin-
gultum affirmat. Primā quidē stillicidij vrinæ cau-
sam esse ait phlegmonem, inflammationēue re-
cti intestini, quod Græcis ἀρχος dicitur, δὲ τὸ δοκεῖν ἀρ-
χεσθαι τῶν ὑπέρων, quod origo sit intestinorū, aut qđ prio-
res inter intestina partes occupat. Si quidē quum sex in vni-
uersum sint intestina, primū ordine ab infernis ascendendo
est rectum, quod subinde colū, cæcū, tenue, iejunum, & duo-
denum sequuntur. Alteram causam stillicidij vrinæ vteri
phlegmonē esse asserit, eam potissimum quæ in eius ceruice
fuerit. Minime vero mirū, recto intestino & vtero inflāma-
tione laborātib. vrinæ stillicidiū accidere, quod iis duabus
partibus maximus sit cū vesica cōnexus ac consensus, vt vna
earū male affecta, necesse sit etiam vesicam vexari. Quare in
earundem inflammationib. vesica malū participat. facultas
enim eius retentrix dissoluitur, eiusq; ceruix comprimitur,
vt necessariò subinde vrina guttatim exeat. Quod maxime
accidit, si in ceruice vel anteriore parte vteri, vt dictū est,
inflammatio fuerit, quemadmodū Philotheus etiam testa-
tur ita scribēs: εἰ μὲν ἐν ἐμπροσθεν ἡ μήτρα φλεγμαίνει, ὥς
ἐπὶ τὴν κύστιν ὠθεῖται, καὶ ἀποσπᾶται ὁ τῆς κύστεως τράχηλος, καὶ
σάχνην ἀποωθεῖται τὸν ὄρον, si anteriori parte vterus phlegmo-
ne laborat, vt ad vesicā impellatur, vesicæ ceruix coarctatur,
& vrina guttatim egreditur. Tertia causa stillicidij vrinæ,
est renū suppuratio quippe tum pus ad vesicā delatū, sua a-
crimonia, quod Galen⁹ etiā in Cōment. & Philotheus af-
firmāt, mordicat vesicā: atq; hac ratione excretricem vesicæ
facultatē assidue irritans, vt guttatim vrinam excernat effi-
cit,

cit, quemadmodū lib. 3. de Sanā. malis corporis cap. 45. copiosius diximus. Cæterum si iecur phlegmone afficitur, singultum succedere inquit. Quod aphorismo decimosextimo sectionis septimæ, clarius docebitur. Ibidem enim Hippocrates ait: In iecoris inflammatione singultus, malū. Accidit autem singultus, ut in Commentariis suis Galenus testatur, in iecoris phlegmone, ob ventriculi consensum, & neruorum communicationem. Quippe connexū est iecur ventriculo & omnibus intestinis venarū cōmercio, & membranæ seu tunicæ ea colligantis, quæ quidē à peritonæo ducit originem, perinde atque illa quæ extrinsecus iecur ambit, & quæ est eius veluti cutis & velamentum, in quam nervus minimus à sexta cerebri coniugatione inseritur, per quem illi cum ventriculo est communitas. Nam & qui ad ventriculū perveniunt nervi, ex sexta illa nervorū coniugatione nascuntur. Aliam etiam rationem afferet infrā Comment. 17. sectione septima, quam suo loco explanabimus. Philotheus censet singultum tum maximè accidere, quando in cauo iecoris phlegmone fuerit, quoniā calor inflammationis ad se trahat humores qui in ventriculo sunt, eosq; absumat, hincq; exiccato ventriculo singultum necessario fieri. Sed Galeni ratio multo est melior & firmitior.

A P H O R I S M V S

L I X.

Γυνὴ ἢ μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλη ᾗ εἰδέναι εἰ λήψεται, πῶς καλὴ φασίματ' ἰοῖσι. θυμὸς καὶ τῶ, καὶ ἢ μὲν προβέβηται σοι. ποικίλῃ ἢ οὐκ ἔστιν διὰ τὸ σῶμα τὸς εἰς τὰς εἶνας, καὶ εἰς τὸ σῶμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ ἐστὶ ἐαυτὴν ἀγονὸς εἶναι.

Si mulier non conceperit, scire autem voluerit num conceptura sit, vestibis vndiquaq; obuoluēs suffito ab imo: siquidem odor tibi transmitti per corpus ad os & nares videatur, scito quòd ipsa non sua culpa sterilis est.

Hoc in aphorismo Hippocrates rationē monstrat, qua deprehendere licet num mulier quæ non cōcipit, sua, aut viri culpa sterilis sit, inquiens: Si mulier non concipit,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Suffiendi
ratio com-
modissima*

iustis nimirū cōceptionis causis, mariti, verbi gratia, cōmer-
tio ætateq; legitima præsenti. volet aut scire an sit conce-
ptura, vestibis hanc vndiquaq; , sic, vt odor suffimentorum
egredi, atq; extrinsecus ad nares nullo pacto peruenire pos-
sit, tegēs ab imo suffito. Porro quū difficile admodū sit om-
nia sic vestibis obturare, vt nihil fumorū erūpat, hæc cōmo-
dissima suffiendi ratio erit, vt infundibulū carbonib⁹ quib⁹
odoramenta iniecta sunt imponamus, ita vt eius pars infe-
rior, quæ quidē latior est, atque ampla satis, carbonibus in-
cūbat, superior aut, quæ arctior existit, pudēdo mulieris sub-
datur, ipsaq; mulier in sella vestibis bene tecta & obuoluta
sedeat. Quibus autē suffimentis vtendum sit, Galenus in suis
Commentariis docet, nosq; varias eorundem formas libro
secundo de Compositione medicamentorū nostro tēpore
vfitata, capite vicefimo octauo monstrauimus. Ad hūc itaq;
modū suffitu peracto, si odor intrinsecus per corpus, nō ex-
trinsecus, vt est cōmemoratū, ad nares & os transire videat-
ur, sciendū erit quod hæc mulier non sua, sed viri poti⁹ cul-
pa sterilis sit. Quia tum, vt ait Philotheus : πάσης ἀπὴλλας-
ται καὶ κακοχυμίας τὸ σῶμα, καὶ ἡ μήτρα δύσκρατῶς κίεραται. ἢ
γὰρ ξηροτέρα ἢν τῇ κράσει, ἢ ψυχρότερα, ἢ κακὸς χυμὸς, τῇ πικ-
νότητι, καὶ τῇ ψύξει, καὶ τῇ κακοχυμίᾳ ἐκκωλύετο ἀνὴ ὁσμή
ἐπὶ τὸ σῶμα καὶ τὰς εἶνας ἀνίσταται, corpus omni vitio humo-
rum vacat, vterusq; probē temperatus est. quippe si ficcior
aut frigidior, aut vitiosis humoribus refertus esset, propter
densitatem ac frigiditatem, vitiosiq; humoris redūdantiam
odor ad os & nares conscendere prohibitus fuisset. Cōscen-
dit autē illuc per venas & arterias, quæ, vt totum corpus sit
σύμπνοον καὶ σύρροον, id est cōspirabile & cōfluxile, quæ ad-
modum ait Hippocrates, efficiunt. Qua de re plura libro. 1.
Thera. meth. cap. 2. & lib. 1. de Naturalib. facul. cap. 12. &
13. & ibidem lib. 3. ca. 13. Et initio libri de Vsu pulsuum, Ga-
lenus. Cæterum quis sit huius sententiæ vsus, idē in suis Cō-
mētariis Galenus, ostendit: quem tamen nobis Christianis,
vtpote quibus dimittere vxores nisi ob adulteriū non per-
missum sit, vsurpare haud licet. Conuertit autem interpres
necessitatem, quum reddendum erat vsum. Græcē enim est,
ἐνδεητικόν ἐστὶ τὸ χρεῖας. Platonis sentētiam quam ex Thea-
teto citat: integram recitabit in Commē. 62. hui⁹ sectionis.

*Quomodo
odor in-
trinsecus
ad nares
perueniat.*

*Interpre-
tis lapsus*

A P H O

APHORISMVS LX.

Ἡ γυναικὶ καὶ δάσεις μὴ προδύνται, ἀδυνά-
του ὃ ἐμβρυον ὑγιαίνει.

Si mulieri prægnanti mēstruæ purgationes pro-
deunt, fieri non potest vt foetus rectè valeat.

Menstruas purgationes copiose promanantes fœ-
tum imbecillum significare, hoc in Aphor. Hip-
pocrates tradit. Necesse enim est vt non semel,
aut bis tātum, sed crebrò sanguis menstruus ex-
cernatur, si modo inde aliquid incommodi ad fœtum per-
uenire debeat. Quod Hippocrates per vocabulum Purga-
tiones in plurali numero dictum, diserte innuere voluit, vt Purgatio-
nes.
in Commētariis etiam Galenus monet. Si itaque crebrò &
copiose prægnanti purgationes menstruæ prodierint, fieri
non potest vt foetus rectè valeat. Quippe hac ratione illi suū
detrahatur alimētum: quandoquidem ex menstruo sangui-
ne, vt in Commentariis suis, & in libello de Formatione fœ-
tus, Galenus attestatur, fœtus alatur.

ANNOTATIONES IN COM-
mentarios Galeni.

Absque hoc quod.) Addendum, aliquid. Græcè enim est,
ἂν δὲ προδύναι τὸ ἐμβρυον. Excretio quæ grauidis fit.)
Idem docet lib. 6. de Male. affec. locis cap. 5. inquiens: Præ-
gnantes quoque quum ora venarum in ceruice aperiuntur, Prægnan-
tes quomo-
do sangui-
nē per ute-
rum excer-
nant.
sanguinem excernunt. Quapropter quum obiicitur nobis,
fieri non posse, si grauidis vteri os statim à conceptione ita
claudatur, vt ne specilli acumen admittat, vt menstruæ pur-
gationes illis prodeant: respondendum sanè erit, sanguinem
illum qui grauidis excernitur, nō ex vteri sinu prodire, ne-
que per venas quæ ad interiora vteri contingunt, quicquam
sanguinis in muliebrem sinum excerni posse, quod ab illarū
oris, quæ acetabula dicuntur, secundæ, quæ reliquas duas mē-
branas, farciminales nimirū & agninas dictas, totūque
fœtum extrinsecus orbiculatim cōplectuntur & circundāt,
pendeant. Vasi enim quod in secunda seu chorio est, finis il-
lius quod in vterum penetrat, initium facit, vt duo hæc vnū
dicere quispiam possit. Oribus enim vniuntur, atque alte-
rum ab altero generatur: vena quidem ex ore venæ, arteria

H iij ex ar.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Virgines
ut men-
struū san-
guinē ex-
cernant.
Hymen.

ex arteriæ. Quum itaque vniuersus sanguis intra secundam
contineatur, nihil in vteri sinum peruenire potest. Quare vt
gravidis vteri os in purgatione menstrua recludatur, nō est
neceſſe. Neque etiam ſi recluderetur, illic quicquam proflue-
ret. Rectè igitur Galenus dixit, è venis quæ in vteri ceruice
ſunt, hūc ſanguinem excerni. Per quas etiam virginibus ſin-
gulis menſibus purgationes colari nōnullis viſum eſt, quod
ſcilicet propter hymen, hoc eſt membranulam in ceruice
vteri retis formam obtinentem, atque ex venis & fibris con-
textam, interſeptum virginale Latini nominant, menstrua
ex vtero efluere haud poſſint.

APHORISMVS LXI.

Ἡ γυναῖκί καὶ δάρεος μὴ πορδύον), μήτε φρί-
κης, μήτε πυρετῖ ἐπιγυνομένη, ἅσαι ὃ αὐτῇ πρὸς
πίπτοι, λογιζέται τούτῳ εἰ γὰρ εἰ ἔχει.

Si mulieri menſtrux purgationes non prodeūť,
neque horror neque febris ſuccedit, & ſibi faſtidia
accidunt, hanc prægnantem eſſe æſtimato.

Prægnan-
tes quādo
ex ſup-
preſſis mē-
ſibus co-
gnoſcēdæ

Pregnantes quomodo ex ſuppreſſis menſibus depre-
hēdere liceat, hoc in Aphoriſmo Hippocrates docet.
Quippe ſi antea recte & commodè ſingulis menſibus
purgabantur, nunc vero citra vllam manifeſtam cau-
ſam menſtrux purgationes illis ſupprimantur (quidam enim
codices habent παύοντα, id eſt deſinūt fluere: alij vero, μὴ
πορδύοντα) nullo horrore, nec febre ſuccedēte, faſtidiaque
incidāt, indicio eſt eaſdem fore gravidas. Non autem ab re
dictum eſt, ſine manifeſta cauſa: ſi enim propter cauſam ali-
quam præter naturam manifeſtam, verbi gratia, ipſius vteri,
aut vniuerſi corporis, menſes ſupprimuntur, tunc horror &
febris ſuccedunt. Faſtidia autem vocauimus cibi, quæ Hip-
pocrati ἅσαι dicuntur. Etſi enim hæc dictio ἅτη Hippocra-
ti duo ſignificet, nempe interdum δυſφορίαν καὶ ἐπιπαισμὸν,
hoc eſt moleſtiam ſeu grauitatem, inquietudinēque, & mē-
brorum proiectum permutationēque variam in lecto, in
qua quidem ſignificatione uſurpatur in libris de Victu acut.
morb. nempe libro 2. aphor. 22. aliisq̃ue etiam locis: tamen
hic cibi faſtidium, quod ob ſatietatem fit, denotat. Dicta ſic

Faſtidia ci-
bi.
ἅση.

ἄσῃ est, à verbo ἄσαι, quod, teste Phauorino, κορεσαι, πλη-
ρωσαι, id est satiare, implere significat. Fit autem fastidium
in grauidis, propter praua excrementa, quibus vetriculi tu-
nicæ sunt imbutæ: perinde atque malum Græcis κίττα, Latī- κίττα,
nis pica appellatum. de quo quidem malo plura Galenus ha-
bet lib. 1. de Sympt. causis cap. 7. & Paulus lib. 1. ca. 1. Cæte-
rum quum in fine Aphorismi sit ὥν γαστρί ἐχει, Musa perpe- *Musæ er-*
ram ad eas quæ molam vocatā vtero gerunt, detorquet. Hæc *ratur.*
enim phrasim Græci tantum in prægnantibus vsurpant. Ex
iis abunde patet, si menses à nulla causa manifesta suppressū
tur, significare imprægnationem. Cæterum monendum hoc
loco erit, Aldinum codicem perperam legere ἢ γυναικὶ ὥν *Aldinus.*
γαστρί ἐχέσῃ. quippe si prægnans est, vt suppressantur men- *Græcus*
ses necesse est. Et si constaret esse grauidam, quid opus fuisset *codex*
in fine adiecis- æstimato ipsam in vtero habere. Expun- *emenda-*
genda igitur sunt hæc verba, ὥν γαστρί ἐχούσῃ. *tus.*

APHORISMVS LXII.

Οἰόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν,
& κρύσκεισιν, καὶ οἰόσαι κατὰ φύσιν ἔχουσιν τὰς μήτρας,
& κρύσκεισιν. ἀρσένεσσιν αὐταῖς ὁ γόνος. καὶ
οἰόσαι ξηρὰς μάλλον, καὶ πόδι καὶ ἐνδία ὥν
ἡσυχία φθίρεται ὁ σπέρμα. οἰόσαι ὅτι ἐξ ἀμφο-
τέρων τῶν κρᾶσιν ἔχουσιν σύμμετρον, αἱ τοιαῦται
ἐπίτεκνοι γίνονται.

Mulieres quæ frigidæ & densæ habent vteros,
non concipiunt: quæ etiam præhumidos habent,
haud concipiunt, extinguitur enim in iis semē. nec
non quæ siccos admodum, & immodicè calidos ha-
bent: inopia enim alimenti genitale corrūpitur se-
men. Quæ vero in vtrisque oppositionibus me-
diocriter temperatum obtinent vterum, hæc fœcun-
dæ sunt.

INitio huius sententiæ Hippocrates causas sterilitatis mu- *Quatuor*
lierum exponit: easdēque quatuor esse intemperaturas, *sterilitatis*
nempe nimiam humiditatem, frigiditatem, siccitatem, & ca- *mulierum*
lidity *causæ.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

lilitatem afferit. Dein vero quæ sint fecunditatis earūdem
 causæ, ostendit. Primam igitur sterilitatis causam esse ait ni-
 mium frigus, quod densos reddit uteros, ut copiosissime in
 suis Commentariis Galenus docet. Alteram immodicā hu-
 miditatē, qua genitale semen extinguatur, perinde atque in
 coenosa terra cerealia semina. Huc accedit, quod humiditas
 illa immodica uterum ita lubricū, ut semen continere haud
 possit, efficit. Tertia sterilitatis causa, nimia est uteri sicci-
 tas. Hæc enim fabulo, ut in Cōment. attestatur Galen. simi-
 lis existit, in quo semen nullum germinare potest. Quarta,
 immodicus calor, qui vniuersum corporis sanguinem depa-
 scitur. Atque hinc est quod hæc mulieres menstruis haud a-
 bundent, imò vel nulla, aut paucissima certe habent. Ut re-
 cēssime dixerit Hippocrates, inopia alimenti corrūpi semē.
 Quæ vero in vtrifq; oppositionibus, ut scilicet ἀμφοτέρων,
 nō ποιότητων, sed ἀντιθέσεων, Galeno in Cōmentariis teste
 referat caliditate nimirum & frigidityte, humiditate & sicci-
 tate, mediocriter temperatæ fuerint. Sic autem locum hunc
 Hippocratis esse intelligendum, Philotheus etiam docet in-
 quies: τῶν ἁρῶν οὐκ ἔστιν αὐστηροῦ, δύο ἀντιθέσεις εἰσιν,
 πρῶτη ἡ θερμότης & ἡ ψυχρότης, δευτέρα ἡ ξηρότης & ἡ ὑγρότης.
 quatuor quum sint intemperaturæ, duæ quidem sunt oppo-
 sitiones, caliditas & frigiditas, siccitas & humiditas. Hæ qui-
 dem fecundæ: id quod libro. i. de Natura humana, textu ii.
 clarius monstrauit dicens: Si non calidū & frigidum, humi-
 dum & siccum mediocriter inuicē, & temperatē atque æqua-
 li modo se habuerint, sed alterū longe præpolleat, & valen-
 tius imbecilliori, generatio futura nō est. In quorū sanè ver-
 borum enarratione præsentē citat Galenus aphorismum. In
 cuius quidē explicatione nos lōgiore esse nō oportet, quod
 illum copiosius quàm vllum ferē aliū Galenus enarrauerit.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Paulo antea dictum Aphorismum.) Scilicet 59. Quarum
 uteri.) Græcè, ἡ κατασκευὴ τῆς μήτρας, quarum constitutio
 uteri. De temperamentis.) Libro nimirū primo. Angu-
 sta quidem sunt.) Addēdum, in iis. Græcè enim est, στενά μὲν
 γὰρ ἔχεται ὑπὸ τῶν ἐσὶ τὰ σώματα. Harum enim neu-
 tra.) Quia frigiditas potest esse citra siccitatem & humidi-
 tatem.

tatem. Hinc est quòd Galenus lib. 1. de Tempera. cap. 8. ubi quatuor esse simplices temperaturas demonstrat, hoc argu- *Simplices*
 mento vtatur inquiring: Si namque necessarium omnino nō *intempe-*
 est siccam esse quæ calida sit, sed licet eam & humidam esse, *ries.*
 licebit vbique & mediam esse: propior namque siccae tempe-
 raturæ media est quàm humida. Ad eundem modum est &
 frigida quædam intemperies altera, in qua nimirum frigidū *cc*
 pollet: hanc tamen nec humidam esse nec siccam est necesse, *cc*
 sed potest inter has & media esse. Nempe si non est necesse *cc*
 frigidam intemperiem esse humidam, scilicet & siccam eam *cc*
 fieri manifestum est, mediam quoque esse posse, quippe quæ
 vicinior humidæ est quàm sicca, &c. Cerealium.) Græcè δὴ *Cercalia.*
 μήτρια. Sic vocantur, Galeno lib. 1. de Vict. acut. Commēt.
 18. autore, frumēta & legumina, à Cerere, quæ ipsis δὴ μήτηρ
 dicitur. Argilosa.) Græcè, ἀργεῶδες, candidæ. De mu-
 liebribus.) Græcè est, πρὶ γυναικείων, de mulierum malis.
 Sic & nuper dictum.) Græcè, τὸνδε δὲ νῦν ἐρημνύοι, nunc
 dictum, &c. Non tamen etiam audient, &c.) Græcè, ὅτι μὴ
 γέ τι περὶ ἡρώων πρὶ τῶν ἀνδρῶν, non tamen etiam quic-
 quam de viris scripsit. Ab initio.) Græcè ἔμπροσθεν, antea
 Nempe Commēt. 59. huius sectionis. Horum sunt causæ.)
 Sterilitatis scilicet, atque infœcunditatis.

APHORISMVS LXIII.

Γαλαπλησίως ὃ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀρρένων· ἢ γὰρ λίαν ἀρ-
 αίοτητα τὸ σῶμα ἔχει τὸ πνῦμα ἔξω φέρεσθαι, πρὸς τὴν
 μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα· ἢ δὲ τῆς πυκνότητος
 τὸ ὑγρόν ὅτι διαχωρεῖται ἔξω, ἢ δὲ τῆς ψυχρότητος ἐκ
 ἐκπυρρῆται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον ὁδῶν· ἢ
 δὲ θερμασίῳ τὸ αὐτὸ τῷτο γίνεται.

Similiter vero & in marib. euenit. aut enim pro-
 pter corporis raritatem, spiritus extrà fertur, vt se-
 men transmitti haud possit: aut ob densitatem hu-
 mor non excernitur: aut propter frigiditatem non
 excalescit, vt hoc in loco coaceruari possit. aut pro-
 pter calorem hoc idem euenit.

Galenus

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Galenus præsentem aphorismum spurium & suppositiciu[m] esse rectissime censet, idipsumque rationibus satis firmis in suis Comment. demonstrat, adeo ut minime opus sit sententiam hanc manifeste falsam multis explicare. Philotheus quidem & Brasauolus, alij quoque nonnulli hunc aphorismum tegere & tueri conantur: rationibus tamen minus idoneis, parumque roboris habentibus. Quæ quum sint eiusmodi ut eas quisque medicocriter saltem in re medica versatus diluere, & penitus euertere possit, non est cur in iisdem confutandis tempus temere teramus. Quod si tamen omnino tegenda hæc sententia esset, hac certe ratione (aliam enim non inuenio meliorem) tuenda veniret, ut diceremus Hippocratem, vel alium quicumque eius autor fuit sententiæ, docere voluisse quatuor esse causas sterilitatis virorum, haud secus atque mulierum, nempe siccitatem humiditatem, frigiditatem, & caliditatem, ut hic esset sensus: Pari modo & in maribus euenit, hoc est itidem ut in mulieribus, eorundem sterilitatis sunt quatuor causæ. Aut enim propter raritatem corporis spiritus exhalat, diffaturve, & extrâ fertur, ut nihil seminis ad testes transmitti possit. Ita sanè ut per raritatem hoc in loco siccitatem intelligamus, quæ ipsam raritatem sequitur. Si enim multum transpiret, necesse est corpus sanguine, ex quo semen procreatur, minus abundare, ut testis est Galenus cap. 2. libri de Morborum causis, ubi ita scriptum reliquit: Raritas si modum non seruat, discutiendo & dissipando natium calorem, corpus frigidius reddit. Et capite sequenti inquit: Si aliquis plurimum transpiret, is facile ad siccum morbum perducetur. Quare minime mirum est, raro corpore præditos viros, quum semine haud abundent, temperaturaque sint frigidiores & sicciores, ad generationem esse ineptos. Ut certe prima eorundem sterilitatis causa sit, siccitas: altera est humiditas, quæ propter densitatem, id est crassitudinem & lentorem, excerni non potest. Ut hic autorem huius sententiæ de viris loqui intelligamus, quorum corpora sunt humida & pituitosa, quos infœcundos esse dicat ideo, quod semen illorum, perinde atque sanguis ex quo procreatum est, sit crassum ac lentum, adeoque ad excernendum minus aptum. Tertia causa sterilitatis est, nimia frigiditas, quâ iis verbis expressit:

*Qua ratio
ne hic
aphorism
us cõmo
de tueri
possit.*

Raritas.

Humiditas.

Frigiditas

fit : Aut propter frigiditatem non calefcit, fcilicet fanguis, adeo que nec etiam concoquitur, ita vt in hoc loco, id eft vafis feminariis, coaceruari non poffit. Quippe fi propter iecoris ac totius corporis frigiditatem fanguis non procreatur nifi vitiofus, vt ex eo fubinde etiam femen vitiofum nafcatur necelfe eft. Vel certe quum fanguine ipfo, qui exiguum erit in vniuerfo corpore, partes corporis, vt inde tenuiter etiam alantur indigeant, nihil illius ad vafa feminaria transmittetur, ac fubinde femine quoque deftituentur. Variant autem hic exemplaria Græca: nonnulla enim legunt $\delta\iota\kappa\upsilon\rho\iota\eta\tau\alpha\iota$ alia $\delta\iota\kappa\alpha\iota\ \pi\upsilon\rho\iota\acute{\alpha}\delta\eta$, nullo prorfus discrimine fensus. nam dicere, non calefcit, aut non finit calefieri, nihil differt. Sensus enim eft, femen non fieri poffe, quod fanguis in frigido corpore non concalefcit, & concoquatur. Quarta caufa fterilitatis virorū eft immodica caliditas, quæ fanguinem in corpore abfumit & depafcitur. Hæc quidem noftra explicatio à veritate non abhorret, multo que melior eft quàm fit vel Philothei vel Mufæ interpretatio, & cum fuperiore aphorifmo planè conuenit. Eft tamen aliquo modo detorta, præfertim in primis duabus caufis, minus vero quàm reliquorum interpretum fit enarratio. Ita vt præftet Galeni fequi confilium, ac fupposititiā planè effe hanc fententiam certò ftatuere. In Commentariis Galeni vbi interpres conuertit, fua intentione, reddendum erat, fuo robore. Græcè enim eft, $\tau\eta\ \sigma\upsilon\nu\tau\epsilon\nu\acute{\iota}\alpha$.

Caliditas.

APHORISMVS LXIIII.

Γάλα διδόναι κεφαλαλγέσσι, κακόρ. κακόρ
 ἢ καὶ πυρεταίνεσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα δια-
 βορβορίζον, καὶ βίσι διψώδεσι. κακὸν ἢ καὶ οἷσι χο-
 λώδεες αἱ διαχωρήσεις ἐν ὀξέσι πυρεβίσιν ἐξοῖσι. καὶ
 οἷσιν αἵματι πολλῷ διαχωρήσεις γέγονεν. ἀρμόζει
 ἢ βίσι φθινώδεσι, μή λίγω πολλῶ πυρέσσουσι. διδόναι
 ἢ καὶ ἐν πυρεβίσι μακροῖσι, βληχεοῖσι, μηδένοσι
 τῶν πρῶτον μόνων σημείων παρεόντων, παρὰ λόγον
 ἢ ἐκτετηκόσιν.

Lac dari caput dolentibus, & febricitantibus,
 malum

malum est : & quibus hypochondria sublata murmurant, ac sitibundis . Nocet etiam quibus in acutis febribus biliosæ sunt deiectiones, & quibus sanguinis multi deiectio facta est. Prodest autem tabidis, qui non admodum febricitant : & in febribus diuturnis, debilibus, si nullum prædictorum signorum affuerit, & præter rationem extenuatis.

Febricitantibus.

Sublata hypochondria quæ.

Murmurantia.

DE commodis & incommodis quæ ex esu potuq; lactis ad ægros proueniunt, hoc in aphorismo Hippocrates agit. Principiò autem quibus vsus lactis obfit exponit, inquit: Lac dolentibus caput malum. Quod confirmat Galenus, qui lib. 3. de Alimen. facul. lac capiti minime vtile esse tradit, nisi valenti. Cuius quidẽ rei causa alia non est, quàm quod lac sit nidorosum, ac facile euaporet, caputque petat, adeoque dolorem augeat. Febricitantibus quoque lac nocet, quia plurimo calori conuersatum, in nidorem statim abit. Huc accedit quod in ventriculo febricitantium lac haud concoquatur, sed potius corrumpitur, adeoque febres augeat. Præterea lac obest iis quibus hypochondria sublata sunt. Per sublata vero hypochondria, quæ μετέωρα Hippocrati dicuntur, non solum ea intelligit quæ propter flatum, vt sect. 4. apho. 73. est commemoratum, sed etiam ea quæ ob inflammationem, vel alia mala, Galeno etiam in Commentariis suis teste, attolluntur. Causam vero cur inflatis hypochondriis noxius sit vsus lactis, exponit lib. 3. de Alimen. facul. Galenus, iis quidem verbis: Sed nec, inquit, hypochondriis lac vtile, si qua leui de causa inflari nata sunt, quandoquidem ventrem flatibus implere cõsuevit, vt paucissimos inuenias, qui non ita ab eo afficiantur. Hæc ille. Porro hypochondriis murmurantibus nocet lac, quia Galeno teste, in iis acescit. Murmurantia verò nominantur hypochondria, Galeno Comment. 73. sect. 4. aphorismorum autore, in quibus sonus alicuius spiritus auditur. Nocet lac etiam sitibundis, ob causam à Galeno in Commentariis expositam. His præterea quibus in acutis febribus biliosæ sunt deiectiones. Cuius rei causam Galenus etiam in Commentariis affert, vt non sit opus nostra explicatione.

Lac quoque iis quibus sanguinis multi deiection facta est, no *An lac sa*
 xium esse Hippocrates ait. Quam sanè partem Galenus in *guinis de*
 Commentariis non exponit, vt ferè suspicio nobis sit, hæc *iectioni ad*
 verba præter Hippocratis mentem esse adiecta. Maxime quū *uerfetur.*
 constet lac recens, mulctum, aut ad ignem decoctum, ea ra-
 tione quæ à nobis libro tertio de Sanandis corporis malis
 cap. 13. tradita est, ad alui qualescūque fluores sistendos esse
 efficacissimum. Quod Galenus lib. 3. de Aliment. faculta. iis
 confirmat verbis: Si quis lacti præferuefacto serum omne
 consumat, iam nihil prorsus subducet. At iniectis candenti-
 bus lapillis tantisper dum omne serum dissipetur, adeo al-
 uum hoc modo accuratum non subducet, vt contrarium etiā
 sit effecturum. Hisque hoc exhibemus, quibus vèter acrium
 excrementorum morfū infestatur. Hec ille. Minus itaq; re-
 cte sentit hoc loco Musa, qui lac fluorem alui cōcitare asse- *Musa no*
 rit. Quocirca quum in Commentariis suis prædictorū ver- *tatur.*
 borū Galenus non meminerit, suppositicia esse iudicamus.
 Quod si tamen hæc vox *διαχώρησις* improprie accipiat, *διαχώρη*
 idemq; quod *κένωσις*, id est vacuatio significet, qua quidem *σις.*
 ratione à Philotheo interpretatur, posset eius partis com-
 moda afferri interpretatio, vt scilicet lac non conueniat iis
 quibus sanguis copiosus est vacuatus, quod corpus refrige-
 ratum lac non concoquat, sed in ea planè acescat. Hac qui-
 dem lege hæc verba enarrat Philotheus inquiens: *Δότι τῷ*
αἵματι πολλῷ κενωθέντος, ἡσθένησαν αἱ φυτικαὶ δυνάμεις. πε-
ρεχόμενον οὖν τὸ γάλα, ὅτε τὸ παχὺ αὐτῷ ἀπεπείθῃ. ἀπεπείθε-
νον οὖν πῶς ἔχει πολλῶν κακῶν αἰτιῶν γενήσεθαι; quoniam copio-
 so sanguine vacuato, facultates naturales imbecilles factæ
 sunt. Exhibitū igitur lac, propter suam crassiciem haud con-
 coquitur. Non concoctum vero, quomodo non multorum
 malorum causa fieret? Atque hætenus quibus vsus lactis cō- *Lactis*
 ferat, Hippocrates commemorauit. Nunc quibus profit ex- *usus qui-*
 ponet, inquiens. Prodest tabidis qui non valde febricitant, *bus profita*
 quod scilicet pus quod in pulmone est abstergat, & vlcera
 eiusdem conglutinet, ægrosque nutriat. Lac autem tabidis
 conuenire, docet libro. 5. The. Meth. capite. 12. & in libello
 de Cibis boni & mali succi Galenus. Si tamen plurimum fe-
 bricitent, lac illis, propter causas antea recitatas, dandū non
 est. Prodest lac in febribus diuturnis, & debilibus. Quod ne-
 cessa-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Lac qui-
bus in fe-
bribus pro-
dest.* cessario adiectum est: quippe si diuturnæ febres vehemen-
tes simul essent, lac iis haud conueniens foret. Nam & an-
tea dixit, valde febricitantibus non competere lac. Prodest
autem lac in diuturnis febribus, & tabe, si nullam prædicto-
rum signorum, hoc est si neque dolor capitis, neque sublata
hypochondria, &c. affuerit. Conuenit etiam lac præter ra-
tionem extenuatis, id est iis qui alia ex causa quàm pulmo-
nis vlcere, sunt graciles & macilenti. Illis enim lac bonum
succum generans abunde alimentū suppeditat. Et mea qui-
dem sententia iis verbis Hippocrates hectica febre laboran-
tes intelligit. Hi enim diuturnis, hoc est firmis, fixis, & dif-
ficulter solubilibus febribus laborant. paruis etiam: namq;
remissæ esse apparent, adeò vt illi qui iis detinentur, Gale-
no ca. 7. de Inæquali intemperie teste, nequaquam se febrici-
tare existiment. Neque enim calorem percipiunt, cum v-
niuersæ ipsis particulæ æqualiter sint excalfactæ. Præter
itaque rationem extenuatos vocat Hippocrates, quòd nimi-
rum causam extenuantem non sentiant. Hecticis vero lac
prodesse, lib. 10. The. meth. Galenus copiose monstrat.

*Præter ra-
tionem ex-
tenuati.*

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Quando pluri adhæreat calori.) Græcè, ὅταν ᾖ ὁμιλῆ
πλείονι θερμασίᾳ, quādo plurimo conuersatur calori. De hu-
ius autem verbi ὁμιλῆν significatione plura tradit Galenus
lib. 1. de Articulis, Commentario. 5. Facere.) Græcè est, ὅν
ῥῳ καὶ ὡς, morari. Iacenti.) Græcè ῥῳ δ' ἀποκειμένῳ, repo-
sito autem. In ventriculo quidem frigidior.) Idem lib. 3.
de Alimen. facul. scribit Galenus inquiens: Lacti vel opti-
mo pro diuersa ventriculorum natura accidit, vt modo ace-
scat, modo fumosum ructum sursum mandet. quanquam di-
uersi affectus sint, per quos acidū aut fumosum euadit, quod
crudum in ventriculo manet. Siquidem caloris inopia aco-
rem, eiusdem excessus nidorem affert. Hos effectus, &c.)
Græcè est τὰ ῥῳ ὅν ἅν ἂν, hos igitur eius effectus, &c.
Ilium inflare.) Passim interpretes male pro hypochondriis reddidit.
Ilium inflare.) Græcè, ἐξάγειτε τὰ ὑποχόνδρια, hypochō-
ndria attollere. Suspensa.) Græcè est μετέωρα, sublata. Sale
& melle.) Mel & salem prohibere ne in ventriculo concre-
culo con- scat lac, Galenus loco suprā citatur testatur iis verbis: Quod

Sal &

mell lactis

in uentri-

culo con-

si

si sal cum melle adiiciatur, fieri non potest, ut in ventriculo *crefionem* concreascit lac. Eandem ob causam vehementius alium deii *prohibens* cit, utpote feri copia affluens, à quo omne lac facultatem accipit laxandi, uti à caseosa substantia sistendi. A breuitate aphoristica.) Græcè, τ' ἀφοριστικῆς διδασκαλίας, aphoristica doctrinæ.

APHORISMVS LXV.

Ὅσοι οἰδήματα ἐφ' ἑλκεσι φαίνονται, ἔμᾶλα πῶνται, ἔ' ὃ μᾶλλον. Τῶν δ' ἀφανισθέντων ἐξ αἵφνης, τοῖσι δ' ὀπίθ' ἀσμοῖ, τέτανοι. τοῖσι δ' ἐμπροσθεν, μανία, ἢ ὀδυρία πλευρῶν ὀξεία, ἢ ἐμπύησις, ἢ δυσεντερία, ἢ νευθρά ἢ τὰ οἰδήματα.

Quibus tumores in vlceribus apparent, ij raro conuelluntur, neque insaniunt: si vero repente euanescent, iis quidem quibus à tergo vlcera fuerint, conuulsiones & distentiones accidunt, quibus verò in anterioribus partibus vlcera fuerint, mania, aut lateris dolor acutus, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubri fuerint tumores.

Hic aphorismus, ut sequentes etiam, ad eam artis partem spectat quæ futura prædicit: quid enim boni vlcera, in quibus tumores apparent, & contra quid mali ea quæ tumore vacant, sequatur docet. Inquit enim Hippocrates, quibus tumores (οἰδήματα) enim idem illi quod ὄγκοι denotare iam sæpe diximus) in vlceribus apparent, ij raro: hoc enim ἔμᾶλα hoc loco Gale- no in Commentariis teste significat: conuelluntur, neq; insaniunt: quod scilicet tum noxii humores circa vlcera ipsa hæreant, nec ad neruofas partes aut cerebrum transmittantur. Quod si vero tumores repente euanescent, tunc noxiis humoribus aliò translatis, prædicta mala, & alia etiam eueniunt. Non autem temere dixit Hippocrates, repente: quippe hac voce manifeste significauit humorum ad alias corporis partes delationem. Sensim enim & paulatim si euanescerent tumores, nihil mali verendum foret, utpote humoribus

οἰδήματα.

ὄν μᾶλα.

Repente.

I noxiis

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

noxii iam discussis ac resolutis. Quare Philotheus ἐξαίφνης vocem non inepte idem quod ἀνευ φανεράς αἰτίας, hoc est sine manifesta causa significare scribit: id est, ut idem ait, sine medicamento quod discutiendi facultatem obtinet, aut sine sanguinis excretionē. Quum itaque tumores repente euanescent, iis quidē quibus in posterioribus partibus vlcera fuerint: sic enim esse interpretanda hæc verba, τοῖσι μὲν ὀπισθεν, in Commētariis: suis testatur Galenus, & Philotheus, hunc exponens locum ait, ὅταν ἐν τοῖς ὀπίσσω μέρεσιν ἢ τὰ ἔλκη, τὰ τέσι κατὰ τὸ νῶτον. Conuulsiones & distensiones fiunt. Nam, ut inquit Philotheus, ἢ ὕλη ἢ νῆχθι πρὸς δέσσω νεύρων γένος, ἢ αὐτὸ τὸ ἐκ αἱμάτων, μύας & πληρῶσα αὐτὸς πᾶσιν ποιεῖ, & τεταμένους, materia trāslata est ad internū genus neruofum, aut ad dorsales musculos, & eos implēs cōuulsiones & distentiones affert. Quare autem hic, & multis aliis locis, distentionem à conuulsione separet, suprā Comment.

57. sectionis quartæ commemorauimus. Quibus autem in

Anterioribus anterioribus vlcera fuerint: sic enim hæc verba τοῖσι δ' ἐμπροσθεν, interpretanda veniunt, Philotheo teste, qui ait, ὅτε δ' ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐστὶν ἔλκος, iis mania accidit. Nam quum anteriores partes, ut Galenus quoque in Commentariis notauit, venis & arteriis abundant magis, promptè per has ad caput noxia transmittuntur, ita ut tum maniam & furorē sequi minime mirum sit. Interpretes Latini phrasim Hippocraticam non videntur esse affecuti, eo quod reddiderint à tergo conuulsiones, & antè insania. Porro si noxij humores ad thoracem transferuntur, lateris acutus dolor, hoc est vera pleuritis accidit: quæ nihil aliud est quàm membranæ costas succingentis inflammatio. Sic autem hunc locum esse intelligendum Philotheus testatur, qui ait: ὅτε ἢ νῆχθι ἢ ὕλῃ πρὸς τὸν ἐξωκότων τὰς πλευράς ὑμένων, ποιεῖ πλῆθυσιν ὀδύνας, & φλεγμονάς, si materia transmissa est ad membranas succingentes costas, laterum dolores & inflammationes efficit. Quod si vero humores noxij non discutiuntur, sed suppurantur, & pus subinde in vacuum spacium thoracis & pulmonis intermediū recipiatur, ut dictum est suprā Aphorismo. 15. huius sectionis, suppuratio fit. Si vero ad ventrem, aut intestina humorum translatio fiat, dysenteria accidit, non quidem ea quæ propriè sic appellatur, hoc est intestinorum

Lateris acutus dolor.

Pleuritis uera.

Dysenteria.

testinorum

testinorum exulceratio, sed ea quæ αἱματηρά, id est cruenta nominatur, quam Galeno libro tertio de Sympto. causis cap. 8. & lib. 5. de Male. affect. locis cap. ultimo teste, triplicem esse constat. Quod autem Hippocrates hoc loco de cruenta tantum dysenteria loquatur, verba eiusdem quæ statim sequuntur, hæc scilicet, si rubri fuerint tumores, euidenter ostendunt. Nam rubri tumores non sunt nisi qui sanguinis colorem præ se ferunt: quum ἐρυθρὸν Græci, ut alibi copiosius demonstrauius appellent, quod pomis rubeum præ se ferentibus colorem, & cerasis est simile. Quare non recte Brasauolus rubicundos tumores biliosam materiam portendere scribit. Siquidem flauus potius color redūdantis bilis indicium sit. Et mirum est id ipsum illi non esse animaduersum, quum in Commen. suis vterque, Galenus nempe & Philotheus, diserte tradant Hippocratem loqui hic de cruenta dysenteria, non ea quæ intestinorum est exulceratio, & quæ sit, Galeno Commen. 3. sect. 8. aphorismorum teste, ex biliosis & acris humoribus.

Rubri tumores.
ἐρυθρὸν.
Musæ interpretatione dānātur.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Tumentes inflammationes.) Satis erat dicere inflammationes, quia Græcè est ἐκ τῆς φλεγμονῶν. Magis inflammationibus.) Græcè, ὡς τὸ φλογώσεως μάλλον, magis inflammationibus. Quæ sine ullo tumore.) Græcè est, εἰ ἐκ χωρὶς ὄγκου συσταίη, quamuis sine ullo sunt tumore. In partibus retro.) Melius, posterioribus. Græcè enim est, ἐν τοῖς ὀπίσσω μέρεσιν. In tibiis itaque.) De musculis tibiæ plura lib. 3. de Usu par. & lib. 2. Ana. adm. Galenus, ubi non tres tantum esse eiusdem, sed sex certè vel septem rectius esse scribit musculos. In chordas.) Græcè, εἰς τένοντας, in tendines. In coxa.) Græcè est, ὡς τὸ μηρῶν, in femore autem. est enim μηρὸς, Latinis femur, tota pars illa coxa & genu intercepta. Sic paulò post ubi interpres conuertit, in partibus coxæ superioribus, dicendum erat femoris. Quæ autè ad huius posterioris partis explicationem attinent, ex anatomicis petenda sunt.

Musculi tibiæ.
Interpretis lapsus.
μηρὸς.
Femur.

APHORISMVS LXVI.

Ἡρξαι μάλιστα πονηρῶν, καὶ ἰσχυρῶν ἐόντων ὀδύνηματα μὴ φαίνειν, μέγα κακόν.

I ij Si in

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Si in vulneribus prauis & magnis tumores non apparent, ingens est malum.

*Cur malū
est in ma-
gnis &
prauis ul-
neribus
non appa-
rere tumo-
res.*

VT in eo qui hunc præcedit aphorismo Hippocrates tumores qui in vlceribus apparent, utpote à cōuulsione & mania vindicantes laudauit, ita nunc contrā ea vlcera in quibus nullus apparet tumor damnat, quandoquidē noxiorum humorum ad partes principes transmutationem significant. Loquitur autem Hippocrates non de omnibus vlceribus, sed iis maxime quæ magna sunt & praua. Prava vero quæ vocet in præsentia vulnera, Galenus in Commētariis docet. In vulneribus itaque effatu dignam magnitudinem habētibus, ac prauis, si tumores haud apparent, magnum malum est. Indicium enim est, humores noxios ad principes partes transmitti, qui tamē propter dolorem quem magna & praua vlcera sequi par est, ad vulnera ipsa potius confluere deberet. Quippe dolor attrahit, fluxionesq; cōcitāt, quod Galenus li. 3. The. meth. ca. 4 & ca. 95. artis medicæ testatur, & experientia confirmat.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

*Caput mu-
sculi.*

Dictum est antea.) Nempe Commentario præcedenti. Tumor.) Græcè οἰδημα, œdema. In capitib. aut finibus musculorum.) Hinc est quod lib. 1. de Motu musculorū ab initio ferè sic scriptum reliquerit idem Galenus: Euidenter principiū, quod vocāt caput musculi, magis neruosum, media vero carnosiora. Inde rursus multo semper neruosior. Chordæ.) Græcè τένοντες, tēdones. Quæ medicinas, &c.) Græcè est, δειόμενα διὰ τῶν θερμανόντων & ξηρανόντων θεραπεύεσθαι φαρμάκων, quæ per medicamenta calefaciētia & exiccantia curari desiderant. Quemadmodum copiosissime libro tertio de Compo. medicam. κατὰ γένη capite secundo idem Galenus monstrat.

APHORISMVS LXVII.

τὰ χαῦνα χεῖρα, τὰ ὃ ἐνώμα κακὰ.

Molles tumores boni, crudi vero mali.

QVum præcedenti aphorismo Hippocrates docuisset, bonum esse ut tumores adsint magnis & prauis vulneribus ne quis parū prudens idipsum simpliciter de omni-
bus

bus tumoribus inaudiret, præsentem annexere sententiam voluit, quæ eius quæ præcedit, vt Galenus etiam in Commentariis suis testatur, pars est: in qua quidem diserte, quales tumores in vlceribus boni sint, & quales item mali sint, ostendit inquiring, τὰ χαῦνα, δηλονότι οἰδήματα, molles tumores boni sunt. Molles vero appellat hoc loco, qui renitentibus & duris contrarij sunt. Boni autem existunt, eo quod concoctionem significat. Crudi contra, mali. Crudos autem intelligit duros, & ad tactum renitentes. Mali sunt, quia cruditatem præ se ferunt.

*Molles tumores.
Crudi.*

APHORISMVS LXVIII.

τῷ ὀπίσθῳ κεφαλῆς ὀδινωμένῳ, ἡ εἰς μετώπῳ ὅρθῃ φλέψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolenti posteriorē capitis partem, recta in fronte vena secta prodest.

Quo pacto dolor in posteriore capitis parte natus sit sanandus, hoc in loco Hippocrates docet. Quum vero capitis dolor bifariam, nempe κατὰ πρῶτον ὀπίσθῳ, hoc est primaria ratione, aut κατὰ δεύτερον ὀπίσθῳ, id est per consensum, accidat, hic de eo tantum loqui Hippocratem sciendum est, qui primaria fit ratione. Primaria vero ratio caput dolet, quando humor affligens ac dolorem exiccans, in capite continetur. Hac itaque lege si caput in posteriore eius parte dolet, recta in fronte vena secta prodest. Rectam autem vocat eā venam, quæ rectitudine fibrarum ac filamentorum ei venæ quæ alit partem male affectam respondet. Hæc enim rectitudo semper est obseruanda, siue vacuare siue reuellere velis, vt alibi copiosius dicemus. Prodest igitur huius venæ sectio, quod auertendo simul vacuet, Galeno etiam in Commentariis teste. Porro quum præsidium hoc, cuius hic meminit Hippocrates, sit locale, quemadmodum Galenus lib. 6. Epid. partit. 2. Comment. 15. vbi ad verbum ab Hippocrate hæc sententia repetitur, palam attestatur, certe eo non vtilicebit, nisi vbi corpus plus æquo plenum non fuerit. Quod manifestè docet Galenus, qui cap. 95. Artis medicæ ita scriptum reliquit: Si vniuersum corpus plus æquo plenum fuerit: per male affectum locum vacuare minimè cōuenit. Hæc

*Primaria
ratione
quando ca
put dolet.
Recta ve
na quæ.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Ille, Proinde quum de eo tantum capitis dolore, cui nō est totius corporis plenitudo coniuncta, loquatur Hippocrates, vbi plethoricum fuerit corpus, prius vniuersum corpus vacuandum erit quàm frontis vena incidenda. Quare initio humeralis, aut media vocata vena secāda erit, antequàm ad frontis venæ incisionem progrediamur: veluti copiosius li. 6. Epi. Hippocratis in hui⁹ sentētię enarratione diximus:

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Obiectio
Aluitur.

Hoc in loco Galenus tres duntaxat reuulsionis species numerat, quum tamen lib. 5. Ther. meth. ca. 3. & in libello de Reuulsione, quatuor recenseat, De quo non est cur aliquis miretur. eam enim quæ fit ab interioribus ad exteriora, cuius hic priuatim non meminit, sub secunda complexus est specie, quæ fit secundum latitudinem, vt fusi⁹ in nostra aduersus Brachelium apologia monstraui⁹. Vel dicendum planè erit, hīc loqui de reuulsionibus quæ nihil humorum vacuant, sed tantum eos transponunt, aut ab vno in alium locum transferunt.

APHORISMVS LXIX.

ῥίγεα ἄρχεται γυναιξί ὅτι ἐξ ὀσφύος μᾶλλον, καὶ
ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἀνδράσι δὲ μᾶλλον ὀπίσθην, ἢ
ἐμπροσθεν τῶ σώματος, οἷον πηχέων, καὶ μηρῶν. ἅτῃς
καὶ τὸ δέρμα ἁραιόν. δηλοῖ δὲ ὅτι ἡ θέρμη.

Refrigerationes incipiunt mulieribus quidem à lumbis magis, & per dorsum ad caput deueniunt, viris verò in parte posteriore potius quàm anteriore corporis, veluti cubitis, & femoribus. Sed & cutis rara, quod pilus ostendit.

Refrigerationes qua maxime parte corporis tam viris quàm mulieribus incipiant, & quòd ille mulieribus magis quàm viris accidant, & quòd anteriora corporis sint posteriorib⁹ calidiora, hoc in aphorismo Hippocrates docet. Initio autem animaduertendum erit, nos refrigerationes conuertisse, vbi Hippocrates habet ῥίγεα. Neque enim hic ea voce vehementes totius

totius corporis cōcussiones, quas hodie trito in Scholis medicorum vocabulo rigores appellant, intelligendę veniunt, sed horrores potius, aut refrigerationes, quales sunt qui vehementi gelu frigescentibus accidunt. Cuius rei testis est Philotheus, qui in eum scribit modum: ῥίγας λέγει τὰ σύν τε θὰ ἐκ κλόνος καὶ πρὸς ψύξεως συγκειμένης, ἀλλὰ τὰς περιψύξεις μόνον, rigores vocat non eos qui ex concussione & refrigeratione coniuncta componuntur, sed refrigerationes tantum. Quę quidem mulieribus ex lumbis magis, *Refrigerationes à* quòd scilicet is corporis locus sit admodum nervosus, eodem Philotheo autore, & frigidus valde. Frigus autem *partibus* per dorsum ad caput transfertur. Ex quibus omnibus *posterio-* perspicuum fit, duo potissimum iam dictis verbis Hippo- *ribus ma-* cratem ianuere. Vnum, quòd frigora mulieribus magis *gis incipi-* quàm viris accidunt: quòd nimirum temperatura corporis *unt.* frigidore præditę sint, atque imbecilliores. Alterū, quòd refrigerationes à lumbis magis & dorso, hoc est partibus posterioribus, vtpote nervosioribus, atque ad suscipiendum ac sentiendum frigus promptioribus: incipiant. Quinimò & viris parte corporis posteriore magis quàm anteriore refrigerationes inchoantur. Quippe partes anteriores, quia venis & arteriis abundant, vt dictum est Commentar. sexagesimo quinto, huius sect. calidiores sunt. Quòd *Veluti cubi-* autem ait, veluti cubitis & femoribus, exempla affert par- *tibus & fe-* tium posteriorum. Cubiti enim ac femora corporis partes *moribus.* sunt posteriores, ideòque ab iis frigoris initia fiunt. Quas autem partes hīc vocat posteriores, eas libro sexto Epidemiōn partitione tertia, aphorif. decimo sexto, vbi ad verbum repetitur hæc sententia, exteriores nominat. Cubitum autem esse partem anteriorem, satis est manifestum *Cubitus.* ex anatome, quum is non sit nisi partis quę inter brachium & brachiale consistit inferius. Superius enim Radius dicitur Galeno libro primo, de Fract. ossium *Radius.* Commentario decimo octavo, teste. Femur quoque pars est exterior: interior enim femē vocatur. Verū cutis rara scilicet *Femen.* indicat anteriores partes esse posteriorib. calidiores, vt verborum Hippocratis ille sit sensus, partes anteriores esse calidiores, earūde raritas manifeste declarat. Raritatē autē *Raritatē* qui caliditatē, notū est quàm vt demonstrari à nobis debeat. *calor efficit.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Pili raritas signa. Hippocrates etiam in libello de Carnibus inquit, calidi est rarefacere & diffundere. Cæterum anteriorum partium cutem esse raram, pilus ostendit. Quanto enim densior est cutis, tanto minus in ea pili nascuntur, id quod animalia testaceam habentia cutem liquidò testantur, vt fusius libro, secundo de Temper. cap. 6. Galen. monstrat. Quo in loco diserte etiam ait, calidam temperiem hirsutam esse, sicut cōtrā nudam pilis, frigidam. Hinc rectissime dictum est à Philotheo, Ἰὲ πίπαν γὰρ ἐν τοῖσι πρόσω μορίοις ἐμφύεται ἡ θρίξ ὅτι ἄλλω λόγῳ, ἀλλὰ τῇ ἀραιότητι τῶν πύρων, omnino enim in anterioribus partibus nascuntur pili non alia quidem ratione, nisi propter meatuum raritatem. Repetitur hic aph. ab Hippocrate lib. 2. Epid. sect. 3.

APHORISMVS LXX.

Οἱ ἔτι τεταρταίων ἀλίσκομενοι, ὃ πάνυ τι ἔτι ἀσθενεῖ ἀλίσκονται. ἢ ὃ ἀλίσκονται πρὸ τῶν, εἴτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται.

Qui quartana laborant, conuulsionibus omnino non capiuntur. Si vero antea capiantur, & subinde quartana succedat, cessant.

Conuulsiones.

EVM qui quartana affligitur febre, non posse à morbo comitiali capi, & ab hoc malo correptum quartana subinde superueniente liberari, hoc in loco Hippocrates docet, inquit: A quartanis capti, conuulsionibus omnino non corripiuntur. Per conuulsiones hic nō quasuis, sed eas potius quæ ex plenitudine, & potissimum vniuersales, quas alio nomine morbos comitiales appellamus, intelligit. Quod in suis Commentariis palàm attestatur Galenus, & metipse Hippocrates, qui libro sexto, Epid. part. 6. aphorif. 9. ita reliquit scriptum: A quartana correpti, magno morbo non capiuntur. Quod si vero ante capiuntur, quartana succedente liberantur. Per magnum vero morbum accipiendum esse comitiale, apertius esse iudico, quàm vt à me commonstrari debeat, præsertim quum in eius sententiæ Commētariis hoc ipsum Galenus palàm asserat. Cæterum ὃ πάνυ hoc loco idem quod non omnino, vt nos con-

Magnus morbus.

ὃ πάνυ.

uertimus,

uertimus, significat: & minime, sicuti reliqui interpretes red-
 diderunt, non admodum. Quippe fieri nequit, ait Galenus cc
 libro sexto Epidem. in huius aphorismi Commentariis, vt cc
 antea quartana febre laborantes comitialis adoriatur mor- cc
 bus, quandoquidem iam adortum succedens discutiat. Quo- cc
 circa multo sanè magis ipsum impendentem imminetẽmue Musæ sc̃i
 impedire & arcere poterit. Proinde mihi non probatur Mu tentia im-
 sæ sententia, qui quartana laborantem febre, conuulsione probatur.
 posse affici, quando multa pituitosa materia abundauerit,
 tradit. Nam quod pituita in eo qui quartana laborat, redū-
 det, non est verisimile, quando hac febre melancholici ple-
 rumque corripiantur. Sed dato etiam eos redundare pitui-
 tosis humoribus, tamen vt morbo comitali capiantur fieri
 non potest. Si enim quartana morbo comitali succedens
 eundem abolere potest, multo magis præstabit vt si antea
 quis ea correptus sit, ne comitialis succedat morbus. Cur
 autem quartana succedente comitialis morbus qui preces-
 sit desinat, Galenus in Commentar. suis luculenter expo-
 nit. Eamque partem nos in nostris in sextum librum Epid.
 Hippocratis Commentariis aliquot eiusdem sententiis cõ-
 firmauimus. Ad eum itaque locum lectorem ablegamus. In
 Commentariis Galeni non rectè interpret conuertit, me- Interpre-
 minit autem Hirpocrates nunc non de tali: omittẽda enim tis lapsus.
 erat negatio, quandoquidem Græcè legatur, μέννται δὲ
 οὐκ ὁ ἰσχυρὰ τοιοῦτος πᾶσι, meminit vero Hippo-
 crates huius cõuulsionis, scilicet quæ ex plenitudine fit ner-
 uosarum partium.

APHORISMVS LXXI.

Ὅσοισι δέρματα πρὸς τὴν ἐξωθεν καρφάλεα, καὶ
 σκληρὰ, ἀνὲς ἰδρωτὸς τελευτῶσιν. ὅσοισι δὲ χα-
 λαρὰ, καὶ ἀραιὰ, σὺν ἰδρωτὶ τελευτῶσιν.

Quibus cutis obtenditur arida & sicca, sine su-
 dore moriuntur. Quibus vero laxa & rara, cum su-
 dore intereunt.

In

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

IN hac sententia Hippocrates breuissimè monstrat, qui cum sudore, & contrà qui citra sudorem moriuntur. Quibus enim cutis arida & sicca obtenditur, ij sine sudore moriuntur: quòd scilicet ob febris vehementiam humiditas omnis exhausta sit. In libro sexto Epid. parti. 6. aphorif. 15. vbi ad verbum hic aphorismus repetitur, pro ξηρὰ scribitur σκληρὰ, nullo sanè sensus discrimine. Sicca enim cutis, dura etiam est. Galeno enim libro. 2. de Temp. ca. 4. teste, quod siccum est, durum prorsus est. Est nanq; inseparabilis à sicco corpore duritia. Quibus contrà laxa & rara est cutis, cum sudore moriuntur: quòd videlicet cuti illi ad huc insit aliqua humiditas, quæ iam propter extremam retētricis facultatis imbecillitatem exit.

APHORISMVS LX XII.

Οἱ ἰκτερίωδες ἔτι πάντι πνευματώδες εἰσὶν.

Qui flava bile abundant, non admodum flatuosi sunt.

ἰκτερίω-
δες qui.

Biliofos non admodū abundare flatibus, hoc in apho. docet Hippocrates. Nam ἰκτερίωδες vox hoc loco non significat eos qui regio vocato morbo laborāt, quandoquidem constet hos interdum ea specie aque intercutem corripì quæ tympanites dicitur, adeoque flatib⁹ abundare. Fit etiam sæpe regius morbus ab obstructione à pituitosis humoribus nata, quare & tum eo correpti flatuosi erunt. Proinde per ἰκτερίωδες Hippocrates biliosos potius, quorum nimirum cutis pallidum biliosūmque colorem refert, intellexit. Quòd Gale. etiam in suis commētariis palàm innuere videtur dum ait, ἐναντίοι τοῖς ἰκτερίωδεσι εἰσὶν χολιώδεσιν ὅσιν, contrarij sunt bilioso colore infectis, qui bile abundant. Sic enim potius hæc verba interpretanda veniunt, & non quemadmodū interpres fecit, contrarij regio morbo laborantibus, qui ex bile accidit. Quippe nonnunquam ex pituita obstructionem accersente regius morbus oritur. In fine præterea Commentariorum Galeni hæc verba, ἔτι πάντι γάρτοι τοῖς κατὰ γαστέρα μορίοις ἅπαντα ἅτομα εἰσὶν ὄρεῖν τὰς ἰκτερίωδες, non possunt de iis qui regio laborant morbo accipi, vtpote quos constat eas partes quæ ad ventriculum attinent, propter consensum cum iecore, habere

habere imbecilles, sed de biliosis, quorum partes ad ventriculum spectantes validæ admodum sunt, ita ut ea etiam quæ concoctu difficilia sunt, verbi gratia bubulas carnes, Galeno libro primo, de Alimento. facult. cap. primo teste, propter acrem & mordacem quo præditi sunt calorem, concoquere & alterare queant. Hinc non immerito eosdem Hippocrates libro sexto. Epidem. partitio. quarta aphoris. vigesimo tertio, θερμοκοίλες, id est calido ventriculo præditos vocavit. Denique Hippocrate ἰκτεριώδεις appellare omnes quorum corpus flava bile redudat, quorumque cutis bilioso humore infecta est, satis apparet ex libro tertio, Epidem. sect. prima, ægrotante secundo, ubi Galenus in Commentariis quoque id ipsum satis disertè innuere videtur. Quod si itaque in eum modum vocem ἰκτεριώδεις interpretemur, verisissima Hippocratis sententia erit, biliosos non esse admodum flatuosos, propter calorem ac robur partiū ad ventriculum attinentium, cibos plenè & perfectè concoquentiū. Calor enim in cibos agens, Galeno libro, 3. de Sympt. causis cap. 7. autore, si parum validus fuerit, ut eos quodammo do dissolvit, ita non omnino conficit, ideoque tum flatus exoritur. Vehemens autem calor eos quos cōplectitur cibos, prorsus vincit ac conficit, ideoq; flatus nullos procreat. Philotheus aliam affert interpretationem, minime tamen generalem, quamobrem illam non probo.

θερμόκοι
λοι.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Ventosos.) Græcè, πνδυματώδεις, flatulétos. Ad ventrè.) κατὰ γαστέρα, ad ventriculum. Contrarij sunt regio morbo laborantibus.) Quomodo sit hæc sententia conuertēda, diximus in explicatione aphoris. Ventosi fierent.) Græcè, γίνονται πνδυματώδεις, flatuosi fiunt. Cōtinuum quidem negationi adimens.) Græcè, τὸ μὲν διηνεκὲς τὸ ἀποφάσεως κολύων, perpetuitatem quidem negationis interpellās. Regio morbo laborantes.) Græcè, ἰκτεριώδεις, biliosos. Ad ventrem.) τοῖς κατὰ γαστέρα, ad ventriculum, ut suprā. Loquitur enim non de ventre, sed ea magis parte quæ cibi receptaculum est, & ventriculus dicitur.

ΥΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟ-
ΡΙΣΜΩΝ ΤΜΗ-
μα δ' έκτον.

HIPPOCRATIS APHO-

risorum sectio sexta.

APHORISMVS PRIMVS.

Εν τῇσι χρόνιῃσι λευιτρίῃσι ὁ ξυρεγμὴν ἐπιγε-
νομένην, πρὸ τῶν μὴ γινομένην, σημεῖον ἀγαθόν.

In diuturnis leuitatibus intestinorū acidus ructus
succedens, qui prius non extitit, signum est bonū.

V V M vniuersa hæc sectio sexta ad eā artis par-
tē, quæ futura bona aut mala sint in morbis præ-
dicit, pertineat, initiò Hippocrates quid boni
acidus ructus longis intestinorū leuitatibus suc-
cedens præ se ferat, exponit. Quid autem sit le-

*Leuitas in
estimatorū.*

uitas intestinorum, λευιτρία Græcis dicta, & quàm multæ
ac variæ eiusdem sint causæ, Galenus in Commentariis suis
docet. Loquitur vero hîc de ea intestinorum leuitate Hip-
pocrates, quæ ex vētriculi & intestinorum imbecillitate na-
scitur. Quod Galenus in Commentariis, & Philotheus quo-
que confirmat iis verbis, ἡνταῦθα ἔμπερὶ τῆς δὲ ἀσθενείας
τῆς κατεκτινῆς δυνάμειος γινομένης λευιτρίας ὁ λόγος ἐστὶν τῷ
ἰατρικῷ, hoc loco de leuitate intestinorum quæ fit pro-
pter imbecillitatem retentricis facultatis, Hippocrati sermo
est. In iis itaque intestinorum leuitatibus diuturnis quidē,
si acidus ructus fiat, qui prius nō extitit, signum bonum est.
Non autem temere adiectum est, qui prius nō extitit: quip-
pe si simul cum leuitate intestinorū inuadat acidus ructus,
& subinde malo progrediente iterum cessat, bonum signum
haud erit. In diuturnis vero, cum quibus scilicet non incœ-
pit, sed quas sequitur, indicium existit bonum. Nam signifi-
cat iam cibum in ventriculo aliquandiu contineri, tanto ni-
mirum tempore, donec concoctionis initium accipiat. Pro-
inde calorem natium qui antea prorsus languebat, nūc va-
lidiorē fieri, & iterum augeri indicat. Quippe in ea inte-
stinorū leuitate de qua hic Hippocrati sermo est, alteratrix
facultas

facultas ventriculi omnino abolita est : ideóque accidit ut cum cibus secundum omnes suas qualitates talis permaneat, qualis est assumptus. Quare acido succedente ructu, certum est angari denuò calorem natium, atque principiū alterationis accipere cibum assumptum, ut copiosius in Commentariis Galenus docet.

ANNOTATIONES IN Galeni Commentarios.

Carentiam.) Græcè *σέρσις*, priuationem, quæ nihil est nisi ἀπεψία, id est cruditas, quemadmodum testatur cap. 5. *Priuationis.* libri de Sympto. differ. Galenus ita scribens: Cruditati homonymos cognominatur & actionis priuatio. Quid aut per priuationem intelligat, metipse paulò post iis verbis significat: Priuationem, inquit, in vniuersum dicimus, quum omnino nō amplectitur cibus, ut in leuitate intestinorum fieri solet. Hæ enim sunt.) Adiiciendum, communes. Græcè enim est, αὐτοὶ γὰρ αἰτίαι κοινὰὶ ἀπάσης εἰσὶν ἐκκρίσεως. In superficie.) Græcè est, ἐπιπολῆς ἐλκόντων αὐτῶν. ipsis, nempe ventriculo & intestinis, in superficie exulceratis. Vim defendendi.) Græcè est *συφόντων*, adstringendi. Nos vero dicimus.) Ex lib. nimirum 2. de Tempe. cap. 8. vbi ita scriptum reliquit: Venter si bene concoquit, tēperatus est. si non bene concoquit, intēperatus. Si nidorosos vel fumosos edit ructus, igneus in eo calor est: Sin acidus, imbecillus & infirmus. Idem docet lib. 3. de Alimen. facult. cap. de Acido lacte. & lib. 3. de Sympt. causis cap. 1. Omnium vero copiosissime lib. 4. de Simpli. medi. facult. cap. 14. vbi ex professo aciditatis causas exponēs, ipsam fieri scribit calido incipiente cōcoquere, non autem perfectam mutationē atque alterationem afferre potente. Proinde rectissime hic etiam tradit, acidum fieri ructum, vbi imperfectæ fuerint concoctiones. In causis symptomatum.) Nempe libro 3. cap. 6. Tentionem.) Græcè est *τεινισμὸς*, tenasium. Sic paulò post etiam legendum, Tenasium passionem appellabant. Eorum qui posteriores fuerunt.) Adiiciendum, ad hos vsque nouissimos. Græcè enim est, ὅτε τῶν μετ' αὐτῶν γονομύλων τις ἔχει τῶν νεωτέρων τέτων. Ad Phestam.) Græcè, ἐς φερικύδην, ad Pherecydem.

Apho-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS II.

Οἷσι ῥίνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγρότερη, ὑγιαίνουσιν ὁσπρότερον. οἷσι δὲ τὰναντία, ὑγραινότερον.

Quibus nares natura sunt humidiores, seménque genitale humidius, ij valetudinarii degūt: quibus vero contrà accidit, salubrius.

Natura humidiores magis esse morbis obnoxios, quàm sicciore, hoc loco Hippocrates docet. Vt autem planè innueret se de superuacua humiditate loqui, ὑγρότεραι dixit: sic enim meliora exempla legunt. Dicendo autem nares, cerebrum significauit,

Per nares
quid intel-
lexit.

quippe per has ipsum expurgatur. Plurimum enim muci & humiditatis si è naribus defluerit, cerebrum humidius esse indicant. Quòd vero ait Natura, excludit eos qui propter externam aliquam causam nares humidiores obtinent. Vult itaque initio huius sententiæ docere, cerebrum natura esse humidius. Cæterum per hæc verba, seménque genitale humidius, vniuersi corporis humiditatē significare voluit Hippocrates. Si enim semen humidius est, totius quoque corporis sanguinem, è quo semen genitale procreatur, esse humidiorē oportet. Quare recte Philotheus inquit, ὅτι τὸ σπέρμα γονὴ ὑγρὴ, καὶ τὸν σῶμα δηλοῖ. Qui itaque natura sunt humidiores, ij minus salubriter degunt, valetudinarii que sunt, quòd ex leui admodū occasione destillationibus corripiantur, vt Galenus etiā in suis attestatur Cōment. Præterea multa capitis humiditas, sæpe eiusdem grauitatem, morbumque comitalem efficit. Vniuersi vero corporis humiditas, febribus putridis, & id genus aliis malis ex putredine natis obnoxia est. Quibus autem contrà accidit, vt sint cerebro totiusque corporis temperaturā sicciore præditi, salubrius degunt, quòd nimirum cerebrum & corpus excrementis, & superuacuis humiditatibus vacuum obtineant. Repetitur hic Aphorismus ab Hippocrate lib. 6. Epid. par. 6. Aphor. 19.

Semen ge-
nitale.

his verbis, οἷσι ῥίνες ὑγρόταται φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγρότερη καὶ πλείων, ὑγιαίνουσιν ὁσπρότερον. οἷσι δὲ τὰναντία, ὑγραινότερον. Nec quicquam à præsentī distat, nisi quod addatur διὰ το πλείων, qua significat semen non tantum humidius, sed

& co-

& copiosius esse: id quod verum est. Qui enim humidiores sunt, iidem etiam semen genitale copiosius obtinent. Sicuti cōtrā qui sicciore sunt, minus etiam seminis habent. In Cōment. Gal. vbi interpres reddidit difficiles anhelitus, vertendum erat difficiles spirationes. Græcè enim *δυσαννοίαις* est. Rationem huius versionis alibi exposuimus.

APHORISMVS III.

Ἐν τῇσι μακροῖσι δυσαντοδίησι αἱ ἀχσιλίαι, κακόν, καὶ σωὸν πυρετὸν, κἀκίον.

In diuturnis intestinorum difficultatibus cibi fastidia malum portendunt, & si cum febre accidunt, peiora.

C Ibi fastidium inappetentiā ve (neque enim ἀποσι ἀποσιτία, Gal. in Commēt. suis teste, ab ἀνορεξία differt) τία. in diuturnis intestinorum difficultatibus malum significare, præsertim vbi cum febre accidit, Hippocrates hoc in aphorif. monstrat. Non autem temere dictum est ab eo, in diuturnis intestinorum difficultatibus: quippe cibi fastidium nonnunquam iis ipsis incipientibus accidit, idque propter serosos humores, Galeno in Cōmentariis auctore, ex iecore ad os ventriculi transmissos: neque tamen signum est exitiale. Malum verò est, vbi in diuturnis dysenteris accidit. siquidem mortificationem nutritorię facultatis, Philotheo teste, propter ventriculi consensum significat. Si vero fastidium cum febre accidit, peius erit, propter causam à Gal. in Commētariis expositam. Postremam hanc partem Hippocrates lib. 6. Epid. par. 6. aphor. 16. vbi hæc sententia ad verbum repetitur, ita differre voluit, ἄλλως τε καὶ ἢ ἐπιπυρετίνωσι, hoc est, præsertim si subinde febricitet. Per verbū enim ἐπιπυρετίνωσι diserte significauit, diuturnas dysenterias sequi febrem, idque ob inflammationes, aut putredinem vlcereum. Quare si vnā cum cibi fastidio febris accidat, peius esse, recte Hippocrates dixit.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Primum quidē, &c.) ἐν ἀρχῇ μὲν ἐπιπολῆς ξυμλίνωρ, in superficie, summā ve parte abraforum. Progressu autem temporis,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

poris, &c.) τῷ χρόνῳ ὃ βαθύτέρα καὶ σπηλαιώδη τὰ πίπαι-
 ῖχόντων τὰ ἔλκη, progressu vero temporis profundiora, & pu-
 tredini omnino obnoxia vlcera habentiū. Ad concoquen-
 dum.) πρὶ τὰς πέψεις, circa concoctiones. Propter malos
 humores, &c.) διὰ τοὺς συρρέοντες ἰχώρας, propter sanies cō-
 fluētes. Amara bilis naturam.) Habet enim quiuis humor
 suam saniem, vt in Cōment. nostris in apho. 25. par. 2. lib. 6.
 Epid. fusius docuimus. Hoc in loco de flauæ bilis sanie lo-
 quitur Gal. Mortē quandam.) νέκρωσιν ἥδη τινά, mortifica-
 tionem iam quādam. Patientē.) συμπαχέσης, cōpatientē.

APHORISMVS IIII.

Τὰ πανταίῃ ἑλκεα, κακοήθια.

Vulnera vndiquaque glabra, maligna sunt.

Glabra
 vulnera.
 περιμά-
 δατα.
 Maligna
 ulcera.

QUæ in ambitu suo pilos non habent vulnera, Hip-
 pocrates hoc in loco mala esse docet. Neq; enim
 περιμάδατα vocat nisi vndiquaque glabra, hoc
 est, Philotheo interprete, φιλόμυλα τριχῶν, pi-
 lis vndiquaque denudata. Hæc itaque κα-
 κοήθια, id est maligna sunt, seu cōtumacia, vel rebellia. Quip-
 pe, vt libro 4. The. metho. cap. 5. attestatur Gal. vlcera quæ
 omnibus rite decenterque factis, tamen non sanantur, κα-
 κοήθια nominantur. Philotheus quoque tradit κακοήθη esse
 dicta, διὰ τὸ δυσκορῶς εἶναι ἀπούλωσιν ὅρα χαλῶ, quòd difficul-
 ter ad cicatricem perducantur. Eiusque rei rationem reddit
 inquiēs, μοχθηρὸν γὰρ εἶναι βάθει ὄντος χυμῶ, τὰ τὰς ρίζας ἐκτέμ-
 νοντες τῶν τριχῶν, ὥστε ὅρα ἀλμυρά γῆ τὰς πόας, prauo humo-
 re in profundo delitescēte, qui pilorum radices depascitur,
 perinde atque falsa terra herbas. Repetitur hæc sentētia ad
 verbum lib. 6. Epide. par. 7. apho. 17.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Qui vlcus erodunt.) ἀκριβῶς ἀναδιβρώσκοντες, perfecte e-
 rodunt. Neque enim radices.) ὅς γὰρ δὴ πρὸς τὰς ῥίζας τῶν
 τριχῶν διαφθεῖρειν δύναται, τὸ δ' ἡλικώμυλον εἶναι συνεπελά-
 βαι. Sed mea sententia non recte. Legendum enim, οἱ γὰρ
 Galeni lo δὴ πρὸς τὰς μὲν ρίζας τῶν τριχῶν διαφθεῖρειν δύναται, τὸ δ' ἡλ-
 cus emen κώμυλον εἶναι συνεπελάβω, id est: Hi enim humores nimi-
 datus. rū prauī, vtique radices quidem pilorū corrumpere possunt,
 locum

locum vero exulceratum non permittunt cicatrice obduci. Sic autem esse legendum antiquus interpres ostendit, qui præsentem locum ita conuertit: Qui ex necessitate non permittunt vlcera sanari. Leonicensus sententiam quidem hanc expressit, atqui obscurius, inquiēs: Neque enim radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca autem vlcerata permitttere ad cicatricem peruenire. Hoc est, fieri non potest ut radices pilorum corrumpant, & subinde vlcerata loca ad cicatricem peruenire permittāt. Alij codices ita legunt: ὅτι καὶ εἴ γε τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύνανται, τὸ ἡλικώμενον ἔσσι συνεπολεῖσθαι, neque enim si radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca vlcerata ad cicatricem peruenire sinent.

APHORISMVS V.

Τῶν ὀδυνέων καὶ ἐν πλυνθεῖσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσι μὲν ἄλλοις μέλεσιν, ἢ μὲν γὰρ διαφέρωσι κατὰ μαθητέον.

Dolores qui fiunt in latere, & pectore, aliisque partibus, num multum præualeant, differant ve, cōsiderandum.

Quum multum ad curandi rationem ipsam conducit malorum corporis exquisita cognitio, ideo Hippocrates hoc in Aphorismo nō temere hortatur medicum, ut locum dolore affectum, atque doloris magnitudinem diligenter cognoscat. Considerandum itaque num latus, aut pectus, aut alia quæpiam corporis pars doleat: quippe ex loco statim num dolor ipse sit periculum allaturus, aut periculo vacet, cognoscitur. Quod autē inquit Hippocrates, ἢ μὲν γὰρ διαφέρωσι, bifariam, prout varia est huius verbi διαφέρω significatio, interpretari, quod nos etiam in nostra fecimus cōuersione, potest. Primò, quum διαφέρω idē quod excello, præualeo, præcello denotet, ita interpretari verba Hippocratis licebit, si multum præualeant, præcellant ve, hoc est vehementes sint: ut scilicet iis verbis moneat, doloris vehementiam magnitudinem ve esse considerandam. Ad quod sanē significatum respexit Theodorus qui conuertit, si multum infestāt.

Dolore affectus locus considerandus

διαφέρω.

Κ. Dein

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Dein quia διαφέρει idem est quod discrepo, differo : potest etiam interpretari, quemadmodum Leonicens fecit, si multum differant. Vt nimirum iis verbis hortetur Hippocrates, esse animaduertendum num dolores inter se differant: hoc est species dolorum diligenter sunt discernendæ, an videlicet sit punctorius, tendens, vel stimulans, quemadmodum in Commentariis suis Galenus copiose docet. Hæc certe legitima est huius Aphorismi enarratio, quam tamen pauci interpretum recentiorum sunt assecuti. Repetitur hæc sententia lib. 6. Epide. part. 7. Aphorif. 15. adiectis tamen aliquot verbis, quæ hîc omiffa sunt.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Ilia.) Græcè, τὸ χόνδρια. Quare vox hæc erit retinenda: vt antea sæpe monuimus. In libro de Victu acutorû.) Nempe 2. aph. 10. & 11. In Epidemiis.) Libro videlicet 6. part. 1. aphor. 5. Ventrem.) Græcè est κοιλίαν, cavitatem. Vatorum vrinariorum.) Græcè, οὐρητήριον, meatuum vrinariorum. Acutus.) Græcè δριμύς, acris. Si pungenti similis, &c.) De doloris huius aliorumque natura copiose disputat aduersus Archigenem Galenus libro 2. de Male affect. locis cap. 1. Vel stimulant.) Adiciendum, vel exedenti. Græcè enim est, ἢ διαβιβρώσκοντες.

APHORISMVS VI.

Τὰ νεφρική, καὶ ὁκόλα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγύματα ὀργωδιῶς ὑγιάζεται τοῖσι πρεσβυτέροις.

Vitæ renum, & quicunque dolores vesicæ, senioribus difficulter sanantur.

Diturnos morbos in senioribus nō posse sine multo negotio sanari, renum & vesicæ exemplo Hippocrates ostendit. Quippe renum vitia, vt sunt lapidis, vlceratio, & eiusmodi, doloresque vesicæ, hoc est, Philotheo interprete, ἔλκη, φλέγμονες, vlcera & inflammationes, iisdem difficulter sanantur. Lapidem autem vesicæ præterit, eo quod hoc malo raro admodum laborent seniores. Per seniores vero intelligit hic eos, qui in prima senectutis parte sunt constituti, alioque nomine ὠμογρόντες dicuntur. Quæ quidem pars incipit anno 50. quemadmodum suprâ,
nempe

nempe in enarratione Aphorismi 31. sectionis tertiæ, vbi de Aetatibus copiosè egimus, est à nobis indicatum. Quod autè iam dictos per seniores accipiat Hippocrates, confirmant ea quæ metipse scribit lib. 6. Epid. part. 7. aphor. 19. inquit: Renum vitia post annos quinquaginta sanata esse nō vidi. Cur autè ὀργασθῶς, hoc est δυσχερῶς, id est difficulter, vt Philotheus exponit, vel, vt Galenus, multò negotio sanetur, tres causas in Cōmentariis suis affert Galenus. Quibus addi potest quarta, nisi sub tertia complecti hanc velimus, facultatū viriūque imbecillitas.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Cōmentariis.

Ac tempore.) Addendum, longo. Græcè enim est, χρόνῳ μακρῷ. Superfluitas.) Adiciendum, per ipsa vacuatur. Quippe Græce scribitur, ὅτι πρὸς τῷ σώματι αὐτῶν κενεῖται θρῆν.

Tales autè.) Græcè est, τὰ γὰρ τοιαῦτα. tales enim & ipse, &c. Superius.) Nempe aphor. 39. secundæ sectionis.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἀλγύματα καὶ οἰδήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν γινόμενα, τὰ μὲν μετέωρα καφύδρα, τὰ δὲ μὴ μετέωρα ἰχυρότερα.

Dolores & tumores vētris sublimes quidem leuiiores, non sublimes vero vehementiores.

Dolores & tumores qui in profundo corporis excitantur, esse vehemētiore ac periculosiore iis qui in eiusdem superficie accidunt, Hippocrates in hoc Aphorismo docet. Neque enim vt in Cōmentariis suis attestatur Galenus, sublimes dolores & tumores alij sunt quàm qui in superficie sunt, & in iis partibus quæ peritonæo incumbunt. Est autem περιτόναιον Græcis membrana tenuissima araneorum telis simillima, omnibus tum intestinis, tum visceribus quæ intra ventrem sunt, vnde nomen etiam obtinuit, obducta. Qui itaque supra peritonæum sūt dolores & tumores, leuiiores sunt, quod in partibus minis principalioribus fiant. Qui vero infrā & in profundo excitantur, eo quod in partibus principatum aliquem obtinentibus fiunt, ventriculo nimirum, iecore & similibus, vehemē-

Sublimēs
dolores.
τοῦ περιτό-
ναιου.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

tiores atque periculosiores sunt. Neque enim tam facile ut illis qui in superficie sunt corporis, remedia admoueri possunt. In Commentariis Galeni ubi interpret conuertit, interstinguuntur autem hi in locis ad ventrem attinentibus membrana interiore abdominis. Græcè est, *ὅριζι τὸ ταῦτα ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων τὸ περιτόναιον*. Quare satius erat dicere, membrana peritonæo, vel simpliciter peritonæo: neque enim peritonæum est pars abdominis, sed ab eo prorsus distinctum. Præterea ubi dixit interpret, quod tales, adiiciendum rectè. Græcè enim est *καλῶς κέκληκον ἰχυρότερα*.

APHORISMVS VIII.

Τοῖσι μὲν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἔλκεα ἐν τῷ σώματι, ὃ ἐν ἰδίῳς ὑγιάζεται.

Aqua inter cutē laborantibus, vlcera quæ in corpore sunt non facilè sanantur.

ὑδρωπικοῖ.

*Omne vl-
cus qua ul-
cus est,
ficcaripot
stulat.*

QUOD anasarca laborantibus vlcera difficulter sanentur, hoc in aphor. Hippocrates docet. Neque enim iis verbis *τοῖσι μὲν ὑδρωπικοῖσι*, quosuis aqua inter cutem laborantes intelligit, sed eos tantum qui anasarca vocata correpti sunt. Siquidē in ea totius corporis moles, ac vniuersa caro, spongiæ instar humida & laxa existit. In cæteris autem duabus aquæ inter cutem speciebus, partes corporis superiores extenuantur, ut alibi copiosius commonstrauimus. Quum itaque omne vlcus, qua vlcus est, ficcari postulet, neque ad cicatricem priusquam siccetur perduciqueat, ut lib. 3. Therap. meth. Galen. fusius demonstrat, minimè mirum quod in anasarca, propter immoderatam vniuersi habitus corporis humiditatem, vlcera difficilè sanentur.

APHORISMVS IX.

Τὰ πλατέα ἐξ ἀνθήματα ὁ πάνυ ἐκνησιμώδεια.

Pustulæ latæ non valde pruriunt.

QUUM latæ pustulæ ex frigidiore humore generentur, & in latum extentæ diffilētur, minime prurire possunt. Quod libro 6. Epidem. part. 2. aphorif. 18. Hippocrates Simonis cuiusdam exemplo ostendit, inquiens: Latæ pustulæ,

stulæ, quales hyeme Simon habuit, non admodum pruriūt. cc
 Quam sententiam & nos post Galenum abundè enarraui- cc
 mus: ad nostros itaque Commētarios lectorem ablegamus.
 Cæterum quod latæ pustulæ non sint nisi à Barbaris nostræ Latæ pu-
 ætatis medicis vocatæ variolæ, libro 5. de Sanandis corporis stulæ.
 malis cap. 8. monstrauius.

APHORISMVS X.

Κεφαλὴν πονέοντι, καὶ πᾶσι μετέοντι, πύον, ἢ
 ὕδωρ, ἢ αἷμα ἐνὲρ κατὰ τὰς εἰσόδους, ἢ κατὰ τὸ στόμα,
 ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα.

Dolenti caput, & vehementer dolenti, pus, aut
 aqua, aut sanguis effluens per nares, aut os, aut au-
 res, morbum tollit.

Quibus nonnunquam rationibus capitis dolor sol-
 uatur, hoc in Aphorismo Hippocrates ostendit. Philothei
 Pro quo intelligendo notandum initio erit, Phi- interpretatio repro-
 lotheum putare per hæc verba, Dolenti caput, batur.
 τὸ ἐν μέρει ἄλγος, id est dolorem capitis
 particularem esse accipiendum. Per hæc autem καὶ πᾶσι μετέοντι,
 ὕδωρ, ἢ αἷμα ἐνὲρ κατὰ τὰς εἰσόδους, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα,
 γινόμενον, hoc est, dolorem in vniuerso
 capite ex flatuum aut humorum redundantia excitatū. Cu- Musa se-
 ius quidem explicationem Musa etiam sequitur. Verū vter- tentis im-
 que fallitur. Nam si ad hunc modum Hippocratis verba in- pugnatur.
 terpretemur, Galeno secus illa in suis Commentariis inter-
 pretanti, & rationi quoque ipsi aduersabimur. Quippe dolo-
 res capitis propter flatuum, aut sanguinis multitudinem, aut
 mordacem bilem, aut intemperaturam excitati istis rationi-
 bus, quarum in hac sententia meminit Hippocrates, haud sa-
 nantur, quemadmodum diserte Galenus in Commentariis
 suis testatur. Spiritus enim flatuosus discutientibus & exte-
 nuantibus potius medicamentis, mordax bilis eandem pur-
 gante medicamento, & intemperatura alterantibus hanc ip-
 sam remediis sanantur. Quocirca repudiata eorundem sen-
 tentia, πᾶσι μετέοντι interpretandum, vehementer dolenti, περι-
 quemadmodum Theodorus conuertit. Auget enim & in- δυνέοντι
 tendit hoc loco vox πρὶ, vt sæpe aliàs in compositionibus, περι.
 k iij. verbi

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

verbi significationem. Sic certè *πρίφοδος*, Græcis pertrepidus est. Dolores itaque capitis ab inflammatione orti solvuntur, quando suppuratione iam facta pus per aures effluit. Aqua vero per os effluente, sanantur dolores ex crudis nati humoribus. Sanguis autem per nares profluens, eum sanat dolorem qui ex multitudine sanguinis excitatus fuerit. Hanc tamen partem Galenus in suis Commentariis omittit; puris enim & aquæ tantū meminit. Atque hinc est quod in fine Commentariorum ait: Si propter sanguinis multitudinem dolor acciderit, per alia scilicet quàm puris aut aquæ effluxum sanatur, nempe venæ sectione, aut sanguinis è naribus profluuium. Si autem sententiæ Hippocratis inseruntur, ut in multis est scriptum exemplaribus, hæc verba *ἡ αἷμα*, tunc sanguinis etiam multitudinem inter causas dolorum, quorū fit mentio, includit. Quod monere voluimus, ne quis Galeni, qui in suo contextu aquā & pus tantum habuit, enarrationem, cum Hippocratis verbis pugnare existimaret.

APHORISMVS XI.

*Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσι
αἰμορροΐδες ἐπιγενόμεναι, ἀγαθόν.*

Melancholicis & renum malis affectis, hæmorrhoides succedentes bonum significant.

Melancholici.

Interpretis lapsus. Nephritici.

Melancholicos & nephreticos iuuari à succedentibus hæmorrhoidibus, Hippocrates in hac sententia docet. Melancholici autem sunt, in quibus humor melancholicus, qui ab atra bile, ut diximus Aphoris. 21. sect. 4. differt, abundare solet. Adeo ut interpretes nō recte cōuerterit, ab atra bile vexatis. Nephritici vero hoc loco ij maxime ab Hippoc. dici videtur, qui lapide renum vexatur. Quum enim is ab humore crasso & terreo procreetur, nō immerito hæmorrhoidum profusione iuuantur. Gal. in Commēt. suis huiusmodi mala sanare hæmorrhoides dicit, nō solum ratione vacationis, sed & ipsa qualitate eius quod vacuatur, *ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ποιότητι τῇ κενεμύνῃ*, sic enim emēdandus Græcus codex erit. Qualitatē autē hic, ut alibi sæpe, quēadmodū aph. 2. sec. primę diximus, significare speciem humoris, notū est quàm ut denuo à me demonstrari debeat.

Qualitas.

debeat. Quare verborum Galeni is sensus erit: Non solum hæmorrhoides prædicta mala, nempe melancholiam & lapidem renum sanant, quia vacuant, verumetiam quia talem humorem educunt qualis vacuari debet, hoc est eum à quo hæc mala procreantur.

APHORISMVS XII.

Αἰμορροΐδας ἰν' ἑνὶ χρονίᾳ, ἢ μὴ μία ἄφυσ-
λαχθῇ, κίνδυνος ὑδρωπαῖ ἐπιγενέσθαι, ἢ φθίσιμ-

Sananti diuturnas hæmorrhoidas, si non vna re-
li&ta fuerit, periculum est aquam inter cutem, aut ta-
bem succedere.

HAcc sententia, ad eam artis partem pertinet quæ morbos sanare docet: in ea enim qua ratione hæmorrhoides sanari conueniat, vt hinc nihil mali aut dispendij ad eum qui sanatus est perueniat, ostenditur. Idque sanè non temere: sunt enim non pauci qui hæmorrhoidum intempestiuam, aut minus aptam curationem à medico exigant. Quibus certè propter pericula quæ deinceps sequuntur, haud parendum erit. Quippe sananti hæmorrhoidas diuturnas, inquit Hippocrates, vt ne vna relinquatur, periculum est aquam inter cutem, aut tabem succedere. Non autè ab re dixit diuturnas: recens enim si fluere cœperunt, ab earûdem sanatione & constrictione nō erit tantum periculi: quod scilicet natura nondum assueta sit huc omnia corporis excrementa reponere. Diuturnas itaq; si ita sanabit medicus, vt ne vna relinquatur per quam feculentus & melancholicus humor expurgetur, periculum est ne aqua inter cutem, propter causam à Galeno in suis Cōment. copiosè expositam, succedat. Aut tabes, copia nimirum humorum malorum à iecore ad pulmonem propulsa. Proinde accurata diligentia Hippocratis consilio acquiescendum erit, vt vna saltem seruetur vena aperta, per quā natura corporis superuacua expurget. Cæterum Aëtius lib. 14. cap. 5. censet, contra Hippocratis sententiam, iis qui proba victus ratione vsuri sunt, deinceps omnes esse supprimendas ac cōstringendas venas. Verum quum eius expositio non tantum Hippocrati, sed & rationi, adde etiam experientiæ aduerse-

Hæmor-
rholdū in
tempesti-
ua cura-
tio.

Diuturnas

Actii expo
sitio refu-
tatur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

tur, repudiandam esse planè iudicamus. Hippocrates namq; diserte docet, in sanandis hæmorrhoidibus vnam saltè fore relinquendam. Quippe vtcunque aliquis post integram sanationem proba victus ratione vsus fuerit, tamen fieri non potest quin subinde quotidie superuacua aliqua in corpore coaceruentur, quæ nisi per hanc vnam saltem relictam venâ expurgentur, progressu temporis in iecore duriciem, aliâq; mala, quæ aquam intercutem accersant, procreabunt. Præterea experientia cognitum est, omnimodam hæmorrhoidum suppressionem nocere. Vt Aëtij sententia meritò nobis veniat improbanda. In Comment. Galeni vbi interpres conuertit, iter intercludat, Græcè est, ἀποκλείσῃ τις αὐτὸ τὸ ἐν τῷ θέν φάρμακον, iter hoc vnde defertur intercludat.

APHORISMVS XIII.

Ἐπὶ λυγμῶν ἐχομένων, πτάρμοι ἐπιγνώμενοι λύσσι τὸν λυγμόν.

Singultienti sternutamenta si superuenerint, tollunt singultum.

Sternutamenta quæ singultum sanant.

Commentarii Galeni.

Sternutamenta sanare singultum, non quidem omnè sed eum qui ex plenitudine natus est, hoc in aphorismo docet Hippocrates. Sternutando enim non solum cerebrum, sed & ventriculus ob neruos ad eum deriuatos, vehementer concutitur ac quaflatur, humoresque singultum excitantes vacuantur, vt in Commentariis suis fufius monftrauit Galenus. In quibus ait, Autor est ipse, fcilicet Hippocrates aphorismo. 39. huius sectionis. Vbi interpres conuertit, rigor autem & frigiditas. Græcè est, σκέρως & ψύξις, frigus, algórve, autem & frigiditas. Et vbi transtulit, qui omnia neruosa, &c. melius fuisset fic dixisse, eo quod omnia neruosa corpora, &c. nam Græcè legitur, ὅθεν δὲ ἀπὸ νῦσα ἐργάζεσθαι πάντα τὰ νερώδη σώματα.

APHORISMVS XIII.

Ἐπὶ ὕδατος ἐχομένῳ κατὰ τὰς φλέβας εἰς τὴν κοιλίαν ὕδατος εὐένους, λύσις.

Aqua inter cutem correpto, si aqua quæ in venis est ad ventrem defluerit, mali solutio fit.

Quod

Quod aqua inter cutem per spontaneam nonnunquam vacationem sanetur, hac sententia Hippocrates innuit. Loquitur autem potissimum de ea hydropis specie quæ Græcis ἀνασάρκια nominatur, quod in ea venæ totius corporis aqua refertæ sint, quam subinde etiam in vniuersum diffundunt corpus. Quod si itaque accadat, vt aqua illa quæ in venis est, per iecoris portas in ventrem defluat, eamque deinde per aluum natura vacuet, malum soluitur. Non autem temere à nobis adiectum est, eamque subinde natura per aluum vacuet: quia sæpe fit, vt in hydrope intra peritonæum & intestina contineatur aqua, quæ illuc ex venis confluit: non tamen propterea malum definit, sed quotidie magis atque magis intumescit venter. Proinde si sequi mali illius solutio debet, necesse est vt aqua non maneat in vêtre, sed à iecore per portas ad intestina deriuata per aluum excernatur. Quare hoc in aphorismo, quæ sit optima & rectissima aquæ inter cutem curandi ratio, ea nimirum quam natura ipsa deriuando a-
 quam in ventrem, eamque deinceps per aluum vacuando inuenit, ab Hippocrate edocemur. Curabit itaque medicus, vt hanc, vtpote eius minister, diligenter imitetur: quod faciet, vbi aquam in ventre coaceruatam, per purgantia medicamenta vacuabit. Hæc enim inter initia maxime antequam iecur prorsus vitiatum fuerit, propinata, præsens remedium afferunt.

*Optima a-
que inter
cutem sa-
natio quæ.*

APHORISMVS XV.

ὑπὸ Διγροῖος ἐχομένη μακρῆς, ἀπ' αὐτομά-
 τος ἐμεῖς ἐπιγινόμενος λύει τὴν Διγροίαν.

Alui diuturno profluvio laboranti, si vomitus sua sponte successerit, alui profluvio liberat.

Aliud hoc loco naturæ exemplum nobis ob oculos ponit, non quidem alia de causa, quam vt imitemur. Sicut enim hæc interdum diuturnum alui profluvium vomitu sanat, ita quoque nos naturæ actionem imitari oportet. Quam si perficere sua sponte non poterit, eam iuuare conuenit, idoneisque ad hoc medicamentis vomitum ciere, qui in contrarium retrahendo malum sanabit. Non autem temere dixit Hippocrat. alui diuturno profluvio laboranti. sic enim recens ceperit, non facile sisti debet:

*Natura
medico
imitanda.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

bet : quemadmodum copiosius diximus libro tertio de Sanandis malis corporis cap. 13. Si vero diuturnum fuerit, hoc ipsum vomitus à natura & sponte factus, sanabit.

APHORISMVS XVI.

Ὑπὸ πλῆθους ἕλκος, ἢ ἑὸ πνευμονίης ἐχομένῳ, διαρροίη ἐπιγενομένη, κακόν.

Pleuritide, aut peripneumonia vehementer laboranti, si alui profluuium succedat, malum est.

Alui profluuium in vehementi pleuritidie aut peripneumonia superueniens esse malum, hoc in aphorismo Hippocrates docet. De vehementibus autem pleuritide & peripneumonia loqui Hippocratem, manifestum fit ex voce ἐχομένῳ, quod, Galeno in Commentariis teste, idem quod βιαζομένῳ significat. Quare per hanc vocem malorum prædictorum vehementiam exprimere voluit, quod clarius Philoth. iis verbis innuit: δὲ τὸ εἶπερ ἐχομένῳ. ἐδήλωσε μὲν ὅτι χυρῶς κατέχευε & διαίεαζεν τὸ κάμνον ἔτι, per hoc quod ait, laboranti, vehementer laborare & violententer affici ægrotantem significauit. Nec aliter hanc vocem Galenus Comment. 3. Sect. 4. interpretatus est. Si igitur Alui profluuium in arrhoea successerit, malum est. Quippe significat tum iecur per consensum earum partium quæ respirationi deseruiunt ita affici, ut propter imbecillitatem ad se trahere alimentum, & in sanguinem conuertere haud possit. Hoc enim ubi acciderit, alui profluuium sequi necesse est. Quare recte Hippocrates dixit, id ipsum malum portendere. Si vero prædicta mala fuerint mediocria & mitiora, bonum est aluum turbari, præsertim ubi coctionis notæ simul apparuerint, ut fusius in Commentariis Galenus monstrat.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

Difficilis anhelitus.) Græcè δύσπνοια, difficilis spiratio.

Vexato.) Græcè βιαζομένῳ vehementer affecto. Nullus extemporaneus, &c.) Græcè est μηδὲν ἄλλο πρόσκαιρόν τε ἐπὶ δὴλον ἐπιγεγονέναι τὸ σύμπτωμα, nullum aliud tempestiuum & manifestum symptoma superuenerit. Eius morem.) Morem vocat modum, hoc est essentiam, formam, speciem, seu

seu differentiam morbi: hoc est, num malus, vehemensve, aut mitior sit morbus. Siquidem oportet, &c. Græcè, εἴ γε συνήφθαι χρὴ κατὰ τι τὸ σημεῖον ὅθι δηλωμένω πρὸ αὐτοῦ, siquidem oportet signum aliqua ratione ei quod ab ipso significatur, connexum esse.

APHORISMVS XVII.

Ὁφθαλμοῦντα ἄνω δακρυόεις ληφθῆναι, ἀγαθόν.

Lippientem alui profluuium deprehendi bonū est.

ET hoc in aphorismo naturæ exemplo monstrat Hippocrates, qua ratione lippitudo commodè curari debeat, nempe humoribus hanc ipsam efficientibus, ad inferiora translatis, & subinde per aluum vacuatis, vt in Commentariis etiam suis Galenus copiosius docet.

Lippitudinis curatio commoda.

APHORISMVS XVIII.

Κύστις διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλος, ἢ καρδίη, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίη, ἢ ἥπαρ, θανατώδεις.

Vesica profundius incisa, aut cerebro, aut corde aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut iecore, letale est.

Hippocrates hoc in aphorismo partes aliquot corporis commemorat, quarum vulnera esse letalia ait: hoc est, talia vt vel necessario, vel magna ex parte mortem inferant. Intelligit autem nō quæuis vulnera, sed ea quæ magna & profunda sunt, quod per vocē διακοπέντι innuere voluit, quemadmodum in Cōmentariis suis Galenus fusius monstrat. Et Philotheus quoque, qui ita scriptum reliquit: δὲ τὸ εἶπεν διακοπέντι, ἐδήλωσε πῶς δὲ βάθος διαίρεισιν, per hoc quod dixit discissa eā quæ ad profundum vsque fit diuisionem significauit. Prima vero inter partes quæ ab Hippocrate commemorantur, est vesica: cuius quidem vulnus quod ad interiora eius progreditur, atq; adeò profundum est, letale existit, quod coalescere, quandoquidē neruosa, tenuis & exāguis sit, non queat. Secus accidit vbi ceruix eius vulneratur, vt in Commentariis Galenus quoque annotauit. Altera pars cuius Hippocrates meminit, est cerebrum, quod quidem profunde &

διακοπέντι.

Vesicæ vulnerale talia quæ.

Cerebri. ad

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Cordis.

*Septitrā-
uerfi.*

*Tenuium
intestino-
norum.*

*Ventricu-
li.*

Iecoris.

*Aldini co-
dicis lectio
improba-
tur*

ad ventriculos vsque vulneratum, mortem affert, aut saltem omnes ita sensus lædit, vt si superuixerit, vulnerat⁹ ferè stu-
pidus reddatur. Tertia pars est cor, cuius vulnera letalia & insanabilia existunt, propter assiduum motum, & quod sit spirituum & vitalis caloris fons & origo. Quarta pars est se-
ptum transuersum, quod Græcis διαφραγμα & φελω⁹ dici-
tur, quod itidem si vulneretur propter assiduum motum coa-
lescere nequit, adeoque mortem accersit. Quinto inter ea quorum vulnera letalia sunt, Hippocrates tenuia comme-
morat intestina. Hæc enim si ad eorundem caua vsque vul-
nerentur, coalescere nō possunt: exanguia enim sunt. Sex-
ta pars cuius vulnera letalia esse Hippocrates ait, ventricu-
lus: pro eo enim hoc loco dictio illa κοιλία accipitur, exi-
stit. Letalia vero sunt non perpetuò, sed magna ex parte, quemadmodum Galenus in Commentariis fusius docet. Septima pars ab Hippocrate commemorata iecur est, sunt enim & huius vulnera profunda, letalia: quia hæc plurimo, vt Galenus in Commentariis ait, sanguine manant, ideò-
que prius ita vulnerati moriuntur, quàm vulnera aggluti-
nari possint. Quæ autem vulnera in summa eius parte con-
sistunt, nec eò vsque vt vena disseccetur penetrant, ea sanari interdum possunt. Hinc est quod Corneli⁹ Celsus libro. v. capite. 26. inter vulnera insanabilia recēseat ea quæ in por-
ta iocinoris fiunt: ea enim parte venarum est multitudo. Inter ea vero quæ difficilem curationem habent, sunt quæ in iocinoris crasso fiunt vulnera. Quare in Commentariis mihi non probatur Aldini codicis lectio, qui habet, ὅτε οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτῶν πρώτοις ἰατρῶν λέγοντες, ὅτε οἱ τὰς λώ-
βας ἀφῆρκεναι δοκῶσιν ἀληθεύειν, id est, neque qui vulne-
ra in superficie eius consistentia sanari dicunt, neque qui fi-
bras iecoris ablatas fuisse, verum dicere videtur. Nam si hæc lectio vera est, quid opus erat vt paulo antè tā accurata dili-
gentia profunda vulnera, in quibus etiam dissectam esse ve-
nam intelligi voluit, ab iis quæ in superficie fiunt discerne-
ret, si vtraque sunt insanabilia perpetuò? Quin Galenus po-
tius significare voluit, illa iecoris vulnera quæ profundiora sunt, & in quibus vena quoque præciditur, esse insanabilia: quod scilicet ex iis plurimus emanet sanguis, adeoque sic vul-
neratos mori ex sanguinis emanatione priusquam vulnera glutinentur

glutinentur cōtingat. Secus autem accidere, si in summa iecoris parte vulnera sint, nullāque eius vena præcidatur. Quocirca qui vulnera in summa eius parte consistentia sanari, & fibras ablatas fuisse affirmant, verum dicere videntur. Vult itaque prorsus dicere Galenus, verisimile esse, ut vulnera in superficie, & extremitate iecoris, ubi nulla vena est, cōsistentia sanari possint, minimè vero si fuerint profundiora. Hanc lectionem esse veram, confirmat antiquus interpretes, qui locum hunc ita conuertit: Hepar si incidatur, sanguinis fluxus sequitur: patientes ergo moriuntur, antequam solidentur. quod fit, quum venæ incisæ sunt. Ideo arbitror verum dicere, affirmantes posse sanari, cum incisio intra concaua non sit. Et quidam dicunt, eius extremitates quasi digitos eminentes posse incidi, & inde sanari. Hæc ille. Proinde sic potius legendum erit: *διὰ τὸ τ' οὖν καὶ οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτοῦ πρῶσις ἰαῖσθαι λέγοντες, καὶ οἱ τοὺς λαβοὺς ἀφαιρῆναι δοκοῦσιν ἀληθύνειν*, propterea igitur & qui vulnera in summa eius parte consistentia sanari, & qui fibras esse ablatas asserunt, verum videntur dicere. Cæterum Celsus loco iam citato multa habet ad præsentem aphorismum attinentia, quæ legere cupientes possunt.

APHORISMVS

XIX.

Ἐπὴν δὲ κοπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νῦρον, ἢ γνάθος λεπτόν, ἢ ἀκροποδίη, ὅτε αὖξεται, ὅτε συμφύεται.

Quum os præcisum fuerit, aut cartilago, aut nervus, aut buccæ tenuis particula, aut præputiū, neque augetur, neque coalescit.

Hoc in aphorismo quæ corporis partes præcisæ, neque augeantur, neque coalescant, Hippocrates docet. Prima vero harum os existit: quod quum frigidum sit & siccum, adeoque durum, fractum coalescere haud potest. Hinc est quod Galenus cap. 91. Artis medicæ sic scriptum reliquerit: Fractura est continuitatis in osse solutio, quæ quantum ad primum attinet scopum, insanabilis existit: quo ad secundum vero, quodammodo insanabilis est. Primus igitur scopus est, coalitus partium, qui

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

» ob offis duriciem fieri nō potest. Secundus, alligatio, quæ fit
 » callo supernato partes fractas colligante. Et lib. 5. Thera-
 » Metho. ca. 7. ubi inter cætera sic scribit: Quum molliū tantū
 » corporū in vnum coeundi fitabilitas, vt tum in externis vi-
 » dere licet, nullo nec lapide cū lapide, nec testa cū testa coeū-
 » te: tum vero in nobis ipsis, quādo nec cartilago cum cartila-
 » gine, nec os cum osse coalescat. Non enim fracta ossa per
 » vnionem cohærent, sed per callum ceu glutino iunguntur.
 Puerorum ossa mol- Hæc ille. Quod certè intelligendū erit de ossibus iam duris
 et siccioribus, puerorū enim ossa, vtpote mollia adhuc, coa-
 lescere possunt, quemadmodū testatur Galenus lib. 6. The-
 meth. ca. 5. in eum scribēs modum: Quoniam fracti ossis so-
 luta partiū continuitas est, vtique finis quò tēdet is qui eas
 curabit, saltem primus, vnitio est. Quòd si is per affectarū
 partium siccitatem perfici posse non videatur, restat alter,
 qui est vt alterius cuiusdam interuentu glutinentur: qui si
 nec ipse comparabilis aduertitur, insanabile esse vitium di-
 xeris. Quòd igitur coalescere nequeat tam durum os, quā
 id quod in iuuenibus, & adolescentibus, & viris, multo que
 magis in senibus cernitur, id profectò vel cuius patere po-
 test. Potest certè illud tantum vnitionem recipere quod a-
 bundè molle est, cuiusmodi conspicitur in puerulis. Quin-
 etiam in cap. 91. Artis medicæ ait: Molle vero & puerile os
 coalescere potest. Pueros autem humida & mollia ossa ha-
 bere, disertè Galenus lib. 2. de Temp. cap. 2. docet, dum in
 hanc sententiam scribit. Est vero puellus adhuc in summo
 humidus, veluti muscus: idq; non in sanguinis vasis modo
 & visceribus, ac carne, sed etiam ipsis ossib⁹, quæ scilicet sic-
 cissima sunt omnium quæ in nobis sunt partium. Verū tum
 hæc, tum reliqua tota vnà cum iis membra quasi cerea sint,
 infantium nutrices fingunt, formantque. Tanta est in toto
 puellorū corpore humiditas. Osseum genus vniuersum ca-
 seo, qui modo coagulatus sit, adsimile est. Hæc quidē de ossi-
 bus dicta sufficiant. Altera pars quæ præcisa non coalescit,
 cartilago est, de qua sanè idem quod de ossibus iudiciū erit.
 Cæterū neruū, tenuē buccarū partē, & præputium, quoniam
 partes ex ex semine nata sunt, nō regenerari, est euidentissimum ex
 semine na iis quæ ca. 87. Artis medicæ, & lib. primo de Semine scri-
 ptæ cur nō bit Gal. Ob largæ enim materiæ penuriam non renascun-
 tur.

tur. Tantum enim nullibi aceruatim contentum semen re-^{renascuntur} perire licet, quantum vnūquodque eorum quæ deperdita tur, sunt, indiget ad generationē: quin & quum per multū tempus coaceruari posset, à præoccupante carnis generatione impeditur. Porro quum prædicta omnia vel prorsus auferentur è corpore, vel tantum diuidantur, ideo Hippocrates dixit ea neque augeri, neque coalescere. Augētur enim, quæ deficiūt. Coalescunt autē, quæ diuisa ac separata sunt. Quare recte à Philotheo dicitur, αὔξουσιν ἐς τὸ λείποντος ἰνα-
πλήρωσι. σύμφυσις ἢ τῶν διεσώτων χειλέων ἑνοσις καὶ κόλ-
λησις, Auctio est deficiētis restitutio, coalescentia autē, ora-
rum quæ ab inuicē diductæ sunt, vnitio & agglutinatio. De qua re Galenus initio suorū cōmentariorum fusius scribit.

ANNOTATIONES IN GA-
leni Commentarios.

Qualis abscissa, sicut in cauis vlceribus.) Hinc lib. 3. The-
merh. cap. 5. Gale. ita scriptum reliquit: Cæterum caro ea-
dem specie cum ea quæ periit, gigni in cauo vlcere potest.
Sic igitur de iis quæ diximus, &c.) Græcè est, εἴτω ἢ καὶ πε-
ρὶ τῶν εἰρημένων ἀμφισβητῶσι τινές, οἱ μὲν αὔξεσθαι λέγοντες,
Sic vero & de iis quæ dicta sunt, quidam ambigunt, ij qui-
dem augeri dicentes, &c. illi vero. Igitur illa desiderant.)
Græcè est, τοῦ μὲν οὖν αὐξήσθαι τὰ κατὰ διάβρωσιν ἐλκὸς
μᾶλλον δεῖται. Augeri igitur illa desiderant, quæ erosione
sunt vlcerata. Sed quoniam iam ex eo, &c.) Græcè, ἀλλ' ὅτι
καὶ τοιούτων ὄντων, ἀφίστανται τὰ χεῖλη τῆς τρώσεως ἀλλήλων
οὐκ ὀλίγον, sed quoniam talia sunt, oræ vulneris non parum
inuicem distant. Philotheus ferè clarius hanc sententiā iis ^{Philothei}
expressit verbis, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀφίστασθαι τὰ χεῖλη τῆς τρώ- ^{locus resti-}
σεως ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον. sic enim legēda sunt verba eiusdē, ^{tutus.}
vt quiuis prōpte ex verbis Galeni colligere potest. Hoc est,
sed etiam propterea quod oræ vulneris inuicem plurimum
distant.

APHORISMVS XX.

Ἡρὲς τὴν κοιλίην αἷμα ἐκχυθῆ παρὰ φύσιν,
ἀνάγκη ἐμπυηθῆναι.

Si sanguis præter naturam in cauitatem aliquā
transfunditur, vt corrumpatur necesse est.

Nobis

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Nobis placuit vt hanc Hippocratis sententiã generatim interpretaremur, quod Galenum etiam fecisse constat, vt scilicet Hippocratem non tantum de ea quæ fit in ventriculum effusione, sed in omnes etiam alias cauitates sanguinis præter naturã effusione loqui intelligeremus. Verbum enim ἐμπυρῶσαι non proprie: sed improprie illum vsurpasse censemus, vt generatim scilicet idem quod φθαρῶσαι, hoc est corrumpi, significet. Erit itaque is planè sensus: Si sanguis à propria cauitate, hoc est venis & arteriis, in aliam præter naturam transfundatur, necesse est vt corrumpatur, hoc est vt vel suppuretur, vel nigrescat, liuescatue, vel in grumos vertatur, quẽadmodũ copiosius in suis Cômẽtariis Galen⁹ prosequitur.

ἐμπυρῶσαι
vau.

ANNOTATIONES IN GALeni Commentarios.

In inflammationibus quidem per minimas.) Hunc locũ pulchrè explicant quæ scribit Galenus capi. tertio de Inæquali intemperie in hũc modum: Vbi calida fluxio in musculum procubuit, primum maiores arteriæ venæq; opplen-
tur, ac distenduntur ab iis minores, atq; ita res procedit, donec ad minimas fit peruentum. Has quidem minimas partes Galenus hoc loco vocat, τὰς λόγῳ θεωρητάς, id est ratione cõtemplabiles. tã exiguæ enim sunt, vt visum effugiant: quare vt ratione contemplantur, necesse est. **T**

Partes ratione contemplabiles.

CANDIDO LECTORI

Oporinus Typographus.

Non possum dissimulare, candide Lector, magnam iniuriam quæ hĩc nobis, dum hæc excuderemus, accidit: Vix hucusque magno & labore certè, & sumptu non mediocri peruentũ impressione nostra fuerat, quum à perditissimo quodam nebulone pagella vna, qua. 21. Aphorismi expositio, vnà cum sequentis parte continebatur, ex αὐτογράφῳ fraudulenter subtrahitur. Itaque quum iacturam eam per tẽporis angustiam sarcire aliter non liceret, visum est id cõmodissimum, quo saltem in Aphorismorum ordine nihil desideraretur, vt eosdẽ vnà cum Galeni Cõmẽtario adici-
remus, quo tantisper vtereris, dum ad proximũ Francofordianum mercatum restitui per ipsum autorem, id quod nebulonis fraude, magno certè cũ rerum nostrarũ dispẽdio nunc desideratur,

desideratur, possit. Vale, & studiū nostrū equi boniq; facito.

APHORISMVS

XXI.

Τοῖσι μαινομένοισι, κερσῶν ἢ αἰμορροΐδων ἐπιγενομένων, αὐτὴ μανίης λύσις.

In insaniētibus, si varices vel hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutio.

Hic insaniam illam quæ proprie melancholia dicitur, vocat: non illum qui fit ex bile furorem. Est autem varix, cum venæ laxiores fiunt in coxis, & cruribus, quod ex crasso & melancholico humore contingit, adeò quod pellente natura ad partes ignobiliores eos qui insaniā efficiunt humores, & præsertim cū melancholici fuerint, ac crassi, dictarum sequitur passionū generatio, & insaniæ solutio.

APHORISMVS.

XXII.

Ὅπόθεν ῥήγματα ἐκ τῆς νώτης εἰς τὰς ἀγκῶνας κατὰβαίνει, φλεβοτομία λύει.

Quæcunque rupta ex dorso ad cubitum descendunt, venæ sectio soluit.

Melius quidam scribunt: Quicunque dolores, nam ruptum ipsum descendere, vnū est impossibilium, siquidem diuulsa ac rupta musculi parte carnosæ, fit ruptum. Videtur quidem nonnunquam manifeste admodum collectus in loco corruptionis sanguis, & discussione sanatur. Reliqui vero qui sunt in dorso dolores, ex defluente humore generatur solo aliquando, sed magna ex parte crasso, ac flatuoso spiritui associato, quem excipere oportet, atq; euacuare, per venæ in cubito existentis sectionem, quando hic apparet fluens. Est enim eius præceptum, secundum quod humores repunt, facere euacuationes. Idem autem significant & verba hæc: Eò ducendum est quò repunt, per loca opportuna. Si autem de ruptis sermo est scriptus ab eo, eos qui faciunt compatiendi ratione dolores intelligendum est dici, ab ipso descendere ad cubitos, non ipsam carnosæ partis diuisionem. Et quidem fieri potest, vt & talis venæ sectio utilis sit communi euacuationis ratione.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Ruptio-
nes.

Haftenus Galenus. ↑ per ruptiones intelligēdi sunt, Gale-
no in Commen. teste, dolores quos per cōsensum ruptiones
ipsæ efficiunt, quod nimirum fieri haud possit vt ruptiones
descendant. Descendunt autem ad cubitum in ipsa ruptione
humores, qui subinde illic dolorem excitant: quibus vacua-
tis per venæ sectionem, solui dolorem necesse est, vt fufius
in Commentariis Galenus exponit.

ANNOTATIONES IN COM- mentarios Galeni.

ῥήγμα
quid.

Ruptum.) Græcè, ῥήγμα, ruptio. Quam etiam libro tertio
Therap. cap. 1. ait esse, carnosæ partis citra vulnerationem
diuisionem. Hæc verba.) Quæ scribuntur sect. 1. aphor. 21.
Reliqua nihil habent difficultatis.

APHORISMVS. XXIII.

Ἦρ φόβος, ἢ συνδυμὴν πολὺν χρόνον διατελέη,
μελαγχολικὸν ἢ τοιοῦτον.

Si metus & mœstitia longo tempore perseue-
rant, melancholiam significant.

Varia me-
lancholico-
rū sympto-
mata.
Metus.

Q Vanquam multa sunt melancholicorum sympto-
mata, vt odium hominū, solitudinis amor, visa va-
ria, quæ cōmemorat Gale. lib. 3. de male affect.
loc. ca. 6. tamē omnia hæc Hippo. in duo coegit,
metum & mœstitiā. Metus enim eos nunquā deserit, ideoq;
alius testam se factū putās, timet ne collidatur: Alter, ne At-
las qui mundū sustinere dicitur, grauatus sub tanto onere,
ipsum à se excutiat, atq; ipse cū illo collidatur, ac nos quoq;
vnā peream⁹, formidat: Alius metuit ne in carcerē rapiatur,
aliāq; id genus multa. Præterea mœstitia eos īducit, vi odio
prosequantur omnes quotquot viderint, nunquā non tristi-
tiam præ se ferentes. Omnes itaq; melancholici timēt, mœ-
rent, vitam damnant, odiōq; habēt homines, vt rectissimè di-
ctum sit ab Hippocrate: si metus & mœstitia diu durant &
perseuerāt, melancholicum esse. Per id enim quod ait, si diu
durant, excludit primū timorem & mœstitiā à causa manife-
sta & externa factos, vt, verbi gratia, propter incursum ho-
stium, aut flagitiū aliquod recens perpetratum, mortem pa-
rentum, & amicorum: ij enim nō diu durare solent, sed pro-
gressu tēporis desinunt. Quod si tamen acciderit vt & ij per-
seuerent,

Mœstitia

seuerent, itidem melancholiam, vt in Commentariis attestatur Galenus, significabunt. Porro cur melancholicus humor metum & mœstitiā pariat, loco citato Galenus, & libro secundo de sympt. causis ca. vlti. exponit.

ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Etiam si nōdum tēpus acceperint.) Variāt hoc loco Græci codices. Aldinus enī ita legit, καὶ μάλλον εἰ τὴν χρόνικόν, id est, & magis si diuturna fuerint, scilicet hęc duo symptomata, timor & tristitia, significabūt melācholiā. Quę certe lectio à veritate ipsa nō abhorret. Quanto enī diuturniora fuerint hęc symptomata, tanto magis melancholiā præferēt. Alii codices habent, καὶ μὴδέπω τὴν χρόνικόν, hoc est etiā si nondum fuerint diuturna. Quę itidem vt prior lectio, veritati cōsona est. Nam metus & mœstitia nōnunquā, etiā si non diu durauerint, melancholiam tamen significant, quod experientia quoque ipsa cōfirmat. Quando multi visi sint qui antea satis læti ac hilares, mox autē tristes facti, melancholiam inciderint. Hęc posteriorem lectionem secutus est Leonicens, & antiquus interpres, qui locū hunc ita conuertit: Et si hęc accidentia non diu morentur. Insaniam significabunt.) Græcè est μελαγχολίαν ἐνδείκνυμεν, melancholiam portendent.

APHORISMVS.

XXIII.

Ἐντέρω ἢ διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, & συμφορῇ.

Si quod ex tenuioribus intestinis præcisum fuerit, non coalescit.

Quoniam idem paulo suprà, nēpe aphorismo. 18. huius sectionis dixerit Hippocrates, videtur temere hoc loco hęc denuò esse inserta sentētia. Quę quum ibidem à nobis sit abunde enarrata, nō est cur hīc eandem iterum explicemus.

APHORISMVS.

XXV.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν καταχέμενον εἰσω πέπεισται, & ἀγαθόν. ἔσωθεν ὃ ἔξω, ἀγαθόν.

Erysipelas exterius effusum verti introrsum, nō est bonum: ab interioribus autem foras, bonum.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

5. Aph.
45.

Erysipelas ab externis partibus ad internas non propellendum.

Erysipelatis exemplo docet Hippocrates, bonum esse ut omne malum corporis à nobilioribus partibus, & ab interioribus ad ignobiliores atque exteriores vertatur. Cōtrà vero malum esse, si ab externis partibus ad internas transmutetur. Quippe internis & principalioribus partibus innatum erysipelas, vitæ periculū adfert. Contrà in externis ac ignobilioribus ortū, nullius momenti incommodum intert. Hinc est quod suprà dixerit: Si mulieri gravidæ in vtero fiat erysipelas, letale. Et libr. 3. Prog. aph. 20. Maxime vero potest ab ea secunda valetudo cōtingere, si robur simul & ceruicem & pectus comprehendat, neq; ad interna recurrat erysipelas. Si vero neque in diebus iudicatorijs dispereat delatūve erysipelas, neq; ad exteriores partes conuertatur tumor, neque pus screat, mortem significat: Et ibidem: Tutius est tumorem & ruborem in externas partes maxime conuerti. Ex hoc itaq; aph. discendū erit, quàm plurimum errent medici, qui erysipelas extrà in cute apparens, intempestiue per frigida & reprimentia medicamenta ad interiora, & partes principes propellunt: quum consultius sit, ut quicquid est illorum humorum à quibus erysipelas nascitur, ab iis quæ principatum in corpore habent partibus, ad exteriora euocetur, quàm ut hac ratione ad ipsas protrudatur. Naturæ itaque exemplo discamus, melius esse, in externis esse erysipelas, aliudque quodcūque malum corporis, quàm in internis.

APHORISMVS.

XXVI.

Ὅσοις ἐν τοῖσι καύσοις ζόμοι γίνονται, παρακοπή λύει.

Quibus in ardentibus febribus tremores fiunt, iis delirium succedit.

Multi huic Hippocratis aphor. ex vocibus quibus in eo vitur parum recte intellectis, peruerfas assignunt interpretationes. Nos Galeni expositionem, quæ haud dubie legitima & germana est, sequemur. Statuimus itaque hunc aphorismum, perinde atque præcedentem, esse exemplum aliquod sermonis vniuersalis, eius nempe qui est de humorum noxiorum in febribus ab vna corporis parte in aliam translatione. Quippe in eo docet

docet Hippo. q̄ in febribus ardentibus, quarū causa est intra
 vasa, nonnunquam transferatur ad nervos, & tum faciat τρε-
 μος, hoc est tremores. Est autem tremor, Gal. lib. 2, de Sym. Tremor.
 causis ca. 3. teste, malum quod ex duobus perficitur motibus:
 vno quidem, dum cogitur membrum ob morbum atque gra-
 uitatem ad inferiora repere: altero, dum sursum à facultate Musæ er-
 fertur. Quare Brasauolus & alij quidam errant, qui per tre-
 morem hic Hippocratem rigorem intelligere cēsent, quum
 rigorem à tremore plurimum differre cōstet. In eum autem
 errorē non alia de causa lapsi sunt, quàm quòd viderint Hip-
 pocratem hic vti verbo λύει, hoc est soluit. Quare idem hoc
 loco illum dicere arbitrati sunt quod suprā, nempe sect. 4.
 apho. 58. vbi dixit: Qui ardente febre correptus est, si rigor
 succedat, à morbo liberatur. Non animaduertunt aut, quòd
 tamen in Commentariis etiam suis monuit Galenus, impro-
 prie hoc verbum λύει vsurpasse Hippocratem. Nam transla-
 tis humorib. noxiis à venis ad nervos, subinde per consen-
 sum afficitur cerebrū, deliriūque sequitur, quod certē non
 tantum non soluit prius malum, atque adeò hominem libe-
 rat, sed eo etiam peius & periculosius existit. Hinc vt istam
 ambiguitatem tolleremus, hanc postremam aphorismi par-
 tem ita conuertere voluimus: Iis delirium succedit. Nam, vt
 Galenus in Commentariis attestatur, quæ succedunt mor-
 bis, eorūmq; constitutionem non soluunt, & hominem non
 prorsus liberant, hæc Hippocrates haud ait soluere. Verba
 eius hæc sunt: ταῦτά γ' ὀνομάζειν εἴωθεν οἱ ἰπποκράτης ἐπιγε-
 νόσθαι τὰς λύει αὐτῶν τῶν κατὰ σκευὴν, ὅσα τελείως ἐκθροαπδύ-
 τὸν ἄνθρωπον, & ὅσα γεννᾷ πᾶθος ἐνδον & δὲν ἥττον τοῦ
 πρόσθεν ὡς κίνδυνον. Quæ verba ideo recitare volui, quod Interpre-
 tis lapsus.
 non satis recte ab interprete conuersa sint. Ita enim reddenda
 latinitati erant: Hæc enim quæ nonnullis succedunt, Hip-
 pocrates nominare consuevit, soluere eorūdem constitutio-
 nem quæ perfecte hominem sanāt, & minime quæ alterum
 malum priori non minus periculosum generant. Hæc quidē
 brevis, attamen perspicua, & Galeni interpretationi consen-
 tanea huius est sententiæ expositio.

APHORISMVS.

XXVII.

Οἵ οἱ ἐμψυοί, ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται, ἢ τέμνον-
 ται,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ται, ἐκρυέντος τ' αὐτοῦ, ἢ τ' ὑδατος ἀθρόου, πάν-
τως ἀπόλλυνται.

Qui suppurati, aut aqua inter cutem correpti
vruntur, aut secantur, si pus aut aqua confertim ef-
fluxerit, omnino intereunt.

Confertae
vacuatio-
nis noxiae

Suppurati
secandi &
urendi.

Aqua in-
ter cutem
laborantes
secandi
aut urendi.

EXemplo suppuratorum, & aqua inter cutem laboran-
tium, confertas vacuationes esse noxias, imò letales,
Hippocrates hoc in loco ostendit. Quippe suppurati
si vruntur, vt Hippocratis ætate solenne erat, confer-
timque pus effluit, omnes moriuntur. Id quod etiam contin-
git hydropicis, vbi confertim aqua vacuata fuerit. Suppura-
tos autem esse secandos, aut vrendos, Hippocrates in libro
de Interioribus malis, quem Galenus in Commenta. librum
magnum de Malis alio nomine appellat, diserte docet, ita
scribens, ἢ ῥά γη τὰ πύα ἐς τὰ στήθεα, ὅπῃ ἢ σοι δοκῇ ἀπο-
σημαίνειν, ἐκεῖ σὲ μάλιστα ταμῶν, ἢ καύσας ἀφίεναι τοῦ πύου
ὀλίγον τὸ πρῶτον, Si pus in thoracem prorumpat, quā tibi
monstrare videtur, illic potissimum secans aut vrens, primū
exiguū puris emittito. Quibus sanè verbis nō tantum do-
cet secandos aut vrendos esse suppuratos, sed etiam pus non
confertim, sed paulatim esse educendum. Qua vero ratione
vstio & sectio in suppuratis fieri debeat, docet Paulus Aegi-
neta libro sexto ca. 44. Cornelius quoque Celsus lib. 3. cap.
22. vt non sit opus hīc ea longius repetere. Cæterum aqua
inter cutē laborantes, ascite præsertim, esse secandos & vren-
dos, Hippocrates quoq; in libro de Locis in homine iis ver-
bis docet: φάρμακα, inquit, πικρὰ σικκὰ ὕφ' ὧν ὕδωρ καθαί-
ρεῖται, καὶ σιτία τὰ φλεγματώδεα διδόναι. ἢ ῥ' ἐμὴ δὲ μὴ δὲ
οὕτω ῥάων γίνηται, καίειν ὡς λεπτότατα, καὶ ὡς ἐπιπο-
λαιότατα, ὅπως τὸ ὕδωρ ἴσ' χειρὶ δύνη πρίξτε ὀμφαλῆ κήλον,
& ἐς τὸν ὀμφαλὸν μίαν, & ἀφίεναι ἐκάστης ἡμέρης, τῶν νοσημα-
των ὅτι ἀν' ἐπικινδυνότατόν ἐστιν, ἐν τοῦτοις παρακινδυνεύειν
χρή. ἐπιτυχῶν μὲν γὰρ, ὕγια ποιήσεις, ἀτυχίσας δ', ὅπου & ὡς
ἐμελλε γίνεσθαι, τὸ ἔπαθε. παιδίον ὃ χρὴ ὕδρωπα ὥδε ἰᾶσθαι.
τὰ οἰδίουτα & ὕδατος ἐμπλεα, ὁμοίγειν μαχαίρῳ, πικρὰ &
σμικρὰ ὁμοίγοντα. ἐξοίγειν δ' ἐν μέρει ἐκείνῳ τ' σώματος, & πυ-
ρίησι χηρίσασθαι. & αἰετ' ἐξοιγόμενον χρεῖν θερμαντήρῳ φαρ-
μάκῳ.

μακρ. Medicamēta propinato quib⁹ aqua purgatur, cib⁹sq;
maximè pituitosos porrigito. Quòd si verò ne sic quidem le-
uetur, quàm subtilissimè & in superficie maximè vrito, vt a-
qua in circuitu vmbilici emergere queat, per vmbilicum au-
tem minimè extrahito: & emittito quotidie, quoniam mor-
borum periculosissimus est. Oportet autem in illis pericu-
lum facere: si enim succedit, sanum facies. Sin frustratus fue-
ris, quòd, & vt fieri debebat, hoc passus est. Puerorum autē
aquam inter cutem sic curare oportet. Tumidas & aquæ ple-
nas partes gladio aperito, crebro autem & parum aperire
oportet, & in vnaquaque corporis parte, fomentisque vten-
dum, & nunquam non pars aperta calefaciente medicamen-
to linienda. Hæc Hippocrates. quæ quidem Caluus, vt alia
ferè omnia, miserrime transtulit. Nos locum qui in Aldino
codice est notatus asterisco, deprauatū esse putamus. Neque
enim vmbilicus ipse incidendus erit, sed sectiones iuxta vm-
bilicum, & in ambitu eius faciendæ. Quod testatur etiā Hip-
pocrates in lib. de Externis morbis inquiring: τέμνετα δὲ ἢ
παρὰ τὸν ὀμφαλόν, secatur autē iuxta vmbilicum. Cæterum
Paulus Aegineta lib. 6. cap. 50. perspicuè quoq; docet, quo-
modo hydropicorū aqua sit emittenda, nempe ad eū quē hic
Hippocrates præscribit modū. Porro quòd ij moriātur qui-
bus confertim pus aut aqua emittitur, minime mirū: quippe
vnā cū humore spiritus vitalis vacuatur, atq; adeò vires defi-
ciunt, vt copiosius in Cōment. Galenus ostēdit. Præstat ita-
que sensim & paulatim vacuare, ac summo opere cauere con-
fertas, hoc est quæ semel vniuersum educunt vacuationes.

Confertæ
vacuatio-
nes quæ.

APHORISMVS XXVIII.

Εὐνῆχοι ἔ ποδᾶ γριῶσι, ἔ φάλακροὶ γίνονται.

Eunuchi neque podagra laborant, neque calui efficiuntur.

Multi reperti sunt parū certe memores eius quòd
veterū dicta candidè sint interpretanda, qui hoc
loco Hippocratem grauissimum scriptorē repre-
hendere non sunt veriti. Quorum sanè temerita-
tem quum Galenus in Commentariis suis, Hippocratem ho-
nestis & optimis rationibus excusans, satis superque retu-
derit, non est cur in iisdem refutandis temerè nos tempus
pretanda.

Veterum

dicta can-

didè inter

pretanda.

L iiij denuò

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

denuò teramus. Rationem autem nominis eunuchi, quòd plerique eam non satis tenere videātur, paulò accuratius explicabimus. *Εὐνῆχος* enim Græcis, vt etiā Institutiones græcæ lib. 1. de Adoptionibus testantur, nomen est generale, & in tres species diuiditur. Quoniam eunuchorū alij sunt spadones, quidā thlibiæ, aliqui castrati. Et castrati quidē sunt, quibus ante pubertatem membra virilia, hoc est non solum testes, sed & totus coles ipse, execta sunt, aut qui naturaliter sine testibus progeniti sunt. hi penitus non arrigunt: ideóq; propriissime eunuchi dicuntur Græcis, qui apud Latinos sunt castrati. *Εὐνῆχος* enim Græcis, Phauorino teste, appellatus est ἀπὸ τοῦ τῶν εὐνῶν ἔχειν, hoc est ab eo quòd lectum reginarū ac virginum custodiāt. ἔχειν enim illis idem quòd φυλάσσειν significat. Vel, vt aliis placet, παρὰ τὸ εὐνῆχειν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῶν ἀφροδισίων. οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τὰ ἀφροδίσια ἀνόητα ἐκάλεσαν, ab eo quòd bonæ sunt mentis, & à venereis semoti. veteres enim Græci venerea ἀνόητα vocabant. Sic Lucianus in Pamphilo, eunuchos ab ipso statim ortu exectos esse tradit, vt nihil virile vnquam experiri possint. Thlibiæ vero sunt, quibus à nutrice, vel forsitan matre attriti sunt testes, eo modo vt generare haud queant. Dicti ἀπὸ τοῦ θλίβειν, id est ab atterendo. Alio nomine Thlasiæ & Thladiæ, ἀπὸ τοῦ θλάειν, quod testes illorum fracti sint. Hos etiam inter eunuchos haud secus quàm castratos recenset Paulus Aegineta lib. 6. cap. 68. & collisionis seu attritionis modum docet, inquiens: Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ folium collocantur, deinde vbi corpora eodem folio fuerint relaxata, digitis testiculi premuntur, vsque dū aboleantur & euanescant, nec contrectari amplius possint. Qui hanc testiculorum attritionem sunt experti, nonnunquam venere rem appetunt, parte aliqua, vt verisimile est, testiculorū inter atterendum delitescēte. Spadones tertium eunuchorum genus, qui Græcis etiam ἑσπασαδισαῖοι dicuntur, Gal. lib. 15. de Vsu par. corp. hum. ca. 3. teste, sunt quibus meatus pudendi per quem semen eiaculatur, propter vinculum quod ad virgam habent, contortus est. Generare itaque non possunt, non quòd semen fœcundum non habeant, sed quòd in virgæ flexibus hærens, ferri prorsum nequeat. Quam ré curatio ipsa comprobatur, vinculo enim absciso generant. Quam quide n

quidem Galeni sententiā confirmant ea quæ scribit Cælius lib. Lect. ant. 18. cap. 10. in eum modum: Quibus meatus habitu suo naturali priuantur, vel quia occæcati sunt qui ad penem tendunt, quod spadonibus euenit, vel etiā aliis de causis, iis semen in sedem cōfluit, &c. Quare rectissime in Institutionibus Græcis spadones esse definiūtur, qui propter aliquod vitium membrorum genitalium liberos procreare nō possunt, sed eo sublato liberos generant. Minus itaque rectè Iurisc. ff. de verb. sig. l. spadonū, generalem esse spadonis appellationē tradit. Diuersum enim paulo antè ex Gal. & Instit. Græcis cōprobauimus, nempe spadonis appellationē minime esse vniuersalem, sed particularem atque eos priuatim qui vinculum quod ad virgam est cōtortum obtinēt, significare. Errant quoque nonnulli Iuriconsultorum, qui spadones esse scribunt, quibus exēta sunt virilia. & dici ἀπὸ τοῦ ἀσπιδίου, id est euellendo, cōtendunt. Quinetiā nomē ipsum docet, Græcis ἀσπίδες esse quos diximus. Sic enim appellarunt ἀπὸ τοῦ ἀσπιδίου, hoc est cōuellendo, quod scilicet vinculum quod ad virgam habent, pudendum sic conuellat, ut meatus eius contortus semen intus retineat, nec extra ferri sinat. Hæc duo eunuchorum genera, spadones potissimū, reginis olim, & aliis mulieribus, quæ iniri volebāt, nō pārere, in deliciis erāt: nā perpetuò ferè arrigunt, neq; mētula sunt emortua, quod nihil vnquam emittant, sed tātum arrigant. Quod Satyra sexta Iuuenalis iis innuere verbis voluit:

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quod abortiuo non est opus.

Has tres eunuchorum species eò prolixius explicauimus, ut haberent etiam medici quod hac in re certi responderent Iuriconsultis, dum de Adoption. disputant. Hoc autem loco loquitur Hippocrates de prima specie eunuchorum, qui Latinis castrati vocantur. ij enim Hippocratis ætate neque podagra laborabant, neque calui fiebant, propter rationes à Gal. in Comment. abunde expositas: quas nos in nostris annotationibus paulo pōst latius prosequemur.

ANNOTATIONES IN GALIENI COMMENTARIOS.

Propter naturæ humiditatem.) Rectè ita conuertit interpret.

Institutio-
num Græ-
carum ma-
gna com-
moditas.
Iuriscōsul-
tus nota-
tur.

Spadones
unde dicti

Spadones
reginis o-
lim cur in
deliciis.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Aldinus pres. legendum enim erit *Ἰὼ τὸ ὑγρόν*, & nō vt habet Aldi-
Galenus co- dinus codex, *Ἰὼ δὲ ψυχρόν*. Nam caluitiei causa præcipua,
dex Græ- Gal. lib. 1. de comp. med. localium ca. 1. teste, est inopia hu-
eus emen- morum ex quibus capilli nuttiri cōsueuerunt. Quum igitur
datus. testium exectio eunuchos mulieribus similes, hoc est natura
Eunuchi humidos, reddat, minimè mirum eos non caluere. Hinc est
quare non quòd Arist. li. 5. de Gene. animal. ca. 3. ita scriptū reliquerit:
caluescūt. *Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὃς γίνεται φαλακρὸς, Ἰὼ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θήλυ μεταβάλλει,*
Eunuchus non caluescit, quòd in fœminam mutetur. Eandē
etiam causam cur non caluescāt eunuchi, affert Philotheus,
qui inter cætera ita scribit: *ἐπειδὴ θηλυγενεῖς εἰσὶν, καὶ ἔχουσιν*
πολλὴν ὑγρότητα πλεονάζουσαν, καὶ ἐπιρέουσαν τοῖς θριξίν,
διὲς ἧς αἱ τρίχες τρέφονται καὶ πληθύνονται, quandoquidē fœ-
minei generis sunt, multāmq; humiditatē redundantem ob-
tinent, & ad capillos fluētē, ex qua capilli nutriūtur & au-
gentur. Verum existit.) Græcè, *ὡς ἀληθές*, verū erat. Pro-
Eunuchi pter immodicum ociū, &c.) Hippocratis itaque tempore tri-
Hippocra- bus potissimum de causis eunuchi nō laborabant podagra.
tis tempo- Primò, quod non vterentur prorsus ocio, sed mulieribus in-
rib. cur po- seruiebāt. Secundò, quia non vtebantur coitu, qui neruosas
dagra non partes, præsertim articulos ac pedes, maxime vbi immodi-
laborabāt. cus fuerit, plurimū debilitat. Tertiò, quòd moderata victus
ratione vtebantur. Nunc quum contrā omnia faciant, nihil
mirū eos podagra quoque laborare. Offendunt.) Variant
hoc loco exēplaria Græca. Nonnulla enim habēt *πλήττει*.
Eam lectionem in sua conuersione secutus est Leonicensus.
Aliqua legunt *πληθεύει*, cōplent. Vtraque lectio vera. Nam
si imbecillem neruosam substātiā faciūt, atque offendunt,
subinde etiam superuacuis cōplent. Ad imbecilliores enim
Vinum ro partes corporis superuacua detrudūtur, vt copiosissime lib.
ustum & 3. de Naturalib. facul. Gal. docet. Vina potētia.) Nihil est
coitus po- enim in rerum natura quod podagram magis excitet, atque
dagra ge- vini robustioris, maxime si ieiunus id bibat, potio, & immodi-
nerant. cus coitus. Quod postremum libri secundi Epigram. ele-
gantissime ostendit iis quidem verbis: *Λυσιμελὲς Βάκχος, καὶ*
Λυσιμελὲς Ἀφροδίτης, γεννᾷται θυγάτηρ Λυσιμελὲς ποδάγρα.
Quo nihil aliud significatur, nisi quod ex Baccho & Ve-
nere, membra corporis eneruantibus, nascatur Podagra fi-
lia, quæ & ipsa membra soluit, & eneruat. Quum itaque po-
dagra.

dagra nō inuadat nisi eos qui affluunt diuitiis, perpetuōque ocio & luxu omnis generis vtuntur, raro, vel nunquam pauperum edes ingreditur. Quod eleganter eodem in loco scriptum Epigramma significat, iis verbis:

μισόπῳ χε θέλ μὲν πλὺτ' ἀμαρτήρα,
ἢ τὸ καλῶς ἥσσαι πᾶν τὸ ἐπισαμνῆ.
εἰ δ' καὶ ἄλλοι τοῖσι ἐπιὶ χορμῆν ποσὶ χαίρει,
ὁ πλοκορεῖ μ' οἶδας, καὶ μύρα σοι μέλειται.
τὸρ περ καὶ σέφανός σε, ζ' αὐσονί' εὖ πόμα βάλλει·
ταῦτα παρὰ πῶχοις γίγνεται δ' ἐποτε.
τ' ἐν καὶ φεύγεις πονίης τὸν χάλκεον δ' ὄρμ,
τὸρ πη δ' ἔς πλὺτ' περὶ πόδας ὅρ χορμῆν.

Hoc Alciatus sic conuertit:

Diua beatorum domitrix, inopēsque perosa,
Quæ lautè vitam ducereque vbique soles,
Et gaudes residens alienis inuida plantis,
Stant vnguenta tuis textaque fecta comis.
Et larga Ausonij te oblectant pocula Bacchi,
Quorum pauperibus copia nulla domi est:
Ergo inopum meritò scrupos, loca & aspera vitas,
Diuitis in pedibus sed bene culta sedes.

APHORISMVS XXIX.

Γυνὴ δ' ποδλαγρίᾳ, ἢ μὴ τὰ κατὰ μῆνια αὐτῇ ἐκλείπη.

Mulier podagra non affligitur, nisi menstrua deficient.

Est & hæc sententia ex earum numero quas cādide interpretari decet: quòd scilicet ætate Hippocratis verissima fuerit, nunc, propter victus intemperantiam, minime, quemadmodum Galenus etiam in Commentariis suis annotauit. Mulieres enim quia tum moderata victus ratione utebantur, & sobriæ viuebant, podagra non corripiebatur, nisi præter naturam illis menstrua supprimerentur, superuacuis scilicet tum non vacuatis per vterum, sed ad partes imbecilliores ac ignobiliore à natura detrufis. Quare Hippocratis etiam seculo propter retentos menses mulieres podagra laborabant, & nulla alia de causa. Hodie plurimæ, etiam mensibus promanantibus, propter causam paulò

Mulieres
Hippocratis
ætate
podagra
non corripiebatur.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

paulo ante dictam, podagra affliguntur. In Cōment. vbi interpres Galeni cōuertit, ex sola partium imbecillitate, Græcè legitur ἐν μόνῃς τῇ μορίῳ ἐν παθείας, ex sola partiū ad patiendum habilitate: quod idem est. Nam tum vt affligantur facile partes sunt aptæ, quum imbecilles fuerint.

APHORISMVS XXX.

Γαῖς ἔ ποδαγριᾶ, πρὸ τ' ἀφροδισμῶ.

Puer podagra non laborat, antequam venerē vti incipiat.

EXemplo puerorum monstrat, vsum venerorum plurimum momenti habere ad podagrę generationem. Pueri enim ante venerorum vsum non laborant podagra. Neq; enim articulos ac pedes imbecillos prius quàm coeant obtinent, neque etiam, vt Philoth. ait, ἐπ' αὐτοῖς βρασμός γίνετ' ἀποχῇ τῇ ἀφροδισίων. μὲν γὰρ τὸ ἀφροδισιάζειν ποδαγριῶσι, ὅδ' λόγῳ τῶ βρασμοῦ ἔ τ' κινήσεως τῶν ἀφροδισίων, ἀπὸρχυσιν ποιοῦν τῶν ὕλων, ἔ καὶ ἀδελφισισι τὰς πόδας, εἰ τὴ χειρὶ αὐτοῖς διπαθεῖς εἶναι, ἔ τὴν ποδάγραν ποιοῦσιν, in ipsis cōcussio fit propter venerorū abstinentiā: post verò veneris vsum podagra laborant, ratione cōcussionis & motus venerorum, quæ quidem materias fundunt, pedesque lædunt, potissimum si ipsos habiles esse ad patiendum cōtingit, ac podagram efficiunt. Puerorum itaque exemplo qui coitus abstinencia à podagra immunes sunt, moniti adulti etiam, immodicum veneris vsum fugiant, modo à podagra securi esse cupiant.

Veneris
usus poda-
gram af-
fert.

APHORISMVS XXXI.

Ὀδυνάας ὀφθαλμῶν ἀκρηβόποσιν, ἢ λυξόρ, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοζμία, ἢ φαρμακίη λύει.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum purgatorium soluit.

Remediorum quibus oculorum dolores sanantur, quinque genera hoc loco Hippocrates tradit, idque citra ullam limitationem adhibitam. Quare diligenter cōsiderandum erit, quandoquidem illa nō omnibus simul doloribus conueniant, in quibus singulū eorum

rum affectibus vtile sit. Quod nisi fecerimus, nihil prorsus
 utilitatis hæc Hippocratis afferet sententia. Quare is verbo-
 rum Hippocratis sensus erit. Aliquos dolores oculorū meri
 potio soluit, alios balneum, hos fomentum, illos sanguinis
 missio, &c. Meri itaq; potio sanat eos dolores qui ex copia
 sanguinis crassioris in venulis oculorum, citra plenitudinē Meri po-
 totius corporis cōtenti procreātur, quemadmodum in Cō. tio quos
 suis Gal. fusius testatur. Quod etiam confirmat Paulus Aeg. dolores sa-
 lib. 3. cap. 22. vbi inter cætera sic scribit: In quibus sanguis nat.
 crassus oculorum venulas intendit, citra plethoricum totius
 corporis affectum, vini potione vtendum est, quod possit
 calefacere, vacuare, & obstructions tollere. Tale autē est,
 vt Aetius etiam li. 7. cap. 7. attestatur, colore fuluum, substā-
 tia tenue, & ætate antiquū. Quinetiam Philotheus scribit &
 κραττοσίαν τῷ θερμαίνειν, & λεπύνειν καὶ διαφορεῖν τὴν ὕλην
 meri potionem calefaciendo, extenuādo, & discutiendo, ma- Balneū
 teriam conferre. Balneum vero conducit, Galeni in Cōmen-
 tariis testimonio, iis oculorum doloribus, qui ab acris hu-
 moribus ad oculos fluentes, citra corporis plenitudinē, oriū-
 tur. Intelligit autem balneum aquæ dulcis, quod vt Paulus
 lib. 1. cap. 51. scribit, dolores mitigat, acresque humores, Ga-
 leno lib. 3. de Tuend. sanit. cap. 3. teste, euocat, atque contē-
 perat. Fomentum autem prodest, vbi nihil omnino confluit Fomentū.
 in oculos. tum enim quod in ipsis est superuacuū discutiens,
 sanitatem affert, vt. copiosius in Commen. Gal. tradit. San-
 guinis missione autem vtendum inter initia statim, vbi ple-
 nitudine corpus vniuersum laborauerit. Incidendaque hu-
 meralis vocata vena, & ea quæ secundum rectum oculi ma-
 le affecti existit, quemadmodum luculenter Galenus ca. 16. cc
 libri de Curandi ratione per sang. miss. docet, in eum scri-
 bens modum: Oculorum persæpe grauissimos dolores è di-
 recto venæ quam humeralem nominant sectio, intra horæ Purgatio.
 vnius spacium compescuit. Purgatio vbi malis succis refer-
 tum corpus fuerit, κακοχυμίαν Græci vocant, utilis erit, quā
 pro redundantis humoris qualitate seu specie variare conue-
 nit. In Comment. Galeni, vbi interpretes conuertit acutos hu-
 mores, Græcè est δριμέων, hoc est acres. Vbi idem transtulit,
 per infrigidantia torpescere: Græcè legitur, ὅλξ τῶν νερ-
 κωτικῶν, per stupefaciētia. Et vbi est, cessante inflammatio-
 ne;

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

ne: Græcè habetur, μὴ τὸ πᾶν σάσθαι τὴν ὀφθαλμίαν, cessatè lippitudine. Vbi est tota die, adiiciendum, sæpius: quia Græcè est, πεπεραῶς πολλὰς δι' ὅλης ἡμέρας. Vini potione.) Omissum est, vt. Græcè em̄ legitur, οἷνς χρῆσθαι πόσει. Obstructiones aperire.) Græcè est, ὥς ἄσας ἐκφράττειν, ea quæ obstitunt instillantve soluere. Sanguine redundante.) Græcè est, πλεθωρικῶς ὄντος. Porro hæc Hippocratis sententia multis locis citatur à Galeno, præcipuè vero lib. 6. de Simplic. medic. facul. ca. de Abrotono. libro tertio The. meth. cap. 2. libro secundo de Diff. feb. cap. 11.

APHORISMVS XXXII.

Τραυλοί ἐπὶ Διγέρσεως μάλιστα ἀλίσκονται μακρῆς.

Balbi.

Balbi ab alui profluuiio longo maxime capiuntur.

Qui sint proprie balbi, & quibus de causis balbuties, quæ Græcis τραυλότης & τραύλωσις dicitur, accidat, quodque de ea quæ ob multam humiditatem fit, hoc loco Hippocrates loquatur, & alia quæ ad huius aphorismi intelligentiā faciunt, abunde Galenus in Commentariis suis docuit, vt non sit necesse nostra explicatione. Sensum igitur tantum verborum Hippocratis adferemus paulo pleniorē, hunc nimirum: Quum balbi, de quibus hic sermo est, natura humidius iusto cerebrum habeant, fit vt ab eo subinde in ventriculum humida illa excrementa defluant, quapropter vt longo alui profluuiio capiuntur necesse est. Hoc est, si balbi corripiuntur alui profluuiio, longo potissimum capiuntur. Et hoc quidem Hippocrates per hanc vocem maxime voluit innuere.

ANNOTATIONES IN Galeni Commentarios.

Verum siccitas tāta nulli inesse potest, &c.) Accidit quidem vt interdum ob linguam vehementer exiccatam, veluti in ardentibus febribus, balbuties fiat: ea tamen non diu durat, cum morbo enim abit. Nulli enim eorum qui secundum naturam se habent, tanta potest inesse siccitas, vt illam balbuties sequatur. Si igitur hæc accidit, fit non ratione naturalis siccitatis, sed morbosæ, ideoque cessante morbo, & ipsa cessat balbuties. Quod eis potest accidere.) Sic in Græcis quoque

que codicibus legitur, αὐτοῖς. quare ad musculos referendum. *Græcus* erit: Quod si fit, in sequentibus non recte legetur λαμβάνει, *Galenus* hoc est suscipit: sed legendum erit λαμβάνουσι, id est suscipi- *dex emat* unt, scilicet muscoli. Et hanc lectionem confirmat antiquus *culatus*. interpres, qui locum hunc ita conuertit: vel neruorum ad la certos à cerebro venientium. Sin aliquis λαμβάνει planè esse legendum contendat, necesse erit ut pro αὐτοῖς scribat αὐτῶν, id est ei, linguæ nimirum. Et tum iterum constabit sensus, nempe in balbutie musculos linguæ non posse firmari, & stabiliri, vel propter suam, vel neruorum, quos à cerebro recipit, imbecillitatem. Ut qui alteram sui tunicam.) Internam scilicet, communem habeat ad linguam, aliasque oris partes, quemadmodum copiosius libro quarto de Vsu par. Galenus ostendit.

APHORISMVS XXXIII.

Οἱ ὀξύρεγμιώδεις ἔπ' ἀνυλὴ πλῆθρη τοὶ γίνονται.

Qui acidum ructū habent, raro pleuritici fiunt.

Pro pleniori huius sententiæ intelligentia, initio qui *ὀξύρεγ-* sint *μιώδεις* nobis explicandum erit, quod ple- *μιώδεις* rosque in huius vocis enarratione plurimum & turpi ter errare sciam, dum eos esse ructantes acidum affirmant, qui malo illo, quod Germanis der Sodt dicitur, laborant: qua re nihil ineptius dici posset. Quippe *ὀξύρεγμιώδεις* Græcis, ut in Comment. testatur Galenus, sunt, qui acido ructu, qui Græcis *ὀξύρεγμία* appellatur, laborant. Acidus autem ructus est, qui acidum saporem refert. Hic certe, ut lib. *ὀξύρε-* 3. de Sympto. causis cap. 1. testatur Galenus, fit, quando cibi *γμία.* à frigore, aut pituitosis humoribus in ventriculo corrumpuntur. Quod Philotheus etiam confirmat in eum scribens mo- *Accidus* *ructus.* *ἂν ὀξύρεγμία γίνῃ ἢ δὲ ψύειν ἔσται πρὸς τὴν γαστέρα, ἢ δὲ φλεγματικὸν χυμὸν ἐν αὐτῷ ὥστε κῦται τὴν γαστέρα πλεονάζοντα.* Acidus ructus fit aut ob frigiditatem ventriculi, aut pituitosum humorem in ventriculi amplitudine redundantem. Si itaque acidus ructus propter causas iam commemoratas fit, nulla ratione potest dici der Sodt quod scilicet malum hoc à calidis potius & biliosis fiat excrementis, adeoque non acidum, sed ut Galenus loco citato testatur, *κνισωδὴς*, id est nidorosum excitet. Et quum in hoc malo vehemens fiat oris *ventri-*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

καρδω- γμός. ventriculi morsus, generatim quidē sub eo malo quod Græcis, Hippocrati præsertim, *καρδωγμός* dicitur, cōplecti potest. Est namque cordis morsus, Galeno sect. 4. aphorismo. Commen. 17. teste, oris vētriculi vitium. Proinde quū cordis morsus, Galeno ibidem autore commune sit omniū humorum mordacem habentium naturam symptoma, huius quidem species erit malum quod Germani den Sodt nominant. Priuatim autem hoc mali genus, vt testis est Galenus lib. 8. de Compo. medi. localium cap. 3. *ἐγκαυσις τῆς στομάχου* Græcis, Ardor stomachi latinis dicitur. Sentit nanque is qui eo laborat, Galeno ibidem autore, *πολλὴ θερμασίαν*, id est multum caloris, seu ardorem circa os ventriculi: quod Galeni tempestate, vt idem libro quinto de male affect. lo. cap. 5. attestatur, *στόμαχος* dicebatur. Est itaque vitium oris ventriculi Ardor, distatque ab eo quod Græcis *καῦμα*, hoc est æstus ventriculi appellari solet. Hoc enim proprie fit, vt testis est Galenus sect. iam citata aphoris. Commentario. 65. quando flaua bilis in ventriculi tunicis ebullit & effereuescit. Quare malum quod *καῦμα* vocant, ad ventriculum pertinet, *ἐγκαυσις* autem ad eiusdem osculum. Hic certe clarum est, malum prædictū non esse *ὀξύρεγμίαν*, id quod pueri etiam deprehendere possunt, ita vt non sit necesse nos in manifesti erroris confutatione longiores esse. Cæterum quum acidum rustantes sint natura pituitosi, & pleuritis biliosos maxime inuadat, ideo rarò admodum acida rustantes pleuritide corripuntur, quemadmodum copiosius in Commentariis suis Galenus ostendit. In quibus vbi interpres transtulit, cum flauis ac rufis: Græcè est *ὁ χροῖς τε ἔξανθοῖς*, pallidis ac flauis. Quem quidem interpretis errorē, iam sæpe indicauimus.

Interpretis error.

APHORISMVS XXXIII.

Ὅσοι φαλακροί, τῷ τέλει κίρσοι μεγάλοι ἐγίνοντο. ὅσοις ὁ φαλακροῖς ἐξοικίρσοι ἐπιγένωνται, πάλιν ἐβίβοντο διασέες.

Qui capillorū defluuio laborāt, iis varices magnæ nō fiūt: quib⁹ vero capillorū defluuio laborātibus varices superuenerint, iis capilli denuò nascuntur.

Et

ET hæc sententia Hippocratis est, quæ candidè interpretanda erit: quod nimirum abusus sit voce φαλάκρωσις, quæ Græcis caluitium proprie significat, pro μαδάρωται, ut Galenus in Commentariis quoq; monuit. Et si autem μαδάρωσις proprie defluuium pilorum in palpebris denotat, tamen interdum, ut hoc loco, etiam capillorum defluuium significat. Hinc μαδάρος Græcis, Phauro-rino autore, est ἀραιότριξ, & ψεδνός, hoc est raris capillis præditus. Quocirca φαλάκροι, vocem hic non, qui calui sunt, ut cæteri interpretes fecerunt, sed qui capillorum defluuiio laborant, conuertimus, ut Hippocratem, aut alium qui huius aphorismi autor fuit, à mendacio vindicaremus. Quod vero hæc vox improprie hic vsurpetur, Philoth. quoque iis testatur verbis: φαλάκρὸς λέγει νῦν, & τὸς κηρίως, ἀλλὰ τὸς δὲ πάλθος ἐκπῶσιν τριχῶν ὑποσάντας, οἷον τοὺς δι' ἀλωπεκίαν, ἢ ὀφίασιν, nunc caluos appellat, non eos qui proprie ita nominantur, sed qui ob malum aliquod capillorum defluuiū patiuntur, veluti propter alopeciam, aut ophiafin. Qui igitur capillorum defluuiio laborant, iis magnæ varices non fiunt, quòd tum vitiosi humores ad caput, & non ad crura ferantur: Si vero iis qui capillorum defluuiio laborant, varices successerint, iis capilli denuò nascuntur. Nam vitiosi humores qui antea radices capillorū corruerant, nunc ad crura transferuntur. Quemadmodū enim stirpes alienis naturæ ipsarū humoribus occurrētes pereunt: sic etiā capilli, ex humiditate qua nutriūtur prauitate corrumpuntur, ut copiosius lib. i. de compo. medi. localium cap. i. Galenus docet. In Cōmentariis Galeni ubi interpres cōuertit, quasi neq; illa quæ sint manifesta noscentibus: Græcè est, ὥς μηδὲ τὰ φανερὰ γινώσκουσι, quasi non sint manifesta etiam iis qui iudicio valent.

APHORISMVS XXXV.

Τοῖσιν ὕδρωπικοῖσι βῆξι ἐπιγνομένη, κακόν.

Aqua inter cutem laborantibus, si tussis superueniat malum est.

TUssim quæ ratione aquæ inter cutem accidit, Hippocrates malā, imò letalem esse innuit, idque merito sanè. Quippe aquosum humorem ita adauctū significat, ut iam asperam arteriam occupet, atque

M adeò

φαλάκρωσις.
μαδάρωσις.
μαδάρος.
φαλάκροι.

Calui.

Capillorum
defluuii
causa.

Tussis hydropicorū
cur mala.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

adeò suffocationis periculum immineat. Non autem temere à nobis dictum est, ratione aquæ inter cutem. Nam si alia de causa, verbi gratia, propter destillationem à capite, aut fumum, aut puluerem, hydropicis accidat tussis, letalis non est. Id quod per hanc vocē ἐπιγινόμενῃ Hippocrates significare voluit, vt in Cōmen. suis Galenus copiosius explicauit.

APHORISMVS XXXVI.

Δυσχερὶς φλεβοτομὴ λύει· τέμνειν δὲ τὰς εἰσω.

Difficultatem vrinæ venæ sectio soluit: incidere autem oportet interiores.

Non omnē difficultatem vrinæ venæ sectio soluit, sed eam tantum quæ ob inflammationem aut plenitudinem fit. Neque etiam hanc cuiusque venæ sectio tollit, sed eius dūtaxat quæ in cruribus est, & quidē interior, poplitis nimirum vena, aut malleolorum, quod Galenus etiā in Cōmen. docet. Ibidē tamen interpretēs σφυρὸν, nō recte talum conuertit. De quo errore alibi diximus plura. Interior enim vena magis è directo est. Hanc quoq; rationē Philotheus assignat dicens, εἶσω δὲ φλεβὰ τῶν εἰσῶν κατ' οὐθωρίαν, interiorē venam quæ secundum rectū est. Hæ siquidem venæ partium quæ infrà iecur sunt, vteri potissimum & vesicæ, malis conferunt. Quod ca. 18. libri de Curandi ra. per sang. missionem palàm attestatur Galenus, in eum scribens modum: Porro quemadmodum omnes superiores thoracis partes in cubito secta vena iuuātur, sic quæ iis inferiores sūt, illis quæ per poplites & malleolos decurrunt. Sunt autem iis inferiores, coxæ dīx, vterus, vesica. Repetetur hæc sententia in sectione. 7. aphorif. 49.

APHORISMVS XXXVII.

ὑπὸ κυσάγχης ἐχομένῳ ὀδὴ μαχαιρᾶς ἐν τῷ ξαχήλῳ, ἀγαθόν.

Ab angina correpto, si tumor in ceruice fit, bonum est.

Bonū est
mala ad
exteriora
corporis

Anginæ exēplo monstrat, bonū esse vt à partibus nobilioribus ad ignobiliores mala corporis transferantur. Loquitur autē de vehemētiore angina, ideoq; vsus est participio, ἐχομένῳ. Dictum enim iam sæpe est, Hippocraté vtī

hac

hæc voce quū mali vehementiam significare vult. Si itaque *conuertit*.
in angina tumor extrā in ceruice apparuerit, bonum est: hu *ἐχομένη*
mores enim noxiij ab internis ad externa trāsferūtur. Hinc
est quod li. 3. Progiaph. 18. ita scriptum reliquerit: Angina *Aph. 22.*
periculosissima est, celeriterq; enecat, si neque in faucibus, &
neq; in ceruice quicquā apparet. Et paulò pòst: Tuti⁹ est
& tumorē & ruborem in externas maxime partes cōuertī.

APHORISMVS XXVIII.

Ονόσοισι κρυπτοὶ καρκίνοι γίνοντ⁹, μὴ θοραπύειν
βέλτιον. Θοραπυόμενοι γὰρ ἀπόλλυντ⁹ ταχέως. μὴ
θοραπυόμενοι δ⁹, πολὺν χρόνον διατελῶσι.

Quibus canceri occulti fiunt, eos nō curare præ-
stat. Qui enim curantur, celerius pereunt: qui verò
non curantur, longiore tempore durant.

Cancros occultos non esse curandos, hoc loco horta-
tur Hippocrates, eiusque rei causam adiungit, quā
in Comment. subinde Galenus fusius explicat, ut
non sit opus à me repeti. Occultos autem cancos *Occulti ca-*
haud dubie vocat, qui in profundo corporis sunt, nec in su- *cri qui*
perficie apparent. Hi sanè neque medicamentis, neque se-
ctione, neque vstione curandi, quòd ita magis irritentur, &
ulcera ad cicatricem perducī nō possint, aliaque multa sym-
ptomata periculosa sequantur. Placandi igitur potius ac mi-
tigandi, quemadmodum Galenus in Commentariis, Paulus
libro tertio cap. 77. & nos lib. 5. de Sanandis malis corpo-
cap. 15. docuimus, medicamentis dolorem mitigantibus, sa-
niemque eluentibus. Quod si vero occultos cancos sanare
conabimur, efficiemus haud dubiè, ut iis laborantes citius
pereant, quum non curati longiore tēpore perdurare pos-
sent, ut abunde in Cōmentariis suis Galenus docet, ad quos
nunc, ut aliàs semper, lectorem ablegamus, quandoquidem
studio quæ ab illo sufficienter sunt exposita prætereamus.
Accedit qđ curatio cācri sit à Paulo & Aëtio copiose per-
scripta, ut nō sit opus nostrā enarrationē hīc esse longiorē.

APHORISMVS XXIX.

Σπασμός γίνετ⁹, ἢ ἔστω πληρώσιος, ἢ κενώσιος.
ἔστω δ⁹ καὶ λυγμός.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Conuulsio fit vel ab expletione, vel inanitione:
Eodem verò modo & singultus.

*Conuulsio
duæ
causæ.*

*Conuulsio
per cōsen
sum.*

*Spasmus
nō propor
tionatus ad
materiam.*

Duas esse causas conuulsionis, eius quidem quæ pri-
mogenium est malū, hoc in aphorismo docet Hip-
pocrates, nepe expletionem & vacuationē. Non
autem temere à nobis dictū est, conuulsionis quæ
primogenium est malum. Præter hanc enim est conuulsio
quæ per consensum partis alicuius accidit, vbi nimirum ali-
quid à parte primo male affecta ad cerebrum ipsum trāsfer-
tur. Hoc enim quum à se cerebrum depellere conatur, con-
uulsorio motu concutitur. Recentiores barbaram sectantes
medicinam, Spasmodum non proportionatum ad materiā vo-
cant. Cuius appellationis causam lib. 1. de Sanandis corpo-
malis cap. 30. recensuimus. Conuulsionem autē fieri ab ex-
pletione & inanitione, Galen. chordarum exemplo in Com-
men. ostendit. Quod etiam facit lib. 2. de Male affe. locis ca.
2. vbi in hunc modū scribit: Neruorū dolores vtrunque vehe-
menter distēdere possunt, quia ad vtraq; extrema tēduntur,
tū id à quo incipiunt, tū illud in quod finiuntur. Non secus
quàm chordæ in cithara quæ sæpenumero vbi nimis inten-
duntur, disrumpi solent. Quapropter citharistæ, quum instrū-
mēta sua post vsum reponere voluerint, chordas relaxāt. Nā
planè constat eas, à contrariis tum causis tū affectibus inten-
di, siue humidus fuerit ambiens aer, vt rigare ipsas & imple-
re possit, siue vehementer aridus. Ab vtraque enim ambien-
tis temperie, ad vltimam tensionem perueniunt. Proinde re-
cte dixit Hippo. neruorū conuulsiones & à plenitudine, &
ab inanitione euenire, vtpote per quas nerui immodicè sci-
licet tenduntur. Hæc ille. Fusius vero eadem deinde tractat
lib. 3. cap. 5. & lib. 6. ca. 5. atque vtroque hanc Hippo. sentē-
tiā citat. Plura etiā ad institutū faciētia habet Galenus li. 2.
de Sympt. causis cap. 2. vt nō sit necesse plurib⁹ nos hic vt
verbis ad explicandam hanc aphorismi præsentis partē. Cē-
terum quemadmodū cōuulsio duas præcipuas habet causas,
impletionem & vacuationem, sic etiā singultus. Quippe fit
singultus etiam ab aliis causis nempe vbi ventriculus, vt au-
tor est Galen. lib. 3. de male affect. lo. cap. 8. corruptis cibis
mordicus infestatur, aut acrib⁹ humorib. exagitur. Quod

*Singultus
causæ.*

clarius

elarius significauit lib. 5. de Comp. medi. localium cap. 3. in hūc modum scribens: Hippoc. quidē dixit cōuulsionem fieri & ab expletionē & inanitione, adiectumque est aphorismo propemodum in omnibus exēplaribus, ita & singultus. Ego vero in conuulsione tertiam præter vacuationem & expletionem causam, nondum reperi. Singultum vero video etiam citra hæc fieri, nonnunquam ubi acres humores, aut medicamentosæ sanies stomachum mordicant, quos si euomuerint, statim singultire desinunt. Multi quoque medicamentum Diatrionpipereon deglutientes, si confestim vinum superbibant, omnino singultiunt, quorum vnus & ego sum. Præterea cibo etiam in mordacem qualitatem corrupto quidam singultiunt. Quidam etiam quibus os ventriculi refrigeratum est, singultiunt. Maxime vero pueris assidue ut singultiant accidit, tum ex cibi in ventriculo corruptione, tum refrigeratione partis. Hæc Galenus.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Sicuti etiam est motus eorum, &c.) Græcè non recte legitur, ὁπὸρ καὶ τῷ κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἐστὶ κίνησις. Habet vero aliqui codices ὡπὸρ, etiam minus recte. Legendum enim εἰπὸρ, ut sit sensus: quandoquidem etiam ipsis, scilicet musculis, motus sit secundum naturam. Colliuntur.) Græcè est σπασμῶδες, contrahuntur. Singultus concedatur conuulsio stomachi nominari.) Neque enim est absoluta conuulsio, eodem Galeno lib. 2. de Sympt. causis cap. 2. teste. hæc enim solis musculis accidit: atqui neque ventriculus ipse, neque ipsius ostiolum musculus esse censebitur. Stomachum, qui proprie sic appellatur.) Stomachus autē proprie veteribus, ut testis est Galenus li. 4. de Vsu par. corpo. huma. ca. 1. omnis ventris cauiue ceruicem instar isthmi angustam præpositam significabat. Post Aristotelis vero seculum, ut idem Galenus lib. 5. de Male affe. locis ca. 4. scribit, ad οἰσοφάγον, hoc est gulam tantum translata vox est.

APHORISMVS XL.

Ὅσοις ἰπὸ τῆς ἀποχόνδεον πόνος γίνετ', ἅτ' ὁρ φλεγμονῆς, τὰ τέλοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον.

M iij Quibus

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Quibus dolor circa hypochondrium fit citra inflammationem, iis febris succedens dolorem soluit.

Docet in hoc aph. Hip. qui dolores hypochondriorum à febre succedente sanari possint, nepe qui neque à morfu, neque à phlegmone sunt excitati. Accipitur autem vox Phlegmone hoc in loco communiter pro omnib. calidis & dolorificis cum feruore tumoribus. Qua quidem in significatione ab Hippocrate passim usurpatur. Idem igitur illi quod φλόγῳσις denotat, adeoque in se erisypelata etiam, herpetas & carbunculos complectitur. Tria igitur genera dolorum hypochondriorum à febre succedente sanantur, nempe qui propter obstructionem, vel spirituum flatulentum, vel inaequalem intemperiem frigidam fiunt. Quippe febris crassos humores obstructionem efficientes dissoluens & extenuans, flatumque discutiens, atque intemperiem frigidam corrigens, & ad æqualitatem perducens, dolores sanat.

APHORISMVS XLI.

Ὅσοιςι δὲ πύον ἔστιν ἐν τῷ σώματι μὴ ἀποσημαίνῃ, τῷ τέτοιςι δὲ παχύτητά τῃ πύου, ἢ τῷ τόπου, ἢ ἀποσημαίνῃ.

Quibus suppuratio aliqua in corpore abdita non innotescit, iis propter crassitudinem vel puris, vel loci delitescit.

Debus de causis pus in aliqua corporis parte natum occultari posse, hoc in aphorismo Hippocrates docet, nepe propter puris vel loci male affecti crassitudinem. Si enim pus crassum fuerit in profundo manens, nunquam ad circumferentiam mouetur & tumorem excitat, qui nos puris illic latentis commonefacere queat. Sic quoque cutis ipsa sub qua pus coaceruatur, si crassior & densior fuerit, ut est ea que in calcaneo existit, in tumorem attolli non potest, ideoque nos latet. Quare Philotheus non inepte ἀποσημαίνει interpretatur ἀποκορυφῆσαι, id est eminentiam quandam præ se fert. Vtunque autem oculorum adiumento puris generationem deprehendere nobis non liceat, sunt tamen duo alia signa quibus id ipsum cognoscere certo licebit, nempe dolor & febris. Hinc supra dixit:

dixit: Dum pus generatur, dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto. 2. Apho. 47.

APHORISMVS.

XLII.

Ἐν τοῖσι μὲν ἰκτεροῖσι ὃ ἥπαρ σκληρὸν γενέσθαι, πονηρόν.

Morbo regio correptis iecur durum effici, malum est.

Duriciem iecoris in morbo regio accidentem, hoc loco Hippocrates malum esse inquit. Significat enim hæc ipsa vel inflammationem, vel durum tumorem in iecore esse, quorum utrūque malum & letale est. Morbum autem regium à iecoris inflammatione ortum, esse malum, sectione. 4. apho. 62. & 64. copiose demonstrauimus, ut non sit opus explicatione fusiore.

*Duriciem
iecoris in
morbo re-
gio.*

APHORISMVS

XLIII.

Ὅσοι σπληνώδεις ὑπὸ δυσεντερίης ἀλίσκονται, τῷ τέλει σπληνὸς ἐπιγιγνομένης μακρῆς δυσεντερίης, ἢ ὑδρωΐ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίῃ, καὶ ἀπόλλυνται.

Quicumque lienosi à difficultate intestinorum corripuntur, iis longa difficultate intestinorum facta, aut aqua intercutem, aut intestinorum leuitas succedit, & moriuntur.

VT plenius hic Hippocratis sermo intelligatur, animaduertendum Lienosos ab eo dici, quibus longo tempore lien obduratus fuit. Quod in Cōmentariis Galenus testatur: dicēs σπληνώδεις εἰσὶ ὅσοι σπλῆνα χρόνίως ἐσκληρομένον ἔχουσι. Et Philothe⁹, σπληνώδεις εἰσὶν οἱ ἔχοντες τὸ ὄγκον ἐκ μελαγχολικοῦ χυμοῦ περὶ τὸν σπλῆνα τι, Lienosi sunt, qui in liene habēt tumorem ex melancholico humore natum. Hi itaque si capiuntur à difficultate intestinorum breui, à morbo liberantur, quod per eam vacuantur crassi & melancholici lienem obsidētes humores. Sin longa difficultate intestinorum corripuntur, ex multa vacuatione iecur debilitatur, & refrigeratur, fitq; hydrops. Aut vētricus & intestina ab immodica vacuatione læduntur,

Lienosi.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

tur, & fit leuitas intestinorum, & moriuntur, vt copiosius in Commentariis Galenus ostendit.

APHORISMVS XLIIII.

Ὅσοι σιμὲν στραγγερίης εἰλεὸς ἐπιγίνετ', ἐμ' ἐπὶ τὰ ἡμέρησι μὲν ἀπόλλυνται, ἢ μὴ πυρετοῦ ἐπιγενομένης ἄλλης τ' οὐρορ ῥυή.

Quibus à stillicidio vrinæ ileos superuenit, intra septimum diem moriuntur, nisi febre succedente vrina satis effluat.

IS aphorismus vehementer est obscurus, adeò vt Galenus etiam fassus sit, se non satis intelligere ea quæ in illo Hippocrates tradiderit, vt patebit legentibus eius Commentarios, in quibus veterum in hanc sententiam expositiones prolixè conuellit. Nobis sanè videtur particula ἐκ, hoc loco idem quod μετὰ, id est post, significare. In qua etiam significatione supra hanc sæpe vsurpauit, vt in sect. 4. aphor. 41. Sudor mult' à somno factus. vt sit sensus: Quib' post vrinæ stillicidium, quod ex crudis & frigidis humoribus natū est, ileos succedit, (nam id diserte innuit per verbum ἐπιγίνεται) ij intra septimum diem propter immēsos, quos ileos excitat dolores, & quod vrina retinetur pereunt. nequeunt enim duobus maximis malis obistere, quare deuicta violentia istorum malorum virtute, moriuntur. Si vero ileos non succedit stillicidio vrinæ, sed febris, tum si satis vrina effluerit, non moriuntur, sed à malo liberantur. Febris enim sua caliditate humores crassos concoquit & extenuat, vt subinde commodius per vrinæ meatus vacuari possint. Hæc quidem commoda & veritati consona esset interpretatio. Sin aliam effinxerimus, hæc nimirum vt durante simul ileo, succedēs febris malum soluat, manifeste falsum asseremus. Nā quum febris tūc non fieret nisi propter inflammationem ileū excitantē, quāto certe febris tum maior & grauior esset, tanto quoque magis augeretur inflammatio, cuius febris symptoma est. Ad crudorum autem & frigidorum humorū extenuationem ac dissolutionem, febris satis vehemens requiritur. Febris autem vehemens non nisi magnā ac vehementem inflammationem, quæ haud dubie ægrū interimet, sequetur.

Non

Non poterit igitur febris succedens, vtcunque vrina satis fluat, ægrum ab interitu vindicare. Liberabit quidem à stillicidio, vt nihilominus ab ileo quem inflammatio, quod febris satis indicat, excitauit, æger morietur. Quare nostram præstat sequi expositionem.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Vomitus stercoris aduenit, etc.) De qua re aliqua annotabimus infra in sect. 7. aph. 10. Interclusa via.) Græcè ἀποκλεισμένης τῆς κατω διεξόδου, interclusa inferiori via. Stercoris sicci.) Græce est κόπρον σκληρῶς, stercoris duri, nullo certe sensus discrimine. Est enim aridū stercus etiā durū. Atq; tenaciū.) Græce ἡ γλιχρῶν aut tenaciū. Quod videtur omnibus.) Adiciendū, propemodū. Græce enim est, ἐκ τῆς νόσεως τῆς χελοῦν ἅπασιν δόξαν. Ex cōpressione in intestinis.) Addendum, nōnullis. Græce enī legitur, ἐν τισὶ τῶν ἐντέροις. Vsq; ad ilia.) Græce μέχρι τῆς ὑποχοδρίας, vsq; ad hypochōdria. De quo errore interpretis iam crebrò diximus. Neq; enim neque si *Interpre-* legitimus.) Abūdat alterum neque, quū Græcè legatur οὔτε *tu errat.* γὰρ εἰ γνήσιός ἐστιν ἀφορισμός εἰπείν ἐχω, neque enim an legitimus sit aphorismus dicere possum.

APHORISMVS.

XLV.

Ἐλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνετῃ, ἢ μακρότερον χρόνον ἰσχυροῖν, ἀνάγκη ὁσέον ἀφίσσασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς κόϊλας γίνεσθαι.

Quæcūque vlcera annua sunt, aut longiore tempore durant, in iis os abscedere, & cicatrices cauas fieri est necesse.

Causam hoc in aphorismo exponit Hippocrates, cur vlcerū quæ annum integrū, aut longius tēpus durauerunt, cicatrices cauæ fiant. Nam quū hæc ipsa sint *Diuturna* maligna, necesse est vt nō tantum caro ipsa, verum- *rum ulce-* etiā os quod carni subiectū est corrumpatur, & abscedat. Eo *rum cauae ci-* vero abscedente, quum non possit regigni aliud, vt dictum *catrices.* est suprā ī aph. 19. huius sect. necesse est vt cicatrix, propter os deperditū, caua fiat. Atq; hæc quidē brevis & plana est huius sententiæ explicatio, quā Galenus in suis Cōmen. copio-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

sius tractat. In quib⁹ nihil est quod moneamus, nisi quod in-
terpres nō satis significanter dixerit, passio implicita, quam
Græcè sit ἐπιπεπλεγμένον πάθος, malū complicatum, cōposi-
tūve. Multa autē ad huius loci intelligentiam cōducentia
reperient studiosi lib. 3. The. meth. ca. 9. & 10. Dein vbi in-
terpres habet, vocatur autem & anthrax, Græcè est, καλεῖται
ἀνθραξ, vocatur autem aliquod etiā anthrax. In fine
pro crassitudine, significantius conuerteret amplitudinem.

APHORISMVS.

XLVI.

Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξ ἀσθματος, ἢ βηχὸς γίνονται πρὸ
ἡβῆς, ἀπόλλυνται.

Qui gibbi ex asthmate, aut tussi fiūt ante puber-
tatem, intereunt.

Gibbi.

Qui sint propriè gibbi, eorūdeq; causas, Galenus
in Com. & in expositionibus suis in librū Hippo-
cratis de Articulis copiose docet. Et nos nōnulla
suprà de iis diximus in enarratione aphor. 40.

sect. secūde. Abunde quoq; hanc Hippocra-
tis sententiā Galenus explicauit, vt nō sit necesse nostra cō-
mentatione. Sensum igitur tantū illius disertè exponemus,
adiecta eiusedē ratione. Vult certe Hippocrates, qd hi qui an-
te pubertatē ex asthmate, aut tussi, gibbi fiūt, cito moriātur.

Cur gibbi
ante pu-
bertatē ex
asthmate
facti, cito
moriātur.

πρὸ τῆς
ἡβῆς.

Interpre-
tā lapsus.

Quippe thorax in iis male affectus non potest cum corde &
pulmone augeri. Quū igitur pulmo vnā cum corde in gibbis
istis augeatur, locus vero cōtinens minor efficiatur, necesse
est breui tēpore tantā fieri spiritus difficultatē, vt homo in-
tereat, quēadmodum fusissimè Gale. in Cō. docet. Quocirca
hec verba πρὸ τῆς ἡβῆς, id est ante pubertatē, ad pcedētia sunt
referēda, & cōia post ἡβῆς subiiciendū, quod interpretes nō
videntur animaduertisse. Sic autem esse legēdum, verba Ga-
leni in Commen. euidenter testantur dicentis, ἀλλὰ νῦν γε
τὰς πρὸ τῆς ἡβῆς ὑβώμεντας, ἐπ' ἀσθματι καὶ βηχὶ, διαφθείρε-
σθαι φησὶ ταχέως, Sed nūc quidem eos qui ante pubertatem
ex asthmate aut tussi gibbi facti sunt, cito mori ait.

ANNOTATIONES IN COM-

λογος.

mentarios Galeni.

Cōuexos.) Græcè est κυρτός. Regibbū.) Græcè λοφώδης,
recuruum, repandūve. Sed hæc quidē.) Nempe gibbū &
recuruum,

recuruum, illa vero, κυρτόν & cauū. Recurua fit.) λορδῶται. Neque enim vult.) Græcè, ὅς γ' ἐθέλει, neque enim potest. Vnà cū aliis.) Græcè est, ἐφεξῆς, deinceps. Difficilem.) Græcè, δυσπνέστες, difficilius spirantes. Aliquando suppurari. &c.) Græcè est, ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐκπνεῖσαι, ποτέ δ' ἐξ διαφθεῖραι τὸν ἄνθρωπον, necesse est eis suppurari, aliquādo verò etiam interficere hominē. Quæ vero vnà cū tussi.) Græcè est, ὅσα δ' ὡς ἔφηρ, ἀμα βηχί, quæ vero, vt dixi, vnà cū tussi. Cum difficili anhelitu.) Græcè, μὲν δυσπνοίας, cum difficili spiratione. Ad vitā opportuno.) Græcè est, ἐν ἐπικαίρῳ χώρῳ τῷ θώρακος, in loco thoracis opportuno. Anhelitus difficultatem.) Græcè, δύσπνοια, difficilem spirationem,

APHORISMVS.

XLVI.

Ὅσοι σιφλεβοδμήν, ἢ φαρμακίην συμφέρει, τῶτέες
τῷ ἥρος προσήκον φλεβοδμῆν, ἢ φαρμακεύειν χρή.

Quibus sanguinis missio, aut medicamentū purgans confert, his verno tēpore sanguinem detrahere, aut medicamenta purgantia adhibere oportet.

Vere esse venā secandā, purgānsve medicamentum exhibendū iis qui adhuc sani sunt, ægri aut nisi vacuētur futuri sunt, Hippocrates hoc in loco docet. Vernū enim tēpus, quum sit temperatū, vt secti. 3. demonstrauimus, ad corporis per sanguinis missionē aut purgationē aptissimū existit. Id quod Philotheus iis verbis innuere etiā voluit. ἐπειδὴ, inquit, τότε ὁ θερμασία ἐστὶν, ἢ διὰ λυσιν τῶν σωμάτων ὀργανομένη, ὅτε φύξιν τὴν πᾶσιν ἐπιφέρει, τὰ χυμῶν, ὅτι ἀνομαλία ταράττεται τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνκρασία. quoniam tum non est calor qui corporum efficiat dissolutionem, neque frigus humorum cōcretionem afferens, nō inæqualitas vires perturbans, sed potius medium temperamentum. Legitur autem perperam in omnibus ferè Philothei exemplaribus δᾶξιν pro πᾶσιν, non sine magno errore. neque enim frigus mordacitatē humorum, sed concretionem potius efficit, atque adeò fixos & ad vacuationem ineptos reddit humores, vt videre licet apud Galenum libro primo de Simpli. medic. faculta. cap. decimosextimo. Falsam lectionem secutus est quoq; Brasauolus in suis Commenta.

Vere uacuantib.
præfidi
utendum.

Philothei
locus resti-
tutus.
Musæ
lapsus.

de quo

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

de quo sanè miror, quandoquidem à frigore humores mordaces fieri planè rationi aduersetur. Quod autem verna sanguinis detractio multos à morbis præseruet, variis exemplis Galenus in Comment. suis ostendit.

ANNOTATIONES IN GA-

leni Commentarios.

Plenitudinis passionibus.) Græcè est, εἰ πληθωρικὸς νοσήμασι, si plenitudinis morbis. Nos plurimos ita seruauimus.) Quod multis etiam ostendit ca. 7. lib. de Curandi ra. per sang. missionem. Et in libello cui titulus est, Quos purgare oporteat. Ex acritudine eorū quæ excernuntur, &c.) Sic aloë quoque aperit ora venarum: id autem minime facit per se & primò, sed ex accidente, quia nimirū expurgat per inferiora bilem, quæ sua acrimonia subinde hæmorrhoidas aperit. Circa finem veris.) Quia vt anteuertamus ne febres æstiuo tempore accidāt, circa finem veris purgare oportet. Quæ ex crassis humoribus generantur, circa veris initia.) Eius rei rationem reddit Galenus sectione prima, Cōment. 15. apho. ad quem quidem locum lectorem ablegamus.

*Aloë ex
accidente
ora uena-
rū aperit.*

APHORISMVS XLVIII.

Τοῖσι πωληνώδεσι δυσαντὸρίῃ ἐπιγενομένῃ, ἀ-
γὰθόν.

Lienosis difficultas intestinorum succedens bo-
no est.

Satis superque hæc Hippocratis sententia suprà est ex-
plicata, ideòque vberiore enarratione nō eget. Fuit au-
tem ordine 43.

APHORISMVS XLIX.

Ὅσοι ποδαγρικὰ νοσήματα γίνονται, ταῦτα
ἀποφλεγμῆναι καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἢ
πικαδίονται.

Podagrici morbi, intra quadraginta dies sedata
inflammatione finiunt.

*Terminus
solutionis
podagri-* **Q** Vis sit perfectæ solutionis podagricarum inflamma-
tionum terminus, hoc in Aphorismo docet Hippo-
crates eas intra quadragesimum diem finiri dicens: id quod
verum

verum est, quemadmodum in Comment. etiam monet Galenus, si medicus omnia recte fecerit, & æger illi obedierit. His itaque duobus accedentibus, simpliciter vera sententia Hippocratis erit. Nullo enim prædictorum aberrante, fieri non potest quin intra quadragesimum diem finiatur podagrica inflammatio, vt copiose in Cōment. suis Galenus monstrat. Quare minime opus erat Musam hoc loco producere nescio quas inutiles distinctiones. Neque enim Hippocr. negat ante quadragesimum diem interdum finiri posse podagricam inflammationem, quum dicat eandem intra quadragesimum diem cessare. Quod autem hodie sæpè terminū ab Hippocrate præscriptum excedat inflammatio podagrica, partim ægrotantis, partim etiam imperitorum medicorū culpa accidit. Proinde perperam etiam, Galeni conuersionem, passim monstruosissimam existētem, secutus Musa, Hippocratis verba ex libro eiusdem *πρὶ κρίσεως* citat, quum in iis non habeatur dictio plerunque. ita enim Hippocrates illic scribit: *ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνετ', ταῦτα ἐν τεσσαράκονθ' ἢ ἑξήκονθ' ἀποφλεγμύνανται καθίσταντ'*, Quicūque morbi podagrici fiunt, hi intra quadraginta dies sedata inflammatione finiuntur. Quam quidem sententiam eo libentius citavi, quod magnā lucem Aphorismo quē nunc enarramus afferat. Diserte enim ostendit, Hippocratem hic tantum loqui de termino inflammationis, quum dicat *ἀφλεγμύνανται καθίστανται*. Quanquam omnia exemplaria, etiā ea quæ ex Frobeniana prodierunt officina, falsò legāt *ἀφλέγμαντα*. Hinc erroris quoque sui occasionē sumpsit Caluus, qui conuertit, pituita sistuntur. Cæterum sententiam hanc Hippocratis confirmant ea quæ lib. 4. cap. vltimo de podagra scribit Celsus inquires: Vbi dolor & inflammatio se remiserunt, quod intra dies quadraginta fit, nisi vitium hominis accessit, &c. Hæc quidem nos dixisse in præsentia satis fit, quum Galenus hanc sentētiā sufficientibus & copiosis illustrauerit Cōmentariis, vt non sit opus nostros accedere.

*carū inflā
mationum
Musa no
tatur.*

*Calui cō-
uersio mō
strosissima*

*Hippocra-
tis locus
emendatus*

cc
cc
cc

APHORISMVS I.

Ὁκόσοις ἂν ὁ ἐγκέφαλος διακοπῇ, τετέοις ἂν ἀνάγκη πυρετὸν, καὶ χολῆς ἐμετὸν ἐπιγίνεσθαι.

Quibus cerebrum vulneratur, iis febrem & bilis vo.

lis vomitum superuenire necesse est.

Haec Hippocratis sententia ad eam artis partē spectat quā futura praedicat. Quippe praeciso aut vulnerato cerebro, sequi febrem & bilis vomitum necesse est, idque propter rationes quas Galenus in *διακοπή* Commentariis abunde exposuit. Siue autem *διακοπή* praecisionem, siue vulnerationem vertas, nihil refert. Galenus enim *πρωτον*, Philotheus vero *ὅλγα βάθος τομήν*, hoc est sectionem ad profunda penetrantem interpretatur. In libro quidē primo de morbis Hippocrates pro eo quod hic dixit *διακοπή*, vñs est verbo, *πρωθῆ*, inquit, ἢ ὁ ἐγκέφαλος *πρωθῆ*, *πυρετόν τε ἐπιγένοθ' ἀνάγνη*, καὶ *χολῆς ἐμέτη*, Si cerebrum vulneretur, febrem & bilis vomitum succedere necesse est. Febrē, *ὅλγα ὃ φλεγμαίνειν*, ut ait Philotheus, *ἐγκεφαλὸν αὐτῶν κύριον ὄντα μόριον*, propterea quod cerebrum pars princeps existens inflammatione afficiatur. Vomitus bilis, propter consensum vetriculi cum cerebro. Quem sanē Celsus etiam lib. 5. capite 26. & Paulus lib. 6. cap. 88. inter vulnerati cerebri signa recensent.

APHORISMVS LI.

Ὅσοι σιγῇ ὑγιαίνουσιν ὀδυνῶναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ ῥέγχουσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέραισιν, ἢ μὴ πυρετός ἐπιλάβῃ.

Quibus bene valentibus dolores capitis repente accidunt, statimque obmutescunt, & stertunt, intra septem dies pereunt, nisi febris apprehendat.

ET hæc Hippocratis sententia ad prædictionis partem spectat: correptos enim ab apoplexia mori intra septimum diem, nisi febris eos corripiat, docet, inquit: Quibus sanis & adhuc illaesas actiones omnes habentibus, subito dolores capitis accidunt, statimque muti fiunt, actionibusque voluntariis destituuntur, & stertunt, intra septimum diem pereunt, nisi febris satis valida, spiritus flatuosos, & humores pituitosos dissoluens & extenuās, succedat. Hinc ut id ipsum innueret Hippocrates, in lib. 2. de Morbis,

vbi

vbi præsentem sententiam repetit, hanc febrem ignem, caloris vehementiam significare volens, nominavit. Verba eius ita habet: *Ἐκπίνης ὁδύνη λαμβάνει τὴν κεφαλὴν, & τὰ ὤφθαλμα ἄφωνος γίνεται, καὶ ἀκρατὴς ἐαυτοῦ, & τὸς ἀποθνήσκει ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι, ἢ μὴ μὲν τῷ ἐπιλάβῃ.* Si dolor repente caput inuadit, & confestim mutus fit, & imbecillior seipso, is intra septem dies moritur, nisi ipsum ignis validâ ve febris corripiat. Quum vero abunde satis hic Aphorismus à Galeno sit enarratus, non est cur in eo explicando nos longiores esse deceat. Hoc tamen adiciere in præsentiarum placuit, quòd locus primus qui citatur in Commentariis, est in sect. 9. aphor. 42. Alter in lib. 3. de Male. affect. locis cap. 10.

APHORISMVS LII.

Σκοπεῖν ὃ χεῖ καὶ τὰς ἐπιφάσεις τῶ ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσι ὑπνοῖσι. ἢ γὰρ τι ἐπιφαίνειν) συμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τῷ λευκῷ, μὴ ἐκ διαρροίας ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοποσίας, φλαῦρον ἢ σημεῖον, καὶ θάνατῶδες σφόδρα.

Considerare oportet oculorum per somnum suspensiones. Si quid enim candidæ partis commissis palpebris apparet, neq; ex alui profluuiio, neque ex purgantis medicamenti potione istud contingat, prauum est signum, & admodum exitiale.

Est & hic Aphorismus ex numero eorum qui ad prædicendi artem pertinent: quippe docet quomodo ex candida oculorum parte, per somnos palpebris commissis apparente, malum & exitium interdum ægrantis prædici possit. Nam significat hoc symptoma imbecillitatem palpebras mouentis facultatis, modo non præcesserit alui fluor, aut purgantis medicamēti potio, aut vehemens tristitia, aut vigilia, aut alimenti indigentia, aut sanguinis eruptio copiosa, aut simpliciter quæuis alia immodica vacuatio, quemadmodum in Cōment. Gal. fusius docet, & lib. 1. Prognost. 14. vbi ad verbum hæc sententia repetitur. Est itaque candidi oculorum palpebris commissis in somno apparitio signū exitiale, quoties non fit à causa aliqua externa. *Candidum oculorum commissis palpebris apparens, quando exitium præfert.*

extre.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

extremam enim tum facultatis cerebri motricis imbecillitatem portendit.

APHORISMVS LIII.

Αἱ παραφροσύναι αἱ ἢ μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι. αἱ ἢ μετὰ πωδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

Deliria quæ cum risu accidunt, tutiora sunt: quæ vero serio, periculosiora.

Deliria se-
curiora.

AD præfagiendum & hæc Hippocratis sententia con-
ducit ut scilicet sciamus quæ deliria sint secura, &
contrà quæ periculosa. Quippe quæ cum risu fiunt,
securiora & minus periculosa sunt, quòd nimirum à
sanguine parum adusto, aut sola caliditate sine vitioso, Gal.
in Commentariis teste, humore procreentur. Quæ vero se-
rio quodam fiunt, periculosiora sunt, quòd scilicet ex atra
bile, quæ ex flauabile superaffata procreata est, nata sint.
Quid multa? Deliria cum risu orta, quod ab humore aut qua-
litate minus praua concitentur, minus sunt periculosa: quæ
serio, id enim est μετὰ πωδῆς, fiunt, periculosiora, quòd
à prauo humore genita sint.

Periculo-
siora.

μετὰ
πωδῆς.

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Ex ebrietate.) Græcè, ὑπὲρ ὅντος πόσεσιν, ex vini multa po-
tatione. Ex sanguinis fæce.) Græcè, αἵματος ἰλῆος (ἐκ πυ-
λῆος, ex limo & fæce. In aliis locis de atra bile.) Suprà po-
tissimum sect. 3. Comment. 22. Nondum atram bilem.) Ut
dictum est sect. 4. aphorif. 21.

APHORISMVS LIIII.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ
κλαυθμώδεις ἀνάπνοαι, κακόν.

In acutis morbis qui cum febre affligunt, luctuo-
sæ spirationes malum significant.

Luctuosæ
spiratio-
nes quæ.

LUctuosas spirationes in acutis morbis qui cum feбри-
bus affligunt, esse malas, hoc aphor. docet Hippocra-
tes. Sunt autem luctuosæ spirationes, quæ in medio
sui interrumpuntur, atque adeò luctui similes exi-
stunt. In lib. 2. Epide. sect. 3. & lib. 6. Epide. par. 2. aphorif.

s. id

ἰδ genus spirationis διωλὴν ἔισω ἐπανάκλησιν, καὶ ἐπίπνυ-
 σιν, id est ingeminatam intro reuocationem, & iteratam spi-
 rationem. lib. 2. Vict. acut. morb. aphorif. 47. πνῶμα προ-
 πταῖον, & sect. 4. aphor. 68. πνῶμα προσκόπτον, id est spi-
 rationem subsistentem appellat. Ea vero si in acutis morbis
 cum febre affligentibus accidit, malum portendit. Quippe
 musculorum & neruorum præ se fert duriciem, vel viriū im-
 becillitatem, vel dolorificum aliquem vel conuulsorium af-
 fectum, quemadmodum in Cominent. suis fusius docet Gal.
 Hinc est quòd suprà dixerit: In febribus spiratio subsistens,
 malo est: conuulsionem enim significat. In cuius sententiæ
 enarratione multa ad institutū facientia diximus. In Com-
 ment. Gal. vbi interpres conuertit, pectoris similem conuul-
 sioni dispositionem, Græcè est πασμῶδη τινὰ τῶν μυῶν τοῦ
 θώρακος διάθεσιν, conuulsorium aliquem musculorum tho-
 racis affectum. Et vbi transtulit, vult tactam: Græcè est, ψευ-
 μνίω, dictam.

4. Aph.
62.

APHORISMVS LV.

Τὰ ποδαγρικὰ τῷ ἔριος, καὶ τῷ φθινοπώρῃ κινεῖται,
 ὥς ὡδὶ τὸ πολὺ.

Podagrici morbi vere & autumnno, magna ex par-
 te mouentur.

Podagricos morbos vere & autumnno magna ex parte
 moueri & excitari, hoc in Aphorismo docet Hippo-
 crates. Quippe ἐν τῷ ἔριος θέρμῳ ὄντι συμμείζως τῷ προ-
 συναχθείσῃ ἐν χειμῶνι ὕλης γίνεται, καὶ ἀποδιώξῃς
 ἀπὸ τῶν ἰχυρῶν τόπων, ὡδὶ τῶν ἀσθενῶν, τὰ τῶν πόδας,
 vere mediocriter calido existente, materie per hyemem an-
 teà congestæ fit effusio, & à validioribus partibus ad imbecillas,
 nempe pedes, detruditur, ideoque minime mirum
 podagricos & articulares morbos excitari. Quòd in autum-
 no excitantur podagrici morbi, duplici fit ratione, Philoth.
 autore. Primò, quod vitiosi humores in æstate propter fru-
 ctuum esum coaceruati, tum ad imbecilliores partes decum-
 bunt. Secunda causa eius est inæqualitas, quæ horum alio-
 rumque multorum morborum causa esse solet, vt in sectio-
 ne tertia dictum est. Quòd autem dixit magna ex parte, non
 temere est factum: interdum enim hyeme & æstate morbi

Cur in au-
 tūno poda-
 grici mor-
 bi exciten-
 tur.

Magna
 ex parte.

N podagrici

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

podagrici sunt, sed hoc rarius est.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Superius in enumeratione vernalium, &c.) Sectione nimirum tertia aphor. 20. Qualitate extranea.) Græcè est, τῆς ποιότητος ἀλλοτρίῳ, aliena qualitate, hoc est cacochymia. Sæpe enim qualitas apud Galenū pro cacochymia vsurpatur, seu differentia humoris molestantis & pravi, quæadmodum in explicatione Aphorismi secūdi primæ sectionis copiose à nobis est demonstratum. Et certe ex iis quæ præcedunt palàm fit, hîc qualitatem sumi pro cacochymia. Secundum alterum enim solum, hoc est qualitatem alienam, seu humorum prauitatem, in autumno excitari dolores articulorum, ait in fine Cōment. sui Gal. Id quod paulo antè iis verbis efferre voluit: παροξύνεται γὰρ μὴν ἥνιοτε καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, οἷς ἂν ἐν τῷ θέρει κατὰ τὴν ὁπώραν συναθροισθῇ τις κακὴ χυμία, excitatur autē quandoque & autūno, iis utique quibus in æstate, hoc quo maturantur fructus tempore, aliquis vitiosus succus cacochymia ve coaceruata fuerit. Ita ut nihil sit certius quàm alienam qualitatem hoc loco significare humoris pravi speciem aut differentiam. Quòd hîc monuisse placuit propter parum peritos, qui fortè à nuda qualitate fieri posse articulorum dolores existimarent.

APHORISMVS LVI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ἐς τὰ δεξιὰ ἐπὶ κίνδυνοι αἱ ἀρσκήσεις, ἢ ἀρρωξίαι τὸ σῶμα, ἢ πᾶσιν, ἢ μόνον, ἢ τὴν φλῶσιν σημαίνει.

In melancholicis morbis ad has partes decubitus sunt periculosi, aut enim apoplexiam, aut cōuulsionem, aut furorem, aut cæcitatem significant.

Quatuor
modi periculosi
mutationis
melancholicorum
humorum.

Quatuor esse mutationis melancholicorum morborum modos periculosos, hoc in aphorismo Hippocrates mōstrat, quum nimirum ad cerebri ventriculos, nervos, ac cerebri substantiam vel membranas eiusdem, vel ad oculos decumbunt, melancholici humores. Si enim ad cerebri ventriculos deferuntur, apoplexiam: si ad nervos, conuulsionem: si ad substantiam

tiam aut membranas, supra modum exustus, aut putrefactus melancholicus humor trāslatus fuerit, furorem: si ad oculos, cæcitatem parit. Non autem temerè à nobis adiectum est, supra modū exustus, aut putrefactus: nisi enim talis fuerit humor melancholicus, non creabit furorem, sed potius melancholiam. Ad furorem enim requiritur, vt in Cōmentariis restatur Galenus, humor irritans ac mordicans, qualis est flaua bilis, aut melācholicus humor plurimū adustus, aut putrefactus. nam ita malignam quandam etiam acrimoniā induit.

APHORISMVS LVII.

Ἀπόπληκτοι ὃ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀρτεσάρκοντα ἐτέρω ἄρχῃ ἐξήκοντα.

Apoplexia in ea ætate quæ est à quadragesimo anno vsque ad sexagesimū, maximè corripuntur.

DE ea hoc in loco apoplexia agit Hippocrates, quæ ex melancholia oritur: quare præcedēti Aphorismo rectè copulabitur, quæadmodum etiam in Cōmentariis suis Galenus significauit. Quum itaque hac ætate, quæ est à quadragesimo anno vsq; ad sexagesimū melancholia plurimum in corporibus nostris abundet, nihil mirum hoc tempore maxime fieri apoplexiam. Siquidem atra bilis ventriculos cerebri sua crassitie obstruens, hanc ipsam efficit.

APHORISMVS LVIII.

Ἡ ἐπίπληξ ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀρξάσθηναι.

Si omentum procidat, vt putrescat necesse est.

PRO huius sententiæ intelligentia initio sciendum erit, omentum esse membranam nullis fibris implicatam simplicemque, sed multis abundantem venis, arteriis, & nervis, & aliqua sui regione glandosum sibi innatum habens corpus, & multum quoque adipem. Græcis ἐπίπλοον, & contractè ἐπίπλον dicitur, quod scilicet ventriculo, Galeno lib. 4. de Vsu part. autore, infideat, & veluti supernatet, innatūque eius calorē foueat, ac tueatur. Arabib. Zirbus, vulgò Rete appellatur. Hoc itaque si abdomine, quod Græcis πύριτον αἶον dicitur, vulnerato exciderit, longoque tempore haud repositum fuerit, necesse est vt pu-

N ij trescat.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Amputa-
tio omenti
coctionem
intertur-
bat.

trefcat. Quippe vt testatur Philotheus, facilè aeri ambientì expositum patitur, adeoque putrefactioni obnoxium est. Quum itaque quod excidit facile putrescat vbi reductum & repositum fuerit, ideo pars eius quæ nudata est, rescecanda & amputanda erit: maximè ea quæ nigra & liuens fuerit, quæ admodum lib. 6. Ther. method. ca. 4. vbi ex professo de omni procidentia tractat, Galenus copiosius docet. Et Paulus lib. 6. cap. 52. Ex amputatione tamen omenti hoc mali cõsequuntur homines, vt subinde male cõcoquant. Quod Galenus exemplo cuiusdam gladiatoris lib. 4. de Visu part. cap. 9. ostendit, in eum scribens modum: Quod autem calefaciendi gratia factum sit omentum, euidenter discere licet in illis, quibus vulnerato abdomine omentum per vulnus excidit, deinde liuidum factum medicos partem læsam adimere cogit. Omnes enim hi frigidiorè sentiunt ventriculum, minúsque cõcoquunt, ac pluribus operimentis extrinsecus egent, & maxime quãdo insigni fuerit magnitudine quod abscissum est. Quæadmodum certe & nos aliquãdo ferè totum ipsum abscidimus gladiatorì cuidã ita vulnerato. Homo autè sanatus quidem confestim est, sed tamen adeò facile & patiebatur & lædebatur ab externo frigore, vt non sustineret nudum habere ventrem, sed lanis assiduè esset obuolutus. Hæc ille.

ANNOTATIONES IN GAL- leni Commentarios.

Extra peritonæum, id est membranam, &c.) Hæc verba, extra membranam abdominis interiorem, prorsus sunt expugneda. Græcè enim est, περὶ τὴν περιτονίαν ἢ ἐπὶ τῷ κοιλίῳ, extra peritonæum exciderit omentum. De hoc autem errore interpretis sæpe antea dictum est: quare hic obiter tantum meminisse satis sit. In parte ventris superiore.) Græcè est, κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, in abdomine.

APHORISMVS LIX.

Οὐόσοις μὲν ἀπὸ ἰχιάδος ἀνοχλαμένοις χρονίης ἐξίσταται ἢ ἰχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τὰ τέτοις μὲν ξαί ἐγγίνονται.

Quibus à coxæ dice infestatis diuturna coxa exit, & rursus illabitur, his mucrores in ea parte nascuntur.

Causam

CAusam hoc in aphorismo exponit Hippocrates, cur in coxendice diuturna coxa e sua cauitate exeat, & rursus ingrediatur. Hoc ipsum enim ob pituitosum humorem, qui ligamenta articulationis humectat, & laxiora efficit, fieri ait, quem mucorem appellat. Coxendicem autem hoc loco non pro parte corporis, sed dolore ac malo quod eam partem infestat, accipimus. Mucor.
Coxēdix.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

His qui ita morbo laborant coxendicum.) Græcè est, τοῖς ἔτι διακειμένοις ἰσχιαδικοῖς, iis qui ita affecti sunt in morbo coxendicum. Vel qui ita affecti sunt, ischiadicis. Quando autem coxam ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere.) Hoc non temere monuit Galenus, quippe quum propriè loquendo, ut ca. 21. libri de Ossibus testis est Galenus, coxa non sit nisi os quod continet sinus in quos fœmorū capita inseruntur, certe excidere & incidere non potest. Adeo ut hoc loco minus rectè dixerit Musa, os coxæ incidit & excidit. Caput quidem fœmoris quod coxæ inseritur, excidere & illabi rectè dicitur, at non coxa quæ fixa est, & caput hoc in se recipit. Hinc Philotheus inquit, καὶ τὸ ὅθεν δὴ τίς αὐτῆς, ὅτι πάλιν ἐμπίπτει ἡ κεφαλὴ τῷ μηρῷ. & inde exit & rursus illabitur caput fœmoris. Quare rectissimè Galenus monuit, per coxam non os ipsum quod excidere & incidere, ut comprehensum est, haud potest, sed τὸ κατ' ἰχίον ἄρθρον, articulum coxæ potius esse inaudiendum. Quod autem per articulum caput sit intelligendum, & non cauitas, lib. 1. Hippocratis de Articulis aphorif. 1. Comment. in eum scribens modum ostendit Galenus: ὅτι τῶν διαρθρωμένων ὀστέων ἄλλοις ἄρθρον ὀνομάζαν εἶωθεν, ὅτι τὸ ἑκάστω χωρὶς καὶ ἰδιότητι ἐστὶ τὸ πλεονάζοντος ὅς ἐστι πῶς, ἀλλ' αὐτὸ ἐπὶ πῶς εἴρηται, De articulationem inter se iunctorum ossium appellare articulum solere, non sinum qui alterius ossis caput in se recipit, sed ipsum quod inseritur caput, dictum est. In libro de Articulis.) Nempe aphorismo primo, cuius nunc etiam Commentarium citauimus. Coxa.
Musa notatus.
Articulus.

APHORISMVS LX.

Οἱ ὅσοι σιμὲν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλεμένοι σιμὲν χρό-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

νῆς ὃ ἰχίον ἐξίσταται, τῶν τοῖσι τήκεται ὃ σκέλος,
καὶ χωλῶνται, ἢ μὴ καυθῶσιν.

Quibus à coxendice vexatis diuturna coxa excidit, iis crus contabescit, & claudicat, nisi vratur.

Vstionis
effectus.

HAec sententia cum superiori est neſtenda, quod nimirum quid sequatur crebrū articuli coxae propter mucoris multitudinem exitum & ingressum, ostendat. Nam mucoris copia frigiditate sua obstructionem parit, atque adeò impedit ne nutrimentum illuc deferatur. Quo fit vt ἀτροφία laborans crus contabescat, & subinde claudicet, nisi vratur. Quippe vstio mucorem illapsum absumit & exiccat, ac ligamenta solidiora efficit, neque habitum naturalem reducit. Reliquum igitur est, vt deinde fœmoris caput à sua cavitare excidere nequeat. Quomodo autem facienda vstio, docet Paulus lib. tertio, cap. 77. Et in libro 6. cap. 76. Aetius libro 12, cap. 3. Celsus lib. 4. cap. 22.

ANNOTATIONES IN GALIENI Commentarios.

Os contabescere.) Græcè est, φθίνειν τὸ σκέλος, crus contabescere. In libro de Articulis.) Scilicet primo, aphorif. 40. sequentibus. Vt etiam aliis.) Adiiciendum, omnibus, Græcè enim legitur, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.

ἹΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ Ἀφο-
ρισμῶν τῆς
μα ὃ ἐβόλομορ.

HIPPOCRATIS APHORIS-
morum sectio septima.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι ψύξις ἀκροτηριῶν,
κακόν.

In acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum est.

Vt vni-

T vniuersa propemodum hæc sectio ad prædicendi artem pertinet, ita hic quoque primus eiusdem Aphorismus, in quo, quid frigiditas extremarum partiū corporis in acutis morbis significet, ostendit. Significat autem exitium, nempe vehementissimā visceris cuiusdam, verbi gratia, iecoris aut vētriculi, inflammationem, cuius calor instar cucurbitæ sanguinem ad se trahit, vt abunde in Commentariis à Galeno est ostensum. Per acutos verò morbos, febres maxime continuas, & eas præsertim quæ ardentes perniciosæ vocantur, intelligit. Hinc est quod supra dixerit: In non intermittentibus febribus si exteriores partes frigidæ fuerint, interiores vero vruntur, & sitim habent, letale est. In cuius quidem aphorismi enarratione multa diximus ad hunc locū attinētia, ita vt non sit opus nos in hac sententia explicanda longiores esse. Ibidem quæ sint extremæ corporis partes, copiosè etiam exposuimus.

*Frigiditas
extrema-
rū partium
corporis
quid signi-
ficat.*

*Acuti mor-
bi.*

*4 Aph.
48.*

*cc
cc*

ANNOTATIONES IN GA- leni Commentarios.

Quod magnis accidit viscerum inflammationibus) Græcè legitur, φλεγμοναῖς σφοδρωτάταις τῶν ἀσπλάγχνων, vehementissimis viscerum inflammationibus. Febres magna ex parte.) Græcè est, εἰ πυρετοὶ τῶν πᾶν εἰσὶ συνεχεῖς, febres omnino sunt continuæ. Sunt enim febres morborum acutorum, vt testatur sect. 1. Aphorif. Commen. 7. Galenus, inseparabiles, ita vt nulla vnquam febris in acutis morbis intermittens esse queat, veluti fufius in enarratione loci Galeni iam citati demonstrauius, vt errasse hoc loco interpretationem sit manifestissimum, τῶν πᾶν conuertentem magna ex parte, quandoquidem omnes febres acutorum morborum sint continuæ, ac nulla intermittens. Non igitur magna ex parte, sed semper continuæ erunt.

*Febres
morborum
acutorum
sunt inse-
parabiles.
Interpre-
tis lapsus.*

APHORISMVS II.

Ἐπὶ ὀσέῳ νοσοῦντι ἄρξιν πελιδνὴν κακόν.

In osse ægrotante caro liuida, malum significat.

Carnem liuidam propter os quod ægrotat significare malum, hoc in aphorismo Hippocrates docet. Quippe immensam ossis putredinem, atque adeo

*Caro liui-
da quid si-
gnificat.*

N iij natiui

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

natiui caloris extinctionem præ se fert. Liuidum autem colore m natiui caloris extinctionem, ac quasi mortificatione partium significare, externum frigus abunde testatur, utpote à quo corporis partes omnes liuescant.

APHORISMVS III.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λύγξ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ, κακόν.

A vomitu singultus, & oculi rubri, malum portendunt.

*Singultus
& rubor
oculorum
quid præ
se ferant.*

Singultum à vomitu excitatum, & oculos rubros malum significare, hac in sententia Hippocrates ostendit. Coniungit autem utrunque malum, nempe singultum & oculos rubros, ut diserte quid hæc ipsa portenderent nobis significaret, nimirum haud mediocrem vel cerebri vel ventriculi inflammationem, quemadmodum copiosius in Commentariis suis docet Galenus. Quod ideo monere volui, ne quis putaret perpetuò singultum significare prædictarum partium inflammationem. Nam si citra oculorum ruborem fieret, post vomitum, inanitionem magnam præ se ferret potius quam inflammationem. Quare ut Hippocrates sententiam suam nobis planè exponeret, adiecit, & oculi rubri. Hi enim, ut ait Philotheus, *Δεξιμένοι τὴν ὕλην ἐδατιθέντες ὡς αὐτὸς, ἐρυθροὶ γίνονται*, materiam excipientes, & similiter affecti, rubri fiunt. Hoc autem inflammatione in cerebro existente præcipuè accidit, quemadmodum in suis Commentariis Galenus indicauit. In iis ubi interpres conuertit, nonnunquam os eius: Græcè est, *ὡς τὰ πολλὰ ἢ δὲ, τὸ σῶμα*, ut plurimum autem os eius, &c.

APHORISMVS II II.

Ἐπὶ ὕδαρτι φόβος, καὶ χηρόν.

Post sudorem horror, minime bonum significat.

*Horror à
sudore
malus.*

Horrorem post sudorem esse malum, hoc loco Hippocrates ostendit. Nam sudor qui ægrotantem à morbo non leuat, aut imbecillitatē excretriciſ facultatis, aut materiæ noxiæ copiam significat ideoque hūc statim horror sequitur, utpote vniuersis noxiis per sudorem non expulſis, sed iuxta ſenſiles partes hærentibus. Horror igitur qui ſudori ſuccedit, malam iudicationem ſignificat

gnificat, iuxta Hippocratis dictum libro secundo Epid. sect. 2. quod à Galeno citatur in Commentariis, inquietis: Signa iudicatoria non iudicantia, nonnulla mortem, aliqua verò malam iudicationem portendunt.

APHORISMVS V.

Ἐπὶ μανίᾳ δυσεντερίᾳ, ἢ ὕδρωϊ, ἢ ἑκτασί, ἀγαθόν.

A furore difficultas intestinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bona est.

HAec quidē sentētia, vt superiores omnes, ad prae-
dicendi artem spectat. In ea enim Hippocrates o-
stendit, quòd bonum sit si à furore fiat difficultas
intestinorum, vel hydrops, vel vehemens mentis
alienatio. Signum enim est, vt in Commen. etiam Galen. te-
statur, noxios humores à capite ad inferiora transferri. Nā
si illi ipsi ad ventrem & intestina defluerint, difficultatem
intestinorum efficiunt. Si ad iecur, eius facultatis sanguinē
procreantis imbecillitatem pariunt, quā subinde aqua in-
ter cutem sequitur. Vtrumque igitur iam dictum malū, bo-
num est: non quidem simpliciter, sed collatione ad id quod
praecessit. Vt idem hoc loco bonum significet, quod melius.
Quo pacto etiam sumebatur suprā sect. 4. aphoris. 25. Bo-
num praeterea est si furorem ἑκτασί, hoc est alienatio men-
tis vehemens, qualis fit in iis quibus paulò pòst futura est iu-
dicatio, accidit, sequatur. Significat enim naturā in hoc esse
vt noxios humores iam cōcoctos paulò pòst per iudicatio-
nem euacuet. Sic quoque Philotheus ἑκτασίν interpretatur,
esse hoc loco κίνησιν & ἄρα χλὼ μέλλουσιν κρῖνεσθαι, motum
ac perturbationem quae iudicationem est factura. Et certe
huic expositioni Galenus etiam subscribit. Quam nisi seque-
mur, necesse erit Hippocratis sententiā falsam esse dicamus.

Bonum.

ἑκτασί.

APHORISMVS VI.

Ἐπὶ νύκτι πολυχρονίᾳ ἀσιλίᾳ, καὶ ἀκριβοῦς ποσὶ
ρήσεις, κακόν.

In diuturno morbo cibi fastidium, & syncerae
deiectiones, malum ostendunt.

Quòd

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

*Fastidium
cibi in lon-
gis mor-
bis malum*

*Sincera
deiectione
nes.
ἀσπιτία.*

QUOD in sectione sexta Aphorismo tertio specia-
tim de difficultate intestinorum diuturna dixit,
hoc in vniuersum de omnibus longis morbis nūc
pronūciat Hippocrates, nempe fastidium cibi in
his malum ostendere: concoctricis enim facul-
tatis imbecillitatem præ se fert. Ea autem imbecilla existen-
te, nutriri corpus haud potest, sed quotidie imbecillius fit.
ideoque virtus imbecilla ad finem morbi, qui diuturnus est,
perdurare non potest. Significant & in iis morbis malum,
sincera, & quæ nullos aquosos sibi permixtos humores ha-
bēt deiectiones. nam omnem natiuam humiditatem à feбри-
li calore esse exustam, vt Galenus etiam in Cōmentariis mō-
strat, indicant. Quid sit ἀσπιτία, seu ἀποσιτίη, in expositione
suprà citati aphorismi diximus.

APHORISMVS VII.

Ἐκ πολυποσίης εἶγος, καὶ παραφροσύνης, κακόν.

A multa potatione vini rigor & desipientia, ma-
lum portendunt.

*Rigor &
desipientia
à uini po-
tatione ma-
lum mon-
strant.
Vinum nō
semper ca-
lefacit.*

SAEPE accidit vt à vini potatione aliquis desipientia
corripiatur, quēadmodum in ebriis liquidò apparet.
Hæc tamen non admodum magni momenti malum
præ se fert. Verum vbi simul etiam rigor accesserit,
haud dubie malum non leue portendit, nempe caloris nati-
ui à multa vini potione extinctionem. Quod autem vinum
non semper calefaciat animal, luculenta similitudine, cuius
etiam hīc in Commētariis meminit, Galenus lib. 3. de Tép.
cap. 3. ostendit inquiens: Proinde nec vinum ipsum semper
calefacit animal, æquē vt nec oleum flammā accēdit, tamen-
si aptissimum est ignis nutrimentū. Imò si imbecillæ & exi-
guæ flammæ confertim multum oleum infundas, suffocabis
eam, prorsusque extingues, potius quàm augebis. Sic igitur
& vinum, vbi plus bibitur quàm vt vinci possit, tātum abest
vt animal calefaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat. Hæc
Galenus. Quapropter vt Hippocrates significaret hanc no-
xam vini, rigorem desipientiæ coniunxit.

APHORISMVS VIII.

Ἐπὶ φύμας εἰσω ῥήξιος ἐκλυσίς, ἐμεῖος, καὶ λει-
ποψυχὴ γίνεται.

A tuberculi

Atuberculi interna ruptione exolutio, vomitus,
& animi defectio eueniunt.

Quæ symptomata sequantur internam tuberculi ruptionem hoc loco Hippocrates monstrat. Internam autem ruptionem vocat eam, Galeno in Commentariis teste, quæ in ventriculum fit. Hæc enim solam vomitus consequitur. Quare quum reliqua duo symptomata, nempe exolutio & animi defectio, omnium ruptionum communia sint, vt disertè se hic tantum de eo tuberculo cuius ruptione in ventriculum fit, loqui significaret, tertium adiecit symptoma, nimirum vomitum. Hic enim solam quæ in ventriculum fit ruptionem consequitur. Quur vero ruptionem tuberculorum sequatur exolutio, & animi defectio, Galen. in Comment. exposuit. Philotheus censet qualitatem puris ad cor delatam, exolutionem & animi defectum excitare. Cæterum tuberculum, quod Hippocrati φῦμα dicitur, generatim accipitur pro omni tumore qui statim augetur, & ad suppurationem festinat. Qua in significatione hic quoque vsurpatur, nempe pro eiusmodi tumore qui in ventriculo nascitur.

*Interna
ruptio.*

*Tuberculū
φῦμα.*

APHORISMVS IX.

Ἐπὶ αἵματος ῥέσει παραφροσύνῃ, ἢ καὶ πᾶσι,
κακόν.

A profusione sanguinis delirium, aut etiam conuulsio, malo est.

Deliriū, aut conuulsionē à copiosa sanguinis vacuatione accidentē, malū portendere, hoc in aphorif. Hippocrates monstrat. Quippe defectum, & siccitatē corporis magnam, viriūque cerebri imbecillitatem significant, vt in cōmētariis quoque Galenus monuit. Peius tamen est si à profusione sanguinis fiat conuulsio, quàm si delirium accidat. Quippe quum hæc conuulsio ex inanitione fiat, insanabilis sit necesse est, quemadmodum ex quatuor primis sectionis quintæ aphorifmis palàm fit, potissimum vero ex tertio, qui ita habet: Sanguine copioso profluente si conuulsio successerit, malum est. Ad huius itaque sententiæ explicationē, ne præter necessitatem longiores simus, ablegamus lectorem.

ANNO.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.
ANNOTATIONES IN GALE-
ni Commentarios.

Quo manuum & pedum tremores.) Græcè est παρα-
πλησίω τρέπω τοῖς κατὰ κῶλα τρέμοις, instar qui in mem-
bris fiunt tremorum. κῶλα, quæ Latinis artus & membra di-
cuntur, non sunt nisi manus integra, quæ brachio, cubito, &
summa manu constat, & pedes, qui ex fœmore & tibia con-
stituuntur. Quare nō ineptè interpretes ea per manus & pedes
expressit. Delirantis.) Græcè ληρώδης, nugatoriū. Hoc est,
tale genus est delirij, quod cōferre possumus cum illorū de-
sipientia qui sibi quidē pulchre sapere videntur, interim ta-
men ita nugātur, vt plus iucūditatis afferāt auditoribus, atq;
risum maiorē moueant, quàm si decem moriones adhibeas.

APHORISMVS. X.

Ἐπὶ εἰλεῶ ἔμετος, ἢ λῦγξ, ἢ πασμὸς, ἢ παρα-
φροσὼν, κακόν.

Ab ileo vomitus, aut singultus, aut cōuulsio, aut
delirium, malum portendit.

Exitialis
ilei signa.
Vomitus.

EXitialis ilei signa hoc in aphorismo tradit Hippocr.
Horum autem primum est vomitus, de quo ita Gale-
nus lib. 6. de male affe. lo. ca. 2. scriptum reliquit: At-
que interdum alij quoq; dolores, & quidē vehemen-
tissimi in sublimioribus intestinorū partibus eueniunt, gra-
uiter vomitionibus cruciantes, adeo vt nōnulli sub fine ster-
cus quoque euomere conspiciantur, à quo malo vix vnquam
aliquis potuit sanus euadere. hoc εἰλεὼν Græci vocāt. Quare
vero stercus vomant, Gale. in cōmen. suis exposuit. Clarius
vero lib. 3. de natur. facul. vbi inter cætera in eum scribit mo-
dum de ileo: Ipsum quod phlegmone laborat intestinū, nec
pondus, nec acrimoniam tolerat excrementorum, eoq; excer-
nere expellereq; ea quàm longissimè à se nititur: prohibitū
vero deorsum persequi, quum scilicet hoc loco grauissima
pars phlegmones fuerit, in proxima suprā positorum inte-
stinorum extrudit. Itaque iam excretrici facultatis momen-
to per continuum intestinum sursum verso, excrementa vs-
que ad os ascendunt. Hæc ille. Eandem rationem affert lib.
3. de sympt. causis ca. 3. Alterum signum letale est singultus,
qui tum maxime fit, vbi stercus ad vētriculum vsque cōscen-
derit,

derit, quemadmodum in Commen. Gale. & Philotheus etiā ita scribēs testatur, εἰ οὖν ἀφ' ἧς τῆς σίτης τῆς γαστρὸς ἡ κόπρος, δῆλόν ποιεῖσα, λύγγα ποιεῖ, Si igitur ventriculi essentiā ster-
cus ipsum attingat, morsum excitans, singultum parit. Ter-
tium signum est delirium, quod accidit propter consensum *Delirium.*
cerebri cum ventriculo, quemadmodū etiam cōuulsio, quar- *Conuulsio.*
tum letalis ilei signum.

APHORISMVS. XI.

Ἐπὶ πλῆθυσιν ἐπὶ πνευμονία, κακόν.

A pleuritide pulmonis inflammatio, malum præ-
se fert.

Malum esse si pleuritidi succedat pulmonis inflā-
matio, Hippocra. hoc in aphorismo docet, quod
scilicet satis periculi sit à sola pleuritide, etiamsi
non succedit peripneumonia. Maius itaque esse
malum succedente inflammatione etiam pulmonis, est ne-
cessē, quod tum pars noxiōrū humorum à parte ignobiliō-
re, costis nimirum, ad magis principem partem, pulmonem
scilicet, transferatur.

APHORISMVS. XII.

Ἐπὶ πνευμονία φρενίτις, κακόν.

A pulmonis inflammatione phrenitis, malum
portendit.

Phrenitim à pulmonis inflammatione fieri, malū esse,
Hippocrates monstrat: quod scilicet altero manente
nouus succedat morbus, vaporib⁹ à pulmone ad cere-
brū delatis, vt in Cōment. etiam suis docet Galenus.

APHORISMVS. XIII.

Ἐπὶ καύμασι ἰσχυροῖσι, πασμός, ἢ τέτανος,
κακόν.

A vehementibus æstibus conuulsio aut disten-
tio, malum significat.

QUUM vox καύματα, hoc est æstus, variè, vt in Cōmen. καύμα-
testatur Gale. exponi possit, factum est vt alij aliter e-
tiam hunc aphorismum enarrauerint. Quidam enim de feb. *τα.*
vehementib. loqui Hippocratem dixerunt. Alij de ambien-
tis feruore,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

2. Aphor. 26. cc
 1. Aphor. 2.
 tis feruore, nonnulli de cauteriis, seu ignitis candentibusve
 ferris. Et ij sanè omnes recte de hac sententia statuerunt. Ad
 quodcunq; enim prædictorum sequitur cōuulsio, vel disten-
 tio, malo est: quandoquidē neruorum siccitatē præ se ferat.
 Melius tamē vt de febribus intelligamus, & ita quidē inter-
 pretatus est Philotheus, qui ἐπὶ καύμασι exponit, ἐπὶ κα-
 σῶσαι πυρετῶ, hoc est ab ardēte febre. Celsus etiā lib. 2. ca. 6.
 sic sententiā hanc intellexisse videtur, quod illam ita cōuer-
 terit: Per magnos feruores corporis, rigor aut distentio, ma-
 lum. Et huc sanè quadrat quod suprā dixit: Febrē cōuulsio-
 ni succedere melius est, quā febrī conuulsionē. Sunt qui le-
 gunt pro καύμασι, τραύμασι, id est vulneribus. Quæ quidem
 lectio nihil habet absurditatis. Nam & ipse suprā dixit, Cō-
 uulsio ex vulnere, letalis est. Ne tamen eandem rem bis di-
 xisse videatur Hippocrates, consultius est legere καύμασι.

APHORISMVS. XIIII.

Ἐπὶ πλεῖσιν ἐς τὴν κεφαλὴν ἐκπληξίς, ἢ παραφρο-
 σύνη, κακόν.

ἐκπληξίς.
 In capitis ictu stupor, aut delirium, malum.
 Vid sit stupor, qui Hippocrati ἐκπληξίς, & item
 quid sit delirium, Galenus in Commentariis suis
 exposuit. Siue autē stupor, siue delirium fiat vul-
 nerato & icto capite, malū certē est signū, quip-
 pé vulnus ad cerebrum penetrasse significat.

APHORISMVS XV.

Ἐπὶ αἵματος πτύσει, πύου πτύσει, κακόν.

A sanguinis sputo, puris sputum, malum.

Puris sputum à sanguinis sputo factū, malū esse, Hip-
 po. hoc loco docet, quippe pulmonis exulcerationē
 significat. Quib⁹ vero de causis sanguis primū expua-
 tur, lib. 2. de Sanan. malis corporis ca. 10. diximus.

APHORISMVS. XVI.

Ἐπὶ πύου πτύσει φθίσις, καὶ ῥύσις. ἐπὶ δὲ τῷ
 πτύελοι ῥίχεται, ἀποθνήσκουσιν.

A puris sputo tabes, & fluor: quum vero sputū
 retinetur, moriuntur.

Hxc

HAec sententia causam exponit cur malum sit, puris sputum sequi sanguinis spuitionem. Nam post puris sputum, quandoquidē pulmonis exulcerationē prę se fert, tabes sequitur, cui deinde fluor succedit. Per fluorem autem licebit vel capillorū defluxum, vel alui fluorem intelligere. vtrunq; enim tabem sequitur, quē admodum metipse Hippocrates testatur iis verbis: Si tabidis capilli à capite defluunt, letale est. Et iterū. Quib. tabe correptis capilli à capite defluunt, ij alui profluuiō succedēte moriuntur. In quorū aphorismorū explicatiōe multa diximus huc spectantia. Cæterum vbi in tabidis illis sputum detinetur, quod accidit tum quando facultas expultrix tam imbecilla est, vt pulmonē à pure expurgare haud possit, moriuntur: quod nimirum statim à puris copia in pulmone coacervata, respirationis itinere obstructo strangulentur.

Fluor.

5. Aphor.

11.

5. Aphor.

12.

APHORISMVS.

XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τῆς ἥπατος λυγρὸν κακόν.

Ab inflammatione iecoris singultus, malū portēdit.

Singultus à iecoris inflammatione ortus, malum significare, suprà quoq; monuit Hippocrates. In cuius quidem loci explanatiōe multa diximus, quæ huc referri possunt. Quare non est cur hic sermonem protrahamus, præsertim quum Galenus etiam hūc aphorismū abunde suis illustrauerit Cōmentariis. Satis itaque sit, dixisse singultum in iecoris inflammatione esse malum, quod inflammationis magnitudinem significet, propter quam ventriculus in consensum rapitur.

5. Aphor.

58.

APHORISMVS.

XVIII.

Ἐπὶ ἀγρυπνίᾳ πᾶσι κακόν, ἢ παραφροσύνῃ, κακόν.

A vigilia conuulsio, aut delirium, malum.

Quam præsens sententia, vt etiam præcedētes, facilis admodum intellectu sit, non est cur in ea enarranda longiores simus. Nemo enim est qui nesciat, immoderatam vigiliam corpus maxime exiccare & vacuare. Quare si hanc comitatur conuulsio, à siccitate fiet, adeoque letalis erit. Ita delirium quoque immodicæ siccitatis ratione accidit, vt abunde est à

A vigilia
conuulsio.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

est à Galeno in Commentariis suis expositum.

APHORISMVS.

XIX.

Ἐπὶ ὀσέεσσι φιλόσει, ἐρυσίπελας, κακόν.

Ab ossis denudatione, erysipelas, malum.

Erysipelas causa

Malum esse, si osse denudato circumstans caro erysipelate deprehendatur, Hippocrates hoc in loco docet. Significat enim cōfluere sanguinē calidiorē, & flauā bilem, quę adiacētes carnes sua acrimonia exedit & absomit. Erysipelas enim non nascitur nisi ex sanguine feruente & tenui, aut ex sanguine & flaua bile calidioribus quā oportet, vt libro quinto de sanandis corporo, malis cap. 3. demonstrauius.

APHORISMVS,

XX.

Ἐπὶ ἐρυσίπελατι σηπεδών, ἢ ἐκπύσις, κακόν.

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malū.

Erysipelas malignum.

Si erysipelati comitetur putredo aut suppuratio, certū est erysipelas esse malignum, quod non tantum in superficie existentes partes corporis exulcerat, sed & profundiores depascitur, adeoque, vt Philotheus quoque testatur, vlcus putridum efficit, quod vndiquaque ad sanas partes pascendo serpit.

APHORISMVS.

XXI.

Ἐπὶ ἰχυρῶσφυγμῶ ἐν τοῖσι ἔλκεσιν, αἱμορῆς αἰγίη.

A vehementi in vlceribus pulsu, copiosa sanguinis fit eruptio.

Pulsus vehementis quibus vlceribus accidit.

Docet in hoc aphorismo Hippocrates, quod vehementem in vlceribus pulsum copiosa sanguinis sequatur eruptio. Pulsus vero vehemens est in iis vlceribus quib⁹ phlegmone accedit. Causam copiosam se in Commentariis suis exposuit Galenus, quare nō est cur repetam. Quod si itaq; copiosa sanguinis eruptio prædictū pulsum sequatur, malum certe erit: idque duabus de causis. Primò, quia vlceri esse coniunctam maximam inflātionem ostendit. Dein quod hæc sanguinis eruptio nō fiat nisi aperto arteriæ ore. Quā vero difficile sit sanguinē ex arteria

teria promanantem compescere, Galenus lib. 5. The. meth. abunde cōmonstrat. Perperam igitur hanc Hippocratis sententiam interpretantur, qui prædictam sanguinis eruptione *Damna - tur inepta* bonum portendere tradunt. Horum enim sententiam satis, *quorum - dam inter* præter ea quæ diximus, explodit, quòd constat Hippocra- *pretatio.* tem in hac sectione, quemadmodum Galenus suprà Com-
men. 11. huius sectionis diserte est testatus, de iis loqui quæ aliis morbis succedant, quæ sanè bona esse haud possunt, sed potius mala, quandoquidem, vt eodem in loco inquit Galenus, iis statim hoc insit quod mala sint, vtpote priorem morbum augmentia, peioremque facientia.

APHORISMVS XXII.

Ἐπὶ ὀδυνῇ πολυχρονίῃ τῇ πρὸς τῇ κοιλίῃ ἐκπύησις.

A ventris diuturno dolore, suppuratio fit.

Ventris diuturnum dolorem sequitur suppuratio, *Suppura- tio uētris* quod scilicet fieri nequeat, vt is dolor fiat vel à fri- *dolorem* gore, vel inæquali intemperie, vel flatibus multis, *sequens* vel mordacibus humoribus. si enim omnia quæ æ-
gro cōueniunt adhibita fuerint, dolor sanè à prædictis cau-
sis excitatus, in longū tempus extrahi non potest: reliquum
igitur est, si diutius tum durauerit, vt propter inflammatio-
nem sit ortus. Hæc autem temporis progressu suppurabit.
Quare recte Hippocra. dixit, à diuturno vētris dolore fieri
suppurationem. Esse autē hanc suppurationē malam, ex iis
quæ iam sæpe dicta sunt, abunde cōstat. Per ea quæ πρὸς τῇ
κοιλίᾳ, Hippocrates intelligit totū ventrē inferiorem om-
niaq; quæ in eo continentur, nō tantum ventriculū. Quod *κοιλία.*
Philotheus etiam iis testatur verbis, καὶ ἔστιν ὁ λόγος ὁ μόνον
ὑπὲρ τῆς σιτοδόχου κοιλίας ἀρμόδιος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ παντὸς μο-
ρίου, & hic sermo nō solū cōpetit ventriculo, qui est cibi rece-
ptaculum, sed & toti parti, hoc est, omnib⁹ quæ in inferiore
ventre cōtinentur. Sic enim hæc verba Philothei, ὑπὲρ παν-
τὸς μορίου, veniunt intelligenda. Quod subiicere placuit pro-
pter Musam, qui hæc verba sic interpretatur, vt Philotheū
de omnibus partibus corporis loqui putet, ideóq; aphorif-
mum hunc ad omnes corporis nostri partes esse amplian-
dum ait. Quum tamen nihil tale Philotheus dixerit, sed hoc
tantum

*Musæ in-
terpreta-
tio impro-
batur.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS

tantum monuerit, quod per κοιλίαν hoc loco Hippocrates non vnam tantum ventris partem, nempe cibi receptaculum seu ventriculum, sed omnes partes in ea cauitate contentas, seu vniuersum ventrem intellexerit.

APHORISMVS.

XXIII.

Ἐπὶ ἀκρῆτῳ ὑποχωρήσει, δυσαντερίη.

A sincera deiectione difficultas intestinorum sequitur.

Sincera
deiectio -
nes.

Sinceras deiectiones esse, quādo sola bilis vel flaua vel atra aquosæ humiditati non permixta per inferna excernitur, Galenus in Com. huius apho. & suprā Comentario. 6. diserte monstrat. Et de biliosis tantū intelligi deiectionibus, satis testantur quædam Hippocratis exemplaria, quæ legunt ἐπὶ κολώδει ὑποχωρήσει, à biliosa deiectione. Et hāc lectionem secutus est antiquus interpres. Quare quum vterque humor suo transitu morsus & erosiones, adeoque exulcerationes in intestinis efficiat, minime mirum est eorum excretionem sequi dysenteriam.

APHORISMVS.

XXIIII.

Ἐπὶ ὅς ἐστι διακοπὴ παραφροσύνη, ἢ κενόρ λάβη.

In ossis capitis præcisione, si vacuum excipiat, delirium fit.

Ossis capitis præcisionem, quæ vsq; ad interiorem superficiem, quam vacuus locus qui cerebrū excipit, vt verbis Galeni in Com. vtar, pertingit, delirium sequi, hoc in aphorismo Hippocr. monstrat. De ossibus autem capitis tantum hīc loqui Hippocratem, ex Galeni Cō. palām fit. Et ex Philotheo, qui ita scribit, ὅτι ἀντὶ κεφαλῆς ὅσῳ διακοπῇ, hic ait, quod si utique capitis os præcisum fuerit. Loqui autē de capitis tantum ossibus Hippocratē, satis apparet ex decimoquarto huius sectionis aphorismo, vbi eadem sentētia iisdem ferē verbis repetitur. Inquit enim, in capitis ictu stupor, aut deliriū, malum. Sunt autem quædam exemplaria, in quibus præsens aphorismus ita scribitur, ἐπὶ ὅς ἐστι διακοπὴ παραφροσύνη & ἐκπληξίς καὶ κενόρ λάβη, in ossis capitis præcisione si vacuum apprehendit, delirium & stupor fit. Quare vtroque
idem

idem docetur, vt non sit opus vberiore explicatione.

APHORISMVS XXV.

Ἐν Φαρμακοποσίης πασμός, θανάτωδες.

A purgantis medicamenti potione conuulsio, letalis est.

HAec sententia Hippocratis bis suprâ est repetita, primum iis verbis: Conuulsio ex veratro, letalis est. Dein hoc modo: Ex immodica purgatione cōuulsio, letalis est. Significat enim siccitatem insanabilem.

5. Aph. 2

5. Aph. 4

APHORISMVS. XXVI.

Ἐπὶ ὀδυνῇ ἰχυρῇ τῇ πρὸς τὴν κοιλίην ἀκροτηρίων ἰύξις, κακόν.

In vehementi ventris dolore frigiditas partium extremarum, malum significat.

Algoris extremarum partium causam hoc in aphorismo particularem, nempe vehemētem dolorem, affert Hippocrates. Quum autem dolor vehemens non fiat nisi propter inflammationem insignem, quæ instar cucurbitæ ad se sanguinem trahit, necesse est vt illum frigiditas extremarum partium sequatur, adeoque malum non leue portendat. Nam & in primo huius sectionis aphorismo generatim dixit: In acutis morbis frigus extremarum partium esse malum.

Algor ex

tremarum

partium;

APHORISMVS, XXVII.

Γυναικὶ εἰ γαστρί ἐχέσῃ τεινεσμός ἐπιγινόμενος, ἐν βῶσαι πίει.

Si grauidæ mulieri tenesmus acciderit, abortum excitat.

Consensum vteri cum recto intestino Hippocrates hoc in aphorismo monstrat, eumque tantum posse significat, vt propter hunc grauidæ abortiant. Nam quum in reliquis vehementioribus corporis motibus aut doloribus grauidæ abortiant, minimè mirum si ob frequentes illas exurrectiones ad quas tenesmus grauidas impellit, foetum eiiciant, quemadmodum abundè in Cōmen

Tenesm.

abortus

causa.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

tariis suis Galenus ostendit.

APHORISMVS XXVIII.

Ὅτι ἂν ὁσέον, ἢ χόνδρος, ἢ νῦρον ἀρκοῦν ἐν τῷ σώματι, ὥστε αὐξεται, ὥστε συμφύεται.

Quodcūque os, aut cartilago, aut neruus in corpore præcidatur, neque augetur, neque coalescit.

HAec Hippocratis sententia repetita est suprâ sectione sexta, ordinèque fuit 19. ibidemq; abundè à nobis exposita.

APHORISMVS. XXIX.

Ἡρ ὑπὸ λυκῆ φλέγματος ἐχομένῳ διάρροια ἐπιγένηται ἰχυρὴ, λύει τὴν νόσον.

A pituita alba correpto si alui profluuium successe-
ferit vehemens, tollit morbum.

Alba pituita.

PEr albam pituitam Hippocratè intelligere eam aquæ inter cutem speciem quæ λευκοφλεγματία dicitur, ex Galeni Commentariis patet. Quin etiam Philotheus ait, περὶ λευκοφλεγματίας ὑδὲρ τέτον τὸν λόγον εἶναι τῷ ἰωαννῶνι, de aquæ inter cutem specie, quæ alba pituita dicitur, hunc sermonem Hippocrati esse. Hanc autem tollit vehemēs seu diuturnum alui profluuium, τῷ λόγῳ, inquit Philotheus, τὸ ἐκκενῶσαι τὴν νοσοποιὸν αἰτίαν, eo quod causam efficientem morbum vacuat. Idque si valida modo virtus excretrix fuerit, verum erit. Nam si propter imbecillitatem virtutis retentricis accideret alui profluuium, mortem potius inferret.

APHORISMVS XXX.

Ὅσοι σιρ ἀφρώδεια τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διάρροίῃσι, τστέοισιρ ἀπὸ κεφαλῆς φλέγμα κατὰρρέει.

Quibus in alui profluuiis spumosa excrementa sunt, iis pituita à capite defluit.

Spumosa excrementa unde

Citra distinctionem hæc ab Hippocrate dicuntur: quum enim multæ sint causæ spumosorum excrementorum, hic
vnam

vnam tantū refert, nempe pituitæ à capite defluxum. Quum *generatur* enim pituita sit humor flatuosus, minime mirum si in eius à capite in ventriculum motu spumosa fiat. Simile enim accidere videmus in mari vehementioribus ventis agitato, quē admodum copiosius in Commen. 43. sectionis tertiæ aphorismorum Galenus monstrat, vbi ex professo de spumæ generatione agit. Quare quum in alui profluuiis pituita illa in multas partes paruas atque ampullas fracta sit, necesse est vt excrementa subinde spumosa fiāt. Neque enim spumosa excrementa alia sunt, quàm quæ multas ampullas habent.

*Spumosa
excremē
ta quæ.*

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS Galeni.

Est autem huius pituitæ causa continens.) Huius scilicet flatuosæ pituitæ spiritus flatuosus causa est cōtinens, hoc est commiscetur pituitæ, atque adeò illam continet. Atque eum esse horum verborum sensum, metipse Galenus clare monstrat, dum seipsum iis verbis interpretatur dicens: Est verò continens huius pituitæ causa spiritus flatuosus, qui in commixtione cum humore vehemente & inæquali motu indiget vt dum ipse frangitur, pituitam quoque in multas & exiguas partes frangat. Sic in Cōmentario paulò antè citato flatuosi spiritus & humoris mixtionem fieri ait, ambobus in multa perfractis, & multis mutuo congressu complexūve exiguis ampullis ab ipsis effectis. Vnde manifestissimum fit, quomodo spiritus flatuosus sit pituitæ iam dictæ causa continens. Quare prorsus delirant, qui pro causæ continentis in morbis assertionem hunc locum proferūt, cū nihil prorsus πρὸς ἑωσ, vt Græci dicunt, faciat. Habere enim pituitam hanc causam continentem, & alia multa quæ essentiam suam, in fieri obtinent nihil reluctamur, minimè tamen concedimus, in rebus permanentibus, qualis morbus est, hanc reperiri, vt alibi copiosius commonstrauimus. Sed neque omnino ex pulmone.) Græcè est, ἀλλ' οὐδ' αἷμα διὰ πάντος ἀφρῶ-
δης ἀναπύσσει ἐν πνέμονος, Sed neq; semper sanguinem spumofum ex pulmone expuunt. Quippe ruptis interdum vasis pulmonis sanguis plurimus bene coloratus, & sine spuma expuitur, quemadmodum Commen. 13. sectio. 5. Galenus monstrat.

*Spiritus
flatuosus
pituitæ
flatuosæ
causa con-
tinēs quo-
modo dici-
tur.*

*Nulla cau-
sa cōtinēs
in morbis.*

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS. XXXI.

Ὅσοισι πυρέσσουσιν τοῖσι ἔροισι κριμνώ-
δες αἱ ὑποσάσεις γίνονται, μακρὴν τὴν ἀρρώστην
σημαίνουσιν.

Quibus febricitantibus urinae sedimina cras-
sioris farinae speciem referūt, diuturnum fore mor-
bum significant.

Quoniam vniuersa hæc sectio septima ad eā artis par-
tem pertineat quæ futura prædicit, ad præfagien-
dum vero non parum conducit urinae inspectio,
ideo per aliquot nunc aphorismos Hippocrates
de urinis agit, quidq; ex iis sit prædicendum
medico, monstrat. Primum autē de urina quæ crassioris fari-
nae speciem refert, & Græcis κριμνώδης dicitur, tractat, quodq;
morbi diuturnitatē significet mōstrat, præsertim ubi in feбри-
bus apparet. Quippe materiā significat crassam, quæ exiguo
tempore discuti nō possit. Hinc est quod lib. 2. Progn. 28.
scriptū reliquerit: Si in urina sedimenta specimē farinae cras-
sioris referāt, mala sunt. Viribus enim robustis existētibus,
morbi, vt dictum est, diuturnitatem significāt, Imbecilliores
vero si fuerint, ægrotantes cito moriuntur.

ANNOTATIONES IN GALE- ni Commentarios.

In Prognostico. lib. 2. apho. 28. In lib. de iudiciis. Sci-
licet 1. cap. 12. Tales urinae. Græcè, ὀλίθρια ἢ γὰρ ἐστὶ τὰ
κριμνώδεα τῶν ὄρων, exitiales enim sunt urinae crassioris fari-
nae speciem referentes. Minxit totum simul subcrassum
euacuatum. In codice Galeni Græco locus hic est depraua-
tus: habet enim ὀρεσεν ἀθρόως ὑπὸ τῷ χυμῷ κενόμενον, quum
Hippocratis, vnde hæc citantur, emendata exēplaria legant,
ὀρεσεν ἀθρόον ὑπὸ πᾶσι χυμῶν κείμενον, minxit confertum, quod
subcrassum in matella euadebat.

APHORISMVS. XXXII.

Ὅσοισι ὁ χολώδης αἱ ὑποσάσεις, ἄνωθεν δὲ
λεπτὰ, ὀξεῖν ἀρρώστην σημαίνουσιν.

Quibus vero sedimina nūc sunt biliosa, quæ ab
initio

initio fuerūt tenuia, acutum morbum significant.

Biliofa vocat Hippocrates sedimina, quæ à flaua bile sunt colorata: tenuia vero, quæ aquosa sunt. Cuius rei testis est in Commentariis suis Galenus, & Philotheus quoque, qui *χολώδεις ὑποστάσεις* interpreta-

*Biliofa se-
dimina.*

tur esse *νεχρωσμελίας ὑπὸ χολῆς*, *λεπῆς* autem *ὑδατώδεις*. Cæterum aduerbium *ἀνωθεν* conuertimus ab initio: quippe & Galenus, & Philotheus hoc loco *ὅτι τέπε εἶναι δηλωτικόν, ἀλλὰ χρόνος*, nō locū, sed tēpus significare tradunt, idēque denotare quod *ὅτι ἀρχῆς τοῦ νοσήματος*, hoc est ab initio morbi. Neque eam dictionem sic vsurpat Hippocrates tantum, verum etiam alii. Nam vt Phauorinus annotauit *ἀνωθεν* etiam rhetoribus dicitur *ἐκ τόπε, ἢ χρόνος*. Quum itaque sedimina vrinarum ab initio tenuia fuerint, & subinde biliofa fiunt, acutum, hoc est breuem, fore morbum significant. Nam, vt initio suorum Commentariorum ait Galenus, biliosum semper acutos morbos efficit.

ἀνωθεν.

*Biliosum
semper
acutos
morbos
efficit.*

APHORISMVS XXXIII.

*Ὅσοις διεσηκότε τὰ ὕδα γίνεταί, τετέοισι
ταραχὴ ἰχυρὴ ἐν τῷ σώματι ἐστί.*

Quibus vrinæ inæquales sunt, iis vehemēs perturbatio in corpore est.

Vrinæ inæquales diximus, quas Hippocrates *διεσηκότε τὰ ὕδα* nominauit. Nam *διεσηκός ὕδωρ*, Galeno & Philotheo testibus, nihil aliud est Hippocrati quàm *ἀνώμαλον*. Minime vero mirū has vrinas significare vehemētem turbationem corporis, quod nimirū alicubi *ἐπιπράττειν τῇ φύσει*, ait Philotheus, hoc est victoriam, nō temperiem (vt conuertit perperam Musa) naturæ, alicubi autem causarum morbosarum præ se ferant, quæ admodum abunde in Commentariis suis Galenus monstrat.

*Vrinæ in-
æquales.*

*Musa no-
tatur.*

APHORISMVS XXXIII.

*Ὅσοις ἐν τοῖσι ὕροις ἐφίσαντι πημόλογες,
νεφρητικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν ἀρρώστιον ἔσονται.*

Quibus in vrinis superstant bullæ, iis morbum tenum, & longum fore significant.

O iij Quum

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Bullarum
in urina
causæ.

QUum bullæ fiant ab humiditate, vt in Commen-
tariis suis attestatur Galenus, quæ à flatuoso spi-
ritu circum extenditur, ideo quibus in vrinis bul-
læ superstât, significant flatuosum spiritû, adeo-
que frigidum renum morbum: ex propin-
quis enim partibus iis ipse fertur. Si autem frigidus est mor-
bus, vt longus quoque sit necesse est. Quippe frigidum om-
ne solutu ac concoctu difficilè existit, vt in Commentariis
quoque suis Galenus monstrat. Cæterum Leoniceus hoc
loco non recte conuertit subsidunt, est enim in cōtextu Hip-
pocratis ἐπίσκιαι, quod Philotheo teste, ἴσανται ἢ ἐπάνω
τῆς ὀφθ, id est in superficie vrinæ consistunt, significat.

Leoniceus
conuersio
improba-
ta.

APHORISMVS XXXV.

Οὐόσοις ἢ λιπαρὴ ἢ ἐπίσκιαι, καὶ ἀθρόη, τετέοι-
σι νεφρική, καὶ ὀξεία σημαίνει.

Quibus pinguedo in vrina supernatat, & con-
fertim exit, iis renum vitium, & acutum morbum
significat.

Pinguedo
urinae in-
natans.

Pinguedinem in vrinæ superficie innatantē, tabem vni-
uersi corporis significare, Hippocrates lib. etiam 2.
Prognost. aph. 35. prodidit ita scribens: Et pingue te-
lis araneorum simile in vrinæ superficie natans, dan-
nandum est: indicat enim consumptionem. Hic vero renum
vitium mōstrare tradit. Hinc loco iam citato scribit: Ne te-
fallat, si ipsa vesica male affecta huiusmodi reddiderit vrinā.
Non enim totius corporis, sed ipsius tantum vesicæ signum
est. Legendum itaque ἐπίσκιαι, & non ὑπόσκιαι, vt habent
aliqua deprauata exemplaria, quæ magna ex parte in suis
conuersionibus secuti sunt interpretes. Et sanè eam lectionē
esse veriorē, res ipsa satis testatur: pingue enim nō subsidet,
sed potius supernatat. Vtitur & Hippocrates in iā citata ex
libro Prognosticorū sentētia, hac dictione, inquiens, καὶ τὰς
λιπαρότητας ἢ τὰς ἄνω ἐπισκιαι. Sic quoque Philotheus
legit, etsi falso in quibusdam exemplaribus scribitur ὑπόσκι-
αι. Nam eam lectionem esse falsam, verba eiusdem quæ sta-
tim subiiciuntur euidentissimè commonstrāt. ait enim, ἢ τις
ἄνω ἐπίσκιαι. Emendandus itaque in hunc modū Philothei

Philothei
locus emē-
datus.

locu s

locus erit, λιπαρὰν ἐπίσασιν λέγει τὴν τιμειλῶδη καὶ ἐλαιώ-
δη, ἢ τις ἄνω ἐπίσασται. ἡ δ' ὑποταύτη ἐπίσασις, &c. Vt autē me-
dicus sciat quando pingue quod urinae innatat, vesicae tantū
vitium prae se ferat, Hippocrates hoc in Aphorismo eius rei
indiciū aliquod tradit, nempe si pingue hoc confertim, &
nō paulatim exit, renum malum significat: si vero paulatim,
vniuersi potius corporis colliquationem ostendit, vt latius
in Commentariis suis Galenus docuit. Quid confertim de-
notet, sect. 2. aphor. 18. diximus. *Confertim.*

APHORISMVS XXXVI.

Ὅσοις ἡ νεφρίκοις ἐξοὶ τὰ πειρημένα
συμβαίνει σημεῖα, πόνοι τε πρὸς τὸ μύας τὸ ῥα-
χιαῖς γίνονται, ἢ ἢ πρὸς τὸ ἔξω τόπος γένων),
ἀπόστημα πρὸς δέχεται ἐσώριον ἐξω. ἢ ἢ μάλλον
οἱ πόνοι πρὸς τὸ εἶσω τόπος γίνων), καὶ τὸ ἀπόστημα
πρὸς δέχεται ἐσώριον μάλλον εἶσω.

Quibus nephriticis prædicta signa accidunt, dolorésque circa spinæ musculos fiunt, si quidem in locis exterioribus accidunt, abscessus quoque exterius futuros expecta. Si vero dolores in interioribus locis fuerint, abscessus etiam intus fore expecta.

DOcet hoc in Aphorismo, quod iis qui longo tēpo-
re nephretici sunt, dolorésque circa spinæ dorsive
musculos obtinent, abscessus accidunt. Eos autem
pro vario positu musculorum vel internos vel ex-
ternos futuros esse ait, quemadmodum copiosius Galenus
in suis Commentariis exposuit.

APHORISMVS XXXVII.

Ὅμοιοι ἅμα ἐμέσιν, ἢ ἢ ἢ ἄνθ' ὧν περὶ τῆς σωτη-
ριου, εἰς τὸ ξυμπερὶ τῆς καὶ ἰού. Διὰ τὸν ὅτι τοῖς συ-
πτικοῖς, καὶ τοῖς φυκτικοῖς.

Sanguinis vomitus sine febre salubrior est, cum febre vero peior. Curare autem hunc oportet cum adstringentibus, & refrigerantibus.

Quum

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

4. Apho.
25.

σωτήριον

Interpre-
tū lapsus.

τύφου.

QUum omnis sanguinis vomitus malus sit, id quod metipse testatur Hippocrates, qui suprà dixit, Sanguis suprà emissus, qualiscūque fuerit, malus: idcirco hoc loco quis illorum salubrior aut peior sit, docet. Neque enim σωτήριον simpliciter salubre aut salutare dicitur, sed collatione: ideo nos salubrius conuertimus, vt κακόν, quod simpliciter aliàs malum significat, peius. Vomitus itaque sanguinis febre vacās salubrior est, quod nullam esse phlegmonem in eo loco unde sanguis fertur significat, quemadmodum Galenus in Cōmentariis suis fusius mōstrat. Cæterum hunc vomitum, qui scilicet fit sine phlegmone, adstringentibus & refrigerantibus curare oportet. Quippe hæc impetum sanguinis erumpentis cohibent ac reprimunt, suāque siccitate vlcera sanāt, de quibus multa habet Galenus lib. 4. Simp. cap. 6. Et hoc loco monendus erit lector, interpretes non rectè hanc vocē συπικοῖς, reddidisse acerbis, quæ quidem Græcis non σύφοντα, sed στυφνὰ potius dicuntur. Vñ sunt enim nomine speciei pro genere. σύφου nanque genus est ad acerbum & austerum, quandoquidem vtrique adstringant, vt Galenus loco iam citato, & lib. 3. de Compo. medi. localium cap. 3. in eū scribens modum testatur: ἀποκρῆνται μὲν ὅ μ δηλονότι τὰ τὰ αὐστηρά, καὶ στυφνὰ κοινῇ πρὸς τηγορίαν καὶ χρημλνὰ τῇ τῶν στυφόντων, Reprimunt itaque tum austerum, tum acerbum, quæ cōmunem adstringentium appellationem obtinent.

APHORISMVS XXXVIII.

Κατὰ ῥοί ἐς τὴν ἄνω κοιλίην, ἐκπύωνται ἐν ἡμέρησι εἴκοσι.

Destillationes in ventrem superiorem intra viginti dies suppurantur.

κατὰ ῥοί
ῥος.

Veter su-
perior.

TErminum suppurationis eorum quæ ex capite in thoracem defluūt, hoc in Aphorismo exponit. Neque enim κατὰ ῥος aliud est nisi humoris ex capite ad os & asperam arteriam, atque per eam ad pulmonem dilatio, vt etiam hinc intelligi possit, per ventrē superiorem Hippocratem non accipere nisi thoracem, in quo pulmo continetur. Quod etiam diserte in Cōment. suis Gal. monstrat, vt Philotheus quoque idipsum non obscuris verbis si-

bis significat inquiring, κοιλίαν τῷ ἄνω λέγει θώρακα, παρὰ βέλτων πρὸς τῷ κοιλίαν, Ventrem superiorem vocat thoracem, hunc scilicet ad inferiorem ventrem referens. Harum itaque destillationū terminus est vigesimus dies, ita vt hunc non transcendat, sed in eo planè, aut alio quodam decretorio die intra hunc dierum numerum contento, verbi gratia decimoquarto, vel decimoseptimo, suppurentur, idque ob loci caliditatem. Vnde colligitur, vigesimum diem, & nō vigesimumprimum esse iudicatorium, quod in Commentariis etiam suis Galenus monuit.

APHORISMVS XXIX.

Ἡ ὑρὲς αἷμα καὶ θρόμβος, καὶ τραγυρίω ἔχη, καὶ ὀδυνὴ ἐμπίπτῃ εἰς τὸ πῶδιναιον, καὶ τὸ σπογάσριον, καὶ ῥυκτένα, τὰ πῶδ' τῆς κύστης νοσέει σημαίνει.

Si quis sanguinem mingat, & grumos, atque vrinæ stillicidium habeat, dolorque ad interfoemineū, imum ventrem, & pectinem incidat, vesicam egrotare significant.

H Acc sententia Hippocratis est suprā repetita, nempe sectione quarta, in qua ordine fuit 80. Quum autem ibidem à nobis sit abundè exposita, nō est cur hic vberiorē eiusdē explanationē afferamus.

APHORISMVS XL.

Ἡ ἢ γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀποπληκτικὸν ἢ τὸ σῶματος, μελαγχολικὸν τὸ τοῖδ'.

Si lingua subito infirma fiat, aut pars aliqua corporis resoluatur, hoc à melancholico humore accidit.

Q Vid per linguam ἀκρατὴ, & ἀποπληκτικὸν sit intelligendum, Galenus in Commentariis suis disertè exposuit, eiusque expositionem nos in nostra conuersione secuti sumus. Docet autem hoc in aphorismo Hippocrates, linguā interdū subito ita infirmam fieri, vt non possit articulata efficere vocem, aut aliquam corporis partē resolui, idque nulla alia de causa,

causa, quàm quod melancholicus humor sua crassitie nervos sensum & motum deferentes à cerebro obstruit, atque adeò impedit ne vis sensifica & motrix ad linguæ aliarumq; partium musculos pervenire queat. Et hunc quidem esse huius aphorismi sensum, ex Galeni Commentariis abunde liquet. Atque hanc ipsam interpretationem confirmat Philotheus, qui hæc verba Hippocratis, μελαγχολικὸν δὲ τοιοῦτον, esse posita tradit ἀντὶ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἐμφοράτωντος γίνεσθαι, pro eo quod est à melancholico humore obstructionem efficiente fit. Et certe minime mirum hæc ipsa à melancholico humore fieri, quum suprà dixerit apoplexiam nonnunquam à melancholico fieri humore. Cæterum interpretes Latini hoc loco temere Galeni Comment. discerpserunt, ac aphorismum quem in Comment. citat Galenus, in Hippocratis contextum minus recte rapuerunt. Nam præter hoc quod in Aldino græco codice continua est horum Cōmentariorū series, etiam quivis, modo amens non sit, legens intelligit, quòd toti huius aphorismi explicationi sint destinati, nec sine summa inscitia vnam eorundem partem ab alia auelli posse. In iis sanè Commen. vbi interpres convertit linguæ intemperaturæ, Græcè legitur κατὰ τὴν γλῶττιν ἀκρατείας. Quare vertendum erat, linguæ incontinentiæ, infirmitatisve. ἀκρατεὶς enim Græcis, Phauorino attestante, idē est quod ἀσθενείας. Hinc ἀκράτεια significat iisdem ἀσθενείαν.

6. Apho.
57.
Interpre-
tes notan-
tur.

ἀκρατείας.
ἀκρά-
τεια.

APHORISMVS XLII.

Ἡρὺ πῶς καθαίρομένων τῶν πρεσβυτέρων λυγρὴ ἐπιγένηται, ἢ ἀγαθόν.

Si senioribus suprà modum purgatis singultus superuenit, non bono est.

4. Aphor
4.

Quod suprà generatim de omni ætate docuit, inquiens: Ab immoderata purgatione conuulsio, aut singultus superueniens, malum significat: hoc nunc ad senilē duntaxat ætatem transfert. Si itaque in cæteris omnibus ætatibus malum est, vtpote immodicam siccitatem præ se ferens, vbi ab immoderata purgatione singultus fit, multo certè peius erit, si seniorib⁹, vt quos iam imbecilliores, ætatis ratione, esse constat, superuenerit.

APHO.

APHORISMVS XLIII.

Ἡ πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὑδίατος πολλῆ, καὶ
 θερμῆ καταχεομένη κατὰ τὴν κεφαλῆς, λύσις τῆς
 πυρετῆς γίνεται.

Si febris non ex bile nata sit, aqua copiosa & ca-
 lida affusa, tollit febrem.

HÆC quidem sententia, vt aliæ multæ, propter an-
 tiquam Hippocratis breuitatem subobscura est.
 Docet autem in ea, quæ sint febres quæ ex infu-
 sione balnéove calidæ aquæ, vsum aliquem sen-
 tiūt. Quum enim tria sint prima genera simplicium febrü, *Tria pri-
 ma gene-
 ra febrü.*
 vnum quod in spiritibus accenditur, alterum quod in soli-
 dis, & tertium quod in humoribus: prioribus quidem duo-
 bus generibus tantum, tertio prorsus excluso, cōuenire bal-
 neum tradit. Per febrē enim ex bile natam, omnes alias pu-
 tridas intellexit, adeoque bilis nomine omnes reliquos hu-
 mores inaudiri voluit. Quod ex Galeni Commentariis sa-
 tis liquet, & ex Philotheo qui ita scriptum reliquit: χολῆς
 μνησθεὶς λόγῳ παραδείγματός, ὡς βραχύλογος, τὸς λοιποὺς
 χυμοὺς προσηπαισέσθαι ἐσήμανε, τῶν τε φλέγμα, αἷμα, μέλαι-
 ναν χολάν. & δὲ γὰρ ἀπὸ ἄλλων οἷων δὴ ποτε χυμῶν, ἀλλ' ὡς πυνδύ-
 μασιν, ἢ σφοδαῖς ἀναπνομένῳ πυρετῶν ὠφελεῖ ἢ κατὰ χυμοὺς τῶν
 θερμῶν ὑδίατος, Bilis vice exempli mentionem faciens, reli-
 quos humores, tanquam breuiloquus, subaudiendos esse si-
 gnificauit, nempe pituitam, sanguinem, & atram bilem. Ne-
 que enim ab vllō alio humore, sed in spiritibus, aut solidis
 accēsam febrem infusio aquæ calidæ iuuat. Febribus autem
 diariis balneum aquæ dulcis esse vtile, potissimūm iis quæ ab
 vstione solis, frigore, lassitudine, & cutis stipatione nascun-
 tur, Galenus in Commentariis, & in Therap. meth. & libro
 primo ad Glauconem ostendit. Hecticis autem conuenire,
 in decimo Therap. methodi cap. decimo iis verbis testatur:
 Quicunque hectica febre laborant, atq; ex iis præcipuè qui
 iam marasmode hectica febricitant, modo iis alia nulla fe-
 bris, nec ex putrescente humore, nec phlegmone sit adiun-
 cta, eos omnes audacter lauabis. Sed inquires, quī igitur sit,
 vt in aliis locis febribus putridis balneum esse vtile doceat

*Balneum
 aquæ dul-
 cis hec-
 ticæ utile.*

Galenus,

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

An balne- Galenus, cum tamen hic diuersum tradat Hippocrates? Re-
um omni- spondeo, Hippocratem & Galenum velle quod balneū sim-
bus ex æ- pliciter, ac quouis tempore diariis & hecticis febribus con-
quo febril ueniat. Putridis vero, non nisi noxiis humoribus prius con-
b. compe- coctis aut vacuatis. Et hanc esse Galeni sententiam, ex Cō-
stat. mentariis eius fit euidentissimum. Cur autem prædictis fe-
 bribus vtile sit balneum aquæ calidæ, in Commenta. etiam
 exposuit Galenus.

ANNOTATIONES IN COM- mentarios Galeni.

Quod reliquæ omnes.) Græcè, δηλοῖ ὅτι, πλὴν τῆς
 ἐκ τῆς χολῆς γινομένης, οἱ λοιποὶ πάντες. ostendit autem, quod
 reliquæ omnes, exceptis iis quæ à bile factæ sunt, &c. Volē-
 tes febrem non esse morbum.) Græcè est, σύμπτωμα τιθέμε-
 νοι τὴν πυρετὸν αὐτὸν, ὅτι αὐτὸ πάθος, febrem ipsam symptoma
 esse statuentes, non ipsum pathos. Lipyria.) De hac febre
 diximus in enarratione aphorif. quadragesimioctauæ sectio-
 nis quartæ. Eloden & typhoden.) De iis vide quæ annota-
 uimus in Commentario Galeni duodecimo primæ sectio-
 nis aphorismorum. Adeò quod nunc sermo, &c.) Græcè
 est, ὥστε νῦν ὁ λόγος ἐστὶ τοῦ ἱπποκράτους. Proinde nunc sermo
 est Hippocrati.

APHORISMVS XLIIII.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος ὀ γίνεταί.

Mulier ambidextra non fit.

*Mulieres
raro ambi-
dextrae.*

Mulierem propter naturæ imbecillitatem non na-
 sci ambidextram, Hippocrates hoc in aphorif-
 mo testatur: Est quæ quod docet ex eorum nume-
 ro quæ magna ex parte ita accidere solent. id
 quod testatur etiam Philotheus iis verbis: ὅθεν μάλλον ἄρρε-
 νες ἀμφιδέξιοι, ἢ γυναῖκες: hinc viri magis, quàm mulieres, ani-
 bidextri. Reliqua in Commentariis Galeni exposita sunt.

APHORISMVS XLV.

Οἵ οἱ ἐμπυοὶ καὶ ὀνέζονται, ἢ τέμνονται, ἢν μὲν πύον
 καὶ θάρον ἔνῃ, καὶ λευκὸν, ποδὲ γίνονται. ἢν δὲ ὑφαί-
 μόντε βορβορώδεις, καὶ δυσώδεις, ἀπόλλυνται.

Qui suppurati vruntur, aut secantur, si pus ef-
 fluxerit

fluxerit purum & album, euadunt: si vero subcruentum, feculentum, & foetidum, pereunt.

DOcet hoc in aphorismo Hippocrates, qua ratione, medicus cognoscere possit, num suppurati dū vruntur, aut secantur ex morbo euadere queant, an non. Vri autem & secari suppuratos, in sectione sexta est dictum. Cognoscet itaque num euasuri sunt, ex puris inspectione. Si enim hoc ipsum purum & album effluxerit, haud morientur. Significat enim, Philotheo teste, ὅτι ἡ φύσις ἐρρώθη, κατεκράτηθη ἢ παραφύσιν διάθεσις, quod natura valida fuit, & affectum præter naturam deuicit. Si vero pus quod effluit subcruentum, feculentum & foetidum fuerit, pereunt. Nam δηλοῖ ἐπικράτειαν τῆ νοσήματος, κατὰ πῶσιν ἢ τῶν δυνάμεων, significat morbi victoriā, facultatumq; casum, atque adeo superasse has ipsas putredinem. Hinc nō temere alibi ita scriptum reliquit Hippocrates: Pus illud optimum est, quod album, æquale, leue est, & haudquaquam foetidum. Quod vero huic contrarium est, pessimum esse solet. Repetitur hæc sententia ad verbum. 2. Prog. 76. In Galeni Commentariis, vbi citatur sententia Platonis Comici, non satis bene eiusdem per interpretem sunt reddita verba. Sic autē cōuertes: Post hæc Euagore filius Cinesias ex pleuritide aridus, puris expers, arundinacea crura ferens, tabis prælagus, plurimas in corpore gerens crustas, ab Euryphonte vltus. Græcè enim est, μὴ ταῦτα ἢ διὰ γόρου ὁ παῖς ἐκ πλευρίτιδος Κινησίᾳς σκελετὸς, ἄπυος, καλὰ μίωα σκέλη φορῶν, φθοῆς περιφύτης, ἔχρας κεκαυμένος πλείστας ὑπὲρ δυνάμεως ὧν ἔδω σῶματι.

APHORISMVS XLVI.

Ὀκόσοι ὅ ἢ παρὰ χράπυον καίονται, ἢ τέμνονται, ἢ μὲν ὅ πύον καθαρόν ἐν ἡ, καὶ λευκόν, ποδὲ γίνονται. ἢ μὲν ὅ χιτῶνι γὰρ ὅ πύον τετέοισιν ἐσιν. ἢ μὲν ὅ οἶον ἀμόρην ἐν ἡ, ἀπόλλυνται.

Qui iecore suppurato vruntur, aut secantur, si quidem pus purum effluxerit, & album, euadunt: iis enim pus conclusum in membrana est. Si verò
veluti

veluti amurca effluxerit, intercunt.

Hic Aphorismus præcedentis veluti exemplum est. Nam cum ibidem signum tradidisset quo eos qui propter tubercula ad suppurationem tendentia videntur aut secantur, num euaderent aut perirent dignoscere liceret, hic certè quod dixerat exemplo suppurationis quæ in iecore excitatur confirmat. Quippe si post vitionem aut sectionem pus excretum, purum & album fuerit, euadunt. Rationem metipse subiungit dicens: Pus enim tum in membrana est iecur ambiente, adeoque iecoris substantia nihil patitur. Philotheus quoque id ipsum bonum portendere duplici de causa inquit: σημαίνει γὰρ τὸ τῆς τῶν πύων ῥώμης τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως, & τὴν φλεγμονὴν ἔξω πορὶ τῆς ὑμῆνα τῆς ἡπατος εἶναι, Significat enim tale pus facultatis alteratricis robur, & inflammationem extra iecur, nepe eius membranā esse. membrana autem hæc, seu tunica, quæ iecoris inuolucrum quoddam & tegumentum est, non est nisi peritonæum iecori tenuius obductum, ut testis est Galenus libro quarto de usu par. & 6. Anato. administrationum. Si vero pus effluens amurcam referat, pereunt. Alteratricem enim facultatem imbecillam esse, & corruptionem usque ad iecoris carnem peruenisse significat.

Membrana iecur ambiens.

APHORISMVS XLVII.

Ὀδυνάας ὀφθαλμῶν ἀκρηλὲς ποτίσας, καὶ λούσας πολλῶν θερμῶν, φλεβοτόμῃ.

Dolores oculorum ubi merum biberis, & multa calida laueris, venæ sectione curato.

Qum hic aphorismus manifestè doceat multa absurda, quemadmodum in Commentariis suis Galenus copiose monstrat, ideo ab alio insertum, adeoque adulterinum esse, nemini non constat. In sexta vero sectione de sententiâ Apho. 21. Hippocratis ponitur, ibidè quæ à nobis est abundè enarrata.

APHORISMVS XLVIII.

Υδρωπιῶντα ἢ μὲν βῆξ ἔχει, ἀνέλπιστός ἐστιν.

Aqua inter cutem laborantem si tussis corripiat, desperatus est.

Repetita

R Epetita est hæc sententia suprâ, & à nobis quoque ibidem exposita: ideo noua explicatione non eger. 6. Apho. 35.

APHORISMVS XLIX.

Σξαγγερίω, κὺ δυσερίω θώρηξις κὺ φλεβοζμὴν λύει. τέμνει μὲν τὰς εἰσω.

Stillicidium & difficultatem vrinæ vini potio, & sanguinis missio tollit. Incidere verò internas venas oportet.

C Vrationem stillicidij & difficultatis vrinæ hoc in aphorismo docet, non quidem omnis, sed eius tantum stillicidij quod fit à frigiditate, & difficultatis vrinæ quæ à crassis & glutinosis humorib⁹ flatuosoque spiritu fit. Hæc enim mala vini potio, utpote illa dissoluens & discutiens, sanat. Quod si vero ab inflammatione prædicta mala oriantur, venæ sectione, modo virtus valida sit, curantur: quemadmodum copiosius in Commentariis Galenus monstrat. Interiores autem venas, hoc est poplitum, aut malleolorum, esse incidendas, in explicatione Aphoris. 36. sectionis. 6. diximus. Interiores venæ.

APHORISMVS L.

ὑπὸ κωάγχης ἐχομένω οἰδημα, κὺ ἐρύθρημα εἰς τὸ σῆθ⁹ ἐπιγνώμενον, ἀγαθόν. ἔξω γὰρ ξέπειν νόσημα.

Ab angina detento, si tumor & rubor in pectore superueniunt, bonum: foras enim vertitur morbus.

H Ic aphorismus ab eo qui est in sectione sexta ordine. 37. nihil differt, nisi quod illic est in collo, hic verò in pectore. Ista vero diuersitate nihil aliud innuere Hippocrates voluit, nisi quod bonum sit in angina noxios humores à partibus internis & nobilioribus ad externas & ignobiles quascunque transferri. In Commentariis autem Galeni perperam legitur ὡς τὸ τελευτῶ. nusquam enim in quarta sectione reperitur hæc Hippocratis sententia, sed in sexta, ut est comprehensum. Legendum itaque erit, ὡς τὸ ἐκτῶ, in sexta. In angina bonum est noxios humores ad exteriora transferri.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS LI.

Οὐόσοισι σφακελιθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν τρισὶν ἡμέρησιν ἀπόλλυται. ἢ μὲν ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Quibus cerebrum corrupti incœperit, intra tertium diē moriuntur. Si verò hos euaserint, sani fiūt.

σφακε-
λιθμός.

Cerebri corruptione incipiente, quam σφακελιθμόν Hippocrates aliiq̃ue Græci vocant, intra triduum, propterea quòd malum sit grauissimum, parsq̃ue male affecta maxime princeps, egrotātes perire necesse est. Si vero hos dies superuixerint, sanitati restituentur. Quippe hinc coniicimus vires esse robustas, quæ corruptionem superare possunt, In Galeni Commentariis vbi est de fracturis, Græcè legitur, ὡς τῷ περὶ ἀγμῶν & ἄρθρων, de fracturis & articulis. Vbi legitur. Ne fortè igitur, &c. Græcè est μήποτε οὐν, nunquid igitur, &c. habentibus? Per interrogationem enim legenda hæc verba. Vterque locus in postrema Galeni editione est emendatus, ideoq̃ue non est cur longiores simus.

APHORISMVS LII.

Γταρμός γίνετ' ἐκ κεφαλῆς διαθερμαινόμενου τῷ ἐγκεφάλῳ, ἢ διωγραινομένῳ τῷ ἐν τῇ κεφαλῇ. ὑπαίρετ' ὅτ' ἀπὸ τοῦ ἐνέωρ' ἔξω. φοβεῖτ' ὅτι διασενῶ αὐτῷ ἡ διέξοδος ἐστίν.

Sternutamentū fit ex capite cerebro calefacto, aut humectata capitis parte inani. Aer enim intus contentus extrā erumpit. Sonat autem, quoniā per angustum exit.

Quum multæ ac variæ sint causæ sternutamēti, vt Galenus etiam in Commētariis suis monstrauit, Hippocrates tamen de eo solo sternutamento hoc in aphorismo agit, quòd principium suæ generationis habet naturæ motum spiritum flatuosum ex capite excernere appetentis. Ideoq̃ue ait, sternutamētum fit ex capite: eiusq̃ue duas causas subiungit, calorem nimirum, & humorem.

humorem. Calor enim humores rarefacit, & in flatus conuertit, quos subinde natura per sternutamentū expellit. Solus autem humor in capite redundans sternutamentū haud excitat, vt in Commentariis fufius Galenus docet. Per inanem vero capitis partem, cerebri vētriculos, aut vniuerfum quod ambit cerebrum, eſſe intelligendum, idem Galenus diſerte docet. Porro quum ſpiritus flatuſve qui continetur in cerebro, erumpit, ſonat: idque non aliam fit ob cauſam, niſi quod per anguſtum narium meatum egreditur, vt copioſe à Galeno in Commentariis oſtenditur. Qui quum ſatis prolixi ſint, hancque Hippocratis ſententiam abundè explicent, non eſt cur in ea enarranda longiores ſimus.

Inanis capitis pars.

APHORISMVS LIII.

Ὅσοι ἢ παρ' ὀδυνέσσι, τετέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος, λύει τὴν ὀδύνην.

Quibus iecur vehementer dolet, iis febris succedens leuat dolorem.

Dolores iecoris vehementes citra febrē, ex flatibus ſunt, quapropter febre ſuccedente ſoluuntur dolores, propterea quod hæc ipſa flatus diſſoluat & diſcutiat: vt copioſius eſt à nobis dictum in expoſitione aphoriſmi. 40. ſectionis ſextæ, vbi iis verbis repetitur hic Aphoriſmus: Quibus dolor iuxta hypochondriū fit citra inflammationem, iis febris ſuccedens dolorem ſoluit. Præterea monendus nobis etiam lector venit, πῶς in hac Hippocratis ſententia intendere & augere ſignificationem verbi ὀδυνέσσι, vt aliàs ſæpe, quemadmodum oſtenſum eſt Aphoriſmo. 10. ſectionis ſextæ.

Dolores iecoris uel hementes citra febrē unde.

*cc
cc
περί.*

APHORISMVS LIIII.

Ὅσοις συμφέρει αἷμα ἀφαιρῆσαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τοτέοισι συμφέρει ἐὰν φλεβοτομῆται.

Quibus ſanguinem à venis detrahere confert, iis verè ſanguinem mittere prodeſt.

Hic aphoriſmus abundè eſt à nobis enarratus ſuprà, quare non eſt cur hunc denuò explicemus.

6. Aphor. 47.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS LV.

Ὅκοιοιςι μεταξὺ τῶν φρενῶν, καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀγκλείεται, καὶ ὁ διωὴρ παρέχῃ, καὶ ἔχοιρ διέξοδον, καὶ εἰς ἐτέριον τῶν κοιλῶν, βυτέοιςι κατὰ τὰς φλέβας εἰς τὴν κύσιν ῥαπέντος τῆς φλέγματος, λύσις γίνεται αὐτῆς νόσος.

Quibus inter septum transversum & ventrem pituita concluditur, doloremque infert, utpote quæ ad alteram cavitatem exitum non habet: iis pervenas ad vesicam conuersa pituita, morbus soluitur.

IN hoc Aphorismo docet Hippocrates, quod natura interdum pituitam inter septum transversum & ventrem conclusum, doloremque inferentem, per latentes vias ad venas, & subinde ab iis ad vesicam transmittat: ut verissimum sit quod alibi de natura dixit: Natura ipsa sua sponte, non ex intelligentia, viam impetumve ad suas actiones inuenit. Quippe natura à nullo edocta est, neque ea quæ conveniunt facere didicit. Per ventrem autem hoc loco, Galeno in Commentariis teste, inaudire oportet πῶ δὲ χωρίαν, ὅσα κατω μὲν ἐστὶ τῶν φρενῶν ἐνδόν τε τῶν, κατ' ἐπιγαστρὶον πῶ δὲ νοαίς, laxius spacium quod est infra septum transversum, & intra peritonæum quod iuxta abdomen est. Quum itaque pituita intra hoc spacium clauditur, doloremque sua tensione excitat, nec ad alteram cavitatem transmitti potest, necesse est ut hanc ipsam naturam extenuet, atque subinde per occultas vias ad venas, & ab iis rursus ad vesicam transferat. Quo facto, accidit ut morbus solvatur, expulsa nimirum per urinas pituita ipsa.

ANNOTATIONES IN GAL-
leni Commentarios.

Quod est inter septi corpus.) Græcè est, ἀντὶ τῆς μεταξὺ τῶν φρενῶν ἰδίου σώματος, ὁ σαρκῶδης ἐστὶ, quod est inter septi transversi proprium corpus, quod carnosum est. Transumptionem ad venas.) Hic locus non tantum in Latinis, sed & Græcis codicibus est depravatus. Videtur autem in eum esse emendandus modum: ἀλλ' εἰ ἔστι τῶς ἀκούσαι μὲν ὧ μαρτίνε,

6. Epid.

par.

5. Apho. 2

Venter.

Galenilo-
cus emen-
datus.

ῥῖνε, πῶς εἰς τὰς φλέβας μετάλειψιν, ὁμοίως εὐπόρος εἴη. εἰ δύνασθαι ὥστε ἐντεῦθεν ὑπὸ τοῦ νεφροῦ ἀφίκεσθαι δὲ φλεβῶν, ὅθεν ἐκ τῆς πύλης τοῦ περιτόναιου ἐνρυχωρίας ἀδύνατον, Sed & si ita inaudierim⁹ ὁ Marine, translationē ad venas, similiter meatu facilis erit. Si enim hīc ad renes per venas peruenire potest, neq; ex eo spacio quod est sub peritonæo, impossibile erit.

APHORISMVS LV I.

Ὅσοις ἢ ἡπαρ ὑδαὺς πληθεῖν, εἰς τὸ ἐπίπλωμα ἔαγῃ, τετέοισιν ἡ κοιλία ὑδαὺς ἐμπίπλεται, καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Quibus iecur aqua completum, ad omenti regionem eruperit, iis venter aqua impletur, & moriuntur.

PEr iecur aqua impletum Hippocrates intelligit, Galeno in Commentariis teste, quod in membrana extrinsecus id ipsum ambiente multas vesicas aqua plenas obtinet. Quæ si rumpantur, ad omenti regionē, hoc est, Galeno interprete, εἰς τὴν κατ' ἐπιγάστριον περιτόναιον χώραν, in locum peritonæi quod iuxta abdomen est, aqua effunditur. Quare hæc Hippocratis verba, εἰς τὸ ἐπίπλωμα, non sunt sic intelligenda, ut aqua ex vesicis iecoris ruptis effusa in omentum effluat. Solidum enim & firmum est, ita ut nihil in ipsum incidere queat, quemadmodum in Commentariis Galenus fusius docet. Aqua verò ad prædictum locum effusa moriuntur, nisi naturæ ope, aut medicamentorum admotione seruentur.

Iecur aqua impletum.

APHORISMVS LV II.

Ἀλύκηρ, χάσμηρ, φρίκηρ, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει τὴν νόσον.

Anxietudinem, oscitationem, horrorem, vinum equali portione aquæ mixtum epotum, soluit morbum.

ANxietudinis, oscitationis, & horroris curationem, per vini cū aqua portione aque mixti potionem, fieri hoc loco tradit Hippocra. Quippe vinum moderato suo calore in corpus digestum, eas que in-

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

Anxietu-
do.
ἀλὺκη.
Pandicu-
latio.
σχορδο-
νισμός,
Oscitatio.

festant materias, malaque hæc efficiunt, expellit & vacuat: reliquumque temperat. id enim est Græcis ἐπιπεράσαι, quo verbo Galen⁹ in Commentariis est usus. Quid autē proprie hæc vox apud medicos Græcos significet, alibi copiosè, & in explicatione aphorismi. 17. sectionis primæ diximus. Quid vero sit anxietudo, quàm ἀλὺκη Hippocrates nominat, i cōmentariis suis copiosè Galenus exposuit. Errant qui pandiculationem conuertunt, ea enim Græcis proprie σχορδονισμός dicitur, & nihil aliud est nisi omnium partium corporis distētio. Differtq; ab oscitatione non alia ratione, quàm quod pandiculatio omnium musculorum sit symptoma, oscitatio vero eorum tantum quæ iuxta maxillas sunt, quæ admodum lib. 6. Epide. Hippo. par. 5. aphorif. 4. demonstrauimus. Causas horum symptomatum in Commētariis, & lib. 2. de sympt. causis ca. 7. refert Galenus, vt non sit necesse nos prolixiores esse. Quod etiam rarius per totā hanc sectionem errata interpretis in Commentationum Galeni conuersione admissa annoto, nō alia sit de causa, quā quod magna ex parte in recenti editione operum Galeni sint emendata.

APHORISMVS LVIII.

Ὅσοι σινὲ τῇ ἐρήθρῃ φύματα γίνονται, τουτέοισι Διὰ πυλὲς καὶ ἐκτραγένης, λύει ὁ πόνος.

Quibus in vrinaria fistula, tubercula nascuntur, iis suppuratione & eruptione factis, leuatur dolor.

Hic aphorismus est à nobis suprā, nempe sectione quarta, in qua ordine. 82. fuit, enarratus: ideo non est cur denuò illum exponamus.

APHORISMVS LIX.

Ὅσοι σινὲ δ' ἂν ὁ ἐγκέφαλος σφιδῇ ὑπὸ τινὸς περπάσιος, ἀνάγκη ἀφώνως γενέσθαι παραχρῆμα

Quibus cerebrum aliqua de causa concussum est, eos repente fieri mutos necesse est.

πέφασ-
σις:

Eos quorum cerebrum ob causam aliquam externam, id enim πέφασις apud Hippocratē, vt libro sexto Epide. par. 6. Cōmen. 17. diximus, significat, verbi gratia, casum ex

alto

alto loco, aut ictum capitis, cōmotum & cōcūsum est, amittere vocē, omnesq; alios motus volūtarios: id enim per multos intelligit Hippo. vt in Com. suis, & sect. 6. suprā cōmē. 51. attestatur Galen. experiētia quotidiana confirmat. Quare nō est cur prolixius hanc Hippocratis sententiā enarremus, præsertim quum Galenus eandē abundē explicauerit.

APHORISMVS.

L X.

Τοῖσι σώμασι τοῖσι ὑγρὰς τὰς σαρκὰς ἔχουσι, λιμὸν ἐμποιέει. λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporibus humidis habētibus carnes, famem adhibere oportet. Fames enim corpora exiccat.

Corporib⁹ carnes humidas, hoc est pituitosas & molles, habentibus famē esse adhibendā, hoc loco Hippocrates docet. Per famem autē non omnimodam, aut diuturnam ciborū detractionem intelligere cōuenit, sed planē mediocrem, quā nimirum ad carniū humiditatem corrigēdam sufficiat. Nam vt Hippocrates in libro de veteri medicina scriptum reliquit, non minus delictū est, nec minus hominem lædit, si pauciora, minusque quā conueniat assumantur. Fames enim magnam vim in natura hominis obtinet, & sanandi, & debilitandi, & occidendi. Quod verò ex accidente siccet fames, & quomodo id accadat, Galenus in Commentariis suis ostendit.

Carnes
humidæ
Fames.

Fames ex
accidente
siccatur.

APHORISMVS.

L X I.

Ὃν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαί, ἐν τῷ σώματι κατὰ μέρος, καὶ πάλιν θερμαίνεται, ἢ χρῶμα ἐτόνον ἐξ ἐτόνου μεταβάλλει, μῆκος νόσος σημαίνει.

Vbi in vniuerso corpore mutationes fiunt, & modò corpus frigescit, & rursus calescit, aut colorem alium ex alio recipit, longitudinem morbi significat.

Est & hic aphorismus antea enarratus, nempe sect. quarta, in qua ordine quadragesimus fuit.

APHORISMVS.

L X I I.

Ἰσθὺς πολὺς θερμὸς, ἢ ψυχρὸς ῥέων, αἰεὶ σημαίνει ἔχειν

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

νεί ἐχειρ πλησμονήν ὑγρῶ· ἀπάγει οὖν χεὶρ τῷ Μ
ἰχυρῶ ἄνωθεν, τῷ δ' ἄθεν εἰκάτωθεν.

Sudor copiosus, calidus aut frigidus assidue ef-
fluens, humoris copiam significat. Deducere itaque
oportet robusto quidem suprâ, debili verò infrâ.

1. Aph. 21

QUum Hippocrates suprâ monuerit, humores eò
ducendos esse quò sua sponte repunt, facileque
vacuantur, hic verò in validis per vomitum, in
imbecilibus autem per alui deiectionem redun-
dantes humores educendos esse statuat, id-
que præter omnem rationem, per alium quendam esse hunc
aphorismum adiectum, quòd Galenus etiam in suis Com-
mentariis constanter affirmat, nemini nò sit manifestum. Ut
autè infereretur, occasionem dedit imperito cuidam apho-
rismus. 42. sectionis quartæ, cuius initium à præsentī apho-
rismo nihil distat, quemadmodum in suis Cōmentariis Ga-
lenus etiam significauit.

APHORISMVS. LXIII.

Ἡρως πυρέσσοντι βοφὴν διδῶν, τῷ Μ ὑγιαίνοντι
ἰχὺς, τῷ ὃ κἀμνοντι νῆσος.

Si quis cibum febricitāti dederit, sano quidem
robur, laboranti autem morbus.

ESt & hic aphorismus, ut omnes sequētes, ab alio quo-
dam insertus: absurdam enim planè sententiam de se
præbet. Si quis enim febricitat, non potest esse sanus
& laborans, quare quomodo cibus febricitanti datus
sano possit esse robur, laboranti autem morbus, non video.
In adulterinis itaq; ac supposititiis iis aphorismis enuclean-
dis, non est cur temerè tempus teramus.

APHORISMVS. LXIIII.

Τὰ δὲ αἶμα κύσιος Διτ' χωρεόντα ὀρεῶν Δεῖ, διὰ
τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρεῖται. τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια
τῶτέοισι, ταῦτα νοσώδεις εἶναι. τὰ δ' ὁμοιότ' εἶναι τοῖς
ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσώδ'.

Quæ per

Quæ per vesicam excernuntur, cōspicienda sunt
num talia sint qualia sanis excernuntur. Quæ igitur
iis minimū similia sunt, hæc morbosiora. Quæ ve-
rò sanis sunt magis similia, minimum morbosa.

ET si hæc sentētia à veritate nō abhorret (docet enim
ea quæ sanis sunt similia, esse bona: cōtrā quæ iisdem
dissimilia sunt, mala. quod Hippocrates etiam ī Pro-
gnosticis exemplo faciei, decubitus, excrementorum
alui, & urinae monstrat) tamē quia Hippocra. phrasim haud
refert, ideo cum Galeno supposititium esse iudicamus. Qua-
re non est cur aliquid Galeni Commenta. adiiciamus.

APHORISMVS.

LXV.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα ἢ ἐάσῃς σῆναι, καὶ
μὴ κινήσῃς ὑφίστα· οἷον ξύσματ' α, καὶ ἢ ὀλίγα ἢ, ὀλί-
γη ἢ ὕσος γίνε· ἢ ὃ πολλὰ, πολλή. τὰ τέτοις ξυμφέ-
ρει ὑποκαθῆραι τῇ κοιλίῃ· ἢ ὃ μὴ καθαρὴν ποι-
ήσας, διδῶς τὰ ῥοφήματα, βλάψεις· ὁκόσω ἂν
πλείω διδῶς, μᾶλλον βλάψεις.

Quorum deiectionibus si stare sinas, & nō mo-
ueas, quasi strigmēta subsistunt, siq; pauca fuerint,
exiguus morbus est: sin multa, maior. His confert
alui purgatio. Quod si verò aluo haud purgata for-
bitiones dederis, nocebis: & quo utique plus dede-
ris, eò magis nocebis.

QUum obscurus sit admodum hic aphorism⁹, pro-
pter improprium nominum & verborum vsum,
quemadmodum in suis Commentariis Galenus
copiosè monstravit, palàm hinc coniecimus eum
non esse Hippocratis, sed ab alio quopiam
obscuritatis affectatore insertum. Quare quum constet non
esse legitimum, ab eius enarratione lubentes abstinemus,
præsertim quum in eum scripserit prolixos admodum com-
mentarios Galenus.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS. LXVI.

Αἱ ἀρχαὶ χρέμψιες ἐν ζῴσι πυρετοῖσι, τοῖσι μὴ διαλείψοι πελιδναι, καὶ αἱματώδεις, καὶ χολώδεις, ἐκλυσιώδεις πάσαι κακαί· ἀρχαὶ χωρέσσαι ἢ καλῶς, ἀγαθαί, ἐκ κατὰ κοιλίην, καὶ κύστιν· καὶ ὅς ᾗ τι ἀρχαὶ χωρέουσι μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

Excreationes in febribus intermittentibus liuidæ, cruentæ, biliosæ, & foetidæ, omnes malæ. Si verò benè excernuntur, bonæ, & per ventrem, & per vesicam. Et vbi aliquid secedere debens steterit nō purgatum, malo est.

Hæc sententia suprâ in sectione quarta, vbi ordine erat. 47. est à nobis exposita, vbi ad verbum ferè est repetita. In fine enim adiectū est aliquid quod in priore nō erat, nempe: Et vbi aliquid secedere debens steterit nō purgatum, malo est. Quorum quidam verborum is est sensus: Si in purgationibus quæ vel per ventrem, vel per vesicam, vel per alia vacationis loca fiunt, aliquid quod vacuandum erat in corpore manserit, & non expurgatum fuerit, malum affert. Quæ enim à iudicatione relinquuntur in morbis, Hippocrate ipso teste, recidivas facere consueverunt.

2. Aph.
12°

APHORISMVS LXVII.

Τὰ σώματα καὶ ὅς τις βέλεται καθαιρεῖσθαι, ἔσθω ποίειν, ἐκ τῆς μέσης ἀνω, σῆσαι τὴν κοιλίην· ἢ ὑπὸ κατώ, ὑγρῆναι τὴν κοιλίην.

Corpora vbi quis purgare voluerit, fluida efficere oportet: & si per superiora, aluum sistere: si verò per inferiora, humectare.

Expositus est hic aphorismus in sectione secūda, in qua ordine nonus fuit.

APHORISMVS LXVIII.

Υἵπνος, ἀγρυπνία, ἀμφοτέρω μάλλον τῷ μετρίῳ γινόμενα, νῆσος.

Sennus

Somnus, vigilia, vtraque plus iusto facta, morbum præ se ferunt.

Hic aphorismus sectione secunda, in qua ordine fuit tertius, à nobis est abundè enarratus.

APHORISMVS LXIX.

Ἐν τοῖσι μὴ Διψλείπωσι πυρετοῖσιν, ἢ τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ἢ, τὰ δὲ εἰσω καίηται, καὶ πυρετὸς ἔχει, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus si exteriora frigent, interiora verò vruntur, & febris habeat, letale.

Explicauimus hanc sententiam suprâ, sectione quarta: in qua ordine 48, fuit.

APHORISMVS. LXX.

Ἐν μὴ Διψλείποντι πυρετῷ ἢ χεῖλος, ἢ εἷς, ἢ ὀφθαλμός, ἢ ὀφρὺς Διψτραφῆ, ἢ μὴ βλέπῃ, ἢ μὴ ἀκέῃ, ἢ δὲ ἀσθενὴς ἐὼν, ὅτι ἀντετέωρ γένηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

In febre non intermittente si labium, aut nasus, aut oculus, aut superciliū peruertatur, si nō videat, nec audiat, iam imbecillus existens æger, quicquid horum acciderit, mors in propinquo est.

Expositus est & hic aphorism⁹ antea sectione quarta, in qua ordine quadragesimum nonum fuisse constat,

APHORISMVS. LXXI.

Ἐπὶ λευκῷ φλέγματι, ὕδρωψ ἐπιγίνεται.

A pituita alba, aqua inter cutem succedit.

Non certè omnis, sed ea quæ Græcis λευκοφλεγματία, & alio nomine ὑποσάρκα καὶ ἀνασάρκα διφλεγματία, citur. Idque accidit, vbi in venis, & totius corporis habitu pituita fuerit aceruata, vt in Commentariis suis testatur Galenus,

Apho.

IN HIPPOCRAT. APHORIS.

APHORISMVS LXXII.

Ἐπὶ διάρροίᾳ, δυσεντερία.

Ab alui profluuo, difficultas intestinorum superuenit.

Aph. 23.
huius sectionis.

Non quidem omni alui profluuo intestinorū difficultas succedit, sed huic duntaxat quod diuturnum est, & in quo deiectiones syncerae, hoc est biliosae, sunt. Hinc paulo antè dixit, A syncera deiectione, difficultas intestinorum sequitur. Biliosi enim humores paulatim abradūt intestina, donec in profundum subeunte erosione, prorsus exulcerentur.

APHORISMVS LXXIII.

Ἐπὶ δυσεντερίᾳ, λεύκωμα ἐπιγίνεται.

A difficultate intestinorum, leuitas intestinorum succedit.

Hic aphorismus pars est aphorismi quadragésimitertij, sectionis sextae: quare enarratione non eget.

APHORISMVS LXXIIII.

Ἐπὶ σφακελισμῷ, ἀπόσασις ὀστέε.

A corruptione, ossis abscessus succedit.

Corruptionem & carnis & ossis succedere ossis abscessum, hoc loco Hippocrates docet. Caro enim si corrūpitur, corruptio ipsa ad ossa vsque procedit: quæ & ipsa læsa, subinde abscedere solent. Quod multò magis accidit, si in ipso osse corruptio cœpit.

APHORISMVS LXXV.

Ἐπὶ αἵματος ἐμέτῳ φθόρῃ, καὶ πύρκα καὶ διάρροισιν ἄνω. ὡς τῇ φθόρῃ, ἐρύμα ἐκ τοῦ κεφαλῆς. ὡς τῷ ἐρύματι, διάρροια. ὡς διάρροίᾳ, χέσις τοῦ ἄνω κατάρσεως. ὡς τῇ χέσει, θάνατος.

A sanguinis vomitu, tabes, & puris per superiora purgatio: à tabe, fluxio de capite: à defluxu, alui profluuium: ab alui profluuo, retentio purgationis superioris: à retentione, mors.

Est &

Est & hæc sententia supposititia, quod multa in se absurda, & ab Hippocratis placitis aliena contineat. Neque enim sanguinis vomitioni tabes succedit, sed sanguinis potius sputo. Est autem coaceruata è duobus aphorismis suprâ positis & enarratis, videlicet 15. & 16. huius sectionis, ubi legitimum eorum malorum quorum hic fit mentio, Hippocrates ordinem recensuit.

APHORISMVS LXXVI.

Ὅμοῖα καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τῆς κύστης, καὶ τοῖσι κατὰ τῆς κοιλίας ὑποχωρῇ, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὰς ἄρκτας, καὶ ἢ ὡς ἄλλη σφύσεως ἐκβαίνει τὸ σῶμα, ἢ ὀλίγον, ὀλίγη ἢ ἄστος γίνεται· ἢ πολὺ δὲ, πολλή· ἢ πάνυ πολὺ, θανάσιμον τὸ τοῖς ζῶντι.

Qualia sint quæ per vesicam & aluum excernuntur, & per carnes, atque sicubi aliter à natura sua corpus excesserit, considerare oportet, si parum, exiguus fit morbus: si multum, magnus: si valde multum, letale est signum.

Et hic aphorismus per aliū est adiectus, atque è multis Hippocratis sententiis aceruatus. Docet enim ea quæ ex vesica, aluo, & carnibus excernuntur, hoc est urinas, deiectiones, & sudores, à medico diligenter consideranda. Quod in Prognosticis etiam, & lib. 6. Epide. Hippocrates multis in locis faciendum esse monet. Post hæc hortatur, etiam excessus corporis à propria natura esse contéplandos. Si enim parui fuerint, parvus erit morbus. Si vero multi, magnus. Si valdè magni, letales erunt: id quod cuius patet, nec prolixiore explicatione opus est.

SECTIONIS SEPTIMÆ
FINIS.

INDEX RERVM AC VOCVM

in signiorum quæ toto hoc opere habentur:

cuius prior numerus folium, alter uerò

paginæ uersum significat.

B. R. G.

A	Bdomen	76.26	ἀλνώσεις	99.12
	Abdominis muscu/		Adolescentia	27.2
	li.	76.13	Adolescentes famē ferrē non	
	Abcessuum causæ		possunt.	27.b.53.
	in lassitudinibus	162.b.53	Adolescentes facilius in mor	
	Abundantia duplex	55.b.71	bos incidunt	81.13
	Acerba nō penetrāt ad pro-		Adolescentia sub pubertate	
	funda	50.b.56.		142.5
	Accessio quid	23.10.& 25.	Adolescentia	133.29
	b.76.& 34.19.		Aeger medico obtemperare	
	Actiōes animales sensificæ		debet	9.15
		151.b.77.	αἷμα	101.b.42
	Acutissimi morbi	105.b.57	αἰμορραγία	158.b.74
	Acutus morbus triplex.	16.	Aerugo	203.b.55
		7.& 64.b.50	Aestate per superna purgan	
	Acuti morbi qui sine febre		dum	141.b.60
		20.b.63.	Aestate & autumnō cur æ-	
	Acutas febres natura excre-		gri difficillime cibos ferāt	
	tione finire solet	41.b.56		33.b.57
	Acutus morbus quis	59.2	Aestiui morbi magna ex par	
	Acutorum morborum finis		te breues	67.b.30
		63.b.68.	Aestas quæ ueri similis.	101.13
	Acuti morbi simpliciter	63.	Aetates certo annorum nu-	
		b.70.	mero circumscribi nō pos-	
	Acutus ex transmutatione		sunt	131.13
		64.b.55.	Aetates sex nūero	26.b.68
	Acutæ febres	102.b.54	Aetas ex iis est quæ natura	
	ἀκταΐσασι	103.b.69	nobis insunt	31.1
	ἀκταΐσασι	104.3	Aetij & Pauli locus enarra-	
	ἀκτῶν	88.b.60	tur	81.b.74
	ἀκράτης	113.b.58	αἰθρία	113.20
	ἀκρόν	123.16	αἰσθητικόν	45.3

INDEX

Affectus & pathema differunt. 73.9	ἀπαγχόμενοι 83.b.74
Affectus qui morbus nominatur	ἀπαλλάττω 73.b.51. & 86.10
non semper in vigore vehemē	ἀπαλλάττω 60.12
tior existit 71.b.64	Aphorismorum legitima inscrip
Aldinus codex græcus deprauatus	ptio 6.7
60.b.55	Aphorismus quid 6.6
Aldinus codex emendatur. 93.33.	Aphorismorum op ^o , vitiose diuiso
82.b.63. & 111.24. & 245.13	rum sermonum librum nūcuparunt
Alexandrinorum victus 60.15	qui Arabes sunt secuti ibidem
Alimentum confectum 33.22	Aphorismi ratio eodem
Alimentum trifariam accipitur 36.3	ἀφορίζω eodem
Alimentum triplex 78.27	Aphor. liber cur inscrip. eodem
ἄλλως 91.b.69	Aphoristica doctrina eodem
Aloe ex accidente venas aperit	Aphorismi in scholis publicè e-
278.b.50	narrandi eodem
Alphi 125.60	Aphoristica doctrina necessaria
Aluos humidas habentes 93.9	in arte medica 7
Aluus sicca Hip. 59.b.72	ἄφωνοι 207.9
Alui profluuium cur tabidis ma-	ἄπνοια ὕσερικη 227.10
lum 210.b.60	Apoplexia vehemens cur incur-
Alui profluuium in vehementi	bilis 83.15
pleuritide cur malum 261.b.60	ἀποσιτία 256.14
ἀμαυρεῖ 87.24	A purgatione cur motu utrum
ἀμπωτὶς 12.38	150.b.46
ἀναφέρειν 84.10	A purgatione non dormiendum
An alui excretionēs mala totius	150.b.57
corporis significare possit. 54.10	Aqua cur solidas corporis partes
ἀνδρία 27.17	non humectet 150.13
ἀνεσις 23.20	Aqua frigida cur ossibus aduersa
Angina 164.9. & 120.43	213.b.70
Animi defectio exolutio dicitur	Aqua leuissima quæ 221.27
40.17	Aqua mulsa à cœna cur exhiben
Anhelitus 129.1. & 164.36	da 231.b.45
ἀνὶ ἑπὶ πόσις 25.4	Aque intercutem optima sanatio
Anticanis 142.37	261.16
ἀντικείμενον 62.32	Aquilo thoracis dolores excitat
Antiqui interpretis error 87.55	122.30
Anteriores partes vètris arteriis	Aquiloniæ constitutionis noxæ
abundant 249.b.52	122.10

INDEX.

Aquilones imbecilibus vesicis nō profunt	122.b.60	dus	115.b.64
Aquilo parit tusses	99.b.57	Autumnus frigidus, ficcus, inæqualis	128.5
Ardor stomachi	272.b.48	Autumnales morbi cur lōgiore	67.35
Aristotelis erratum	45.13	αὐθήμερον	147.13
Ars lōga bifariā dicitur	7.b.40	αὐξάνομενα	28.24
Arthritis quid	120.b.55	αὐχμηρὲς	108.b.40
Articuli	162.b.50	αὐχμός	102.b.45
Articulorum dolores non fiunt à nuda qualitate	281.b.58	B	
ἀρρωσία	72.b.70	BAlbi	270.b.52
ἀρτίως	35.11	Balneum quibus oculorū doloribus conducatur	270.15
ἄσθ	141.26.& 244.b.70	Bene carnosus	85.b.60
ἀσήμεως	66.12	Bifariam erratur in victu instituendo	17.20
ἀσόμενοι	72.b.46	Bilis cruda qualis	38.18
Astronomia medi cocognitu necessaria	142.14	Bilis non euieta à natura qualis	38.1
Athletarum institutū	13.28	Bilis vt commodè vacuetur an coctionem exigit	38.36
Athletarum genus miserrimum	13.b.60	Bilis non eget crassitie vt educatur	38.50
Athlantides	118.b.60	Bilis nigra	156.4
ἀθρόως	64.b.& 101.b.40	Bilis atræ generatio	156.b.45
Auerrois ad sugillandum promptus	185.20	Bilis æruginosa	204.b.49
Auerrois cauillum	186.30	Biliosi non admodum abundant flatibus	253.b.52
Auicenna notatur	46.b.58	Bilis atra, caninam nō naturalem appetentiam efficit	61.24
Auicennæ erronea sentētia.	61.25	βίος	86.33
Auster	98.b.68	Bonos etiam medicos in acutis falli	59.b.47
Auster lenis	112.b.70	βόρειος	108.b.42
Austrinæ constitutionis noxæ	122.37	βεβώμ	180.b.58
Autorum verba non temere immutanda	17.b.64	βόεβορος	192.27
Autumnus inæqualis	98.34	βεάγχος	81.b.61
Autumnales morbi	98.32	Brassauolus Galenum non rectè reprehendit	51.2
Autumnus cur insalubris.	105.33		
Autumnus cur tabidis malus	107.b.60		
Autumnus non est natura frigi-			

INDEX.

Buccæ 162.b.60
Bulimi causa 61.b.72
Bulimos non tam vniuersalis quā
canina appetentia 61.b.62

K αχέλια 13.38
Cacochymia 11.b.40.
& 12.27
καίροι 103.24

Calfactionē desiderātia. 214.b.45
Caliditas fluxiōes attrahit. 163.20
Caliditas & humiditas aëris non
sunt qualitates vitæ nostræ pro-
pinquæ 106.b.50

Calidum 212.15
Calidum quomodo de temperato
dicatur 212.b.60

Calidum suppurat 217.6
Calidū cutem emollit 217.30
Calidum æquiucōcē 28.35

Calor natiuus duplex 218.b.40
Calor vehemēs quia cibos cōficit
flatus nullos procreat 254.22

Calor natiuus æstate paucus hie-
me plurimus 29.b.66

Calor natiuus intēdit appetētiam
non naturalis deiicit 31.4

Calorē externū concoquere quo-
modo intelligendū 37.b.50

Calor innatus 28.b.40

Calor aīal format, auget 28.30

Calor duplex 29.b.62

Calidi variæ acceptiones 102.31

Calor famē impedit 60.b.75

Calui 273.18

Calui conuersio monstrosissima
279.14

Cammari 58.23

Cancris oculi qui 274.18

Candidum oculorū apparēs quan-
do exitium præ se fert 280.30

Canina appetentia 61.18

Canis 142.19

Canis minor 142.25

Canicula 142.22

Capere cibum 47.55

Caput quando primaria ratione
doleat 251.23

Capitis posterioris dolor 251.15

Capillorū defluuij causa. 273.25

Caput musculi 250.b.63

Carabi 58.22

καρδία 188.b.75

καρδιωγμός 153.22, 272.b.40

Caristius 121.24

Cartilago 263.b.67

Caro liuida qd significet. 284.37

Carunculæ exiguæ quid signifi-
cent 199.21

Carus 207.5

Castrati 268.b.45

καταλυόμενοι 84.1

καταλύω 84.5

κατὰ πρᾶξεις 170.b.70

κατὰ ῥῆσιν 81.b.70

κατὰ σάτις 119.8

κατ' ἴσιν 35.b.45, 36.28

καθεσκηγὰ 123.b.67

καθεσῶτες 103.22

καθίστημι 103.36

Causa continens nulla est in mor-
bis 63.15

Celsi conuersio probatur 117.35

Cerealia 246.23

κεφαλαλγνικός 193.b.60

χειρονομείν 89.b.51

χειρονομία 89.b.54

χωρίοντα 40.5

Q

INDEX

Cibi fastidium	256.10	Consuetudo vnius formæ periculosa	90.20
Ciborum natura diligenter consideranda	57.b.50	Consuetudo exercitationum	488.b.72
Cibus	49.43	Consuetudinis mutatio non fit repentina	90.30
Cibus præter naturam trifariani ingeritur	55.b.4	Consuetudinis mutatio in qua ætate fieri debeat	90.35
Circuitus	23.b.50	Consuetus ordo aphorif. cur immutatus	48.20
Circuitus quid	185.28	ἡγπιώδεις τυφλοί	162.36
Circuitus totius sex tempora	183.30	Copi erratum	51.5
κίττα	245.4	Cōtra eos qui Hugonis & Foroli uisus falsas & ineptas interpretationes sectantur	239.18
Cochleæ	58.5	Contrarium quid	62.30
Coctio aquæ	38.7	Contraria contrariis curatur	62.b.214.b.55
Coctio quid & quotuplex	36.b.51	Contraria contrariorum remedia	88.b.48
Coctionem iuuat aqua	37.30	Cōualefcētes ex morbo	47.b.75
Coctio à calore nativo	37.38	Conuulsio duplex	68.33
Coctio morbi quid	22.5	Conuulsio per consensum	6.8.b.47.&274.b.45
Coctionis priuatio	255.10	Conuulsio ex ficcitate	205.8
Cognatio alimenti cum eo quod alitur	79.33	Conuulsiones in acutis febribus	189.24
κοιλία	120.3.186.b.70	Conuulsiones	252.b.64
Collisio	46.b.63.133.b.64	Conuulsionis causæ	274.b.40
κῶμα	44.b.75	Cor nō esse primū sensitivū	45.15
Comitialis morbus per consensum	86.b.44	Cordis dolor	152.b.70
Concoctio partim naturalis partim præter naturam	38.1	Cordis morsus	189.5
Confertim nutrire	57.b.61	Cornelij celsi loc⁹ explicat.	69.7
Consilium cibandi ab ægrotantis viribus	24.2	Corpora quæ augentur cur plurimo alimento egent	28.b.49
Consistendi tempus	27.9	Corruptela, quō curāda	77.b.70
Consistentia	92.12	Corpus symmetrum non purgandum	78.b.57
Constans ætas	27.13.28.1	κόρυς	81.b.68
Constat	47.4		
Constitutio	246.b.40		
Consuetudo	32.10		
cōsuetudō acq̃sititia natura	32.14		
Consuetudo altera natura	89.4		
Cōsuetudo & q̃ altera natura mutanda tamen	90.11		

INDEX

κοτυληδόνες	223.15	διαπνοή quid Gal.	30.b.65
Cotyle atticæ	224.18	διαφθώ	257.30
Coxa. 127.b.66.235.b.40.& 283		διάφραγμα	145.12
Coxendix	283.6 (15	διαχώρησις	248.20
Craffities attractioni medicamēti		Dies sextus	64.15.
purgantis obfistere	38.b.55	Dies iudicatorij veri	65.21
κρίσις idem quod λόγος	9.1	Dies intercidentes	65.17
χρήσιμα	140.b.40	Dies prouocatorij	65.19
κρίτηριον	221.b.55	Dies sext ^o tyrāno collat ^o	161.b.48
Cruda	38.9	Diei sexti iudicatio imperfecta.	
Cucurbita mēstrua sistit	237.19	Dies iudicatorij pares.	166.b.64
Curatio à summis præfidiis quan-		Difficiles ad vomendum	145.12
doque auspicanda	19.11	Difficultatis vrinæ & stranguriæ	
Curationes summæ	19.30	causæ	121.15
Cutis vniuerfa corporis extremē-		Difficultatis spirandi multæ diffe-	
ta suscipit	36.26	rentiæ	277.35
Cutis vsus	168.5	Dignotio à triplici tempore de-	
Cynanche	25.b.58	sumpta	56.b.68
κίρτωσις	82.13	Dioclis dogma	31.10
κίρρωσις	82.16	διόλω	109.b.45
		Dispositio non significat idē quod	
D		affectus	32.b.48
Deiectionum colores deterio-		Distētio ē pacut ^o morb ^o .	207.40
res	155.b.40	Distentionē quando & quomodo	
Deiectiones nigrae	155.10	sanet aqua frigida	215.b.66
Deficiens	71.b.63	Dolentes	46.20
Defrutum	204.b.55	Dolor apud Hippo. bifariam acci-	
Deliriū	44.21.149.47.287.6	pitur	46.12
Delirij solius cur meminerit Hip.		Dolores	46.26
44.28		Doloris duæ causæ	46.b.46
Deliria securiora	280.b.44	Dolor	86.b.70
Dentiendi tempus	129.b.70	Dolores capitis	115.b.70
Deplorati nō curādi neq; viā ^o ra-		Dolor capitis quibus rationibus	
tione, neq; alijs p̄fidiis.	21.33.71.	aliquando sedetur	359.15
δέρμα	201.25 (72	Dolores sublimes	258.30
διακοπή	279.b.44	Dolore affect ^o locus consideran-	
διὰ κεφαλαίων	25.b.44	dus	257.23
διακοπέντι	262.29	δύο	86.b.76
διάλειμα	23.24	Duo sunt à quibus potissimum ei-	
διαλυτικά	99.b.55		

INDDX.

bandi consilia petuntur. 21.b.48	ἐπίκρασις 33.25.77.b.74.4.
Duo in morbis qui sunt in genera- tione considerata 62.b.70	48.35 ἐπίμετρον 107.33
Duorum tantum temporum cur meminit Hippoc. 96.28	ἐπιπολύ 180.20
Duo hominum genera non teme- re purganda 77.b.38	ἐπιπλοορ 282.30
Duritia à sicco corpore insepara- bilis 253.b.44	ἐπισημασία quid 43.b.51
Durities iecoris in morbo regio 276.8	ἐπιτηδύματα 25.b.68.41.6
Δυσαιμία 99.b.42	ἐξανθήματα 141.22
Δύσκρισις 103.b.73	ἐπιφαινόμενα quæ 23.40
Δύσκριτον 162.12	ἐπομβρον 115.b.50
Dysenteria 249.b.71	ἐπομβρία 108.b.58
Dysenteriae species 157.b.67	ἐργον 93.23
Dysenteria ab atra bile cur leta- lis 157.b.72	ἐργασίαι 78.b.47
Dysenteriae letalis signa. 159.b.72	ἐργασίαι ibidem
E	Error in tenui victu commissus bi- fariam periculosus 18.b.76
Ebrietas 206.b.39	Error nostri temporis de medica- mento minorante 71.b.43
Ebrii 206.b.41	Error medicorum 41.10
ἐγκαταλιμπανόμενα 51.b.55	Erysipelas vteri letale 233.16
ἐγκαυσις 56.b.44	Erysipelas duplex 219.b.48
ἐισβολή 22.b.60	Erysipelas ab externis partibus ad internas propellendum 266.b.55
ἐκλυσις 82.b.43	Erysipelatis causa 288.b.45
Ellebori albi exhibendi pondus 149.40	ἐρυθρόν 250.10
ἐκτροπαί 127.6	ἐχάτα quid 20.17
ἐμμοτον 236.b.60	Etesiae 110.20
Emmotorii præcipuus usus. 236.2	Eunuchus 268.b.40
ἐν ἑστ 160.b.47	Eunuchi quare non caluescunt 269.b.45
ἐν 169.2	Eunuchi Hipp. tempore cur poda- gra non laborabant 269.b.55
ἐπιγάστρον 76.21	Excrementi & alimenti vnum & idem ratione obtinet
ἐπιδέχεσθαι Hip. qd significet. 16.23	Excrementorum genera 119.33
ἐπιγινόμενον 18.b.39	Excrementa alui quando in praua commutentur 52.b.71
ἐπιδήμιον νόσημα 109.34	Excrementum nigrum letiferum 53.4
ἐπιδιδόντες 73.27	Excretiones cur inspiciedæ. 53.b.74
ἐπιδρασις 82.27	

INDEX.

Excretiones	57.b.70	94.74	
Excretiones in diebus non iudica- toriis factæ malæ	185.7	Faucium asperitas	99.b.72
Exemplar Hip. Frobenianum mi- rè deprauatum	104.13	Febres acutotum morborum con- tinuæ	206.32
Experimētū periculosum. 8.b.71		Febris vnde dicta	31.b.63
Exolui	77.25	Febri ab obstructiōe aut humoris putredine malo est cibus	207.32
Exolutionis causæ manifestæ. 82. b.47		Febres humidæ	25.b.50
Externa	9.26	Febres τυφώδεις	25.b.58
Extremorū nomina per abusione mediocribus tribuuntur	235.5	Febrientibus vinum cōcedit Gal. 50.b.48	
ἐνδιος quid significet	104.50	Febris frigidis humores tenuat & discutit	68.33
ἐνεξία firmam cōstitutionem in- terpretatur Cicero	13.38	Febris in conuulsione non exci- tanda	68.b.63
ἐνεξία duplex	13.b.46	Febres ἀσώδεις quæ	72.b.50
ἐνκρινέες	103.b.50	Febres vt in suppuratione accen- dantur	88.25
ἐνκρινής	103.b.52	Febres longæ	119.b.72
ἐνλαβείαδς	137.b.50	Febres erraticæ	127.35
ἐν πλ. ατῇ	87.16	Febres lethargicæ	134.b.66
ἐνσαρκου	216.26. & 85.43	Febris acuta quæ Hip. 167.b. 70	
ἐνσιτία	72.b.73	Febres nō intermittētes. 170.b.40	
ἐνσιτέοντες	73.6.45	Febrium intermittentium differē- tiæ	172.34
ἐν τῶν α	121.b.58	Febres continuæ	170.b.42
ἐν τῶν β	121.b.60	Febres cur singulis accessionibus solutæ reuertantur	187.20
ἐχόμενοι	113.20	Febres interdum morbi interdum symptomata	189.b.50
		Febres laboriosæ	197.b.66
		Febris acuta fœtum potest interi- mere	233.27
		Febres diurnæ an sēper p absces- sus & decubit⁹ iudicēt. 79.b.40	
		Febriticantibus cur Hipp. dixerit conuenire victum humidum nō etiam frigidum	31.b.55
		Femen	252.33

F

Facultates gubernātes animal,
aīe dicūtur à Platone. 55.20

Facultates quæ à tota substātia in-
sunt semp validiores. 138.b.50

Fames 61.15

Fames bifariā accipitur. 54.b.48

Famis naturalis cum non natura-
li similitudo. ibidem

Familiaritate qualitatis trahere
79.24

Fastidia cibi 244.b.68

Fauces 53.31. 164.60. 165.b.

INDEX

- Femen** 252.b.33 **Fumus ac fuligo** perinde atque a-
Femur 250.31 qua ignem extinguunt. 84.b.64
Flatuū gñatiōis causa 147.b.74 **Furores & melancholię** cur verno
Fluor muliebris 245.b.50 tempore fiant 125.b.66
Fluida corpora sūt bifariā 48.b.70
Fœminæ sinistra vteri parte con-
cipiuntur 233.8
Fœmina in coitu semen excernit.
Fœtus mares dextra parte vteri
magis continentur 236.b.22
Fœtus nō recte valet si pręgnanti
menstruę purgationes crebrò
fluant 244.18
Foroliuięsis & Hugo senęsis inepti
Hipp.expositores 235.20
Frigida quādo phlegmonib⁹ ad-
mouenda 219.24
Frigida quibus phlegmonibus cō
ferat 219.30
Frigida cur tusses mouēt. 219.b.72
Frigida sanguinem manare faciūt
220.4
Frigida aqua quibus doloribus po-
dagricis conueniat 220.b.40
Frigida conuulsionibus quomodo
prodest 220.b.65
Frigida cur dolores soluūt 221.2
Frigidæ adhibedæ modus. 229.15
Frigiditas nimia in senibus appe-
rentiam deiicit 60.b.64
Frigidum 213.36.215.30
Frigidū mordax quomodo. 122.15
Frigidum venas rumpit 133.b.71
Frigidus sudor 67.b.58
Frigiditas extremarum partiū cor-
poris quid significet 284
Frigora 181.b.74
Frigus excitat fæmen 60.b.45
Fyluus color 58.b.45
- G** **Alen.locus difficilis explica-**
tur 15.36
Gal. cur ad animi deliquium ali-
quando vacuet 14.14
Gal. in vacationibus vires nō ne-
gligit 14.b.48
Gal. ab iniuria Auicennæ vindi-
catur 46.b.58
Galen. codex Græcus emendatus
47.34
Galen. locus difficilis enarratur
56.b.60
Galen. græcus codex emendatus
58.15, & 80.30.107.30.229.10
Gibbus 82.19
Gibbi 277.b.50
Gibbi āte pubertatē ex Asthmate
facti cur cito moriātur. 277.b.57
Glabra vulnera 256.b.52
Glaucedo 135.b.58
γλωρίσματα 40.42
Graciles per superiora vacuandi
144.b.44
Grauedo 116.9
Græca emendata 59.b.40
Grauidæ in quibus morbis pur-
gandæ 136.25
Grauidæ cur purgandæ quarto
menfe 137.2
Grauidis cur non danda purgan-
tia 139.b.60
gravidis an mittēd⁹ sāguis. 224.23
Grauidis cur mittendum sangui-
nem Hip.prohibuerit 225.4

INDEX

Grauida malè colorata	232.b.73	Hypochondrium quid	26.36
Grumus	202.30	Hypochondria	196.27
Gula nō habet musculos.	165.b.55	Hypochondria sublata quæ	247.55.
γυναικεία	222.b.57	Hypochondria murmurantia.	247.b.67
H		Hypochondriorū dolores à febre	sanantur 275.b.50
Habitus quid	75.12	I	
Hæmorrhoidum intempesti		ἰχώρες	182.75
ua curatio	260.18	ἰχώρ	87.b.42
Hæmorrhoidum diuturnarum cu-		ἰκίσα	27.b.52.51.20
ratio	260.25	Icteri causa	185.28
Hip. cur Cous cognominat ^o .	6.20	Ilei exitialis signa	28.b.55
Hip. nō est v ^o τωτολογία.	33.b.47	Ilia	26.b.47
Hippo. locus emendatur	60.26	ἰ"λγξ	122.b.43
Hippo. locus difficilis enarratur.		In accessionibus cur à cibis absti-	nendum 23.7
Hippo. locus restitutus	279.23	In accessionū initiis non dormien-	dum 43.b.60
Horrores	100.25	In acutis morbis nō purgandū nisi	turgeant humores 41.8
Humidum alimentum	49.b.54	In acutis morbis non temerè præ-	dicendum 58.b.74
Humida aluus	59.b.7	In æstate temperata cur multi su-	dores 101.18
Humidus victus quid & cur febricitantibus profit	31.b.44	Inæqualis respiratio	83.32
Humiditas sensus hebetat	99.9	Imbecillitas superuacuorum causa	163.24
Humores quos natura expellit nō mouendi	34.b.72	Imperfecta	51.b.65
Humor crudus.	37.1	Imperatorum medicorum & circūforaneorum error	220.b.56
Humores crudi cur mouēdi.	37.10	Impetigo nō est métagra.	125.34
Humoribus turgentibus in principio etiam purgare licet	39.11	Inedia simul & exercitationib ^o vti non licet	55.4
Humidiores natura magis morbis obnoxij quā sicciore.	255.b.50	In principiis morborum nō purgandum	38.b.77
Hydropicorum tussis	273.36	Insensibilia patiuntur etiam si non doleant	214.10
Hyeme dādum plurimum cibi sed rarò	33.b.63		
Hyemē attingentes morbi cur longissimi	67.b.39		
Hyeme totum corpus per inferiora purgandum	148.b.42		
Hyems austrina	110.b.54		
Hyems ficior	108.18		
Hymen	244.b.48		

INDEX.

Institutionum græcarum commo- ditas	269.5	Iuuentus	27.5.133.32.b.55 L
Integritas	172.30	L Abores	19.b.69
Intéperies duplex:	142.27	L Lac grauidis effluens quid si- gnificet	238.b.53
Intemperies simplices	246.3	Lac quibus non sit exhibendum	247.37
Intermissio	23.25	Lac an sanguinis deiectioni aduer- setur	248.2
Interpretum Hip. lapsus. 14	b.74	Lactis vsus quibus profit.	248.30
Interpretis lapsus. 57.3.62.12.83. 24.85.b.55.87.27.60.b.70.61 b.60		Lac in primis mēsis non gene- ratur	239.15
Interpretes Hip. notāt.	249.b.60	Lactis generatio in māmīs.	230.10
Intestinorum ordo.	242.b.55	Lac in quibus febribus prodest.	248.b.40
In vacationibus imperiti medici copiā duntaxat expēdunt.	39.40	Lactis in ventriculo cōcretionem prohibēt sal & mel	248.b.76 λαγόνες 188.8
In vigore morbi cur tenuissimo vi- ctu vtendum	20.3	Languidos reddit auster	99.34
In vigore morborum quiescendū. 71.b.54		Largus imber	109.b.41
In vigore morbi à præsidiorū vsu cur abstinendum	72.27	Lassitudines spontè natę.	45.b.66
In vomitu partes ad imum ventrē debēt esse robustę.	76.36.b.71	Lassitudines simpliciter.	45.b.67
ἰοῦρα	155.30	Lassitudines tres	45.b.73
Irritamenta	35.1	Lata pustulę	259.5
Iudicatio duplex	52.b.48	Laterum dolores	100.28
Iudicatio imperfecta	35.18	Lenti & crassi humores mentem opprimunt in comate.	44.b.55
Iudicatio significat accessionem. 34.30		Lentē	47.14
Iudicatio imperfecta obscura, ma- la	167.b.60	Leones pisces	44.17
Iudicatio fida	174.b.74	Leonicenus à Musę iniuria deffen- ditur	77.1
Iudicium seu iudicatio	52.15	Leoniceni conuersio improbatur. 111.b.54	
Iudicium cur difficile	8.b.71	Leoniceni interpretatio explosa 114.25	
Iudicium firmum	161.30	Leoniceni interpretatio notatur. 127.25	
Iudicium infirmum	161.33	Leonicenus à Musę iniuria vindi- catur	227.b.43
Iumenta	193.13		
Iurisconsultus notatur	269.10		
Iuuenes cur senibus magis ægro- tant	81.4		

INDEX.

λεπτόν	113.b.60	Mammæ extenuatæ abortū signifi-	
λεπτοσύνη	47.13	cant	239.30
λεπτός	157.5	Mammæ solidæ	238.b.60
λεπτόν	157.5	Manardus	111.10
Leuissima aqua	221.25	Mania	118.3
Leuitas intestinorum	254.b.52	Mares dextra vteri parte maximè	
Leuitatis intestinorum causæ. 148.		conciuntur	233.8
b.60		μαρασμός	70.b.33
Lienosi	27.b.24	Marisca	134.b.39
Ligamenta	204.b.70	Martianus Rota	62.b.63
Liberale	94.34	Maxillæ	196.5
Lipuria	176.4	μέγθος	94.25
Lippitudinis curatio commoda.		Medicamenta non toto genere le-	
262.10		talia	56.37
ληρώδες	286.b.45	Medicamenta purgantia familia-	
λύω	267.15	res humores trahunt	78.b.66
λύειν	83.15	Medicamentum vere purgās.	136.
Loci	87.5.227.24	b.50	
Locus Galeni subobscurus expli-		Medicina multarum rerum cogni-	
catur	30.36	tionem requirit	7.31
Locus Gal. emendatus	114.15	Medicina alias artes difficultate	
Longo tempore assueta	89.b.73	superat	7.b.49
λόρδος	277.b.73	Medicus quæ perspecta habere de-	
λόρδωσις	82.18	beat	7.b.50
Luctuosa spirationes quæ.	280.	Medicus non quouis tēpore in ple-	
b.70		niozem victum pronior esse de-	
		bet	17.b.64
		Medicus naturæ minister.	35.b
		66.	
		Medicus naturæ motum cognosce	
		re studeat	41.b.67
		Medico licere vt deteriora exhi-	
		beat	79.b.59
		Medici nostri temporis nimij sunt	
		in propinādis medicamētis pur-	
		gantibus	119.23
		Medic⁹ naturæ imitator	256.b.70
		Melancholicus humor.	155.16
		146.35	124 6
Μαδάρωσις	273.4		
Magnum corpus	94.b.43		
Malleoli	57.31		
Malæ	162.b.60		
μάλλον	236.37		
Malo qui magis vrget pri⁹ est suc-			
currendum	86.b.62		
Mala præter naturam accidentia			
nō admodū formidāda.	69.b.55		
Malum malominimè curandum.			
68.b.58			
Mammæ extenuatæ	228.b.45		

INDEX.

Melancholia	118.2	Morbi principium	71.15
Melancholici	146.30	Morbi etati nō cōgruentes.	75.28
Melācholici hēmorroidibus iuuā- tur	258.25	Morbi alij ad alia tempora magis procliues	97.10
Melancholicorum symptomata.		Morbi temporibus quomodo tri- buendi	124.30
259.b.60		Morbi puerorum	129.12
Mens pro ratione	46.37	Morbi eorum qui mediam etatem agunt	130.31
Mensibus suppressis quæ vena fe- canda	225.b.60	Morbi inuadentes eos qui ad pu- bertatem accedunt.	131.b.60
Menses decolores	227.2	Morbi valde acuti	146.b.75
Menses non eodem tempore pro- manantes	227.10	Morbi peracuti	147.2
Mensis medius & criticus	67.6	Morbi qui ex mensibus plus iusto profluentibus fiunt	242.1
μεταβάλλω	95.b.57	Morbus magnus quid.	252.b.70
μετόπωρον	118.b.67	Morbi bifariam iudicantur.	35.32
μετώρα	196.5	μοτά	236.b.64
Minimè	51.14	Motus	150.b.48
Minimum	51.15	Motus naturæ in pestilentiali fe- bre ad cutem est	41.b.74
Modus cibi sumendi quibus meti- tur rebus	32.b.70.33.3	Mouere	71.10
Modus vsus ciborum	43.5	Mucor	234.37.283.4
Morbilli	141.21.	Mulieri grauidæ si aluus fluxerit.	226.36
Morbus cur acutus dictus.	16.15	Mulieres quibus mensibus abor- tiant	234.16
Morbus diuturnus quid	16.5	Mulieres supra modū tenues sæpe abortiūt secūdo mense.	233.b.45
Morbi summi	19.27	Mulieres Hippo. etate podagra nō corripiebantur	270.30
Morb⁹ peracutus duplex.	19.b.64	Multæ & repētina expletionis no- xæ	91.b.50
Morbi indicāt accessiōes.	24.b.37	Mutationes ætatis	86.28
Morbus & pathema differunt.	32. b.43	Mutationes excremētōrū.	52.b.56
Morbi qui adhuc fiunt vacuatione curantur non iam facti.	62.b.53	Mutatio non fit repentina.	91.28
Morbus quid Gal.	63.2	Mutationes temporū pariūt mor- bos	95.23
Morbus quomodo ex subsistentiū numero	63.b.45	Musa notatur	48.b.42
Morbi acuti ex degeneratione.			
64.b.40			
Morbi tropici	66.4		
Morbi exitiosissimi autumnō cur fiant	106.5		

INDEX.

Musa se temerè torquet.	56.18	Nihil temere mutandum.	92.b.50
Musa absurdam confinxit Gal. le-		Nimium naturę inimicum.	92.12
ctionem	77.14	νῆπια	86.8
Musæ interpretatio improbanda.		Noctis cur potissimum meminit	
78.2		Hippo.	52.26
Musa reprehenditur	14.16	Non in omnibus morbis vtendum	
Musæ errata. 50.b.39.75.28.76.		remediis	71.b.55
b.65 Vide singulas paginas		Nomina neutri generis pro aduer-	
μυσάω	109.32	biis	96.51
N		Non omnes homines in mutatio-	
Nares pro cerebro intellexit		nibus temporū ægrotant	95.30
Hippo	255.b.50	Non temere purgādum.	48.b.62
Natura. 11.27.15.14.218.b.55.		Notæ quibus naturæ motus ad su-	
96.9		periora cognoscitur	152.38
Naturā idem quod substantia.78.		Notæ per inferna esse purgandum	
b.75		denotantes	155.6.57
Natura variè accipitur. 74.b.67		νότος	98.b.72
Natura medico imitanda. 261.30		Non vtendum imminuente purga-	
Naturæ nostræ cognati morbi mi-		tione inter initia morbi semper	
nus periculosi	74.b.70		72.8
Naturæ motus obseruandus. 35.		νότος	47.20
75		Nox iudicationē sequens cur le-	
Natura rarò febres, ventris deie-		nior	52.35
ctione sanat	41.b.50	Nubecula	194.15
Naturæ quæ æstate bene affician-		Num ea quę continentur in inte-	
tur	96.12	stinis per vomitum vacuari que-	
Naturæ quæ hyeme bene afficiun-		ant.	148.b.65
tur		Numisianus	233.b.62
Natura subitas mutationes non		Nutritio minus commoda noxas	
fert	92.b.50	letales efficit	18.25
νεανίσκος	133.21	O	
Nemo vi morbi in declinatione		O Besi cur citius moriuntur.85.	
mortuus	22.1	13.	
Nephritici	259.b.66	Obiectio 30.b.42.60.b.79.62	
νέος	86.2	b.65	
Nerui ad ventriculum delati. 153.		Obliquatio	82.28
30		Obscurat	86.7
Nervorum nutrimentum quale		Obseruatio	94.b.68
64.8		Obseruationes	95.4

INDEX.

Observatio empiricorum	57.11	παρά φύσιν	233.b.45
Obstructiōis iecoris signa.	18.b.19	παρεγγράφω	184.b.70
Occasio quid	8.7	παρίσθημια	130.b.47
Occasio cur præceps	8.15	παροξυσμός	23.b.50
Occasio cur acuta dicatur	8.3	Partes ad vmbilicum attinentes in	
Occasionis descriptio	8.40	morbis præstat esse crassiores.	75
Oculorum dolores quibus reme-		b.70	
diis fanentur	270.b.7	Partes corporis exercitate fiunt ro-	
Odoramenta	222.b.66	bustiores	89.34
Odor quomodo intrinsecus ad na-		Partes corporis, quarum vulnera	
res perueniat	243.b.65	sunt letalia	262.30
ὀλίγως	47.26	Partes corporis quæ præcisæ neq;	
Omentum	234.b.66.282.30	augetur neq; coalescunt.	263.30
Omenti amputatio coctionem in-		Partes ex semine natæ cur non re-	
terturbat	282.b.47	nascantur	253.b.74
ὀιδήμια	164.b.18	Partes ratione cōtemplabiles.	264
ὀπώρα	107.35	b.60	
ὀπώρα	118.b.63	Pauli locus explicatur	138.11
ὀραία	103.b.38	πάθος	16.21.40.b.66
ὀργάν	39.16	Pauores	190.6.129.38
Oribasio ascripta commentaria in		φαλάκρωσις	273.3
Apho. nō esse Oribasij	64.b.65	φάρυγξ	120.b.41
ὀρθοσάλημ	109.b.70	φαρμακεία	34.b.70
Oris amaritudo	153.6	φάρυγξ	100.4
Ossium nutrimentum medulla.	230	Pecten	102.b.45
b.54		Pectus	75.b.60
Os vteri durum	240.b.43	Peracutus exquisitè	19.b.65
Os vteri ad fœtus eiectionem non		Peracutus non exquisitè.	19.b.70
aperitur citra dolorē.	239.b.43	Per circuitus	34.8
Os præcisum nō coalescit.	257.b.45	πέψις	36.b.70
Ossa puerorum mollia	263.b.45	Per consensum pati	59.35
ὀμέλαι	148.23	περὶ	259.36
ὀπώρα	252.b.74	Periculosum est eos purgare qui	
ὀρθοσάλημ	203.30	corpore sūt moderato.	78.b.40
ὀσις	130.b.60	πρόναιον	102.b.48
ὀχρόμ	194.b.59	πρότοναιον	258.30
P		πρόφύλαξι	97.28
λάδιος	118.15	Phlegmone bifariam accipit	233
πλάσδωντες	118.14	30.275.b.44	

INDEX

Phlegmonis signa	186.20	προβάλλομαι	30.b.57
Philothei locus	264.29	προβέβλημένον	30.b.58
Phrenitici differunt à delirantibus		Procrastinatio ab omni arte alie-	
195.b.49		na potissimum tamen à medici-	
Pili in renibus	200.12	na	8.29
Pili raritatis signa	252.40	προθυμία	27.b.66
Pinguedo vrinæ innatās.	291.b.55	προσθίσις	34.27
πίσις	135.5	πτέρυγώδεις	116.b.60
Pituita alba	290.b.50	φθινώδεις	116.b.55.120.19.146.12
Pleiades	118.b.5	φθινόντες	107.b.45
Plenitudinis signa	56.b.50	φυλάττομαι	346.b.45
Pleuritis	207.b.60	πτερυγώδεις	75.b.54
Pleuritis vera	249.b.64	Ptisana	16.26
πληρῆσθαι	49.30	Ptisana integra	16.b.43
Plurimum vacuare	91.36	Pubertas	26.b.72
Plus cibi quàm naturæ conueniat		Pueritia	26.b.70
non ingerendum	55.29	Pueruli omniū minimè famem fe-	
πνέυμα	190.30.95.b.70	runt & cur	27.b.55
Podagrā adfert veneris vsus	270	Puerorū substātia omnium facilli-	
b.62		mè digeritur	27.b.61
podagrī morbi ēmin ⁹ .	278.b.70	Pueri alacriores minus ferunt ieiū-	
Podagrī morbi cur in autūno ex-		nium & cur	27.b.70
citentur	281.30	Pueris victum humidum conferre	
ποσιότης non differt à κακοχυμία		32.4	
10.34		Pueris cur similis victus ratio con-	
Polygonum	138.24	ferat	97.b.54
πόνος quid	43.28	Puellis humida victus ratio	97.
πόνοι	190.10.89.14.85.b.68	b.62	
πονέω	163.10	pueri simpliciter humidi.	13.b.50
πονέειν	54.b.58.88.b.57	Puerorum morbi qua ratione iudi-	
Potus	49.b.41	centur	132.b.40
Prauo cibo vtentes cur nō purgan-		Pulsus vehemens quibus vlceribus	
di	77.b.60	accidit	288.b.66
Præcordia	153.b.70	Purgatio	148.b.47
Prægnātes quomodo ex suppressis		Purgatione qui indigēt.	153.b.73
mēfib ⁹ cognoscendæ.	244.b.60	Purgationes	244.11
Prægnantes quomodo sanguinem		Purgationibus mitioribus an inter	
per vterum excernant	244.36	initia morbi vti liceat	39.35
προαγόρευσις	59.9	Purgantia medicamenta similitu-	

INDEX.

- dine totius essentię trahūt. 79.2
Purgatiōis definitio quomodo i-
telligenda 10.4
Purgationes 244.11
Purgantia medicamenta à cibo nō
exhibenda 138.36
Pus 87.b.64
Pus duabus de causis occultatur
275.67.
Putrefactionis causę 218.28
- Q**
Vadratum corpus 85.b.52
Qualitas quid 10.1
Quantas idē quod differentia seu
species 10.10.40.33.48.10.56
11.57.23
Qualitatis nomine quid intelligē-
dum 10.18
Qualitas 141.27.259.b.74
Qualitatū & colorū crebre muta-
tiones quid prę se ferūt. 169.4
Qualitas p cacochymia. 281.b.42
Qualis humor per purgantia me-
dicamenta vacuandus 140.30
Quę secūdam naturam sunt simi-
lia postulare 31.b.37
Quare in acutis morbis nisi turge-
ant humores purgare nō liceat
41.27
Quare dolores & febres quando
pus cōficiť excitantur. 87.b.50
Quando in accessionibus abstinē-
dum 23.b.75
Quando in morborum iudiciis na-
ture opitulandum 34.b.60
Quando ad animi vsque defectio-
nem vacuandum 40.11
Quādo inter initia morborū me-
dicamēta purgātia dāda. 71.24
- Quando multum & repentē vacuā-
andum 91.b.39
Quando suppurati vsti aut secti e-
uadant 296.6
Quando tempora seruāt suam na-
turam 103.30
Quęstio de superfœtatione. 238.3
Quęstio nunquid in accessione ci-
bandum 20.b.64
Quartana æstiuā longior aliquan-
do autumnali 68.3
Quartana laborātes conuulsioni-
bus non capiuntur 252.b.60
Quart⁹ dies septimi idē. 66.b.38
Quatuor sterilitatis mulierū causę
245.34
Qui difficulter vomāt. 149.b.60
Quid aluo astricta in morbis acu-
tis faciendum 42.10
Quid obseruādū ei qui tuto prædi-
cere vult ī morbis acutis 59.15
Quid medico faciēdum vbi noxia
non integrē à natura expellun-
tur 35.b.60
Quicquid ī alterū agit, hoc etiā
ab eodem patitur 93.35
Qui morbi minus periculi habeāt
& qui plus 74.b.53
Quintus interpret aphor. Hippo.
94.b.59
Qui partes ad vmbilicū crassas &
robustas habēt iis calor natius
validior 76.35
Quomodo ægri in tenui victu de-
linquant 17.27
Quomodo cauendum ne qui ātea
venę sectione non sunt vfi ani-
mi defectionem incurrant. 40.
b.46

INDEX

- R** Adius 252.30
 Raritatem calor efficit 252.37
 Rarum 114.13
 Raucitas 53.b.43.81.b.62
 Raucitas & grauedo cur in senib⁹ non coquantur 81.b.55
 Rauis 81.b.64
 Ratio dierum decretoriorum à lunari cursu 67.1
 Rationes Galeni cur raro iter initia morborum sit purgandum 29.23
 Ratio purgandi in acutis morbis 42.30
 Rationem valere & firmam esse bonum 74.6
 Recidivæ causæ 51.43
 Recurvatio 82.20
 Recta vena quæ 251.25
 Refrigerationes 251.b.70
 Refrigerationes partibus posterioribus magis incipiunt. 252.16
 Relicta post indicationem cur vacuanda 51.b.53
 Remedia duobus instrumentis inveniuntur 9.3
 Remissio 23.17
 Repanditas 82.28
 Repentinæ mutationes noxam pariunt 91.b.74
 Repente quomodo ab Hipp. accipitur 228.b.50.249.35
 Respirationis instrumenta 164.b.47
 Respirationis differentia 83.35
 Rha barbarum prægnantibus non dandum 138.1
 Rha ponticum veterum astringit 138.36
 Rha purgans à non purgante Paulus distinxit 138.b.74
 Rha non purgantis nomina 138.6
 Rha purgantis appellationes 138.11
 Rha sceniticum & barbaricum. 139.3
 Rigores sexto die orti malum portendunt 160.b.60
 Rigos & φρίκη differunt 160.b.74
 Rigor perniciosus in feb. 174.22
 Rigor cur ardentem febr. soluat 182.24
 Rigor omnis ardentem febrem sanari non significat 282.b.50
 Rigor & desipientia à vini potatione malum monstrant. 285.b.57
 ῥήμα 46.b.68.265.b.47
 ῥύσις 52.b.53.120.5
 ῥύσις 125.8
 Reuulsionis tres species cur solui Gale. enumeret 251.b.50
 Rubri tumores 250.8
 Ruetus acidus 272.28
 Ruetus acidi causa 255.22
 Ruptio 46.b.69
 Rruptionis venularum in renibus tres notæ 101.b.50
 Rruptiones 265.b.38
 Rruptio interna 286.5
S
 Salubre 32.21
 Salubris victus 32.35
 Sanies 87.b.58
 Sanguis supra emissus cur malum portendat 158.23
 Sanguis collectus in mammis. 230.b.71
 Sanguis menstruus 230.25

INDEX.

Sani cur nō purgandi	77.b.44	Sextans diei	67.3
Sani absolute non sunt qui prauo utuntur cibo	78.18	Siccitas cōsumata insanabilis.	169
Sanitas duplex	77.b.44	18	
Sanitatis studiū in quo fitū	55.35	Siccitates	102.b.44
Satietas πλησμονή Hippo.	45.36	Signa iudicationis futuræ	52.16
Satietas morbum facit	45.b.40	Signa iudicatoria	167.31
Satietas duplex	55.b.71	Signa coctionis	194.b.62
Satietas	62.12	Signa iudicatoria	194.b.64
Satiriasmus quid	130.b.66	Sincerè deiectiones	289.b.47
Secunda vt excutiat	236.b.71	285.b.47	
Secundæ retentæ mala	236.b.69	Symmetria duplex	78.b.55
Semen quid	230.25	Similitudo totius substantiæ quæ	
Semen genitale	255.b.55	79.10	
Semitertiana	170.b.68	Similitudinē quare substantiis Ga	
Semitertiana duplex	170.b.74	le.tribuat	79.13
Semitertiana magna	171.28	Similium appellatione confuse vñ	
Senectus	27.20	sunt veteres	79.b.44
Senes facile tolerare ieiuniū	28	Symbolum	91.4
b.60		σημείωσις	56.b.66
Senes cur acutis feb. non obnoxii		Simpliciter	15.5
28.b.68		σύμπτωσις	13.b.78
Seniores minus iuuenibus egrotāt		Singultus	205.b.70.206.24
80.b.57		Singultus causæ	274.b.74
Seniores	81.23	Singultus non est cōuulsio stoma-	
Senibus familiares morbi diutur-		chi	27.5.25
ni	81.31	Singultus & rubor oculorum quid	
Senes in calidis temporibus valent		præ se ferant	284.b.50
97.b.40		Singultus sanantur per sternuta-	
Senum morbi	135.15	menta	227.b.55
seniores	257.b.71	Singultus in iecoris phlegmone	
Septenarius numerus in iudiciis		causa	243.5
132.b.50		Symmetrum est téperatū	102.18
Septum transversum	153.b.58	συντήκεσθαι	107.b.50
Serenum tempus	111.b.50	συνεσικώς	109.23
Serenum cælum	113.20	συνεσιμι	109.24
Serenum non idem quod trāquillū		συντήκεσθαι	70.b.50
significat	113.28	συνεφέκεσθαι	130.b.57
Sensitiuum primum	45.6	Siphac	148.50
		Siriasis	151.60

INDEX.

Syrius quæ stella veteribus dicta	rentur	290.b.70
142.b.55	Spumosa excremēta quæ	291.10
Sitis signum peractæ purgationis	σπόφοι	147.b.52.155.b.60
154.20	σπόφορ	49.21
Sitis causæ	σύφορ	293.b.52
222.10	Sternutamenta quæ singulium faciunt	260.b.55
σῆτος	203.b.64	
Solstitium æstiuū quo olim fuit tempore	143.b.74	
Somnus coctionem iuuat	30.1	
Somnum in declinatione cōferre	43.20	
Somnus quomodo iuuet	43.b.2	
Somnus delirium sedans bonum portendit	44.15	
Sōnus naturalis ex euaporatione alimenti	44.b.45	
Somnus actionem purgantis medicamenti sistit	151.b.45	
Somnus in feb. malus	189.b.74	
Somnus sitim rēstinguit	222.15	
Spadones vnde dicti	269.15	
Spadones reginis olī cur in delitiis	269.21	
Spasmus non proportionatus ad materiam	274.b.50	
Spiritus flatuosus pituitę flatuosę causa continens quomodo dicatur	291.14	
Spinalis medullæ duæ membranę	166.b.70	
Spiratio	163.36	
Spiratio subsistens	190.35	
Spiratio offendens	190.36	
σπάλγχνα	189.35	
Sputum pleuriticorum	25.22	
Spumantes quare non redeant ad vitam	84.17	
Spumæ generatio	84.22	
Spumosa excrementa vnde generantur	290.b.70	
Spumosa excremēta quæ	291.10	
σπόφοι	147.b.52.155.b.60	
σπόφορ	49.21	
σύφορ	293.b.52	
Sternutamenta quæ singulium faciunt	260.b.55	
Sub cane & ante canem cur molestæ purgationes	144.16	
Sublinamentum	194.b.50	
Sudores febrib⁹ proprii	101.30	
Sudor bifariam fit	168.b.45	
Sudor mult⁹ à somno factus	169.30	
Sudor frigidus quid portendat	171.12	
Suffiendi ratio commodissima	243.b.42	
Sumem	76.b.74	
Superfœtatio quid	238.8	
Superfœtationem fieri	338.15	
Suppurationes vteri	335.34	
Suppuratio	209.20	
Suppuratio ventris dolorem sequens	289.15	
Suppurati secandi & vrendi.	267.b.50	
Surditas facilè solubilis	160.23	
Surditatis instabilis solutio	184.14	

T

Tabella dierum iudicatoriorum	67.1
Tabes	116.7.109.45.110.37
τα πλεῖστα	39.27
Tabidi, per superiora non purgandi	146.9
ταχῶς ῥίπαν	57.b.68

R

INDEX.

Temperamentum duplex. 146.35	Tubercula cur dicta 53.b.70
Tempus conuenientissimum vacuationibus 36.b.52	Tubercula 131.34.53.b.46
Tenesmus abortus causa 290.30	Tuberculum 286.18
Tendones 204.b.74	Tubercula unde nascatur. 53.b.66
Tenuēs 234.b.75	Tunicę intestinorū duę. 159.b.60
Tepidum 111.b.70	Tumores nō apparere in magnis & prauis vulneribus cur malum 250.b.45
Temeritas est florētis etatis. 81.20	Tumores molles 251.8
τεταρταίοισι 197.b.70	Tumores crudi 251.9
τεταρτημινα 58.32	Turgere quid. 39 15.71.28.147. 23.136.34
Tertiana exquisita 183.13	Tussis 116.8.
Tertiana notha 183.20	Tusses siccae 180.10
Tertiana exquisita cur non excedat septimum circuitum. 183.35	Tuto nutrimus quādo corpus purum est 54.9
Tertium corpus quod primę nostrę naturę substantiā complet esse semen 30.30	Tremor 267.2
Testes muliebres 236.b.44	τρέποντα 57.b.53
Testiculus sinister in maribus excrementosum sanguinem suscipit 236.b.58	τρέφει 57.b.58
Testium attritionis modus. 268.b.65	τραχύνει 99.b.77
Theodori conuersio non probatur 113.b.45.114.b.40	Tres alterationes in corporibus animalium 87.b.72
Theodori interpretatio explosa 111.b.60.	Tympanite 147.b.50
τριμόκιλοι 254.9	V
θλῆσκα 46.b.63.	Vacuatio 62.23
Thlibiæ 268.b.58	Vacuationes confertę quę 268.27
Thlasiæ 268.b.60	Vacuatio simpliciter quid Hippo. 10.b.70
Thorax 100.33	Vacuationes naturales 11.30
θώραξ 61.37	Vacuatio vasorum 11.b.77
θωρήστω 61.b.44	Vacuationis modus 13.b.72
Tolerare famē diutius ventriculū malis replet humorib⁹. 45. b.47	Variolę 141.21
Tonsillę 131.b.49	Varix 265.8
τόποι 87.5	Varices insaniam soluunt 265.6
Tormina 49.13.148.10	Vasorū apertio in febribus causę 175.12
	Vehemens pulsus 58.b.40
	Venę vtero & mammis cōmunes

INDEX.

228.b.72		tanda	24.34
Venter	156.20	Veteres medici parcas hodierni	
Venter superior	293.b.70	tēporis sanguinis missiones ne	
Venter pro aluo aliquādo pro vē-		scarificationis quidem nomine	
triculo	29.16	dignati fuissent	224.b.60
Vētres cur hieme calidissimi.	30.5	Viētus ægrotantium quadruplex	
Veratrum duplex	149.30	15.b.65	
Veratri veteribus in potione vsus		Viētus omnis tenuis vires commi-	
150.35		nuit	15.b.75
Vera tranquillitas	112.b.53	Viētus summè tenuis cur pericu-	
Veratrum cur cōuulsionem adfert		losus	16.30
152.14.204.18		Viētus tenuis cur periculosus	18
Venti πρὸς πόμον	110.30	b.53	
Ver non est calidum & humidum		Viēt° ratio sūme exquisita.	19.25
101.b.58		Viētus	86.33
Ver quomodo calidum à Gal. di-		Viētus plenior quando adhiben-	
catur	102.5	us	20.12
Ver saluberrimum quia tempera-		Viētus plenus	20.35
tum	106.25	Viētus qualis esse debeat in ri-	
Ver morbis exitiosis minime ob-		gore	21.7
noxium	106.b.60	Viētus extremè tenuissimus.	223.
Verno tēpore cur vena incidenda		b.63.	
106.b.70		Vigefimi diei cur non meminerit	
Vere & principio æstatis cur pue-		Hippoc.	66.b.60
ri optimè degant	123.25	Vigefim° dies iudicatori°.	67.14
Ver ex propria natura nihil no-		Vigiliæ immodicæ	44.b.66
uat	123.b.40	Vinum album nō esse calidū quo-	
Verni morbi	125.5	modo intelligendum	50.30
Ver quomodo calidū dicatur Ga-		Vina aquosa quomodo aquæ simi-	
leno	126.15	lia	49.b.74
Vere vacuantibus præfidiis vten-		Vina aquosa quō frigida.	50.b.43
dum	278.22	Vinum aquosum aqua magis hu-	
Vergiliæ	118.b.62	medat	50.b.64
Vertigo	153.4	Vina aquosa vrinas ciēt.	50.b.71
Vesicæ vlcera quare sint letalia		Vinum aquosum nutrit	51.27
262.30		Vinum robustum & coitus poda-	
Vesicæ ulceratæ signa.	202.b.74	gram generant	269.b.70
Veteres imitandi	42.24	Vinū nō semp calfacit.	285.b.60
Veterum dicta candidè interpre-		Virium gratia non morbi cibum	

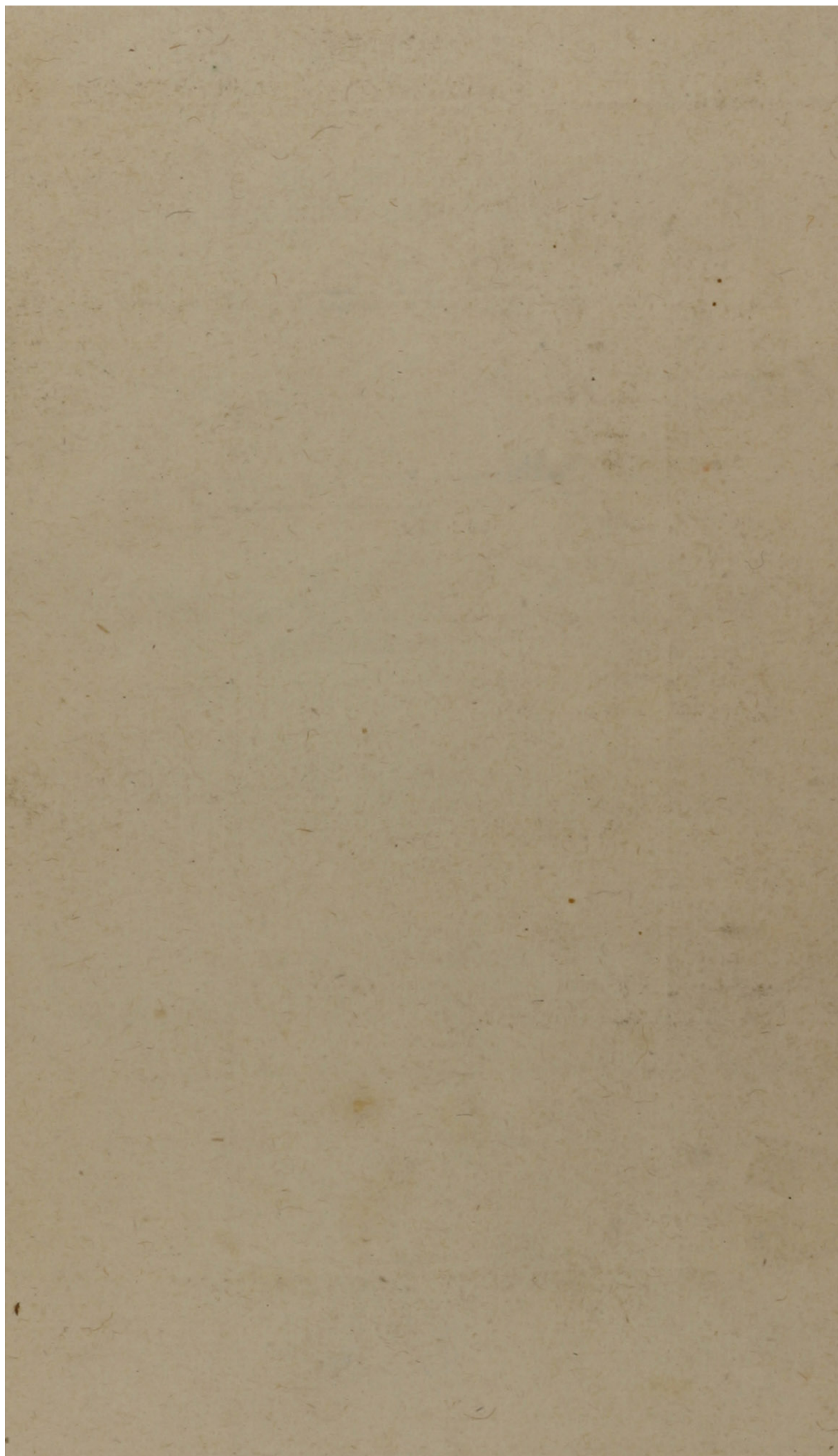
INDEX.

darī	21.b.53	Vrina cruenta propter suppressionē	
Vires ægrotantis augeri non possunt	37.30	menes	198.b.60
Vita brevis	7.23	Vrina crassa	199.10, 200.b.50
Vita pro vitæ tempore	7.25	Vrinæ difficultas venæ sectione soluitur	273.b.50
Vitia renū in senibus	257.b.64	Vrinæ inæquales	292.b.44
Vitiligo	126.2	Vstionis effectus	283.b.49
Ulcera maligna.	218.37.256.b.55	Vteri conexus cū coxa,	235.b.43
Ulcera pulmonis dolor non committatur	211.34	Vteri coarctatio conceptionis signum	237.b.54
Ulcera cum tumoribus	249	Vulnus	205.14
Ulcera hydropum	258.b.53		
Ulcera diuturna cauas habent cicatrices	277.30	X	
Ulcus omne qua vlcus est ficcari postulat	258.b.64	ξυσμός	135.b.51
Vndecimus dies	66.b.43	Z	
Vnum quodque celerius à similibus alteratur	90.b.74	Zona exquisitè temperata.	118.b.44
Vomit⁹ olim frequens	149.34	Zythum	60.21
Vomit⁹ sanguinis curatio	225.35		
Vrinæ	25.28	Υ	
Vrinæ difficultas	100.21	ὕδρωπικος	258.b.57
Vrinæ grumosa	191.25	ὕγιεινός	32.31
In vrina quatuor spectāda.	191.21	ὕπεκκρισις	161.b.44
Vrinæ in febribus respiciendæ	192.b.45	ὕπογαστριον	76.b.55
Vrinarum perturbatarū duæ differentia	192.60	ὕποσέλλομαι	23.33
Vrina aquosa	195.14	ἄνω πυρετὸς ἐχομένη,	173.23
Vrinæ albæ & perspicuæ	195.24	ἄνωστροφή	51.b.60
		ὑσπρινί	226.b.60
		ἄνω χόνδριον	188.6

FINIS

πάντα τῇ ἀρετῇ.

G B II C 314 a

Scriptor. Graecus
no. 374.

Scriptor. Graecus
no. 374. a